

égi
Magyar
Költők
Tára

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVII. század, 4. kötet

Szerkeszti Stoll Béla

Sajtó alá rendezte

Stoll Béla, Tarnócz Márton és

Varga Imre

A nagyszabású sorozat újabb kötete eddig jóformán teljesen ismeretlen énekanyagot tartalmaz. Az unitáriusok vallásos énekei mellett közli a világi költészet általuk művelt sajátos ágának, az oktató költészetnek termékeit, amelyek részletesen tájékoztatnak bizonyos korabeli mesterségekről (vasművesség, sóbányászat stb.), s ezért fontos művelődéstörténeti dokumentumok. Teljes egészében tartalmazza a kötet a szombatosoknak, ennek a különös erdélyi szektának énekeit is. A közreadott szövegekhez — amelyek többsége modern kiadásban még nem jelent meg — gazdag jegyzetanyag és a dallamok kottái kapcsolódnak.

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

KÉZIKÖNYVTÁR

41086

1977 AUG 22

1977 00 4

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA
XVII. SZÁZAD

4.

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA XVII. SZÁZAD

4.

SZERKESZTI:
STOLL BÉLA

1. A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ, BOCSKAY ÉS RÁTHORI GABOR KORÁNAK KÖLTÉSZE
2. PECESELI KIRÁLY IMRE, MISKOLCZI CSULYAK ISTVÁN ÉS NYÉKI VÖRÖS MÁTYÁS VERSEI
3. SZERELMI ÉS LAKODALMI VERSEK

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK TÁRA

XVII. SZÁZAD

4.

AZ UNITÁRIUSOK KÖLTÉSZETE

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE:

STOLL BÉLA, TARNÓCZ MÁRTON ÉS VARGA IMRE

1967

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTÖRTÉNETI INTÉZETÉBEN

Lektorálta:
KLANICZAY TIBOR

A dallamokat összeállította:
PAPP GÉZA

A kötet egyes részelt átnézte:
KESERŰ BÁLINT

41086

© Akadémiai Kiadó, Budapest 1967

Printed in Hungary

ELŐSZÓ

A Régi Magyar Költők Tára XVII. századi sorozatának negyedik kötetében az unitáriusok énekköltészetének a század első feléből származó emlékeit tesszük közzé. A magyar költészetnek ezt az ágát az irodalomtörténeti kutatás meglehetősen elhanyagolta; míg Erdély e sajátos hitfelekezetének ideológiájával az utóbbi évek marxista kutatása is behatóan foglalkozott, addig költői emlékeik többsége még modern kiadásban sem jelent meg. A kötetünkben kiadott énekek nagyobb része itt jelenik meg először.

A közzétett anyag első, nagyobb fele az unitáriusok egyházi énekeit tartalmazza. Időköre a század első három évtizede: az első unitárius énekeskönyv 1605—7 körül megjelent énekeivel kezdődik és Thordai János 1627-ben szerzett verses psaltériumával zárul. Az 1632 körül megjelent második unitárius énekeskönyv új anyaga is feltehetően még a 20-as években keletkezett. Ez az időszak az unitárius egyházi énekköltészet nagy fellendülésének az ideje. A 30-as évektől kezdve viszont teljesen elhal, mindössze a század legvégén jelenik meg egy-két új ének. — Ezt az anyagot egészíti ki két unitárius szerzőnek, Szentmártoni Bodó Jánosnak és Kolosi Török Istvánnak munkássága. Az ő munkásságuk már nem egyházi, sőt részben már nem is vallásos jellegű; a régi magyar irodalom egy sajátos műfaját, a mesterség-dicsérő éneket teremtik meg.

A kötet összeállításakor némileg módosítanunk kellett azokat az általános irányelveket, melyeket a sorozat tervével kapcsolatban a Régi Magyar Költők Tára I. kötetének 10—13. lapjain fogalmaztunk meg. A *d)* pontban ugyanis ezt írtuk: „A legrégebb ismert unitárius énekeskönyv 1600 táján jelent meg (RMK I, 342.) s ez minden valószínűség szerint kizárólag XVI. századi anyagot foglal magában. Az ebben meglévő énekeket ezért nem vesszük figyelembe.” A közelebbi vizsgálat során azonban kiderült, hogy nincs okunk az énekeskönyv hagyományos 1605—7-i keltezésében kételkedni, továbbá, hogy legalább egy ének esetében messzemenően valószínűsíthető, hogy a XVII. században keletkezett. Természetesen lehetséges, hogy a kötet szövegeinek egy része — talán nagyobb része — még a XVI. századból való. Hosszabb megfontolás után azonban arra az elvi álláspontra helyezkedtünk, hogy keltezetlen énekek esetében szigorúbban ragaszkodunk az első megjelenés, illetőleg kéziratot másolat időpontjához és a Régi Magyar Költők Tára majdani

XVI. századi sorozatára csak azokat a szövegeket hagyjuk, melyeknél kétségtelen külső érvek bizonyítják, hogy a XVI. században keletkeztek. Ezt az elvet követjük előreláthatólag más olyan, sorozatunk I. kötetének idézett helyén említett gyűjtemények esetében is, melyek anyagáról csak feltételezhető, de nem bizonyítható a XVI. századi eredet. (Pl. Szenci Molnár Albert 1612-i oppenheimeri énekeskönyve.)

Be kell számolnunk a sorozat tervének egy másik módosításáról is. Az I. kötet Előszavában azt írtuk, hogy a század legjelentősebb költői: Rimay, Szenci Molnár, Zrínyi és Gyöngyösi kimaradnak. Rimay, Zrínyi és Gyöngyösi esetében feltehetőleg nem lesz okunk ezen a terven változtatni, mert műveik jól használható kritikai kiadásai közkézen forognak. Szenci Molnár verseit azonban azért szándékoztunk kihagyni sorozatunkból, mert annak idején tervbe vettük Szenci valamennyi művének, közte verses munkáinak kritikai kiadását, s ily módon felesleges pazarlás lett volna Szenci mégoly fontos Psaltériumát és egyéb verseit két különböző sorozatban megjelentetni. Ez a terv — a Szenci-összkiadás terve — különböző okoknál fogva nem valósul meg, mindössze a *Discursus de summo bono* megjelenése várható a Régi Magyar Próza Emlékek c. sorozat keretében. (Lásd ItK 1964, 263—4.) Szencinek a magyar irodalom történetében annyira fontos Psaltériuma kritikai kiadásban mindmáig nem jelent meg, s ezért — többi versével együtt — ezt is beiktatjuk sorozatunkba. Megjelenését, 6. kötetként, hozzávetőlegesen 1969-re ígérhetjük. (A sorozat 5. kötete a szombatosok költészetét fogja bemutatni.)

Technikai okokból jelen kötetünkben a kottamelléleteket nem a szöveg közé tördelve, hanem az egyes énekek jegyzeteiben vagyunk kénytelenek adni, ami talán a kötet használatát ebből a szempontból nehezkesebbé teszi. Ezért az olvasó szíves elnézését kérjük.

A jelen kötet 1, 53—55. és 207—218. sz. énekeit Varga Imre, a 2—5, 24, 27, 29. és 33—47. sz. énekeket Stoll Béla, a 6—23, 25—26, 28, 30—32. és 48—52. sz. énekeket Tarnócz Márton rendezte sajtó alá. A jegyzeteknek a 2—52. sz. énekekhez fűződő általános részét Stoll Béla írta, kivéve „A nyomtatott unitárius énekeskönyvek” c. alfejezetet, amely Tarnócz Márton munkája. Az 56—206. sz. énekek (Thordai János zoltárfordítása) szövegét Stoll Béla és Varga Imre közösen rendezték sajtó alá. Az ehhez kapcsolódó jegyzeteket Varga Imre írta, kivéve a Thordai zoltárfordításáról szóló alfejezetet, amely Stoll Béla munkája. A dallamokat és a dallamok jegyzeteit Papp Géza, a képanyagot Varga Imre állította össze.

TORDAI MÁTÉ

1.

AZ IZRAELNEK EGY ISTENERŐL,

es annak szent Fiáról az Iesus Christusrol, és az szent Lélekről
valo Enek

PARS PRIMA

De Patre

Nota: Oh te keresztyén ember, etc.

- 1 1. **TANVSAGTOKRA** szóllok az élő Istenről,
És az ő szent Fiáról az Iesus Christusról,
Istennek szent lelkéről mi vigasztalónkról,
Hogy bizonyosok legiünk az örök életről.
- 5 2. **O** törvény alat valo szenteknek vallását,
Vegyük elő mind rendel Propheták irását,
Hogy meg mutassuk ebből hitünknek vallását,
Moijsesnek először halljuk meg mondását.
- 10 3. **Rendel** az szent Moijses irásában hadta,
Hogy csak egy Isten vagyon, ki teremtő Atya,
Első könyve kezdeti miképpen mutattya,
Törvény ki adásában azont bizonyittya.
- 15 4. **De** még annál nyilvánbban ötödik könyvének,
Az hatodik részében kiáltya mindennek,
Hogy egy Istene vagyon Izraél népének,
Azért azt kel halgatni minden embereknék.
- 20 5. Azon ötöd könyvének harmintz két részében,
Azt mondgya hogy egyedül vagyon földön menyben,
Elevenség és halál vagyon ő kezében,
Ő vér meg, s' meg gyógyithat mert minden kezében.

Íde néz az szent David az ő énekében,
Dicséret mondásának nyoltzvan egy részében,
Hol egyedül valonak az Istent szívében.
Éneklí egy Felsegnek minden föld szegében.

- 25 7. Moijssessel meg eggyez az szent Esaias,
Mert egy Istenről vagyon ő nála-is irás,
Harmintz heted részében így szol Ezechias,
Seregeknek Istene, ez rolla a' vallás.
- 30 8. Az egész földnek szinin egyedül vagy Isten.
Az Cherubinokon ülsz, mert csak te vagy Isten,
Minden országokkal birsz mind az széles földön,
Mindent te teremtettél menyben és a' földön.
- 35 9. Tudgyuk hogy te nem adod te dicsőségedet,
Faragot írot képnék te tisztességedet,
Az te neved Vr lévén bünteted azokat,
Kik bálványoknak adgyák nagy méltóságodat.
- 40 10. Ezen Esaiasnak negyven négy részében,
Azt mondotta az Isten az ő beszédében,
Csak én vagiok egyedül minden teremtésben.
Földnek fundálásában, égh ki teriesztésben.
11. Senki nem volt én velem föld teremtésében,
Sem felettetek valo égh ki teriesztésben,
Világ és sötétsegnék el rendelésében,
Mint Esaias mondgya negyven ött részében.
- 45 12. Az első és utolso csak egyedül vagyok,
Az föld fundálásában énnen magam vagyok,
Söt üdvezítő Isten csak egyedül vagyok,
Tudgyátok mindenekkel csak egyedül bírok.
- 50 13. Az szent irást nyilvánban ha meg vizsgálndgyuk,
Társát az egy Istennek bizony nem talállyuk.
Az Háromságnak nevét benne nem olvassuk,
Ignatius álmában találta iol tudgyuk.
- 55 14. Azért az mi Istenünk ki legyen meg értsük,
Mert nem ember de Lélek Christus által hiszszük,
Igasságban lélekben és ötet tisztellyük,
Emberi találmánybol szent nevét ne fellyük.
- 60 15. Szükség itt meg érteni Istent mint nevezték,
Az teremtéstől fogva ötet kinek hitték,
Teremtőnek az első világban esmérték,
Az szent Atyák igazán csak ötet tisztelték.

16. Söt Abraham Atyánkat mikoron ki hívá,
Az Chaldeusok közzül magának választá,
Áldását igéretit ő nékie niuytá,
Abraham Istenének magát így mutatá.
- 65 17. Istenének Attyának Christus Vrunk mondá,
Kinek imadására népeit tanittá,
Földnek mennek urának egyedül ött mondá,
Ez mennyei atyánknak könyörgenünk hagyá.
- 70 18. Meg kel ezt-is értenünk már az szent írásból,
És az igaz Credobol az Pater nosterből,
Hogy ez az egy Vr Isten csak az Atya legyen,
És hogy teremtő Isten kivülle ne legyen.
- 75 19. O törvényben először az Vr Istent mondták,
Atyának teremtőnek egyedül ött hitták,
Moijses Malachias Propheták meg irták,
Az meg iedzet helyeken nekünk irva hatták.
- 80 20. Ezt olvassuk az Samuel Prophétánál,
Magát Atyának mondta, s' atya töb nálánál,
Nintsen: az mint meg vagyon irva a' szent Pálnál,
Ugyan ezt találod fel az Iesus Christusnál.
21. Az szent Esaiasnak hatvan negyedikben,
Atyának mondgya ötöt hatvan harmad részben,
Kit Moijses bizonyit ötödik könyvében,
Harmintz kettöd részében lásd meg az bötüben.
- 85 22. Csak egy Istenünk vagyon szent ki azt kiáltya,
Kitől mindenek vadnak az csak amaz Atya,
Corinthusban nyoltzadik részében meg irta,
Christus-is bizonyittya, szent Mark ezt meg irta.
- 90 23. Sidoul ez egy Istent nagy męltosagáért,
Elohimnak mondották felsęges voltáért,
Adonainak hitták hatalmasságáért,
Minden állaton valo uralkodásáért.
- 95 24. Nagy szép nevezetekkel az Sido nemzettől,
Hivatik Iehovának az szent Prophetáktól,
Mert minden teremtetet csak ez egy Istentől,
Mindenek tölle vadnak mint igaz kut főtől.
- 100 25. Schaddainak mondatik ő elégsęgeiért,
Mindenhatosagáért, bővölködésęiért,
És ellene valokon boszszuállásáiért,
Győzedelmes voltáért, szent erősęgeiért.

26. Soha csak egy nyelven-is az Isten mélységét,
 Ki nem magarázhatták az ő dicsőségét,
 Mert az teremtet állat nem értheti végét,
 Az teremtő Istennek sem nagy fényességét.
- 105 27. Nem mivolta nevei ezek az Istennek,
 Hanem cselekedetét mutatták mindennek,
 Voltaképpen nem leled nevét az Istennek,
 Vagyok én a' ki vagyok, ezt mondá Mosesnek.
- 110 28. Ennek nevét viseltek az szolgáló lelkek,
 Azért neveztettenek ök-is Isteneknek,
 Noha semmit ez földön nem teremtetnek,
 Követséget Istentől vittek embereknek.
- 115 29. Nagi szép ielenségekkel régen ő törvényben,
 Mutatták ő magokat külömb külömbképpen,
 Mint Abraham atyánknak Mambrenak völgyében,
 Elötte meg állának három férfi képben.
- 120 30. Az magtalan Sárának meg gyümölcsözését,
 Meg ielenték Isaknak az ő születését,
 Sodoma Gomorrhanak ő el süllyedését,
 Tüzes kénkő essövel szertelen veszését.
- 125 31. Abraham feiét haytá az szent Angyaloknak,
 És egyiket szollitá hogy ott maradgyanak,
 Ő lábokat meg mosván ennének innának,
 Az után nagy békével el indulhatnának.
- 130 32. Mind az által az egyik Abraham szavára,
 Meg marada hoga kéré ott az vacsorára,
 Az kettei el méne alá Sodomára,
 Annak el vesztésére, Lot ki hozására.
- 135 33. Az szent irás ezeket mondgya Férfiaknak,
 Kik Abrahamhoz mentek hoga Angyaloknak,
 Nem mondgya teremtőnek sem szent Háromsagnak,
 Mert annak az Angyalok soha nem szolgálnek.
- 140 34. Az egy teremtő Isten ki mindennek Attya,
 Az szent Angyalokat-is csak egyedül biria,
 Ő általok az törvényt Moysesnek ki adta,
 Sidoknak levelében szent Pál ezt ki irta.
- 140 35. O törvényben Iacobbal Angyal tusakodék,
 És nem az fiu Isten, ő velle küzdödék,
 Mert nem illik hogy Isten senkivel küzdödgyék,
 Azért ez Angyal által Iacob meg áldaték.

36. Moijsesnek az pusztán az csipke bokorban,
Meg ielenék az Isten Angyali látásban,
Csuda nagy rettenetes sebes tűz langiában,
Moijsest meg szolítá ő pásztorságában.
- 145 37. Példázá az tűz és lang akkor a' látásban,
Az Istennek népének munkáit rabságban,
Mert nagy nyomorusági voltak rabságában,
Isten meg látá ötet nyomoruságában.
- 150 38. Mint hogy az csipke bokor meg nem égettették,
Akképpen az Sido nép meg nem emésztették,
Az nagy erős munkában meg nem fogyatkozték,
Hanem az Angyal által el ki hozattaték.
- 155 39. Így vagyon minékünk-is keresztyének dolgunk,
Az tüzhöz hasonlatos fogságban kik vagyunk,
Mikor azért sok dolgot méltatlan szenvedünk,
Az Istenhez kiáltsunk és meg szabadulunk.
- 160 40. Nem volt az tűzben langban az Atya Vr Isten,
Sem az Anti Christustól talált fiu Isten,
De teremtetet Angyal kit küldöt volt Isten,
Szent Istvan bizonyoságot erről nyilván téssen.
41. Abrahám, Isak, Iacob Vra Istenének,
Miért mondgya az Angyal ő magát Istennek,
Okát adgya Moijses második könyvének,
Huszon harmad részében meg irta mindennek.
- 165 42. Imé, ugy mond, el küldöm az én Angyalomat,
Hogy őrizze azokat kik halgattyák szomat,
Kik ellene járandnak büntesse azokat,
Az én nevem ő benne és téged ki hozhat.
- 170 43. Az Istenhez hasonló cselekedetekért,
Teremtőknek ne mondgyad az nagy hataloméért,
Az szolgáló lelkeket se követségekért,
Teremtők nem lehetnek az Isteni névért.
- 175 44. Királyoknak, biráknak, az frigy ládáiának,
Az Isten sátorának, Iacob oltárának,
Isteni név adatott ez sok állatoknak,
Moijsest-is az irás mondgya Elohimnak.

45. Az Isteni nevekből sok Istent csinálni,
Bolondság teremtőket belőlle faragni,
És három személyeket innet támasztani,
Mert úgy sok teremtőket kellene imádni.
46. Teremtünk csak egy vagy az mennyei Atya,
Mert az Istennek könyve azt nem bizonyította,
Hogy több teremtő volna hanem csak az Atya,
Ez az Atyáról való beszédünk summája.

PARS SECVNDA

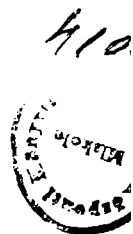
De Iesu Christo

- 185 47. AZ VR IESVS CHRISTUSROL másod rendben szollyunk,
Kiröl szent irás szerént mind igazat mondgyunk,
Miként meg ígértetet és adatot nékünk,
Hogy igasság, kegyelem, lenne idvességünk.
- 190 48. Tudgyuk az Atya Isten mit igirt volt nékünk,
Szent magot igirt vala, meg-is adta nékünk,
Galatiaiakhoz szent Pál iria nékünk,
Az negyedik részében magyarázza nékünk.
- 195 49. Tagadhatatlan dolog Isten igirete,
Ki az ő igiretit lám meg tökélette,
És azokat irásban szépen bé tétette,
Fiának születését meg iövendöltette.
- 200 50. Az szent Esaiasnak hetedik részében,
Kilenczedik részében tizenegyedikben,
Az Micheas Prophéta ötödik részében,
Születését mutaták iövendő üdőben.
51. Ez igazán bé telék utolso üdőben,
Mert az szent Lélek miá fogada méhében,
Szüz Maria terehben esék Názárethben,
És az után születék Iuda Bethlehemben.
- 205 52. Szent Lukáts ezt meg irta második részében,
Hogy Christus születésen voltak nagi örömben,
Az szolgáló Angyalok oly nagy éneklésben,
Földön és mennyen valo öröm hirdetésben.
- 210 53. Ez születet gyermeket mondák az Angyalok,
Szabadito Christusnak, s' hallák az pásztorok,
Kinek szent születésen lön nagi vigasságok,
lászolyban meg találák vigyázo pásztorok.
- 215 54. Nem volt illyen más Fia az Atya Istennek,
Az kik ezt meg tagadgyák azok tévelyegnek,
Credonak másik része bizonsága ennek,
Mariától születet Fia az Istennek.
- 220 55. Eszszel fel nevedék minden bölcsességben,
Isten és ember előtt lön nagy kedvességben,
Mint szent Lukáts meg irta második részében,
Disputála Papokkal az Ierusalembeben.

56. Közelgetni hogy kezdé az ő tanítása,
Felőle hogy hallatnék Istennek mondása,
Iános meg keresztelé lön égnek nyílása,
Istennek szent Lelkének lön reá szállása.
- 225 57. Ez én szerető Fiam, ötet halgassátok,
Kedvem ő benne bé tölt bizonynal tudgyátok,
Ez által vagyok néktek kegyelmes Atyátok,
Azért már nem haragszom bizonynal tudgyátok.
- 230 58. Nagy szép nevezeteket ád az Vr Iesusnak,
Tisztiről az szent irás az Isten Fiának,
Először nevezteték Angyaltól Iesusnak,
Ielentvén ötet lenni mi szabaditonknak.
- 235 59. Az után az ő neve Christusnak mondaték,
Mert lelki királyságra el fel kenetteték,
Fele társai felet fellyeb emelteték,
Mérték nélkül szent Lélek mert néki adaték.
- 240 60. Pásztornak, és aytonak, utnak, igasságnak,
Mondgya magát életnek és fel támadásnak,
Mennyei kenyérünknek élet adoának,
Mert ezek az Christusban nekünk meg adatnak.
61. Igaz világosságnak, nagy szegelet könek,
Igaz szőlőtökének, igaz itilőnek,
Kik ötet nem követik azok tévelyegnek,
És az örök életre ök fel nem éppülnek.
- 245 62. Attya akarattyának praedikállásáért,
Igének nevezteték hü tanításáért,
Az kegyelemnek hozzánk ki hirdetéséért,
Mert az Istennek Fia küldetett ezekért.
- 250 63. Az ő nagy iotétéiért Istennek mondaték,
Mert az nagy szabadulás általa adaték,
Ez iövendő világnak Attyának mondaték,
Mert mindennek az élet általa adaték.
- 255 64. Meg hallátok Istennek első teremtését,
Ez látható világnak bölcsen rendelését,
Hallyátok Christus által ennek éppítését,
Minden üdvezülőknek lelki teremtését.
- 260 65. Iég csapokhoz hasonlit Esaias minket,
És kicsin marok pornak semminek mond minket,
Az Esdras-is semminek nyálnak kiált minket,
Hogy előnkben támaszszák erőtlenséginket.

66. Az szent Pál pogánoknak harag fiainak,
Mond minket el esteket nagy távol valoknak,
Isten nélkül valoknak, bálvány imádoknak,
Mert mi rabiai valánk az örök halálnak.
- 265 67. Lássad azért ha kellet ebből meg uijulnunk,
A' Christus Iesus által nékünk fel éppülünk,
Semmikből pogánokból Istenessé lennünk,
Harag alol kegyelem alá bé szállanunk.
- 270 68. Mi vagyunk ez világon az kik teremtettünk,
Christus által Istennel az kik meg békéltünk,
Erről szent Pál szent Ianos bizonyság mi nékünk,
Christus által igasság adatot mi nékünk.
- 275 69. Rendit ennek szent Ianos szépen magyarázza,
Hogy Christus előb voltát ez világon mondgya,
Az után teremtését ez világnak mondgya,
Hogy az lelki teremtést senki ne tagadgya.
- 280 70. Vy teremtet állati az Istennek vagyunk,
Tehát minden téveligést mi mind hátra hadgiunk,
Mert csak az uy teremtés léssen hasznos nékünk,
Mellyet az Isten szerzet vér által mi nékünk.
- 285 71. Im az első Adamban mindnyáian meg halánk,
Az második Adamban életre uijulánk,
Az VR Iesus Christusnak vérével tisztulánk,
És az örök halálból el ki szabadulánk.
- 290 72. Adot vala az Atya Christusnak életet,
Hogy abból ő adhatna minékünk életet,
Mert az Fiú magától semmit nem tehetet,
Szent Atya ereiéből mindent cselekedett.
- 295 73. Tanitván nagy sok iót tött minden nyomorultal,
Mert Isteni erővel, és nagy hatalommal,
Fel éppítettet vala lelki gazdagsággal,
Földön és menyben valo minden urasággal.
- 300 74. Szent Mathe irásának tizenegyedikben,
És szent Lukáts könyvének tizen negyedikben,
Azt mondá hogy mindenek adattak kezében,
Az ő szent Attyától vöt mindent életében.
- 300 75. Minden cselekedetit summában foglalta,
Tizen negyed részében szent Ianosnak mondta,
Hogy az csudákat tötte benne lévő Attya,
Mindenét az VR Christus hát ő tölle tartya.

269 világok

76. Ez könyörgöt nagy sokszor az ő szent Attyának,
Mikor fel támasztoia lön az holt Lázárnak,
És mikoron el iöne ideie halálnak,
Távoztatná az halált monda szent Attyának.
- 305 77. Söt hogy ki vegye ötett az nyomorusagbol,
Égre emelé szemét könyörge szivéböl,
El iöt már az ideie végy ki az világbol,
Dicsöits meg szent Atyám az te io voltodbol.
- 310 78. Mert én mind el végeztem az mit reám biztál,
El nem veztettem öket, kiket nékem adtál,
Mindent meg cselekedtem az mit te akartál,
Hogy Fiadtol ilyen nagy dicsöitést látnál.
- 315 79. Ezt mondotta szent Péter Istennek Fiának,
Azért Christus Vrunk is mondá öt bódognak,
Ez vallást meg nem gyözi kapuia pokolnak,
Erös köszikláia ez az mi vallásunknak.
- 320 80. Azért ez Isten Fia az mi büneinkért,
Ki ontotta szent vérét mi tisztulásunkért,
Az halált meg kostolta az mi büneinkért,
De esmét fel támada igazulásunkért.
81. Hogy immár fel támada monda Mariának,
Ne tapasztaly engemet mert nints helye annak,
Országában nem mentem meg fel szent Atyámnak,
Azért meny el és mond meg én tanitványimnak:
- 325 82. Fel megyek én Atyámhoz az tü Atyátokhoz,
És az én Istenemhez, az tü Istentekhez,
Maria ottan méne az tanitványokhoz,
Az után Christus mene az Apostolokhoz.
- 330 83. Nagy sok bizonyosságokkal meg mutatá magát,
Egész negyven napiglan ielengeté magát,
Szent Thamásnak mutatá ő sebes oldalát,
Kéré hogy az sebekbe tegye az ő uiját.
- 335 84. Az után menyben mene hely szerzeni nékünk,
Hogi nagy buzgo lélekkal esedezzék értünk,
Kegyelem és igasság igy adaték nékünk,
Ezen kívül más Fiu nem használt mi nékünk.
- 340 85. Ez igaz Christus ellen érts meg nagy vakságát,
Az Pápa vallásának az ő bolondsagát,
Az mellyel meg rontotta Christus méltosagát,
Három száz huszon yoltzban ilyen kábaságát.

86. Az Isten egy Fiat szült ágyékából nékünk,
Kit menyből alá küldöt ez földre mi nékünk,
És az szűznek méhében enyiszet érettünk,
És ott meg testesülvén születet mi nékünk.
- 845 87. Ez, ugymond, olyan Isten minémü az Atya,
Teremtő imádando azon ki az Atya,
De az személye szerént más, és nem az Atya,
Noha sohult az irás ezt nem bizonyittyá.
- 850 88. Pápának hazugsagát hát nem kell követnünk,
Mert az egy örök Isten Fiat nem szült nékünk,
De kit szüz Maria szült, azt adta mi nékünk,
Ki által nagy kegyelem adatot mi nékünk.

PARS TERTIA

De Spiritu Sancto

89. AZ ISTENNEK LELKÉRÖL harmad rendben szóllunk,
Melyről az szent irásból mind igazat mondgyunk,
Hogy az Anti Christussal el ne tévelyedgyünk,
Azért az szent Lélekről rövideden hallgyunk.
90. Istennek szent Lelkének hiják az Prophéták,
Melynek vezérléséből az iövendött mondták,
Szent Lélek Vr Istennek soha ök nem hitták,
Sem harmadik személiben Istennek nem mondták.
91. Esaias ez Lelket bővséges voltáért,
Mondgya viznek hivekben nagy tisztaságáért,
És az keresztyéneknek lelki italokért,
Christus Vrunk hozzá hij ez drága italért.
92. Kegyelem és könyörgés Lelkének ezt mondgya,
Tizen kettöd részében Zacharias száia,
Könyörgésre az Isten evel fel indittyá,
Az hiveknek szívöket, szent Pál bizonyittyá.
93. Az Vy Testamentumban Istennek uijának,
Mondatik az hiveknek vigasztaloioknak,
Igasságra vezérlő tanito Doctornak,
Az mi örökségünknek igaz zálagának.
94. Szent Gabriel ezt mondá Isten ereiének,
Mikoron eleiben állapék az szűznek,
Attol fogantatása lön üdveztönknek,
Az mi közben iáronknak és böles vezérünknek.

- 380 95. Soha nem volt kezdete az Isten Lelkének,
Isten evel formálta seregét az Egnek,
Fundamentumot vetet mind az egész földnek,
Moijses és az szent Pál bizonyági ennek.
96. Három száz és negyvenben mikoron kelének,
Nicoeai Synatban Papok le ülének,
Az szent Lelket nevezék személyes Istennek,
Az Istenségben valo harmadik személynek.
- 385 97. Ez Czikkelt-is az Pápa meg ondokitotta,
Írás kívül az Lelket hogy Istennek mondta,
Madar képpen személyben nagy vaksággal írta,
Maga soha a' Lelket senki nem láthatta.
- 390 98. Könyörögiünk immáron az élő Istennek,
Hogy ő legyen kegielmes minden tévelygőknek,
Adgyon szent Lelket nékik hogy meg térhessenek,
Velünk örök életet ök-is vehessenek,
- 395 99. Az ki lelki örömmel ezeket ki adta,
Isten oltalma alá minden dólógát hatta,
Makonn szent szeretetnek zálagául hatta,
Mert hivek éppüléseét szemeivel látta.

EGYHÁZI ÉNEKEK

2.

[HYMNUS DE ASCENSIONE DOMINI]

- 1 1. Mostan ieles innep és igen nagy öröm,
Indittyak szívünket eneket mondani,
Mikor menybe menven ö diczösegeben,
Christus Kiraly helyheztetek.
- 5 2. Vigh eneklessekkal eghben emeltetven,
Szenteknek seregi hirdetik az Kiralt,
Angyali kàrokis ennek gyözödelmet,
Mind eghig magasztallyak.
- 10 3. Az ki az ördögnek el rontvan orszagat,
Ackor emberekneec sok aiandekokat oszta,
Mikor méne az ö szent atyahoz,
Ki ötet tötte birova.
- 15 4. Wrunk és Istenünk keryük felsegedet,
Lassad oltalmazd meg te szegeny nepedet,
Hogy ördögnek merges czalard mordalysaga,
Minket pokolra ne eyczen.
- 20 5. Hogy mikor Christus el iö, rettenetessen
Ítilni holtokat és eleveneket,
Te benned bizokat: ne vess gyötrelmekre,
Hanem vigy örök életre.

3.

HYM: VENI CREATOR DOMINE

- 1 1. Iövel teremtö Wr Isten,
Látogasd meg *elméinket*,
Tölcz be az te szent lelkeddel,
Sziveinket: meg uitvan.

3 I Mint II—III Mind

2 I meg mi elméinket II—IV meg elmeinket 4 II szüinköt [!]

2. Te vagy az egy örök Isten,
Az Christus által szent Atyánk,
Elő kutfő, tűz, szeretet,
És mi lelkünknek gyamola.
- 10 3. Bűvös vagy aiandekokkal,
Ki ontad *te* szent lelkedet
Az Apostolokra amint
Igirted volt az Christus által.
- 15 4. Gyucz vilagot ertelmünkbe,
És szeretetet szivünkbe,
Az mi erőtlenségünket,
Erőssegeddel gyamolicz.
- 20 5. Vzd tavol ellenségünket.
Adgy minekünk bekesseget,
Az te szent vezereseddel,
Tavol iaryunk gonoszoktul.
6. Adgyad hogy meg esmerhessünk,
Teged egy bizony Wt Istent:
És az te szent fiadat az
Mi egy Wrunck Iesus Christust.
- 25 7. Dicziret legyen mindenben,
Az Christus által attyanak,
Ki az ő szent lelkevel
Vigasztallyon minket öröcke.

4.

[INVOCATIO]

- 1 1. Vilagossagoknac szent Attya
Aiandekoknac kegyes osztóia,
Menynek és az földnek hatalmas Wra,
Te szent egyhazadnak gondviselőie,
5 Örök elete.
2. Ki szabadital az karhozatbol,
Az sötetsegnek nagy hatalmassagabol,
És be helyhesztetel szent orszagodban,
10 Örökösse tevel nagy kegyelmedből
Düczösegedben.

10 I, III ontad az te II, IV ontad te 16 II gyamolgasd IV gyámolygásd 26 II Attyank-
nak 28 II [öröcke hij.]
9 II—III kegyelmedben

- 15 3. Haycz le hozzank szent füleidet,
Es halgasd meg könyörgesinket,
Oltalmazd mostan igassagodát,
Mutasd meg Isteni nagy hatalmadat,
Szent orszagodát.
- 20 4. Eónczed reánk te szent lelkedet,
És tiszticzd meg az mi sziveinket,
Vedd el mi elmenknek homallyosságát,
És az mi lelkünknek sok tevelygeset,
Erötlenseget.
- 25 5. Esmerhessünk teged igaz Istennek,
És valhassunk kegyes Attyánknek,
Maradhassunk meg hiven te io kedvedben,
Neked szolgálhassunk tellyes eltünkben,
Öröcke Amen.

5.

[INUOCATIO IN DIE PENTECOSTIS]

[Nota: Vilagosságoknak sz: etc.]

- 1 1. IER mi keryük az mi Attyánkat,
Geryeszse fel iora szivünket,
Halvan hogy meg erthessük az szent ighiket,
Kiknek tanusagara attuk az mi filünket,
5 És mi szivünket.
- 10 2. Szent lelkevel az mi szivünket,
Biryá nekünk mi erkölczünket,
Erös kezeivel mi ösvenyünket,
Igagzassa csak egyedül mi életünket,
Minden üdönket.
- 15 3. Eó egyedül az örök Isten.
Kinél lehetetlenség ninczen:
Azert szent Fiaert minket segellyen,
Szerelméből io kedveből ingyen epiczen,
És üdveziczen.
4. Azert mies ugy vigyazzunk,
Az mi Attyánk ellen ne iaryunk,
Szent hivatalunkban hiven el iaryunk,
Elő remensegben ez földön most hogy ęlhessünk,
És ki mulhassunk.

12 II—III, V könyörgesünket 18 III mi lelkünknek 19 III mi szívünknek 24 II—VI
-tünkben

2 VI jókra 6 II [Előbb:] lelkeddel 12 V Kiben 14 III minket epiczen 15 III Eltre
-nyen

5. Remensegünk im ez legyen,
 Az mi Attyánk minket őrizzen,
 Minden romlasinkból ő fel epiczen,
 Az nagy napon Christus által ő fel serkenczen,
 Eletre vigyen.
- 26
6. Nagy bodogságunk *akkor* leszen,
 Meg halhatatlanságunk leszen,
 Veghetetlen örömünk mert csak *ott* leszen:
 Isten előtt WR Christussal lakasunk leszen,
 Dúcözseg leszen.
- 30

6.

[KARACZONRA]

Ad notam: Dicziretes az Christus

- 1
1. BÉtlehembe születek Christus ez vilagra,
 Iaszolban helyheztetéek posztoban takarva,
 Angyalok meg hirdetek, az pasztorokat intek,
 Indulvan mennenek, az Iesust keresnek meg,
 Abból Istent diczirnek, haladással tisztelnek.
2. Fennyes Czillag tamada nap tamadat felől,
 Melly sok ieles Bölczeket ottan indita fel,
 Kiknél Arany, Temien, Kenet aiandekul lön,
 Így indulasok lön, Bethlehembben iutanak,
 Christus Iesust lelek meg, aiandekal tisztelnek.
- 10
3. Angyal mene Iosephhez, kinek igen szolla:
 Ved fel Iesust Annyaval, vidd be Aegyptomban,
 Mert Herodes akarya eletet rontania,
 Meg ölni el szanta, legy azért Aegyptomban
 Mind addig meg gyermeckel, inditlak onnet vissza.
- 15
4. Maria Wr Iesusnak tisztasagos Anyja,
 Iosephel el indula Aegyptomba futa,
 Hova Angyal szavakent, az gyermeket ök vivek,
 Istent nem kisirtek, ott egy nehany ideig
 Gyermeckel Iesust nevelek, gondgyat neki viselek.
- 20
5. Herodes holta utan Istennek Angyala
 Aegyptomban Iosephnek ez-keppen szolt vala:
 Vedd fel Iesust Annyaval vid vissza Sidosagban,
 Minden batorsagban, mert halalra gyermeket,
 Az kik kevannyak vala, vadnak földnek gyomraban.
- 25

26 I, III [*akkor* hij.] II, IV–VI akkor lezen 27 IV–V Nagy halhatatlanságunk 28
 I [*ott* hij.] II–VI *ott* leszen
 8 I–II Kinel III–V Kiknél

- 30 6. Angyalnak Ioseph halvan biztato beszedet,
Iesussal és Annnyaval indula, nem kesek,
De Angyaltol intetven, Iudeatol tavezek,
Mert gyermeket feltek Gallilëaban azert
Ö utokat teritek, hol Nazareth lön helyyek.
- 35 7. Paztoroknac peldaiat hivek már kövessük,
Istent kegyessegeért örömmel dicziryük,
Mert minden tisztességre meltonak öt esmertek,
Szent Attyak hirdettek. Abraham, Isaak, Iakob,
David, vegre az Christus egyedül öt tiszteltek.

7.

[AZ TIZ PARANCZOLAT]

[Nota: Bodog az olyan ember minden.]

- 1 1. OH te keresztyen ember serkeny fel almodbol,
Mert az ey immar el mult, az Nap fel tamadot,
Az Papa sötetseget az Evangeliom
El oltotta, Istenünk kiböl diczirtessek.
- 5 2. Az ember Iesus Christus Istennek szent Fia,
Hogy te el ne karhossal, teneked azt mondgya,
Ha akarz az Istennek menni Orszagaban,
Az paranczolatokat tarcz meg igassagban.
- 10 3. Azokat az Moyses Propheta meg irta,
Az masodik könyvenek huszadik reszeben,
Mellyeket hogy szerevel tarcz rendel eszedben,
Istennek segitseget keryed igaz hitben.
- 15 4. Azokat te ighenkent mikor meg tanulod,
Ha nem akarsz vetkezni szüvedben hordozzad,
Hogy penig te azokat mindenkor iol tudgyad,
Im ez ket utolso vers leszen arra utod.
- 20 5. Czak egy Istened legyen, balvany tavol legyen:
Istenednek szent nevet heaban ne vegyed:
Az Innepet meg szenteld, szüleid tisztellyed:
Ne öly: parazna ne legy: Orzastol tavol legy.
6. Hamis tanu voltoddal senkit ne nyomoricz:
Az mi mase magadnak gonoszul ne kevand:
Ha ezeket tartandod, hidgyed Isten meg áld:
És örök bodogsagot latnia ezert, ád.

35 I egydül II—V egyedül

3 VI Az lelki setéséget 12 III segetseget variad 17 VI Az Bálvánt el-távoztasd:
Egyen edgy Istened: 21 VI senkit te meg ne bánts: 24 III bodogsagot ezekert ladnod ad
azert

V. PSALMVS

Nota Pol: vel Istenünkhöz fohaz:

1. Isten kegyes filed szomat,
Hallya mostan beszedemet:
Tekentsed meg en elmemet,
Ne vessed el keresemet.
2. Dereckeppen kialtasom,
Hald meg valoban panazom,
En Istenem s' en Kiralyom,
Könyörgesem hozzad nyuitom.
3. En Istenem io ideyen,
Meg halgatod könyörgesem
Mert ideien kialtok en,
Panazimat beszélgetven.
4. Ime mert oly erős Isten
Vagy te kinel Istentelen
Nem kedves, és mindenkepen
El üzöd ki gonozt teszen.
5. Eztelenek nem álhatnak
Szemed előtt, de el fogynak
Kik szolgálnak hamissagnak,
Gyülölöd kik nem igazak.
6. Nyelveckel kik hazugsagot
Szolnak el veztez czalardot
Iszonyu vör szomyuhozot,
Utalsz WRam minden gonozt.
7. Kegyelmednek de en bizvan,
WRam Isten, nagysagaban,
El be megyek te hazadban,
És örvendek en hazámban.
8. En mind az földig magamat
Meg alazvan, Templomodot
Gyakorolom egyhazadat,
Felven en csak hatalmadat.
9. Ream WR Isten már tekencz
Nyilvan, és engemet tanciz
Igassagod utan uycz.
Engem üldözöket tericz.

18 I szemmed II—III szemed 21 I hazusagot II—III hazugsagot

10. Eösvenidet irts elöttem,
Visely engem ne vetkezzem,
Fölsegedet hogy csak fellyem,
40 Szent utadat követhessem.
11. Ninczen mert bizony szaiaban.
Igassag az ö dolgaban
Ki vèremet szomyuhozvan,
Gonozt gondol minden dolgan.
- 45 12. Ember eletet ohaytya,
Mint fel nyilt koporso varya:
Nyelve noha és ö szaia
Kép mutato nyaiassaga.
- 50 13. Kissebbicz Isten ezeket,
Fogd meg ö vegezeseket,
Sok rut fertelmessegeket,
Szegyeniczed sok bünöket.
- 55 14. Azert Wram mert ellened,
Igyekeznek te szent neved,
Ök nem felik itiletod,
Nem esmervèn nagy io tètod.
- 60 15. Diczirettel örvendenek
Felsegedhez kik meg tərnek,
Mind öröcke énekelnak,
Kik te tüled meg mentetnek.
16. Wram Isten Fölsegedben,
Tapsolnak lelki örömben,
Gyönyörködnek szent nevedben,
Kik szeretnek tellyes szüben.
- 65 17. Ra tekentven mert igazra
Meg aldod, mint fiaidra,
Wram Isten, mind azokra,
Ugy nesz mint te szolgaidra.
- 70 18. Attyai io kedved ugy ó,
Mint az pais oltalmazó,
Az Davidot s' minket oszó,
Amen ötöd enek ez szo.

PSALMVS XIII.

Nota Pol:

[Nota: Oh te keresztyén ember]

- 1 1. IÁy meddig nagy Wr Isten nyuitod nagy haragod?
 Illy sokaig tart voltę Wram busulasod?
 El feleytezze immar minket te Templomod?
 Vallyon s' meddig szent szined, reyted el *orcza*dot?
- 5 2. Űgyöm meddig leszen illy ketseges ennekem?
 Meddig elmęm szüntelen kesereg en szivem?
 Vallyon s' meddig ellenseg kialtoz ellenem?
 Szidalmaz, és karomol rutol Wram engem?
- 10 3. Az Mennyekböl Wr Isten kegyes szemekkel,
 Nęz ala és halgas meg hangos füleiddel:
 En Istenem szent szined mutasd ne reytsed el:
 Had uyullyon en orczam Wram ne veszek el.
- 15 4. Zurzavarban ellenseg ne örülyön raytam:
 Ne kęrkedgyek miatta hogy en meg rontattam:
 Az engem gyüölölőnek ne tölcz kedvet mostan,
 Hogy en meg tantorottam ne katzagyon raytam.
- 20 5. Wr Isten en ezekert nagy halaadassal,
 Szent irgalmassagodban nagy bizodalommal,
 Segedelmedben valo igaz vigasaggal,
 Tellyes szüböl örvendek lelki tapsolással.
6. Renggyen az föld és az ęg szenggyen ekessegben:
 Minden allat diczirye Istent vig örömben.
 Iő az WR, ioval latot, tizenharmad rezben,
 Mint Szent David ezt monta, mondgya minden: Amen.

PSALMVS XIII.

Nota Pol: vel, Oh en kegyelmes Istenem, etc.

- 1 1. IM s' hogy kialt Istentelen:
 Sziveben szol illy keptelen,
 Ninczen nyilván sohul Isten,
 Ki vigyazna mindeneken.

4 I—III országod 9 III Mennyégböl 11 II [*En* hij.] III [*En* hij.]; szinedet 15 I gyüölölőnek II—III gyüölölőknek 16 III ne nevensen

2. Sohul ninczen ki iot tegyen,
Meg veszet már nagy hertelen
Az emberseg, s' tökelletlen:
Vakmeröve löt már minden.
- 10 3. Tekentelven minden fele,
Az WR Isten, hogy meg nezne,
Az mennyekből ki esmerne
Ö szent Nevet és azt félne.
- 15 4. El fordultak iszonyvak
Minden dolgok tebnak labnak,
Ki iot tenne ninczen, vadnak
Kik szolgálnak csak Satannak.
- 20 5. Nemde nem ertike vallyon,
Az kik alnak tanaczokon,
Meg emeztik minden modon,
Az en nepem ö torkokon?
6. Vigadoznak hogy mar nagyon,
Esznek isznak ök nagy batron,
Az Wr Isten (kitöl vagyon
Minden io csak) tavol vagyon.
- 25 7. Ezt segitsegre nem hijak,
Sem Istennek ezt nem vallyak:
Szegyen vallast de meg lattyak,
El remülven ezt kialtyak.
- 30 8. Lam bizonynyal vagyon Isten,
Ki Vralkodik mindenben,
Az igazat mindenekben,
Oltalmazza kegyelmesen.
- 35 9. Eö Fölsege segedelmek
Szegenyeknek, à kevelyek
Nem arthatnak ö nekiek,
Tanaczokban elő mennek.
- 40 10. Nagy Wr Isten szabadiczad,
Te nepedet haza vigyed,
Dicziretit te szent filed,
Hallya Wram nagy io kedved.
11. Kiczintöl fogva nagyiglan
Enekellyünk mi tapsolvan,
Tized negyed enek mondgyan,
Szent Daviddal Ament mondvan.

PSALMVS XVI.

Nota Pol: vel Attya Wr Isten menybeli

1. **OH** nagy WR Isten, (az szent David Kiraly
Tizen hatodik enekben kit halal,
Ekes szozattal mi szivönk is talal)
Mi partunkon ally.
2. Igen figyelmes legy meg tartasunkra,
Mert mi csak biztuk magunkat magadra,
Szolok Istennek Te vagy hivek WRA,
Te minden ionkra.
3. Igen figyelmesz noha nincz szükséged,
Semmi mi ionkra. Engem az te neped,
Kit valasztottal ez földön s' vezered,
Csak gyönyörköttet.
4. Vgyan is az kik mas utan indulnak
Nyavalyaiok nő: vęr aldozattyoknak,
Modgyok nem kedves, nevek is azoknak
Utalsag szamnak.
5. Reszem ennekem az felseges Isten,
Mind aldozatban s' minden öröksegen,
Csak te viseled sorsomat mindenben,
Nagy kegyelmesen.
6. Siros és kedves gyönyörüsegelt,
Az hold merőnek kötele szep földet,
Mutata nekem ekes örökseget,
És bekeseget.
7. Tapsolván azért aldóm az Wr Istent,
Ki tanaczola mindenben elmemet,
Az etzakannis visgala vesemet,
Ugy int engemet.
8. Az nagy Wr Istent szüntelen viselem,
En szemem előtt mert ő hordoz engem,
Iob keze felől s' nem tantorog terdem,
Soha ennekem.
9. Repes en lelkem azért és örvendez,
En düczössegem fel szoval szengedez,
Sőt test szerint is batorsagban viselz,
És ugy vedelmesz.

7 I hived II hivek

10. **Te** mert nem hadgyod lolkem koporsoban,
Sem nem engeded, irgalmassagodban
Hogy az te szented veszszen rothadasban,
Rut poshadasban.
11. **Söt** az életnek viselz ösvenyeben,
Gyönyöröseges ortzadnak szineben,
Meg elegitez az te iob kezedben,
Öröcke Amen.

12.

[PSALMVS XXX.]

Nota Polonica.

[Nota: Reménségem vagy Istenem]

- 1 1. **KI** tisztitvan Absolonnak
 Ondoksagat ö fianak
 Szep hazabol David, annak
 Örüly uy Kiralysaganak.
2. **Ez** szot mondgya: Felsegedet
 Aldom csak en szent nevedet
 Magasztalom vezéremet,
 És diczirem Istenemet.
- 10 3. **Gonoz** akaromnak kedvet
 Nem töltötted az ö szivet,
 Ne örülne raytam, lelket
 Busitottad az ö feiet.
4. **Iehova** Isten te hozzad
 Kialtottam, meg halgatad
15 Könyörgesem, gyógyitottad
 Sebeimet s' iodat attad.
5. **En** Istenem ki mentettel
 Az halalbol, és eltettél,
 Koporsoban nem eytettél
20 Elet utan te viseltel.
6. **Legyen** dicziret Istennek,
 Szenti közöt, Felsegenek
 Aldassek neve, mindenek
 Tapsollyanak kegyelmenek.
7. **Mert** szempillantás haragya,
 Azt io kedve ottan valtya
 Irgalmassaga uyitya,
 Szent hiveit vigasztallya.

- 30 8. Estve mikor történeidik
Hogy haragya nevededik,
Siralunk ha találkozik:
Reggel szívönk vidamodik.
- 35 9. Sok iok között mikor ülnek,
Czendessegben nagyban volnek,
Minden dolgom tündökölnek,
Minden ioban ugyan usznek.
- 40 10. Ackor mondek en magamban:
Ime vagyok nagy sok ioban,
Hogy lehetne tantorgasban,
Allapatom czizamasban.
11. Zalagod mert nalam vala,
Szep aldasod mint köszikla,
Engem környekezett vala,
Erös s' batorsagos volta.
- 45 12. Mihelt penig büneimert
El forditad ortzad, azért,
Ottan en-is fél kedvedert,
El remülek haragodert.
- 50 13. Isten te hozzad kialtek,
Esedezven igyen szolek,
Io remensegben en levék,
Felsegedhez igy könyörgök:
- 55 14. Wram Isten mi haznod már
En veremben, ki tölled vár
Ne hadgy engem, ő nagy kövár,
Az veremben esnem immar.
- 60 15. Romlot edeniben mi haszon?
Az por teged hogy imadgyon?
Hirdetie hatalmason,
Igassag hogy nallad vagyon?
16. Wram Isten meg halgassad
Kegyelmedet hozzam nyuczad,
Nekem segedelmed adgyad,
Legy velem és eltem algyad.
- 65 17. Nekem ackor siralmimat,
Örömré forditod bumat,
Az en keserves ruhamat,
Valtoztatod s' adod iomat.

70 18. Kegyelmes Wr, en szüntelen,
Had aldgyalak düczössegeben,
Dicziryelek örök Isten.
Amen, harminczad enekben.

13.

PSALMVS XXXI.

Nota Pol: vel, Legy irgalmas, etc.

- 1 1. IStenben bizvan David enekel,
Harmintz egyedszer enekessivel,
Sok nyavalyak közt nagy remenessel
Int minket Istent fogyuk meg hüttel.
- 5 2. Sok nyavalyak közt benned WR Isten
Czak biztam, s' soha nem talalt szegyen,
Igassagodbol szabadullyak en,
Haycz hozzam filed menetz meg ideien.
- 10 3. Felseges Isten, en penig bizom
Czak Felsegedben, nagy hüttel mondom:
En Istenem vagy, kezedben napom:
Oy kezetöl ki gyülöl s' üldözöm.
4. Engedgyed ortzad tündöklik raytam,
Tarcz kegyelmedből, nagy szent Iehovam,
Ne szegyenüllyek, teged hilak nam,
Szegyen ellenseg el fogy ugy mint vam.
- 20 5. Lagy ayaki nemulnak hazugnak,
Kik igaz ellen kemeny szot szolnak,
Kevelysegekből kik pirongatnak,
Fel fualkottak s' mindent utalnak.
6. Lass mely vegetlen Isten io voltod,
Azt penig tölled felöknek tartod,
Kik hozzad futnak azoknak nyuitod,
Hogy ember lassa nyilván mutatod.
- 25 7. Ime el reyted reyto szineddel
Öket, s' kevelyek nagy kemenessel
Ne serczek, haylekodba bekevel
Be viszed hogy ne ragyak nyelveckel.
8. Aldot legyen az Iehova Isten,
Mert meg mutata nagy czodakeppen,
Irgalmassagat raytam kegyessen,
Az keritet Varosban. Vgy legyen.

- 35 9. Lass de így szólok hertelenségből,
Kivagattam én szent színed előtt:
De meg halgatad szom kegyelmedből,
Keresem mikor kialszok hűtből.
- 40 10. Legyetek szentek nagy szeretetben
Az Úr Istenhöz: mert az Úr Isten
Őrszói híveket; mert fizetésben
Bővön, kik vadnak nagy kevelységben.
11. Igen erőssen allyon már minden,
És meg erősíti szívetekben,
Minnyaian az kik biztok Istenben,
Ugy legyen miés mondjuk mind Amen.

14.

[PSALMVS XXXII.]

Nota Pol: vel, Bodog az ilyen ember, etc.

- 1 1. Bűnek soksága hogyha kit iszonyít,
Lelki faidalma csak hogy el nem borít,
Szent David Király imígyen batorít,
Harmintz kettődik enekeben tanít.
2. Oh mely bodogság annak ő elete,
Kinek rutsága vagyon be fedezve,
El be borítva eseti s' nagy vetke,
Aiandekozva ondokságos bűne.
- 10 3. Tündöklik nyilván igaz bodogsággal,
Az olyan ember lelki batorsággal,
Az kinek bűnet irgalmasságával
Isten eltörli. És igazságával
- 15 4. Semmie teszi s' nem tulaydonittya;
Sok alnakságot neki meg boczattya,
S' az kinek lelket hamisság nem bantya
Azt ő úgy tartya. mint az kegyes Attya.
- 20 5. Azt ki nem hinne rollam példát vehet,
Mert én mikoron volnek mint el vetet:
Az halogatas és halgatas vesztet.
Azert szent kezéd engem nem keméltet.

1 II Bűnek

6. Sok banat miat lelkemben gyötröttem,
Czontom szaradvan szinten el epettem,
Mint oktalansag en ugyan ugy bögttem
Tellyes nap estig faydalomban egtem.
- 25 7. Derekaskeppen mert kezed rám vetéd,
Eyel és nappal szegeni elmęm gyötred,
Sulysagat ream karodnak erezted
Nagy kemenyseggel magadat viseled.
- 30 8. Bö nedvessege testemnek el fogya,
Mellyet eltemre nekem attal vala,
És nem külömben mint nyár aszszusaga,
Ugy szarad vala testem. Ez nagy czoda.
- 35 9. Üdö ra telven de ime ki mondam,
Nagy büneimet teneked meg vallam,
Sok alnaksagim en nem takargatam,
És igaz hüttel en ez szokot szolam.
- 40 10. Neked WR Isten vallom vetkeimet,
Alnaksagimat, fertelmessegimet.
Es te azontol el törled bünömet,
És nem büntetel (nagy dolog) engemet.
11. Eorömmel azért imadandok teged
Mind azok kikenél kedves te kegyelmed:
És irgalmadban mindenkor viseled,
Valamikoron kevantatik tölled.
- 45 12. Meg tartattatnak minden nyavalyaban,
Az arvizek-is az ő busultokban,
Nem artnak nekik semmi haboruban.
Mert te meg tartod minden dolgaikban.
- 50 13. Erös kösziklam vagy te s' reytek helyem,
Paisom, Varam, bastyam, erössegem.
Mencz meg Wr Isten szegeny ferged engem,
Az veszedelem hogyha talal engem.
- 55 14. Te szabadito szoddal allaz mellem,
Környekesz engem, nem art ellensegem.
Ez te io teted magasztallya lelkem,
Lassa ezt minden czudallya en szivem.
- 60 15. Vtat mutatok ime igassagra,
Tanitlak ugy mond minden iamborsagra,
És en oktatlak az szep tisztasagra,
Igazgatlak is menyorszag utara.

☛ Minden ő dolgokban

16. **Read** függesztem kegyes szemeimet,
Bölcs tanaczommal eltetlek tegedet.
És úgy viselem te minden ügyedet.
Hogy ne lathassa senki szegyenedet.
- 65 17. **Igen** szorgalmas gondgya legyen arra,
Minden embernek, s magat úgy hordozza,
Nem mint az lovak vagy özverek dolga
Ertelem nélkül nagy ostobasagba.
18. **Sullyos** és eles szabolaval kiknek
Szaioakat s' vastag fekemlök viselnek,
Ugy kenzeritik hogy ök engedgyenek,
Fene voltockal senkit ne serczenek.
- 75 19. **Tömenyteni** sok banat az latrokat,
Gyötri busittya ö gondolattyokat,
Mert fel fordittya Isten ö dolgokat:
Istentelenek gonosz tanaczokat.
- 80 20. **Es** az Istenben igazan bizokat,
Irgalmassaga környükezi iokat,
Isten meg aldgya minden munkaiokat.
Kedvesen veszi ö aldozatyokat.
21. **No** örüllyetek minnyaian Istenben,
És tapsollyatok igazak örömben,
Enekellyetek lelki esmeretben,
Minnyaian mondgyuk WR Istennek Amen.

15.

PSALMVS LXVI.

Nota Pol: vel, Attya Isten tarcz Meg, etc.

- 1 1. **EGesz** Izraelnek nepe,
Az WR Istent hogy diczirie,
Inti öket David kedve,
Hegedüie és Eneke.
2. **Rengyen** az föld vig örömmel
Szent nevenek, eneklessel
Diczirietek nagy io kedvel
Düczösseget nagy hűséggel.

63 II minden te

- 10 3. **Eö Felsege az WR Isten**
 Diczirtessek, mondgya minden,
 Mely rettenetes miveben,
 Nagy vagy te erőssegedben.
4. **Sok hazugsagban el önek**
 Ellensegid, és ugy félnek,
 15 Földön valok terdre esnek,
 Diczir, dicziret nevednek.
5. **Am hol iöztetek s' lassatok**
 Isten dolgat s' imadgyatok,
 Hogy rettenetes vallyatok,
 Emberek közt dolgi nagyok.
6. **Zurzavarral buzgo tengert,**
 Ki szarazta 's folyo vizet:
 Szaraz labbal az nagy nepet
 Altal vive, s' ott örvendet.
- 25 7. **Mi Istenünknek hatalma,**
 Vralkodik nagy io volta,
 Mind örökke szem vilaga,
 Minden nepeit iol latya.
8. **Ime szüntelen szemleli,**
 30 Fel fualkottakat nezi,
 El ne kapassanak tezi,
 Kevelysegtől czelekezi.
9. **Istenünket mar diczirie,**
 Minden nemzet, es öt fellie,
 Hangossaggal enekkellie,
 Vallya, aldgya, szengedeszsze.
10. **Semmiből minket teremtvén,**
 Ki lelkünket el ki mentvén,
 Az halalbol nem engedvén,
 40 Hogy meg cziszamyunk el esvén.
11. **Te Wr Isten hogy voltunkat,**
 Meg probalad allasunkat,
 Mint ezüstre tüssznek langyat,
 Ugy reank is az nagy probat
- 15 12. **Erezted s' fel vont halodban,**
 El be eytel nyavallyakban,
 Nyereg ala iuttatasban,
 Nyakunk eyted az igaban.

- 50 13. Nem tekinted meltosagunk,
Melyre fiad által iuttunk:
De halando ember vallunk,
Ugy akarad, nyomya nyakunk.
- 55 14. Üstökön fogva hordozot,
Mi feiünkre ült és allot,
Mind tüzzel vízzel fogyatot,
Mert felseged ostorozot.
- 60 15. Nagy io volta felsegednek,
De ime az te nepednek
Fel tündöklek kedvessegnek
Hozal partyara büsegnek.
- 65 16. Kegyelmessegednek volta,
Az en szivem arra vonta:
El be megyek templomodba,
Lelki ekes haylekodba.
- 70 17. Nagy dicziret mondasockal,
Lelki kedves aldozattal,
Meg advan szep haladassal,
Igiretetmet vigsaggal.
- 75 18. Oh nagy Isten mellyet mondeq,
Aiakimmal meg igirek,
Keservemben en fogadek,
Es az en szaiammal szollek.
- 80 19. Dicziretet neked mondok
Edes hazamban hogy iutok,
Buszgo halaadast adok,
Wram csak neked szolglok.
- 85 20. Igen szep köver kosoknak,
Aldozati teged latnak,
Bakok ökrök és tulkoknak,
Io illatockal aldoznak.
21. Te hiveid hatalmason,
Örvendenek minden modon,
Almelkodnak ö dolgokon
S' mondgyak: bizony Isten vagyon.
22. Seregenkent mar iöietek
S' hallyatok meg minden nepek,
Kik az Wr Istent felitek,
Beszellem dolgat Istennek.

23. Isten mit löt en lelkemmel,
 90 Hozza számvál kialtek fel
 Diczirven ötet nyelvemmel,
 Igaz hüttel s' remenseggel.
24. Rut képmutato alnakság,
 95 Ha szivemben az czalardság,
 Vralkodik az hazugság:
 Nem hall Isten, ki igasság.
25. Io az Isten meg halgata,
 Bizonyal hozza fogada,
 Remensegem el nem fogya,
 100 Kertem szerint mindent ada.
26. Eö Felsege az szent Isten,
 Aldot legyen mindenckben,
 Diczirtessek könyörgesem,
 Nem taszita kedvet töllem.
- 105 27. Királyságaban Davidnak,
 Sok haborui fogyanak,
 Hatvan hatodszor ö annak,
 Enekle, Amen, az Wrnak.

16.

PSALMVS LXIX.

Nota Pol: vel, Hogy Ierusalemnek etc.

- 1 1. BAnattyaban David könyörög igyen,
 Nagy és sok gonoz ellensegi ellen,
 Busul kesereg veszödik szüntelen,
 Hatvan kilentzed enekben ez keppen.
2. Abrahamnak Istene tarcz meg kerlek,
 Mert el ertek lelkemet az nagy vizek,
 Sok nagy veszedelmek környekesztenek,
 Haborumban már szinten el epedek.
- 16 3. Nagy lagy iszopban merültem-be s' ninczen
 Labaimnak allo helye: s' oly vizen
 Vagyok, melynek folyamát az melysegen,
 El ragadot sebes volta hertelen.
- 15 4. Az kialtas miat már el faradot,
 Szaraz torkom czak tegedet ohaytot,
 Az en szemem rad nezven el fogyot,
 En Istenem mert czak remensegem volt.

- 20 5. Tömenyteni sokszagat hayszalimnak,
Meg halatta soksaga utalomnak,
Kik oknelkül gyüölnek vastagottak,
Melly ellensegim hamissan rontanak.
6. Büsegesen kel nekem meg fizetnem
Mind azokat az miket el nem vöttem;
Wram Isten bolondsagom erdemem
Te tudod, ninczen reytve tölled vetkem.
- 25 7. Az kik teged varnak Felseges Attyam,
Ne szegyenüllyenek meg ök en miam,
Seregeknek Istene legy olly Wram,
Ne pirullyon, ki teged keres Wram.
- 30 8. Nagy szent s' Izraelnek erős Istene,
Mert eretted ime szegenitette,
Rut gyalazat ortzamat be töltötte,
Az en attiamfia is hatra vete.
- 35 9. Test szerint az kikkel csak nem egy vagyok
Zam kivettek, hazadban mert ugy allok,
Hogy mikoron buzgosaggal indulok,
Emesztödöm, gyalazatot ram vonszok.
- 40 10. Satan szolgai mellyel meg gyalaztak
Felsegedet, Mikor peng lattyak,
Hogy sirással bütöléssel imadlak,
Nagy gyalazatomra mindent forditnak.
11. Igy mikoron ruhamat változtatom,
Peldabeszedekek nekiek en gyaszom,
Tanaczokban ragalmaznak en dolgom
Az bor ital közt guggollyak tanaczom.
- 45 12. En te hozzád esedeszem WR Isten,
Ideie talam io kedvü WR Isten
Az te vehetetlen kegyessegedben,
Halgas meg igaz szabadito Isten.
- 50 13. Saros fertöbe ne vezzek ragadgy ki.
Engem gyüölöktöl s' vizekböl mencz ki,
Az vizeknek sebessége s' mélysege
Ne czapion el, se boritson kutszai.
14. WR Isten halgas meg, mert io kegyelmed,
Vehetetlen irgalmadból tekinczed,
Te szolgadtól ne fordiczad el szined,
Mert szorongok sies könyörgesem vedd.

15. Repüly hozzam és lelkemet mentsed ki,
Ez en ellensegimert szabadicz ki,
Gyalaz, czufol s' ortzamat szegyeniti,
80 Te iol tudod, előtted ellensegim.
16. Ime nagy gyalázat rontya szivemet,
Ugy az banat-is el nyomot engemet,
Varom ha ki szanna banna ügyömet
De *ninczen* ki vigasztalna lelkemet.
- 65 17. Söt męreggel kinalnak etkem helyet.
Ha szomiuhozom ök adnak etzetet.
De urok leszen ö asztalok helyet,
Bekesegek leszen rut esze veszet.
18. Tellyek be szemek azért sötetseggel.
Az ö inok tantorogvon restseggel,
Önts reaok te haragod büseggel,
Az te haragod kapia kemenseggel.
19. Ekcs Varok Palotaiok pusztullyon,
75 Hazok taian és senki ne lakhasson:
Meg vert szegenyedct mert ütze uton.
Sebi faydalmat ragva minden modon.
20. Nevekedgyek büntetes ö bünökön.
Igassagodbais ne reszesülyön,
80 Töröltcssek ki az elök könyvöken,
Igazak közt se irassek olly üdön.
21. Sok banatban penig és szegycncsęben.
Wram Isten ki most keserüscęben
Vagyok, szabaditasod en ügyömben
Emellyen ki, s' allas fel helyymben.
- 85 22. En szent nevęt Istenemnek diczirem
Enek szozatokkal en szengedezem
Magasztalom en nagy lelki örömben,
Haladással diczirem io tetiben.
- 90 23. Gyönyörüscęsb leszen ez Istennel
Nagy sok kövęr ökrök s' tulkok vęrenęl.
Szep szarvatsku körme hasat üszünel,
Es akar melly io illatu temyennel.
- 95 24. Ezt meg lattyak együgyüek vigsaggal.
Nagy örömmel és lelki batorsaggal,
Ti lelketek meg eled uyiulással,
Oh Istennek hivei ez latással.

57 lelkemet 64 nincz sem ki 77 Ne vekedgyek

25. **Latvan** hogy Isten minden ö hiveit,
El nem hadgya soha szükölködöit,
De halgattya mindenkor könyörgesit,
100 Nem utallya soha meg ö foglyait.
26. **Istenünknek** dicziretit menyország,
Az kerek föld és azon minden ország,
Tenger és azokban valo allatsag,
Ki kialtтыak minden allat s' meltosag.
- 105 27. **Az szent Isten** mert meg tartтыa az Siont,
Bövön minden aldasokat rea ont,
Lelki Iudanak Varossain fel vont,
Irgalmat meg tartya, s' kö falt epit ott.
- 110 28. **Meg erössödven** hogy ott lakozzanak,
Istennek országaban vigadgyanak,
Öröksegül mindent abban biryanak,
Wr Istennek ök ott csak szolgallyanak.
- 115 29. **És ö szolgainak** keves magvai.
Öröksegül biryak azt maradeki,
Abban elnek nagy örömben fiai,
Az nagy Istent ott minden csak dicziri.
- 120 30. **Nevet Felsegenek** az kik szerettyük
Ez Varosban lakozunk az kik fellyük,
Az Felseges nagy Wr Istent tiztellyük.
Mondgyuk mi-és Amen, s' ötet üdvezlyük.

17.

[PSALMVS LXXI.]

Nota Pol. vel, Oh en kegyelmes Istenem.

- 1 1. **RE**mensegem vagy Istenem,
Ne hagy semmiben el engem
Ne had latnom en szegyenem,
Ortza pirúlvan el esnem.
2. **Engem** igassagod meg ment,
Mellyet te io kedved izent
Meg szabadit és meg tekint,
Nagy hatalmad engem ugy int.
- 10 3. **Menyországbol** szent filedet,
Haytsad ala kegyelmedet,
Tarcz meg engem szegenyedet,
Otalmaszzad nepeidet:

- 15 4. Erős kösziklam legy nekem
Ki által en menekedgyem
És szüntelen diczökedgyem,
Felsegedben en Istenem.
- 20 5. Nagy io kedved azt mutatta,
Meg maradgyak paranczolta,
Mert erősség és közikla,
Vagy te nekem haboruba.
6. Seregeknek egy Istene,
Fergeczkednek segedelme
Szabadiczon nagy io kedve,
Felsegednek nagy ereie.
7. Erő szakot az kik tesznek,
És Istentelenül élnek
Ne had hogy artson ereiek,
Kik el fordultak s' kevelyek.
- 30 8. Gondolatimban mert te vagy,
Varakodas s' remenség nagy
Gyermeksegetmől fogva vagy
Czak te Istenem el ne hadgy.
- 35 9. En ragazkodam azonnal
Hozzad hogy vilagra adal
Anyam meheből ki hozal,
Dicziretem vagy; meg aldal.
- 40 10. Mint valami czoda voltam,
Sokak elöt czufoltattam,
Remensegem te vagy Wram,
Erössegem és kövaram.
11. Ime szam teli torockal,
Diczir teged haladassal.
Napesetig ekes szoval,
Düczöit hangoskodassal.
- 45 12. Sok banatban hogyha venseg,
Bantana engem nehesség,
Ne hadgy el engem üdvesseg,
Segely engem egy nagy felseg.
- 50 13. Testi lelki ügyeimben,
Legy mellettem szüksegimben,
Hogyha erőm czökönesben
Lenne, legy velem mindenben.

14. **Ellensegim** mert ellenem,
Tanakoznak en felöllem,
Kik üldözik en eletem,
Tanaczozt tartnak egyemben.
15. **Nagyon mondgyak:** az WR Isten
Elhatta ötet ügyeben,
Után után fogya minden,
Mert nincz ki kimentse innen.
- 60
16. **Batorito** szent Wr Isten,
Ne tavozzal legy melettem,
Segedelmül en Istenem,
Sies hamar ally reszemen.
17. **Eszek** veszszén ö nekiek,
Kik ellenem igyekeznek,
Szegyen valva el tērienek,
Kik halot vettek lelkemnek.
18. **Nagy gyalazat** boritsa be,
Ortzaiokat szegyenülve,
Kik hogy gonozon veszelye,
Nevekedgyek variak veszve.
19. **Szivem** de ennekem tellyes,
Io remenseggel és ekes,
Varlak Wram ki kegyelmes,
Vagy minden ioval böseges.
- 75
20. **Aldom** penig en Felseged,
Dicziretet mondok neked,
Uyiab, uyiabban io teted,
Magasztalom kegyesseged.
- 80
21. **Beszélgetven** en hirdetem,
Igassagod és eneklem,
Napesetig szengedezem,
Szabaditassod esmerem.
- 85
22. **Annak** noha meltosagat,
Ki mondhatatlan nagy voltat,
Nem mondhattya senki szamat,
Sem gondolhattya nagysagat.
- 90
23. **De** mind az által el kezdem,
Wram Isten és diczirem,
Minden modon enekelem,
Hatalmassagod hirdetem.

- 95 24. Igassagodban örvendek,
Czak te benned ugy remenlek,
Soha senkitül nem félek,
En Istenem ne hadgy kerlek.
- 100 25. Te vagy WR Isten oktatom,
Gyermeksegemtöl fogva iom,
Attol fogva en-is aldóm,
Czoda tetid magasztalom.
26. Soha ne hadgy azért engem:
Venseg ideiet had ernem,
Az szép öszseg tisztességem,
Legyen nekem en Istenem.
- 105 27. Enek szoval haladással,
Had dicziriem nagy fel szoval
Mely hatalmas s' erős voltal,
Mi mellettünk csak te voltal.
- 110 28. Nemzetsegről nemzetsegre,
Hirdessem dicziretödre,
Mi fiaink szengedezve,
Tapsollyanak enekelve.
- 115 29. *Erős Isten igassagod,*
Fel éri az magossagot,
Mert nagysagos minden dolgod.
Hozzad Isten ki hasonlot?
- 120 30. *Ki énnekem tsak mutatál,*
Nagy veszedelmet, s' ki kapál,
Gonoszoktól óltalmazal,
Mélysegből hozal s' meg tartal.
31. *Le vetet helyemre iutatsz,*
Minden iokat te nekem adsz,
Áldásidban szaporítasz,
Hozzám térülvén vigasztalsz.
- 125 32. *Enis ezen örvendezvén,*
Io tétedet énekelvén,
Én Istenem zengedezvéni,
Minden módon ki beszélven.
- 130 33. *Ki egyedül vagy nagy Szentí,*
Izraélnek, ő aiaki,
Ferjetskédnek zengedezni,
Neved lelkem ujj éneklí.

3-140 I [Hiányzik.] II-III [Lásd a főszovegben.] 127 III Emlegetem zengedezvéni
zengedezi

135 34. *Ezképpen nyelvem minden nap,
Igazságod hogy engem kap,
Szégyen ellenség minden nap,
Ki én életem után kap.*

140 35. *Nagy bizodalomban vallya,
David Kiraly mint ezt mongya:
Hetven egyik részben hadgya,
Amen, mondgyuk: Isten adgya.*

18.

PSALMVS LXXXVI.

Nota: Oh te keresztyen ember, etc.

- 1 1. **ER**ös ellenségétől mikor David Kiraly
Zorongattatnek, batron Isten elöt im all,
Nyoltzvan hatod enekben, mert mast ö nem talál,
Könyörög esedezik mint kö zikla ugy al.
2. Seregeknek szent Wra haicz le füleidet,
Halgas meg kegyelmesen mostan-is engemet,
Mert busungok szent Attyam nyuyts segedelmedet,
Nyomorusag szorongat gyötri en szivemet.
- 10 3. El epedet lelkemet otalmazd ennekem,
Nam en-is keserültem ki meg bantot engem,
Engem szegeny szolgadat, szabadits Istenem
Felsegedre, ki biztam mindenkor eiletem.
- 15 4. Te WR Isten könyörüly raytam ki kialtok,
Minden nap esedezven szivemben ohaytok,
Felsegedbe remenség czak te vagy oltalmok,
Kik segetsegre hiiak nevodet, és kik iok.
- 20 5. Ennekem te szolgadnak uyitsad szivemet,
És töröld el ennekem keserüsegemet,
Mert te hozzad Wr Isten az en beszedemet
Nyuitam, és Felsegedhez emelem lelkemet.
6. Mert io vagy te WR Isten teged keresöknék,
Könyörülő Istenek tegedet felöknék,
Meg kegyelmesz Wr Isten az meg terendöknék,
Kik segetsegre hinak és teged keresnek.

I I ellenségtől II—III ellenségétől

- 25 7. Örök Attya WR Isten hald meg fileiddel,
Könyörgesemet vegyed az te io kedveddel
Beszedimet fogyad meg fűgyelmessegeddel,
Esedezese Wram eggyezzen kedveddel.
- 30 8. Remensegem ennekem mikoron czökönik
Zorongatas ideien ha hol fogyatkozik,
Biszodalmom sohonna hogy ha nem villamik,
Felsegedhez kialtok s' ottan meg adatik.
- 35 9. Űressek és heaba valok töb istenek,
Nem hasonlok te hozdad az rut balvani kepek.
Oh Wr Isten, nem erik az ő tehetsenek
Nagysagos dolgaidat, mert ők nem Istenek.
- 40 10. Le borulvan előtted minden nemzetsenek,
Az kiket teremtetted elődbe sietnek,
Nagy Wr Isten mindenek csak teged rettegnek,
És minden dűczőseget adnak szent nevednek.
- 45 11. Ime mindenüt Wram nagysagos szent neved,
Mindennel czodalatos, ioknal kedves hired,
Mert csak te vagy egyedül Isten, miés teged
Diczürünk és halakat adunk Wram neked.
- 50 12. Kegyelmesen engemet Wram Isten tanits,
Az te ősvnid utan engem hordoz epits,
Te szent igassagodban az en elmęm segits,
Hogy fellyem csak szent neved ne hadgy de igazits.
- 55 13. Sok és szűntelen valo szep halaadással,
Wram és en Istenem dicziret mondással,
Vallast tesztek előtted ękes aldomással,
Tellyes szűböl diczirem Felseged aldással.
- 60 14. En szent neved követven szep tiszteleteckel,
Hala-adasban valo lelki nagy örömmel,
Dicziret mondasokban valo eneklessel.
Mind öröcke őrvendek en az szent hiveckel.
15. Gondolhatatlan WRam mert kegyelmed raytam,
Elmęvel foghatatlan nagy io kedved lattam,
És ki mentęd lelkemet. Aldot vagy hogy tuttam,
Az nagy melysegnnek vermet, melyböl ragattatam.
16. Ellenem nagy Wr Isten kevelyek tamattak,
Kegyetlen gyűlekezet s' latrok halot vontak,
Keresik eletemet, s' utamon futkostak,
Utannam, kik nem feltek szent, olalkottak:

25 III Kegyes Atya 33 III Haszontalan s' héába

- 65 17. Le vetöie Wr Isten vagy de kevelyeknek,
Kegyelmes és irgalmas te hozzád teröknek,
Igaz erős Istene vagy te hivednek,
Hosszszu ideig türö, io kedvü szentidnek.
- 70 18. Indiczanak WR Isten mindezek en hozzam,
Kegyelmez meg s' kegyesen tekints immar ream,
Adgy eröt te szolgálodnag gyogitsad nyavalyam,
Tarcz meg szolgálod fiat ad meg edes hazam.
- 75 19. Wr Isten örvendetes veget io kedvednek.
Emeld fel szep szazloiat kegyelmessednek,
En raytam hogy lathassak, kik engem gyülölnek,
Szegyen vallast meg latvan tündök terienek.
- 80 20. Rövid nap Wram Isten hogy te ezt meg adod,
Örvendetes kegyelmed fel hozod vigh napod,
Mindeneknek mutatod raytunk nagy io voltod.
Amen. Amen WR Isten haladasunk hallod.

19.

PSALMVS LXXXIX.

Nota: Meg halgassad Wram az mi etc.

- 1 1. Nagy irgalmassagat az Felseges Istennek,
Fel szoval eneklem io tetet kegyelmenek,
Igaz igiretit firul fira szaiam hirdeti Felsegednek.
- 5 2. Elmelkedven az te nagy irgalmassagodrol,
Mondek mind öröcke meg marad io kedvedből
Az egeckel edgyüt épül igassagod, igireted mert így szol:
3. Frigyet kötöttem már az en valasztottammal,
Erös esküvessel en szolgammal Daviddal:
En az te magodat vegnelkül öröcke tisztelem Kiralysaggal.
- 10 4. Ezokaert Wram ki beszellik az egek,
Czodalatos igaz io voltat Felsegednek,
És minden hiveknek, iamborok szenteknek az ö gyülekezetek.
- 15 5. Lehete ugyan is mert valaki hasonlo
Égben s' Istenek fiai közt paranczolo,
Mint Felseged? Wram, rettenetes vagy te, szentek között allando.
6. Igen rettenetes udvarlo seregednél,
Wram seregeknek Istene vallyon ki el
Ki erős, mint te vagy? mert környülled allo igassag öröcke el.

3 II—III Felsegenek 14 II—III Istennek

7. **Esze veszet tengereknek kevely habokat,**
Te birad s' eniheted erős busulasokat,
Aegyptust sebhethven, el ronta iob karod ellened potzkalokat.
8. **Gyaratoia te, vagy az mennek es az földnek,**
És szeles vilagnak s' abban levő rendeknek,
Eszakot es az dëlt teremted, nap kelet, s' eset taged diczirnek.
9. **Ime az te karod erős és vastag kezed,**
Düczöitsed Wram iob kezed; itiletod
S' igassagod ekes, tülö szeked elöt, igaz irgalmas szined.
10. **Elete bizonynyal olly nemzetnek bodogsag,**
Ki benned örvendez s' elötted iar, vigasag
Mindennapi annak, ki nevedben bizik diczöiti igassag.
11. **Lam ugyan-is te vagy erőssök ekessege,**
Szarvunk fel emeled nekünk te io kedvedbe,
Szent Izrael Wra paisunk, kiralyunk mind tied mi ügyünkbe.
12. **Illyen keppen szolal latasban Prophetadnak,**
Mondvan: Segedelmet, erős ellen tamaztvan,
Adok nepem közzül: ime az Davidban nyugottam meg **szolgamban.**
13. **Gyönyörüseges szent olaiommal fel kenem,**
Allando karommal ötet meg erőssitem,
Nem veszen ö rayta partot az ellenseg alnakoktol is mentem.
14. **Iay leszen azoknak kik velle ellenkednek,**
Meg verem czapassal kik velle gyüölöködnök,
Velle igassagom és irgalmassagom düczössege nevemnek.
15. **Adom ö kezében az tengernek birtokat,**
Az folyo vizeken erőssitem iob kariat.
Te vagy edes Attyam, Istenem, kösziklam ö engemet igy kialt.
16. **Leg első szülötnek en is esmerem ötet,**
Földi Kiralyoknak urava teszem ötet.
Eöröckön öröcke irgalmassagomat meg allom en frigyemet.
17. **Kiraly szekinek mint egeknek ö napiok,**
Maradeki neki öröcke allandovak.
Ha törvenim hadnak, igassagom utat, ö fiai nem nyomnak.
18. **Es ha szerszesimet rutitana, paranczom**
Nem beczülne, ugyan meg verem ostorozom:
De irgalmassagom tölle el nem vonszom, igirctem meg allom.

9 I tengereknek habokat III tengereknek az ö habokat 20 II—III birod 21 II—
kötzkálokot 22 II—III Gyarapitoia vagy az menjnek es a' földnek 23 II—III
12 szeles 30 III Mindennapit 34 III Profétádnak látásban 39 I—II rayta pattot III rajta
52 III Ha szerzésim rutitaná, s'parantsolatom, 53 I beczülene II—III betsülné

- 55 19. Gonoszul nem szegem en meg szövetségemet,
 Aiakimmal ha mit mondok, en beszédimet
 Nem változtatom meg, meg allom en szomat ha ki esmer engemet.
20. Igazan esküttem egyszer meg szentsegemre
 Davidnak, nem szolok mast en senki kedvere:
 60 Leszen az ő magva előttem allando mind öröckön öröcke.
21. Es Kiraly szeki mint az Nap nem változo,
 Mint az Hold öröcke leszen olyan allando,
 Az nagy fel vont eghen valo bizonsagok en beszédem olly allo.
22. Lass hogy de Wr Isten el vetel s' meg utalal,
 65 Te fel kent Kiralyod ellen meg haragval,
 Fel bontad frigyedet, az porban kevered edgyüt koronaiaval.
23. Minden kö falait az földre te levonad,
 És ő keritesit felette el rontatad.
 Az uton iaroknak kapsi lön: szomzedink által ötet gyalazad.
- 70 24. Ellenseginek iob kariat meg vastagitat:
 Minden irigyeit katzagásra iuttatad:
 Fegyverenek elit te meg ostobitat: az hadbol el futtatad.
25. Sötetseg borita be minden ekesseget,
 È földre le rontad az ő Kiralyi szekit,
 75 Io kedvü iffiusag ideiet kevésse, naggya töd ő szegyenet.
26. Ah Felseges Isten meddig magad öröcke
 Reited el, s' haragod mint sebes tűz ugy ege?
 Emlekezzel rollam mert ideig vagyok: heaba teremtele?
27. Szegeny emberseg közt ki el az ki meg nem hal?
 80 Ki menti koporsotol lelket hatalmaval?
 Regi kegyesseged hol vagyon Wr Isten kit esküel Daviddal?
28. WRam Isten kerünk szolgaid gyalazattyat,
 Minden nemzetsegek felet ő nagy szidalmat,
 Nezzed: Ellenseged WRam hogy gyalaztak az te szent Kiralyodat.
- 85 29. Raytunk könyörülő szent Neved WRam Isten,
 Most és mind öröckön öröcke aldot legyen,
 Amen, esmet Amen, nyoltzvankilentz reszben mint szentek mondak
 {Amen.

PSALMVS C.

[Nota: Az ki veti segedelmét, az]

- 1
1. AZ Wr Istent az egész föld,
Szolgallya vig örömmel ött,
Ier iarullyunk eleiben,
Haladasban s' eneklesben.
 2. Már esmeryük Istent hogy Wr,
Kitől s' nem magatol mas WR,
Ő nepi és nyai vagyunk,
Diczirven hozza folyamiunk.
 - 10 3. Eneckel s' haladasockal,
Szent nevet magasztalással,
Mert gyönyörűseges az Wr,
Mind öröcke irgalmas Wr.
 4. Nemzetsegről nemzetsegre,
Igassaga és io kedve,
All: mint David zasz enekben
Mondgya, mondgyuk miés Amen.

[PSALMVS CIII.]

[Ad notam: Atya Vr Isten Menybéli.]

1. ALdgyad en Lelkem mindenkor az WRat,
Minden tetemem aldgyad ö szent nevet,
El ne feleyczed sok io tetemenyet,
Mellyeckel meg aldot.
2. Mert meg boczattya minden büneidet,
Ő meg gyógyittya minden nyavallyadat,
Meg szabadittya az te eletedet,
Az veszedelemtől.
3. Eö meg koronaz az ö io voltaval,
És környül veszen irgalmassagaval,
És be tölt teged minden aldassaval,
Lelki testi iockal.

9 II haladással II I—II gyönyörűseges Wr III—VI gyönyörűseges az Wr 13—6
szózat csonkasága miatt hiányzik.]

2 II tetemin [!] IV—V tetemim 7 I eleted II—V eletedet

- 15 4. Ki meg uyittyá az te vénségedet,
Mint Keselyűnek az ő nagy vénséget:
Hogy diczirhessed az ő aldot nevet,
Tellyes életedben.
- 20 5. Ezt nekünk írta szent David Propheta,
Szaz és harmadik részében Könyvenek,
Hogy minden ember, velle egyetemben,
Diczirye az WRAT.

22.

[PSALMVS CIII.]

- 1 1. ALdgyad lelkem az WR Istent s' minden tetemek,
Dicziretit en testemben; ő szent nevenek.
2. Lelkem aldgyad az Wr Istent, s' ne feleicz is ki,
Nagy sok ioval volt te hozzád s' gondod viseli.
3. Gonoz és rut büneidet boczattyá, s' lassu
Betegséged meg gyógyittyá, Mint erős kapu.
4. Irgalmason az halalbol életed menti,
Koronazvan kegyelmevel feied üdvezli.
- 10 5. Az ki ioval kevansagod meg elegiti,
Iffiusagod uyiul mint az keselyü napi.
6. Derek keppen az WR Isten nyomorultakra,
Tekent és igazat teszen s' meg szabadittyá.
7. Lelki üdvesseges utat Mosesnek advan,
Ki mutata akarattyat Izrael hazan.
- 15 8. En Istenem nagy kegyelmü és meg kegyelmez,
Az haragra kesedelmes nagy irgalmu ez.
9. Lagy haragya, nem öröcke tart, sem veszödö:
Nem all boszszut mindenkoron; de nagy kegyelmü.
- 20 10. Ki nem az mi bününk szerint fizet és veręl,
Es nem az mint erdemlenę vętkünk tekintęl.
11. Egnek földtöl magassaga söt mely nagyot tart,
Olyan igen kegyelmes ha felik az Wrat.

13—20 III [Hiányzik.] 18 IV—V harmadik szép ditsiretiben 20 IV—V Ditsirie az Istent.
6 II Betegségedet

12. Melly meszsze Nap kelet az Nap nyugathoz allot,
Isten töllünk olly tavol minden bünt taszítot.
13. Vgy mint kegyes Attyanak kedves ö gyermeke,
S' szannya; Isten-is könyörül azon ki hive.
14. Regen tudgya mi voltunkat ez nagy Wr s' Felseg,
Hogy mi porbol teremptettünk s' meszsze töllünk egh.
15. Az embernek ö ideie mint mezö füve,
Ö viraga viragzik czak mint földnek szine.
16. Dulfulással ha szél eri ottan el veszend,
Meg sem tetzik az ö helye hol volt sem ertthed.
17. Az Istennek de öröcke all nagy kegyelme,
Ötet felökön igassaga nemzetsegre.
18. Testamentomot kik tartyak s' elmelkedik azt,
Hogy azt tegyek minden modon tanullyak utat.
19. Az WR Isten Menyországba szekit allatta,
Vralkodik mindeneken ö szent orszaga.
20. Már aldgyatok ö Angyali tüis en Wram,
Erös sereni szava tevök, mert ti vattok nam.
21. Ez nagy Wrat immar aldgya minden ö nepe,
Mind szolgálai, s' akarattya tevö serege.
22. Nagy és kiczin minden dolgi Wrat diczirven,
Aldgya. Aldgyad oh en lelkem WR Istent Amen.
- Nagy örömmel bünenek boczanattyat nyerven,
David Kiraly szaz harmadszor örvendez Amen,
Mi-és nyertünk kegyelmet. Mondgyuk azert Amen.

23.

PSALMVS CXVI.

Nota: Mikor Isten Davidot meg halgatta.

1. EÖrvend Wram az en lelkem te benned,
Repes szivem tapsolással előtted,
Diczekedem hogy meg halgat Felseged,
Zam és elmęm szeret, diczir, Wr, teged.

1. Mind en); akarattyat 47 II nyeriunk
4 III diczir, áld, téged. 7 II—III nyiták

- 5 2. **O**haytasim, könyörgesim, panaszim,
Nem tazita Felseged el beszédim,
De meg nyitad szent füleid, örömim
Meg uyitad el feleytvén büneim.
- 10 3. **R**ollad azért soha nem feletkezem,
Io tetedet nagy fel szoval diczirem,
Mindeneknek haladással beszellem,
Felsegedet csak mind eltig szeretem.
- 15 4. **V**alék Wram az halál köteleben,
Kezém vala ellensegem kezében,
Meg emeztet vala immar sziveben,
Tapot dulful mint vészszessen hertelen.
- 20 5. **E**n nem látvan segedelmet senkitől,
Fohazkodam csak te hozzád azontól,
Mondek: WRam engem ez ellensegtől,
Szabadítsad életem az halaltól.
- 25 6. **N**agy haylando kegyelemre az Isten,
Igaz kazdag, irgalmas Wr mindenben,
Mi Istenünk és nem hagy el semmiben,
Nagy io volta tetzik minden üdőben.
- 30 7. **D**raga iovoltával együgyüveket,
Gyamolittyá az Wr ötöt felöket:
Szabadítsa ellensegtől feiemet.
Aldot az WR soha nem hagy engemet.
- 35 8. **E**breggyel oh te en elmém azért fel,
Ezmelkedgyel, czendeszedgyel ne fodgy el
Nam kegyelmes az Wr hozzád io tettel
Diczekedgyel haladással s' örömmel.
- 40 9. **K**i ragada az halálból lelkemet,
Könyihullastól törlogete szememet,
Cziszamastól tantorgo labaimat,
Oltalmazvan fel veve en ügyömet.
10. **A**llok azért az Wr előtt ez földön,
Remensegem Wrban vagyón örömöm,
Az élőckel élek vig és io üdőn,
Haladásban foglalom az en üdőm.
11. **Z**olek, hütöm erős levén az Wrban,
Mikor szívem volna fel posdulasban;
Elmém faradozna sok gondolatban,
Szabadulást ha hol latna futtomban.

- 45
12. **V**taimban panaszkodvan mondek,
El kabulvan ilyen ighiket szolek:
Hol remenseg? mert hazugok emberek.
Hova fussak? mert czalardok mindenek.
13. **R**epcs szivem mit fizessck az Wrnak?
Mit adhatnak kegyes szabaditomnak?
Mint mutassam az en oltalmazomnak,
Hala ado voltomat Kiralyomnak?
14. **B**üsesen ream onta kegyelmeget,
Meg mutata ö Felsege io kedvet,
Minden io tete hozsam, kis crejet,
Meg haladgya erömnek tehetsget.
15. **A**dok azert nagy halakat, veven fel,
Io tetednek szep poharat vig kedvel,
Lelki vigasagos szep diczirettel,
60 Szent nevednek igaz tiszteletivel.
16. **N**eked Wram igittem szent eletet,
Segely erős Wr Isten hogy en mellyet,
Tellyes szüböl el veven szent lelkedet,
Be tölthessek felven czak Felsegedet.
- 65
17. **S**zep gyülekezetünkben hogy lathassak,
Mindenfele rendek Wram czudallyak,
Kik tegedet félnek és ezt mondhassak:
Meg szabadul, ki teged fél s' el vallyak.
18. **A**z kik teged félnek mert te meg tartod,
Nallad kedves életeket ugy oszod,
Minden ellenségtől meg szabaditod,
Illy kegyelmed kegyeseken mutatod.
19. **B**oszszut allasz igaz WR ö erettek,
Hogy ha gonozok miat el esendnek,
Igen draga halala nallad szentnek,
Heaban nem mulik el ö életék.
20. **A**zt magamon meg lattam Wram Isten.
Szegeny szolgad szolgad fia levén,
Kit neveltél szent hazadban kegyesen,
Szent igidben irgalmason mindenben.
21. **D**raga kegyes gondviselesed nyuitad,
Fogsagomnak köteleit odozad,
Szabaditasodat nyilván mutatad,
Ellenségtől életem szabaditad.

- 85 22. Wram Isten had aldozzam teneked,
Haladással had örvendgyek előtted,
Hirdethessem mindeneknek Szent neved,
Minden nemszetsegek hallyak meg hired.
- 90 23. Latod Wram igittem szent eletet,
Segelly erős Wr Isten hogy en mellyet,
Tellyes szüböl el vevęn szent Lelkedet,
Be tölthessek felvęn czak Felsegedet.
- 95 24. Vallyak gyülekezetünkben és lassak,
Minden fele rendek Wram czodallyak,
Kik tegedet fęlnek és ezt mondhassak,
Meg szabadul ki teged fęl s' ęl vallyak.
- 100 25. Az Istennek szent hazaban örvendek,
Szabadulvan edes hazank Istennek.
Kitsin gyülekezetünk teremptőnknek,
Haladással tapsolvan kegyelmenek.
26. Nagy örömmel rövid nap hogy lathassam
Szerelmesimet, Wr Isten és aldyam,
Io voltodat örvendezven egyemben.
Diczirtessęk az Wr öröcke Amen.
- 105 27. Enekle, ki szabadulvan mindenben,
Az Szent David szaz tizenhat enekben,
Isten ötet mert meg tarta; ez keppen,
Ki ezt mondgya lata, s' varia örömben.

24.

PSALMVS CXXV.

- 1 1. AZ kik az Wr Istenben biznak,
Czak azok hasonlatosok,
Az Sionnak nevezetes szent hegyehez,
Ki helyeből soha meg nem indul,
- 5 Hanem erőssen meg ál öröcke.
2. Mikeppen az Ierusalemnek
Környüle sok hegyek vadnak,
Nem külömben az Keresztycnseget,
Környül vötte Angyali sereggel,
- 10 Oltalmazza mostan és öröcke.

96 III s' ezt vallyák.

3. Hogy az gonoz hatalmassoknak,
Az Isten nepen, allando
Soha ne lehetne az ő birodalmok,
És igazak szertelen dolgokra,
15 Ne boczassak valaha kezeket.
4. Mindenható Atya WR Isten,
Irgalmassagnak kut feie,
Az te Fiadnak szent neve által neked
Könyörgünk: Legy kegyelmes azoknak,
20 Kik io szüből te hozzad folyamnak.
5. Mert kik az ő alnaksagokban,
El fordultanak Istentől
Egyetemben az bünöseckel el vesznek.
De hű nepnek gyülekezetinek,
25 Leszen bekesseg, örök dűczöseg.

25.

MAS SZEP ENEK

[Nota: Segitsegül hijuk az Menybéli.]

1. **D**icziretet mondgyunk az nagy Wr Istennek,
Menynek és az Földnek szent teremtoienek,
Abraham és Isaak, Iakob Istenenek,
Hű Keresztyéneknek gondviselőienek.
2. **I**o voltat nepehez mert ő meg mutata.
Irgalmassaganak kapuiat meg nyita,
És az ő szent Lelket mi reank ki onta,
Meg rettent szüvünket ezzel batorita.
3. **L**ön ez ackarattya az elő Istennek,
Meg venhült ideien utolsó üdönknek,
Ismeretet adna az ő hiveinek,
Hogy ők diczirneiek nevet Felsegenek.
4. **E**z nagy io voltaert mi io Istenünknek,
Adgyunk halat mostan kegyes teremtonknek,
Keriük boczatoia legyen büneinknek,
És meg teritöie az hütötleneknek.
5. **C**zendesseget mostan az mi büneinkből,
Lelki bekesseget adgyon életünkben,
Tarczon meg vegiglen szent ismeretiben,
Ő aldot nevenek szent dicziretiben.

6 II kapuit 10—1 III [Fordított sorrendben.] 10 III időnek 11 II—III Ismeretit
2 III Hogi diczirneiek

6. Tericz meg WR Isten az hűtötlenekeket,
Kik semminek velik szent ismeretedet,
Az Fejedelmeknek ő kemény szívöket,
Lagyiczad mi hozzank, tarcz meg hiveidet.
- 25 7. Oltalmazd meg Wram te kis seregedet,
Mutasd meg mi hozzank te nagy szerelmedet,
Mert csak teged felünk kegyes Istenünket,
És vallyuk ez földön mindenüt nevedet.
- 30 8. Sies azért hozzank, legy nekünk oltalmunk,
Mert csak benned vagyon minden bizodalmunk,
Erőtlensegünkben te legy mi gyamolunk,
Kiert Wram teged mind öröcke algyunk.
- 35 9. Legyen kegyessoged, kerünk hiveiden,
Tarcz meg mind öröcke az egy igaz hitben,
Minden iora minket vezerly életünkben.
Hogy Istensegedet diczirhessük Menyben.

26.

PRAEDICATIO UTAN

[Nota: Eletét az ki ondok bünben éli, an.]

- 1 1. Felseges Isten neked halat adunk,
Hogy özve hittal minket teged aldunk,
Az te nevedről mi most vallast teszünk,
Mert vagy Istenünk.
2. Eözve gyütöttel minket te nevedben,
Az Keresztyeni szent gyülekezetben,
Hogy mi halgatnok szent igidet hütben,
Nagy remensegben.
- 10 3. Meg halgattuk most te szent beszédidet,
Akaratodat kegyelmessegedet,
Mi hozzank való nagy szeretetedet,
És io kedvedet.
- 15 4. Lelkeddel epicz az mi elmeinket,
Hogy szerethessük az te szent igedet,
Szabhassuk melle igyekezetünket,
És életünket.
- 20 5. Eórdegnek mérget és nagy czalardsagat,
Ronz el közöttünk minden alnaksagat,
Ne banthassa meg iged igassagat,
Annak iovoltat.

32 II aldunk 34 V mind végiglen az

6. Gyarapodhassek köztünk igassagod.
Szent esmereted szent irgalmassagod,
És szent irásban iratot io kedved,
És akaratod.

Akaratodat plantald be szivünkben,
Az igaz hitöt gergezd fel Lelkünkben,
Hogy epülhessünk szent esmeretedben,
Lelki cletben.

8. Enged meg nekünk az mi keresünket,
Szivünköl valo nagy könyörgesünket,
Diczirünk teged mint mi Istenünket,
Edes Atyankat.

27.

[IERUSALEM VÁROSANAK PUSZTULÁSAROL]

- 1
1. HOgy Ierusalemnek draga Templomat,
El dulata regen és ö Varasat,
Az Antiochus ki bira Sirit,
Az hivek tőnek ily panazolkodast.
2. Tengernek Wr Isten te birod vizet,
Te rekezdheted meg ki folyo feiet,
Ellensegünknek böited ereiet,
Ismet el vehed minden szerenceiet.
- 10
3. De miért Wr Isten hogy igy el hadgyal,
És ellensegünknek kezeben adal,
Minden felöl lam raytunk az nagy halal,
Talam bününkert ugyan meg atkozal.
4. Ellensegünk ime hogy iutot vala,
Hadi szerszamaval ö keszen vala,
Mint ha te hoznad oly batran iö vala,
Ez bizony minket meg rettentet vala.
5. Mert te szent igidet mi nem halgattuk,
Testi kevansaggal idöt mulattuk,
Te szent igidet meg sem bezülettük,
Mert mind trefara beszidedet vöttük.

2 I Varasot II—VI uarasat 7 IV, VI bövithed V Ellenseginknek beüithed 9 II
10 V ellenseginknek 14 III—IV mar kezen V mind kezen 16 V Kj bizony 17
hirdetuk 18 IV idönk V mulatunk 19 II, IV meg nem III, V Te zent neuedet
beszidedet

6. Ondok büneinkel meg ferteztetők,
Te szent Templomodát meg szeplősítők,
Prophetaidat egy labig meg ölök,
Igaz mondasert szentidet ezufolok.
- 25 Fösvenség irigyseg köztünk nő vala,
Ezüstnek Arannak kedve nagy vala,
Mi életünket rutitottuk vala,
Ezert igidet meg vetettük vala.
8. Ki költözel WRam mi Varosunkból,
30 Földel egyenesse tevek kedvedből,
Bizony czudallya minden annyi ioból
Mint le tazital mi düczösegből.
9. Lako templomodát földre le ronta,
Minden ekesseget ő el dulata,
35 Kit kötve tartá, sokat le vagata,
Iszonyu kinra minket így el hayta.
10. Czak nem hasad meg mi szivünk hogy lattya,
Hogy mi marhainkat saakmanra hannya,
Te hatalmadból lött nekünk azt mondgya.
40 Oh mely keserű hogy ő azt kialtya.
11. Velünk egyetemben te-is Wr Isten,
Igen ezufoltatol veszedelmünkben.
Mert azt allitya hogy nincz Isten Menyben,
Ki meg mentene az ő hada ellen.
- 45 12. Vadak barlangyava Ierusalemet
Tevéd lako helyet termő mezeiet,
Czudallyuk minekünk könyörgesünket,
Hogy meg nem hallod esedezesünket.
- 50 13. Vess veget immaron mi gyötrelmünknek.
Ne essek valami heia nevednek,
Mutasd meg hogy te Istene ezeknek,
Vagy és Paissa minden hiveidnek.

21 V megj ferteztetenk 23 V egy labig le uagok 25 IV, VI nagy vala V irigysegj
feösvensegj keoztunk nagy ualla 26 III Arannak Ezüstnek 28 I meg mevetettük II—IV,
VI meg vetettük V Te z, igidet megh vetetuk 30 III teuel IV—VI tévéd 31 III enny 32
III tazittal ennie dwczösegből 33 III földre rontatad 37 II hogi lata V hasad szüünk
szemünk hogj 38 III sakmanyba 40 III Job hogi mind meg halliunk hogi sem mint azt
kialczia V Hogj mind megj halnank hogj sem azt kjalczja 42 III chiufoltatal V Igen gjä-
laztatol uezedelmjnkben 46 III lako hazat VI helyül 47 II—IV, VI nekünk mi V Czü-
pholjak nekünk mj 48 III hallod mi köniörgeswnköt 49 II, IV, VI gyötrelminknek 51 IV,
VI Istene ez népnék V hogj nagj 52 V Paysais uagj minden

14. Innet ha ki mentesz tegedet aldunk.
 És mi életünket mi meg iobbittyuk,
 55 Az te nevedet segitsegre hijuk,
 Hogy így tessék meg te hatalmad raytunk.
15. Innet peldat vehet minden nemzetseg,
 Melytül az Istennek ninczen tisztesség.
 60 Hallasnal kinel kedvesb az siketseg,
 Felö ne essek rayta ezen inseg.
16. Isten igijének gyakorlasatul,
 Ne fogyuk magunkat halgatasatul,
 Mint Ierusalem nagy vakmerösegböl.
 Bizony meg tetzik ez regi peldabol.
- 65 17. Mint Ierusalemet az nagy kevelseg.
 Isten igijétöl tavol ment szentseg,
 El veszte öket az nagy rut fösvenség,
 Felö reank-is ne iüiön ellenség.
- 70 18. Antiochus ellen Sido nemzetseg,
 Így panaszolkodek de Keresztyenség.
 Az Antichristus ellen az szegenyseg.
 Keri hogy Menyből adassek segitseg.

28.

AZ SZENT IRASBELI IOKROL

[SUMMAIA AZ EGEZ SZENT IRASNAK]

[Nota: Tanosagtokra szolok]

[Nota: Szertelen rut dolog volt bünnel]

- 1 1. KERlek Keresztyen ember halgasd meg az iokat.
 Mellyeket az szent Iras ad nagy lelki iokat,
 Mellyekkel vigasztalhad öröcke magadat,
 És bodogga teheted, Istennel magadat.
2. Io az Isten azoknak, kik ö benne biznak.
 És tellyes eletekben hozza ragazkodnak.
 És az ö szüksegekben hozza fohazkodnak.
 És minden nyavallyaban csak ö tölle varnak.

2 Innet ha 55 V Te z, igidet segetsegul hiuk 56 V hatalmad keöztunk 57 V Ime
 59 III Hallasnal keduesb nallok 60 V Felleö hogj rajtunk ne essek ez insegj
 61 V Felö ne essek ez insegj
 62 V Megj fogniuk III Ne vonniuk 64 IV, VI az régi
 65 V Niluan kj tezzik az 65 V nagy feösvenség 66 I igitöl II—VI igeietöl 67 V
 68 III Keriwk reankis V Felleö ne iöiön rjank az 70 V panaszolkodik 71 III.
 Antiochus ellen
 3 III vigasztallad 8 III niaualiaiokban

- 10 3. Io az Istennek Lelke és gyönyörűseges,
Az meg rettent szívöknek felette szükségés,
Az keserves lelkeknek igen edesseges,
És lelki szegényeknek szüben üdvesseges.
- 15 4. Io az WR Iesus Christus Istennek szent Fia,
Tölle nekünk adatot az mi valtságunkra,
Ki az bünben esteket hozzaia fogadgya,
És kegyessen el hija poenitentiara.
- 20 5. Io az Evangelium Istennek beszede,
Menyből ala hozatot adatot előnkben.
Angyaloknak öröme, nepeknek vezere:
És Isten Orszagara mutato igije.
6. Io az Isten Orszaga mely reank árada,
Christus által hozatek vidamulasunkra:
Es az Apostoloktól teriede vilagra,
Hogy lenne Poganoknak világosságokra.
7. Io az Isten Törvénye, és minden beszede,
Mely az embert vezerli az ő eleteben,
Hogy Istennek felelme legyen ő sziveben,
És lehessen ő neki mindenben kedveben.
- 30 8. Io az Keresztyeneknek egy más szeretetek,
Az igaz hűben való tiszta egyyessegek,
Io az Attyafiaknak szép egyyessegek.
Es az hazas tarsoknak kösztök bekessegek.
9. Io az ember elete Istennek kedvere,
És ő aldot nevenek düczőitessere,
És felebaratinknak ő segítsegekre,
Mindeneknek életben ő epületire.
- 40 10. Io embernek beszede, melynek vagyon haszna,
Masnak io erkölczere vagyon oktatasa
Ezeckel egyetemben ot vigasztalasa:
Mint az iol főt eteknek vagyon izi haszna.
11. Azert valaki akar iokban reszes lenni,
Üdvesseges életet maganak foglalni,
Nezzen ez szent igikre, vegye iol eszebe,
Hogy lehessen lelkenek örök üdvessege.

16 III kegiesewl 35 III segetsegere 36 III epwletekre 37—40 V Jó az bölts ember-
nekis helyen mondott szova, melyben van tanuságnak s' jó tanátsnak sava, Lelki vigasz-
talásnak fogyhatatlan tava, kiből foly edgyügyüknek üdvesseges jova. 41 III ioban
44 II eoreok düczeosege

12. Diczirtessel WR Isten az magas Mennyekben,
Te aldot szent Fiaddal Christussal egyemben,
Angyali sokasagnak fenyes seregeben,
Földön lako szenteknek gyülekezetiben.

29.

TOROCZKAI MÁTÉ

PSALMVS LXXXVIII.

[Nota: Egész Izraélt David fel.]

1. BVdostaban szent David Propheta,
Mikor ellensegenek soksaga,
Keservesen ötet sanyargatna,
Az Istenhez fohazkodvan így könyörög vala.
2. Üdvezitöm te vagy en Istenem,
Czak te benned bizik az en lelkem,
Regtől fogvan hozzad esedezem,
Eyel nappal te előtted az en könyörgesem.
3. Haicz le hozzam kegyes füleidet,
Tekincz meg mar keserüsegemet,
Karhozatbol ha ki ved lelkemet,
Mencz meg immar ellensegtől az en eletemet.
4. Haboruval mert meg tellyesedet,
Az en lelkem már meg elegendet,
Koporsohoz az testem érkezet,
Az holtakhoz egy nehanyszor eletem vettetet.
5. Mint holtakrol meg nem emlekezel,
Kiket el törlez az te kezeddal,
Ez kepen en velem czelekezel,
Mert en rollam tellyesseggel már el feletkezel.
6. Be vetettel tonak fenekebe,
Az nagy sötetsegnek melysegebe,
Baratimnak nagy gyülősegebe,
Minden fele szidalomnak olly nagy ünsegebe.
7. Raytam meg nyugottad haragodat,
Rám boczatad az te habaidat
En ellenem vontad meg ijadat,
Mint ha en üldesztem volna az te Christusodat.

— V Mennyeghben 46 III [Későbbi kéz erre javította:] fiadnak az Christusnak
— IV Christussal mindenben V Christussal az Egben

- 30 8. Ellenséged neked kik voltak,
En raytam mevetven vigattanak,
Mert en voltam uttya haragodnak,
Sanyargato nagy ostorid raytam el multanak.
9. En pediglen hozzád esedezem,
Kezeimet hozzád fel emelem,
35 Csak az te Szent nevedet hirdetem,
Az te szent igassagodát mindenkor beszellem.
10. Miért hadtz Wram hat el engemet?
Nem feleme az te szent nevedet?
Nem te váltottale meg engemet?
40 Miért veted hat el tölled most az en lelkeket?
11. Az holtackal teszö te czudakat?
Az holtak à te igassagodát?
Hirdetike irgalmassagodát,
Miért hagyad Wram hat el most az te szolgálodat?
- 45 12. Mert nem hirdetik az koporsóban,
Igassagodát sem az pokolban,
Az kik laknak sötétség hazában,
El feleltik az te neved ö nagy vakságokban.
- 50 13. Szegény vagyok és el fogyatkosztam,
Iffiusagomtól fogva szolgáltam,
Az te felelmedet en hordoztam,
Attól fogván ez oraig haboruban voltam.
- 55 14. Mint az vezek engem környül vöttek,
Minden felöl az sok veszedelmek.
Baratim-is ellenségim löttek,
Az miolta en Istenem tegedet követlek.
- 60 15. Mezön, Erdön erős kösziklakon,
Barlangokban sötet vas banyakban,
Fene vadak közöt lappangásban,
Iletemet tartottam meg nagy gyakran futasban.
16. Vigasztald meg Wram mar szolgálodat,
Mutasd hozzam irgalmassagodát,
Fordicz hamissakra haragodat,
Kik nem akariak meg tudni az te utaidat.
- 65 17. Ezek az te nevedet karomlyak,
És az te szolgálodat czufollyak,
Te eretted öket haborgattyak,
Te keserves ostoridat mert en raytam lattyak.

- 70 18. De ha engemet ebből ki mentez
 Ez veszedelemből ki viendez
 Az hamissakra ostort vetendez,
 Ez nagy gyalazatból mindgyart engemet ki mentez.
- 75 19. Ackoron meg esmerheti minden,
 Hogy ninczen te küvülled töb Isten,
 Czak hogy az ember tegedet fellyen,
 Bizony nem mind eltig leszen ő rayta az szegyen.
- 80 20. Aldom öröcke az te nevedet,
 Mert te teremtettel mindeneket,
 És te igazgatod mind ezeket,
 Holtam utan menyországba viszed be lelkemet.

30.

PSALMVS XXX.

- 1 1. Mikor Isten Davidot meg halgata,
 És nagy keserüsegeből ki hozza,
 Nagy banattyat vig örömrre fordita,
 Nagy örömmel ez halaadast ira.
- 5 2. Diczirietek az Wrat szent hivei,
 És nagy halakat adgyatok ő neki
 Mert iosagos ő szent emlekezeti
 Ki ő hiveivel ezt czelekezi.
- 10 3. Tart czak egy szem pillantasig haragya,
 Ismet el iö az ő szent akarattya
 Ha szívünket estve meg haborittya,
 Reggel ismet vig örömrre fordittya.
- 15 4. Mikor en nagy io szerenczemben volnek,
 És tölled meg erőssittetven volnek,
 Ackor en magamban illy bizvast szolek,
 Hogy haborutol en soha nem felnek.
- 20 5. De hogy töllem szent szined el vetetek,
 Az en szívem ottan meg haborodek,
 Hozzad Wram azonnal fel kialtek,
 És teneked illyen szoval könyörgek.
6. De mi hasznod Wram az en veremben,
 Ha menendek az nagy veszedelemben,
 Teged ackor mikeppen diczirielek,
 Nagy igassagodrol vallast tehessek.

7. Azert Wram kerem szent Felsegedet,
 Hogy nagy kegyelmessen halgas engemet,
 Meg tekinczed az en könyörgesemet,
 Hozd el hamar az te segítsegedet.
- 30 8. Könyörgesemet Wram meg halgassad,
 Siralmimat vig erömre fordiczad,
 Gyaz ruhamat en rollam le odozzad,
 És vigassagra en szivemet hozzad.
- 35 9. Kiert Wram Felsegedet eneklem,
 Szent nevedet soha el nem feleitem,
 Te vagy nekem edes WRam Istenem,
 Szent nevedet mind öröcke diczirem.

31.

[Nota: Isten nepe és David ezt látá.]

- 1 1. Nagy hálákat az Istennek adgyunk,
 Hogy ez üdöt engette érhetnünk,
 Szent Igéiét adta meg értenünk,
 Az mely által értyük idvességünk.
- 5 2. Lám az előtt vala nagy vaksagunk,
 Nagy sok fele valo budosasunk,
 Bolondsagban vala bizodal munk,
 Igaz utrol vala el térésünk.
- 10 3. Az egy Istent mi hátra hadtuk volt,
 Ő szent Fiát nemis ismériük volt,
 Az egy hütött mert lám sem értyük volt,
 Szep ieleckel is nem iol elünk volt.
- 15 4. Isten lelke ellen tamattunk volt,
 Balvanyoszasra mind asitunk volt,
 Attyainknak vaksagit tartyuk volt,
 Igassagot igen utallunk volt.
- 20 5. Azert minden ember ugy vigyazzon,
 Az Satannak töbyszer helt ne adgyon,
 Hamissaggal semmit ne gondollyon,
 Örök diczössegre czak gondollyon.
6. Itiletnek napiara gondollyon,
 Minden gonossagot meg utallyon,
 Szent eletre hamar ö haiollyon,
 Illyen modon leszen igaz uton.

12 II Szent ieleckelis nem elünk volt

- 25 7. De nem elég ezt csak el kezdeni,
Hanem szükség végig meg tartani,
Az szent hűtben igen vitezkedni,
Kik gyűlölnék ioval meg kel gyözni.
- 30 8. Az Christusban kel mindent szenvedni
Ez vilagtól ugyan el szakadni,
Kel Istennek inkább csak engedni,
Igassagert mert meg-is kel halni.
- 35 9. Az Christusban kel nekünk vigadnunk,
Ő általa kel Istent diczirnünk,
Uy életre kel nekünk sietnünk,
Az szent hűtben így kel el nyugodnunk.
- 40 10. Bizodalmunk nagy legyen Istenben:
Mint szent Fiat fel vitte mennyegben,
Ugy minket-is nem hadgy it ez földön,
Christus által fel vészen mennyegben.
11. Mert az Christus hiveknek élete
És azoknak Istentül ő feic,
És az Isten meg-is örizöie,
Veszedelemtől ő meg mentöie.
- 45 12. Mint az Christus ęlt az egy Istennek,
Mi is immar ellyünk az Istennek,
Christus által az egy igassagnak,
Minden ioknak csak egy kutfeienek.
- 50 13. Kik peniglen Istenben nem hisznek,
Az Istennek azok mert nem ęlnek,
Hamissagnak azok csak engednek,
Semmi iora mert nem igyekeznek.
14. Tü peniglen kik Istenę vattok,
Az ő beszedet csak halgassatok,
Szivetekben azt meg is tarczatok,
Sem mire nezve azt meg ne unnyatok.
- 60 15. Egy Istennek düczöseg mondgyatok,
Mindenkoron tisztesség mondgyatok,
Iesus Christus által ezt mondgyatok,
Ez igék után Ament mondgyatok.

[Nota: Régtől fogván támaszkodtam.]

- 1 1. Mennek földnek düczöseges kirallia,
Mi vrunk Jesus Christusnak szent atya,
Lattyuk hogy fölsegednek nagy haragia,
Fel *geriedt* ellennünk mi romlasinkra.
- 5 2. Nem csak külső iouainkot veued ell,
Eghi rettenetes nagj kö essokkal,
Kiket aldasodbol rendtel volt el,
Testünknek taplalasara böseggell.
- 10 3. Hanem reank im idegen nemzetet,
Kinek karia erös, es pogan nepet,
Fel fegiuerkeztettel, hogy ronezon minköt,
Kegietlenül oncza ki mi verünköt.
- 15 4. Meg erdemliuk vram te ostorodot,
Söt ennelis erdemlenenk nagjobbat,
Mert el hattuk szent poronczolatidot,
Nem tekentiuk hozzank te io uoltodot.
- 20 5. Szolgaidnak io inteset czufoltuk,
Szent neuedet az foldig le gialasztuk,
Tölled el vöt iokert nem böczullöttünk,
Azert meltan busultodban bunhödünk.
6. De konyörgünk vram giarlosaginkot,
Meg tekintuen atyai iouoltodot,
Ne fordicz reank kemeni ostorodot,
Ne *tericz* bününk szerent haragodot.
- 25 7. Emlekezzel hogy magadot akarod
Nem csak hatalmas vrunknak mondatnod,
Hanem kegies attyanknakis hiuatnod,
Hogy lassuk meg atyai kegies voltod.
- 30 8. Mert ha mindent erdeme szerent büntecz,
Ki hol maradhat meg ha bünert fizecz,
Holl tetzik meg irgalmad ha ugy siecz,
Melliet ezer izigis ki teriozthecz.

4 I geriodet II—III geriedt; romlásunkra 5 II—III Mert nem csak külső iouainkat vöd el, 8 II—III Nékünk táplálásunkra bölsességgel. 11 I fegiuerkeztettel II—III fegyverkeztettél 16 II—III hozzank nagy io 18 II—III mind földig le tapottuk 23 II—III Ne légy hozzánk kemény, és ostorodat, 24 I tericzed II—III teriezd 26 II—III hatalmas Urnak hivattatnod 27 II—III Atyánknakis mondatnod

- 35 9. Ne ues el szened elöl, ne rekez ki,
Hogy legiünk irgalmassagod latoi,
Konyorületessegednek edeny,
Hogi nem bozzu allasodnak pelday.
- 40 10. Latod vram kegietlen poganyoknak,
Rank dühüt keuelyseget ellensegnek,
Ki mindent fel fualkoduan karianak
Tulaidonit csak az ö ereienek.
11. Az te szent fiadnak nagy meltosagat,
Nekünk uilagossagunknak nagy uoltat
Akaria foldre letapodnj neuet,
Es semmie tenni ken szenuedeset.
- 45 12. Miczoda leszen onnat düczöseged
Az eo io szerenczeiekböl te neked,
Kik az diadalomert nem te neked,
Hanem hamissan aldoznak ellenned.
- 50 13. Ki diczer kozüllük teged az iokert,
Mi raitunk engedet giözedelemert,
Söt szent neued ugian karomliak ezert,
Az Christus meltosagat rontiak ezert.
14. Mert azt mondgiak hogy raitad diadalmat,
Nem mi raitunk üttek erős hatalmat,
De kegielmessegedből mutasd modgiat,
Szabadicz, roncz meg poganok hatalmat.
15. Es ha mostan az ostort el teritted,
Haladassal fel magaztalunk teged,
Szep diczereteket mondunk te neked,
60 Minden iokot tulaidonittunk neked.
16. Miert hogy elmenknek tudatlansagat,
Ismeriuk eronknekis kússeb uoltat,
Nem talalunk küülled bizodalmat,
Fölsegedtöl uarunk minden oltalmat.
- 65 17. Konyoruly vram mi raytunk, konyoruly,
Es ne very busultodban, hanem szarnyul
Uigi minköt ellensegunkre uidamul,
Terulhessunk ha akarod ostorul.

[Előbb:] Auagy bozzu 37 II—III az kegyetlen Pogánnak, 39 I mindent <fell>fel
szüllünk II—III közzüllök 51 II—III azért 52 II—III azért 56 II—III Pogán-
38 I Halaadassal II—III Háládassal 60 II—III iót tsak tulaydonittunk 61 I
utolsó szava *tulaidonsagat*-ból jav.] II—III tulaydonsagát 62 II—III kised 63—4
III Nem álhattyuk ellenség dühös voltát Felsegednek váriuk minden óltalmát.

- 70 18. Az benned bizokot ne had konyorgünk,
Benned nem bizoknak kezekben, kerünk,
Ne hadgy telliesseggel hogy el borullunk,
Hogy ez utan ternj hozzad megh tudgiunk.
19. Mert ha nezzük az eghnek magosságat,
75 Es az foldnek setetseget, mély uoltat,
Nem talalunk kwüüled bizodalmat,
Akar houa nezzunk tobb diadalmat.
20. Diczertessek az felseges Vristen,
Szent fia altal örökke mennyegben,
80 Ki szent lelkeuel az nagy düczösegben
Szenti közöt uigaztal nagy örömmel.

33.

[CXV. PSALMUS]

- 1 1. Nem nekünk Uram, nem nekünk Uram, ad az tiszteosseget,
Hanem csak neked es szent neuednek ad az düczöseget.
2. Be iöttek közenk az baluanyozok es az mise mondok,
Kik czalardkodnak Christus neueben, ugy mint kep mutatok.
- 5 3. Kik mi ellenünk hamissan mondgyak nincz nektek Istenek,
Ninczen Christustok, ninczen hütötök, nincz keresztiensetek.
4. Te tudod nylyan hatalmas Isten, hogy te uagy Istenünk,
Tegeted hiszünk, tegeted uallunk, tegeted imadunk.
- 10 5. Az Christus Jesust hisszük es ualluk te fiadnak lenni,
Fogantatotnak az szent lelekteol szüz maguanak lenni.
6. Ninczen mi koztünk idegen Isten, haromsagos Isten,
Ki harom személy, egy allat uolna, czudalatos Isten.
7. Nem kelnek nekünk az sok kereszték, amaz baluany kepek,
Az holt szenteknek hamissan költöt nagy sok tiszteletek.
- 15 8. Az mi Istenünk mennyekben lakik, minden felet uagion,
Ualamit akar eo czelekedni, hatalmaban uagyon.
9. Azoknak penigh az eo Istenek csak templomban lakik,
Arany, ezüstel, köuel es fual, keppel abraztatik.

73 I egh<ek>nek 74 II—III sötéteges mély 75 II—III nálladkül 76 II—III hova
fussunk 79 III Ki szent Lelkével világi éltünkben 80 II—III örömben.
1—26 II [A kézirat csonkasága miatt hiányzik.] 12 I czudulatos

10. Azt mondgya Christus az Isten felöl, hogy lelek az Isten,
Es imadtatni eo igassagban akar es lelekben.
11. De ök ez ellen imeszt kialtiak, hogy személy az Isten,
Es nem egy személy, de három személy, egy allatu Isten.
12. Es tiszteltetni akar kepekkal, baluany imadással,
Sok oltaroknak czinalasaua, templom rakasaua.
- =
13. Mise mondással, gyortia gyuitással, draga öltözettel,
Orgonalással, czergetesekkel es kialtasokkal.
14. Ezeket feddik az szent prophetak az pogan nepekben,
Es megh czufoltak, megis tiltottak Izrael nepeben.
15. Mert az kepeknek ninczen szollasok, ninczen sem latasok,
Ninczen iarasok, ninczen hallasok, sem tapasztalások.
16. Ninczen illesek, illatozasok, nincz erzenysegek,
Ninczen ereiek, ninczen hatalmok, azért semmi haznok.
17. Szent Daudid kiraly iria azokrol, kik kepet faragnak,
Legienek, ugy mond, hozza hasonlok, az kik abba biznak.
18. De te keresztien, bizzal az Urban az te Istenedben,
Ki segettöie az eo nepenek minden szüksegeben.
19. Az kik az Istent felik, rettegik, bizzanak eo benne,
Nem hadgya ökö, megh oltalmazza minden eo ügyökben.
20. Megh emlekezik az nagy Vr Isten az eotöt felökröl,
Kiczinteol fogua mind az nagiglan eo nemszetsegökröl.
21. Megh algyon teged, oh Isten felö, az egy igaz Isten,
Ki teremtette mennyet es földet, az nagy bölcz Ur Isten.
22. Kinek lakasa mennyekben uagyon es az földet atta,
Es embereknek es fiainak eo lakoul hatta.
23. Nem az megh holtak diczirik Istent, kik föld alatt uadnak,
De mi dicziruk, kik földön lakunk, eoreokke ugy legyen.

➤ —————
Es meg tiltottak megis czufoltak 29 II ninczen latasok 30 II Ninczen halla
Ninczen iarasok, nincz tapasztalások 31 II Ninczen izlesek 32 II nincz hatalmok,
Es semmi 34 II ahoz hasonlok 36 II szwksegekben 37—8 II [Hiányzik.]
Amaz nagi vristen 42 II amaz bölcz 43 II menyegben 44 II Az embereknek eo
bírodalmul atta. 45 II diczerik eotet 46 II földön elünk örökön eorökke.

Nota. Az ki veti segedelmet

- 1 1. Szent Vristen, ki uagy menyben,
Attyay nagy dúczösegen,
Holott Christus wl fölsegen,
Angialok wadnak öreomben.
- 5 2. Oda hozad mi szwwnköt,
Most fell emellywk lelkwnkeot,
Szent lelkeddel mi hütúnkeot,
Eregbiczed mű lelkünköt.
- 10 3. Hogy mi teged diczerhesswnk,
Christus által magaztallyunk,
Menyországba hogy be iussunk,
Teged eorokke diczeriünk.

FIDELIUM MATUTINA GRATIARUM ACTIO

Nota. Legi irgalmas Ur: etc.

[Nota: Jer diczieriuk az Istennek fiat.]

- 1 1. Adgiunk halat az nagi Vr Istennek,
Az my vrunk Iesvsnak attianak,
Mennek földnek szent teremőienek,
Mindeneknek gonduiselőienek.
- 5 2. Hala legien teneked Vristen,
Hogi ez eyel minket egessegen
Megh tartottal az io bekesegben,
Meg őriztel minden gonoz ellen.
- 10 3. Az kegyetlen alnok eordeög ellen,
Rettenetes dűheossege ellen,
Ki mindenkor te hiueid ellen
Űgiekezik az my lelkwnk ellen.
- 15 4. Kerünk teged mennyei szent attyank,
Hogy ez naps uiseli gondott reank,
Szent szemeid uigiazzanak reank,
Hogy ne szallyon uездеlem reank.

5 szwwnkben

Cím I [A *Fidelium* szó első *i*-je *e*-ből javítva, egy későbbi kéztől. Valamennyi utólagos javítást I-ben ez a későbbi kéz tett.] I V—VI az Atya Istennek 2 II Vronk Iesus Christusnak attianak III—VI Iesus szent attyanak 5 I [Előbb:] Hala legien Vristen teneked 6 I [eyel fölött:] napon IV Ejjen [alatta:] Napon V—VI [eyel alatt:] napon 7 II es io 14 I [A *hogy* szó áthúzva; a *naps* fölé írva:] on eielis III Ez napon is IV—VI Ez Napon-is [Alatta:] Ejjen-is

5. Oltalmaz meg eördeögh hatalmatul,
Titkon ualo minden zerzamatol,
Oltalmaz meg hirtelen halaltol,
Lelki testi minden ellensegtöl.
6. Adgi menyegből segitseget nekünk,
Te szent lelked legien my mellettwnk,
Hogi életwnk es czelekedetwnk
Legien kedues szent felseged előtt.
7. Aldott Isten legi mindenkor uelwnk,
Tauozzek el minden gonoz teollwnk,
Az igaz hit neuekedgiek bennünk,
Eö giümölczie termö legien koztwnk.
8. Mert te neked attuk mi magunkatt,
Kezeidben ayanliuk lelkünkett,
Szent angialid eorizzenek minket,
Aggiad nekünk az eorök életet.
9. Legien neked dicziösegh Vristen,
Ki lakozol menyben feniességben,
Tarcz meg minkett az egy igaz hittben,
Zolgalhassunk neked életwnkben.

36.

PJA ADMONITORIA

Nota. Ebregyel etc.

1. Kerlek teged, oh emberi allat,
Ued ezedbe ez földön magadat,
Ez uilagi allapatnak dolgatt
Megh esmerhed, chyak tekincz meg mindenben ö dolgatt.
2. Igen hazug es czialard ez uilag,
Maid el mulik ez az gonoz uilag,
Es helliebe tamad az igassag,
Birodalmat mert el kezdi az igaz kiraliságh.

1 ---VI Titkon ualo sok alnoksagitol 20 I [Az *ellenseg* szórész áthúzva; fölötte:]
2 ---II niaualjatal III—VI Testi lelki minden nyaualiatal 21 II Az menniekből
3 ---VI lakozzék mi bennünk 23 III [A sor alatt:] le fektünk es mi fel kelesünk IV—
4 ---VI legien kedues legen 27 I [A *bennünk* szó áthúzva; fölötte:] köztünk 28 I [Az *Eö* szó
5 ---VI av.: a *koztwnk* szó áthúzva, fölötte:] bennünk IV És gyümöltse termö légyen
6 ---VI És gyümöltse 32 II Ad meg nekwnk 36 I [Az egész sor áthúzva, fölötte:]
7 ---VI leg most es eörökke Amen. II Aldot leg most es örökke Amen. Aldott leg most
8 ---VI Amen. [!] III—VI Szent fiadnak Jesusnak neuben.

- 10 3. Nem lezen ot reze hazugsagnak,
Sem uilagi gögös pompasagnak,
Az sok fösueny Lazar kazdagianak,
Mert ki attak iutalmokat ez földöön azoknak.
- 15 4. Ennek uege olyan mint az virágh,
Es erdőben mint az gyenge zöld agh,
Czyak keuisse eo szepsegek ál,
Ez uilagra meg nem terhet igy az ki most megh hal.
- 20 5. Ne bankodgial tehat Istenfelő,
Hogy viragzik most az gonoz teuő,
Es it neki minden dolga felő,
Giorson fel nő, gazdagodik, mert mayd el uezendő.
- 25 6. Wegiünk peldat az el mult dolgokrol,
Ez uilagi nagi sok gazdagokrol,
Io szerenczes gonoz czelezapokrol,
El multanak s emlekezet ingyen sincz azokrol.
- 30 7. Vegiük elő szentek peldaiokatt,
Hogi nem szantak semmiben magokatt,
El szenuetek nyomorusagokatt,
Meg tartottak mindenekben ő igassagokatt.
- 35 8. Nem neztenek az mulandosagra,
Sem uilagi gonoz kiuansagra,
Hanem neztek amaz iutalomra,
Az Christussal eggiút ualo eörök tarsasagra.
- 40 9. Zenuedtenek nagi sok zidalmakatt,
Az halaltol nem odtak magokatt,
Igaz hitert nem zantak magokatt,
Az Istenert elo attak áldozni magokat.
- 45 10. Igi kel azert embernek uigiazni,
Kesertetet Istenert szenuedni,
Bekesegben, sziligsegeben elni,
Es az Úrnak eoruendetes napiara kezűlnj.
11. Nem kel felni annak hatalmatol,
Ki az testet meg foztia vilagtol,
De Istennek felliünk haragiatol,
Mert testestől es lelkestől meg ölhet magatol.
12. Ha ezekben hiuen meg maradunk,
Ez uilagal semmit nem gondolunk,
Az Christussal ha eggiút szenuedünk,
Orzagaban ismet uelle eggút vralkodunk.

24 [A sor utolsó szavának vége a kézirat csonkasága miatt hiányzik.] 32 tarsgra
[A g betű fölött rövidítésjel.] 36 Istent [Más kézzel fölé írva:] ert

- 5c 13. Es ha uelle egi uallasban lezünk,
Az egi Istent igazan ismeriük,
Szent törüeniet igassagban tartiuk,
Az Christusnak eö hagiast igi be telliesitiük.
14. Mert Christusnak ez uolt eo vallassa,
Hogi az Isten egi legien azt monta,
Zent elettel köuessük, azt hatta,
Lelki bölczeseg utanak mindenek azt m . . .
15. Az ki azert akar üdüözülni,
Ezekszerent szükseg annak elni,
Bünös voltat iol meg kel esmerni,
60 Az nagi Istent búneiröl meg kel engeztelnj.
16. Az Istennek halgassa igeyett,
Tiztasagban köuisse teörüenyett,
Jamborsagban mutassa meg ielet,
Minden ioban giönyörködgiek, tiztellie Istenet.
- 65 17. Igi be iuthat Isten *kegyelmebe*,
Ha meg marad teökellestesegben,
Rezes lezen az eörök eletben,
Kit engedgien az nagi Isten mindeneknek Amen.

37.

- 1 1. Tery meg ember az te büneydböl,
Ügiekezzell elni igaz hütböl,
Ne essel ki te az dücieossegböl,
Uisely gondott az te eletdreöll.
2. Ne halazzad touab megh tertedet,
De iobicz megh gonoz eletedet,
Ne kemenicz meg az te züücdett,
Ha akarod Christussal eltedet.
- 10 3. Latod mely hirtelen ki mulasod
Lezen neked innett tauozasod,
Es nagy lezen az te zam adasod,
Ha nem lezen az te iobulasod.

21 *elliestk* [Az *est* betük fölött rövidítésjel.] 56 [A sor első és utolsó szavának vége a kézirat csonkasága miatt hiányzik.] 62 [A sor első szavának vége a kézirat csonkasága miatt hiányzik.] 64 [A *giönyörködgiek* szó első *k*-ja *g*-ből jav.] 65 *kegyelmebe* [A *gle* betük rövidítésjel.]

1—12 II [A kézirat csonkasága miatt hiányzik.] 3 III Hogj ne essel *kj* az diczieö-
mireöl 4 III Uissely gondot te magadrol es te eletdreöl. 7 III megh gonoz eletedet 8
Ha akarod az Christussal te eggiut letedet. 12 III Hogj ha nem lezen uilaghban azte
mullasod

4. Azert teremtet teged az Isten,
 15 Hogj cziak eötet az te zúksegedben
 Segetsegre hijad mindenekben,
 Es diczierjed az te eletedben.
5. Erreöl bator nagy giakran zúuedben
 Gondolkodgial az te eletedben,
 20 Fell keölteödben es mind le fektedben
 Elmelkeduen tarczý az the ezedben.
6. Ez igekett te haza mentedben
 El ne feleycz, kerlek, tarcz ezedben,
 Attia fiu zeretet elmedben
 Mindenkoron forogion zúuedben.
- 25 7. Az zent lelek zallia meg zúuedett,
 Vilagosiczia megh te elmedet,
 Gúmölcziöztesse benned az hütöt,
 Hogi megh nierhesd az eöreök eletett.

38.

Dudgia: Vram Isten ki igertel otalmat

- 1 1. Kegielmes Vristen, tekencz mi reank,
 Kegies zemeiddel nez ala reank,
 Irgalmassagodat keriwk mi hozzank,
 Io akaratomot mutasd mi hozzank.
- 5 2. Latod vezedelmet mi orzagunknak,
 Tudom az mi bwneink oka annak,
 De kerwnk, ne neszed soksagat . . .
 Had lathassuk eoreomet oltalmadnak.
- 10 3. Aldgiad meg az mi edes hazainkot,
 Bekesseggel hogi birhassuk azokat,
 Magasztalhassuk az te otalmadot,
 Hogi vehesswk az te zent orzagodot.
- 15 4. Diczerhesswnk mind naponkent tegedet,
 Fel magasztalhassuk Istensegedet,
 Enekelhesswnk zep diczereteket,
 Monduan neked illien zep bezedeket:

15 III Segitsegul **16** III Esdicjred mindenkoron az te elletedben. **19** III es te le **20** II züuedben III Almelkoduan tarczý megj bator azt az te szüuedben. **23** II—III fiui **24** III Mind eöreöke forogjanak az azte szüuedben. **25—8** III Az szent lelek megj vilagossitezja, te elmedet megj gieömeölczieöztesse, hiteödet hogj bened ereössitezje agia nekünk hol-tunk vtan az eöreök elletet.

Nótajelzés [A *Dudgia* szó második *d*-je *g*-ből jav.] **2** Kegie(lme)s; ala <mi> **7—8** [Elöbb:] De kerwnk roncz meg az Poganokot, Fordicz reaiok az te haragodot. [E két sort egy más kéz áthúzta és a lap aljára írta a közölt szöveget. A 7. sor utolsó szavát nem tudtuk kibetűzni.] **13** naponket [!]

- 20 5. Hatalmas Wristen, vraknak vra,
Ez földnek ki voltal fundaloia,
Az mi atiainknak otalmazoia,
Hiueidnek vagi kegies taplaloia.
6. Legi minekwnk kegielmes Istenwnk,
Ne bwntes minket, az mint erdemleneok,
Edes hazainkban hogi diczerhesswnk,
Mind örökke te neked zolgalhassunk.
- 25 7. Dichertessel, irgalmassagnak attia,
Eozuegieknek, aruaknak taplaloia,
Az kereztieneknek otalmazoia,
Keserues ziueknek vigasztaloia.

39.

Nota Ved el Vr Isten rolunk haragodat

- 1 1. Halakot adgiunk Istenek feienkent,
Oh kereztienek, az aldot igekert,
Kiböl meg erteok hozzank nagi io keduet,
Es kegielmesseget.
- 5 2. Halakot neked, Vristen, mi adunk,
Az zent igekert, kiket mi tanoltunk,
Es ez may nap kiböl meg ertettük
Mú wduössegwnket.
- 10 3. Es kerwnk teged, gwmeolczöztesd bennwnk,
Az Christus altal hogi teged diczeriwnk,
Tegedet aldgiunk es teged zollallunk
Mind eoreokke, Amen.

40.

[Nota:] Egi lelekkel mostan.

- 1 1. Keoniörgwnk teneked, kegies Isten,
Ne hagi minket mostan zwksegegnkben,
Tekencz' reank erőtlensegegnkben,
Mert kúuwled ninczen nekwnk giamolunk ez feoldeon.
2. Benned biztunk, irgalmas Istenwnk,
Io voltodert mert arra intetwnk,
Azert vezerli, hogi el ne teueledgiwnk,
Zent fiadert kerwnk teged, igazgasd eletwnköt.

- 10 3. Adgiad nekwnk zent ayandekodot,
 Melliel nekwnk igazgasd utunkot,
 Zent iged ertelmere zwuwnköt,
 Melliert te zent felsegednek adhassunk halakot.
4. Engedgied meg ezeket minekwnk
 Zent fiadert, kik neked köniörgwnk,
 15 Zent lelked legien nekwnk vezerwnk,
 Kiert diczertessel most es eorökke mi teollwnk.

41.

[Nota. Sok rendbeli.]

- 1 1. Ohaytasat es siralmat ania zenteghaznak
 Meg halgassad, nagi Vristen, az te hiueidnek,
 Te meg menczied es ne hadgiad el ueznie eoköt.
- 5 2. Sok cziapasod es ostorod, Vristen, mi raitunk,
 Bwneinkert kit zenuednwnk kel mostan minekwnk,
 Mig te hozzad mi minnyaian, Vristen, terendwnk.
3. Alnoksagot, hamissagot giomlalli ki keozzwlwnk,
 Tiztasagos zent igedet tarcz' meg mi közöttwnk,
 Es adgi hwteot azoknakis, kik el estek teollwnk.
- 10 4. Tarcz meg köztwnk, kegies Isten, az te zent igedet,
 Erösicz megh zent lelkeddel ezen ertelemenben,
 Hogi meg tudgiuk es meg halliuk ez feoldeon eltwnkben.
5. Diczertessel mennek feoldnek teremteo Istene,
 Abrahamnak es Isaknak kegielmes vezere,
 15 Mindeneknek eltetöie, igassag mestere.

42.

Huniadi Janosera mond.

Nota Szent David profeta

1. Keonieoreoguen neked, hatalmas Vristen, es mi halakot aduan,
 Tudgiuk es azt ualliuk mi igaz hitwnkben, hogi meg halgattal minket,
 Es keduesek uagiunk zent fiadert, neked kedues mi keonieorgeswnk,
 Nem hagiad heaban, valamit kerendwnk ez vtannis te teolled.

14 [A *fiadert* szó ert betüit későbbi kéz áthúzta és fölé írta:] által
 1 II a' te nepeidnek 3 II Es ne hadgyad el vesznie kegyelmezz nepednek. 5 II
 Kit szenvednünk büneinkert 6 II [A sor után egy új strófa:] Tiszta sziból mi teneked,
 könyörgünk Ur Isten Es halgas meg immar minket, mi könyörgesünkben, Legy mi velünk
 sz. Fiadert minden szüksegünkben. 7 II Alnoksagot, hiusagot 10—2 II [Hiányzik.]
 13—5 II Diczertessel sz. Ur Isten, az magos menyegben Az Ur Jezus sz. fiaddal örök
 dicsőségben Az sz. lelek Ur Istennek mind örökke. Amen.

2. Most azért keoniergwnk az mi papunk által, az Jesus Christus által,
Mert ez engeztelt meg tegedet minékwnk, út minket te keduedben,
Kegielmet minékwnk, bwnwnk boczianattiat niert irgalmassagodból,
Eot engeztelönke es keozben iaronka teotted mi zozolonka.
3. Vezery vram azért most az mi hazunkhoz, legi mindenben mi velwnk,
Adgiad, hoga lehesswnk hiuek mi tiztwnkben, mig ez vilagban elwnk,
Adgi eröt minékwnk mi hiuatalunkban, adgi segetseget mostan,
Elmenket elesicz', zwuwnkeot batoricz', eletwnköt otalmazd.
4. Diczerwnk tegedet örök attia Isten, ki vagi bölcz', veghetetlen,
Halat adunk neked kegielmessegedert az te zent fiad által,
Hogi köniörgeswnkben minket meg halgattal, nem nezted bwneinket,
Adgiad diczerhesswnk, mig ez feoldeon elwnk, tegedet igaz hitben.

43.

PSAL. 13. VSQUE QUO DOMINE ETC.

Nota: Felseges Isten mennek földnek vra etc.

- 1 1. Menybeli Isten, kegielmes szent attiank,
Miert haragzol bününkert mű reank?
Miert orczadót nem fordított hozzank?
Tekincz mi reank.
- 5 2. Az my szwuűnkben szorgalmatossaggal
Bankodunk sokzor sok fele tanaczal,
Giakron my lelkwnk nagi fohazkodással
Keseregh banattal.
- 10 3. Raytunk ellensegh mig uezen hatalmatt?
My ellensegink erös diadalmatt?
Ne ueddel teöllünk irgalmassagodat,
The io uoltodatt.
- 15 4. Oly buzgo sziböl könyeörgűnk tenedek,
Tekincz mi reank es halgass meg mynköt,
Vilagosicz meg, Vr Isten, szwuwnkeött,
Es uezery minkeött.
- 20 5. Soha ne aloggiunk mi el az halalban,
Ellensegwnknek ne essünk markaban,
Ne mondhassa, hoga be nyelt ő torkaban,
Eörök nyaualiaban.
6. Igen sok mostan az my ellensegűnk,
Kik mia giakron kesereg mi lelkűnk,
Eörwlnek azon, ha my el esendűnk,
Tamagi mellettűnk.

- 25 7. Nagi bizodal munk az te iouoltodban
 Vagion minekünk irgalmassagodban,
 Eöruendez lelkünk zabadittasodban,
 Kegies uoltodban.
- 30 8. Vigan Vristen azert most eneklwnk,
 Es igaz hitböl teged magasztalunk,
 Sok ioual uoltal mindenkor minekünk,
 Azert diczerünk.
- 36 9. Szentek peldaia tanosag mi nekünk,
 Kik iouoltodat lattiak mi előttwnk,
 Mijs eörökke aldunk, magasztalunk,
 Es ament mondunk.

44.

- 1 1. Kegielmes Attya Isten, könyörgünk sziuwnkben,
 Halgas meg, kerwnk, minkett my könyörgesünkben,
 Szent fiadnak neuibe
 Uegi az te kegielmedbe,
 Es aldg meg hitwnkbe.
- 10 2. Adgi szent lelket sziuünkben, tarch megh zent igedben,
 Neuli minket az hitben es ismeretedben,
 Hogi mi teged Vr Isten
 Ualhassunk my hitünkben,
 Diczierwnk lelkwnkben.
- 15 3. Mert te vagi Attia Isten Christusnak szent attia,
 Abrahamnak Istene, földnek, mennek vra,
 Angialoknak kirallya,
 Kereztyeneknek attia,
 Istene, oltalma.
- 20 4. My kegielmes zent attiank, oltalmaz meg mynket,
 Minden uezedelemtöl tarcz meg my lelkwnket,
 Vilagosicz elminket,
 Szent lelkeddel sziuünket
 Öregbich hütönket.
- 25 5. Szent fiaderth Christusert vegied fúleidben,
 Kerwnk, könyörgeswnket, fohazkudasinkatt,
 Hogi mú teged aldhasunk,
 Oh áldott Attia Isten
 Mind eöröke, amen.

WIGILLANDUM IN ADUENTUM CHRISTI

- 1
1. Ved ezedbe te kereztien az Christus mondassatt,
Meg fogadgiad mesterednek eo kegies intesett,
Mindenkoron te ziuedben forgassad bezedett,
Hogi uehessed az mennieknek eörök dichiösegett.
 2. Mert azt mondgia Christus urunk masod jöueseröl,
Az utolso itiletben meg ieleneserol,
Düchiösegeben eo maganak meg mutatasarol,
Angialoknak seregeuel földre szallasarol:
 3. Uigiazatok io hiueim az en iöuesemre,
Fel kezüluen tw legietek meg ielenesemre,
Ne adgiatok magatokatt az tobzodasokra,
Zwueteknek rezegseggel meg terhelesere.
 4. Meg oijatok magatokat ez uilaghi gondtol,
Az ektelen es szertelen zorgalmatossgatol,
Melliek miatt el uonattok az en varosomtol,
Es ueletlen talaltattok az utolso naptol.
 5. Mert ez az nap ily keppen jü minden emberekre,
Mint az villam hogi meg teczik hirtelen sok helre,
Nap keletről ha uillamik, latczik nap esetre,
Ezenkeppen ez az napis iö el mindenekre.
 6. Auuagi ember gondolliad meg az orr alnoksagat,
Etczakanak ideieben annak eo jarasatt,
Hogi orozua el uihesse mas ember marhaiatt,
Nem mondgia meg az gazdanak ö szíue zandekat.
 7. Ezek mellet ued ezedbe az törnek eö dolgatt,
Az vadaknak, madaraknak hirtelen fogasatt,
Illien modon uellied lenni uilag allapottiatt,
Nagi ueletlen mindeneknek hidgied ualtozasatt.
 8. Mert . . .
- ii

AD SEPULTURAM

Notaia: Kerlek es intlek mostan tegedet etc.

1. Emlekezzel meg emberi allat
Vekseo oradrol, mert meg kel halnod, latod en peldamot,
Az feoldbeol leottel, feolde kel lenned, mikeppen im latod,
Ne hagi Vristen halalunk orajan, hogi arczion az halal.

5 mondgi [!] 19 ketröl [!] 29 [Örszóként; a szöveg folytatása a kézirat csonkasága hiányzik.]

3 II lenned, úgy kér Isten számot. 4 II Ne-hadgy Ur Isten, áldott Ur Iesus, halál-sáján.

2. Jusson ezekben Isten mondasa,
 Prophetak szaua, szentek vallasa, Christus tanitasa,
 Mert nincz' marado it ollj varasunk meg maradasunkra,
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
- 10 3. Az Isten monda paradichiomban
 Elseo atjanknak, szegeni Adamnak es Eua anianknak:
 Az feoldbeol leottel, feolde kel lenned, azt hozad magadnak.
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
- 15 4. Asz szent prophetak azt kialtottak,
 Hogi hammak vagiunk, hamma kel lenwnk, feolde kel valtoznunk,
 Kit meg elöszeor Kaim peldaza attia fia felet,
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
- 20 5. Szentek vallasi nekwnk ielentik,
 Hogi meg kel halnunk, feoldben tetetwnk, bwnnek ez eo soldgia,
 Zomorukeepingen el temettetwnk rothadandosagra,
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
- 25 6. Ez bizonsagok ha nem volnanak,
 Megis en nektek nagi pelda volnek, emlekeszet volnek,
 Mert tegnap valem eleuensegben, ma immar halalban,
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
7. Tegnap enim volt, ma tjed lezen,
 En io barathom, az meg saczolas az nagi adossagrol,
 Kit az zent iras ielentet nekwnk az meg fizetesreol,
 Mert meg kel adnunk az adossagot, mikeppen im lattjuk.
- 30 8. Ninchen ennekem feoldi eletem,
 De vagion nekem lelki eletem Istennek markaban,
 Vagion en lelkem zentek lelkeuel, testem föld anniaual,
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
- 35 9. Jobbicz eleted, mert reouid orad,
 Mint latod rajtam fekni az halalt, melj pelda en voltam,
 Mert bwneinkert meg kel fizetwnk im lad az halalnak,
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi archion az halal.
- 40 10. Immar engemet ne sirassatok,
 Mert lelkem vagion nagi vigasagban es nagi cziendessegben,
 De magatokot tw sirassatok es tw bwneoteoket,
 Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.

7 II nincs Világon itt 11 II ezt hozád 15 II De itiletkor Isten szavára ismét feltámadunk. 18 I tetwnk II földé kell lennünk, bűnnek mert ő 22 II néked 23 II ma halálban. szállék 26 II A' meg-sarczolás, én jó barátom, 28 I [A sor után:] Ne hagi Vristen halalunk etc. II Ne-hadgy etc. 31 II Szentekkel-együtt, testem föld-gyomrában. 33—5 II Jobbits-meg ember te életedet, Mert rövid órád, mint látod rajtam, vigyázz halálodra: Es visely gondot szorgalmatosan végső határodra. 37—40 II [Hiányzik.]

11. Noha testemben vagiok zomoru,
Nem vagiok azért eoreok halalban, semmi karhozatban,
Hanem chiak vagiok el aluasban, holt eleuensegben,
Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
12. Jollehet uagiok hazam nepenek
Zomorusaga, keserwsege, banatos siralma,
De azért vagiok nagi io peldatok vekseo oratokra,
Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
13. Ez nagi io dolog, hagi tú siettek
Az holt embernek temetesere es eo latasara,
Mert emlekezet holt ember teste az halandosagra,
Vekseo orara, poenitentiara, bwn el hagianara.
14. Mint az cedrus fa, ember el fel neo,
De mint az viragh el valtozando, az ember halando,
Chialard ez vilag, nekie ne hidgy, legy meniben vigiazo,
Ne hagi Vristen halalunk orayan, hagi arczion az halal.
15. Es el hadgiatok tw bwneoteoköt,
Diczerhessetek tw Istenteket, legien zent hitetek,
Mert mennyorzagbol az Isten fia el ieo tw hozzatok,
Zamot ker teöllwnk feoldi eltwnkreol, minden bezedwnkreol.
16. Isten fizesse tiztessegteokeot,
Temetestekeot, takarastokot, nagi faraczagtokot,
Im en el mentem lelki hazamban, testem feold anniahoz,
Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.
17. Mennietek twis tw hazatokhoz,
Dolgotok tenni, Istent imadni, szeretetben elni,
Es ne siriatok, szomorkodgiatok, se ne bankodgiatok,
De vigiazzatok zorgalmatoson vegseo oratokra.
18. Diczeret legien az egi Istennek
Az magas meniben az Christus által eoreokkeon eoreokke,
Es embereknek nagi io akarat, bekesseg ez feoldeon,
Ne hagi Vristen halalunk orajan, hagi arczion az halal.

47 II De néktek; végső számadásra. 51 II emlekez-
 52 II Ne-hadgy etc. 53 II ember míg fel-nő 57 II Hadgyátok-el hát 58 II Istenteket,
 Szent Uratok, 60 II Ne hadgy etc. 61 II Iesus fizesse 62 II takarástokat, hoz-
 tavalyáshoz, 63 II Imé el-mentem 65 II Mennyetek-el már ti 66 II Istent dicsírni
 bankodtok II Es ne sirjatok, de sőt érettem jobb Istent imádni 68 II Ne-hadgy
 70 I Az magas meniben <eo zent fiaual> [A közölt szöveget későbbi kéz írta az át-
 szövegrész fölé.] II Magas Mennységben, ő Szent Fiának 71 II békesség örökké 72
 Isten, áldott Ur Iesus,

IGAZ AZ UR

[PESTISKORRA VALO ENEK]

[Nota: Az Istenhez az en szomat, emelem etc.]

- 1 1. Isten világ keösziklája,
Kinek igaz minden dolga,
Teökéletes munkáia,
Itilet s- húség úttya,
5 Ninczien czialárdság azokba,
Mert ö igasságnak attya,
Egiedül cziak eö tiszta,
Egiedül kegies atya.
- 10 2. Gazdag nagi irgalmassággal,
Igaz teörvény látásával,
Ereös birodalmával,
Szabad akarattyával,
Birszę vallion s- hatalmával?
Érszę ur decretumával?
15 Gyözhetetlen kariával,
Mindenható voltával?
- 20 3. A' sirban ez ur szállitt be,
Ö hoz ismét onnat eleö,
Igaz s- kegies Isten eö,
Beölczien mindent terempteö,
Mindenben feö gondviseleö,
Eö mindenben cziak iol téveö,
Elet s- bodogság szerzeö,
Jo utra igyengeteö.
- 25 4. Szent atyánk szent irgalmadbol,
Kerünk kegies io uoltodbol,
Tekinez le menny országbol,
Fénies fris palotádbol,
Téricz haragod nyáiadrol,
30 Néped kis maradékáról,
Juhoczikáid akláról,
Szentid ágazattyáról.

1 II Isten hívek 2 II—IV Kinek tiszta 5 III tsalardsagh dolgában 9 II G...
vagy 10 II—III törvényi látással IV látással 11 II bizodalommal IV bíródalem...
IV Élsz-é 15 II—IV vóltával 16 II—IV Mindenhatóságával? 17 II—IV az Ur 20 III—
teremt ö 21—22 II—IV [Felcserélve.] 22 II mindenekben csak ö tévö III Mindenben...
ö jo-tevö IV De mindenben tsak jó-tévö 30 II—IV maradékáról 31 II—IV Hiv...
akláról

5. Az te haragos szolgádat,
 Boszszu álló angialodat,
 35 Tílez el rollunk kardodat,
 Olcz el illy nagi langodat,
 Fordicz hozzánk szent orczádat,
 Nyuycziad kegielem pálczádat,
 40 Add vigasztalásodat,
 Ismét szép aldásodt.
6. Zánd meg my gyarlo úgiúnket,
 Ne mesd el rövid údeönket,
 Jobbithassuk eltúnket,
 45 Diczirhessúnk tégedet,
 Aldhassuk szent felségedet,
 Tisztelhessük nagi nevedet,
 Hogi igi mas iob életet
 Nyerhessúnk dúczieöséget.
7. Ur Isten ereös keösziklánk,
 50 Szent lelkedet öltözd reánk,
 Telliek ugi minden óránk,
 Hogi irgalmad szállion ránk,
 Szolgállion neked szyvúnk szánk,
 55 Legien kedves nállad munkánk,
 Wilágghi sok nyavaliánk,
 Had essék iora probánk.
8. Riiazd el a' sátánt rollunk,
 Ne uralkodhassék raytunk,
 60 Iged legien payssunk,
 Szent törvényed lámpásunk,
 Wezereltessék iol lábunk,
 Ne hagy uram tántorganunk,
 Legien kegielmes raytunk,
 S- öreöcké meg maradunk.

48.

[KARACSONRA]

Nota: Ez nap nekünk ditsiretes. etc.

1. Szükség nekünk megh emlekeznünk Istenünknek ió-tétéről,
 És háládassal bötsüllenünk,
 Mi szivünkben és lelkünkben ötet ditsirnünk,
 És illyen szokkal ötett illetnünk:
 Aldot légy Ur Isten kegyességédért,
 És mij hozzánk nagy io voltodért,
 Irgalmassagodnak gazdagsagaért,
 Igiretednek meg adásaért.

= -IV karodat 38 II [Hiányzik.] III-IV Újítsd kegyelem 42 II, IV Ne nézd ily
 III Nyujts megh ily rövid 50 II-IV öntsed 54 II-IV nállad kedves 56 II Hadd
 Menyben hazánk III jonkra IV jóra szobánk [!] 61 II-IV ugy lábunk

- 10 2. Mert mikoron meg holtunk volna az mi első Atyánkban.
És el borulván volnánk átokban,
Istenünknek rettenetes nagy haragiában,
Meg hayla hozzánk nagy io voltában.
Aldot légy Ur:
- 15 3. Az Messiaszt mi meg-Váltonkat meg igiré váltságunkra,
És sok példákban szólla ő rolla,
Az szent Propheták szollának sokképpen rolla,
Hogy el iövendő az Christus volna.
Aldot légy Ur:
- 20 4. Az üdönök ő tellyes volta mikoron már bé tölt volna,
Az iövendölés melyre néz vala,
Szent Angyalát Menyországból alá botsatá,
És Nazaretbe ötet bé küldé.
Aldot légy Ur Isten:
- 25 5. Szüz Mariat szépen köszönté, követségét meg beszellé,
Szent Lélek által hogy terhes lenne,
És az Iesust ez világra hogy ő szülnéie,
Ki az Istennek szent Fia lenne:
Aldot légy Ur Isten:
- 30 6. Ezt Maria háláadással az nagy Ur Istentől véné,
És ez világra ő Fiát szülé,
Kin Angyaloknak serege igen örüle,
És az Ur Istent szépen ditsiré.
Aldot légy Ur:
7. Ezen azért mijs örüllünk hálákat adván Istennek,
És meg ismériük io voltát ennek,
Mert ez által lött kegyelem az mi feitünknek,
És botsanattya a mi bününknek.
Aldot légy Ur Isten:
- 40 8. Menyorszagnak az ő aytaiat tsak ő lön az ki meg nyita,
Világossagot nékünk mutata,
Igjével büneinkből minket ki mosa,
És nagy kegyelmet reánk szálita.
Al:
- 45 9. Ellyünk azért Istenünk előtt már igaz és szent életben,
És Keresztyéni szent szeretetben,
Hogy mindenkör Istenünknek legjünk kedvében,
Ditsiriük ötet az mi lelkünkben.
Aldot légy Ur Isten kegyességédért,
És mi hozzánk nagy io voltodért,
50 Irgalmassagodnak gazdagságáért,
Igiretednek meg adásaért.

10—11 II És méltok volnánk Isten átkára, és ő néki rettenetes nagy haragjára

IN EPIPHANIIS CANEND.

[Nota: Mi dicsirjük ez máj-napon, etc.]

- 1 1. IER mondgyunk éneket az mi Urunknak,
És nékünk születet Iesus Christusnak.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 5 2. Herodes Kiraly à Sido népet,
Mikor birnaia Ierusalemet.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
3. Bethlehem varosban Iesus születék,
Az Pásztoroknak meg ielentetéék.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 10 4. Nap kelet felöl valo orszagból,
Böltsek iövének az Persiabol.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
5. Ierusalemben hogy bé iutanak,
És az népeknek mindgyart mondanak.
15 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
6. Ez mostan születet Sidok Kirallyat,
Mutassatok meg nékünk az Messiaszt.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 20 7. Mert az ö fenyés és Uy Tsillagát,
Már mi iol lattuk nap kelet felé.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
8. Mely fenyés Tsillagnak fel támadasat,
Balaam Propheta meg prophetialt.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 25 9. Es azért annyi földről mi iöttünk,
Ötet imadgyuk és hogy tisztellyük.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
10. Herodes Kiraly hogj ezt meg halla,
Meg haraguvék és meg busula.
30 Uy esztendőben mi vigadgyunk.

4 III Király Sidó népeket, 5 III Mikoron birná 6 III Született Iesust mi imádgyuk.
[Ezen minden második versszakban a továbbiakban is ez.] 8 III Es Pásztoroknak
[Öt a' népeknek 16 III A' mostan 17 III Mutassátok-meg a' Szent Messiaszt
Lattuk Nap-keletről fel-támadását 22—4 III [Hiányzik.] 25—6 III Es azért jöt-
[Ez annyi földre, Ötet imádni és tisztelnie. 29 III Meg-háborodék

11. Söt még az egész varosbéliek,
Mind az Kirallyal meg felemlenek.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 35 12. Herodes ottan gyűlést tétete,
Nagy sok Böltseket hozza hivata.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
13. Az fő fő népeket elé hivata,
Az Irás-tudokat hozzá szolittá.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 40 14. Erössen töllök meg tudakoza,
Hol az Messias születet volna.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
15. Az Papi renden valo fő népek,
Ott az Kiralynak meg felelének.
45 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
16. Az Iuda nemzetnek tartományabol,
Kell születtetni az Bethlehemből.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 50 17. Mert az szent Micheas Propheta által,
Az Isten meg mondta ilyen igikkel:
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
18. Teis Bethlehem Iuda városa,
Az töb varosok közt te sem vagy kisseb.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 55 19. Mert te belölled az én népemnek,
Hadnadgya szarmazik az Izráélnek.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
20. Herodes Kiraly hogj ezt meg halla,
Az három Böltseket hozza hivata.
60 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
21. Szorgalmatosan megh kérdé töllök,
Mikor ielent volt meg az Tsillag nékik?
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 65 22. Herodes Kiraly nagy szép szózáttal,
Ezt mondà nékik nagy álnoksaggal:
Uy esztendőben mi vigadgyunk.

31—3 III [Hiányzik.] 34 III Azonban hamar Gyűlést hirdete, 35 III öszve-gyűjtete.
37—9 III [Hiányzik.] 40 III ő tudakozék 41 III Hogy a' Messias holott születnék. 44
III Király beszédire így felelének: 46 III Tartományában 47 III Kell születtetni
Bethlen Városban 49—57 III [Hiányzik.] 59 III titkon hivatá 61—6 III [Hiányzik.]

23. Bethlehemben hamar töl mennyetek,
És az Messiaszt ott keressétek.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 70 24. Mihelyen penig meg találljátok,
Mindgyárást énnékem ti meg mondgyátok.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
25. Hogy énis hozzá szépen mehessek,
És tisztességet néki tehessek.
75 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
26. Az Böltsek halván szavat Kiralynak,
Bethlehem felé el indulának.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
27. Es imé fel tetszék a fenyves Tsillag,
90 Nap kelet felé kit az elöt láttak.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
28. Az Tsillagot látvan az három Böltsek,
Ök ott mindgyárást örömben lönek.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 85 29. Az Tsillag előttök mendegel vala,
Mind addig az hol az Iesus vala.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
30. Bé menván azért ök ot az házba,
90 Mellyet az Tsillag nékik mutata.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
31. Es meg találák ott az Kis Iesust,
És az ő Annyát az Szüz Mariat.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
32. Az Gyermekek előtt térdre esének,
95 És tisztességet nékie tőnek.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
33. Es az ő Kintseket fel nyiták,
Kit hazáiokból meszszül hozának.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 100 34. Nyuytanak néki szép aiándékot,
Arannyat, temiént, mirhát, kenetet.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.

Bethlehemben, ugy-mond, ti el-mennyetek, 71 III Mindgyárt énnékem-is 76 III
Böltsek halván 79–84 III [Hiányzik.] 86 III addig holott 88–90 III [Hiány-
91–2 III A' házban Iesust Szüz Mariával: Am meg-találák ő Szent Annyával 95 III
-ztességet Istennek tőnek. 97–9 III [Hiányzik.] 100 III Drága kincseket néki
-tak. 101 III Myrrhát adának

35. Es annak utánna Isten Angyala,
 105 Igy inté őket az ő álmokba.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
36. Herodeshez soha ök ne mennének,
 De söt más uton haza térnének.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
37. Az Iosephet Isten Angyala,
 110 Álmban inté igy, és im ezt mondá:
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
38. Kelly fel Ioseph nagy hamarsaggal,
 Vedd fel az Gyermecket az ő Annyával.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
- 115 39. Meny hamarsaggal az Aegyptumban,
 És ott legyetek ti mind addiglan.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
40. Miglen néktek én meg ielentem,
 120 És Isten szavát néktek megh mondom.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
41. Mert álnok Herodes az Kis gyermeket,
 Halálra kergeti mint ellenségét.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
42. Ioseph azért az kis Iesussal,
 125 El futa mindgyárust az ő Annyával.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
43. Es mind addiglan Aegyptumban lön,
 Mig az Herodesnek halála nem lön.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
- 130 44. Hogy bé telnék Isten mondása,
 Kit Oseas által meg mondot vala.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
45. Az én Fiamot, az Aegyptusbol,
 135 Im haza hozom az számkivetésből.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.
46. Herodes halván hogy az Böltsektől,
 Meg tsufoltatot az Követektől.
 Uy esztendöben mi vigadgyunk.

103—8 III [E két versszak összevonva:] Istennek Angyala őket álmokba: Inté hogy más úton mennének vissza. **109—111 III** [Hiányzik.] **112—3 III** Té's József kely-fel most, az Angyal monda: Vedd-fel a' gyermeket fuss Egyptusba. **115—120 III** [Hiányzik.] **122 III** Halálra keresi **124 III** Szent József **125 III** mindgyárt **127—135 III** [Hiányzik.] **136—7 III** Herodes látván a' Királyoktól, Hogy meg-csúfoltatott a' Mágusoktól

- 140 47. Nagy hamarsággal nagy dühösséggel,
Seregét botsata, kegyetlenséggel.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
48. Az egész Bethlehem Városabanis,
Az környül lévő tartománbanis.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 145 49. Mind le vágatá az gyermekeket,
Két esztendősig az Ur Iesusért.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
50. Az ártatlan sok apro Szentek,
Nagy sok ezeren lőnek Martyromok.
150 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
51. Az Ieremias Prophetiaia,
Ekképpen telék bé kit mondot vala.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 155 52. No azért mijs hü Keresztjének,
Örök életre választot népek.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
53. Kiknek az igaz uy vilagosság,
Immár fel támatt az fenyves Tsillag.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 160 54. Mennyünk feienként az Ur-Istenhez,
Igaz hüt által üdvességünkhöz.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 165 55. Imádgjuk ötett mint teremtönket,
Hogy megh adta nekünk Idvezitönket.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
56. Mutassuk bé mijs az aiándékot,
Lelki aranyat, temijént, kenetet.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
- 170 57. Ió hütöt, könyörgést, és háláadást,
És életünknek meg iobbittásat.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.
58. Ekképpen minketis az mi Vezérünk,
Nem hágy, meg őriz az mi Istenünk.
Uy esztendőben mi vigadgyunk.

139 III Igen nagy haraggal, és dühösséggel, 140 III Seregét indítá 142—4 III [Hiányzik.]
145—6 III Száz negyven-négy ezer ártatlanokat, Meg-ölé mind környül a' magzatokat.
143—153, 157—9 III [Hiányzik.] 160 III Iesus Christushoz 161 III A' Szent Bölcsékkel
162 III Vrunkhoz. 163—4 III Imádgjuk a' Christust mint Istenünket: Es meg-váltónkat,
165—174 III [Hiányzik.]

- 175 59. Meg oltalmaz az Herodestől
 Angyala által az ellenségtől.
 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
60. Es ha Christusért halált szenvedünk,
 Az apro Szentekkel menjben vitetünk.
 180 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
61. Es az mij mostani nagy sok siralmunk,
 Örömrre változik minden bánatunk.
 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
62. Míg haza vitetünk az mi hazánkban,
 185 Az örök életben az menyországban.
 Uy esztendőben mi vigadgyunk.
63. Ezt nekünk engedgye az mij szent Atyánk,
 Kinek ily nagy gondgya vagyon mi reánk.
 Uy esztendőben mi vigadgyunk.

50.

MAGUNK MEG ISMÉRETIRÖL

- 1 1. **GY**Akran tsapdos az szent Isten ez also világban,
 Döghalállal éhséggel vér erős busultában,
 Az fegyvert-is el botsattya néha határunkban,
 Hütünkben-is megh haborgat szerelmes hazánkban.
- 5 2. **R**aytunk ismét meg mutattya nagy kegyelmességet,
 Remenségünk kívül nyuytya illyen nagy jó kedvét,
 De lám soha job voltunknak nem lattya gyümöltset,
 Hálá-datlan mind ez világ tsak várd veszedelmét.
- 10 3. **E**leitől fogvan vagyon sok nyavalya raytunk,
 Véghetetlen sok kinokban forog szegény fejünk,
 Sok éhségben döghalálban gyötrődik életünk,
 Még sem látunk ugyan semmi jobbulást közöttünk.
- 15 4. **T**sak egy nekünk akar verjen minket az Ur Isten,
 Akar adgyon itt ez földön sok jot kegyelmesen,
 Sem à tsapas nem jobbit megh élünk vakmeröven,
 Sem az áldas nem serkent fel megh büntet az Isten.
- 20 5. **E**z világon nám senki nem volt Uram előtted,
 Az ki szégyent vallot vólna ha ki bizot benned,
 Akar ország s- akar varos fogadta beszéged,
 El nem veszet kegyelmet nyert mindenkor te tölled.

175 III Es meg-oltalmaz 178 III Ha mi-is Christus-ért 181 III Ott a' mi 184-6 III
 [Hiányzik.] 187 III a' Iesus Christus: 188 III Kinek dicsőség légyen örökké.
 1 II, IV az also

6. Tselekedgyünk hát minden jót lasunk dolgainkhoz
Jobbullyunk meg és terjünk meg mindnyáján az Urhoz,
Lám kegyelmes mindenkoron mij édes hazánkhoz,
Noha meg vér de nem késik ismét kegyelmet hoz.
7. Ió voltárol adgyunk hálát az mij szent Atyanknak,
Uijullyunk meg vessünk véget sok álnoksaginknak,
Gyülölségnek, kevelységnek, háládatlanságnak,
Fogjon vére immár rajtunk az Iesus Christusnak.
8. Ne unnyuk meg mint jo fiak az imádság házát,
Minden rendről leg elsöben az Isten országát,
Meg keressük és kövessük ö szent akarattyát,
Igy áldgya meg az Ur Isten mi kezünk munkáiát.
9. Igen ritka bę menésed reggeli orában,
Kiváltképpen oh te nagy rend az Isten hazában,
Meg zabáltál az Igének mostan bö voltában,
Berbitéled de nem érted az igét házadban.
10. Téged fel vött ör állásra ez árnyek világban,
Szükség lenned az kösségnek jo példa adásban,
Szolga lévén ha restül jársz az Isten dolgában,
Az hátadra több jutt nékedd az kemény páltzában.
11. Tsak egy napot se mulás el sies az Egy házban,
Az Istennek buzgo szüböl szolgál egy orában,
Az kösségnek dolgáijért ugy meny a' Tanatsban,
Az Nap leszen ugy tenéked bodog le mulásban.
12. Ezek után az Ur Isten minden dolgaidat,
Igazgattya mindenkoron meg áldgya házadat,
Egességgel sokasittya az te napaidat,
Kösségedet oltalmazza meg tarttya házadat.
13. Sokat szolhatnék te rollad kemény nyaku kösséggh,
Ugy meg fogot mint az rosda az nagy ertetlenség,
Ugjan fel for szent Atyadhoz nagy engedetlenség,
Hidgjed meg vér ha meg nem tersz az mennyei felség.
14. Az Isten az az ki választ mind Királyt mind Császárt,
Fejedelmet és mellesegh bölts tanáts-Urakat,
Azonképpen az városban Birot Polgárokat,
Sok jo napot hogy ha kivánsz tiszteld meg azokat.
15. Nám nints köztünk Fejedelem idegen nemzetből,
Az fő rendet fel emelte mij gjükereinkből,
Birot Polgárt városinkban mi tagunk vérünköl,
Az Istennek ki ezt adta adgy hálát ezekről.

menésed a' rendelt órákban 36 III Bár olvasgasd de nem érted 38 I ádas-
... - IV adásban 40 III Bár el hidgyed töb jut néked Isten ostorában.

16. Távoztassuk az sok titkon valo gjölölséget,
Mij közinkben mert ez hozott gyakran veszedelmet,
Öltözzük fel az fiuj engedelmesseget,
Atjafiaak leven tartsunk igaz szeretetet.
- 65 17. Edgy orában el veszteni mij társaságunkat,
Kiseded okbol el veszteni nem szánnyuk tagunkat,
Ne mondgyuk bár hogy szerettyük az mi szent Atyánkat,
Mert hazudunk ha gyűlöllyük felebaratinkat.
- 70 18. Ditsösségét ez világnak igen meg utallyuk,
Gazdagságinkban erönkben fel ne fuvalkodgyunk,
Hir, név vesztö perpatvarban tovább ne forgodgyunk,
Békességes türo lelket egy-máshoz mutassunk.
- 75 19. Illyen joknak lelkét öntsed minden emberekben,
Ditsösségnek szent Istene segily meg ezekben
Szent Fiadért, ki te véled lákozik az Menyben,
Irgalmassagh és igassag legyen minden rendben.
- 80 20. Oltalmaz meg az értelmes vénséget közöttünk,
Böls Tanátsu férfiakat nevely közepettünk,
Háládatlanságunk miat ne szedd el közüllünk,
Mint az juhok Pásztor nélkül hogy ne tevelyegjünk.
- 85 21. Ditsiretes szent életü Praedikátorokkal,
Ekesits megh szent Házadat, tudos tanitokkal,
Tündököllyék szent életék igaz tudománnyal,
Magasztallyuk szent nevedet egy-aránt azokkal.
- 90 22. Ez világhnak nyilajtol meg ne rettenyenek,
Az Istennek szent igéje mellet szenvedgyenek,
Az Farkasnak fogaitol hiven örizzenek,
Mint jo Pásztor juhok mellet meg halni mérjenek.
- 95 23. Tsak te benned az tanito vesse reménségét,
És te tölled mindenekben várja segítséget,
Az Mammonnak gyüytesével ne fáraszsza lelket,
Mint az Eghi madaraknak mert meg adod étkét.
24. Rut éktelen vétek töllök igen távoztassék,
Minden gonosságnak annja az otsmány fösvenjseg,
A kevélyseg és mindenben az telhetetlenség,
Távol legyen ö rendektöl illyen éktelenség.
- 100 25. Vigyázásban jozanságban szent életék fenylyék,
Az te áldot szent Fiadnak életét kövessék,
Az hü ember hogy ö benne meg ne botrankozzék,
Minden népek ö áltálok nevedet tisztellyék.

65 III el bontani IV társaságinkat 76 IV renden

26. Reánk tekints szent Ur Isten halgass meg ezekben,
Gyarapodgyunk nevedgyünk a' te szent Igedben,
Tökellatesek lehessünk mij az igaz hütben,
Visellessük mij magunkat ártatlan életben.
27. Ezek után add meg nekünk testi kenyerünket,
Pusztaságra ne fordítsad mi örökségünket,
Adgy böseget, áld meg az mi földi termésinket,
Az éhségtől szabadits meg szegény kösségünket.
28. Parantsolatidat az magass egek meg tartyak,
Az tündöklő szép tsillagok soha meg nem hágyak,
Az ártalmas eszközök-is te szodat fogadgyak,
Az mit akarsz mind ugy lészen megh nem változtattyaák.
29. Ostorul soha ne bhotsásd ezeket földünkre,
Az háborut ne szálitsad mi örökségünkre,
Gabonánknak sirja légjen jo egészségünkre,
Légy irgalmas ne szolgáltatd ily nagy betegségre.
30. Dolgainkat igazgassad ménnaiat meg adgyad,
Minden jambor Mives rendnek munkajat meg aldgyad,
Után-iaro hiveidet ojad oltalmazd,
Mind földön és mind az vizen életét megh tartsad.
31. Az idegen országokból az Kereskedő rend,
Sok költséggel fáratsaggal mikor haza jövend,
Felsegednek hálat advan tsaladinak örvend,
Könyörgeset meg halgassad ha téged meg lelend.
32. Gyukerezzék ez rendben-is az igasság lelke,
Mint Pavának kevélységben ne folyon élete,
Tsalárdsaggal fogadásat megh ne elegyitse,
Segits rea szent Ur Isten minket mind ezekre.

51.

Nota: Bizonnyal ismerem raytam nagy.

1. FFL támadot Christus ő koporsoiából,
Az fekete földnek sötét haylékából,
Halál háloiából,
Fel kele Attyának szent akarattyából.
2. Ő általa iöt fel örvendetes napunk,
Mert meg fogtuk hüttel hogy ő Messiasunk,
Közbeniáro Urunk,
Ő miatta tört el Halál hozo nagy bunk.

118 III A' tündöklő csillagokis azt által nem hágyák, 118 IV mi-
123 III—IV tselédinek
8 II Ő általa tert el

- 10 3. Mert Pogánok lévén nem tuttunk semmihez,
Kárhozat iö vala ihol mindenekhez,
El veszendö fönkhez,
Igen közel iártunk pokol fenekéhez.
- 15 4. De az Isten nézvén irgalmasságára,
Reánk emlekezék nyomorult árvákra,
Fiát az halálra,
El botsátá értünk szép szabadsagunkra.
- 20 5. Bizonyos hogy meg holt ontván szép piros vért,
Az Kereszt-fán függöt sok gonosságinkért,
Bizonyj nem magáért,
Hanem az sok bünnel békozot Rabokért.
- 25 6. *Az emberi nemzet honnan erdemlette,
Ez veghetetlen jot vallyon -s- miért nyerte,
Hogy mas ö erette
Nagy kénnal hallyon megh, zokogvan felette.*
- 30 7. *Haladatlansagunk ugyan sir előttünk,
Az kegyes Istentol mennyi sok jot vöttünk,
Mint el feleítkezünk,
Az emberi nevből csak nem ki öltöztünk.*
- 35 8. *Czak megh sem köszöntük talam életünkben,
Hogy az Isten be vöt kegyelmessegeben,
Fianak neveben,
Ékessitet minket hütben, reménsegeben.*
- 40 9. Mert noha sok kinnal halálban lön este,
Tsak megh sem rothadot Messiasnak teste,
Az Isten fel vötte,
Szabadulásunkra Vezérünké tötte.
- 45 10. Az Aron veszszeie ötet magyarázta,
Pusztában az Oszlop ötet ábrázolta,
S' ugjan ki mutatta,
Az ertz Kigyo mellyet Moyses tsináltata.
- 50 11. Ne fely bátorodgyál bünben eset fiú,
Az Christus halála kegyelemre hijú,
S' érettünk bayt vijju,
Lelki ellensegünk buval, siú, rijú.

10 II immár mindeninkhez 11 II El veszet fejunkhöz 16 II El boczata nekünk 17 II öntvén 21–32 I, III [Hiányzik.] II [Lásd a főszovegben.] 33 II kinban lött halálban 35 II Mert az Ur fel vötte 41 II bünben merült 44 II Lelki ellensegnek harcza miat riu.

- 45 12. Örűly hát lélekben Istennek serege,
Kiknek Christus által vagyon űdvessege,
Mennyei szépsége,
Nem hagy el az Isten velűnk segítsege.
- 50 13. *Be vűtt az Ur Isten immár kegyelmeben,
Nem hadta lelkűnket az nagy sűtetsegen,
Homalyos életben,
Kiert diczirtessek mind űrűkke Amen.*

52.

ORATIO DOMINICA SECUNDUM LUCAM

Notaja Halgasd meg Aty.

- 1 1. Mij Atyánk ki vagy Menyben,
Neved szentelt legyen,
Országod hozzánk jűijűn,
Mint akarsz úgy legyen,
5 Add meg mij Kenyerűnket,
Engedd meg bűneinket,
Oy gonosztol, Amen.

— 52 I, III [Hiányzik.] II [Lásd a fűszűvegen.]

EPIKUS ÉNEKEK

RÁKOSI ANDRÁS

SZÉP HISTORIA EGY PHARISAEVS, ÉS EGY
PVBLCANVSNAK IMÁDSÁGOKROL;

melyben mind az Maga hívőknek és az Maga meg ismértéknek
Könyörgések, rövid válaszszal meg iratik.

Ad Notam: Gondolkodgyál Ember az te büneidről, etc.

1. SOK HISTORIAKAT Böltsek éneklettek,
Melyből az Olvasok tanusagot vöttek,
Szép meg lött dólgoznak értelmére mentek,
Írók-is magoknak hirt nevet vöttenek.
2. Ugyan-is valakit nem serkent jo példa,
Vagy tanult Véneknek jora intő szova,
Mely fiat veszsözövel meg nem gyöz az Anya,
Veszélyére forog annak itt világa.
3. Az Vitézlő rendnek jo emlekezeti,
Hartz után meg marad, mert Agyas fel jedzi,
En lelkemnek mire fút jób szereteti,
Elmém után pennám kedvesben énekli.
4. Tzimbalom értelme pengés után semmi,
Mikor nótán jár-is tsak zengő s-valami,
Igy ha Vakmerőknél leszsz intésem semmi,
Egyigyü jámbornál leszsz azért valami.
5. Söt ha kinek lennék evel ártalmára,
Kedve ellen rayta nem leszek Ur bora,
Dagályost-is végre meg tanit nyavalya,
Déltzeggel-is birtam volt néha olly óra.
6. Írásomban azért meszsze sem tekintek,
Intésre jo példát mert közelb-is lelek,
Hasznos az Imádsag, kiről mayd beszéllek,
Melyben Idvezitöm követem mig élek.
7. Ki régen Sidóknak egy példa-beszédben,
Embernek mint kellyen élni könyörgésben,
Egy Publicanusnak meg mondta képében,
Szentés Phariseust állatván ellenben.

- 30 8. Kiknek imádságok mint lött meg éneklek,
Mert erre méltónak az szent könyvből értem,
Mindenik fő Sido; de az egyik szentesb,
Másik igen bünös; de Istennél kedvesb.
9. Az Ur Templumaba imádkoznak ketten,
Egyik inkább bizza magát az szentsegeben,
35 Mayd kevély negédes, szova kérkedéken,
Az szent Oltár előtt áll öltözve frissen.
10. Az bünös ő magát aytó megé vonta,
Tudgya hogy vétkéjért rayta Ur haragja,
Könyvel láb az szeme magát meg alázza,
40 Ki fel nézni sem mér sir földre borulva.
11. Az Szentes pediglen Eghre vette szemét,
Tsak meg sem köszöni Urnak sok jo-tétét,
Számálllya szegénnek mint adta kenyérét,
Maga ismételten, így kezdi beszédét:

ORATIO PHARISAEI

- 45 12. Nagy Hálákat adok ezen Isten néked,
Hogy nem vagyok olyan mint töb Sido néped,
Törvény szegő lator ki fő ellenséged,
Lelkemnek fő étke az te szent Törvényed.
13. Ragadozo, tolvay, gyilkos és parázna,
50 Semmi bűnnek vagyok tudod Isten rabja,
Az felső szentsegeben vagyok inkább taghja,
Szép Jerusalemnak tisztos Attya s-Annya.
14. Egyebek egy héten egy napot böytölnek,
De én minden héten két napot böytölek,
55 Ők egy böyt mellett-is az bűnben hevernek,
En két böyt utánn-is áldlak és tisztellek.
15. Ők az gabonának konkolyos hitvánnyát,
Tizedbe morogva hordgyák tsak az allyát,
En job buzám mellet adok más kalongyát,
60 Tyukom, ludamnak-is ki adom dézmáját.
16. Ha intésedre-is illy rosszszul áldoznak,
Szines jámborsagért idvesseget várnak,
Nem lehet hogy velem egy uton járjanak,
Az felséges Szentek mert engemet várnak.

- 65 17. Bötsületesb vagyok Irás tudók közt-is,
Fejet hayt Nevemre akar melly Sido-is,
Szerzetemhez halgat az fő Tanáts rend-is,
El hatott jo hirem még az Egen tul-is.
- 70 18. Fel jöt ide velem az Publicanus-is,
Sugorog előtted ayto meget ö-is,
Hasonlo nem vagyok semmiben ahoz-is,
Az ki talám nem tud egy Imádsagot-is.
19. Tisztes életemnek futó árnyékja-is,
Erdemesb mint ennek tellyes elete-is,
Noha fő Sido Ur kazdagsaggal ö-is,
De bünéjért el vész éltével hire-is.
20. Söt hogy ez szent helyre jött-is imádkozni,
Duplával kezd tüzet fejére takarni,
Rut vétkei tudván hogy mért fel-is jöni,
40 Az szent Törvént szokták Szentek itt tanulni.
21. Hogy velem egy uton jött-is ide bánom,
Mert ki Latorral jár Lator leszen tudom,
Hirét-is ha lehet róllam le tisztitom,
Ez szent helynek utát véllé mert nem járom.
22. Látom veri mellyét, az földet harapja,
Foháskodván könyvez noha bünnek foglya,
Kell ha könyörögnet mert szüksége tartya,
Erti élet túllján hol az Lelke háza.
23. Én az Messias-t is hittam kenyere-mre,
Ki noha tanított valami Letzkére,
Semmi bünt vethetett ö-is személyem-re,
Az Irás-tudókhoz éltem sem rendelte.
24. Hogy állaták elé az Viz-kórsagot-is,
Nem tanátsombol lött tudod Isten az-is,
Ellene melly Urak el végezék azt-is,
Egy beszéddel öket meg tsufolá ö-is.
25. Az te Szent Lelkednek ereje világa,
Mint hogy nálla vala eles borotvája,
Betegség gyükerét az bünt hogy el vágá,
Fogyott egészségét meg adá, uijtá.
26. Iffju életében ártatlanul éle,
Az után hogy haza AEgyptusbol jöve,
Az Synagogákban idejét töltötte,
Az fő szentség sem lelt vétket erköltsébe.

- 106 27. Az Iras bé telvén az kedves időről,
Az Iordan vizére inteték Istentől,
Az hol példát hagyta az szent Keresztségről,
Valaki idején meg vál büneitől.
- 110 28. Ott láthatoképpen az Szent Lelket vévé,
Az ki az pusztában probára ereszté,
Az erőss Úr Lelke kibén erőssíté,
Az tanítás rendit az után fel vévé.
- 115 29. Mi penig ött vártuk olly Királyi nemből,
Ki meg szabaditsón az Császár kezéből,
Vélle parantsollyunk szép Ierusalemből,
De itilem meg tsal az reménség ebből.
- 120 30. Földi Királyon mert uralkodik halál,
Ennek birodalma penig örökké áll,
Ki halálon fellyül Isten kezében áll,
Az jövendölés-is ez időre szolgál.
31. Maga-is tizenkét esztendős korába,
Velünk disputálvan jelenté szovába,
Mikoron Sidosag Romához hódolna,
Az Messias napja akkor közel vólna.
- 125 32. Hallottuk Eleink régen AEgyptusban,
Négy száz esztendeig laktak az pusztában,
Egy Innepek nem vólt illy idő hoszszaban,
Ruha-is le roshat róllok vánszorgásban.
- 130 33. Sok epeség után midön hozzád tértek,
Moses és Iosue alatt haza jöttek,
Ithon hogy meg hiztak téged meg le töttek,
Kiért Babylonnak tömletzére mentek.
- 135 34. Ott hetven esztendöt illy rabsagban éltek,
Eijel ugy mint Nappal kemény dólgot töttek,
Nyakokon, lábokon vas lántzot viseltek,
Valamig Ur Isten te hozzád meg tértek.
- 140 35. Te-is hozzánk térvén Prophetat küldöttél,
Szabadulásunkrol örömet hirdettél,
De soha illy Szentet meg hozzánk nem küldtél,
Miólta Sidókkal örökké jol töttél.
36. Talám ez-is leszen utólso Propheta,
Öt-is készited el világ mustrájára,
Hol valakit az bün Absensre notalna,
Örökké nem leszen tölled gratiaja.

- 145 37. Am tsak végezhetné boldogul itt dólját,
Idövel meg lelné nállad Királysagát,
Irthatna vilagnak oda hozzád utat,
Romanak-is tudom ki szabná határát.
- 150 38. De tsak rabsag alatt Szentid szovát vöttük,
Mihelt meg hizlaltál hátunk megé töttük,
Ha most ez nagy Szentnek intésöt el vettyük.
Budosva kenyerünk világ végigh eszszük.
- 155 39. Ellene haragjok az Sido Uraknak,
Látom meg nem szünik az én társaimnak,
Ez ártatlant adgyák keserü halálnak,
Kiert sok ezeren de ök-is meg hálnak.
- 160 40. Lehet hogj róllamis e' Szent példát mondhat,
Mert böltseségének ellene ki álhat?
Nints-is olly földi Szent ki bünre nem hághat,
Dólgaimrol Irást utánnam-is hagyhat.
41. En ezt-is hallottam tsak titkon felölle,
Meg izented néki az Tabor hegyére,
Tökélletes legyen hogj hágh az Keresztre,
Mert halál fájáról lépni kell életre.
- 165 42. Ennek az értelme nem jot jelent nékünk,
Ha miattunk hal meg egyig el kell vesznünk,
Caint Abel vére meg ölé elöttünk,
Masod Abel vére serti szegény lelkünk.
- 170 43. Az meg romlott Karnak fö Kapitánsagát.
Kezében igirted Idvesség zaszloját,
Az kinek te Isten fel viszed igy dólját,
El vész ellensege bár jol fenye kardgyát.
- 175 44. Söt el-is küldted volt ditsösseg ruháját,
Kinek nem nézhették Szolgai világát,
Ö-is változtatta olly színre ruháját,
Ki méltán illesse Követid ortzáját.
- 180 45. Egyszer változásat láttam ez Templumba.
Hogy kemény beszéddel meg fedde dorgála.
Ugy tetszik hogj minden Kövel itt hajjttya,
Ö maga piatzon ott kün jár sętalva.
46. Ez ruhánál fogva ismét viszik vala,
Hogy egy magass hegyről le vessęk halalra,
Az hegyen kezekben keresik hol volna,
Tehát hirek nélkül el maradt utokba.

- 185 47. Szederjes Kökörtsen szint viselt ez ruha,
Kit néki kötött volt az Szent Ianos Anna,
Testével együt nőtt, viz nem erte soha,
Meg sem óvult rajta Isten ugy akarta.
- 190 48. Zacharias Papnak öltözeti fele,
Melyben az Úr előtt szolgált ez szent helybe,
Változó az szine, mert sok fele Selyme,
Kinek eredeti réghi Szentség fele.
- 195 49. Ha valamely bünös ez ruhát illette,
Az után hogy URtol az Szent Lelket vötte,
Büne lött botsatva, ha volt reménsege,
UR velle létének ez volt külső jele.
- 200 50. Io tudomanya-is Isten tölled vagyon,
Királysaga ottfen jobb kéz felöl vagyon,
Eleten, halálon birodalma vagyon,
Ki ha mondgya viznek meg áll hogy ne folyon.
51. Eszt te Felsegednek szolgálai ugy örzik,
Az Viz talpa alatt meg fagy ha rá lépik,
Az nagy tenger hatán szelek meg ismérik,
Ruháját-is fúni ellene nem mérík.
- 205 52. Az fel támadásnak erőss bizonysga,
Hogy az ki-múlt Lelket ide viszsza hija,
Testét Koporsobol láttunkra ki hozza,
Mihelt róllunk tiltya el tér az nyavalya.
- 210 53. Mert az Centurio hogy hozza valaszta,
Mi könyörgésünkre fiát meg gyógyitsa,
Velünk el indulvan maga-is el juta,
Tavol fejet haytvan az Szentnek igy monda:
- 215 54. Ne gyötrögyél áll meg ne jöy közelb Uram,
Mert te Személyedhez nem méltó én házam,
Pogan nemzet vagyok sok Fa Kép én nallam,
Kit Sido nem szeret késen gondolkodtam.
- 220 55. Elötted házamból söt ki sem hordhatom,
Az Csaszar Követe mert most nallam vagyon,
Kit ha lát Csaszarnál felő igy ne szóllyon:
Sido Hütre tértem evel ne árullyon.
56. Az Sidók Istenét lelkemben szerettem,
Kit Capernaumban meg-is jelentettem,
Tégedet-is szeret minden felet hittem,
Mert az halál el fút elötted ismérttem.

- 225 57. Látom-is jöhetnél mert vonszon kegyelem,
De nem-is jöhetnél értvén én életem,
Ne busully elmédben mert benned olly hitem,
Bár tsak egjszer mondjad, s-él az én gyermekem.
- 230 58. Csaszar után Ura vagyok száz Legénnek,
Isten után Ura vagy te-is betegeknek,
Szolgaim ellenem miképpen nem vétnek,
Az Nyavalyák néked az szerént engednek.
- 235 59. Ha mondod nyavalya töb jö en fiamra,
Ha tiltod el hadgya az-is ki most bántya.
Io Hitiről az Szent meg ditsirván monda:
El az te gyermeked téry haza dólgodra.
- 240 60. Az Törvény-tudo-is mikoron fel kele,
Hogy Innep feytésről előttünk meg fedgye,
Most-is bánt érette lelkemnek sęrelme,
Az Szent ártatlanra hogy illy kérdést vete.
61. Az Ur Tiz Törvényét ruhámon ládd irva,
Hogy Ne olly, Ne orozz, a' melly Isten mondta,
Szombatott meg szenteld azon Isten hadta,
Vagy mellyik ezek közt nagjob, add tudtomra?
62. Kire az ártatlan ekképpen felele:
Kinek Nevét irtad Arannyal mellyedre,
Azt az Istent szeresd te tellyes éltedbe,
Irigység taploját de meg ólts szivedbe.
63. Az fő Sido ismét igy szola Szentedhez:
Bün botsanattya-is illik tsak Istenhez,
Szombati gyógyítás sem fęrne tisztedhez,
Az Szent meg igy szola Szines keresztyénhez:
64. Kösztetek az bünért regnál az Nyavalya,
Ki miatt kedvetlen betegnek Szombattya,
Altalam hogy Atyam Eletét akarta,
Ertetlen beszéded ötett-is tsapdossa.
65. Az Bün botsanattyát egészség követi,
Mellyet akar kinek könyü meg mondani,
Egesség adással de nehéz próbálni,
Vagy költsed ágyából, s-lássuk ha kezd járni.
66. De hogy szomra büne igazán botsatva,
Kely fel beteg s-ágyad vedd fel az hátadra,
Fel kelvén gunyáját fel raká vállara,
Az Istent ditsiré, s-el méne dolgára.

- 265 67. Szent Lélek ereje az Sido Urakat,
Artzul veré akkor az én társaimat,
Hogy nem késértettem soha te Fiadat,
Meg örüle lelke hogy látá tsudádat.
- 270 68. Ezek után ismét tanátsot tartanak,
Mitsoda keleptzét néki tsinálnanak,
Két fele szolgálakat hozzá botsatának,
Meg taníták őket miképpen szolnának.
- 275 69. Igaz tudományát Istentől tudgyátok,
Söt Mestereteknek szeliden vallyátok,
Szép szoval keleptzét jól bé takarjátok,
Ha miről kívánnya kezét-is adgyátok.
- 280 70. Abraham fiai szabadosok vattok,
Adó fizetéssel ti nem szolgáltatok,
Mondgyaé Csaszarnak hogy Adót adgyátok,
Szabadsagtok mellet vagy fel támadgyátok.
71. Kire beszédében ha kénszeritene,
Kösszettek meg mindgyárt az Kösszeg képébe,
Vagy ha mondgya Adót nem kell fizetnie,
Herodes szolgálai fogják meg érette.
- 285 72. Mint hogy mérhetetlen Fiad böltsesége,
Embernek ki láttya mi vagyon szivébe,
Kik ötett akarták eyteni az törbe,
Azokat lépteté vetett keleptzébe.
- 290 73. Egy Denart, vagy Adó pénzt ő tollók kére,
Ha nem tudná kérni; Mitt irtak az pénzre,
Kérdésre Urunknak felelni mit kelne,
Ő magok ki mondák az Iesus képébe.
- 295 74. Csaszar képét irták az pénz óldalára:
Csaszaré hát az pénz; az Iesus így monda:
Az belé irt képpel magának foglalta,
Mint sajáttyát kéri tölletek Adóba.
- 300 75. Tanold meg Denarnak a' pénzt miért hitták:
Mert Ur tiz Törvényét óldalára irták.
Sidosagot mikor Romához foglaltak,
Az Törvény helyére Csaszár képét irták.
76. Magyaroknak első Istvan Fejedelme,
Mikor szinte torkán volna futo Lelke,
Az Magyar nemzetet Testamentum közbe,
Marianak hagyá gond viselésére.

- 305 77. Az Csaszar képét-is pénzből ott ki törlek,
Szüz Maria képét oldalara metzék,
Iób karjara Magyar Nemzetett ülteték,
Isten Palástyával ölében bé fedék.
- 310 78. Ez Palástnak szélit az Török-is vontá,
Gyakorta rántzából Nemet-is szaggatta,
Néha sok vonásban maradt tsak Galléra,
Most Galleranak-is meg kopot Sinora.
- 315 79. Az jo Matyas Kiraly hogy vilagát élte,
Ez Palastnak akkor kétszer volt béllése,
Az két Tar nemzetnek szedve volt az körme,
Mostan magától vész, Moly eset beléje.
80. Tovább megyen az Szent ö imadsagaban,
Tudgya hogy Iambornak jo válasz jár abban,
Magát mutogattya irott tsuhájában,
Az Urat így bántya negédés szovában:
81. Io téteményemnek ha terjesztem szárnyát,
Elmémmel nem érem eleit utollyát,
Sok éhezöd vötte asztalom Morsáját,
Mezitelen rongyos élte Iuhom gyapjat.
82. Szegénség törvénye házamban virágzik,
Iob karom ki nyuytva oltalmokra érik,
Hozzam figyelmeznék mert magok ismerik,
Usura nélkül-is Perek itt nem vesztek.
83. Az hála-adásnak pohara kezemben,
Az szép Iamborsagnak tolla Süvegemben,
Az Artatlansagnak járok Köntöseben,
Az el esett Arvat őrizem ígyben.
84. Tisztes Lakodalom ha kösztünk történik,
Az fő hely énnékem mindenüt adatik,
Iffjusag serege hozzám figyelmezik,
Az Tanult Venek-is tanátsom követik.
85. Ha volt egy szent jambor Abraham magvaban,
En vagyok másik szent itt az Sidosagban,
Eletem példájul meg marad világban,
Kit ha jegyeznének vayha Cronikaban.
86. Ha kik jo erköltsre fiokat meg intik,
Eletem tükörül eleikben vetik,
Hogy úgy élyen mint én ugyan kénszeritik,
Az élet Törvényét valakik szeretik.

- 345 87. Erkölsömben hiba nints beszédemben-is,
Tisztes Iamborsagom láttak emberek-is,
Az szent dütsössegből UR ha alá néssz-is,
Törvényedet látod írva ruhámon-is.
- 350 88. Szerettem törvényed, s-ruhamra varrattam,
Arannyal mellyemre te nevedet irtam,
Kitt tselekedettel soha által hágtam,
Törvényedben ilyen másnak-is azt hadtam.
- 355 89. Tudom a' Szent Iambort nem veted Pokolra,
Eletemben penig mutasd meg hol hiba,
Vagy jelents más ösvent az élet utára,
Avagy ez Törvényre adgy részt Országodba.

RESPONSIO IN ORATIONEM PHARISAEI

- 360 90. AZ UR szova hozzá mint sebess szél juta,
Angyal által néki jelenésből monda:
Kitsoda ez nagy Szent? hol lakot világba,
Urat fizetésre az ki méri hinya?
91. Válladra veszedé az szent Ditsösseget?
Vagy Iamborsagodért kivánsz Istenseget?
Tsendeszülly földi szent tanully emberséget,
Böv szora nem osztnak mert fen örökséget.
- 365 92. Igen el mentél volt az Szentseg dolgában,
Sokat raktál volt fel az áldott Credoban,
Mint magad jelented hoszszu Imadsagban,
De erről meg találád az Urat uijobban.
- 370 93. Az UR Messiassat szeretted azt mondog,
Szinte a' részéből helyén volna dolgod,
De hogy ellenségit barátidnak tartod,
Szin reménség alatt magadat meg tsalod.
- 375 94. Azt-is mondád: Sok jot töttél szegényekkel,
Gyönyörködtél gyakran Isten Törvényével,
A Szent könyv meg felel erre egy beszéddel:
Hogy Kérkedök jarnak Ur előtt semmivel.
- 380 95. Hogy mindenek felet tsak magad alitod,
Bünöst hozzád képest föld porának tartod,
Első tántzósna itt nem kell magad hinod,
Mert Szegént-is Isten teremtette tudod.
96. Alazatos jambort szerett tsak az Isten,
Meg tsallya reménség ki lépik ilyen fen,
Kérkedöknek penig ott fenn helyek nintsen,
Nem tagadhad erről hogy Irás-is nintsen.

- 385 97. Menny el e' szent helyről most innet semmivel,
Mászszor itt ne tselleghy kérkedő beszéddel,
UrtoI Idvességet nem tsalsz tselegéssel,
Bolond ki árullya jamborsagat nyelvel.
- 390 98. Az UR életedre ostorat sem veti,
Arannyad, ezüstöd tölled el sem veszi,
Ha életed láttya meg jobbultnak lenni,
Kész uy Idvességgel általam kinalni.
- 395 99. Az jelentő Lélek onnat el repüle,
Az Szentes Sidó-is haza fele tére,
Eletét valamint az után rendelte,
Az szerént igirték hogy meg jár hó-pénze.

ORATIO PVBLICANI

- 400 100. Szentes Pharisęus hogy végezé szovat,
Kire rövideden meg adak válaszsztat,
Az Publicanus-is meg keresi Urat,
Ha lehetne büntöl könnyebitné vállat.
101. Ruháját szagatván az fejét hammazza,
Büneinek fészket szivét veri hopja,
Keserü sirással az földet tsokollya,
Ortzájanak szennyét könyveivel mossa.
102. Könyörög Istennek mint olly nagj Felsegnek,
Ki meg-is halgattya szovat Meg térőnek,
Erti orvossaga ott vagyon lelkének,
Siralmason igy szol az szent Teremtőnek:
103. Vétkeztem ellened Világ Teremtője,
Mert naponként tudva feredtem sok bünbe,
El állottam tölled Eletnek Kút-feje,
Ne tekints lelkemnek otsmán rut vétkére.
104. Eszt látván Szentid-is töllem el fordultak,
Rút életem tudván barátim utálnak,
Őriző Angyalim engemet el hadtak,
Az Fekete lelkek környüllem forgódnak.
105. Kire Isten tudod okot magam adtam,
Mert Arvak falattyát torkokból ki vontam,
Iövevény budosót vertem sanyargattam,
Te nevedbe nékik Vizemet sem adtam.
106. Az Elet törvényét soha sem tanultam,
Szentek Imadsagat Anyammal ha mondtam,
Miólta Kardomat óldalamon birtam,
Ióra intőnek-is választ aval adtam.

- 425 107. Lelki ismértem füves ellensegem,
Ki rossz helyt magyaráz élet túllyan nékem,
Iszonyu sötétt ház, kit jaijal kell élnem,
Hol örökké mind *egy* leszen Napom s- Eijem.
- 430 108. Ott az hevűség kinnya Testel emészt Lelket,
De itt Lélek nélkül tüz emészt csak Testet,
Ugy emésztí penig hév kinnya az Lelket,
Mint Vipera kígyó mérge itt az Testet.
- 435 109. Orv, tolvay, rut szitku, gyilkos és parázna,
Rágadozó, kevély, hamiss hitűk háza,
Ott vagyon az kiben Latrot vetik nyakra,
Elete fonalát hogy Halál el vágja.
- 440 110. Egy jelentő Lélek fűlemben azt sughja,
Hogy az all országban nem kell Sárga tsizma,
Házas társomnak-is nem kell Barsony szoknya,
Söt Tisztartomnak-is más sarkon jár dolga.
111. Ott az Tzigán tántzot meztelen járnak,
Vas ostorral őket Pallérok nógattyák,
Tántz után hév vízben feredni taszítják,
Széneken meg száraztván Vas körömmel nyuzzák.
- 445 112. Közöttök az Halál drágább az Eletnél,
Az Elet keservesb akar melly mérgegnél,
Halalt az Elettel örömet tserélnél,
Hol tovább kell lenned ez világ végénél.
- 450 113. Illy szörnyű koporsót bűnnel érdemlettem,
Melyben föld sőpreje szovárkodik hittem,
Rut tüzben éghnek ott Lelkek el intéztem,
Hova én-is utatt latrul így kerestem.
- 455 114. Más jambor hogy készült Szentség tanulásra,
En akkor Kardomat köttem oldalamba,
Hegyekről vigyáztam az Uton-jarokra,
Pénzért hogy el óltsam szoross Lesre jutva.
- 460 115. Sokszor Vámost, Hidat usorára vöttem,
Ki mellet Kalibám ez végre fel üttem,
Ha melly Uton-járot titkon meg eythettem,
Hosszu koporsóra örvénybe temettem.
116. Kortsomám tüzégérét ez végre ki töttem,
Pénzés Uton-járot meg részegitettem,
Költégétől fosztván olly helyre fekettem,
Az míg az Nap fen jár ott nyugszik el hittem.

428 [Az *egy* szónak csak a *gy* betűje látszik.]

- 465 117. Arannyal, Ezüstel ládam meg töltöttem,
Az kiben igazán egy pénzt sem kerestem,
Minden reménységem az prédában vettem,
Az szent Igassagot kivel artzul vertem.
- 470 118. Itt Ierusalembe fel-is kiáltották,
Hogy én bünös fejem nyelveken hordozzák,
Isméretlennek-is ujjal ki mutassák,
Mint tzégéres Latrot hogy azok-is szidgyák.
- 475 119. Meg vallyamé bünöm, s-várjam jo válaszsát,
Vagy el rejtsem vétkem tudván pokol kinnyát?
Hogy ha ki rekeszted bünösök siralmát,
Halálon túl senki nem láttya világát.
- 480 120. Io egészegemben bünim széllal járnak,
Hogy többet vétkezzem ugyan társot várnak,
De ha aytajara lépem az halálnak,
Ugyan viaskodva lelkemre rohannak.
121. Melj bünt itt miveltem vig kedvel örömmel,
Az bánt ott engemet foggal és körömmel,
Az kivel itt életem nyájás szeretettel,
Halálon túl leszek mint ellenséggemmel.
- 485 122. Menyi fele bünnek voltam itt szolgája,
Annyi rút Léleknek lések érte rabja,
Kik emésztik Lelkem az izetlen kinba,
Otsmány hirem nevem itt marad világba.
123. Az gyenge lágy füvet hogy kasza le tsapja,
El aszván nem ujjul soha ki virága,
Melly Bünös így bé száll az halál torkába,
Örökké sötétről nem kél ki világra.
- 490 124. Hirét-is utánna kevessej említik,
Mert maradékit-is hamar el vezetik,
Az jövendőket-is az nyomon el intik,
Így tölt el ez világ, s-örökké így telik.
- 495 125. Az Halál sem szokott perleni emberrel,
Ha ösvenyére int, olly helyre rekeszt el,
Nem veszttem el útam az ide téréssel,
Ez világ sem bánt meg soha itt veszéllyel.
126. Látom már az Bünöst hogy sötétre vetik,
Hol nyavalya reá seregenként omlik,
Büdös forró vízben Hohérok feresztik,
Mig az Egh így léssen ki sem menekedik.

- 505 127. Eletemet-is mayd világról ki haytyák,
En Syromban testem fergek vatsorállják,
Fekete Hengérek bünös Lelkem várják,
Utánnam koporsóm kövel hagyigállják.
- 510 128. Mind így jár valaki én utamat futtya,
Tsalárdul az Urat valaki szolgálja,
Ejzel által ösvent bünre titkon járja,
Az bünt mint az Vizet tudva ugyan iszsza.
- 515 129. Ideje telik nám fenyves kazdagnak-is,
Kasza után szine hirvad zöld fünek-is,
Egy helyében ha más leszen el vész az-is,
Mint el vész idővel másodsor nőtt fü-is.
- 520 130. Iffjusagot-is nem válthatok Vénsegen,
Kiért mostan járok végső ösvenyemen,
Az Sárga Halál-is kaszál én rendemen,
Eletem el futtam vagyok szinte végen.
131. Bünömért peniglen az Ur ellensegem,
Ki ha szám-adásra méltán szólit engem,
El halok előtte tudvan annyi vétkem,
Ostora sullyának męrges emészti engem.
- 525 132. Minden vigasagom siralomra fordult,
Tisztes házam népe gyáz ruhában borult,
Ki világ jóvában naponként meg uyjult,
Büne miatt mostan ugyan rántzban ovult.
- 530 133. Eggyenként büneim mikor gyütöm vala,
Szemed ellen homály akkor-is nem vala,
Iffju életemben el törölhetez vala,
Idvessę Lámpássa most kezemben volna.
- 535 134. Irgalmassagodnak várandó kegyelme,
Reménsęgem szerént szállyon én fejemre,
Mert ha Uram vetsz-is föld sötétsege,
Lelkemből hozzád hull ott-is szemem könyve.
- 540 135. Söt könyörgök néked mint jó Istenemnek,
Legy kegyelmes nékem meg tőro bünösnek,
Aszt az sovány völgyet ne rendeld lelkemnek
Az hol egy világa Napnak és az Eynek.
136. En-is ez szent helyen néked azt fogadom,
Az élet Törvényét hiba nélkül tartom,
Az hamissan gyültet fillyérig ki osztom,
Udvaromnak latrit tőlem el tisztitom.

- 345 137. Az Usorás Vámot, s-Vizes bor tüzégérét,
Ez után le tészem házam két mértékét,
Ha tanult Véneknek nem veszem intésejt,
Ha szolok se hald meg lelkem könyörgésejt.
- 350 138. Hogy tüzes Menykövel agyon nem hagijtál,
Mikor ez szent helyre engem jöni látál,
Akkor én lelkemnek bátorsagot adál,
Ha hozzád meg térnék kegyelmet nyutanál.
- 355 139. Szegény bünösökben reménség szikráját,
Gyuyts meg én példámon idvösseg taploját,
Félségednek velem kik említik dólógát,
Kapják reménséggel Idvesség jób szarnyát.
- 360 140. Salamon Királynak nám könyörgésegre,
Meg engedél az ki fel iö ez szent helyre:
Bünéböl ha ki tér haylasz kegyelemre,
Ne hagy hát engem-is lelkem reménsége.
141. Tekints e' nagy Szentnek értünk imádsagát,
Töröld el Lelkünknek előlled rutsagát,
Mert ha irgalmadnak nem nyuytod válaszsát,
Nékünk Mán-túl Napnak se add bár vilagat.
- 365 142. Ne enged hogy a' bün lelkünk továb rágja,
Kiben házam népe el fonnyat sirtaba,
Iöijön ki homályból napunknak vilaga,
Kiért örökké áldd lelkünk imadsaga.

RESPONSIO IN ORATIONEM PUBLICANI

- 370 143. FENyes Oszlop képböl UR Angyala szólla,
Ne fély bátorodgyal el esett bün rabja,
Mert ma fel jött nallunk idvességed napja,
Az UR szent ortzajat hozzád fordította.
- 375 144. Mint hogy büneidet sákba nem varrottad,
De ki ellen véttél rolla meg talaltad,
Mint egy fényes Napra eleiben raktad,
Keserü sirással azokat meg bantad.
- 380 145. Ma meg kegyelmezet könyörgö szavodra,
Mít néki fogadtal tsak hogy meg ályy abba,
Hogy kegyelmes az Ur tudgyad-is valoba,
Meg térönek vesztét bünben sem akarja.
- 385 146. Az sötét Országnak se fély bár kinnyatol,
Kösztünk leszen élted mert ez életen túl,
Mikor itt el nyugszol az lassu Halaltol,
Lélekbén fel serkensz ott nállunk azontol.

- 585 147. Óriző Angyalod Lelkedet ott varja,
Ditsőség ruháját hogy read adhassa,
Oda hozzánk felé útagattya,
Seregünkbe Lelked oranként ajánlya.
- 590 148. Az Halalban légy jó lelki ismérettel,
Tsenedszen aytaján mi felénk lépjél el,
Holdon fellyül könnyen mikoron érkezel,
Halhatatlansagnak rendiben öltözel.
- 595 149. Tsillagos Egh fele onnat igyekezel,
Hol öszve folyo Egek sok fele zengéssel,
Oly kedves nótákat eytenek szép rendel,
Kiben meg iffjadik jó Lélek örömmel.
- 600 150. Az Eghnek seregi az Napot útába,
Melly formán késerik nézni unnád soha,
De meg-is fellyeb jössz az Felsőg házába,
Amaz jó Istennek fényes udvarába.
151. Bodog állapotunk akkoron meg látod,
Uri Palotánkat szemlélvén tsudálad,
Réghi nagy Szenteket kézen kézen fogod,
UR színe látásod fövebb bodogsagod.
- 605 152. Untalan az Urat illy szerrel idvezlyük,
Ekes énekléssel szent székit kerülyük,
Hol öröme nótánk melly tenorral eytyük,
Végezésünk arról, itt ki nem jelentyük.
- 610 153. Az Tudatlansagtól ti oda nem láttok,
Kit valamiképpen ha saydithatnátok,
Summát az Halalnak ti azért adnátok,
Altala hogy hozzánk utat nyithatnátok.
- 615 154. Ne kivánd hát földnek halovány aranyát,
Hol Halál rád húzta mérreggel kent Nyilát,
Ki hogy meg ne hallya szegények siralmát,
Meg hattuk ne vegye úgy Kazdagnak díját.
- 620 155. Ily tsenedszen lássunk hogy köztetek jarunk,
Az UR parantsollya senkinek ne ártsunk,
De ha int világra haraggal indullyunk,
Szörnyü tsatén patén mindent törüünk rontsunk.
156. Az nagy sziklás hegyet egyyink fel emeli,
Könnyen Nap keletről Nap esetre veti,
Az Tengernek vizét kézzel fel meríti,
Fenekével öszve földet meg keveri.

- 625 157. Az fagyot fellegre ha meleget fútat,
Darablot jegekből ide vizet hullat,
Egh oszlopát, s-földet ha egyink meg logat,
Itt minden elevent látom szive fogtat.
- 630 158. Hogy ez világ bünre gyermekestől futa,
Tenger vizét egyink az fellegben szipá,
Vilagnak nyakában egyszer s-mind le ontá,
Noé szabadulvan többit oda rontá.
- 635 159. Ött fő Kóltosos Város hogy UR ellen véte,
Rolla meg büntessük egyinknek tsak inte,
Lágy fellegben gyorsan sok Kinkövet szerze,
Tüzes Menykövel meg raká elegyitve.
- 640 160. Sűrű bűdös Köddel gyász ruhában voná,
Az tüzes Menykövet fellyül rájok szórá,
Kénköves essőtől az Várost meg gyutá,
Hévségtől meg forra, higan meg olvada.
161. Szörnyü esetire az Egh meg ropoga,
UR szemét föld színén látá nem álhattya,
Föld alá hanyotlek öszve gomolyodva,
Most-is hallik jaijal ki sivalkodasa.
- 645 162. Reánk Assyria fegyverrel támada,
Az UR intésere egyink földre szálla,
Egyszer tsak mayd gyengén Táborokhoz vága,
Szaz nyóltzvan ött ezer el esék, meg hala.
- 65 163. Tsuda mondhatatlan nagy ez UR ereje,
Illy halandó hogy męr ellene vétne,
Ki ha Iámbor lenne, s-Törvényében ęlne,
Fęl Istenné tenné ez ęlet el telve.
- 66 164. Azért ha ki hozzánk akar igyekezni,
Imadsaggal illik bünből ki tisztulni,
Ha Urtol erőt kér kész általunk adni,
En általam néked mostan ezt izeni.
165. Menny alá házadhoz meg tisztult lélekkal,
Az Törvény alatt ęlly te házad népével,
Oda hozzánk várunk titeket idővel,
Isten legyen veled, s-te-is légy Istennel.
166. Az jelentő Lélek tölle el repüle,
Az keserves ember az porból fel kele,
UR Törvénye alatt koporsóig ęle,
Dólga jo példában az Fiakra kele.

SUMMA

- 665 167. AZT jelenti Urunk ez Példa-beszédben,
 Ez Két Sido Urnak ö könyörgésekben,
 Oly jambor ne légy hogy bizzál erdemedben,
 Oly bünös-is ne légy hogy essél kétségben.
- 670 168. Tanusagod azért legyen ez Eneken,
 Az fő Sidot kövesd jambor életedben,
 De az Publicanust te könyörgésedben,
 Mert vége tanit meg mi haszon mellyikben.
- 675 169. Szentséggel sem illik senkinek kérkedni.
 Ki Iambor és ki nem mert Isten jól érti,
 Az bünt-is nem illik Ur előtt el dugni,
 Lelki isméreted az ki fel idézi.
- 680 170. Senkinek nem illik kétségben-is esni,
 Az Szentes Sido-is Lelkét el nem veszti,
 Az bünös-is penig idvességét nyeri,
 Mindenik példáját okkal kell követni.
171. UR előtt ö magát Szentes jelengeti,
 Bünös-is vétkével oda siet gyunni,
 Ki az bünt el törli, s-nem az pénzt el veszi,
 Az Bün botsatót-is számadásra kéri.
- 685 172. Tarts meg a' szent Törvént, s-ély az Imadsaggal,
 Urtol Idvességet mert tsak vehetsz aval,
 Ha mi hija leszen tóld meg Iamborsaggal,
 Ne imádd bár Istent Claris olvasoval.
- 690 173. Mikor tiszta helyre készülsz imádkozni,
 Ki légy, mit mongy, s-kinek illik meg gondolni,
 Kegyelmes az Isten tsak siess meg térni,
 Ez Enek summaban néktek azt jelenti.
- 695 174. Osztan ha mi jót lelsz ez Historiaban,
 Köszönd meg Istennek te Imádsagodban,
 Ha hol homály esett az Magyarázatban,
 Meg botsásad, mert elmém fő tudatlansagban.
- 700 175. Székel földén lakván Szent Palon ezt irám,
 Az Tizen-háromban Ezer Hat-száz után,
 Istentől jobb üdöt, s-egészséget várván,
 Kit tudom meg-is ád az Imádsag után.

[A HÉT IFFIAK HISTORIAJA]

[HISTORIA MACHABEORUM]

- 1 1. Sokan szenvedenek az Isten kedvéért,
Halalrais mentek szenczezes nevéért,
Az örök életnek drága szerelmeert,
Sokaknak ontanak testből piros vert.
- 5 2. Mert az igaz hűtnek verben áll zaszloia,
Mint azt meg mutattya *sokaknak példája*,
Sebekkel viragzik az Ur Christus tagia,
A' magos kereszt fan verben vala *fagyva*.
- 10 3. Szent Pal apostaltis Nero megh ölete,
Kegyetlenül neki am feiet vetete,
Keresztelő Janost Herodes megh öle,
Draga szép inteset halállal tisztele.
4. Birtalan apostalt sokan husztak s' vontak,
Elevenen vegre szegent iay megh nyusztak,
Philepet, Jakabot templomrol le hantak,
Minden keresztyenek szegenyeket szantak.
5. Ez ilyenről enis majd szép peldat *mondok*,
Szent iras rendiből mellyet elő hozok,
Het sido iffiaknak veszesekről szollok,
20 Ö edes anyyokkal eset volt halalok.
6. Ez vala sidok köszt az Isten törvénye,
Hogy diszno hus nélkül lenne ő innepe,
Igy lenne közöttök az Istennek neve,
Ha szentül maradna kösztök ő törvénye.
- 25 7. Migh idegen nemzet közikbe nem szalla,
Közöttök az törvény erőssen megh alla,
Tiltot eledelhez edgyik sem nyul vala,
Isten törvényeben mert halalos vala.

1 II—IV szenvedtenek 2 III [Előbb:] mentenek 3 II [A 3. és 4. sor felcserélve.]
4 II Jesus Christusnak drága 4 II ontottak III Sokakis ontottak magokból IV ontottak
5 I—II 6 I, III Mint az meg mutattya annak is zaszloia II [7. sorként:] azt meg mutatja
6 I—II 7 I—II 8 I—II 9 I—II 10 I—II 11 I—II 12 I—II 13 I—II 14 I—II 15 I—II 16 I—II 17 I—II
18 I—II 19 I—II 20 I—II 21 I—II 22 I—II 23 I—II 24 I—II 25 I—II 26 I—II 27 I—II 28 I—II
29 I—II 30 I—II 31 I—II 32 I—II 33 I—II 34 I—II 35 I—II 36 I—II 37 I—II 38 I—II 39 I—II 40 I—II
41 I—II 42 I—II 43 I—II 44 I—II 45 I—II 46 I—II 47 I—II 48 I—II 49 I—II 50 I—II
51 I—II 52 I—II 53 I—II 54 I—II 55 I—II 56 I—II 57 I—II 58 I—II 59 I—II 60 I—II
61 I—II 62 I—II 63 I—II 64 I—II 65 I—II 66 I—II 67 I—II 68 I—II 69 I—II 70 I—II
71 I—II 72 I—II 73 I—II 74 I—II 75 I—II 76 I—II 77 I—II 78 I—II 79 I—II 80 I—II
81 I—II 82 I—II 83 I—II 84 I—II 85 I—II 86 I—II 87 I—II 88 I—II 89 I—II 90 I—II
91 I—II 92 I—II 93 I—II 94 I—II 95 I—II 96 I—II 97 I—II 98 I—II 99 I—II 100 I—II
101 I—II 102 I—II 103 I—II 104 I—II 105 I—II 106 I—II 107 I—II 108 I—II 109 I—II 110 I—II
111 I—II 112 I—II 113 I—II 114 I—II 115 I—II 116 I—II 117 I—II 118 I—II 119 I—II 120 I—II
121 I—II 122 I—II 123 I—II 124 I—II 125 I—II 126 I—II 127 I—II 128 I—II 129 I—II 130 I—II
131 I—II 132 I—II 133 I—II 134 I—II 135 I—II 136 I—II 137 I—II 138 I—II 139 I—II 140 I—II
141 I—II 142 I—II 143 I—II 144 I—II 145 I—II 146 I—II 147 I—II 148 I—II 149 I—II 150 I—II
151 I—II 152 I—II 153 I—II 154 I—II 155 I—II 156 I—II 157 I—II 158 I—II 159 I—II 160 I—II
161 I—II 162 I—II 163 I—II 164 I—II 165 I—II 166 I—II 167 I—II 168 I—II 169 I—II 170 I—II
171 I—II 172 I—II 173 I—II 174 I—II 175 I—II 176 I—II 177 I—II 178 I—II 179 I—II 180 I—II
181 I—II 182 I—II 183 I—II 184 I—II 185 I—II 186 I—II 187 I—II 188 I—II 189 I—II 190 I—II
191 I—II 192 I—II 193 I—II 194 I—II 195 I—II 196 I—II 197 I—II 198 I—II 199 I—II 200 I—II
201 I—II 202 I—II 203 I—II 204 I—II 205 I—II 206 I—II 207 I—II 208 I—II 209 I—II 210 I—II
211 I—II 212 I—II 213 I—II 214 I—II 215 I—II 216 I—II 217 I—II 218 I—II 219 I—II 220 I—II
221 I—II 222 I—II 223 I—II 224 I—II 225 I—II 226 I—II 227 I—II 228 I—II 229 I—II 230 I—II
231 I—II 232 I—II 233 I—II 234 I—II 235 I—II 236 I—II 237 I—II 238 I—II 239 I—II 240 I—II
241 I—II 242 I—II 243 I—II 244 I—II 245 I—II 246 I—II 247 I—II 248 I—II 249 I—II 250 I—II
251 I—II 252 I—II 253 I—II 254 I—II 255 I—II 256 I—II 257 I—II 258 I—II 259 I—II 260 I—II
261 I—II 262 I—II 263 I—II 264 I—II 265 I—II 266 I—II 267 I—II 268 I—II 269 I—II 270 I—II
271 I—II 272 I—II 273 I—II 274 I—II 275 I—II 276 I—II 277 I—II 278 I—II 279 I—II 280 I—II
281 I—II 282 I—II 283 I—II 284 I—II 285 I—II 286 I—II 287 I—II 288 I—II 289 I—II 290 I—II
291 I—II 292 I—II 293 I—II 294 I—II 295 I—II 296 I—II 297 I—II 298 I—II 299 I—II 300 I—II
301 I—II 302 I—II 303 I—II 304 I—II 305 I—II 306 I—II 307 I—II 308 I—II 309 I—II 310 I—II
311 I—II 312 I—II 313 I—II 314 I—II 315 I—II 316 I—II 317 I—II 318 I—II 319 I—II 320 I—II
321 I—II 322 I—II 323 I—II 324 I—II 325 I—II 326 I—II 327 I—II 328 I—II 329 I—II 330 I—II
331 I—II 332 I—II 333 I—II 334 I—II 335 I—II 336 I—II 337 I—II 338 I—II 339 I—II 340 I—II
341 I—II 342 I—II 343 I—II 344 I—II 345 I—II 346 I—II 347 I—II 348 I—II 349 I—II 350 I—II
351 I—II 352 I—II 353 I—II 354 I—II 355 I—II 356 I—II 357 I—II 358 I—II 359 I—II 360 I—II
361 I—II 362 I—II 363 I—II 364 I—II 365 I—II 366 I—II 367 I—II 368 I—II 369 I—II 370 I—II
371 I—II 372 I—II 373 I—II 374 I—II 375 I—II 376 I—II 377 I—II 378 I—II 379 I—II 380 I—II
381 I—II 382 I—II 383 I—II 384 I—II 385 I—II 386 I—II 387 I—II 388 I—II 389 I—II 390 I—II
391 I—II 392 I—II 393 I—II 394 I—II 395 I—II 396 I—II 397 I—II 398 I—II 399 I—II 400 I—II
401 I—II 402 I—II 403 I—II 404 I—II 405 I—II 406 I—II 407 I—II 408 I—II 409 I—II 410 I—II
411 I—II 412 I—II 413 I—II 414 I—II 415 I—II 416 I—II 417 I—II 418 I—II 419 I—II 420 I—II
421 I—II 422 I—II 423 I—II 424 I—II 425 I—II 426 I—II 427 I—II 428 I—II 429 I—II 430 I—II
431 I—II 432 I—II 433 I—II 434 I—II 435 I—II 436 I—II 437 I—II 438 I—II 439 I—II 440 I—II
441 I—II 442 I—II 443 I—II 444 I—II 445 I—II 446 I—II 447 I—II 448 I—II 449 I—II 450 I—II
451 I—II 452 I—II 453 I—II 454 I—II 455 I—II 456 I—II 457 I—II 458 I—II 459 I—II 460 I—II
461 I—II 462 I—II 463 I—II 464 I—II 465 I—II 466 I—II 467 I—II 468 I—II 469 I—II 470 I—II
471 I—II 472 I—II 473 I—II 474 I—II 475 I—II 476 I—II 477 I—II 478 I—II 479 I—II 480 I—II
481 I—II 482 I—II 483 I—II 484 I—II 485 I—II 486 I—II 487 I—II 488 I—II 489 I—II 490 I—II
491 I—II 492 I—II 493 I—II 494 I—II 495 I—II 496 I—II 497 I—II 498 I—II 499 I—II 500 I—II
501 I—II 502 I—II 503 I—II 504 I—II 505 I—II 506 I—II 507 I—II 508 I—II 509 I—II 510 I—II
511 I—II 512 I—II 513 I—II 514 I—II 515 I—II 516 I—II 517 I—II 518 I—II 519 I—II 520 I—II
521 I—II 522 I—II 523 I—II 524 I—II 525 I—II 526 I—II 527 I—II 528 I—II 529 I—II 530 I—II
531 I—II 532 I—II 533 I—II 534 I—II 535 I—II 536 I—II 537 I—II 538 I—II 539 I—II 540 I—II
541 I—II 542 I—II 543 I—II 544 I—II 545 I—II 546 I—II 547 I—II 548 I—II 549 I—II 550 I—II
551 I—II 552 I—II 553 I—II 554 I—II 555 I—II 556 I—II 557 I—II 558 I—II 559 I—II 560 I—II
561 I—II 562 I—II 563 I—II 564 I—II 565 I—II 566 I—II 567 I—II 568 I—II 569 I—II 570 I—II
571 I—II 572 I—II 573 I—II 574 I—II 575 I—II 576 I—II 577 I—II 578 I—II 579 I—II 580 I—II
581 I—II 582 I—II 583 I—II 584 I—II 585 I—II 586 I—II 587 I—II 588 I—II 589 I—II 590 I—II
591 I—II 592 I—II 593 I—II 594 I—II 595 I—II 596 I—II 597 I—II 598 I—II 599 I—II 600 I—II
601 I—II 602 I—II 603 I—II 604 I—II 605 I—II 606 I—II 607 I—II 608 I—II 609 I—II 610 I—II
611 I—II 612 I—II 613 I—II 614 I—II 615 I—II 616 I—II 617 I—II 618 I—II 619 I—II 620 I—II
621 I—II 622 I—II 623 I—II 624 I—II 625 I—II 626 I—II 627 I—II 628 I—II 629 I—II 630 I—II
631 I—II 632 I—II 633 I—II 634 I—II 635 I—II 636 I—II 637 I—II 638 I—II 639 I—II 640 I—II
641 I—II 642 I—II 643 I—II 644 I—II 645 I—II 646 I—II 647 I—II 648 I—II 649 I—II 650 I—II
651 I—II 652 I—II 653 I—II 654 I—II 655 I—II 656 I—II 657 I—II 658 I—II 659 I—II 660 I—II
661 I—II 662 I—II 663 I—II 664 I—II 665 I—II 666 I—II 667 I—II 668 I—II 669 I—II 670 I—II
671 I—II 672 I—II 673 I—II 674 I—II 675 I—II 676 I—II 677 I—II 678 I—II 679 I—II 680 I—II
681 I—II 682 I—II 683 I—II 684 I—II 685 I—II 686 I—II 687 I—II 688 I—II 689 I—II 690 I—II
691 I—II 692 I—II 693 I—II 694 I—II 695 I—II 696 I—II 697 I—II 698 I—II 699 I—II 700 I—II
701 I—II 702 I—II 703 I—II 704 I—II 705 I—II 706 I—II 707 I—II 708 I—II 709 I—II 710 I—II
711 I—II 712 I—II 713 I—II 714 I—II 715 I—II 716 I—II 717 I—II 718 I—II 719 I—II 720 I—II
721 I—II 722 I—II 723 I—II 724 I—II 725 I—II 726 I—II 727 I—II 728 I—II 729 I—II 730 I—II
731 I—II 732 I—II 733 I—II 734 I—II 735 I—II 736 I—II 737 I—II 738 I—II 739 I—II 740 I—II
741 I—II 742 I—II 743 I—II 744 I—II 745 I—II 746 I—II 747 I—II 748 I—II 749 I—II 750 I—II
751 I—II 752 I—II 753 I—II 754 I—II 755 I—II 756 I—II 757 I—II 758 I—II 759 I—II 760 I—II
761 I—II 762 I—II 763 I—II 764 I—II 765 I—II 766 I—II 767 I—II 768 I—II 769 I—II 770 I—II
771 I—II 772 I—II 773 I—II 774 I—II 775 I—II 776 I—II 777 I—II 778 I—II 779 I—II 780 I—II
781 I—II 782 I—II 783 I—II 784 I—II 785 I—II 786 I—II 787 I—II 788 I—II 789 I—II 790 I—II
791 I—II 792 I—II 793 I—II 794 I—II 795 I—II 796 I—II 797 I—II 798 I—II 799 I—II 800 I—II
801 I—II 802 I—II 803 I—II 804 I—II 805 I—II 806 I—II 807 I—II 808 I—II 809 I—II 810 I—II
811 I—II 812 I—II 813 I—II 814 I—II 815 I—II 816 I—II 817 I—II 818 I—II 819 I—II 820 I—II
821 I—II 822 I—II 823 I—II 824 I—II 825 I—II 826 I—II 827 I—II 828 I—II 829 I—II 830 I—II
831 I—II 832 I—II 833 I—II 834 I—II 835 I—II 836 I—II 837 I—II 838 I—II 839 I—II 840 I—II
841 I—II 842 I—II 843 I—II 844 I—II 845 I—II 846 I—II 847 I—II 848 I—II 849 I—II 850 I—II
851 I—II 852 I—II 853 I—II 854 I—II 855 I—II 856 I—II 857 I—II 858 I—II 859 I—II 860 I—II
861 I—II 862 I—II 863 I—II 864 I—II 865 I—II 866 I—II 867 I—II 868 I—II 869 I—II 870 I—II
871 I—II 872 I—II 873 I—II 874 I—II 875 I—II 876 I—II 877 I—II 878 I—II 879 I—II 880 I—II
881 I—II 882 I—II 883 I—II 884 I—II 885 I—II 886 I—II 887 I—II 888 I—II 889 I—II 890 I—II
891 I—II 892 I—II 893 I—II 894 I—II 895 I—II 896 I—II 897 I—II 898 I—II 899 I—II 900 I—II
901 I—II 902 I—II 903 I—II 904 I—II 905 I—II 906 I—II 907 I—II 908 I—II 909 I—II 910 I—II
911 I—II 912 I—II 913 I—II 914 I—II 915 I—II 916 I—II 917 I—II 918 I—II 919 I—II 920 I—II
921 I—II 922 I—II 923 I—II 924 I—II 925 I—II 926 I—II 927 I—II 928 I—II 929 I—II 930 I—II
931 I—II 932 I—II 933 I—II 934 I—II 935 I—II 936 I—II 937 I—II 938 I—II 939 I—II 940 I—II
941 I—II 942 I—II 943 I—II 944 I—II 945 I—II 946 I—II 947 I—II 948 I—II 949 I—II 950 I—II
951 I—II 952 I—II 953 I—II 954 I—II 955 I—II 956 I—II 957 I—II 958 I—II 959 I—II 960 I—II
961 I—II 962 I—II 963 I—II 964 I—II 965 I—II 966 I—II 967 I—II 968 I—II 969 I—II 970 I—II
971 I—II 972 I—II 973 I—II 974 I—II 975 I—II 976 I—II 977 I—II 978 I—II 979 I—II 980 I—II
981 I—II 982 I—II 983 I—II 984 I—II 985 I—II 986 I—II 987 I—II 988 I—II 989 I—II 990 I—II
991 I—II 992 I—II 993 I—II 994 I—II 995 I—II 996 I—II 997 I—II 998 I—II 999 I—II 1000 I—II

- 30 8. De mihelt először érkezek innepe,
Nemellyek haylanak idegen törvényre,
Soknak Anthiochus megh hagyja fejekre,
Hogy etelt ennenek tiltot eledelben.
- 35 9. Het iffiat lelenek ő edes annyokkal,
Kik nem egyezzenek az Anthiochussal,
Inkab akarnanak megh vini halallal,
Hogy nem az Istennek poronczolatyaval.
- 40 10. Az Antiochusnak ez esek füleben,
Hogy het iffiat mondnak olyan remensegben,
Inkab szallananak az halallal szemben,
Hogy *sem* *ők* *lennenek* *rontok* *az törvényben*.
11. Izene annyoknak Antiochus kiraly:
„Fiaiddal, aszszony, törvényedrol el aly,
Könyörgessel engem sőt inkab megh talay,
Hogy halal torkaban fiaiddal ne szaly.
- 45 12. Enyim Judeaban minden biradalom,
Magamot erősnek hatalmasnak vallom,
Gyermekidet azért *ostorommal tsapom*,
Törvényetek mellet ha őket talalom.
- 50 13. Olyal toltetek sok rez edenyeket,
Kik ala rakatok langalo tüzszeket,
Oda hanyattatok bizony mindeneket,
Valakik tisztelik az ti Istenteket.”
- 55 14. Ezt halla az aszszony, szolita het fiat,
Eredeti szerint allata magzattyat,
Kony hullas be tölti hirvadot ortzajat,
Vegre sido nyelven igy kezde el szavat:

29 I innepek II érkezék először innepe III innepe IV elsőben érkezek innepe 30 II Némelyek állanak III Nemeljek hallyanak [!] IV [A 30. és 31. sorok felcserélve.] 31 II–III Sokaknak IV hagyja feje 32 II ételt énnékem [!] IV eledelre 33 II iffiak [!] IV Hét iffiak lönek ő 34 II Az kik nem ennének III edgyezének IV [A 34. és 35. sorok felcserélve.] egyezenek 35 III akarának 36 II, IV Hogy sem 37 III ez esék az fülében IV Ez Antiochusnak eset ő 38 II Hogy ifijakat III Hét iffiat mondanak IV iffiak vadnak ilyen 39 I szemben II Hogy inkább lennének szomorú életben III szálanának szomorú séjében IV szállalának az halállal szemben 40 I Hogy nem az törvénynek rontoi lennénk II Hogy sem az törvényben [!] rontoi lennének III Hogy sem az törvénynek rontoi lennének IV [Lásd a főszövegben.] 41 II Izene aszszonyinak 42 IV [A 42. és 43. sorok felcserélve.] Fiaidrol 43 II Könyörgések [!] IV Könyörgesbe inkább sőt ingem meg 44 II, IV halál töriben III torkában halállal ne [!] 45 III Enyim Indiában 46 II [Hiányzik.] IV hatalmasnak mondom 47 I ostorommal szállom II Azért gyermekidet ostorommal tsapom III Gyermekedet aszszony ostorommal szállom IV Gyermekeden azért ostoromat tartom 48 II [A sor után, a vsz. 4. soraként:] Ez világból bator tui el butszuzatok 49 II–III töltök meg nagyréz IV töltetek meg sok edenyeket 50 IV lángal egő tüzet 51 IV Oda hanyatok bizony 53 IV Ezt halván 54 II Rend szerint állítá mindenik IV alittyta 55 II Köny hullással törlé szomorú IV Sok könyv hullatassál asztattyta ortzáját 56 II–IV kezdi el

15. „Szerelmes magzatim, iay mire útottunk,
Nehez iszenetit az kiralynak hályunk,
Az Isten neveert mint pirongattatunk,
60 Talam az halalra ugyan hanyattatunk.
16. Az Antiochusnak karia reank ere,
Fegyverrel tamada az Isten nevere,
Ki omlik miatta tagainknak vere,
De leszen mi nekünk job haszank helyyere.
- 65 17. Edes szép fiaim en vagyok anyatok,
Az Isten törvenyet tü el ne hadgyatok,
Veretek hullasat azert ne bannyatok,
Sebetek faydalmat erte ne szannyatok.
- 70 18. Ne rettegietek tü azt az rövid halalt,
Kiböl nekünk Isten szabadulast talalt,
Noha az kiralynak torka reank kialt,
De az Isten minket birtokabol ki valt.
19. Hogy ha Anthiochus hivat eleiben,
Ha rut veres fegyvert lattokis kezeben,
Megh ne ijedgyetek az halal töriben,
Az Isten orszaga jarion szivetekben.
20. Az szent Isten adot eletet vilagra,
Tüis szent nevéért mennyetek halalra,
Fel viszen az Isten itelet napiara,
50 Holot vigassaggal nesztek szent fiara.”
21. Iffiak felelenek: „Hald megh, edes anyank,
Az menybeli Isten gondot visel reank,
Es ha szent nevéért halalt veszünk reánk,
Megh koronaz erte minket, edes anyánk.

55 II Szerelmes fiaim III Szerelmes gyermekim IV Szerelmes fiaim en vagyok anya-
56 s 58 III izenetet az királytól hallunk IV izenetett kiralynak hályátok 59 IV
60 ragattatak 60 III ugyan ragattatunk IV az halál [!] ugyan hanyattatottok [!]
61 III Antiochusnak karia réánk jö ereje [!] IV Az Antiochusnak reank dühüdet
62 II támadot IV Fegyverrel kenszerit az ő törvényere 63 II Ki omol érette III
64 II De az Isten viszen örök dütsösegeben III hazánk nyerése IV De leszen a'
65 reánk mi idvességünkre 65 II szép magzatim 66 IV törvennyet im el ne 67 II Véreteket
68 II erte (ha kel) ki ontsátok III érette ne szannyátok IV erte ne szannyatok 68 II
69 II nyilait III Sebetek nyilását ezért ne bannyátok IV Sebetek faydalmat neis sajnál-
69 II—III ezt az IV Ne rettegiétek im ezt 70 II—III Kiböl Isten néktek IV
71 II nekünk 71 II [A 71. és 72. sorok felcserélve.] IV Hobal [!] az kiralynak 72 II,
73 III kivánt III Hiszszük hogy az Isten birtokabol 73 III eleiben hivat 74 I
75 I sor alatt beszúrva.] II láttok kezeiben 76 III járjon tü szüüteekben. 78 III Az ő
79 IV Ti ő szent 79 III Fel tamaszt az Isten az itelet IV Fel veszen az Isten tütö-
80 IV Azért szent fiara nezzetek vigságra 81 III haja meg 83 II Teljes életünk-
84 II ölle halgatánk III Teljes életünkben mert tölle halgatunk IV Es ő szent neveért az
85 II szenvedgyük 84 II Hatalmában vagjon mostis az mü oránk III Hatalmában
86 II mostis első oránk IV Meg koronaz azért minket edes atyánk

- 86 22. Tudgyuk hogy mi testünk nem leszen kennelkül,
De lelkünk sem leszen io remensegnelkül,
Ez az halal leszen testi kenunknelkül,
Nagy bisztatast szivünk vár az Ur Istentöl.”
- 90 23. Gyorsan felelenek kiraly követinek,
Hogy Isten törvenyet követik, migh elnek,
Halal terhet inkab el szenvedni keszek,
Hogy sem az törvénynek rontoi lennenek.
- 95 24. Ezen Antiochus igen megh haragvek,
Az önnön ruhaia tölle szaggattatek,
Fiaival aszszony mindgyart hivattatek,
Hirtelen előtte mindgyart megh allatek.
- 100 25. Antiochus ökot haraggal riaszta,
Pöke, szidogata, rutul pironkata,
Nagy dühössegeben fogat czikorgata,
Ket üstel olayat menten forrasztata.
26. Ha ki az szent Istent segetsegül hijia,
Semmi nyavalyaban soha el nem hadgya,
Az halal nyila köszt öveit hordozza,
Az mint itt megh irta Moijses propheta.
- 105 27. Czuda az Istennek nagy hatalmassaga,
Noha feiek felet fenyegetes forga,
Félélem szivökben egy szalis nem vala,
Azert az nagyobbik ilyen szokot szolla:
- 110 28. „Mit akarsz, te kiraly, czelekedni velünk?
Nam nem vetet neked ez vilagban eltünk,
Isten hagyasabol vagyon mi törvényünk,
Az mellyert, ha igy kell, le teszük életünk.

85 II leszen könyv nélkül IV leszen him [!] nélkül **86** II nem leszen **87** II halál nekünk leszen testi terhünk III Leszen testi törünk nekünk ez az halál IV Igy az halál leszen tiszta kinunk nélkül **88** II biztatást vár az ur Istentöl lelkünk III biztatást várunk az nagy IV Meg biztatást szivünk vár az jo **90** II Törvény követői nagjok [!] nem lennének III Törven követői hogy okis lennenek **91** II inkább ök magokra vennék III inkább magokra vennenek IV Halál merget inkább keszek szenvedniek **92** IV rontoi legyenek **93** IV Ezért **94** III ruhaja rolla IV ruhajat [!] **95** III Fiaival aszszon IV mingyart hivatek **96** II előtte bátron III ölete [!] mindgyart meg öletek **98** IV Pöke szidal-maza **99** IV Vagy [!] **100** II Sok üstöt olajjal mingjárt III olajat mindgyart forraltata IV Hét üstel olayat mingyart **101** II Az ki IV az ur Istent **102** II, IV nyavaljában ötöt el **103** II Az nyilak közöttis törvényben hordozza III nyilai közt nyilait [!] hordozza IV Halál nyilai közt az Isten biztattya **104** II Az mint azt megh irta az Mójzes IV Az mint ezt megh irta Mójzes szent **105** IV nagy irgalmassága **106** II fenyegetés fogja [!] III Fejünk felet forog fenyegető ostora IV Noha fenyegetes fejek felett **107** II egy tseppis nem III szivünkben [!] egy szális ne legyen **108** III nagyobis ilyen keppen szolla IV ilyen keppen **109** III kiraly velekedni [!] **110** II nem ártot neked III Nam nem azert neked ez vilagban elünk IV nekünk [!] ez vilagban életünk **111** II törvényéből vagyon mü hagyasunk III hagyásában **112** II ha tetzik le teszszük III kell le tennünk [!] IV ha szükség le teszszük

29. De ha leheczeges, had megh életünket,
 115 Czontaink köszt ne bancz artatlan verünket,
 Az Isten kedvéért ne keserges minket,
 Mert ha testünkétis, nem bírod lelkünket.
30. Leszen megh oly üdö, mikor még megh banod,
 Erötlenségünket ha most megh nem szanod,
 120 Sebekkel, verekkal ha megh telik markod,
 Veszedelemmelis megh viragzik karod.”
31. Antiochus kiraly igen megh haragvek,
 Labat az iffiunak es kezét el metzek,
 Nyelvetis es fület szegenynek el metzek,
 Forro üst olayban teste be vettetek.
- 125 32. Az nagy rez edenyben az iffiu megh hala,
 Romlot teste szinten halo felben vala,
 Hat fiával aszszony sirva nezi vala,
 Egy mast az szep iffiak batorittyak vala.
- 130 33. Fogadast egy mas közt erőssenis tőnek,
 Hogy az kegyetlenek ök ne engednenek,
 Hanem battyok utan indulvan mennenek,
 Az halal kennyaban reszesek lennemek.
34. Az örök életre lelkek siet vala,
 Ennek szereteti benne vidam vala,
 135 Test szerint mindenik megh halni kesz vala,
 Istenhez szivökben igy ohaytnak vala:
35. „Fügylmezzel hozzank, nemzetsegink attya,
 Nysd megh az egeket, nez nyavalyainkra,
 140 Nez Antiochusnak veres markaira,
 Mely nagy veszelt hozot nyomorult hazzankra.”

14 II Csontainkon ne bántsd IV ne onts 115 II Istennek nevéért ne keserítsd lelkün-
 II ne keresd lelkünket IV Az Isten nevéért ne 116 II ha testünk tije nem III—
 ha testünkkel bírsz nem 117 II mikoron meg bánod III üdö hatalám meg IV üdö
 tudom meg banod 118 IV most nem sajnálod 119 III Sebünkkel vérünkkel IV
 kkel verünkkel ha meg telik torkod 120 II virágzik markod III Majd veszeljünk-
 meg IV El veszesünkkelis ha viragzik varad 121 II, IV Ezen Antiochus igen
 II és testit III Kezét iffiunak labait IV Lába ifiunak keze el vagaték 123 II Nyel-
 szegénynek fül(j)étis III Nyelvét es füleit nekie IV Nyelveis szegénynek füle
 azék 124 II teste vettették III testit be vették 125 II edényben iffiu III az
 vala [!] IV Az foro olajban ifiu 126 I halal II Romlo teste szintén halo III—IV
 ben 127 II [Hiányzik.] III fiaival IV nezik 128 II az iffiak [A sor után, a vsz. 4.
 szent:] Hogy ök ne félnének semmit az haláltól IV az iffiak 129 II erőssen tevének
 verveken tőnek IV ök erőssét tőnek 130 IV Az fejedelemnek hogy ne 131 II—III
 lámul IV menenek 133 II, IV Az életre lelkek igen siet 134 II Annak III Annak
 meti 135 II, IV meg halni mindenik 136 II, IV Az Istenhez sziből ök ohajtnak III
 tenhez sziből igy 137 II, IV Figylmezzél reank nemzetsegünk III Figylmezzél uram
 neknek 138 III az egeket tekint [!] nyavalyainkra 140 II, IV hozot az te fiadra

36. Azonban az iffiu vilagbol ki mulek,
Mindgyart az masikis elő hivattatek,
Hohernak keze köszt rutul czipaltatek,
Feieröl haiastol az bör le vonatek.
- 145 37. Jay szoval az iffiu kezde fohaszkodni,
Utolso oraiat lata közelgetni,
Antiochus kezdé ekkeppen kerdezni,
Tiltot eledelben ha akarna enni.
- 150 38. Felele az iffiu: „En nem czelekezem,
Az mi megh tiltatot, abban nem fertezem,
Eltemet söt inkabb ladde, hogy le teszem,
Es ez rut halálnak kenniat en fel veszem.
- 155 39. De en czudalkozom balygatagsagodon,
Te vak merö kiraly orczatlanlagodon,
Erödöt mutatod illy artatlanokon,
Gyermekeket forgacz kiraly karodon.
- 160 40. Nem volt semmi karod vilagban laktunkban,
Hasznodis nem leszen az mi megh holtunkban,
*Nem leszen mi lelkünk te birodalmodban,
De minket az Isten viszen országában.*
41. *A te kenzásidban testünket nem hadja,
Az örök életre mért elé szollitya,*
Megh uyult testünkben lelkünket allittya,
Mi nagy siralminkot örömrre fordittya.
- 165 42. Hoherok az iffiat kegyetlenül kapak,
Sok fele kenokkal testet sanyargatak,
Mert verésségekel tagait szaggattyak,
Fel forrot olayban mind halaligh tartak.

142 II, IV Mindjárást az másik elé III ele vonattaték 143 II Hohérók; rutul hurtzolataték III Horerok (!) keze közt rutul tepetteté IV Hoherok kezében rutul hurtzolatatek 144 III hajakkal IV Fejeröl az haja borrel le 145 IV szoval mingyarást kezde 147 II tölle ezt kezdé III tölle kezdé kerdezkedni IV kerdeni 148 II ha(m)akarnál élni IV akarsze 149 III azt nem tselekedem IV Felele ifiju 150 II tiltatot en abban nem eszem III Az mig meg tiltatom IV Ami meg van tiltva en abbol nem eszem 151 II—III Eleteket inkáb IV [152. sorként:] Eleteket latod en inkáb le teszem 152 II Az halálnak kényát láddé hogj fel veszem III Az halálnak kennyát tölled en IV [151. sorként:] Az halálnak kinnyat ladde en fel veszem 155 IV mutatod az artottlanakon 156 II királji voltodon (!) 157 II károd éltünkben világban III világban éltünkben IV világi éltünkben 158 II—IV az mi halálunkban 159—162 I [Hiányzik.] II [Lásd a fősövegben.] 159 III mi testünk 160 III Mert az Isten viszen kegyelmes markában 161 III Az te kenozasod testünket IV Az te kinzasodban testünket meg odgya 162 IV életre de meg fel tamasztya 163 I uyul II Meg ujult testünket lelkünket szollitya III Eö nyugodalmában lelkünket szollittya IV Megujult testünket meg ele allittya 164 II A nyomoruságot örömrre III Az mü siralmunkat IV E szomorúságot örömrre 165 III kapják IV kegyetlenül kinzak 166 II, IV Sok féle tsapással III sanyargattyák 167 II Rut verésségekel tagjait foggátak III Rut verésekkal IV Rut véres szegekkel tagait juggatak 168 III olajban halalig tartatták IV olajban mingyarást taszitak

- 170 43. Az harmadik latvan battyai halalat,
Istenhez ohayta s batoritta magat,
Nem várá hohernak rayta kapdosasat,
Hanem batorsaggal megh ielente magat.
- 175 44. Mondvan: „Ihol vagyok, az szer raytam vagyon,
Nekemis az kiraly hamar halalt adgyon,
Ez földön veszödnöm többetis ne hadgyon,
Nekem ez vilagnal mert iob hazam vagyon.
- 180 45. Ez az gonosz vilagh csak buval viraghzik,
El viselhetetlen kennal gyümölezözik,
Kiczin *vigasságát* bö mereggel főzik,
Romlando haioia verben ferteztetik.
46. Ha megh nem ölnelis it lakni el unnam,
Kevant szep hazamot mert latni akarnam,
Szerelmes öczeim, keseredet anyam,
Bátyám utan megyek, iövetek utannam.”
- 185 47. Azonban az hoher nyelvet kerí vala,
Batorsaggal iffiu ki nyótotta vala,
Kezeitis szellyel teriesztette vala,
Az Antiochusnak ekkeppen szolt vala:
- 190 48. „Nyelvemet, kezemet az Istentől vettem,
Feiemet halalra szent nevéért tettem,
Mert vagyon ennekem oly nagy remensegem,
Hogy ismet megh adgya ezeket ennekem.”
49. Iffiu batorsagan kiraly czudalkozek,
Az sokassagos nep mind el almelkodek,
Iay, szegenynek keze, nyelve el vagatek,
Forro üst olayban teste taszittatek.

→ II. IV látá III latá battyoknak 170 II ohajtva bátoritya IV Hoheroktól való rut
- tartatását 171 II Nem vár az hohérok rajta III hoheroknak IV Nem fel sött erősen
- biztatya magát 172 II Hanem bátor szüvel III meg öleté magát IV Bátor szível min-
- meg jelenti magát 173 IV Monda im hol vagyok látom halálamat 174 IV Ez arnyek
- lelki mulasómat 175 II Az földön kénlodnom többet neis III földön sokaig ve-
- IV Az halálra adom ezental magamat 176 III Ez vilagnál nekem mert IV Mingyarást
- mostan bagyaimat (!) 177 III gonosz virág (!) 178 III Ez viselhetetlen kinek gyü-
- IV El veszetethetetlen kenol viragozik 179 Iigassagot II Kitsin vigassagot hō (!)
- Kinek vigasságát bö IV vigassagot sok 180 II ferteződik III Rothadando
- verben ferteztetik IV verrel fertekezik 181 II meg untam III ölnekis lakni itt el
- IV Ha meg ölnekis itt in (!) lakni el untam 182 II látni akartam III Kevanni (!)
- hazamat en latni kívánom 183 II Edes szép etséim III ötsem IV Édes szép etseim
- es anyám 184 I Batyaim II *Bátyám* után mégyek jöjjetek III *Batyám* IV En el
- tüis jöjjetek 185 II nyelvit kezdé kérni 186 III Nagy batron az iffiu IV Batorság-
- iffiu ki nyujtatta 187 II Kezeit széljel III Eő kezetis szerte IV Két kezetis szellyel
- teti vala 188 II szol vala IV ilyenképpen szolla 189 IV az Isten kedvéért 190 I—II
- III nevéért töttem IV Halálra vetettem szentseges neveér 191 II—III énnékem
- nségem IV ennekem ilyen 192 II Hogy Isten IV Hogy Isten meg adgya meg
- nekem 193 II, IV [Itt a 209—212. sorokat tartalmazó 53. vsz. következik.] 193
- kozoik 194 IV Soksága az nepnek mind el almelkadik 195 II nyelve keze III Jajj
- s (!) IV keze s' laba el vagatik 196 II teste vettettetik IV teste be vettetik

- 200 50. Keserüeseges lön ennek ő el este,
Még annak is, aki nyavalyáját leste,
 Sokaigh gyötrődik rez edenyben teste,
 Ő szép piros vere hev olayat feste.
51. Az negyedik latvan battya batorsagat,
 Sziveben diczere az seregek urat,
 Ki oly erős hüttel segettette battyat,
 Hogy semminek vele az halal probaiat.
- 205 52. Ez is batorsaggal így szolla kiralynak,
 Io remensegh alatt engede *ily urnak:*
 „En aszszu czontaim ismet fel tamadnak,
 Gyenge feier börrrel szépen be vonatnak.
- 210 53. Semmit nem art nekem ez az rövid halal,
 Ki most nagy haraggal nemzetim köszt kaszal,
 Testem egy kevesse föld pora köze szal,
 Szentek seregeben honnat örömmel all.
- 215 54. Tes fel tamacz kiraly, de nem vigassagra,
 Hanem mondhatatlan kemény számadásra,
 Ordittasz te az nagy magos kö sziklakra,
 Hogy hirtelenséggel szállyanak nyakadra.
- 220 55. Elötted *folydogál* most siralmas verünk,
 Vas az szived, nem szansz, hogy rad esedezünk,
 Az utolsó napon mijs ielen leszünk,
 Romlásodnak akkor mijs örvendezünk.”

197 II Keservéseseg; el veszte III ennek ő élete IV volt ennek ő el veszte 198 I Ő maga az halal ki nyavalyat II *Még annak is* az ki nyavalyáját nezte III Eő maga az halal kenában leste IV Kinzasát önéki valaki megnezte 199 II gyötretik III gyötrődék IV gyötrödök 200 II Az ő piros vere olajjat meg feste III Halo piros IV Az ő piros vere kereszt fat meg feste 201 II—III látá IV lata batyai halálát 202 III az egeknek urát 203 II segíté meg báyát III erősített battyat IV szivel segítte meg 204 II Hogy semmiben tartá az III semminek veltek [!] IV semminek vete az 205 II Erős bátorsággal IV Enis [!] batorsággal illy szallek [!] 206 I engednek kiralynak II engede ily urnak III allat felele kiralynak IV által engedek kiralynak 207 II Meg romlott tsontaim III Ez az en tsontaim IV Mert az en 208 I vonatek II—IV börrrel ismét bé vonatnak 209 II Semmi nékem mostan ez az IV Semmi mostan nekem ez az 210 II Ki most nemzetünközt nagj haraggal III nagy halállal nemzetünközt IV Kiből Isten nekünk szabadulást talál 211 II [A 211. és 212. sor felcserélve.] IV Nem art sött mi nekünk igen sokat használ 212 II [211. sorként:] onnan ő elé áll IV Mert mennyegben lelkünk ez által meg beszél 213 III Teis; vigassággal IV Tés fel tamaszt [!] 215 II Ordittasz az magos setét kö III tés akkor az nagy kö IV Ordittasz akoron setét kö sziklara 216 II Hogy nagy gyorsasággal szaljanak III szállyon az nyakadra IV szakadgjan nyakadra 217 I foly dögös II—III fojdogal IV Eleted fajdogol [!] 218 II ha rád III ha read esedezünk IV Mellyet ki botsatát meg kénazatt testünk 219 II müis készen IV napon meg müis fel kelünk 220 II müis esedezünk [!] III Romlásodon müis akkor örvendezzünk IV Romlásodon akor meg müis örvendünk

56. Beszedet az iffiu el sem vegeszhete,
Az üstöt uyonnan kiraly hevittete,
Sok fele czapassal testet verettete,
Az forro olayban badgyadvan vettete.
- 225 57. Reszkete az iffiu, sirvan fohaszkodek,
Gyenge feier teste feketeve valem,
Igaz remenséggel czendesen el alvek,
Lassu zokogással vilagbol ki mulek.
- 230 58. Az ötödik latvan battyainak kennyat,
Sziveben keserge sullyos nyavalyaiat,
Vegre az sirastol megh törle orczaikat,
Illy szokkal szolitta az kegyetlen kiralyt:
- 235 59. „Verben telhetetlen istentelen kiraly,
Faytalamb ferfiat nem lattam naladnal,
Nagy keserüsegét most mi reank hoszal,
Miattad sok szegeny siu riu iayal.
- 240 60. Hogy nem gondolkodol halando voltodrol,
El feletkesztel te utolso napodrol?
Gondolkodgyal kiraly, szomoru halalrol,
Mert kirali j tested le verik talpadrol.
61. Vayki sulyos orat kel valaha erned,
Testedis rothadas borittya el neked,
Sok veszellyel kezdnek sanyargatni teged,
Kikert sok czikorgas szal fogadra neked.
- 245 62. Nem örökke valo az te kiralysagod,
Igen kevesse tart te fris állapotod,
Czak egy füresz deszka leszen mulatsagod,
Egy lepedő leszen minden gaszdogsagod.
-
- 21 IV Beszedet iffiu el 222 III Az üstöt az kiraly ujjolag hevitté IV ujjanon ismet
vettete 224 III Forro üst olajban 225 II sirva III Reszketvén az ifiu sirva IV Reszketve
sirva 226 II fejr böre III fetekévé (!) IV Szegeny feier 227 II—III reménségben cse-
n- el aluvék 229 II, IV látá bátyai halálát 231 III Vegre sirástol 233 II istentelen fajzat
— tetetlen (!) (isteten) istentelen fiu 234 II Nem láttam náladnál faytalanab ferfiat
— Nints sohult náladnál fajtalanab ferfi IV Nem láttam náladnál gonoszab férfiat 235
Nagy keserüséggel fogsz ily sok szép ifjat IV Ki ilyen artatlán gjenge iffiakat 236 II
szegeny minket buval sirat III szegeny buval siu riu IV Keserves halálal meg öled azokat
237 III gondolod megh halando voltodot II [Lásd a főszövegben.] IV gondalkadol
világról 238 II El felejtkeztéle utolso III Ell felejtetted te utolso orádot
239 II kirá j te végső órádrol III Tekints tés kirá y az te halá lodat IV kirally itelet
240 II kirá y teste<de>det III le veti talpadot (!) IV Meg az kirally tested le
nyakadrol 241 IV orát kel neked meg érned 242 II Benned tudod má jlad meg kezd
szözni III Benned tődöd má jlad meg kezd rothadni IV Ez tsalárd világbol kelletik
élnöd 243 II—III Testedet sok veszély kezd sanyargatni IV Testedet sok veszelly
sanyargatnod 244 II Az halál mergeis kezd réád szallani III Hatadra az kasza merge-
szal hagni IV Halál merges nyila réád keszd szallanod (!) 246 III tart az te fris palo-
t tart az te állapotod 247 II deszka lesz te mulatságod III Tsak negy füresz dozka 248
deszka leszen takarva az tagod IV Es egy lessödöbe (!) takartatik tagod

- 250 63. Ez az gyarło vilagh nem örökös hazad,
Kezed közı törık kiraly fris palczad,
Föld alatt rothad megh reank morgolo szád,
Az szomoru halal fogat feni te rad.
- 255 64. Illyen gyilkos embert en eleget lattam,
Temető helyyekre vallamonnis hortam,
Megh holtak, s hasokra portis hanıtottam,
Hogy tes halando vagy, aztis ugyan tuttam.
- 260 65. Kiralysagod soldgya rövid nap megh apad,
Szerenczednek szarnyat igen hamar kaptad,
Az halálnak merge te readis arrad,
Koporsod fedele az orczadra szakad.
66. Antiochus kiraly az iffiat riaszta,
Gyilkos szolgálival arczul czapdostata,
Testet sanyargata, megh hosogattata,
Forro üst olayban testet taszittata.
- 265 67. Ustben az hev olay taytekozik *vala*,
Az iffiunak teste ugyan ropogh *vala*,
Keserge az iffiu, iaygat, kialt *vala*,
Sok szomoru szokkal szegeny megh holt *vala*.
- 270 68. Söt az hatodikis sir keseregh *vala*,
Hogy ő szep ött battya előtte megh hala,
Szemeit megh törle, az kiralynak szolla,
Orczáján kony hullas ugyan czorogh *vala*:

249 II nem örökké IV Ez az tsalárd világ nem öröke 250 II, IV Hidgyed ide marad minden gazdagságod III fris <palatád> páltzád 251 I Flöd [!] II <Iljen> Az földben marad meg a te gjarlo tagod III Föld alatt rothad mi reand [!] mergelő doczzád [!] IV Föld alatt rothadel az te kiralyságod 252 II Higyed hogy nem leszen menyben vigasságod III halal kesereg még tégéd [!] IV halál meg kénosz még teged 254 II heljére III Temető hegyekre valamikor vittem IV helyére valahanyat 255 II Meg holtak hasára portis hajıttottam III Meg holtak hajokra [!] erőssen hajtottam IV Meg halták hasara portis harıttattam [!] 256 II hajlando [!] vagy azt én nyilván tudom III ugyan aztis IV Hogj te mulando vagj en aztis jól tudom 257 II Kiralyságod szolgálja [!] III Kiralyságod völgye [!] IV Kiralyságod sorsa 258 II Szerentsének szárnyát igen hasnak [!] III Szerentsédnek zárját [!] igen hamar kapad 259 III readis fokatk IV Az halálnak kinnya merge réád 260 II fedele szemedreis rothad III fedele orásodra [!] szakad IV Koporso fedele az ortzadra rothad 261 II riasztá az efiat III király iffiat IV király haraggal riaszta 262 III Szolgálival rutul 263 II—III sanyargatván 264 II olajban mint halálíg tartá IV testet hanyattata 265 I taytekozni kezdte II—III tajtékozik *vala* IV olaj ugjan habzik *vala* 266 II iffiunak sebi nyiladoznak *vala* III Iffiunak <teste> sebes teste ugyan ropo<d>g *vala* IV [267. sorként:] Iffiü sebei ugjan mulnak [!] *vala* 267 II Könyörög Istennek jajgat IV [266. sorként:] Könyörög Istennek ugjan jajgat *vala* 268 II szoval világból ki mula III Sok nyomoru szokkal ugy el fárat *vala* IV szokal világból ki mula 269 IV Söt az hetedikis [!] 270 II Mert az ő bátyai előtte megh halva III Mert hogy öt szep IV Battyai elele mint feküsznek *vala* 271—2 II [E két sor felcserélve.] 271 II [272. sorként:] De szemérem nélkül az IV Megis batarsággal kirallyal igj szolla 272 I Orczaiarol II, IV Ortzáján III Ortzájáról könyve ugjan

- 275 69. „Ne vetkezzel, kiraly, ilyen tudatlanul,
Tudgyuk reank Isten eresztet ostorul,
Haragiaban testünk *lábad alá* borul,
De megh emlekezik ismet szolgálairol.
- 280 70. Nagy sok büneinkel bantottuk megh Istent,
Mellyekert kezed köszt most keserven bünetet,
Faydalmas veszellyel azokaert veret,
Vilagh czudaiara minnyaiunkot vettet.
71. Keserves nemzetem, iay mire iutottal,
Hittede valaha, hogy igy kenosztassal?
Oh uy forman iaro rettenetes halal,
Hogy nemzetim közöt üstben forrasztatal.
- 285 72. Faytalan elmetöl szerzet kenzó szerzam,
Kiben maid megh szarad gyengen tartot orczam,
Mar enis elődben en magamot hozstam,
Legyen Isten hozzad fel tartot szep házzam.
- 290 73. Te penigh veremben gyönyörködő kiraly,
Az itelet napian teis előmben aly,
Sok gonossagodra mencezet ne talally,
Azert az pokolnak aytaiia felöl ally.
- 295 74. Enis elő allok az en batyaimmal,
Es megh haborodot keserves anyammal,
Ki mostan halalt vár kússebik fiaval,
Akkor kenodra nez mindenik fiaval.
- 300 75. Rettenetes leszen az te iteledet,
Az sötet pokolnak tömleczet hevitted,
Megh az gonoszokis pirongatnak teged,
Hogy gyermek vert iut kiraliy fegyvered.”

III király ellen (!) IV illy tagadatlanul (!) 274 III Tudgyuk hogy reank IV Tudg-
gyuk az Isten bötésöt ostorul 275 I halál alal II, IV Haragodban testünk lábad
III halálal (!) tartozunk 276 II, IV emlékezik Isten fiairól III emlekezik gyarol fiairól
bántottuk az Istent III—IV sok vetkeinkkel bantottuk az Istent 278 I Mellyekert;
II Meljert kezéd közé adot mostan münket III Meljert kezéd közöt keservesen
IV Melly kezéd közü adott mostan münket 279 II veszéljel bántotta testünket
Fajdalmas sebekkel rontyuk testeinkkel (!) 280 II
De leszen job hazánk ennelis mü nekünk IV tsudaira
most bennünket 281 I nemzetim iay mire iutotta(tok)l II—III nemzetem IV
Hitteme II—IV Hittedé 283 II O ily formán IV Illy tsufos halállal
nemzetem között kegyetlenül kaszál III Hogy nemezetem
kenosztaszál IV Idegeny kirallytol hogj igj kénosztassál 285—8 IV [Hiány-
285 III Fajtalan emlöböl valo kenzo szerszám 287 II Im enis elődben most
hozám III Enis magamot elődben hozám 288 II hozzad én szerelmes
III Leszen; jo hazám 290 III Az itelen (!) 291 II, IV gonoszsagodrol 292
Az meg háborodot III Az meg háborodot keserves atyámmal (!)
keseredett szomorú 295 III halalt lát IV Ki mostis amot áll 296 II Akkor
kisebik fiával IV Akkor jelen leszünk miis vig ortzával 297 I Rettenes
Rettenetes II—III Rettenetes IV De keserves 298 II pokolnak ajtaját zörgeted
Mert az IV gonoszak pirongatnak 300 II—III vért ivutt királyi fel-
Hogj illy gyermekeket karjaidra veted

76. Antiochus ezen igen megh haragvek,
Halalra az iffiu mindgyart hivattatek,
Ruhajabol szegent hoherok ki feytek,
Mezittelen testet sanyargaták, verek.
- 305 77. Hetediket kiraly szolittatta vala,
Nagy batron elötte az is ot all vala,
Aszt az Antiochus edesgeti vala,
Kiraly ö nekie ilyen szokot szolla:
- 310 78. „Tekencz megh, io öczem, batyaid halalat,
Nezd megh nagy üstömnek fel forot olayat,
Lasd megh batyaidnak abban megh föt tagiat,
Ne ved tes elmemnek iszonyu haragiat.
- 315 79. Had el azt az Istent, kit eddigh tiszteltel,
Ted le törvényedis, kiben eddigh etel,
Ha azt czelekeded, ihol sok iot nyertel,
Hütömrre fogadom, hogy urrá tetettel.
- 320 80. Engedgy intesemnek, tegedet nem bantlak,
Batyaid közöttis tsak tegedet szanlak,
Ha szot fogacz, teged baratomnak tartlak,
Forintal, arannyal, kinczel gazdagitlak.”
81. Ezekre az iffiu megh nem haylot vala,
Isten törvényéért megh halni kesz vala,
Az iffiunak annyat kiraly hitta vala,
Kinek Antiochus ilyen keppen szolla:
- 325 82. „Mire vagy te aszszony, ily vakmerő keppen,
Mert Antiochusnak akattal kezeben,
Ha engedetlen lesz az en intesemben,
Czontodat tördelem s vettetem az üstben.

301 IV Antiochus kiraly igen **302** III mindgyárt hurczoltatek IV [304. sorként:] Halalra ifiu mingyarást hivaték **303** II Az ő ruhájából hohérok III Az ő ruhájából hoherok ki festék [!] IV [302. sorként:] Az ő ruhájából őtt le vétkezették **304** II sanyargatni kezdék IV [303. sorként:] testet olajban vetteté **305** II—III szolittotta IV szolittatta **306** II az ifju elötte meg álla III ellötte az oran all IV azis már meg álla **307** II Antiochus szolittotta vala III Ezt **308** II—III Azért ő nekie IV Az kiraly ő nek **309** III batyaidnak kennyat IV Tekints jól meg etsem batyaidnak kinnyat **310** II Lád fel forro III Nezd meg nagy üstömöt fel IV Nezd meg a' fel forot üstben az hev olaj **311** II abban meg lett tsontyat III Lasd bátyaidnak abban meg föt tsontyát IV abar meg halt-tagat **312** II tés magadra az halál próbáját IV Könnyebisd elmemnek iszonyu haragját **313** III ezt **314** II—III törvényedet kiben IV Töbe [!] törvényedet kiben edesgettel [!] **315** II ihol nagyot III Ha ezt tselekeded tölem sok IV tselekeszed tudgjad nagj **316** IV hogj nagj ura lettel **317** III teged nem bantatlak **318** III [319. sorként:] is tege: szantalak IV tsak teged szántalak **319** III [320. sorként:] Ha szomot fogadod teged **320** II. IV Jozsaggal aranyal téged gazdagitlak III [318. sorként:] Ezüstel arannyal kintsel gazdagabbak [!] **321** IV Ezekre iffiu **323** II, IV király hivatattá **324** II, IV így beszélget vala III Pírongatasképpen neki így szolla **325** II Miért; illy vakmerőségben III illy vakmerőségben IV Miért; vakmerő kémeny [!] **326** II—III Antiochus vagyok akattál kezemben IV kezében akadtál **327** II az én törvényemben IV intesemnek **328** II Tested meg töretik vettetik az III töretem veletlen [!] az üstben IV Tsontodott töretem vetem az ebeknek

- 330 83. Kissebbik fiadnak adgyad eleiben,
Mikeppen maradgyon veled ez életben,
Porontsollyad neki, hogy az ő elteben
Torvenytokból lepiek az en torvényemben.
- 335 84. Ha ezt czelekeszed, hütömöt le teszem,
Hogy kisebbik fiad szarnyom ala veszem,
Minden ebédimen vele edgyüt eszem,
Tegeđ nagy aszszonya, ötöt urra teszem.”
- 340 85. Az aszszony ohayta keserves ügyeben,
Ugy teczik megh szakad szüve gyükereben,
Mellyet nem ert vala soha eleleben,
Antiochus elöt lon ki vettetesben.
86. Sullyosab nyavalyat var szegen magara,
Gyakron emlekeszik romlot fiaira,
Titkon fohazkodik czillagok urara,
Azert szomoruan *mene* az halalra.
- 345 87. Megh maradot fiad eleiben inte,
Nem szolhat buaban, szokognia kezde,
Anyai sirással ortzajat be hinte,
Hogy nem az halalhoz ily szokkal veszete:
- 350 88. „Oh kisebbik fiam, eletem istapia,
Hat edes batyadert az lelkemis faia,
Mayd megh hirvad immar eletem zazloia,
Mert readis juta Antiochus karia.
- 355 89. Azt tuttam, hogy kiraly tegeđ meg nem eszen,
Az artatlan verben ugyan be fertezet,
Batyaiddal gyomra talan be toltoszot,
Piros vereddelis üst olaiat festet.

329–340 IV [Hiányzik; az órszó szerint a 83. vez. következnek.] 329 II–III adgyad
tanátsul 330 II veled az 331 II néki egyék az életben III neki elni ez életben 332
Hogy törvényetekből lepiek törvényemben 333 II Ha azt III tselekeded
334 II kisebb fiadot szárnyad [!] alá 335 II ebédemet veled együt III [336. sorként:]
Ebenemben velle edgyüt iszom eszem 336 III [335. sorként:] Tegeđ uj aszsonnyá fiad
eszen [!] 337 II ohajta keserüségében III keserves életben 338 II meg szakatt 340
Antiochus elöl III lön szám ki vetésben 341 II nyavalyját vön szegény III Suljosság
IV Suljos nyavalyját vön fel szegeny vallara 342 II emlékezik meg holt fiaira III
fiára [!] IV Emlekezik gyakran hat meg holt fiara 343 II fohászokodik az egek
III Fohászokodik vala az ő hazájára IV seregek uranak [!] 344 I vete II, IV Azért
IV anyarán mene III szomoruván mene 346 II [347. sorként:] Nem szollá bujában
III tekintete III Nem szólhat tovább már zokogással mene IV zokogva tekintete 347 II
sorként:] bé kente III meg hinté 348 II Menni a halálra ekeppen készítte
Vene a' halalra ilyen szép szerelme(sen) IV Ötet az halálra illy szokal készítte
IV eletemnek napja 350 III a' te leked fája IV Az te batyaidatt az lelkem fajlalja 351
II hervadot immár IV Meg hervadot immar eletem viraga 352 II Mert réád eret
Antiochus III Mert el vöd fiamot Antiochus <király> anya [!] IV Mert Antiochusnak
bet karja 353–6 III [Hiányzik.] 353 II Azt tudom [!] IV Azt tudod 354 II, IV
III bé fertézett ártatlan véredben 355 II Battyaiddal jomra nem lön bé telésben IV
III ártatlan együt ver veszedelemben 356 II Üst olájját főzi majd piros vérednek IV Üst
festet szép piros vereddel

- 360 90. Edes szép magzatom tes halálhoz kez legy,
Semmi rút félelmet szivednek te ne vegy,
Az Antiochusnak akarattyan ne legy,
Az örök életben hogy batyaiddal legy.
91. Nesze az czillagzo világos egeket,
Azok alatt járó sötöt [!] fellegeket,
Tekents az nagy földet, az folyó vizeket,
Semmiből tsinalta Isten mind ezeket.
- 365 92. Tegedtis nem hagy halál kénya alatt,
Noha Antiochus arra verrel szállot,
Az örök életre Isten ele allat,
Hogy batyaiddal legy az ő szárnya alatt.
- 370 93. Ne gondoly, io fiam, ki folyó verreddel,
Az halálnak kényat nagy örömmel ved el,
Szép piros vereddal vetkedet törödd el,
Az halál lantsaiat halaloddal törd el.
- 375 94. Az Úr nagy remenyed es erős otalmad,
Tölle vet hütödöt io fiam megh tartsad,
Az örök életre es azt ele adgyad,
Fenyos koronadot hogy igh megh lathassad.”
- 380 95. Eo edes anyyanak felele az iffiu:
„Batyaím halála engemetis hiu,
Halál ellen bennem minden tagom hiu,
Leszek, edes anyam, engedelmes fiu.

357 II tés ugyan enyim vagy III tés ugyan egy [!] vagy IV te ugjan enyim vagj
358 II félelmedben [!] szivedben ne fogadgy III szivedben be ne IV félelmet te szivedbe
ne tégy 359 II Az Antiochustol te félelmet ne végj III Az Antiochustol illy felelmet ne vegy
360 II bátyáiddal hogy légy 361 II Nézd meg a III Nezed az csillagokat világosságokat IV
Nezd meg az tsillagot villagi 362 II alatt való sűrű III Azokkal járó fenyos fellegeket IV alatt
levő 363 III földet szép folyó IV földöt és folyó 364 II Semmiből teremté 365 II Tégedis tám
nem hagy halál kényaiban III Tegedtis nem hágy el az halál kényá<ban> [!] IV halál kény-
nyaiban 366 II tüze réánk gyulván III arra verest szállitta IV Noha Antiochus kenoszán
tagodban 367 III életben szárnya alá <alol álla> állittya IV Az Isten be veszen meg az meny-
országban 368 II Bátyáiddal együt szárnyával takargat III Batyaiddal akkor Isten eliben
ála<sz> IV Batyaiddal együtt tart nagy boldogságban 369 II, IV gondolj tés fiam 370 II
örömmel küd el III ved fel IV kinnyát vegyed nagy örömmel 371 II vétkedet takard el
IV Büszködött töröddel szép piros vereddal 372 II lantsáját nagy örömmel törd el IV Az
halálnak kinnyát vegyed nagy örömmel 373 II Az nagy ur rémnyem magzatom hozzá
vár III nagy remensegem edes szép magzatok<m> [!] IV Az ur remenséggel te batyaiddal
vár 374 II hütödnek ő légyen erős vár III hütöd el ne választassek [!] IV Tölle vet hütödnek
az légyen erős vár 375 II, IV Örök életednek nyeresében nints kár III életre használatosab
kents 376 II Még nyittatik néked menyeyi koltos vár III Ugy nyittatik néked menyország-
ban kilints IV Meg nyittatik nekünk menyeyi erős zár 377 IV felele iffiu 378 II, IV hivu
III engem is el hivu 379 II Halál félelmeis noho nehéz hajo III bennem tsak egy felelem
<sints> riu [!] IV tagom riu 380 II, IV Leszek én tenéked engedelmes

96. En sem akarok job lenni batyaimnal,
 Eszesb sem akarok lenni ö naloknal,
 Az te jo intesed en nalamis haznal,
 Maydon megis latom mitsoda az halal.”
- 385 97. Azonban iutanak az Antiochushoz,
 Ki ollyon szandekkal, mint farkas baranyhoz,
 Vagyon nagy haraggal, szolla az iffiuhoz:
 „Keszicz el magadot hamar az hallalhoz.”
- 390 98. Felele az iffiu: „En ahoz kez vagyok,
 Semmi haladekot abbannis nem hagyok,
 Fenyegesidisi noha raytam nagyok,
 De en azok ellen tsak vidamis vagyok.
- 395 99. Azt veledé hogy most engem megh iyezthetz,
 Hogy batyaím után engemet siettez,
 Es az rettenetes halalra keszitez,
 De ezzel ennekem tsak örömet szerzetz.
- 400 100. Mert ha el dugnalis földnek fowenyeben,
 Ream nez az Isten veres sebeimre,
 Koronaiat teszi ennekem fejemben,
 Fel kolt batyaimmal az örök életre.
101. Azert hozzasd ele most az mit talaltal,
 Iamborokot kiket tsalardul kenoztal,
 Batorsagh hogy üstben olaiat forraltal,
 Kiben hat szep iffiat te megh forraztottal.
- H** II. IV Böltseb sem III Eleseb (!) sem akarok lenni job nálaknál **383** II Szép
 üvesses szod én nékemis III Te üvesseses szád nálamis IV Szép üvesseses szok én
M II. IV Majd énis meg látom III Majd meg látom enis mi legyen az **385** IV Azomha
 nek **386** II A ki nagy haragot mutat az ifjuhoz III—IV Aki nagy haraggal szóla ifjuhoz
M II. IV Monda ha kedved nints az meg maradáshoz III Keszits el magadot te is az
 hoz **388** II, IV Készítsd magadot mingyárt az III Mert az halal viszen téged bátyá-
 z **389** III en ehez IV Felele ifju **390** II haladékat én abban nem III en ebben nem
 z IV haladékat en abba nem tészek **391** II noha hallom nagyok III Fenyegesidisi
 rajtam (vagyon) nagyok **392** II vidámul vagyok III De en enekelek tsak vidámul
 z azok ellen tsak vidámul **393** II—IV ijesztesz **394** II—IV engemet készitesz **395**
 z egy istentelenül hogy abban lelegesz III Halhatatlánságot abban készitesz IV Nagj
 z istentelenül most halálra kergetsz **396** II—III De azzal énnékem nagy örömet IV De abban
 z sem nagj örömet **397** III földnek fenekében IV dugnadis földnek fenekebe **398** II
 z nez III Veres sebeimre ream nez az Isten IV Reánk; sebeinkre **399** I [*Koronaiat* szóban
 z a q-ból javítva.] II Koronát ad nekem az örök életre III [400. sorként:] Koroná-
 z nekem fel teszi fejemben IV Koronát ad nekünk mi idvessegünkre **400** II bátyaim-
 z vilván az életre III [399. sorként:] örök életben IV battjaimmal nyilván az nap
 z **401** II hozzad elé most a mit kaphattál IV Azért hozad ele mostanis mit kaptál
E olajal II Bátorsággal üstben olajjat III Batorsagban üstben olaja (!) IV olaját **404**
 z száraztottal III szep ifiut meg fonyasztatál IV hat fiakat te

- 405 102. Hetedik en vagyok, engemis oda tegy,
Batyaimmal edgyüt nekemis kenszom legy,
Viragzek nekedis pokolbeli meregh,
Kibol szabadulast sohas te ne vegy.
- 410 103. Tegedet pediglen pokolban be taszit,
Alad az sok ördögh tüzses parasat hint,
Sok penigh koszullok ken feredot keszit,
Kiben ropogással tegedet be tazit.
- 415 104. Core, Datan, Abiron leznek te tarsaid,
Minden oran nonek keserves kenaid,
Soha nem szünnnek megh eles borotvaid,
Iaygatasod mia ropognak fogaid.
- 420 105. Megh kötoznek teged langalo lanczokkal,
Testedet czapdossak tüzses ostorokkal,
Tes ordittaz akkor nagy teli torokkal,
Mikor czepegetnek hev fenyö szúrokkal.”
106. Irtozek, az iffiat kiraly megh riazta,
Batyainal inkab szegenyt kenoztata,
Sok keserves kennal testet megh rongala,
Fel forrot olayban testet taszittata.
- 425 107. Hankodással magat az iffiu farazta,
Tüzes rez edenyben halalra badgyazta,
Seregeknek urat szüveben szolitta,
Sok fohazkodással lelket ki botsata.

405 IV Hetedik vagjak én 406 II Nagy bolondság tölled az mit tész mindennel III Nagy bolondság tölled hogy abban <leegzel> teis légy IV Nagj bolondtsag tölled a' míg elsz mind ugj tégy 407 II Most virágzik benned pokolbéli ördög III Benced ma viragzik IV Most virágzik benned pakalbeli 408 II szabadulván hálalod után légy III holtod utan te vegy IV teis soha ne végj 409 II Teged az ur Isten pokolra le taszit III Teged IV Tegedis az Isten pakalba 410 II Réád a sok III Read sok ördög tüzses paraist [!] hint IV Réád az hol ördög 411 II közüllök hö feredöt III Nemeljek peniglen közüllök hev födovel [!] hevit 412 III Edgik peniglen azt mondj oda téged bé taszit IV tegedis 413 I Coredatan [!] II Coredaton phülep Abirontásaid [!] III Chore Datan Abiron IV Choredatan Phülop Ambiam [!] tarsaid 414 II Minden napon III nőnek az te kinaid IV oran nezzek [!] 415 III tüzses beretvaid 416 III Jajgatasid miat ropognak tsontaid IV Jaggatásid miatt kopoknak tsantaid 419–420 II [Fordított sorrendben.] 420 II [419. sorként:] hö fenyő olajjal IV fenyő olajjal 421 II a királj ifjat meg tsapata III Irtozik az király ifiat rágatá [!] IV Irtozek iffiu kirally 422 II Battyainál sokkal inkább meg kénozta III inkab sokkal kenoztatá IV Batyaimnál [!] sokal inkább kénasztata 423 II [424. sorként:] testit sanyárgatá III Keserves kenokkal testét meg rongyolá IV meg rontatta 424 II [423. sorként:] olajban mind halálíg tartá III olajban halálíg tartatá 425 II Hánkodással ifiu ö magát forrásztá [!] III Hánkoldással a' ifiu magát IV Nagj hankodással az iffiat farasztá 426 II Az tüzses rez edény halálra valásztá III Az tüzses edenyben halálíg IV halálra forasztá 427 II urát magában 428 II Fohászzkodás után

- 430 108. Az Isten neveert így lon ki mulasok,
Keserves hat nekik erős bay vivasok,
De ezért boldogsagh leszen eo iutalmok,
Mert Ur Christus leszen nekik örök tarsok.
109. Holtok utan annyok sir keseregh vala,
435 Keserves banattal szüve rakva vala,
Szeme kony hullastol nem szaradot vala,
Szerelmes gyermekit így sirattya vala:
110. „Oh keserüsegre tartot szep magzatim,
Siralmas halalra fel nevelt fiaim,
440 Azt tuttam, hogy vegre leztek temetoim,
De lam az halalra lötök ut nyitoim.
111. Oh artatlan verrel taytekozo üdö,
Siralmas gyaz szivel megh füzöt ezteendő,
Kin het szep magzatom halalra menendő,
Nem leszek szivemben soha mar örvendő.
- 445 112. Siralomra fördült örvendetes napom,
Het szep magzatimot ihol halva latom,
Homalyban öltöszöt tündöklö czillagom,
Megh hivat arannyal viragzo zold agom
- 450 113. Felseges ur Isten, nemszetem oltalma,
Minden nyavalyamban szivem bizodalma,
La ily hirtelenül örömem el romla,
Antiochus miat het szep fiam halva.
- 455 114. Seregeknek ura tekents ö reaiok,
Nezd megh fiaimnak veres aldozattyok,
Mert bizony te voltal hitben erős attyok,
Szent nevedert föt megh hev olayban tagok.”

III Az Isten lelkeért 430 II Keservesen nekik így lon meg halások 431 II Egy
születet sem születet soha mások III Egy anyától (ismost ez nem születik) születet ne-
gy kenésok IV De azért boldogok nagy leszen jutalmok 432 II Az ur Isten légjen
seregben társok III Az ur Isten leszen minden batorságok IV Mert az Christus 433
anyok keseregi [A keseregi szó k-ja ráírva egy bizonytalan olvasatú, valószínűleg a *sir*
435 II, IV szárathat III könyv hulása nem szárathat 436 II magzatit így sirassa
gyermeki halálat úgy IV gyermeket így keseregi 437 II keserüsegre termet III kesere-
438 II Iszonyu halálra 440 II löttek III De még az halálra löttek IV halálra
441 II vérben tajtékozot 442 II szívem meg füzött (!) III Sok sirmazással be füzött
meg forrott eszteendő 443 II szép hét III halálra mendő (!) IV magzatim 444 III
ben en soha IV mar soha szivemben 445 II örvendező III napunk 446 I sirva II
alva III magzatommal halálbais mentünk IV im hol halva latom 448 II arannyal
449 III Meg holt mar viragzo zöldelő szep IV viragzo szep 449 IV ur Isten fiaim
450 III szivemnek oltalma 451 II Lám III Lam mely hirtelenül örömmel (!)
ily szentelenül (!) itt fekszik most halva 452 III Antiochus király erős haragja
Antiochus király gonosz keze mia 453 IV tekints most mi reánk 454 II Vért
szent fiad hite mi érettünk III Edes fiaimon veres IV veres abrazattyat 455 II
456 I nekik hitben III Mert bizonsul te voltál hitben edes atyok IV Mert tavoztál
hütbe edes atyank 456 I neveert II—III nevedért III [Elöbb:] olajban testök
olajban fölt meg szent nevedért tagunk

115. Ez szok után aszszony halalhoz kezüle,
Az Antiochustol ő megh nem iyede,
Biztato lelekkel tele vala szive,
460 Az halal kenyaban batorsaggal mene.
116. „Nyúgos örök Isten, het edes fiammal,
Czontaink takargasd az földnek porával,
Koltsek fel angyalok hangos trombitakal,
Vid örök eletre Abraham atyánkal.”
- 465 117. Lelket az Istennek botsatotta vala,
Mint hogy eleteben neki szolgalt vala,
Ez tsalard vilagtól ugyan siet vala,
Hütben, remensegben czendesen megh hala.
- 470 118. Ezer hat szaz felet tiszten nyolczban iram,
Az Machabeúсок konyvebol fordittam,
Szamos visze mellet magamrol fundalam,
Az szent Iesus leszen düczösegben tarsom.

55.

FIÁTFALVI GYÖRGY

[POKOLBELI LÁTOMÁS]

- 1 1. Gonos bünben hevers oh emberi nemzet,
Kiert az Ur Isten *néked* joval fizet,
Gonoszságod tudgya, érette el nem veszt,
Söt érdemed felett sok jo utra vezet.
- 5 2. Egnek magosságát bünöd mar fel erte,
Gonoszságad bünel mind már föl
Az föld . . . alig tart vetked . . .
Kiert az Istennek rajtod büntetése.
- 10 3. Oltalmat mindenkor rajtad meg mutatá,
Vagyon felsegenek nem kedvessé tartya, [!]
Hogy bünös lelkednek vesztet nem akarja,
Sok bünből téreset mindenkor kévanya.

457 II [A 115. és 116. versszak felcserélve.] II, IV halálra III Ezek után aszszony halála
458 III Az Anti Christustól ő meg nem rettene 459 II szive vala telve III lelkekkel szive
vala telve 461—4 IV [Hiányzik.] 461 II Nyugosd; fiamot III Nyugosd; fia(mot)kkal 462
II Tagargasd [!] az földnek porával tagakat III Tsontait 463 II angyalid hangos trombi-
tájok 464 II Ad meg ő nekiek az örök életet III Az örök 465 II, IV ajánlotta vala 466 II,
IV éltibenis néki III Mint hogy az életben 467 II világból ugjan ki sir vala III Az örök
életben kevenkozik vala 469 II Ezer felett hat száz IV [Két olvashatatlan betűjel után:]
után 58 irám [Utána tintával áthúzgált olvashatatlan szavak.] 470 III Az Machabeoron
könyveből tsinálám IV könyviből formalam 471 II magamrol formálám III Kis Szamos
vize mellet magamban IV magamtal 472 II Az szent Isten légjen III Az ur Jesus Christus
leszen dütsösegben társam IV Dütsösség Istennek mind örökke Amen.

1—284 II [A kézirat csonkasága miatt hiányzik.] 2 I néked noha joval II I veszte

- 15 4. Rontatt nemzetünken ezen igeretét,
Melljet Ezekiel könyvében így meg irt,
Gyakorta mutattya még békellünk it,
De az ember gonosz, kiről egy peldat irt.
- 20 5. Gyötrő nagy tuzeről pokolnak most szollok,
.....
Kit az szent irasban vilagoson lattom,
Külső irasban is sokat fel talalok.
- 25 6. Itt az irasomnak hogy ne legjen vege,
Isten angyalának az ő követsege,
Egy bünös embernek testi bekessege,
Iratik meg benne egy pelda rettentve.
- 25 7. Ugyan az embernek ő tsuda latasa,
Pluto orszaganak szélljel bé yárasa,
Az bünös embernek szörnyü ken vallasa,
Pokol kennyá miat fogak tsikorgása.
- 30 8. Senki füle mostan bé dugva ne légyen,
Hogy ez irasamnak foganattya legyen,
Ez nem hazugsag volt, minden meg rettennyen,
Hogy az mas világon vigan örvendezzen.

ELSŐ RÉSZ

AZ MELLJBEN MEG IRATTOT AZ SENT ANGYALNAK ELKÜLDÉSE

- 35 9. Felhőből én hozzám egy követ el yuta,
Egy szep fejr galamb mint Isten angyala,
Nagy rettentő szoval énnékem így szolla,
Melljben kovettsege be vala foglalva:
- 40 10. „Im az Isten engem hozzád azért küldé,
Hogy meg mongyam néked ki nagy lelked terhe,
Kért az Istennek rajtad büntetése,
Mert vagy ő nekié nagy bünös edénye.”
11. Arra én ezt mondam: „Szabad az Ur velem,
Ő kezeben vagyok, mert tsak ő Istenem.”
Azomban az galamb enyészik előlem,
Nehezedik testem, lön nagy betegségem.
- 45 12. Testi egészségem változék nagy kenra,
Mellj fél esztendeig mind rajtam regnála,
Tagamban engem úgy el sanyargata,
Hogy egyik ujjam sem volt kesz mozdulasra.

~ - 29 I [Az 5. versszakból a másoló egy sort kifelejtett, valószínűleg a 18. sort.] 28 I
32 I [A sor után álló cím utolsó szava:] el-dése 34 I galab

- 50 13. Fogadasokat en nagy sokakat tettem,
Az egek urának sokat esedeztem,
Mindenre magamat nyavayamban kotém,
Melljekkel az Istent felette terhelém.
- 55 14. Az sok fogadasnak tsak keves héja lön,
Bünek el hagyása mert közetek nem lön,
De hogy az Istennek azis fogadast tön,
Bünemet el hagyám tsak jonne meg eröm.
- 60 15. Lábamra fel állék száz ember láttára,
Még el nem mult vala töllem az az ora,
Melljben az Istennek ezt fogattam vala,
Meg gyógyulék mingyárt az napi latasban.
16. Valtozek nyavalyám nagy jo egészségre,
Mint ha szaz esztendöt eltem volna véle,
De fogadasomnak nem lon semmi helye,
Mert testémet adtam az fertelmességnek.
- 65 17. Igén hamar eg nap hétzer fertöztettem,
Az paraznasaggal lelkemet terheltem,
Sok ördögi büntöl magam meg terheltem,
Kiért az Istennek bünteteket erzem.

MASODIK KOVETSEGE AZ ANGYALNAK

- 70 18. Galamb abrazatban ismét hozsam jöve
Az Isten angyala, de engem rettente,
Sok fogadasimra ra emlékeztete,
Illyen szokot nékem az angyal beszele:
- 75 19. „Nagy te fogadásod, kit az Urnak tettél,
Mikor hütöd miat tölle verettétél,
Nyavalyadban akkor nagy sok jot igertel,
Jo egészségedben arról felejtkeztél.”
- 80 20. Ezekre azt mondam az Ur angyalanak:
„Bizony a sátan tsált meg és így Istennek,
Az kiket fogadtam ő szent felsegenek,
Nem tolttettem bé, mert hittem az ördögynek.”
21. Az angyal biztata, enekem aszt monda:
„Noha nagy sok, úgy mond, büneidnek szama,
Az Isten nem akar így vetni pokolra,
Nem akarja lelked így vetni halalra.

60 I gyógyulét 62 I szaoz 67 I mem 78 I Istene(m)nk 84 I hal(l)alra

- 85 22. Akarja szent nevét hogy hidgyed, ki légyen,
Ostora te réád egy kevesse legyen,
Hogy az te példádan sok ember rettegjen,
Bünből nagy sokokat velled terithessen.”
23. Mondék én ezekre az Ur angyalának:
90 „Az élő Istennek nagy nevere kerlek,
Mond meg ha angyal vagy, avagy mit remélljek,
Ha kesertet vagy is, mond meg, téged kérlek.”
24. Kemény szoval nékem erre így felele:
95 „Vigyaz ra te mostan ez tselekedetre,
Majd meg bizonyitom, hogy Isten követe
Vagyok es nem jarok kesertet kepebe.”
25. Az palata mingyart igen fenyesüle,
Noha jelen vala immáran az estve,
Az asztalis készen vala meg teritve,
100 Asztalnak előtte tűnek ember szembe.
26. Egyik szarnya vala az ágy szegeletin,
Az másik más felől az haz szegeletin,
Énis meg rettenek az angyal beszeden,
Melljeket szol vala az egnek [!] kezdeten.
- 105 27. Ismet nekem monda: „Bizony, bizony mondom,
Hogy en nekem mostan menyből le jövéssem
Tsak te hozzad volt. Most töled én válásom
De jo hűttel légyen, töled aszt kívánom.”
- 110 28. Azomban el mene, enis el amulék,
Ottan en réámis nagj álom érkezék,
Egy rut kepü embert előmbe talalek,
Kit hogy en meg láték, igen meg rettenek.
29. Ennek abrázattya utállatos vala,
Szeme vérmes vala s nagy szélü az ora,
115 Mondhattatlan büdös es dohos a szája,
A' szájában penig egy egy arasz foga.
30. Teste rut fekete, mint a szeretsennek,
Köntösső rut meszes, és a suvegének
Szamtalan lyuka van annak tetejének,
120 Test allasa neki nem külömb, mint ebnek.

☞ Hidgye 93 I Kemey 100 I tonek embert szekbe 101 lön szegele(n)tin [Vö. Szétsi János
☞ Másával: „az fejér galamb egy Angyallá tűnék, edgyik szárnyával az agyak szögeletit,
☞ Másikkal az másikat érvén az háznak” ItK 1915, 440.] 103 I agyal 107 I válam 108 I
☞ 109 I menek 118 I Köntsösső

31. Körmeji horgasok, mint az keseljünek,
Egy arasz sarkányu sarkan tsizmájának,
Mint töröt vérből szöt ruhája testének,
Olljan szine vala veres köntösinek.
- 125 32. Kegyétlén rut szoval énnékem így szolla:
„Készen vagy-e te traszt,” ördöngösen monda.
Enis mint szohaték, így szollék azokra,
Mert rut abrazattya meg rettentett vala.
- 130 33. „Az mit Isten hagyat, mindenre kész lészek,
Akarattya ellen semmire nem terek,
Dé immár hova visz, énis téged kérlek.”
Felele: „Pokolba tegedet vezélek.”
- 135 34. Kérdem otet, mire visz engem pakalba.
„Az nagy Urnak, mondgya, hogy ez akarattya,
Hogy lattassék tölled pokol rut országa,
Az mi képpen alljon, hogy ne készülj oda.”
- 140 35. Egy fekete gradits ellöttem alá vala,
Arra mint egy jukra ugyan alá vana,
Kérdem, hogy ki volna, engem mit hurtzolna,
Monda, hogy ő volna Pluto komornyikja.
36. Miheljt az gráditson engem alá vona,
Szörnyü foljo vizre én velem indula,
Melljnek rettenetes nagy zugasa vala,
Pokolnak torkabol ki szarmozik vala.
- 145 37. Ez folyo viz felöl irnak az poeták,
Ugy mint Virgilius, Plinius szollattak,
Hogy pokol országán úgy el tsudálkoztak,
Vizeknek neveit reszekre osztattak.
- 150 38. Acheron az egyik, az másik Chocitus,
Harmadik Plegeton, ki szörnyü rabitus,
Az negyedik Lethé, kis mentis oblitus,
Az ötödik nagy Styx, pokol beli palus.
- 155 39. Vizeknek neveitt ki tudni kivannya,
Rettenetes dolog tsak ki mondanía,
Mint az alut vérnek, olljan ő folljasa,
Melljnek neve szerént es tulajdonsága.
- 160 40. Acheron vizében valaki ijandik,
Attól minden orom mingyárt el fogotik,
Cocitussal penig sirni inditatik,
Minden banatyára vissza forditatik.

122 I sarkányu 126 I vagy-e te 149 I Choeius 156 tula<ly>jdonsága 157 I Aéharon 159 I Coeitusoal

41. Plégéton peniglen poklot környül follja,
Szörnyü nagy langjában az embert fultosztya,
Szörnyü köveket hajt, kinek tsáttagása
Mesze foldre hallik ennek rapogasa.
- 165 42. Mellyet az ember egész életében tött,
Minden el mult dolgot Lethe el felejtett,
Styxnek folyo vize sirni kenszerített,
Valaki meg iszik a vizben egy tseppet.
- 170 43. Az folljo vizeken mihellj által kelénk,
Szornyü settetsegre azzannal erkezenk,
Nagy sebes zugással egy ajtora érének,
Melljet hogy látek, igen meg rettenék.
44. *Küs* világosságban iras latzik vala,
Melljre *hogy* tekinték azt tanultam vala,
Mellj világosság az ajtonal vala:
Halgas, téis vigyaz, ne keszülly pokolba!
45. Tüzös ördög, tüzös ember, tüzes beko,
Tüzös ökör, tüzös ollo, tüzes bika,
Tüzös kigyó, tüzös szablja, tüzös lántsa,
180 Tüzös scorio, tuzesek mind ezek.
46. Szörnyeb forma kaput azantul meg erenk,
Ördögök serege en töllem lattatek,
Langal mind a szajok, kin igen remülék,
Szornyü bögesektől mert a föld mozgatek.
47. Komornyiknak ismet ordongosön monda:
„Elölem vid el, hogy foldemet meg lássa!”
Elöle el menék egy futamósnyira,
Es hertelen erenk egy nagy budös tora.
48. Egy egö kementzet láték tüzzel egni,
185 Mind kívül, mind belöl tüzzel langál vala,
Egy embert is latek abban szomorkadva,
Ki tsak semmive lön a tüznek miatta.
49. Mint az öklöm annyi benne meg *marada*,
A sebes tüz miat teste ugy el fogya,
Az ördögök mingyart azt ki vetik vala,
Rut fekete lével azt öntözik vala.
50. Hertelen az ismét egy emberé válek,
Mellj embertől en ott szornyü atkat halék,
Az nagy kenzás miat sokat átkozodék,
190 Az ördögök kozzül illjen szokot hallék:

settetsege 173 I Egy küs 174 I hogy hogy 184 I bögesektől 193 I mararada

51. „Atkázat az ora, melljben születtettem,
Az emlék atkozotok, kiben neveltetém,
Anyám is átkozot, kitől születtettem,
Mind föld, meny es tenger átkozzák éretem.”
- 205 52. Az Istent is vegre szörnyön meg atkozá,
Mind menyeieket szörnyen le karomla,
Izsonyu nagy kinya ő neki eszt hozá,
Rettentő például előmben így adá.
- 210 53. Kerdem, mi az oka, a komornyik monda:
„Fosvényiséggel elt ez, az immár jutalma,
Az Urhoz nem tere, söt nekünk szolgálá,
Örökkön örökke ez lészen jutalma.”
- 215 54. Masodik látásom tsuda lön pokolba,
Egy tovisből rakat ágyat láték ábban,
Sok kosza, *beretva* volt nagj langalasban,
Es nagj atkozodast hallék az orában.
- 220 55. Mezitelen oda egy embert hozának,
Az ördögök közzül környule allának,
Ugy vetek az agyban, hogy test allasanak
Semmie nem lön ep tsontyának, husának.
56. Izenként az ember hogy elmetélteték,
Hamar mint az előtt oszve forasztaték,
Ember ábrázatban meg elevenedek,
Az okat is kérdem, mélljtől illjent hallék:
- 225 57. „Sok artatlan vérnek volt szomjuhozója,
Büntelen az embert gyakarta kenozta,
Mikor ném ölhétett, ugyan szomjuhozta,
Immar mind *örökké* ez lészen jutalma.

MELTATLAN HARAGVAS 1.

- 230 58. Egy kadat negyedzer tüzzel égni laték,
Mellj kadban egy *ember* hirtelen vetteték,
Nagy hamar semmivé lön, nékem úgy látzék,
Melynek oka felöl illjen dolgot hallék:
- 235 59. „Nagy haragassággal ő magat viselé,
Haragjában nyelvét folyini eresztette,
Buntelen az embert atokban keverte,
Ezt hozta ő néki az ő mérgessége.”

203 I születtetnem 208 I előmben 215 I kosza es beretva 220 I hasának 221 I embert
223 I elevene(k)dek 226 I Bünteken 228 I öröröke 230 I embert

- 240 60. Innet elébb menék, láték más kádatis,
A' melljben ül vala egy ember az állis,
Minden kadban penig sok testi férgek is,
Valának, kik járnak szajan ki is, bé is.
61. Ennek okát kérdém mi lehetet volna.
Monda az komornyik, morgosságnak oka,
Hamis, hütö hagyot, monda, hogy lött volna,
Szitkos, átkos volt ez, s ez lészen ö dolga.

HAMIS PAPOK, IRASS TUDOKK ES PROKATOROK, AZ IGAZAT HAMISRA FORDITOK JUTALMA 2

- 245 62. Innét eléb menék, láték tsuda dolgot,
Egy embernek nyakán furnak vala lyukat,
A nyaka tsigolyalyan ki vonnyak a nyelvét,
Melljet nyvnek, mondanak, ki mondat sok gonoszt.
- 250 63. Eles beretvával a nyelvet metelik,
Az ördögök közül sokan aszt tsibdesik,
Az ember nem szolhat, mert nyaka törődik,
Kivel az ö nyelvét erőssen metélik.
- 255 64. Ennek okát kerdém mi lehetett volna,
Komornyik felele s' ennékem aszt mondá:
„Az igazat hogy ez meg hamissitatta,
A' sok hamissagat igazra tsinalta.”

USORÁSOK JUTALMA 3

- 260 65. Innet eleb menek, laték egy szekeret,
Tüz lovat előtte, kiket ördög vezet,
Es a szekerbén ülni láték egy embert,
Es az ember előtt tüzös ördögököt.
66. Mindenik ördögnel egy egy fogo vala,
Tuzös vas fogoval azt fogdossak vala,
Minden felöl szörnyen azt szaggattyák vala,
Egy pénz és két pénz ez, erigy, mongyák vala.
- 265 67. Valamig ezerig a' pénz telik vala,
A testét mind addig ok szaggattyák vala,
Mind addig mig teste mind el apad vala,
Minden penz számára egy egy darab vala.

260 Innet 242 I morgossgnak 255 I hanissitatta 257 I szekert 262 I [Előbb:] fogokal

- 270 68. Mingyarást az utan öszve rakjak vala,
Ismet test allasa fel allatik vala,
Es elevensége mingyart meg jö vala,
Melljnek illjen okát én ertettem vala:
- 275 69. „Vrasag, gazdagsag ennek elég nem volt,
Minden kis költsönre usorat kevant volt,
Sot atyafianis sok bitangot el vont,
Mostan már ez kennyá, mivel abban még holt.”

KÁRTYA, KOTZKA TSAPOK JUTALMA 4

- 280 70. Innet elebb menék, találánk jádzokra,
Ez vilagban kártya, kotzka tsobdosokra,
Sok ezer ördögtől kenaztattnak vala,
Kártyát, kotzkát tűzben mert jatzodnak vala.
71. Tüz kártya kezekben, előtttek tüzes szek,
Szörnyü esküvéssel a kártyát le üték,
Vilagan kártyával elteket keresték,
Sok kártya jadtzassal lelkeket terhelték.
- 285 72. „Az oka ennek az, mongya a komornyik,
Es az *ki* közzülök ily szörnyön esküszik,
Ez vilagban is így örökke kinlodik,
Tüz kártya, kotzkával ittis gyötrettetik.”

KEVELLYEK JUTALMA 5

- 290 73. Láték mas helyen-is egy férfiat álvan,
Kire egy nagy tüzös mente vala adván,
Tüzes szüveg fejében félre vala nyomván,
Az ördögök rajta igazgattyak osztan.
- 295 74. Egy aszszony embertis láték azon keppen,
Ekesitvén vala sok tüz öltözetben,
Az ördögök közül ugralnak seregben,
Vagy az hátát ütvén tsufollyak erossen.
- 300 75. Kérдем okat ennek, a komornyik monda:
„Elete folyása volt tsak tzifrasagba,
Nem volt igaz, mongyak, soha jarasaba,
Hanem kevelljségben es maga natzasba.

271 I mingyat mag 282 I kártya 284 I kártya 286 I kik 291 II feje felett vala tartva;
292 II rajta szépen igazgotván 293 I aszszony II aszszony 294 II Ekesitik 296 II Vagyat
[!] hátát 297 II néki 298 II Eletek; tzifrazásban 300 II maga nagyságban

76. Immar mind öröke jutalmak ez lészen,
Az kevellység nékik illjen hasznat téssen,
Eletekben tzihrák voltak, mostis készen
Vagyon öltözetek itt is szép tüzesen.”

MAS EMBER MARHÁJAT KÉVÁNOK JUTALMA 6

305 77. Tizedik látásra engemet hogy vünek,
Egy embert kenzasra oda vezetének,
A bélit testének fogokkal szegénynek
Vonogottják vala apronkéntis ennek.

310 78. Okát komornyiktól kérdém, erre monda:
„Mas ember marhajat ez szivből kevanta,
Maga keresemnyye nem volt elég soha,
Ez leszen ő néki örökre jutalma.”

TORMENTUM NON RESIPISCENTUM 7

315 79. Innet elebb vinek engemet más helyre,
Az hol szemeimmel tekéntek egy hegyre,
Az hegy alatt penig nagy sok emberekre,
Sok tüzös kövöket azoknak kezekbe.

320 80. Altal hajtania akarnak a hegyet,
Sok tüzös kövöket, de soha nem lehet,
Mert ha meg lehetne szabadulni innet,
Hogy ha ez kénoknak vethetnének véget.

81. A komornyik monda énnékem illy okát:
„Meg jobbulásakat bünből nem mutattak,
Hanem eléb menvén nyomtak bünnek utat,
Immár most veszik el annak ő jutalmat.”

TOLVAJAK JUTALMA 8

82. Tolvajak voltak ök, ez immar jutalmak:
Tüz halmok [!] láboknál vérből allítottak,
Kenyeret tolvajlás szerzett nekik s' innyok,
Erdőben lappangás volt ő palatájok.

■ Ez lészen jutalma 302 II néki 303 I [Előbb: *tzihrák*, majd a z betű az /-re írva.] II
■ 304 II is nagy tüzesen 308 II apronként szegénynek 309 II komornyiknak 313 II
■ 316 II tüzes kévéket ezeknek 317 II akarják 318 II tüzes kévével 319 II szabadulás
■ Lehetne 's kénoknak vetkeinek véget II [Lásd a főszövegben.] 321 II monda ennek
■ okat 322 I muttak II mutatták 326 I Tüzös II Tüz almok 327 I tolvajás II tolvajlás

RESZEGEK JUTALMA 9

- 330 83. Hald meg itt mitt lattam, ne kiszullj azokhoz!
 Engemet el vünek egy nagy szörnyü tohoz,
 Mellj hasanlitatik egy szeles vilaghoz,
 A szine hasonlo büdos törot majhoz.
- 335 84. Ennekem ugy tettzek, hogy ez világ volna,
 A vize fekete szörnyu büdös vala,
 Mint az rothat majnak olljan szine vala,
 Avagy mint *alutt* ver szinten olljan vala.
- 340 85. Kénköves nagy langal és a' to ég vala,
 Melljnek közepire engem vittek vala,
 Es mint egy ször szalan tsak ugy fugok vala,
 En velem fogadást így tétettek vala.
86. Valamig ott voltam, a kiket ot láttam,
 Mindennek erőssen hütömrre fogadam,
 Soha nem követem, tsak meg szabadulljok,
 Egytzer ő kozzülök örömrre juthassak.
- 345 87. Az meg mondott helljröl engemet le vönek,
 Az tonak szelljire es helyheztetének,
 Szelljel nezven hallam nagy sok embereknek
 Szörnyü sirasokat szamtalan sok nepnek.
- 350 88. Az meg mondott büdös es kenköves tonak, [!]
 Nagy sok embereket az kik kenra meltok,
 Kalanak kezekben, kik tüzel langalnak,
 Meritik és iszszak, de rut büdös szajok.
- 355 89. Mentöl többet isznak szörnyebben szonjoznak,
 El anyera *hogy* eleget nem ihatnak,
 De a mit meg isznak azzal okadaznak,
 Azon rut okadast ital heyet isznak.
- 360 90. Kerdem mi lehetne ez dolognak oka.
 Az komornyik monda: „Reszegsegnek oka,
 Az mas vilaganis tobzodas volt dolga,
 Itt sem ihatnak mar eleget a toba.”

329 I azokra II azokhoz 331 II ez széles 336 I mint az alutt II mint alutt 337 II langal az to 340 II fogadást itt 342 II Mindent én erőssen hütömrre fogadtam 345 II el vünek 346 II széllyére hogy 347 II Széllyel nevén [!] látom nagy 350 II a'kik bünre 354 I anyera eleget II annyira hogj eleget 355 II De azzal a'mit meg isznak okádoznak

RAGALMAZOK JUTALMA 10

91. Egy tűzös kementzet elebb menvén láték,
Es annak felette nagy sok aszszony nepet,
Tűzőket kapdosván kit alá nyélének,
A' kemontze előtt meg elesztétének.
- 365 92. Ennek dolga felöl illjen dolgat hallek,
Hogy ragalmazással elteket kerestek,
Még attyok fiatis hirben ök keverték,
Illjen ő jutalmak, kit szemeim neztek.

SZEGENYEKET NYOMORGOTOK JUTALMA 11

- 370 93. Tsak közel azakhoz mástis mutatának,
Véres tajtékokat szajakan turanak,
Szegényeket kénzok es az sok arváknak
Nyomorgatoja volt; ez kinnya maganak.

PARAZNAK JUTALMA 12

94. Ennel elébb láték aszszony embereket,
Kiknek tüzes vassal szemérem testeket
Sütögotik vala szörnnyön az ördögök,
Tüzes vas rudakkal forgattyák béleket.
95. Az aszszony népeknek szemérem testeken
Kis bé vonnyák vala iszonyu tüzesen
Az nagy vas rudakot. Kérdém okát ezen,
380 Az komornyik monda s' ilj feleletet tön:
96. „Ezeknek férjfiak soha eleg nem volt,
Ezeknek minden tsak agyasak tarsak volt,
Fertelmes kurvásag előttök kedves volt,
Eletek bujaság és paráznság volt.
- 385 97. Bizonytal el hidgyed te is szinten így jársz,
Feleséged kívül más feleségével hálsz,
Feleséged lévén ki mást bünre kívánsz,
Feleséget tiédnél tés ha szebbet kívánsz.
98. Ha az szem meg láttya, az szüv meg gondolja,
Szemét az hunyásra senki ne fordítsa,
Mert az bün dolgára szemédnek hunyása,
Lész leg első grádits gonosz kívánásra.”

7. 1. Tűzőket 366 II élteket töltötték 368 I kik II kit 370 II száján kit mondának
Kinek II Kiknek 377 I testeket II testeken 379 I Annak kerdem okát ezen [A két
szó előtt hézagot hagyott a másoló.] II [Lásd a főszóvegben.] 380 II illy felelete-
385 II úgy jársz 386 II A'ki férjed kívül más férfiival hálsz 387 II Vagy férjfiad
= most alá s fel jársz 388 II Férjfiat tiednél 392 I Kész II Lesz

- 395 99. Innet elébb menénk egy küs setet botba,
Az mellj sok arannyal ekesitven vala,
Ennekem aszt monda, hogy fel vegjek abba,
De nem vön lelkem rá, hogy fel vegjek, s monda:
- 400 100. „Jo szerentséd neked, hogy abban fel nem völ,
Mert fel gyulasz vala annak melegitöl,
Az arany azt hozta volna nagy szep szinből,
Hogy meg emesztettél volna mindenestöl.”
- 405 101. Innet elebb menenk nagy setétt piatzra,
Melljre mint egy ködböl világosság jutá,
Ördögösök által ezés tsak lött volna,
Lutzipernek mert az fő piatza vala.
- 410 102. Szélljel tekinték és láték kufarakat,
Sok kigyot es békát pénzen arulokat,
Vas lepénj kenyeret sütö billérnékat,
Ezekhez hasanlo hamis kalmáarakat.
- 415 103. Innet más piatzra homáljosra vünek,
Sok *hajdu katona* sereget hogy nézek,
Ördögökkel vinak az kik semben mennek,
Tüz lang jó szajokan kopiát ugy törnek.
- 420 104. Közzülök valakit meg olhetnek vala,
Az ördögök mingyárt fel tamasztyák vala,
Elobbi erejét ök meg adgják vala,
Es ismét hartzolni el botsattyak vala.
- 425 105. Harmad piatzrais nagy setettre vünek,
Hol sok pogánysággal öszve ütkezzenek,
Sok vagdalkózással bejek szegényeknek,
Szörnyü orditással fejeket szedenek.
106. Negyed piatzrais ök el vünek engem,
Sok ördögi serget hol szélljel *el* néztem,
Annak szörnyüségen el nezni nem gyöztem.
Luciper várának az helljét szemlélttem.
107. A' varos piatzán tüzös kalitzkakát,
Es az kalitzkaban szörnyü orditokat
Láték hét ördögöt szörnyön kinlodokat,
Neve Beldigia, ki tart sok foglakat.

393 II elébb menék 395 II hogy végyek fel abba 396 II fel végyek abba 399 II hozza vala 403 II lett vala 405 II kufárnékat 410 I Sok káróna [A másoló a két szó között hézagot hagyott.] II Sok hajdu katona sereget hogy <lássak> nézzek 411 II vittak 412 I törnet II törnek 413 I olhetnet II ölhetnek 418 II ütkezének 419 I bejeg II fejek 422 I szélljel néztem II széllyel el néztem 423 II Annak sűrűségét 426 II kalitzkákban szörnyen 427 I—II ördögök 428 II Beldigia; sok rabokat

108. Tsaszarok, királljok es urak serege,
 430 Onnet elébb menenk, mert így vala rendre,
 Mint a' mi szekerünk itt a mi földünkbe
 Vagy sokadalamban a *sok szekér rendre*.
109. Az kik o közülök velem beszélhetek,
 Egy tűzős veszzövel előbb meg verettek,
 435 Mig vellem beszéltek kenoktol meg suntek,
 Velem mig beszéltek addig nem gjoত্রöttek.
110. De miheljт beszédet vellem nem mutatta,
 Vagj ha ontoztettni en velem akarta,
 440 Az ördög réá ment, arról meg dorgálta,
 Es ott kellett mingyárt felben el hagyia.
111. Mondom, mihellj beszédét vellem ö el hatta,
 Mingyart atyat s' anyyat *szörnyen le atkozta*,
 Mennyet, földött, aztis ki vilagra hozta,
 Sokszor holt eleven *voltam kénok látva*.
112. Ördögök azomban sirásra készülnek,
 445 Szamtalanul öket láttam hogy el mentek,
 Nem meszsze előttünk ök *nagy* sirast tőnek,
 Fővebbikket hallam ilj szokot ejtenek.
113. Minden bizonyoson azt bátor el hidgye,
 450 Pokolban szinten van ördögök serege,
 Kik emberek utan járnak leseskedve,
 Mint itt e vilagan ki predára menne.
114. Ez vilagat szerte az ördög nyargalja,
 Hogy ember szivében konkolljat hányhassa.
 Melljel Lucipernek kedvet találhassa,
 Azon vagyon hogy mind pokolba hajthassa.
115. Ejjel nappal fut az ördög ez világan,
 Keres mint oroszlyan hogy kit be kaphassan,
 De hogy te meg retteny az dolgon magodban,
 455 Hidgyed hogj ugj vagjon az mint irvan hattam.
116. Ezekhez hasanlo pokolban kenzokat
 Lattam sok szantalan bünért jajgatokat,
 Fog tsigargatással atkozodásokat,
 Számlálni nem lehet azoknak számokat.

iggy 431 I földünket II földünkbe 432 I mi szekereink II [Lásd a főszö-
 433 I beszélhetek II beszélhetek 436 II gyöтрödtek 441 I beszéllet II beszédét
 mutatta 442 I le atkozta szörnyen II apját anyyát szörnyen le atkozta 444
 hozta II [Lásd a főszövegben.] 446 II Számtalan sokakat láttam hogy készül-
 447 II ök nagy sirast 448 II Fővebbiknek 450 II Pokolban el hidgyed szintén
 451 II Kik ördögök után járnak lesz-é kedve 454 I konkolljat II konkollyát 456
 457 II ez dolgon 460 I haltam II Hidd meg hogy így
 461 II irván vagyon 463 I tsigargatásokat II Fog tsigorgatással sok atkozodokat
 464 II széknek

- 465 117. Tsak vedd jól eszedben, hogy annak vége nints,
 Örökké kénlodik, kit oda viszen kints,
 Kezéken, labokon vagjon nagy vas bilints,
 Nem nyilik azoknak az irgalom kilints.
118. Pokol fenekének vege soha nintsen,
 470 Ő tulajdonsága: napatlan 's vegetlen,
 Kénköves, rut, bűdös, sötét es kegyetlen,
 Habarekkal telve, langal nagy tűzessen.
119. Ne gondold, tekintet legyen az urakan,
 Kiket oda visznek nagy nyomorultakon,
 475 Gazdagé vagy szegény, nints tekintett azon,
 Nem menekedik meg, sot mindenre kent von.
120. Vagy gazdag vagy szegény, ki azokban szolgált,
 Hidgyed hogy meg gyötrik az ki utakon jart,
 Szegenség nem öl meg, nemis teszen a' kárt,
 480 Tsak gazdagsag oda senkitis be nem zárt.
121. Tsak az hogj léj janbar, elj bar gazdagságban,
 Legj gyors mindenkoron az alamisnaban,
 Meg valthad lelkedet, nem gyötrik pokolban,
 Ha azt tselekeszed, vigatz boldogsagban.
- 485 122. Melljet adgyan nekünk Isten szent fiáert,
 A szüz Mariatol szuletet Jesusert,
 Ki magas keresztfan szenvedett bününkert,
 Verevel aldozot Istennek lélkünkert.
- 490 123. Irtam ez verseket böjt masnak havába,
 Kis Kükülő mellet szöngyörgyi scholaba,
 Ezer 600 ban és 26 dikban,
 Nevetis feltette vers initziumban.

473 II tekintet hogy légyen urakon 477 II Vagy szegény vagy gazdag ki azoknak 478 II Hidd meg hogy 480 I zár II zárt 483 I [Előbb:] valthatt 485 II adgyon Isten nekünk 487 I K II Ki; szenvede 490 II szent györgyi 491 I Azért II Az ezer hat százban és az huszon hatban 492 I [Előbb:] printzipiumban

THORDAI JÁNOS

A' SZENT DAVID KIRÁLY DITSERETINEK MAGYAR
VERSEKKEL VALO RÖVID MAGYARÁZATTYA.

Az halhatatlan es láthatatlan kiralynak, tsak amaz edgy bölts Ur Istennek, az kinek egyedül vagy on ö magátol halhatatlanságba, az ki hozzá járulhatatlan fényességben lakik, az Menynek, földnek edgy egyedül valo hatalmas teremptőjének es bölts gondviselőjének, az Jésus Christus Istenenek es Attyanak, dütsőséges es örökké tartando szent nevenek tisztessegere; az kié az dütsösegh, az tisztessegh, az Országlás, az Birodalom, es az hatalom mind örökkön örökké. Amen.

Magyarul iratatot THORDAI János által Colosváratt, az edgy Istent az Jesus, a' ki Christus tudománya szerent tisztelőknék Scholájokban. A. D. 1627.

*

Psalm. CVI. v. 2. 3.

Oh mely boldogh volna az, ha ki modgyát fel lelné,
Istent hogy illendőkeppen énekelné,
Szent étlettel tisztelné.

Esa. XXIV. 16.

A' földnek utolso részéről fogva hallottuk, hogy az
Igazaknak ékessegek volt az háláado Eneklés.
Qui devotè canit, bis orat.

PSALMUS I.

Nota: Kérlek keresztyén ember, halgasd etc.

- 1 1. Boldogh az olyan ember minden ö dolgában,
Az ki nem jár sem nem áll gonoszok utában,
Nem nyugszik az *bűnösök* álnok tanátságában,
Sem le nem ül az kevély hűtötlén házában.
- 5 2. Hanem az szent Istennek törvényében jár kél,
Szüve, nyelve es keze annak átkától fél,
Hogy minden áldást vegyen az törvény szerént él,
Ejjele nappal az Urtol nagy szeretettel fél.
- 10 3. Az ily ember hasonlo az szep gyümölsöt fához,
A' mely közél ültetve vagyon az forráshoz
Honnet elegendö vizet von magághoz,
Idejében viragzik és bö gyümölsöt hoz.
- 15 4. Megh marad igen szépen nyers és zöld levele,
Az hidegh dér, szél miatt megh nem fonnyad széle,
Tsemetái edgyaránt nödögelnék véle,
Megh nem szárad sem belöl megh nem vész az béle.
- 20 5. Az Istenteleneknek nem *igy leszen* dolgok,
Mint az tökéek megh asznak és le törnek ágok,
Mint a' fene hus miatt megh rothadott tagok,
Az ö gonosságokban ugy vesztik el magok.
6. Mint az port idestova hánnya az forgo szél,
Igy vesznek el ellennek mikor az Ur fel kél,
Elötte az bűn tévö soha helyet nem lél,
Halálra reszket szive, busul, rettegh és fél.
- 25 7. Bátor szivel az igaz az Ur előtt megh áll,
Megh ismeri az Isten es kedve reá száll;
De az bűnös az Urtol felette meszsze áll,
S- az véghetetlen kinnal langalo tüzbe száll.
- 30 8. Mikoron irni kezde szent Dávid az soltárt,
Ez énekben mutatá az bűn mely sokat árt,
Az ki az törvényt tartya az soha nem vall kárt,
De a' ki gonoszul élt, boldogtalanul járt.

Nota VI Oh te keresz etc. 3 I gonoszok II [A másoló csak a sor két utolsó szavát írta le.] III—V bűnösök VI gonoszok álnok tanátságokban 4 IV Sem (le) nem ül az [beszúrva: *csufolo*] kevély [beszúrva: *ek*] (hűtötlén) házában 9—29 II [Egy levél kiszakadása miatt a sorok hiányoznak.] 9 IV—V Ez ily 14 VI Az hideg szél, der miat nem fonnyad levele 17 I leszen ily III—VI ily leszen 19 III fenéshus IV Mi(nt az) [beszúrva: *képpen*] fene (hús) mjatt 20 V ugj el vesztik 23 V sohul helyet 24 IV Halálra reszket, szive búsul, V—VI rettegh szive busul reszket 28 V langozo

PSALMUS II.

Nota: Mely hatalmas az mü Urunk az Isten etc.

- 1 1. Im mint lázzattanak fel az Poganok,
Agyarkodnak mint az éh Oroszlánok,
Mint az fene vad az kösségh olyanok,
De az mit gondoltak haszontalanok.
- 5 2. *Ez* Földnek erőss királyi fel költek,
Edgymas között az Urak frigyét köttek,
Az Ur ellen edgymásnak megh esküttek,
Az ő meg' kent királya ellen gyültek.
- 10 3. Tördellyük el, így szolnak, az ő jármát,
Kötélét szaggassuk el és bör hámját,
Vessük le nyakunkrol az ő igáját,
Ne visellyük az ő kezének sullyát.
- 15 4. Az Ur az ki a' magoss Menyben lakik,
Majd meg' indul ellenek és meg' válik,
Igyekezeteket végben mint viszik,
Szégyenekre fel költ szarvok le szegik.
- 20 5. Megh neveti és megh tsufollya őket,
Mint edgy okosság nélkül üress főket,
Megh gyalázza az Ur mind edgyigh őket,
És felelemmel tölti bé szivöket.
6. Megh riasztya őket nagy haragjában,
Kemény szót mond ellenek busultában,
Megh rémülnek igen szörnyen magokban,
Es semmivé lesznek az ő dolgokban.
7. Mert én Sionon királyá tétettem,
Az Ur keze által fel kenettettem,
Az ő hatalmával meg' erősstetem,
Mert az ő porontsolattyát követtem.
- 30 8. Az Ur monda énnékem jo kedvében,
Meg' nyuguttam én az te *hű* szivedben,
Teged fiam Atyai szerelmemben,
Fel emelven ültettelek székemben.

1 IV [*lázzattanak* fölé írva:] támadtanak 3 IV fene vad <az kösségh> [föle írva: *ak*
4] 4 II az mint 5 I, III Az II, IV—VI Ez 9 V jármát [*hámját*-ból jav.] VI el azt
11 V Vessük él 12 IV—V kezének savát 13 II meni egben 16 III Szegényekre
18 III, V—VI okosság nélkül való főket 19 II gyalázá 20 II töltö 25 VI Mert
30 I jo II—VI hü

9. Kérjed az Poganokat örökségül,
Birtokodban adom őket végnélkül,
35 Mind az széles világh népe hozzád fül,
Te alattad boldogságának örül.
10. Birod őket nagy hatalmasságodban,
Adamás el törhetetlen pálczádban,
40 Mint az fazakas az sárt az formában,
Megh egyengeted az kit lác romlásban.
11. Azert minden királyok tanullyák megh,
Ez földnek minden Birái lássák megh,
Az Urat az Istent ne busítsák megh,
Mert soha haragját nem álhatyák megh.
- 45 12. Szolgállyatok az Urnak értelemmel,
Örvendgyetek ő néki félelemmel,
Az tanittást fogjátok nagy örömmel,
Ugy fogh az Ur hozzátok kegyelemmel.
- 50 13. Mert ha megh haragittyátok az Istent,
Es azt nem Urallyátok az kit fel kent,
Semmiféle haboruból ki nem ment,
Boldogok mind az kik hiszik az Istent.
- 55 14. David király ilyen ditsekedest tön,
Hogy az egész Sidoságban Urrá lön,
Isten által szivében nagy hűtöt vön,
Mellyert az Istennek tiszteletet tön.

58.

PSALMUS III.

Nota: Szent Dávid király Bünei ellen így panaszkodik.

- 1 1. Nezd Uram mely sok ezer kéz fogott en ellennem fegyvert,
Tekints mely sok nép reám fel kelvén környül vött mint edgy kert,
El hitte szivök hogy nagy erejek engem régen meg' vert.
2. El bizakodtak és kevély szoval azt mondgyak edgjmásnak:
Nem szabadul meg', jersze lássuk meg' mint szolgálta az Urnak,
Mind maga el vész, s- mind azok az kik edgyütt véle járnak.
3. Te penigh Uram gyámol vagy nekem, oltalom és kö vár,
Az te en velem edgyszer tött frigyed el törhetetlen zár,
Örvendez szivem, mert en körüllem jo kedved tabort jár.

35 VI Mind ez 36 VI Te általad 38 II el törölhetetlen IV [Adamas fölé írva:] Király-
V Adamás es törhetetlen 40 IV—V az kit adoz 42 II És földnek 44 VI olthattyák 48
IV—V Így 50 VI vallyátok 51 IV haborukból V haboruktól 54 V sidoságon 55 II alta-
hütiben nagy eörömet uön

4 IV Fel bizakodtak V Fel bizakottak 7 III oltalmom 9 V keduel

- 10 4. Benned mint pais oly az en hütöm mert el vesznem nem hadcz,
Nagy dütsőségben győzedelemmel megh szabadulást adcz,
Nem tölti kedvét ellenségemnek a' töllem adott sacz.
5. Fel emelt szoval nagy szivem szerent kialtek az Urhoz,
Megh hallá szomat, szánnya igyemet és segítseget hoz,
En nagy örömmel fel emelt kézzel *vigan* nyulok ahoz.
6. Oltalmom az Ur, batron el nyugszom, senkitől nem félek,
Tseneds álomnak adom szememet, fel ébredek s- élek,
Bár az Ellenség körül vegyenis nem gondolok vélek.
7. Ha olyan sokan *vesznek körülis* mint az sűrű fü szál,
Semmit nem félek mert az erős Ur az en pártomon áll,
Nagy hatalommal hogy megh örizzen az Mennyégből le száll.
8. Siess Ur Isten hozz segítséget tarts megh az en fejem,
Hogy tsenedségben hoszszu ideigh székem batron ülyem,
Nem másban bizom hanem tsak benned, tied az en úgyem.
- 10 9. Ez előtt az kik reám oknélkul fel támadtak vala,
Megh veréd őket es kezed miatt fogok mind ki hulla,
En reám mint edgy harmat áldásod olyan bővön szálla.
10. Az Urto!l vagyon az szabadittás övé az dütsösegh,
Ötet illeti mindenek felet az Mennyei Felsegh,
Áldas mi rajtunk, kik népe vagyunk, és boldogh békességh.

59.

PSALMUS IV.

Nota: Nagy Ur Isten ne hadgy minket, ne akarjád etc.

- 1 1. Igassagomnak Istene,
Legyek irgalmad edénye,
Az te jo kedvednek szine,
Tündököllyék rajtam fénye.
2. Kialtásomat halgasd megh,
Banatomban vigasztaly megh,
Könyörűly rajtam és tarts megh,
A' bu, bánat ne fojtsion megh.
- 10 3. Tú ellennem fel költ népek,
Kik gonoszban vattok eppek,
Az joban mint edgy álképek,
Rut méreggel meg' tölt lépek.

2 sacz II—VI sacz V ellenségimnek 13 IV—VI kiáltok 14 IV halljá [A j utólag
éva.] V hallya 15 I ugyan II—VI uigan 19 I vesznekis körül II—IV, VI ueznek
10 V körül vésznekis 21 III—IV mennyekből 25 II fel támattnak 26 II kezek miat
12 IV—V meg kent

- 15 4. Tudgyátok hogy engem fel vött,
Az Úr s- szerelmesévé tött,
El távozott volt de meg jött,
S- velem erőss frigyét kötött.
5. Megh halgattya könyörgésem,
Bé tellyesitti kérésem,
20 Meg' maradok s- el nem esem,
Mert az Isten szerelmezem.
6. Te penigh Istenfélő nép,
Ki az Úrnak vagy édes lép,
Kedvel tellyes választot nép,
Én érettem gond miért tép?
- 25 7. Haragodban ne vétkezzel,
Ágyas házadban rejtezzél,
Ha szived benned mit beszél,
Arról titkon emlekezzél.
8. Legy vesztegh es tsendesen ély,
30 Tsak az Nagy Ur Istentől fély,
Föllelém minden jokat vély,
Hütben és reménségben ély.
9. Sokan azt mondgyak: ki ment megh?
Az haláltol ki ohat megh?
35 Mitsoda szem láthattya megh,
Az Isten mint szabadit megh?
10. De te Uram jo voltodat,
Mutasd megh nagy hatalmadat,
Emeld fel te job karodat,
40 Lássam jo akaratodat.
11. Az te szinednek vilaga,
Két szemem fényébe hága,
Annak kedvel tellyes ága
Szivemben ugyan bé vága.
- 45 12. Ők örülnek a' haszonnak,
Bornak, buzának, olajnak,
Azt tartyák jo állapotnak,
Mikor ehetnek s- ihatnak.
- 50 13. De én örülök az Urban,
Az ő szabadittásában,
Nyugszom mint édes álomban,
Es állando boldogságban.

28 IV—V elmelkedgiél 29 V csendeseggjél 36 I Istent II—VI Isten 44 IV <hágá> hata V
bé hága

14. Mert te Uram oltalmom vagy,
Reménsegem te benned nagy,
55 Engem szent Ur Isten ne hadgy,
Örökké meg' maradást adgy.

15. David ez negyed énekben,
Az Istennek, a' ki Menyben,
Könyörge tellyes szivében,
60 Hogy meg' tartsa ez életben.

60.

PSALMUS V.

Nota: Láss hozzam Ur Isten kegyelmes szemeiddel.

1. Vedd füledben Uram az én sok kiáltásom,
Lásd megh és tekints megh keserves bujdosásom,
Én édes Istenem kegyelmes vezérem, érts megh foházkodásom.
2. Minden dolgom előtt jo reggel mégh hajnalban,
Kerestelek téged könyörögvén ágyamban,
Most kegyelmed várom, el hittem hogy károm nem lészen jovoltodban.
3. Tudom Uram hogy az gonosságnak nem örülsz,
A' ki szentül nem él attol nagy meszsze kerülsz,
El üzöd *előlled*, nem lakik te veled, a' ki fenn az Menyben ülsz.
4. Az te szemed előtt az kevély megh nem álhat,
Az hamissagh tévő közél hozzád nem szálhat,
Gyülölöd az gonoszt, a' ki öl, vágh es foszt, tölled áldast nem várhat.
5. Hizelkedő nyelvet és hazugot nem szerezsz,
Vérszipo és tsalárd embert halálban vezetsz,
Az kik avagy roszul élnek vagy gonoszul, mindeneiket megh nevetz.

En *penig* az te *nagy* irgalmad köntösiben,
Fel öltözvén megyek en Istenem elődben,
Ditsérlek, imádlak és fel magasztallak Isteni félelemben.

Vezérly Uram engem az te jo voltod szerent,
Az en lábam előtt hordozz és visely nap fényt,
Hogy az sok nép miatt, mely utánnam riatt, szivemben ne lássak kint.

6 IV—V el hiszem 9 I mellölled II—IV, VI előlled V előtled 10 V—VI szined 11
A betű lemaradt.] II—VI Az 12 VI öl avagy <hogy> foszt 14 I halálra II—VI
15 III meg büntesz [!] 16 I En peniglen az te irgalmad II—VI En penigh az te
17 IV Fel öltözöm 18 II felelemmel 19 II, IV, VI engem vram III egemet [!]

8. Mert ő nálok nem volt mostis nints irgalmasságh,
Hizelkedvén benne nintsen semmi igassagh,
Halálos practica, megh döglelt patika, szivekben az álnokságh.
- 25 9. Torkok nyílt koporso, nyelvek hazugh és tsalárd,
A' fel mészárlásra meg' köszörült éles bárd,
Feszengetik magok, tsikorogh a' fogok mint a' megh nem kent kut gárd.
10. Meg' itélvén őket szent Ur Isten büntesd megh,
Tedd azt, tanátsokban hogy tsalatkozzanak megh,
30 Az ő tsalárdsághok és sok hamissághok szerent fizessenek megh.
11. Űzd el tölled, széked elöl vesd ki, töröld el,
Istentelenségek tovább már ne szenvedd el,
Mert téged haragra és boszszu állásra ök indítottanak fel.
12. Örülnek ezt látván az kik te benned biznak,
35 Szivökben viselnek es örökké vigadnak,
A' ki szeret téged, ditsekedik benned -s- mindenek magasztalnak.
13. Mert te az igazat meg' tartod és meg' aldog,
Minden nyavalyaknak köteléből ki oldod,
Jo akaratodnak s- irgalmassághodnak pánczélyát reá adod.
- 40 14. Budostában David igy könyörge az Urnak,
Ez ötöd Eneken áldást iger az jognak,
De kik kegyetlenek és Istentelenek veszélyt kévan azoknak.

61.

PSALMUS VI.

Nota Menynek Földnek dütsöséges kirallya, etc.

- 1 1. Hatalmason Uralkodo bölts Isten,
Busultodban ne szály én velem perben,
Ne büntess megh nagy haragod tüzében,
Ne ostorozz kemény itéletedben.
- 5 2. Könyörüly én rajtam Uram könyörüly,
Töllem szegény kór betegtől el ne hüly,
Hogy könnyebbülyön fájdalmom mellem üly,
Bennem édes szód által örömet szüly.

22 IV—V volt, s' nintsenis irgalmasságh 24 III—VI megh döglött 27 V mint a'
kenetlen kut VI tsikorgattyak fogok 29 V tanácsokban had fogjatkozzanak meg 32 VI
Istentelenségit 38 I köteliből II keötelebeöl megh oldod III köteliből meg odod IV—V
köteleből VI nyavalyánknak köteléből megh odod 41 I Az II—VI Ez 42 IV—V átkot kíván
Nota I . . . vel: Rajtam nagy irgalmu Isten könyörüly etc. 5 IV—VI uram én rajtam
6 IV—V [Hetedik sorként.] 7 IV—V [Hatodik sorként:] Fájdalmom hogy könnyebbül-
lyeon

- 10 3. Ime Uram felette betegh vagyok,
Náladnelkül hidegh halálban fagyok,
Ha te meg' nem orvosolsz oda vagyok,
Az igazaknak sirást és gyászt hagyok.
- 15 4. Lelkem el *alélt* és el szakatkozott,
Minden tetemem és tsontom megh romlott,
A' nyavalya az ágy fenekhez nyomott,
Alig' mozgok minden eröm el fogyott.
- 20 5. Meddig' mulacz Uram és meddigh késel?
Hilak, vártatod magad és nem jösz el,
Ennyi kiáltasomra kerlek kely fel,
Edes Atyám előlled ne taszits el.
6. Forduly hozzám, tedd le immár haragod,
Nám *méggh tsak* edgy kedves jo szod sem adod,
Hol vagyon az te nagy irgalmasságod,
Hogy ez te szolgád megh nem szabadított?
- 25 7. Avagy ugyan talám már megh hadcz halnom?
A' te tiszteletedtől *kell méggh* válnom?
S- az én Uram nem kell tovább szolgálnom?
A' te neved a' földbe kell zárlanom?
- 30 8. Vallyon -s- ki ditsér teged az halálban?
Kinek juocz eszébe az koporsóban?
Nem az holtak félnek teged a' porban;
Hanem az élők áldnak ez világban.
- 35 9. Fohaszkodvan nyegek, könyben láb szemem,
Tsak az aszszu tsont bőr minden tetemem,
Kesereg' -s- ohajt meg' epedet szívem,
Az kiáltás miatt meg' szaratt nyelvem.
- 40 10. Mind ezek felett boszont ellensegem,
El hitte, hogy az Ur el hagyott engem,
Örül, vigad, várja és lesi végem.
Nekem penig' vagyon jo remensegem.
11. Minden ellensegim távozzatok el,
Mert az Ur méggh kór ágyamból fel emel,
Megh erti sirásom nem felejtett el,
Segiltsegh ennekem valamikor kell.

* V fogyok II—IV fagiok VI halalomban fagyok 12 VI gyászt és sirást 13
alélt II alélt III, VI alélt IV—V alélt 14 IV—V megh bomlott 15 VI fenekéhez 17
alélt *alélt* (hilak) mulacz és hilak meddigh késel? 18 III magadatt, s- nem VI Vartatod
alélt és nem jösz el 20 II tasziczad 22 I tsak méggh II, VI megh csak III—V Lám
alélt 24 VI a te 25 VI talám majd 26 I, III, V megh kell II, IV, VI kel megh 32
alélt 33 VI Fohászkodvan méggh s' könyvel labbog szemem 34 VI bőr, tsont 39
alélt, léss, es varia IV—V vária és kerü 43 III feleithet V felejt VI felejt

- 45 12. Megh halgatá mostis könyörgésemet,
Jo válaszzal ereszté kéresemet,
Szégyenben juttattya ellensegimet,
Meg' adgya elébbi egésségemet.
- 50 13. Szent David igy könyörge kór ágyában,
Az Urnak esedezek nagy kinnyában,
Bizván az Istennek nagy irgalmában,
Igy könyörge hatodik Soltárában.

62.

PSALMUS VII.

Nota: Irgalmazz Ur Isten immáron ennekem, irgalmazz etc.

- 1 1. Benned vagyon hütöm kegyelmes Istenem,
Édes Atyam reád függ keserves szemem,
Tsak te vagy egyedül minden remésemem,
Te néked könyörgök szabadits meg' engem.
2. Irgalmasságodbol legy velem ügyemben,
Hogy ne essem az en kergetöm toerében,
Szolgaltass ennekem tanatsot szivemben,
Ne jussak praedaul kegyetlen kezében.
- 10 3. Mint az éh Oroszlyan el szaggat, tép és nyö,
Szive nem hus, hanem *aczel és kemény* kö,
Ártatlan vérben forr, buzog', rotyogh es fő,
Tüzzel vassal kerget mint fene vad ugy jó.
- 15 4. Senki töb náladnál engem meg' nem menthet,
Éh torkából senki soha ki nem vehet,
Kivülled más velem semmi jot nem tehet,
Ha el hadcz bizonyos hogy készen el nyelhet.
- 20 5. Kegyelmes Istenem hogy ha ezt miveltem,
Hamissan ellenne hogy ha tselekedtem,
Ha valaha jóért gonoszzal fizettem,
Vagy ha boszuságbol gonoszért kárt töttem.
6. Ez legyen viszontagh jutalmom és végghem,
Bár üldözzön engem az en ellenségghem,
Fogjon s- földhöz verjen mindenestöl engem,
Az Sárba tapodgya minden dütsösegem.

45 VI könyörgesimet 47 II jutata IV ellenségemet 50 II, IV—VI eszedeszik

6 I teorében [*kezeben*-ből jav.] 8 IV—V praedaul ellenséggh kezében 10 I kemé *aczel* és II—VI atzel es kémeni 12 III mind IV—V igj ieo 13 VI engemet 14 IV—soha senkj VI torkokbol; vehet 15 V senki iot 16 VI el nyelnek 19 I gonoszul II go szal III—VI gonoszzal 20 VI gonoszul kart öttem

7. Hatalmas Ur Isten kely fel busultodban,
Az te szent nevedet ne hadd gyalázatban,
Ellenségem elé ne mennyen dolgában,
Zabolazd megh ötet hamis szándékában.
- 30 8. Az en ügyem tied, oltalmazd megh hived,
Igy fel magasztalod hired és *szent* neved,
Ezért te elődbe fel gyül a' te néped,
Jo téteményidert ditser es áld teged.
9. Te reád támasztom Uram az en ügyem,
Iteld es visgald megh mind vesém mind szivem,
Ártatlannak léled Uram az en fejem,
Azért vagyok benned ily nagy reménségem.
- 40 10. El hittem nyilván hogy ha iteletet tész,
Az én gyámoltalan életem mellett lész,
Az en ellenségem meg' nem marad, el vész,
A' ki most utánnam fút s- halálomra kész.
11. Te mindent lácz, hallasz, *éresz, értesz* és tudcz,
Akkoris vigyaszt, a' mikor mindent alutz,
Gondot viselsz, mindenfelé jársz kelsz és futz,
Gyors vagy és mindennek hamar végere jutz.
- 45 12. Itélője te vagy éz széles vilagnak,
Nagy ereje nagyon hatalmas karodnak,
Véghe hossza nintsen irgalmasságodnak,
De véget s- hatart vetcz az te haragodnak.
- 50 13. Az mely nagy jo kedved az téged felökhöz,
Megh oly haragos vagy *teged nem félökhöz,*
Az mely engedelmes vagj az megh térökhöz,
Meg' oly haragos vagy a' meg' nem térökhöz.
14. Ime az kegyetlen hamis ember ellen,
Megh köszörült éles fegyvert fogott Isten,
Készen vagyok keze a' meg' vont idegen,
Hatalmának jele az magass Egeken.

3 III cökét hamis szándékokbann 30 I nagy II—IV, VI szent V magasztalod fel;
31 VI Azert 32 III, V—VI Jo téteményedért 36 V Azért benned vagyok
37 II itelettel 41 I értesz, éresz II, IV—VI eresz ertesz III hallasz visgálsz értesz
38 III mindent el alutz IV—V Akkoris rám vigiaszt mikor 45 IV—V vagy te ez 47 VI
48 irgalmasságodnak 50 I—II, IV—V vagy a' meg' nem térökhöz III Vagyon, olyan kemény
49 az a' sziligy az bünösökhöz VI [Lásd a főszövegben.] 51 I—V Engedelmesseggel vagy a' sziligy
52 III Mert igaz biro vagy vram mindenekhez IV Ismét
53 rettetenes vagy az vakmerökhöz V Ismét rettetenes vagy az vakmeröhöz VI vagj megh
54 III embereknek 54 VI fog az Isten 56 VI Hatalmának jegye

15. Keszittet halálos mereggel kent nyilat,
Az ő pártya alatt vagyon minden állat,
Ha meg' nem tér az ellenség' meg' nem áthat,
Az Ur köztök im majd szornyü jaj szot hallat.
16. Mert az Isten kedve ellen álnokul szolt,
Az Urtol tanátsot dolgában nem kért volt,
Bünt fogadot melytől szivére méreg' folt,
A' mely halálára nagy veszedelmet tolt.
17. Titkon hogy el veszszek vermet vájt és kapált,
Melyben tsudaképpen esni maga talált,
Nékem hant volt lest és maganak lelt halált,
Tsalárdsagot vetett es siralmat kaszált.
18. Irgalmasságáert ditserem az Urat,
Igassaga szerént ki minden jót mutat,
Áldom az Ur Istent ki örömben juttat,
A' ki az életre adott kévant utat.
19. Ellenséghi elöt David busultában,
Igy könyörge bizvan ártatlanságában,
Leg' inkább penig' az Ur igasságában,
Mint irván hadta az hetedik Psalmusban.

63.

PSALMUS VIII.

Nota: Draga dologh az Ur Istent ditsérni, szine előtt.

1. Uralkodo hatalmas Ur és Felség,
Kinek hiven szolgal a' Föld, Viz és Egh,
Ugymint kinek minden miveid épség,
És nagy álmétkodásra méltó szépség.
2. Nagy hatalmad mindenüve ki szélett,
Dütsőséged vagyon az Egek felett,
Mindent adtál a' minek lenni kellett,
Meg' mutatván eröd jovoltod mellett.
3. Oly tudatlan ember nints ez világban,
Ki nem lelne okot arra munkádban,
Hogy benned ditsekedgyék mint Urában,
Es szent Neved forogjon az szájában.

58 VI Az ő kardgya 59 VI De ha meg nem tér az ellenség nem áthat 63 VI melyről 64 I, III tolyt II, IV—V tolt VI tölt 66 VI maga esni 70 IV mindent V mindent iol 73 IV—V budostában 76 II—V ez

Nota III Draga dolog, vel, Melly hatalmas 8 II Megh mutatad

- 15 4. Teged még' a' tsets szopokis ditsérnek,
Az tudatlan gyermekekis beszélnek,
Tudtára vagy az edgyügyű kösségnek,
Mindenütt még' a' kövekis hirdetnek.
- 20 5. Nem szolhat azért így az Istentelen:
Nints Isten, vagy ha vagyonis nints jelen,
Ez földre nem visel gondot szüntelen,
Tehát hogy hogy áll boszut az bün ellen?
6. Az nagy magoss Menyre ha ki fel teként,
Az Égh, Nap, Hold es Tsillag' mindent meg' int,
Hogy Isten vont felettünk fel ily szép szint,
Honnet ide alá essö vizet hint.
- 25 7. Hatalmas Ur, *bezzeg* tsudalatos vagy!
Véghetetlen hatalmad mely igen nagy,
A' Mennyen, Földön, vizen egyedül vagy,
Igaz, kegyes erős Isten vagy és nagy.
- 30 8. Hozzád képest az ember tsak föld tserép,
De a' te szépséged által kedvel szép,
Az ember fia olyan mint edgy holt kép,
De a' te erőddel eleven és epp.
- 35 9. Nem sokkal alább valo az Angyalnál,
Testet visel es azzal kissebb annál,
Melyből mikor hatalmad által ki száll,
Menyben az Angyalokkal edgyaránt áll.
- 40 10. De ez életben sem felejtetted el,
Meg' koronaztad ötet tisztességgel,
Meg' ekcsitetted nagy dütsöséggel,
Eröss, gazdag es tellyes böltseséggel.
11. Minden féle állaton Urrá tötted,
A' te Isteni székedbe ültetted,
Vadon, barmon, halon fellyül emelted,
Minden örökséged neki engedted.
- 45 12. Hatalmas Ur *bezzeg* tsudalatos vagy!
Veghetetlen hatalmad mely igen nagy!
Az Mennyen, földön, vizen egyedül vagy,
A' te nagy Nevednek dütsöséget adgy.
- 50 13. Böltcs hatalmát látá David Istennek,
Teremtője hogy tsak az Ur mindennek,
Kivaltképpen hogy Ura az embernek,
Ez summája az nyolczadik Eneknek.

■ --- iiczirnek 23 V szép fent VI fel felettünk 25 I oh mely II beszegh czulatos [!]
-VI bezzeg 30 I, III kedves II kedue IV-VI keduel 32 II erőddel ollia [!] eleuen
:-: :-leited 38 III eöket 44 VI örökségid 45 I oh mely II-VI beszegh 50 V csak ur
:-: :-z

PSALMUS IX.

Nota: Illyen fogadást tön az szent David az örök Istennek etc.

- 1 1. Ditserem Ur Isten az te neved tellyes életemben,
Az te hozzám valo jo voltodat viselem szivemben,
Hirdetem mindenütt tsuda teted lelki nagy örömben.
- 5 2. Örvendez én lelkem, és vigh kedvel te neked éneklek,
Irgalmasságodért a' migh élek én el nem felejtlek,
Kegyes hozzám valo jo voltodért örökké tisztellek.
3. Az te eröd által ellenségim mert hátat adának,
Kezedet ki nyujtván edgy szód miatt veszélybe jutának,
Kemény orczád előtt megh réműlvén mind hátra futának.
- 10 4. Megh szánád ügyemet, s- meg' mutatad nagy hatalmas eröd,
Itélő székedet mentségemre nagy sietve le tőd,
Ellenségim ellen kegyelmesen az én gondom fel vöd.
- 15 5. Bölts iteletedből hütöm szerént szollál igaz törvényt,
Engem meg' biztatál és meg' mentél gyamoltalan szegenyt,
Ellensegem penig' büne szerent szenvede szörnyü ként.
6. Ki törléd, ki vesztéd hirtet nevet az élök könyvéből,
Minden kegyetlennek el fogyatád életét szivéből,
Erös Varosoknak bástyájokat ki hanyád tövéből.
- 20 7. Te penigh Ur Isten birtokodban örökké megh maradcz,
Eröss az te széked melyből mind e' világnak törvényt adcz,
Az bünöst el veszted, az igaznak halált látni nem hadcz.
8. Az nyomorultaknak Attyok vagy és kegyelmes oltalmok,
A' szükölködöknek elégseges kedvel tölt jutalmok,
A' keserveseknek te általlad el fogy szü fájdalek.
- 25 9. Minden szentek a' nagy Menyben lako Urat ditsérjétek,
Az eo sok jo voltat minden népek között hirdessétek,
Es jo teteményét s- nagy kegyelmét el ne felejtsetek.
10. Boszszut áll a' bünért s- ki keresi ő az ártatlan vért,
Nem feletkezik el minden okot jól hall, lát, tud és ért,
30 A' meg' nyomorultnak a' ki hozzá kiált, ad elégh bért.

3 VI örömmel 4 II enekelek IV ének(e)lek 6 IV jó kedvedért 12 IV—V az én gondom kegyelmesen VI Ellenségem 16 I, VI Ki törlőd, ki vesztéd II—V Ki törlőd, ki vesztéd 17 VI fogyatád 18 II városoknak bástyákat (!) VI ki hanyad tövéből 23 IV kedvel volt V kedvel vött 24 VI fájások 26 VI ő nagy jó 27 I teteményit; kegyelmit II—VI tetemeniet; kegyelmet 29 III minden eket [*minden okot*-ból jav.] IV—VI mindeneket

11. Irgalmas Ur Isten szány meg' engem es könyöruly rajtam,
Minden szükségemben igaz hűtellel csak te tölled vártam,
Ellenségim ellen ez utanis ügyemet rad biztam.
- 35 12. Hogy ha az halálnak kapujához jutokis meg' tartasz,
Hogy a' te nevednek ditséretit hirdessem meg' váltasz,
Minden népek között hogy beszéllyem tudád megh marasztasz.
13. Az Istentelenek a' magoktól tsinált törben esnek,
Az önnön urkokban az ő magok lábok kötelezdnék,
Es nyavalyájokban hogy igaz vagy Uram meg' ismernek.
- 40 14. Méltan szenved halált a' ki csak bünt üz és arra hal s- vesz,
Az Istent valaki el felejtí annak halála kész,
Az ki penig' hozzád kiált Uram ennek segítségégh léssz.
- 45 15. Kely fel szent Ur azért és nagy erőd mindenek mutasd megh,
Erőtlenségeket a' Pogányok nyilván hadd lássak megh,
Hogy igaz Isten vagy hogy nagy Ur vagy mindenek vallyák megh.
16. Így ditséré Dávid az Ur Istent irgalmasságáért,
Hálát ádván neki tiszta szüből szabadittásáért:
Aldot legyen az Ur mind örökké hatalmasságáért.

65.

PSALMUS X.

Nota: Emlekezzél Ur Isten hiveidről, kik kialtunk etc.

- 1 1. Kegyes Isten töllünk meszsze miért mégy?
Ez inségben nyujts kezéd, segítsegh legy,
Ne felejts el az nyomorultal jól tégy,
Jo voltodért hogy ditséret mondást végy.
2. Imé a' ki magának kedves bünt szült,
Az eo szive rossz gondolattyában fült,
Magát áldván az Ur Istentől el hült,
Káromkodván a' rut bünben torkigh ült.
- 10 3. Kevély haragjában nem tudakozik,
Isten felől azt véli hogy aluszik,
Minden jobban szerentsésen tobzodik,
A' te büntetésedtől nem irtozik.

III — III Ellenségem IV—V Ellenségim VI Ellenségim; ügyem rád 35 IV—V hirdet-
33 V urkokban 42 III, V—VI annak 43 VI ezért 44 IV nyilván hogy V hogy nyilván
45 legyen neve mind

Nota III . . .Seu: Mely hatalmas az my Urunk az Isten 1 VI miért fucz? 6 IV—V
lattyához VI szült [!] 7 II, IV—V áduán

4. Minden ellenségit semminek véli,
 15 Hogy örökké meg' marad azt itéli,
 Emberrel nem gondol, Istent nem féli,
 Napját minden nyavalyanélkül éli.
5. Száját átok es szitokkal meg' füzte,
 A' kegyelmet szivéből meszsze üzte,
 20 Hazug' szavát tsalárdsággal meg' kente,
 Merges nyelvét mint fegyveret meg'-fente.
6. Minden szoross helyyeken hánt vetet lest,
 Dulful minden kitsin dologra képest,
 Keze miatt vész el sok ártatlan test,
 A' szegényeknek vérekben fegyvert fest.
- 25 7. Mint a' fene éh Oroszlyan lesködik,
 Mikor senkit megh nem ejthet fenődik,
 Az öldökléshez két kézzel törődik,
 Hogy ölyön vágjon tsak azon törődik.
- 30 8. Űldöz, praedal, koborol, pusztit és ront,
 Dühüsködvén mindenütt mindent el bont,
 Még' a' Szent Ember ellenis fegyvert vont,
 Álmábanis Istentelenül vért ont.
- 35 9. El hitte azt hogy nem vigyáz az Isten,
 Es a' földre gondviselése nintsen,
 Kely fel Uram hadd ismérjen megh minden,
 És könyörűly az ártatlan emberen.
- 40 10. Mint boszontson az Istentelen hald megh,
 Azt mondgja hogy ötet nem keresed megh,
 Mindent mivel mert te nem bünteted megh,
 De hogy rá neszsz es jól latod mutasd megh.
11. Tsak te reád maradt az szegény árva,
 Teged ohajt rád kialt űlve járva,
 Nintsen Uram a' te markod be zárva,
 Segedelmet tölled vár minden árva.
- 45 12. Ronts meg' a' kegyetlen ember ágyekát,
 Ne vihesse végbe gonosz szándekát,
 Törd meg' az ő Istentelen két karját,
 Hogy ne birja praedából gyűlt marhájat.

14 VI Hogy mind örökké 17 V átokkal szitokkal VI átkok és szitkokkal 19 IV—V bé kente 22 VI Dul, ful, [beszúrva: *morog*] minden dologhra képest 24 V vérében 26 III senkit <meg> nem eythet fenekődik 27 II törődik 30 III mindent mindenűt VI Dühüsködik 47 III az istentelennek ket VI Törd el

- 50 13. Ebből hogy Isten nagy Ur vagy megh tudgyák,
 A' hirt nevet mindenek neked adgyak,
 A' Pogannak el vesztét hogy meg' hallják,
 Minden népek szentséges neved áldgyák.
14. Ha az szegény nyomorulton könyörülsz,
 Az özvegyek és árvák melle kerülsz,
 55 Ha az Istentelenek ellen fel ülsz,
 Ezért minden szentek közt meg' dütsöülsz.
15. Az kegyetlen vér szomjuhozok ellen,
 Igy könyörge szent Dávid ez énekben,
 Hogy az Isten oltalmazza mindenben,
 60 És ne adgya az bünösök kezében.

66.

PSALMUS XI.

Nota: Jer emlekezzünk keresztyén népek, az nagy etc.

1. Bizom az Urban mint erőss várban,
 szivem nem rettegh tellyes remónséggel,
 Hejában szoltok és tanátsoltok
 hogy segítségért fussak sietséggel.
2. Az nagy Urakra mint edgy köszálra
 nem vetem szemem tsak Istentől várok,
 Nints veréb szivem az Urban kedvem,
 meg' segilt hiszem es roszzul nem járok.
3. Az kegyetlenek és hütötlenek
 gonosz szándékkal minnyáján készültek,
 Ijok kezekben s- nyilok idegben
 az igaz ellen les helyekben ültek.
4. Keszek a' harcra a' vérontásra,
 mindenütt eddigh jo szerentséjek volt,
 Akarattyokat és szándekokat
 véghez vittek és miattok sok nép holt.
5. Olyan mint a' gaz, nálok az igaz,
 a' jo és gonosz közt választ nem tésznek,
 Ellenek ki áll, vagy *ki szemben* száll?
 penzt a' mentségért s- fizetést nem vésznek.

hir nevet 51 IV—V Az pogánok 52 VI nevedet 56 II szentek kösze III Azert
 könyörge Dávid 59 III oltalmazá 60 III nem adá VI ne hadgya
 3 II szolták es tanaczoltak VI tanátskoztok 5 VI Az hütetlenek és kegyetlenek 6
 -s-en 7 II szerenczek 10 I, IV—V szemben ki II—III, VI ki szembe

6. Így ijegetnek és így rettentnek,
de én tudom hogy az Ur értem helyt áll,
Szent Templomából az Menyországból
hogy meg' örizzen el hittem hogy le száll.
7. Az ő két szeme most a' szegényre,
meg' kérdi kinek vagyon mi szükséghe?
Az igaz ellen az Istentelen
mikor fel készül Isten ellenséghe.
- 15 8. Annak ki gonoszt követ veszélyt oszt,
az jámbort penigh a' földről fel veszi,
Meg szabadittyá, ojja és tartya,
az ötöt félöt kedves szemmel nézi.
9. Tüz emészti meg' a' ki törvényt szegh,
a' bűnösökre szor iszonyu záport,
Szörnyü veszellyel, szárazto széllel
a' gonoszokat el hánnya mint a' port.
10. Az Isten igaz az ő neve az,
ez oka hogy az igazat megh tartya,
20 Igen jó kedvel Atyai szível
az igasságot mind örökké láttya.

67.

PSALMUS XII.

Nota: Oh Ur Isten tekents reank magoss Menyből etc.

- 1 1. Tarts meg' és üdvözits engem,
Uram édes reménségem;
Mert az Isteni tisztelet
Es az tiszta igaz elet,
Az emberek közt el fogyott,
Tegeđ e' vilagh el hagyott,
Istentelensegben fagyott.
- 10 2. Nintsen az igaz szeretet,
A' hamisságh fel vétetett;
Az hizelkedő kettős szü
Embert veszt mint a' mérges fü,
Mindeneknek hazug' nyelvek,
Rakvák epével az szivök,
Viszsza fordult minden kedvek.

13 I szeme [keze-ből jav.] IV—V vagion nagy 16 VI szemmel láttya

- 15 3. Uram a' tsalárd nyelveket,
Vagd ki és veszed el őket;
Mellyek kérkednek kevélyen,
És hazudnak minden helyyen,
Ezt mondvan: Mindent tehetünk.
- 20 A' mü erönk vagyon velünk.
Azért kitöl s- miért felünk?
4. Így szoll a' hatalmas Isten:
Boszut állok minden testen;
A' kik nem tisztelnek engem,
- 25 Megh utállyak Istenségem,
A' nyomorult szegényekért
Fel kelek az özvegyekért,
Az el hagyatot árvákert.
5. Latom el pusztulásokat,
Hallom fohaszkodásokat;
- 30 De majd szabadokká tészem,
Latrok kezéből ki vészem,
Ezt penig' mivelem mindgyárt,
Mert már seregem táhort járt,
- 35 A' hütötlen nem tészzen kárt.
6. Az Urnak beszéde igaz,
Nintsen abban ki vető gaz;
Mint a' probaltatott ezüst,
Mellyet meg' nem rutitt a' füst,
- 40 Az Ur igereti ellen,
Nem árt semmit az hütötlen,
Nem marad, el vész hirtelen.
7. De te Uram tarts meg' minket,
Terits meg' ellenségünket;
- 45 Ne magasztallyad őket fel,
Hogy magokat ne hidgyek el,
Mert mikor a' gonosz népek
Jo szerentséjekben epek,
Ragadozo enyves lépek.
8. Szent David az Ur Istennek,
Így könyörge hogy mindennek;
- 50 Igaz jutalmat ki adgya,
A' bünöst élni ne hadgya,
Az eö népét szabadítsa,
Ígéjevel boldogítsa,
Eleteket hoszszabítsa.

20 VI mi velünk 28 VI el hagjot 31 II szabadosokka 39 VI megh rutit 41 V Nem
semmit [!] 44 IV—V ellenségünket VI Ronts megh mü ellenségünket 49 II enyues kezek
53 I nem II—III, V—VI ne IV ne<m>

PSALMUS XIII.

Nota: Ur Isten legy most mü velünk, mert sokan tamadtanak

- 1 1. Uram meddigh felejtesz el?
 Talám el hadtál már tellyesseggel?
 Szent szinedet meddigh rejtet el?
 Meddigh itatcz méreggel?
2. Meddigh busongok lelkenben?
 Meddigh viselek gyaszt *bús* szivemben?
 Meddigh leszen az én ügyemben,
 Fájdalmas gond elmemben?
- 10 3. Az én ellennem fel költ nép,
 Engem meddig' badgyaszt emészt és tép?
 Talam edgyszer titkon tsak meg' lép,
 S- meg' öl mint edgy éles kép.
4. Ur Isten halgass meg' engem,
 Botsáássad jo véggel könyörgésem,
 15 Két szememből töröld ki könyvem,
 Tölts vigh kedvel bé szivom.
5. Szemem halálos álomban,
 Ne hunnyam el ez budosásomban,
 Meg ne tsallyam hogy nagy biztomban
 20 En magam tanátsomban.
6. Ne mondgya azt ellenségem:
 Bé telék kedvem és reménségem,
 Ám meg' birta nagy erősségem,
 Vagyon gyönyörüségem.
- 25 7. Ha tantorodásom lészen,
 Ellenségem rajtam szegyent téssen,
 Vigad ezen ha eröt véssen,
 Talám ugyan megh éssen.
8. Jol tudod hogy benned bizom,
 30 Az te neved szivemben hordozom,
 Én mindenkor kedvedet ózom,
 Eröd paisul vonzom.

5 VI elmémben ? 6 I én II—VI bus 7 IV ez én 10 VI meddig [beszúrva: *ront*] emészt
 11 V Talám egykor 14 II Boczasd 17 II halalos agomban 19 V csallyon 23 II remenszegem
 [erőszegem-ből jav.] 31 V kedved rád oszom

- 35 9. Örül szívem jó voltodban,
A' te kívánt szabadittasodban,
Ditseretet hangos torokban,
Eneklek Templomodban.
- 40 10. Szent David nagy zokogásban,
Az harmadik és tized Psalmusban,
Ezt eneklé a' budosásban,
Mikor vala sirásban.

69.

PSALMUS XIV.

Nota: Légy irgalmas Ur Isten mű nekünk, mert

- 1 1. Az esztelen így szöll vigh kedvében,
Mikor vagyon öröme szívében:
Nintsen sem volt sem leszen a' Menyben,
A' ki miatt szóm nem menne végben.
- 5 2. Im mindnyájan mind edyig' meg' vesztek,
Mind az Istentelenségre tértek,
Gonossággal és bűnnel töltöztek,
A' joságból régen ki öltöztek.
- 10 3. Az *ur menyből* tekintél a' földre,
Ez én utánnam fel lázzat népre,
Vigyaz minden tselekedetekre,
Igen halgat álnok beszédekre.
- 15 4. Elméjekben nints semmi értelem,
Sem szivökben Isteni félelem,
Elöttök nem kedves a' kegyelem,
Szivök lelkek tsak a' veszedelem.
- 20 5. Az jó utból mindnyájan ki tértek,
Edgyül haszontalanokká löttek,
Edgyről edyigh minnyájan bünt töttek,
Abban mint edgy fertőben merültek.
6. Imé a' kik népem fel faldoklyák,
A' kik mint a' kenyeret úgy rágják,
A' kik nevem oltalmul nem hiják,
Iszonyu nagy veszedelmek láttyák.

2 A' tizenharmadik Psalmusában II—V Az harmadik és tized Psalmusban VI Az harmadik és tized (ik) Psalmusban

I IV—V io keduében 2 VI vagyon vigasságh 3 IV—V leszen ur menyben 9 I Az menyből tekintél II—III, VI Az vr menibeöl tekintél IV Az ur menyből tekintél ez V Az menyből tekente le földre 10 I, V Az II—IV, VI Ez 11 I Vigyasz II—VI Uigiaz 12 I Ez II halgat alnak czelekedetekre III—VI halgat 18 I Edgyüt II—III, VI Eggül V Edgyigh 19 II, IV Eggül 21 VI falkodgyák 23 VI oltalmul

- 25 7. Ottis félnek a' hol félni nem kell,
Hol ingyen sem félnek ott vesznek kell,
Esetekből soha nem kelnek fel,
Hanem az ö bünökben vesznek el.
- 30 8. Es megh érzik az én sulyos kezem,
Rajtok mikor büntetésem tészem,
Népem az ö torkokból ki veszem,
És állandó kies helyre tészem.
- 35 9. Mert én az igazak között vagyok,
Ezek az én szemem előtt nagyok,
A' joknak jot s- békeséget hagyok,
A' latroknak ellenségek vagyok.
- 40 10. Az én népem én magam váltom megh,
Fogságából földébe hozom megh,
Megh ültetem és kedvel áldom megh,
Örül nekem és úgy dütsöitt megh.
11. Tizenegyed éneke Dávidnak,
Megh jelenti sorsát a' latroknak,
Igén penigh minden jót a' joknak,
A' kik Istent tisztelik azoknak.

70.

PSALMUS XV.

Nota: Mely hatalmas az mü Urunk az Isten.

- 1 1. Szent Ur Isten ki mehet te elődben?
A' mindenek felet valo Egekben,
Tanits meg' engem a' te jo kedvedben,
Ki juthat bé a' te dütsőségedben?
2. Az ki szent és ártatlan életet él,
Szereti az Istent s- mint Urától fél,
Tellyes minden erejével arra kél,
Hogy szolgállyon Istennek valamigh él.
- 10 3. Ez mellett ugy szeret mast mint ö magát,
Igasságban viseli minden dolgát,
Minden jokkal meg' füzi igasságát,
Jo tselekedetben éli világát.

26 II uezsnek ell III—VI vesznek el 30 IV—V Ráyok 31 V Népek 33 VI közt 35 II be-
keszeget adok 37 V Az en magam en nepem váltom 38 V földébol
3 VI Tarcz-megh 8 II szolgálianak

- 15 4. Magabanis nem gondol semmi gonoszt,
Tsalárdul semmit mastolis el nem foszt,
Mindenüve igaz szo beszedet oszt,
Nyelvével mást jo hir névtől meg' nem foszt.
- 20 5. Gyomorbol utállya a' gonosságot,
Nem tart a' gonoszokkal társaságot,
Szúből szereti a' szép jámborságot,
Es a' jamborokkal tart barátságot.
6. Az mit mond azt soha meg' nem másollya,
Es egy felebaráttját meg' nem tsallya,
Mint hogy Isten nevet igazán vallya,
Fogadását kárávalis megh állya.
- 25 7. Hasznát nem nézvén jo tétéményenek,
Mind ingyen s- mind költsön ad a' szegénynek,
Penz fiat usorát nem hajt kéntsének,
Hogy torkát meg' meczené a' szegénynek.
- 30 8. Ajandekot sem nem ad sem nem vészen,
Azzal az ártatlánnak kárt nem téssen,
A' ki ez jo dolgokban forog' készen,
Kétségnélkül a' Menyországban lészen.

71.

PSALMUS XVI.

Nota: Irgalmazz Ur Isten immáron ennekem, etc.

- 1 1. Te benned szent Atyám minden bizodalom,
Eröss hüttel vallom hog' te vagy oltalmom,
Inditsa fel szived keserves siralmom,
Tarts meg' engem és légy kedves nyugodalomom.
2. Az en lelkem teged eröss Urának tart,
Ennekem mert te vagy kévant ki fogo part,
Nekem hogy hozzád végy nyujtasz kegyesen kart,
Mely hogy el ne essem kegyelmesen meg' tart.
3. Nints semmim mit adgyak ez jo tételedért,
Véghetetlen hozzám valo jovoltodért,
Ez te szent Atyai buzgo szerelmedért,
Mellyet te tudcz es az én szegény lelkem ért.

semmitis mástól VI Tsalárdul-is semmit mastól 15 III szoban [oszt hij.] 18 V
szegényet 22 I—V így VI egy 25 II nem neszi 26 II [ád hij.] 28 II megh mesze 31 III
ez dolgokban forog, s' így téssen V dologban VI a' jo dologban

Nota III . . . seu: Gondolkodjál Ember az te büneidről. 6 V Mert te vagy ennekem
Hozzád végy s nekem nyujtas kegyesen kart 9 IV—V semmi 10 IV—V [11. sorként]
tétéledért 11 IV—V [10. sorként]

4. Tudom Uram ezzel hogy kedvedet lelem,
Valamikor tiszta sziből ezt mivelem,
15 Hogy az igaz árvát étetem én velem,
Es az én kenyérem a' Szentekkel élem.
5. Ezek ismerik megh az én akaratom,
Mindenkor ezekhez jo kedvem mutatom,
Erötlensegeket mindenha támasztom,
20 Hozzám jöveletek valamikor látom.
6. Nem veszedelmekre gyüttöm hozzám öket,
De meg' vigasztalom keserves szivöket,
Nem tsak ajakimra veszem fel neveket,
De elmemben tartvan megh betsüllöm öket.
- 25 7. Nem fogyatkozom meg' ez jo tétéményben,
Uram te vagy részem mert minden kéntseemben,
Viszontag' bé iktatcz én örökségemben,
A' sors után nyilam esik siros helyben.
8. Aldlak Atyám téged a' ki elmét adtál,
30 A' ki Ejjel, nappal böltsen tanítottál,
Mindenestől fogva a' josághoz szabtál,
Magadból én belém okos lelket adtal.
9. Eszemben vöttem hogy szemem előtt jársz kelsz,
35 Jobbom felöl vagy és a' sárból ki emelsz,
Oltalmad szárnyával ugyan környül kertelsz,
Tenereden hordosz olyan igen kedvelsz.
10. Az én szivem ezen örömmel meg' hevült,
És ki mondhatatlan vigasságban merült,
Nyelvem szep ditséret mondásra fel zendült,
40 Akaratom boldogh reménségben örült.
11. Mert a' koporsóban nem hagyod lelkemet,
A' föld porából fel támasztod testemet,
Mennyei örömmel töltöd bé szivemet,
És meg' boldogittod ártatlan fejemet.
- 45 12. Hogy oktattál engem szent élő utadra,
Vig' örömmel nezek a' te szép orczádra,
Két karodon ülök hajolván válladra,
Hogy ily nagy gondod volt meltatlan szolgáladra.
- 50 13. Az Istennek Dávid igy könyörögh vala,
Ellenséghi miatt mikor meg' nem hala,
Hogy Isten lön erös gyözhetlen fala,
Arról az Istennek igy éneklett vala.

13 IV—V kedvedet nyerem 19 VI mindenkor 25 VI az jo 26 I—V kéntseiben V kéntseemben [Vö. Károli: „Az WR az én örökségemnek és poháromnak része, te tart az én részemet.”] 27 IV—V be juttatcz VI bé ittacz [!] 28 VI Ez sors; földben 36 VI olly: szörn yön 37 II megh hölt 46 VI teszent 48 VI volt méltóságomra 52 II eneklett IV—V enek-

PSALMUS XVII.

Nota: Hogy Jerusalemnak draga Templumat.

- 1 Halgasd meg' Ur Isten imádkozásom,
Igaz és keserves kialtozásom,
Édes Atyám szánd meg' sirankozásom,
És tiszta sziből valo zokogásom.
- 5 2. Az te szined előtt iteltessem megh,
Mert a' te két szemed igasságra szegh,
Immár Ur Isten sokszor próbáltal meg',
De hamisságban soha nem értél megh.
- 10 3. Uram tennen magad adgy szabadulást,
Hogy emberekre ne irjam az áldást,
A' te igédert láttam szorongatást,
Azért tegedet kérlek tsak és nem mast.
- 15 4. Igazgasd lépésem a' te utadban,
Hogy igyenest járjak mindenkor abban,
Lám meg' halgattál imádkozásomban,
Mostis segély meg' nyomoruságomban.
- 20 5. Mutasd meg' a' te nagy irgalmasságod,
Mellyel a' te benned bizot meg' tartod,
Azoktól a' kik nem félik hatalmod,
Őrizz meg' engem erőtelen juhod.
6. Az te szárnyad alatt oltalmaz engem,
Hogy meg' ne emeszsen sok ellenségem,
Kik ellen te vagy minden reménségem,
Es nem árthatnak ha megh segilsz engem.
7. Környül vöttek mint edgy nagy eröss sánczal,
Hogy töltözögyenek gazdagh praedával,
Edgymás-közt szolnak rollam kevély szoval,
Hogy ne legyenek soha semmi joval.
8. Nyakok a' földre szegh oda int szemek,
Mellyel azt jelentik hogy meg' öllyenek,
Mint az Oroszlan olyan kegyetlenek,
Ha meg' ejthetnek semmit nem kedveznek.

3 II [Hiányzik.] 4 II [A versszaknak ez a harmadik sora. A lap szélére más kézzel betoldva:] Kérlek ne vesd el ohajtasom 10 I, III ez II, IV—VI az 12 IV—V és én nem VI kérlek én és 15 V imádkozásomban 25 II vöttek engem mint egy erős 26 VI töltözzenek megh

- 35 9. Kely fel Uram Isten vedd elől őket,
Térits meg' ez vissza fordult fejeket,
És szabadíts meg' kezeből engemet,
A' ki te néked szenteltem szívemet.
- 40 10. Az te kezed ellen meg' sem moczczannak,
Halando emberi erővel birnak,
Noha ez világh jovaiban vadnak,
De te előtted örökké megh halnak.
11. En jo tétem után elődben jutok,
A' te utaidon te hozzád futok,
Két szemed előtt örökké meg' állok,
A' Menyországban te neked szolgállok.
- 45 12. Hogy Dávid Saultól nyomorgattatek,
A' nagy Ur Istennek így esedezők,
Kéré az Istent hogy meg' menekedgyék,
Az ellenségnek kezébe ne essek.

73.

PSALMUS 18.

Nota: Szent David Proféta éneklő könyv.

- 1 1. SZERetlek tégedet édes Atyám Uram, mert te vagy erősségem,
Föld bástyám, Kövaram, győzhetetlen Tornynom, te vagy kész segítségem;
Hatalmas bay-vivom, erős oltalmazom, bizonyos reménységem,
Feiem, fenyves napom, minden szabadsagom és örök üdvességem.
- 5 2. Az egy mind örökké áldando Szent Urnak, éneklek az míg élek,
Téged én Istenem, kegyelmes vezérem. szemem előtt visellek,
Soha *melölled* nem távozom meszsze, tsak szent nevednek éneklek,
Hogy ellenségemtől kegyesen meg tartál mind örökké ditsirlek.
- 10 3. Környül fogot vala engem az halálnak meg ölo kemény lántza,
Hogy nagy fáydalommal, iszonyu kinokkal életemet megh rontsa,
Környül fogot vala az sötét tömletzü pokolnak reytek Sántza,
Hogy testem bőrétől, kimélletlen kézzel meg foszsza, és meg hántsa.

36 IV szentelem V szentelem fejemet 39 V iovaira vágynak 40 IV—V előlled 47 V Kéri
2 Nyomt. Föld, Bástyám I—VI Föld bástyám 5 IV Ez; állandó V állandó 7 Nyomt.,
III Soha te melölled I—II, IV—VI Soha mellölled 8 I, IV—V ellenségimtől 11 VI töm-
lőzszel

4. Ez meg szorulásban keserves ügyemben, fel kiálték az Urhoz,
 Az én Istenemhez, az engem szerető kegyelmes szent Atyámhoz,
 Szabadulásomért folyamodom az ő, dütsőséges voltához,
 Hiszem hogy én raytam szüve esik mindgyárt, s' készen segítséget hoz.
5. Fel indula szomra, az föld ő szovára reszketvén meg indula,
 Fundamentumától fogva minden hegy és köszikla, meg mozdula,
 Az ő haragiának mihelt boszszu álló sebes tüze fel gyula,
 Ottan az száiból füstel elegyült lang, nagy szörnyen ki zudula.
6. Meg haytván az Eghet az terhes felhőkben az földre alá szálla,
 Az ő lába alatt hogy senki ne lássa, sűrű esső köd vala,
 Az ő szent ladáia tündöklő két fenyves Cherubinon meg álla,
 Onnat nagy hirtelen a gyors szelek szárnyán, az eghben ki szárnyala.
7. Sűrű sötéttséggel fekete felhőkkel bé voná az Egheket,
 Nagy temérdek vizzel meg terhelé szellyel az sötét fellegeket,
 Dörgés, tsattogással, tűz, lang, villámással, hánya le nagy iegeket,
 Egyetemben mint az sűrű nyilat, úgy le hányá az meny köveket.
8. Az le zudult sebes ár-vizek mindenüt az földet szeljel folyák,
 Fundamentumától fogva az nagy szelyes világot környül fogák,
 Az én reám törő minden ellenségim hirtelen el ragadák,
 Az UR itéleti męltó jutalmokat, ilyenképpen meg adák.
9. En érettem peng a Mennyegből küldé, és az veszélyből ki vön,
 Az nagy árvizekből ki ragadván, száraz bátorsagos helyre tön,
 Ellenségim ellen az ő nagj hatalma meg tartó segítség lön,
 Haragiának napián mint kegyelmes Atya, engem ölében fel vön.
10. Igazsagom szerint ártatlan feiemnek az Ur ada szép áldást,
 Mert az ő utain tellyes életemben, hiven iártam mind futvást,
 És Istentelenül az én Uram körül, soha nem imádtam mást,
 Szent törvénye szerint élvén, tsak ő tölle vártam meg igazulást.
11. Mert tudom Uram hogy az ki te veled iár, soha meg nem szeplösül.
 Az ki téged követ, szeret, feļ, és tisztel, gonosz hir, névben nem sül,
 Szenté léssen tölled, megh tisztul és minden ioságokban részesül,
 Az ki peng téged szemé elöl el vét, rut halállal közösül.

3 VI keserves igámban 14 VI és engem 15 V folyamodom 18 II, VI megh indula
 Fundamentumostul 19 V haragiában IV—V meg giula VI [mihelt hij.] 20 V Ottan ő
 21 V felhőkből 22 V Hogj senki ne lássa az ő laba alatt sűrű 28 Nyomt. kemény I—VI
 29 V szelyes arvizek VI árvizek ez föld(ön)ett mindenüt 30 IV ez nagj 31 I—II,
 32 V ellenségem 33 II menyből III—IV mennyekből 35 VI Ellenségem 38 II jariak 42
 43 m fül

- 45 12. Az sziligy szüveket és egyigyüveket meg őrized és tartod,
De az kevély nagyra néző gonosz szemet, meg alázkod és rontod,
Tsak te vagy Uram ki az sötétségben, az én fáklyámot megh gyuytod,
Az veszedelemből hogy meg szabadullyak, szemem világosítod.
13. Minden nyavalyából Uram te általad talállok ki menetelt,
50 Meg az kö-falonis, ha te velem vagy, hát lelek által menő helt,
Az meg szorulásban az te tiszta Ighéd szolgáltat italt, etelt,
Valamikor szívem szent ígéretednek nagj örömmel ád hitelt.
14. Ugyanis kívülled Uram kitsoda Ur? te vagy az élő Felség,
Kitsoda kívülled Isten? egjedül vagj egy hatalmas Istenség,
Mind földön és mennyen egyedül tsak téged illet minden tisztesség
Örökkön örökké te néked adassék Ur Isten az dütsőség.
15. Az Isten övedzet fel engem erővel, és io utban állatot,
Mellyen az iosagban és az szent ártatlan épp életben iuttatot,
Ez által az hova ellenségem előtt fussak kö-várt mutatot,
60 Melyben önnön maga az ostromlok ellen, tanátsolt és oktatot.
16. Iób karomat Uram az hartzon erősbé tötted, az kemény értznél,
Az én benned valo reménségem sokkal hathatob volt az törnél,
Sisakom, paisom, pántzélom, nem volt töb az benned valo hütnél,
Az te szent Igédnek pallosa kezemben, iob volt minden fegyvernél.
- 65 17. Az te fenyítéked bátoritot engem az hadakozás közben,
Hogy meg ne tsizamnék lábam az tér földön, birtad az sik mezőben,
Az én töllem meg vert ellenségim futván, mind esének üzöben,
Én inokban voltam és őket le vágtam, fottig az futás közben.
18. Kezemben adád az én ellenségimet, kiknek hátokon iártam,
70 Az engem gyülölő, öldöklő feieket te általad le vágtam,
Meg előzttem őket, és mint a' iuhokat az fegyverre ugy vártam,
Az kik én utánam oládkodtak. azok holt tetemeken iártam.
19. Kiáltának hogy ha segítséggel lenne, de senki nem hallá meg.
Az Urhoz az én szent Istenemhez öis, de nem szabaditá meg,
75 Mind porrá töm őket, közüllök tsak egyis nem menekedheték meg,
Miként az láb alat valo sárt, az kevély népet, ugy tapodám meg.

45 VI megh őrzöd és megh tartod 47 VI Tsak te légy Uram az sötétségben az ki az én
49 III nyavalyákból IV—VI nyavalyámból 50 II által menetelt 54 VI vagy hatalmas nagy
55 I, IV Mind Földön mind Mennyen V menjben VI [Hiányzik.] 57 I—VI engem fel
60 II, V ostromok 62 II bennem [!] 66 VI tsuszomnyék [!] 68 IV le vágám 69 VI adod
az én ellenségemet 71 V hantam 73 II Kiáltanak ha szegitsegel IV Kiáltanak ha ki V
Kiáltanak ha ki; hallja meg 74 V szabadittja megh VI ökis 75 VI közüllök egyikis

20. Igj szabadítál meg az én ellenem part-ütő nemzet kezéből,
Kegyelmisségedből minden Pogánokon győzedelmes fővé től,
Én bennem az te szent nevednek, minden nép között ditsiretet vől,
Ez egész világon irgalmassagodért, Ur Isten hiressé löl.
21. Ellyen az Ur Isten az én szent Istenem, örökké áldot legyen,
Ditsiretet, háláadást, dütsöséget, és birodalmat végyen,
Ennek meny, föld, tenger, minden élő állat nagj tisztességet tégyen,
Ez erős hatalmas boszszu álló Urnak, minden lélek engedgyen.
22. Te vagy Uram az Ur; tsak te vagy az Isten, az ki engem megh tartál.
Az ki minden népet és nemzetségeket én hozzám hodoltatál,
Az ki az én reám dühöt ellenségtől engem meg szabadítál,
Az ki io kedvedből minden népek felet, engem fel magasztalál.
23. Ez te io voltodért az Poganok között, Uram téged ditsirlek,
Az te nagy nevednek mind ez világ előtt tiszta szüvel éneklek,
Az te nékem adot Királyi méltosagbanis el nem feleytlek,
Hanem mind örökké fiurol fiura, nagy örömmel hirdetlek.
24. Hogy ellenségtől az Ur Isten által szent David szabadula,
Tiszta buzgo szüből, és háláadással, eleiben iáruła,
Irgalmassagért, szabadittásaért, előtte le borula,
Az tizen nyoltzadik ékes énekiben, ditsiretre mozdula.

74.

PSALMUS XIX.

Nota: Te tölled jót várunk, teged Urnak vallunk etc.

1. Az szép kerek kék Égh, hol nints láthato végh az Isten nevét áldgya,
A' felső erőss Meny, melyben nints semmi szeny, szent dolgait ki mondgya,
A' Napok a' Naptól, edgyik Éj a' mastol böltseségét meg' tudgya.

Ez széles föld hátán minden magass vártán az Egh es a' Meny kiált,
E' világ' végére utolso részere az ő nagy hangok ki vált,
En nyilván azt hiszem, nints oly szü, fül vagy szem a' hova bé nem talált.

1 ... pogan népen 80 VI Az 81 VI Illyen 82 V Dicseret 83 VI minden földi állat 84 VI
85 II csak te uagi Istenem 87 IV Az ki azon reám 89 V—VI Az 90 II sziből 91 IV—V
83 I—II, IV—VI ellenségtől 96 IV Ez
Nota III ...vel Kerek Égen VI ...vel: Minden nap jo reggel 1 VI Szép kerek 4

3. Az nagy fényes Napot mint edgy erőss tsapot bé szegeszte a' Menybe,
Mely jo reggel fel kél, mindent el néz jár s- kél, ismét tér azon helybe,
Ha kik nem láttákis meg' erzik azokis melegségét testekben.
- 10 4. Ez nagy Isten adta, porontsolta s- hadta mindeneknek a' törvényt,
Mellyet hogy tisztünkben tartson jo erkölcsben, körül font mint edgy
sövényt,
Hogy ha ki abban él, kedves életet léli, ha ki hág' talál örvenyt.
5. Az Urnak törvénye oly mint a' Nap fenyé meg' téríti a' lelket;
Az Ur bizonysga, a' szemnek vilaga el törli a' vétkeket,
15 Az edgyügyü szűnek es a' gyermek esznek ad böltsé tévő lelket.
6. Az Ur igassága, lilium virága, vidamittyá a' szivet,
Az Ur hagyománya, minden találmánya mutat gyönyörű kedvet;
Az Urnak félelme, hü férjnek szerelme ad jo orvoslo füvct.
7. Az Ur iteleti igaz s- el hiteti mindenekkel hogy igaz,
20 Kedvesb a' gyemátnál s- a' sárga aranyánál, a' melyben nints semmi gaz,
Méregh abban nintsen a' mit szol az Isten mind édes lépes méz az.
8. Ha ki igaz szolga mindenestől fogva szolgállyon a' nagy Urnak,
Nem egyebet kíván tsak hogy hiven járván helyt adgyon tilalmának,
A' ki ezt mivelí életét jól éli nagy hasznot léli magának.
- 25 9. En te szolgálád vagyok mert jutalmid nagyok szent erős hatalmas Ur
Szivemet jól látod, bűnom tsak te tudod mely engem szüntelen für,
Tisztíts meg' szivemet, ujíts meg' kedvemet, mert te vagy az erős Ur
10. Hogy ha a' bűn nem bir, tiszta lészek s- bé ir kezéd az élő könyvben
Szamnak ditséretit szivemnek énekít így vészed bé füledben,
30 Uram azért segits, minden joban építs hogy lehessen kedvedben.
11. Ajittatos kedvét, tiszta buzgo szivét szent David így jelenté,
Az ő gyarló lelkét nem titkolván vétkét ez ditsérettel menté,
Mert az Ur ösvenye, tsak az ő törvénye tézsi az Embert szenté.

7 II ereős napot 9 IV—V Az kik 10 V Az 12 V életet él 14 IV—V az szemek 15 VI gyer-
mekeknek 16 II lilium világa 18 II ferienek 21 V mint edes VI mint edes lép mézes az 22
II—V ez nagy 23 II jarion 24 V mivelí világot iol 25 I jutalmad II—III, VI jutalmid IV—V
jutalmim 26 I igen II—VI engem 28 VI szent kezéd elő könyvben 29 V Szivemnek
énekít számnak dicséretit így vészed bé kedvedben 30 V építs szom hasson bé füledben
31 V így lenté

PSALMUS XX.

Nota: Urnak szolgálai no ditsérjetekek mindnyájan az,

- 1 1. Hallya meg' Isten minden ügyedben a' te könyörgésed,
Oltalmazzon megh s- tellyesitse megh mindenkor kérésed.
2. Az ö kedveböl, az magoss Menyböl küldgyön segítseget,
Hogy sokaigh ély, batron és ne fély adgyon erősséget.
- 5 3. Ne feletkezzek, megh emlékezzék hü szolgálatodrol,
Kezét rád tegye, szemét ne vegye el aldozatodrol.
4. Ha mi jót el szansz, szivedben kívánsz mindent engedgyen megh,
Gondolatodban és tanátsodban szerentséltessen megh.
- 10 5. Hogy miis ennek a' te kedvednek minnyájan örüllünk,
Az Ur nevében nagy örömnünkben jel zaszlot emellyünk.
6. Minden kérésed töltse bé néked a' Felséges Isten,
Hogy meg' ismérjük nyilván el hidgyük hogy szeret az Isten.
7. Ime a' Menyböl az ö szekiböl a' királyt megh hallá,
Nagy hatalmában erős karjában boszuját meg' állá.
- 15 8. Nemellyek irnak mindent lovoknak és sok szekereknek,
Mű penig' adunk mindent és hagyunk a' mű Istenünknek.
9. Ök meg' görbettek, a' földre estek, mű penig' fel költünk,
Ök el futottak, szegyent vallottak mű az Urhoz gyültünk.
- 20 10. Uram a' királyt, mikor rád kiált szabadits és tarts megh,
Minket népeid és örökségid szent Ur Isten áldgy megh.
11. Ellenségére David hogy mene a' nep így könyörge,
Ez könyörgésben, esedezésben minden áldast kere.

PSALMUS XXI.

Nota: Adgy már tsendesseget, lelki bekeseget Menybéli Ur.

1. Ur Isten a' kiraly, job keze felöl ály, mert téged áld,
Benned bizvan örül, kedved fogja körül szivét megh száld.
2. Akarattyát tötted, ölödben fel vötted, altallad él,
Kérését meg' adtad, fejét meg' tartottad, s- minden jót vél.

2 VI minden kérésedet 4 VI adgyon segítséget 6 II Kezed 7 V iot kívánsz szivedben
szansz VI valamit kívánsz 13 IV—V az Ur szekiböl 18 I—III gyültünk IV—VI gjül-
11 k 20 V örökségid szabadics es tarts megh 21 VI Ellenségire 22 I [Az első betű kima-
II—V Ez VI Az
1 II, IV—V iob karia felöll 3 III eöleben 4 II mindent iol uell III, V jol

- 5 3. Elöl vötted joval, vidam s- kedves szoval mellyen örül,
Áldásod kit rá vecz mint edgy arany perezc feje körül.
4. Az mit te tölled kért, reá bővebben tért hogy sem mint kért,
Boldog' életet kért, s- hoszszu életben fért, minden jot ért.
- 10 5. Tisztessege többült es nagyob szekben ült mindenen Ur,
Ott vagyon és ott él hol rá senki nem kél, hol nints más Ur.
6. Örökké meg' tartod minden joval látod Szined előtt,
Minden boldogságban léssen országában szemed előtt.
7. Mert az Urban bizik, es ö benne nyugszik, neki szolgál,
Isten hatalmában mint edgy erős várban szintén ugy áll.
- 15 8. Az te sulyos kezed penig' arra tészed a' ki nem fél,
A' ki teged gyűlöl és törvényed mellől gonoszra kél.
9. Mint a' mész kemencze vagy tüzes medencze ugy meg' reped.
Haragos szemedtől, iszonyu tüzedtől mind megh eped.
- 20 10. Ez földön nem áll megh magva sem marad megh, hanem el vész.
Mint hogy undok bünt tött, ellensegedde lött reá nem neszsz.
11. Ur Isten hatalmad, mutasd megh irgalmad a' kiralyhoz,
A' te néped ezért a' te jo voltodért szép áldást hoz.
12. Szent David kiralyert, es diadalmáert ez enek lön,
Mikor Ellenségén a' Pogany kössegen nagy eröt vön.

77.

PSALMUS XXII.

Nota: Az mü Urunk Jesus Christus mint szenvedé mü erettünk etc.

- 1 1. En Istenem, en Istenem,
Tekints megh a' Menyből engem,
Hová távozá töllem?
Az en keserves sirásom,
Szibéli nagy busulásom,
El üzé kiáltásom.
En Istenem mind nap estigh,
Estvetöl fogva Nap költigh,
10 Téged hilak mind fáratigh,
Benned bizom mind halaligh.
Hozzád fel emelem szomat,
Kiáltlak mint Atyamot.

5 VI s' kedves vidám 11 IV—V szemed eleott 12 V szined előtt VI országodban 20 IV
V reá sem 23 V diadalomért 24 IV eröt veott

3 II, VI tauozol 5 VI Szibéli fohászkodásom 6 V Üzze el kiáltasom

2. Hiszem a' te Szentedben vagy,
És Izraëlen hired nagy,
15 Engemet azért ne hadgy,
A' m'Atyaink benned biztak,
Biztak és meg' szabadultak,
Hogy hozzád kialtottak.
En mint edgy féregh nyomorgok,
20 El vetett s- meg utált vagyok,
A' nyavalyák rajtam nagyok,
Mindeneknek tsufja vagyok,
Minden Emberek gyaláznak,
Es szemben szidalmaznak.
- 25 3. Azt mondgyák: Bizott az Urban,
Gyönyörködött mint Attyában,
Tartsa meg' az halálban.
Te tudod hogy benned biztam.
Es magamot read hadtam.
30 Mindenkör tölled vártam.
Anyamnak méhetöl fogva.
Uram mindenestöl fogva
Neked volt életem adva,
Nálad fel volt nevem irva,
35 Ne rejtezzél el előllem,
Emlekezzel felöllem.
4. Az nyomorusagh meg' epeszt,
El nyom a' veszély és kereszt.
Tölled a' bu el rekeszt,
40 Nintsen semmi segitsegem.
Környül vött sok ellensegem,
Tsak te vagy reménségem.
Ellennem mint a' gyors tulkok
Mint a' jól meg' hizott bakok
45 Fel emelték az ő nyakok.
Mint a' fene Oroszlyanok.
Kegyetlen szívök meg' nem szán.
Ülök mint madár a' fán.
- 50 5. Az szivem meg' fogyatkozott.
A' lelkem el *alítkozott*,
Böröm tsontomhoz aszszot.
Testemből vérem ki apatt.
A' nyelvem inyemhez ragatt.
Minden öröm el szakatt.

4 1 Izraëben 16 II <az> mi attiaink III Az atyaink IV, VI A mi atyaink V Mi atya-
-s 17 V [A sor első szava hiányzik.] 29 IV--V En magamat 50 I szakatkozott II, IV--
-s kezöt III szakaszkodott

55 Uram engem meg' aláztál,
Es a' porba taszitottál,
Az halál torkába adtal,
Es hogy el nyelleyen el hadtál,
Ellenségim környül vöttek,
60 Magoknak czélul töttek.

6. Immár szivökben el hittek,
Hogy két kezem le szegezték,
Es lábaim el lödték,
Tsontaimot meg' olvasták,
65 Testem kül belöl meg' láttak,
Ruhaim el osztották.
De te Uram siess mellem,
Es hamar térj ide felém,
Terhem eléggé viselem,
70 Boszusagim váltig' nyelém,
Szabadits meg' az en lelkem,
Oh én erős vas ekém!

7. Az te hatalmas erödet,
Minden jo tétemenyidet,
75 Hirdetem szent nevedet,
Az en Atyámfiainak,
Mind az Anyaszentegyhaznak,
Es annak tagjainak.
A' kik az Istent félték,
80 Minnyájan jer ditséjétek,
És jo voltát hirdessetek,
Minden magva Izraélnek,
Adgyon hálát az Istennek,
Meny, föld teremtojének.

85 8. Mert a' nyomorult beszédét,
Az szegény esedezését,
Nem veté meg' kérését,
Szinit rollam nem vévé el,
Ez jo kedveröl elég' jel,
90 Hogy gondomot veve fel.
Uram a' gyülekezetben,
Áldlak téged tiszta sziben,
Valamig' élek ez testben.
Lész töllem emlekezetben,
95 Mert te a' szegenyt élteted,
És ügyében segitted.

55 I—III aláztál IV—VI aláztál 58 VI [Hiányzik.] 61 VI Immár magokban 63 V le
tötték 68 III hamar jöi 70 IV Boszsúságom 72 I édes Istenem! II ereös uar [!] ekem
III, V—VI erős vas ekém IV erőss vas ekém [fölötte más kézírással: *Istenem*] 74 IV—V
téteményedet 88 III nem vete el

9. Ditsérnek teged mindenek,
 És háládást énekelnek,
 A' kik általlad élnek,
 100 Jo téted nem felejtik el,
 Minnyájan hozzád gyűlnek fel,
 Es áldnak nagy örömmel.
 Mert tied a' birodalom,
 105 Földön, mennyen a' hatalom,
 Tölled vagyon az oltalom,
 Batron felölled azt vallom,
 A' benned bizo el nem vész,
 Mindeneknek gyámol léssz.
10. Az én lelkemis neked él,
 110 Maradekomis téged fél,
 És te nálad kedvet lél,
 Neked minden féle kösség,
 Mellyet tart ez föld kereksegh,
 Szolgal minden Nemzetségh.
 115 A' Meny áldasod hirdeti,
 Es a' föld el nem felejtji,
 Semmi nemzet meg' nem veti,
 Minden nép örömmel vészi,
 Uram örökké aldot legy
 120 Es mindenekkel jol tégy.

78.

PSALMUS XXIII.

Nota: Draga dologh az Ur Istent ditserni.

- 1 1. Pásztorom az Ur a' ki mindent éltet,
 Taplál engem és semmitöl nem féltet,
 Velem kedvel tellyes örömet véltet,
 Bö mezöben gyönyörüséghben éltet.
2. Semmi fogyatkozása nints lelkemnek,
 Tapláloja mert az Isten eltemnek,
 Nagy vigasztalása vagyon szivemnek,
 Hogy az Ur Pásztora gyarlo lelkemnek.
- 10 3. Hogy jol élyyek szép siros mezöben tött,
 Szép ki folyo forrás vizzel környül vött,
 Ebböl tudom hogy én Istenemmé lött,
 Gondviselésébe mert engem bé vött.

14 II [Hiányzik.]

3 V kedves tellyes örömet éltet VI kedvet örömet tellyest 7 I vigasztaloja II—VI
 -asztalasa 8 III pásztoro⟨m⟩

4. Szent Lelkével az igaz utban hordoz,
Vétkeimnek köteléből ki oldoz,
15 Mindgyárt ha meg' tántorodom gyámolt hoz,
Bátorsággal hogy támaszkodgyam ahoz.
5. Lelkem az halál völgyébenis nem fél,
Mindenütt mert Istenem velem jár s- kél,
20 Semmit nem árthat énnekem a' dér szél.
Lelki tsendességben szívem batran él.
6. Ha bünömért nyavalya talál vagy kár,
Azis az Ur által minden jomra jár,
Mert nekem az Isten drága kintses zár,
Ellensegim ellen győzhetetlen vár.
- 25 Ream önti szent Lelkének olaját,
Jo kedvének rám köszöni pohárát,
Vigasztalásomra meg' nyittya száját,
Örvend szívem meg' sem emlitti kárát.
8. Tart örökké az Istennek jo volta,
30 Mely az en gyarlo fejem környül folyta,
Valakit e' nagy Ur irgalmas volta,
Taplél, annak soha nem lészen holta.
9. Enis azért ez nagy Pasztornak élek.
Halado szivet ő hozzá viselek,
35 Tsak ötet tisztelem és tölle félek,
Tudom hogy örökké boldogul élek.
10. Hogy az Urnak áldását Dávid látá,
A' huszonharmad Eneken ezt mondá,
40 Jo voltáért az Ur Istent igy áldá,
Mellyel háládo voltat meg' mutatá.

79.

PSALMUS XXIV.

Nota: Tsak te benned Uram Isten vagyon bizodalmunk.

- 1 1. Dütsöseges az Ur Isten, és hatalmas Felség,
Övé mert ő teremtette ez nagy föld kerekség,
Ő kezében mind az egész emberi nemzetség,
Mellyet tart a' tengeren fel állatot örökség.

14 III, VI kötelibeől 15 I—III tántorodnám IV--V Ha megh tántorodom ming-
járt gjámolt VI tantorodom 26 I kedvemnek II—VI keduenek 30 VI környül fogta 34
VI Háláado 40 VI hálá ado voltát mutatá

1 IV Dütsöséges ur az Isten 3 IV--V mind ez 4 V megh allatott erőssegh

- 5 2. Ily nagy Urnak ily királynak ki jut eleibe?
Avagy ki mér az Istennel bizvást lenni szembe?
A' ki szolgál ez nagy Urnak hiven tiszta szüben,
És semmi bünt hogy azt tegye nem forgat eszében.
- 20 3. Az ki magát ez világnak meg' tsalni nem hadgya,
Azon vagyon hogy Istennek akarattyát tudgya,
Magát tsak a' joságoknak tételére adgya,
Övének a' Mennyei jót nem a' földit mondgya.
- 15 4. Esküvessel nem tsallya meg' soha Attyafiát,
A' mit fogad meg' állya és meg' tökéli szavát,
Tsalárdul nem öregbitti sem nem birja javát,
Az özvegyet meg' betsüllli, segitti az árvát.
5. Az Istentől az ily ember véssen minden áldast,
Ez ily ember lehet szemben az Istennel bizvást,
Ennek az Ur templomaban úd örökké száilást,
Ennek enged széki előtt bátorságos állást.
6. Ennek a' be zarlot templom kapuja meg' nyilik,
Ezt az Isten szent hivei közéjek bé színlik,
Ez a' Menyben mint edgy dütsöseges kiraly fénlík.
A' Seregek Istenének elötte tündöklik.
- 25 7. Tü örökös kapui az Anyaszentegyhaznak,
Nyillyatok fel es adgyatok bé menést az Urnak,
A' hatalmas erös és meg' dütsöült Királynak,
Ki a' harczon meg' mutatá hatalmát karjának.
- 30 8. Nyillyatok fel es adgyatok be menést az Urnak
Tü örökös kapui az Anyaszentegyháznak,
A' hatalmas erös és meg' dütsöült királynak,
A' Meny, föld és széles tenger hatalmas Urának.

80.

PSALMUS XXV.

Nota: Izraëlnek megh szomorodot Nemzetsége etc.

- 1 1. Uram bizvást könyörgök hald meg' kiáltásom,
Botsasd bé füledbe sirásom,
Kerlek meg' ne engedgyed szégyen vallásom.
Tekénts meg' könyhullatásom.

6 II ez Istennel IV—V ez Istennel bizvást menni 7 VI az nagy 12 II ez feöblit 17 IV—V
ez illy 18 VI Az 22 IV—V közikben VI köziben 23 V Es a' 31 IV—V Ez
3 V engedgyed sirankozasom

2. Az én benned helyezettett nagy bizodalomom,
Jel legyen hogy te vagy oltalmom,
Meg' ne nevéssék ellensegim nyugalmom,
És ne terhellyek fájdalomom.
- 10 3. Senki szégyent nem vall a' ki tsak te tölled vár,
Meg' aldog a' ki előtted jár,
A' bünöst talállya szégyen vallás és kár,
Mely ugy furdallya mint edgy ár.
- 15 4. Uram a' te ösvenyidet nekem mutasd megh,
A' te utaidra tanits megh,
Te vagy az én Istenem es szabadits megh,
Hozzám jo voltod jelents megh.
- 20 5. Öröktöl fogva valo irgalmasságodrol,
Emlekezzél megh jo voltodrol,
Iffiusagombéli tudatlanságomrol,
Ne büntess álnokságimrol.
6. Az te irgalmasságod szerint velem jol tégy,
A' te szent kegyelmedbe bé végy,
Az én büneim ellen engedelmes légy,
Terits megh és jobb utra tégy.
- 25 7. Hiszem hogy megh halgat az Ur mert engedelmes,
A' büntetésre késedelmes,
Meg' téritt az utrol a' mely veszedelmes,
A' meg' térökhöz kegyelmes.
- 30 8. Az sziligy és alázatos szivet oktattya,
A' félelmeseket biztattya,
Az edgyügyüeket jo utba iktattya,
Magával szemben jutattya.
- 35 9. Mert ő nála vagyon igen nagy irgalmasságh,
Ő mind azon merő igasságh,
Az ötet félöknek minden szép gazdagságh,
Meg' maradando valósággh.
- 40 10. Azért Uram szent nevedért meg' botsasd vétkem,
Mert sok és igen fáj ennekem,
Es soha nem esik jo izüven etkem,
Mikor furdal az én vetkem.

5 V helyezettet [!] 6 I Jol II—VI Iel 7 II Megh ne vesek 12 IV—V mint az ár 13 IV—VI eosveniedet 15 VI [es hij.] 19 II Iffiusagbéli III tudatlanságimrol 20 II, V alnoksza-
gomrol 23 VI bünöm 29 III szivút 31 IV—V ió úton 39 VI üzün 40 VI fordul

11. Nints oly ember a' ki a' te törvényedben él,
A' ki téged szive szerént fél,
Általad a' ki élteben modot nem lél,
Ha a' te utadon jár s- kél.
- 45 12. Minden joban nyugszik örömmel békeségben,
Sokáigh él jo egeességben,
Abban, a' mellyet szerzett nagy tsendességben,
Fia száll az örökségben.
- 50 13. Az Isten az ötet felöket öregbitti,
Minden dolgokban meg' segetti,
Áldásat gazdagon rajtok meg' bővitti,
Minden joságban epitti.
- 55 14. Az en szemem a' kegyes Urra forogh és néz,
Mert ö nékem elégseges resz,
A' ö vigyázás' alatt fejem el nem vész,
Oltalmazomra regolta kész.
- 60 15. Uram nezz rám és szived essek meg' én rajtam,
Árvául egyedül maradtam,
Szegény vagyok felette megh nyomorodtam,
Magamat te read hadtam.
- 65 16. Sok bu bánat es keserüsegh töri *lelkem*,
El fogyatta minden jo kedvem,
Nyomoruságombol Uram ments meg' engem,
Ne tsufollyon ellenségem.
- 70 17. Lasd meg' az én keserüseges életemet,
Es botsasd meg' sok büneimet,
Nezd az en meg' sokasult ellenségimet,
A' kik gyülölnek engemet.
- 75 18. Örizz meg' az en lelkemet és oltalmazd megh,
Tarts megh hogy ne szégyenüllyek megh,
Reménsegemet Uram te benned tarts meg',
Édes Atyám szabadits megh.
19. Az én tökelletes igaz hü szolgálatom,
Forditsad örömré bánatom,
Meg' halgacz hiszem magam azzal biztatom,
És bé töltöd akaratom.

60 11. élteben az ki 44 VI utadban 48 II száll nagy 51 II Áldásit III Áldásit rajtok gaz-
 65 12. 53 II—V ez kegyes 54 VI Mert ennékem 55 II—VI uigiaszasa alat 57 III meg
 70 13. 61 I eltem II teöri, <teöri,> [fölötte újabb kori kézírással: *fejem*] III szüem [fölé
 75 14. *szivem*] IV szivem V <fejem> [fölé írva:] szivem VI *lelkem* 62 II—III El fogiattia
 80 15. ki megh engem 71 II—III, VI Remensegem IV—V Reménségem uram tsak te
 85 16. *lelkem* és szabadicz

20. Erről Uram ennekem *acz* nagy bizonyos jelt,
Ha meg' szabadított Izraëlt,
Mellyet a' sok insegh es haboru el nyelt,
80 Igy talállok allando helyt.

21. Igy könyörge David az élő Ur Istennek,
Kegyelmet kérvén sok bünének,
Hogy sullyos terhe könnyebbülne szivének,
Ez a' huszon ötöd ének.

81.

PSALMUS XXVI.

Nota: Az ki veti segedelmet, az Istennek jovoltaban, az ily etc.

- 1 1. Itely meg' Uram engemet,
Mert te jól látod szivemet,
És ártatlan életemet,
Tudod tselekedetemet.
2. Az te bölts igazságodban,
Reménsegem jó voltodban.
Hűtöm irgalmasságodban,
Bizom jó akaratodban.
- 10 Artatlanságom késerts meg,
Vess a' tűzben es probaly meg,
Belső részeim nézeld meg,
Szivem bár ugyan visgald meg.
4. Ellennem haragra nem kelsz,
Sőt jó ügyömben fel emelsz,
15 Mert bennem egyebet nem lész,
Hanem csak a' miket kedvelsz.
5. Irgalmad két szemem előtt,
Es abból hűtöm ki nem dől,
Igereted szivemben költ,
20 Melyben örömmel kedvem tölt.
6. Az gonoszok közt nem ültem,
Minden vetkektől el hültem,
Istentelent el kerültem,
A' tsalárdokhoz nem fültem.

77 I adgy II, IV—VI *acz* III adts ennekem 82 II keruén [*kölduén*-ből jav.] III bünt-
nek VI büneinek 83 I könnyebbüllyön II—VI könnyebölne

4 III czelekedetimet 12 VI Szivem ámbátor 13 II Ellenem nem kelsz [Csak ennyi.]
III Jól tudom ellonem nem kelsz 22 VI vétkekről 24 VI tsalárdhoz

- 25 7. Az ártatlanokkal mosdom,
A' te szent nevedet áldom,
A' te jovoltod én gondom,
Tsudateteled ki mondom.
- 30 8. Szeretem szent hajlekodot,
Es gyakorlom templomodot,
Be töltöm akaratomodot,
Minden poronsolatidat.
- 35 9. Edgyütt a' gonosz nepekkal,
A' vér szipo bünösökkel,
Uram engem ne veszess el,
A' teged nem tisztelőkkal.
- 40 10. Az kiknek szivök nagyra vágh,
Fogok árvát, özvegyet rágh,
Kezek dul ront, öl, foszt es vagh,
Labok edgy bünről másra hágh.
- 45 11. En penigh ártatlanságban,
Járok alázatosságban,
Gyönyörködöm a' josagban,
Ne hadgy a' nyomorusagban.
12. Ditserek nagy irgalmadért,
Hozzam valo jo voltodért,
Atyai nagy kegyelmedert,
Áldlak jo téteményedert.

82.

PSALMUS XXVII.

Nota: Szent Dávid Propheta eneklö könyvének etc.

1. Az bölts hatalmas Ur vilagositt engem azért semmit nem felek,
Fejem reá hadtam tsak ö reá biztam oltalma alatt élek,
Semmit nem rettegek minden kévanatos áldásokat reménelek,
Mert szeret engemet, ojja eletemet azért minden jót vélek.

Imé a' kik ream törnek vala hogy az én testemet megh egyék,
Hogy minden marhámban sakmánt vessenek és joszagomat el nyelleyek,
Az en ellensegim kik azon valanak hogy nyakamot meg' szegjék,
Mind meg' ütközének, a' földre esének hogy kedvek bé ne tellyék.

23 II Czodateted III Tsodatetedet 32 II poronczolatodat 37 VI vágy 38 VI özvegyet
39 IV ront és foszt és vágh V ront es foszt vagj vágh 44 III hadgy ez 48 II—
III jo tetemenidert

Nota III—V Szeretlek tegedet edes atyam Uram etc. 4 II [Hiányzik.] 6 IV—V
szeméni hányanak 8 II—III kedvek be nem telek IV—V és földre

3. Nem fél az én szívem ha szinten ellennem sok ezer sereg' gyűlis,
 10 Ha környüllem olyan sűrű az Ellenség' tábora mint a' fűis,
 Ha mind talpig' vasban öltöztvén ellennem mint a' tűz langh ugy jöis,
 Lelkem meg' nem indul, eszem el nem fordul, nem fél bennem a' szűis.
4. Kedvem tötte az Ur, ez edgy vagyon hátra mely minden kévanságom,
 Hogy minek utánna le tsendesitette az en haboruságom,
 15 Az ő szent házába jussak mert ez nekem tellyes nagy boldogságom,
 Hogy hálaadással, ditseret mondással köszönnyem szabadságom.
5. Mert az én nyavalyam idein meg' tartott az ő szent satorában,
 Nem külömben mint edgy erős rejtek házban be fogot oltalmában,
 Mint edgy győzhetetlen nagy magos kösziklán meg' tartot templomában,
 20 Mostis ellensegem meg' győztvén ezennel be iktat hajlekában.
6. Jo illatu kedves szép áldozatokat tészek az ő oltárán,
 Jo reggel fel kelek eleibe megyek vigan idején korán,
 Fel emelt két kézzel tiszta buzgo szível előtte talpon álván,
 Minden jo voltáért ditsérem az ő szent nevét igy imádkozván:
- 25 7. Uram a' te szolgad könyörgését vegyed a' te szent füleidbe,
 Könyörűly en rajtam és botsásd meg' vétkem hogy szom jusson elődbe,
 Neked adtam szívem, reád nez két szemem bizom a' te nevedben,
 Haragra ne induly, töllem el ne forduly, maradgyak jo kedvedben.
8. Ne utaly meg' engem, legy segítség' nekem ne távozzál el töllem,
 30 Üdövel barátim es jo akaraim el fogyhatnak mellöllem,
 Szüleim el hadnak mikoron megh hálnak es el mulnak előllem,
 Te penig' Ur Isten örökké meg' maradcz s- gondot viselsz felöllem.
9. Az te törvényednek értelmére oktass és tanits meg engemet,
 Az joságnak után visely hogy vethessem benned reménsegemet,
 35 Te bird fejem a' mint akarod ne botsasd reám ellensegemet,
 Mert az igasságtól tavul, es irigyli az en üdvössegemet.
10. Hiszem Uram hogy az előknek földében áldásodat el vészem,
 Tsendességben élvén és teged tisztelvén kenyerem vigan észem,
 Batorsaggal teged várlak es nagy bizvást az en dolgomot tészem,
 40 Szüvem megh erőssül butol meg' üressül s- orczad örömmel nézem.
11. Szent David Propheta az Ur Isten előtt igy ditsekedik vala,
 Sok Ellenséginek kegyetlen kezeből mikor meg' szabadula,
 Tiszta buzgo szível élő reménseggel az Istenhez járula,
 A' huszonhetedik ditseretben neki halat igy adott vala.

15 III az nekem 17 III hailekában IV—V várossában 18 II be fogadot III be fogadt
 19 VI erős nagy kö sziklan 20 VI bé iktatt eszemmel hajlekában 22 I idejekorán II—VI
 ideien koran 23 III Fel emelt kezekkel 26 II iusson eszedben 33 I félelmére II—VI ertel-
 mere 34 II hot [!] vethessem III hol vethessem VI had vethessem 35 III, VI ellenségit
 36 V tavol áll s irigyli 38 VI téged ditsirván 42 I Ellenségének; kezéből II ellenseginek;
 kezebeől III—VI ellenséginék; kezekbeől

PSALMUS XXVIII.

Nota: Nézz mü reánk Ur Isten kegyelmesen etc.

- 1 1. Hajts meg' füled Ur Isten az en szomra,
 Figyelmezz kiáltásomra,
 Ne vesztegj fohászkodásomra,
 Mert halva esem koporsomra.
- 5 2. Megh halgassad Ur Isten siro szomot,
 Tekénts fel emelt karomot,
 Szand meg' sok köny hullatásomat,
 Keserü nagy zokogásomat.
- 10 3. Ne hadgy engem Ur Isten a' latrokkal,
 El vesznem az álnokokkal,
 Az Istentelen gonoszokkal,
 Ne vessess el a' hamissakkal.
- 15 4. Ezek szemben Ur Isten szépen szolnak,
 De más felöl vermet asnak,
 Bal kezekkel kenyeret nyujtnak,
 De job kezekkel arczul sujtnak.
- 20 5. Tegy ö vélek Ur Isten kedved szerent,
 Erdemlettek a' mely törvényt,
 Azt tölts meg' tsordultigh az edényt,
 A' melyből itattyák a' szegényt.
6. Nem értettek Ur Isten a' te dolgod,
 Hogy énnékem pártom fogod,
 Azert megh bünteti haragod,
 Ha meg' nem betsüllik szent Magod.
- 25 7. Az te neved Ur Isten legyen áldot,
 Mert jo voltod el nem hagyott,
 Könyörgésem elődbe jutot,
 Hozzám haszonnal vissza futot.
- 30 8. Reménsegem Ur Isten egyedül vagy,
 Rajtam kegyelmed igen nagy,
 Benned meg' tsalatkoznom ne hadgy,
 Mikor kérlek segítséget adgy.

2 II [Hiányzik.] 4 VI koporsomba 5 III Meg halgasd 7 V—VI könyhullatásimat 8 zokogásimat 13 II—III, VI szepet V szemben ennekem szepen 15 V kenyeret adnak VI Acz [!] tölts 22 VI pártomat 26 VI Mert [beszúrva:] te

- 35 9. Meg' ujjula Ur Isten az en testem,
Meg' lelém a' mit kerestem,
Héjaban utannad nem lestem,
Elötted állok el nem estem.
10. Gyámola vagy Ur Isten a' szegénynek,
Oltalma a' te népednek,
Védelmezője én fejemnek,
40 Mellyért dütsőség h szent Nevednek.
11. Mind örökké Ur Isten a' te néped,
Szabadits megh minden hived,
Es áld megh a' te örökséged,
Ne vond meg' tölle segítséged.

84.

PSALMUS XXIX.

Nota: Járullyunk mü a' mü kegyes Istenünkhöz, etc.

- 1 1. Istent Urak tisztellyétek mint Atyátok,
Szolgálván neki féllyétek mint szent Uratok,
Az Urnak az Istennek hiven magatok
Botsássátok keze alá hatalmas méltoságtok.
- 5 2. Mert igen bölts az Ur és minden tehető,
Tsudálatos bölts dolgában nem követhető,
A' mit akar az mindgyarást meg' lehető,
Mindeneknek igen hamar a' végére mehető.
- 10 3. Bölts hatalmát, erejét lattyuk az Égben.
Hová a' Nap által vizet von a' felleghben,
A' melyben jeget fagylal a' nagy melegben,
Viszont meleg' tüzet tarthat a' vízzel az hideghben.
- 15 4. Onnet szörnyü dörgéssel és villámással,
Bö essöt és nagy záport ad kemény zugással,
Menyköveket hány vét le nagy tsattogással,
Melytől a' fak hasadoznak iszonyu ropogással.
- 20 5. Az Ur szaván a' fel függesztet föld megh rengh.
A' kietlen pusztá mező es az erdő zengh,
Az Ur szaván a' ki terjett nagy égh megh *cseng*.
Vad, hal erdön vizen futos, uszkál es sokat kerengh.

34 V Meg lestem 40 I [Előbb:] Nevenek

2 VI mint Uratok 7 III az mindjárt mind meg VI mingyarást az 9 VI égen 11 I
[Előbb:] fagylal VI mélységben 13 II Onnet deörgéssel 15 VI Menykövet 19 I rengh II.
IV—V szengh III kitejett magos ég czengh VI czengh 20 III, VI vízben IV vizen füt
es úszkál V Vad erdön hal vizen fut es uszkal

6. Féltében az nehezen ellő szarvas szül,
 Sok szü el hal és sok testben minden vér el hül,
 Sok ember az Istennek tüzetöl megh fül,
 Nemely ismét meg' rettenvén mint az so bálvány ugy ül.
- 25 Az kik lattyák a' zápor után löt motsárt,
 Megh emlittik a' viz özön kori nagy viz árt,
 A' mely az egész földön folyt és széllyel járt,
 Szerezvén minden helyeken meg' betsülhetetlen kárt.
8. De a' szentek örülnek a' nagy bölts Urnak,
 30 Nagy nevének dütsöseget s- háládast adnak,
 Mert az ő oltalmában vesztégh maradnak,
 Békeségben örvendezvén szep ditséretet mondnak.
9. Uram te vagy mindenben az edgy Istenséggh,
 Te kívülled mástol nintsen igert reménséggh,
 35 Te vagy az hatalom és minden erősséggh,
 Néked adassek tisztességgh, mert tied a' dütsöséggh.

85.

PSALMUS XXX.

Nota: Jövel légy velünk Ur Isten, segily megh minket etc.

- 1 1. Magasztallak en Istenem,
 A' migh a' lélek *él* bennem,
 Mert fel völ s- meg' tartál engem.
 Nem hagyál hogy ellenségem
- 5 Meg' nevesse reménségem.
2. Uram te hozdad járulék,
 Elötted sirván meg' allek,
 Hozdad szivemből kiálték,
 Tekints ram Uram; így szollek,
- 10 S- kedves feleletet hallek.
3. Meg' botsátad büneimet,
 A' koporsoból lelkemet,
 Viszsa hozad s- életemet,
 Meg' adván az én helyemet,
- 15 Meg' erőssitted széketem.

22 VI megh hal 23 III, V meg sül 24 I edgy II—VI az 27 III folyt -s- mind szélel
 -V fölt és felljül iárt 28 V meg becsülhetlen 29 II—V ez nagi 30 VI hálá adást 34 VI
 rt segítség 35 III Czak tized az hatalom s' minden
 2 I, III en II, IV—VI el 4 IV', VI hagiád 5 II remeniszegben 8 III szüemben

4. Az Ur Istent ditsérjétek,
Minden tökéletes szentek.
Jo tétét meg' emlitsetek,
Soha el ne felejtsétek,
20 Mindenütt ki jelentsétek.
5. Mert haragja nem sokaigh,
Tart tsak edgy szempillantásigh,
De irgalma ezer izigh,
25 Nemzetségről nemzetsegig',
Meg' marad mind örök eltigh.
6. Hogy ha estve meg' szomoritt,
Reggel vigassagba boritt,
Ha meg' vér avagy nyomoritt,
30 Meg' apol s- magához szorit,
Drága sok joval bé boritt.
7. Enis sok szép áldását vöm,
Eledelem örömmel öm,
Jo kedvét szivembe be töm,
35 Sok jóvában meg' mosám föm,
El bizakodván ez szót töm.
8. Soha meg' nem mozdulok már,
Az Ur nekem erős kö vár,
Közél hozzam söt velem jár,
40 Nem talal soha semmi kár,
Örűly lelkem és vigadgy bár.
9. De imé hogy meg' ismérnem,
És magam eszemben venném,
Uram hogy szent neved félném,
45 Reménsegem benned vetnem,
Akarad hogy ágyba esném.
10. Allapotom meg' változek,
Testemben fájdalmot érzék,
A' mellyet én magam szerzék,
50 De mindgyárt az Urra nézek,
És szivem így esedezék.
11. Uram meg' hadcze már halnom?
Meg' kelle koporsom szálnom?
El kelle te tölled válnom?
55 Nem szabad előtted álnom?
Uram miért hadcz meg' halnom?

29 VI Megh apolgat 30 V iokkal 33 I vöm II—VI teöm 41 II ismerem 52 II [szálnom
hij.] 54 III előtted járnom

12. Mitsoda hasznod holtomban?
Az én el rothadásomban?
Avagy az én koporsomban,
Áldlaké teged holtomban,
60 Az én mélyseges almomban?
13. Irgalmasságnak szent Attya!
Szent szemed nyavalyám láttya,
Mert szívemet által hattya,
Testemet tőri *faggattya*,
65 *Im* majd halálba jutattya.
14. Betegségemet tekints megh,
Kegyelmes Atyam gyógyíts megh,
Esedezésem halgasd megh,
Életemet hoszszabíts megh,
70 A' te szent nevedért tartš megh.
15. Így könyörgék s- meg' halgatál,
Büneimből ki tisztittál,
Nyavalyámból meg' gyógyittal,
Gyász ruhámból ki fordittál,
75 Nagy örömmel meg' vidittál.
16. Mind ezeket szent nevedért,
Téved velem jó *voltodért*,
Hozzám való szerelmedert,
Azert enis kegyelmedért,
80 Áldlak jó tétemenyidert.

86.

PSALMUS XXXI.

Nota: Halgasd megh mostan Felseges Isten Menynek. etc.

- 1
1. Nagy irgalmadért igasságodért hatalmas Isten
meg' tsalatkozni ne hadd reménsegem,
Halgasd meg' szomot, kiáltásomat oh én *erősségem!*
Adgy bővös erőt, ne vegyen erőt, rajtam ellenségem.
 2. Erős helybe tégy engem melled végy hatalmas Isten
hogy oltalmadban meg' maradván éllyek,
Légy erősségem, legy segítségem hogy semmit ne féllyek,
A' te nevedért, dütsösegédért bekeségben éllyek.

62 II szemem [!] 63 II—V Mely 64 I—II, V fogyattya III—IV -s- szaggattya VI igen szaggattya 65 I Mind II—VI Im 70 VI És te 71 II könyörgök 74 I—II ruhából III—VI ruhából 75 II megh vijtal 77 I kedvedért II—VI uoltodert 80 IV—VI tétemenyedert I I tsalatkoznom II—VI tsalatkozni 2 I üdvösségem II—V erősségem VI remenségem [Vö. Károli: „légy énnékem erőss kö sziklám és erőss házam”] 3 V végyen előtt VI végyen előtt [!] 5 V Hogy [!] 6 II dücsözsegeert III neuednek dütsössegeert IV edért bekeségédért bekeségben

3. Minden jót velek te veled élek hatalmas Isten
mert te el bontod a' nekem vetet lest,
Az Istentelen az én véremben soha fegyvert nem fest,
A' te kezekben ajánlom lelkem tied a' gyarló test.
- 10 4. Tudom meg' tartasz engem s- meg' váltasz hatalmas Isten
örvendek a' te irgalmasságodban,
Jo hüttel hizom, mert igen bizom hatalmasságodban,
Szabadulast adsz, el vesznem nem hadcz bölts igasságodban.
5. Lelkem téged várt siess most mindgyárt hatalmas Isten
könyörűly rajtam mert igen sanyargok,
Kesereg' szivem, könyben láb szemem nagy veszélyben forgok,
15 Lelkem aligh pih, teged ohajt s- hi, regolta nyomorgok.
6. Eröm el fogyot s- tsontom meg' romlot hatalmas Isten,
ellenségemnek vagyok merő tsufság,
Tombol, ugrál, szök, minden felöl pök engem a' szomszédaság,
Ismeröimnek es barátimnak vagyok tsak utálság.
- Sokan el futnak hogy engem látnak hatalmas Isten
nagy kenom miatt iszonyodnak töllem,
20 Mint edgy meg' holtrol emlekezetben nintsenek felöllem,
Mint edgy rosz edény vagyok én szegény el mulnak *előllem*.
8. *Egy* tanatsokban es szandekokban hatalmas Isten,
hogy meg' ölyenek minnyájan edgyeznek,
Rám fenik fogok, készittik magok engemet jegyeznek,
El tökelt igaz akarattyok az hogy által szegeznek.
9. Noha nyom a' kén, de tudod hogy én hatalmas Isten
te benned bizom mert én tied vagyok,
Én Istenem vagy engemet ne hadgy mindent read hagyok,
A' te kezekben dütsőségben mert jutalmim nagyok.
10. Az ellenségtől kegyetlen kéztől hatalmas Isten
örizz es tartsz meg' az engem üzöktől,
Szivem ujullyon lelkem vidullyon szent szined fényétől,
30 Szegyent ne vallyak el ne szakadgyak a' te kegyelmedtől.
11. Engem ez az ok legeltet hogy sok hatalmas Isten
a' téged félök gyönyörű jutalmok,
Mint drága kéntset őrized őket vagy kegyes oltalmok,
A' te markodban nagy hatalmadban meg' áll birodalmok.

7 II el rontod V neked élek 9 III–V tyed ez 10 II engem s' meg' tartasz [!] 11 II hittel bizom 13 VI vár; immár 14 V könyben áll VI könyvel 16 VI s' testem meg' romlot 19 V engem hogj latnak VI ha engem 21 I mellöllem II–VI előllem 22 I Éz II–III, V–VI Egy IV Egy tanátsokban egy szándékokban 23 II keszitigh [!] fogok III keszittik nijlok VI készittik kargyok; ijesztnek 25 II niom éz V biztam VI nyom ez kén de tudom 26 VI réád bizok 28 IV Isten oy meg' es 31 VI félö 32 V kencsed

12. Aldot te neked a' te szent neved hatalmas Isten
a' ki engemet erőddel környül völ,
A' ki énnékem megh örzed fejem és segítségem löl,
Mint erős várban nagy irgalmadban kegyelmesen bé töl.
13. Szoross utamban es futásomban hatalmas Isten
azt mondom vala hogy el hadtál engem,
Es hogy szent neved, kegyelmességed ditsérvén nem zengem,
De imé fel völ segítségel löl es meg' tartál engem.
14. Minden te szentid igaz hived hatalmas Isten
melto hogy teged szeressenek sziböl,
Mert kegyelmed nagy igaz és hü vagy ki veszed a' tüzböl,
Valaki teged félvén szent neved kiált igaz hütböl.

87.

PSALMUS XXXII.

Nota: Mü kegyes Atyank kit vallunk hütünkben.

- 1 1. Boldog' a' kinek büne nints meg' tartva;
Söt az Istentöl el vagon takarva,
Boldog' a' kinek vétke meg' botsátva,
Nintsen fel tudva.
2. Az ki meg' vallya bünet az Istennek,
Ez talál nálla kegyelmet fejének,
Én nagy fájdalmát szenvedem vetkemnek,
És büneimnek.
- 10 3. Valamig' bünöm előtted fedezém,
Mind Ejjel nappal büntetésed érzem,
De hogy bünömben magamot el nézem,
Igy esedezém:
- 15 4. Nem tagadom mert ellened vetkeztem,
A' te törvényed álnokul meg' szegtem,
Akaratodnak Uram nem engedtem,
Bünt tselekedtem.
5. Botsasd meg' kérlek az én büneimet,
Töröld el az en ondok vétkeimet,
Tisztíts meg' az en belső részeimet,
És kezeimet.

14 I erővel II—V erőddel VI nagy neved; erőddel 35 I segítségül II—VI szegitsegem
15 V bé völ VI irgalmaddal; bé völ 38 V dicsernem nem szégyen 40 II szentel
6 V—VI Az 9 II, IV—VI eleötte 10 IV—VI büntetését

6. Meg' hallád Uram az en könyörgésem,
Es füleidbe vöd esedezesem,
Meg' kegyelmezél meg' szánván esésem,
Szörnyü veszésem.
- 25 7. Bün botosádatot a' ki az Urtol kér,
Kérése utan kegyelmébe bé fér,
Idején koran szava fülébe ér,
Haszonnal meg' ter.
- 30 8. Ezért Istennek könyörgöt minden szent,
És senki tölle hejában el nem ment,
Sok büneiböl ki tisztított mindent,
S- lelkével fel kent.
- 35 9. Bünt azért bünnel edgyüve nem takar,
Bün botosádatot a' ki nyerni akar,
Sirva sziveröl minden bünt le vakar,
A' ki jót akar.
- 40 10. Ennek sem szélvész sem zuhatar nem art,
Ez ily embernek senki nem tehet kárt,
Mert minden áldást el vött a' mellyet vart,
Szerentsésen járt.
11. Te vagy Ur Isten *nekemis* oltalmam,
Te vagy egyedül mindenkor hatalmam,
Te vagy örömöm te vagy bizodalmam,
Es nyugodalmam.
- 45 12. Ertelmet Uram énnékem tsak te adcz,
A' te utadban el tévednem nem hadcz,
A' bünnek soldgya nem szomoritt a' sacz,
Vig' életet adcz.
- 50 13. Ebredgyetek fel mindenek a' bünböl,
Vetkezzetek *ki* az halálos törböl,
Es térjete meg' az Istenhez sziböl,
Éllyetek hütböl.
- 55 14. Kevánságtoknak vessetek zabolát,
Tudgyátok birni az öszvér s- lo állát,
Mert a' tü okosságotok meszszeb lát,
Éllyetek jol hát.

23 III esetem VI Megh kegyelmezvén 27 I Idejekoran II—VI Ideien koran 29 II keö-
niörgök [!] 33 III bünnel egymásra 34 II az ki uenni 35 IV szüvéböl VI el vakar 41
I ennekem II—VI nekemis 50 I le II—VI ki 51 V Istennek 55 II okosságotok III Mert
okcssaggal elmetek meszszeb

- 60 15. Sok veszedelem követi a' vetket,
A' bűn szolgáltat s- ad halalos etket,
A' ki az Isten kedvében rak fészket,
Költ jót nem vétket.
16. Az Urnak örvend mindenha es örül,
Mert az igaznak az Ur feje körül,
Az Ur a' tiszta hü szüvön könyörül,
És annak örül.

88.

PSALMUS XXXIII.

Nota: Edgy lelekkal mostan aldod hivek etc.

- 1 1. Szentek örvendezetek az Urban,
A' kik biztok az ö hatalmában,
Mert az Ur gyönyörködik a' jokban,
A' kik ötet tisztelik és szolgálnak házában.
- 5 2. Minden szü, száj, ajak edgy lélekkal,
Ditsérje az Istent félelemmel,
Mert a' mit fogadot esküvessel,
Igeretit bé töltötte s- meg' adta hűséggel.
- 10 3. Az ö szava hathato igasságh,
Mellyel edgyüt jár az irgalmasságh,
Nála vagyon minden hatalmassagh,
Ez nagy Urral tellyes a' föld s- az Éghi magossagh.
- 15 4. Edgy szavára löttek a' nagy Egek,
Sok számtalan csillaghi seregek,
Kiknek a' Nap és Hold diszességek,
Fövel intett, s- mindgyárt löttek a' drága szépségek.
5. Az tenger mély vizét el arkolta,
Mint edgy eröss tömlöben foglalta,
Noha ez nagy földet körül folyta,
De a' földre ki nem hágh mert az Ur megh lánczolta.
6. Illyen hatalmas Urtol ki nem fel?
Ez Ur keze alatt jol ki nem él?
Nem félé hogy ellenne ha fel kel,
Regge porrá téski mint az hatalmas forgo szél.

13 II halalos vetket III halalos mérget 60 V Költ iol 61 VI mindenkor

4 V—VI szolgállyak 12 II az egh magassagh III Az nagy; ez feöld V föld -s- ez az
15 III dütsösségek VI diszességek [dütsösségek-ből jav.] 18 I—V tömlöczben VI
tömlöben [Vö. Károli: „Öszue gyütyi az tengernece vizeit mint egy tömlöben”] 19 II folta
sz l betű g-ből jav.] VI a' nagy; fogta 22 II—III Az IV kj jól V keze által

- 25 Ez Urnak edgy szavára minden löt,
A' mi nem volt tsak intet s- elé jöt,
Eleitöl fogván sok tsudat tött,
Ö ád mindent és senkitöl soha semmit nem vött.
- 30 8. Az Ur a' tökéletes böltseség',
Nints ellenne semmi gyors eszesség',
Ez föld hátán nints sohol oly kösség'h,
Kinek tanátságában volna ellenne erősség'h.
- 35 9. Az böltsek végezését el rontya,
De az ö szent törvényt meg' tartya,
Arra néz, azt mind örökké láttya,
Gondolattyát tanátságával senki meg' nem bántya.
- 40 10. Boldog' nemzet a' mellyet az Ur tart,
Mert tölle meg' nyeri a' mit akart,
Ennek gyütöt minden jot es takart,
Ennek adgya örökségül a' Mennyei szent kart.
- 45 11. Az Mennységből az Ur gondot visel,
Az emberek fiaihoz közel,
Mindeneket be tölt nagy böseggel,
Ez világot igazgatván birja böltseséggel.
- 50 12. Minden sziveknek által látoja,
A' gondolatoknak visgáloja,
A' tanátságoknak igaz Birája,
Kinek kinek jutalmának böltsen el osztoja.
- 55 13. Senkit az ö maga esze nem tart,
Az emberi segítség'h tsalárd part,
Nem nyujthat a' kints üdvösseges kart,
Az Ur ellen penig' soha senkit veszély nem mart.
- 60 14. Mert az ötet felökre néz szeme,
Azokat környül vötte kegyelme,
A' hol el fogy az emberi elme,
Jelen vagyon az Istennek ottan segedelme.
- 60 15. Az haláltol meg' oja lelkeket,
Az éhségben táplállya testeket,
Valakik rá birták életeket,
Minden féle nyavalyától meg' tartják fejeket.

25 V Az 27 VI tsudákat 31 III Az VI Az; sohol nints 33 III vegezesit 34 VI törvénye 37 II nemzet [utólag betoldva: az az kü] az Vr III nemzet az a' kit az ur IV ez ur 41 III—V mennységből 51 IV, VI Nem nyithat 59 IV rá bizzák 60 IV, VI nyavalyáktól

16. Reménségünk legyen hát az Urban,
Eddig' voltunk az ő oltalmában,
Ez utanis bizzunk hatalmában,
Meg' maradván örvendezzünk gazdag jó voltában.
- 65 17. Segély minket szent irgalmas Atyánk,
Kegyes szemeid nézzenek reánk,
Fordíts el rollunk minden nyavalyánk,
Jó kedvedből maradgyon meg' békeségben hazánk.

89.

PSALMUS XXXIV.

Nota: Neked mondok ditséretet, mert teged Uram az illet.

- 1 1. Aldom az én szent Uramot,
Az én erős gyámolomot,
Ditserem meg' nyitvan szamot,
Tsak arra adom magamot,
5 Lelkem hogy áldgya Uramot,
A' ki viseli gondomot.
2. Halván ezt az edgyügyüek,
Örülnek benne a' szivek,
Tapsolnak ezen a' hivek,
10 Látván bennem az szent mivek,
Fel gerjed szivekben kedvek,
És velem edgyütt örülnek.
3. Kedvét kerestem az Urnak,
Az Uris hű szolgájának,
15 Hozzám jó akarattyának,
Jelét adta jóvoltának,
Mert sok nyomoruságomnak,
Véget vetet nyavalyamnak.
4. Jertek minnyájan az Urhoz,
20 Kik közél vadtok halálhoz,
Abbol az Ur életre hoz,
Jertek a' tündöklő Naphoz,
Essetek térdre lábához,
Es minden veszélyből ki hoz.
5. Én szegény hozzá kialtek,
Hütömben szégyent nem vallek,
Mihelyt előtte meg' állék,

61 II, IV -- V ez Urban 65 III szent hatalmas

7 I azt II -- VI eszt 8 I benned II -- VI benne 10 IV ez szent VI bennem én elmémet
18 III Végét vette 22 V -- VI Jertek ez 23 VI rendre

- 30 Nála meg' nyugvást találék,
Meg' halgata és jól járek,
Haláltól meg' szabadulék.
- 35 6. Az kik az Urat tisztelik,
És életeket jól élék,
A' kik az ő nevét félik,
Mindenkoron kedvek telik,
Angyali kezek viselik,
Kévént javokat meg' lelik.
- 40 7. Kostollyátok az Ur Istent,
Mely kedves gyönyörű és szent,
Ő eltet és taplál mindent,
Meg' tart, szabadit és meg' ment,
A' ki hiszi az Ur Istent,
A' haláltól meg' nem rettent.
- 45 8. Az Urat szentek féllýétek,
És szent nevét tisztellyétek,
Mert hogy ha ezt mivelitek,
Senki nem láttya szükségtek,
Lészen tsendes békeségtek,
Minden gazdagsagban éltek.
- 50 9. Sokszor a' gazdag' meg' chült,
Étlen itlan sokaig' ült,
A' nyelve az inyéhez sült,
Végre a' halálba került:
Ez alatt sok jobban merült,
A' ki az Istenben örült.
- 55 10. Jertek ide hozzám Iffiak,
Jo kedvből fel tartot fiak,
Tikteket szollitlak s- hilak,
Szofogado Nemes fiak,
A' szent joságra tanitlak,
60 Az Ur félelmer' oktatlak.
- 65 11. Hoszszu életet kévansze?
Sok jobban élni akarsze?
Avagy méltosagot vársze?
Vagy böltseséget kévansze?
Hü házastársot akarsze?
Annak minden jobat szánsze?

34 II Mindenkor VI kedvét tészik 38 VI kedves és mely igen szent 42 II halálból III halálban' 45 V-VI ha azt 53 III Az VI Az ilyen sok jobban 55 VI hozzám ide 56 IV Jo kedvben fel tartot faikok [!] 60 II, VI felelme III Az Ur felelmer<e> IV-V Ur félelmére 62 VI joban

12. Mind ezeket így nyered meg',
 Nyelved gonosz szótól fogd meg',
 A' rágalmazástól tarts meg',
 A' hazugságot utáld meg',
 Mászt esküvessel ne *csalj* meg',
 A' bünt okossággal fedd meg'.
13. Az gonosztól távozzál el,
 Jót mively minden erőddel,
 Ély mindennel békeséggel,
 Meg' betségly mászt tisztességgel,
 Szolgaly mindennek hüséggyel,
 Igaz tökéleteséggel.
14. Mert az Ur a' jambort nézi,
 Szeme eleibe vészti,
 Irgalmával bé fedezi,
 Az haláltól védelmezi,
 Szavát füleiben vészti,
 Minden akarattyát tészti.
15. De büntetése a' latron,
 Szüntelen végnélkül vagyton,
 Hogy még' hire se maradgyon,
 Az igaz meg' marad batron,
 Ennek az Ur jelen vagyton,
 Hogy meg' szabadulást adgyon.
16. Az töredelmes szivekhez,
 Az edgyügyü szegényekhez,
 Az Ur leg' közélb ezekhez,
 Job kezét nyujtya *kezekhez*,
 Jo elmét tsatol eszekhez,
 Hoszszu napot életekhez.
17. Meg' örizi tetemeket,
 Meg' gyógyittya sérelmeket,
 Örvendezteti szemeket,
 El üzi veszedelmeket,
 Szeretvén engedelmeket,
 Meg' jobbittya értelmeket.
18. Az bünöst a' bün veszti el,
 Mikor a' jok ellen kél fel,
 Akkoron pusztittatik el,
 Mert az Úrnak gonosz nem kell,
 A' joknak penig' kedves jel,
 Köztök jár és zaszlót emel.

68 III szoktól VI szoktól tarts meg 69 VI fogd meg 71 I bánzt II – VI czaly 75 II be-
 keszegben 80 VI tészti 94 I – III ezekhez IV kezekhez V kezekezhöz [!] VI [Hiányzik.]
 95 II Jo elmét tsatol ezekhez III Job elmét tsatol ezekhez 99 VI sziveket 104 III
 len fel kél 105 VI pusztittatok

19. Szent David lön ily örömben,
A' harmincz negyed énekben,
Mindent biztat az Istenben,
Es oktat hogy ez életben,
Éllyen minden jo erköltsben,
Hogy boldog' legyen Istenben.

90.

PSALMUS XXXV.

Nota: Ménynek földnek dütsöséges kirallya, mü urunk f.

- 1 1. Itild meg' Uram iteld megh azokat,
 Kik boszumra szolnak méltatlan szokot,
 Vedd meg' körüllem asott mely sánczokat,
 Juttasd szégyenben gyakorlot harczoekat.
- 5 2. Ragadgy fegyvert, fogj paist én képemben,
 Viaskodgyál értem s- vij bajt ügyemben,
 Mellettem vony kardot veszedelmemben,
 Ellenségem ne fertezzék véremben.
- 10 3. Űzd és kergesd meszsze s- térj vissza hozzam,
 Mond ezt az en lelkemnek édes Atyám:
 Imé fiam a' te harc zod meg' vivam,
 Es a' te életed meg' oltalmazám.
- 15 4. El hittem Uram bizony hogy így járok,
 Mert én segítséget tsak tölled várok,
 Az en ellenségimnek lészén károk,
 Futtokban el esven meg' török szárok.
- 20 5. Nem tartnak futásokban rendet és sort,
 Mikent az szél el hinti az apro port,
 Ugy hányatnak el érezven az ostort,
 S- meg' vakulnak nem látván az üdö kort.
6. Az te szent Angyalod el üzi őket,
 Nem lelük meg' féltekben ösvenyeket,
 Homaly s- sötetség' fogja bé szemeket,
 Nem láttják a' magoktól vájt vermeket.
- 25 7. Nekem ásták vala hogy abban vesznek,
 Mikor szegyen valva előttök futnék,
 Ha kedvek szerént fejem belé esnék,
 Hogy az én veszedelmemet nevetnek.

Nota V Regtöl fogyan tam. 1 II—III azokat itild meg 8 II—III fertödgiek
9 II teri hoszam VI Űzd el kergesd 12 III Es a' eleted 13 VI bizony Uram 14 II
ezak te tölled 19 IV Ugi haitatnak el VI Vagy hányatnak el eresztvén 22 II [Nem hij.]
23 IV Hóltigh sötetség' VI Homaly és setét 24 II magoktól ezinalt III láttják magoktól
ezinalt 25 IV assak 28 VI veszedelmem nevetethnék

- 30 8. De különbben esek hogy sem el szánták,
Hogy magoknak azt mivelték meg' bánták,
Ime gazdag' marhájokat el hantak,
Ruhájokat a' bokrok mind le vonták.
- 35 9. Örvendez az en lelkem a' praedának,
Örömében hálakot ád az Urnak,
Edgyik tagom azt mondgya az masiknak,
Nintsen mássa ez hatalmas nagy Urnak.
- 40 10. Az erőtlent az erőstől meg' mented,
Edgy szoddal az hatalmast el rettented,
Engem szegeny es szükölködő szented,
Meg' tartasz a' miképpen meg' izented.
11. Im hamis tanuk költek fel mellöllem,
A' mit nem szoltam, azt mondgyák felöllem,
A' kiben hirem sints azt kérdik töllem,
Árulkodnak hogy ki mennek elöllem.
- 45 12. Gonoszt adnak az joért s- mérget szolnak,
Siralmas ügyemben egyedül hadnak;
En penig' hogy ök veszélyben valának,
Veget nem vetek vala a' sirásnak.
- 50 13. Sanyargatvan testem ertek böjtöltem,
Ertek mint magamert ugy könyörgöttem,
Mint Atyamfiáért ugy törekettem,
Mint édes szülem halálán ugy nyegtem.
- 55 14. Ime *ök hogy én most sirok*, örülnek;
Ellennem nagy álnokul öszve gyűlnek,
Nyelvek által hiremben sebet tésznek,
Tszikorgo fogokkal rágván meg' észnek.
- 60 15. Uram meddig' mulacz és meddig' késel?
Az én segítségemre nem kelsze fel?
Édes Atyám sok nyavalyámot nezd el,
Az en neked szentelt lelkemet vedd fel.
16. Az sokaság' közöt tegéd ditsérlek,
És sok nemzetségeknek ki hirdetlek,
Örökkön örökké néked éneklek,
Jo voltodért soha el nem felejtlek.
- 65 17. Ellenségim ne örüllyenek rajtam,
A' kiknek en mindenha joval voltam,
De most szemmel hunnak hogy meg' szorultam,
Azt alittyák hogy tölled el maradtam.

36 VI az hatalmas 39 VI szegjént 40 VI megh ígérted 51 II, V—VI attiamfiaiert III
atyamfiaiert teörekedtem 53 I hogy én most sirok, ök II—VI ök hogy en most sirok
54 II eösze gűltek 56 IV fogokkal ugian megh 66 VI mindenkor 68 IV állittyák VI el ha-
zattam

- 70 18. Békesegre nem ügyekeznek velem,
 Álnokul gonozt végeznek felöllem,
 Mikor öket békesegre ingerlem,
 Tsak nagy hahotájokat hallya fülem.
19. Tennen magad láttad mint tsufoltak megh,
 Uram kely fel érettem ne üly vesztegh,
 75 Igasságod szerent ügyöm itéld megh,
 Tedd azt hogy ezek szégyenüllyenek megh.
20. Az kik penigh ennekem jot kévannak,
 Hadd örvendezzenek igasságomnak,
 Irgalmasságodért fel magasztalnak,
 80 Es mind örökké velem edgyüt áldnak.

91.

PSALMUS XXXVI.

Nota: Felséges Isten Menynek földnek Ura.

- 1 1. Eletét a' ki ondok bünben éli,
 Annak rut uttya nyilván *megh* beszéli,
 Hogy az Ur Istent soha ö nem féli,
 Sem nem tiszteli.
- 5 2. Ez hogy a' gonosztételben szivet vött,
 Tapsol és örvend hogy nagy és sok bünt tött,
 Kérkedik hogy az vétékben főve lött,
 Azzal frigyet kött.
- 10 3. Nem gondol semmit semmi gyűlölséggel,
 Minden helyt bé tölt Istentelenséggel,
 Hazug' és tsalárd tellyes irigységgel,
 Kegyetlenséggel.
- 15 4. Szemtelen és meg' veti a' szép intést,
 Vétkének okot talál es által rést,
 Dul ful szive és meg' haragszik mentést,
 Fegyvert kap és kést.
- 20 5. Mit üzzön nappal, Ejjel azt gondollya,
 Nagy hamissan az ártatlant vádollya,
 Az gonossagra vetekre forrallya,
 Bünre onszollya.

70 VI végeztek 71 V ötöt [!] 73 V látod VI láttod 74 VI fel mellettem 75 VI szerint
 ugyan 78 I igasságodnak II—VI igassagomnak

2 I ki II—V megh VI rutsaga nyilván megh 5 VI Es; szive nött 7 V hogy ö vetékben
 8 I, III—IV keöt II, VI keött V frigyet tött 14 III Vétkének VI talált okot 15 III Dul ful
 az szíue s' meg 19 V vétékre

6. Ur Isten a' te irgalmad a' Menyben,
Kegyelmes voltod vagyon minden helyben,
Igasságodnak fontya job kezeden,
Engedelemben.
7. El töröd a' bünt kegyelmességéből,
Engecz és szenved a' te jo kedvedből,
Hogy a' gonoszok térjenek vetkekből,
Rut életekből.
- 30 8. Üdöt s- alkalmatosságot szolgáltatcz,
Embereknek s- barmoknak *eledelt* adcz,
Mindennek nagy jo voltodból elni hadcz,
Örömet mutatcz.
- 35 9. De kiváltképpen az Embernek Fia,
A' ki szent neved segítségül hija,
Bö és nagy áldásodat megh talállya,
Örökké birja.
- 40 10. Mint a' fias tyuk pisenit meg' örzi,
Igy a' te szemed az hü embert nézi,
Szárnyaid alatt melegseged érzi,
Áldásod veszi.
11. Gazdag' tárhazad ajtaja nyitva áll,
Hol elégséges bö *eledelt* talál,
Gyönyörűséges jo kedved reá száll,
Nem bántya halál.
- 45 12. Mert nalad vagyon az életnek feje,
Az üdvösségnek tiszta édes teje,
A' mi fejünknek gondviselő férje,
Tsak te vagy feje.
- 50 13. Az te fényednek köszönnyük hogy látunk,
A' te kegyes vigh szép szodnak hogy hallunk,
A' te kedvednek hogy előtted állunk,
Neked szolgálunk.
- 55 14. Irgalmasságod Ur Isten azokra,
Kik magok adták a' te szent utadra,
Kik figyelmeznek poronsolatodra,
Önts ki azokra.
- 60 15. Kevély kegyetlen kézbe ne hadgy esnünk,
A' bünös álnok láb ne nyomja fejünk,
Engedd hogy jovoltod edényi legyünk,
Örökké éllyünk.

22 II Kegies 23 II fontia uagion iob 24 III, V—VI Engedelmedben 25 II El töröd
:II—IV El teörleöd 26 II te io uoltodból 30 I eleget II—VI *eledelt* 31 II Mindeneknek
VI enni acz 45 II Mert nalla 55 II—V poroncsolatidra 56 II, V Oncz 59 III Engedd
ultod edenij lehessünk

PSALMUS XXXVII.

Nota: Ditserem az *Ur Istent* minden üdőben. etc.

1. Ne busuly a' hütötlen jo állapottyán,
 Ne törd magad az ö vig' kedvel tölt napján,
 Mert el jövéen a' nyár,
 Vagy a' hévsegtől meg' szárad,
 Vagy a' sok vitztől ki árad,
 Mint a' fü ugy jár.
2. Tisztelvén az Ur Istent ö benne remény,
 Tegy jot, légy vesztegségben es hüt által ély.
 Örvendezz az Urban,
 Meg' adgya kívánsagodat,
 Bé tölti akaratomat,
 Nem juttat kárban.
3. Bizván az Urban minden gondod reá vesd,
 Akarattyát mivellyed és kedvét keresd,
 Öis kedved tészí,
 Köteleidet meg' oldozza,
 Kedves napodat fel hozza,
 Ügyöd fel vészí.
4. Elö reménsegsben várj s- az Urban vesztegj,
 Fejet a' bünös jo szerentséjen ne szegj,
 Ne busuly szivedben,
 Hogy *valami* nagy bünt ne tégy,
 A' mellyert büntetést ne végy,
 S- ne vesz bünödben.
5. Mert *a' földről a'* bünös ki gyomláttatik.
 De az Urban remenlő meg' áldattatik,
 A' bün tévő nem él,
 Meg' nem betsültetik kára,
 El vész mint a' gyenge párah,
 Es helyet nem lél.
6. De a' türo szenvedő örökös lészen,
 A' nagy békeségben él s- sok áldást veszen,
 Vigad, örvend és igy
 Nagy szép gyönyörüségben él,
 Az Isten előtt kedvet lél,
 Az igaz sziligy.

Nóta I, IV Urat II—III, V—VI v r Istent 8 VI jol 22 I, IV valamint II—III, VI ualami V valamint nagy bünt tégy 25 I, III a' bünös a' földről II, VI az földről az bünös IV—V ez földről az bünös 27 II Az bön az teuő 28 IV bötültetik árra 29 VI gyertya párah 32 II—III el és szok IV—V Nagy békeségben él, és sok VI Ö nagy

7. Tanátsot tart a' hütlen az igaz ellen,
 Annak vérét ki ontya nagy kéméletlen,
 De nem viszi végbe,
 40 A' kén es a' halál lesik,
 A' kiknek kezekben esik,
 S- megyen az földben.
8. Az önnön kardgya miatt léssen halála,
 Mellyet az szegény jámbor ellen vont vala,
 45 Mert a' büntévö kart
 Az Ur meg' töri és rontya,
 De az erőtlent meg' tartya,
 A' ki jót akart.
9. Gondot visel az Isten a' Jamborokrol,
 Szemét soha nem veszi el jóságokrol,
 50 Szegyent nem vallanak,
 A' szükségben legeltetnek,
 Az ehsegeben be töltetnek,
 És meg' állanak.
- 55 10. Mint a' tűzben a' fadgyu el olvad szellyel,
 Ugy vész el a' büntévö szörnyü veszéllyel,
 Noha penze vagyon,
 Ugy hogy marhája el nem tér,
 De méghis mástol költsön kér,
 60 Nem hogy ö adgyon.
11. Az mivel másnak ados azt sem adgya megh,
Soknak sokkal tartozik s- nem fizeti meg':
 De a' jámbor igaz,
 65 Mindenekkel barátkozik,
 Osztogat és adakozik,
 Gazdagsága az.
12. Mindenektől áldást és jo hir nevet hall,
 Az penig' ha valaki rá tör szegyent vall,
 Az Ur igazgattya,
 70 Mert kedvelli szent életet,
 És nem engedi el vesztet,
 Megh tamogattya.
13. Immár megh vénhettem de soha nem láttam,
 Sem a' réghi szentektől azt nem hallottam,
 75 Hogy el hadta volna
 Az Isten az igazakat,
 Vagy azoknak magzattyokat,
 S- kuldultak volna.

33 II ki ontia hogi kemelletlen III ki ontsa nagy kementelen IV—V ki ontsa hogy
 40 VI A'kin ez az halál esik 41 IV Az kinek kezében 62 I, III Sokkal soknak II—
 VI Szoknak szokkal V Sokaknak sokkal 65 VI [Hiányzik.] 68 V szégjent nem [!]
 73 IV S' búsúltak volna

- 60 14. Söt az igaz ád költsön s- jól teszen mással,
Magzattya bőségben él sok szep áldással;
Tehát a' bünöktől,
Távozzal el es szentül ély,
A' nagy Ur Istenben remenly,
Fuss a' vétkektől.
- 85 15. Igy örökke áldott lész és örömben *élsz*,
Sem veszélytől sem penigh halaltol nem félsz.
Mert az ö szenteit
Soha az Ur el nem hadgya
Söt minden joval megh adgya
90 Az ö hiveit.
16. De a' bünért az hamissakat el veszti,
Magzattyokatis az halálba ereszti,
Es a' jamboroknak
Földét örökségül adgya,
95 Szép eleteket meg' hadgya,
Az Igazaknak.
17. Az igaz ember szája merő böltseséggh,
Nyelve jo itélettel tellyes eszességgh,
Mert az Ur törvénye
100 Ejjel nappal a' szivében,
Vagyon és forog' kedvében,
S- annak edénye.
18. Soha lába nem tér ki az igaz utbol,
A' törvényből erőt vött mint edgy bö kuthol,
105 A' tsalárd bünös váz,
Lest hány vét hogy meg' foghassa,
Es a' törben meg' fojthassa,
S- utánna vigyáz.
- 110 19. De hamis kézben az Ur ötet nem hadgya,
Senkinek kárhoytatni soha nem adgya,
Várj tehat az Urtol,
Az Ur tegedet fel vészen,
Meltosagos helybe téssen,
Megh öriz kártol.
- 115 20. Két szemeddel megh latod a' bünös estét,
Tsudáloed a' fán függö meg' aszszot testét.
Láttam én gyakorta

84 I vétéktől II Fus el az vetkektől III—VI vétkékteől 85 I lész II eörömben lész, éls, [!] III—VI élsz 86 V penigh az halaltol 87 VI szentit 92 IV Mégh megzattyokatis 94 IV Földök 98 V itelettel merő eszességgh 104 II—III törüeniben 107 II törben hogy megh foghassa 109 III adja V Ur soha nem [órszóként: *hadgja*] adgja 110 II—VI hadgja 112 V A'ki tegedet 115 II látod az estet

- 120 Hogy az Istentelen örült,
Minden gazdagsagba merült
Mint a' cedrus fa.
21. Edgy kevés üdö mulva azon mentem el,
Szemeimet meg' nyitván tekintettem fel;
Tehát sohul nintsen,
Keresem szorgalmatosan,
125 Vigyazom ajitatosan,
De sohul nintsen.
22. Vedd eszedbe és nezd meg' az igaz embert,
Mint az szep gyümölts fákkal bé ültetett kert,
Meg' áll nagy bőségben.
130 De a' hamissak el vesznek,
Az igazak penig' élnek
Nagy békeségben.
23. Az Ur elteti őket es el nem hadgya,
Az Ur veszedelemre őket nem adgya,
135 Az Ur meg' segitti,
Kötelekből meg' oldozza,
Ha el tevednek meg' hozza,
És üdvözitti.
24. Harminczheted enekben Dávid ezt mondá,
140 Jo voltáért az Urat ekképpen áldá,
A' jámbort tanitta,
Hogy az Isten el nem hadgya,
De minden jóvát meg' adgya,
Azzal biztattya.

93.

PSALMUS XXXVIII.

Nota: Ur Isten legy most mü velünk mert sokan tamad etc.

- 1 1. Uram engem busultodban,
Ne fedgy es ne verj buzgo nagy budban,
Büneimert igassagodban,
Ne büntess haragodban.
2. Merges nyilaid szivemet,
Járják es ki apasztyák véretem,
Veszszöd miatt sem a' kezemet,
Nem birom sem fejemet.

121 VI menten él 123 VI Tehát együt sintsen 125 III Vigyázám 134 V ötet [!] 140 V—VI
szent Urat 141 III, VI tanította 142 VI elne 143—144 VI Söt nyavalyájától megh
a s lészen kö vára. 144 IV biztatá
V—V Iáriák s' ki apasztottak

- 10 3. Sullyos kezed rajtam tartod,
Meg' *alélt* beteg' testemet sujtod,
Bádgyat lelke nagy kinnal fojtod,
Kénom kennal ujított.
- 15 4. Nints testemben egessegem,
Lelkembenis nintsen békeségem,
Lassan lassan az en epsegem,
Im majd el fogy szépségem:
- 20 5. Büneimben torkig ülök,
S- im tellyességgel majd el merülök,
Sullyos terhem alatt le dölök,
A' halálhoz készülök.
- 25 6. Sebem meg' gyógyult ugy tetczet,
Es imé belé az fene esett,
Attól minden tagom el veszet,
Testemben el tenyészett.
- 30 7. Szegény vagyok es nyomorult,
Rám bünömért sok fájdalom borult,
Mely miatt a' bélem *be* szorult,
Szívem nagy bura fordult.
- 35 8. Testemben nagy fájdalom jár,
Mely tép és szággat mint az éles árr,
Forrosagom oly mint az hév nyár,
Jaj inkább meg' halnek bár.
- 40 9. Nints testemben semmi épsegh,
Gyötrelmemben rettegtet a' kétségh,
Meg' emészt a' beketelensegh,
Mert szörnyü a' betegsegh.
10. Busult szivemből ordítottok,
S- megh szánásra senkit nem indítottok,
Uram benned szivet mozdítottok,
Azért hozzád kiáltok.
11. Uram hogy engem meg' tagits,
Azt kévanom Uram hogy meg' tisztits,
Gyötrelmemtől hogy meg' szabadits,
Uram Uram meg' gyógyits.

10 I, III veszet II, V alilt IV alelt VI alut 16 IV Maid mind 21 VI megh ujult 22 VI az fene belé 24 VI Testem erőtlenedet 27 I, III meg' II, IV—VI. be 37 IV—V szivemben 43 III—V Gyötrelmemből

- 45 12. Mert szivemben meg' hült a' vér,
El szakadkozott bennem minden ér,
Sulyos kezed nyomorgat és vér,
Im az halál ujjal ér.
- 50 13. Homaly fogta be szememet,
Nints a' ki el töröllye könyvemet,
Baratim nem tészik kedvemet,
Elhattanak engemet.
- 55 14. Rokonságim tavul alnak,
És fájdalmimban nem vigasztalnak,
A' kik penig' gonoszt akarnak,
Boszut és mérget szolnak.
- 60 15. De én mint süket nem hallok,
Nem nyitom meg' számot és nem szollok,
En bünösnek senkit nem vallok,
És senkit nem káromlok.
16. Uram tsak benned reménlek,
Téged hogy engem megh halgass kérlek,
Ne engedd hogy el felejtselek,
S- ez utan ne féllyelek.
- 65 17. Mert ha bünt és vétket tészek,
Ellenségimnek kész tsufisagh lészek,
Meg' ütközvén ha mi bünt tészek,
Töllök szidalmat vészek.
- 70 18. Legh inkább ez fáj szivemnek,
Ha tsufja lészek ellenségimnek,
Ha szenvedem mert Istenemnek
Kezét, könnyebb fejemnek.
- 75 19. Az te ostorod szenvedni,
Kész vagyok Ur Isten el viselni,
Mert ha bünöm meg' fogom banni,
Mindgyárt meg' kezdesz szánni.
- 80 20. Az én ellenségim penig',
Boszontnak büneimért mind fottigh,
Ha szentül élnékis mind eltigh,
Még'his szolnak haláligh.

46 II, IV El szakaskodot V [bennem hij.] 48 II El szakaskodot bennem minden ér VI Im az halállal ujjul s' érr 56 VI mérget adnak 60 IV Én senkit 62 II engem meg megh halgas 64 II ne feleijelek (!) 66 VI Ellenségemnek 70 III—VI ellenségemnek 74 II el szenvedny 80 III szolnak mind haláligh

21. Uram ne hadd el fejemet,
Birjad és igazgassad életemet,
Tekints reám segily engemet,
Add meg' egészségemet.
- 85 22. Szent David beteg' ágyában,
Igy esedezek nyavalyájában,
A' mint harmincznyolczad Psalmusban,
Megh irta az Soltarban.

94.

PSALMUS XXXIX.

Nota: Jer emlekezzünk keresztyen etc.

- 1 1. Mondek szivemben: Tellyes éltemben
arra vigyázok hogy ne mivellyek bünt,
Hogy mást ne sertsek s- nyelvel ne vétsek,
szivemben illyen szandék es tanáts tünt.
2. Nyelvemet azért fogadásomert
hogy ne szolhasson meg' kötözöm lánczal,
Igazat nem vök sült nemáva lök,
nyelvem környül vöm két rendbéli sánczal.
- 5 3. Hallám szidalmam, vala hatalmam,
gyalázatomert de nem állek boszut,
Hogy ne vétkeznem s- szóm megh ne szegném
a' gondolatra üdöt vök es hosszszut.
4. Eszemben juta életem uta
sok bünöm soldgya szivemben meg' sujta,
Szivem fel gyula bum meg' ujjula,
keserves ügyem nagy siralmat nyujta.
5. Mellyemet verém, halálom kérém,
mondvan: Ur Isten méghis meddig' éltecz?
10 Ha ez élet volt, a' kiben el holt
szivem és méghis több veszéllyel féltecz.
6. Esztendöm száma, nyavalyám váma,
vagyok mint párah mint tüzön függö üst,
Fogyat a' boszu emeszt mint a' szu
a' rágalmazás keserget mint a' füst.

81 VI hagy el engemet 82 VI igazgassad életemet 86 VI esedezik 88 IV Megh irta 'soltárában

Nota I <Mondek szivemben:> Inquam: Jer 2 I—II véssék III—IV, VI nyelvel ne vétsek V nyelvel nevessek 3 III kötözém IV kötöz<...>ém V fogadásodert VI kötettem 4 VI vök sült nema lök; lánczal 10 II Ha ez élet III Ha ez előtt; veszéllyel eltets VI Ha az előtt

7. Az szü mire vágh, haszontalanságh,
az egész világh tsak bu -s- fájdalom -s- kár,
Az ember maga, halálnak taga,
el vész mint árnyek, mint buborek ugy jár.
- 15 8. Haboz ez földön nem álhat zöldön
meg' szárad es aszsz, s- meghis a' kéntsen kap,
Törvényt hátra hagy, tisztessagre vagy,
kit a' szerentse két kézzel földhöz tsap.
9. Illyen ez világh', a' ki reá hágh,
sokaig' nem áll, mindenek el mulnak,
Ur, kiraly, paraszt, fü, virág' haraszt,
meg' rendül a' föld és mind belé hulnak.
10. De te meg' maratz, s- engem el nem hadcz,
Ur Isten az te napod örökké tart,
20 Azert én read bizom es hozzád,
a' te jo voltod mert batorságos part.
11. Te vagy a' josag' kints és gazdagságh,
te nálad vagy az én örökségem,
Te vagy Coronam arany boronam,
te vagy örömem minden dütsösegem.
12. Botsásd meg' bünöm s- osztán meg' szünöm,
minden bánattól és örömben élek,
Ez világh a' test ha hany vétis lest,
meg' szabadulván senkitől nem félek.
- 25 13. Hogy peniglen most ez vakmerő kost
reám botsáttad hogy gyalázzon engem,
Földre borulek hogy meg' pirulek,
tudván hogy te vagy a' ki büntecz engem.
14. Ostorod vedd el hadd álhassak fel,
mert a' te erőd az földig' le nyomott,
Sulyos kezed vert edgy szegény embert,
kinek erőtlen lába meg' tsuszamot.
15. Bünöm bennem oly mint a' ruha moly,
keserüséggel titkon ront a' kereszt,
30 En azt tudtam hogy nő napom nem fogy,
ez alat imé a' bün majd meg' epezst.

13 III ez egész 15 VI szárad megh asz 17 V Illyen az 18 I, III ez II, IV—VI a' 19 II
D- megh maracz V el engem nem 20 V baratsagos part 21 II az örökszegem 23 V
ttan meg szünöm 25 VI az vakmerő 26 IV borulék, <hogj> [későbbi kézzel föléírva:]
egy 28 V ki [!] erőtlen 29 VI gyakran ront és késért 30 IV tudom V—VI megh emészt

16. Esedezésem es könyörgesem
 halgasd meg' Uram nám te vagy oltalmom,
 Továb ne halgass, mégis ne mulass,
 fordíts örömr szibeli fájdalmom.
17. Sellér s- jövevény vagyok én szegeny,
 mikeppen az en Atyaim el mulom,
 Kedvezz hát nekem s- botsásd meg' vetkem
 a' mig' ez rövid élettől meg' válom.
- 35 18. Igy sira Dávid mikor futtában
 Sémei ötöt rut szokkal gyaláza,
 Ez harmincz kilencz énekben magát
 gondolvan bünet igen meg' alázá.

95.

PSALMUS XL.

Nota: Boldogh az ilyen ember az Istenben etc.

- 1 1. Váram az Urat elő remenséggel,
 És meg' nem bántám békételességgel,
 Kérem hogy nekem lenne segítséggel,
 És könyörgésem megh hallá hüséggel.
- 5 2. Meg' szánvan hozzám le jöve a' várbol,
 Job kezet nyujtván ki vona a' sárbol,
 A' söppedékes és fertös motsárbol,
 Engem ki hoza veszedelmes kárbol.
- 10 3. Nagy bátorsagos erős kö szálra tön,
 Hol badgyat lelkem és testem erőt von,
 Jo utban igazitvan vezérem lön,
 Számban hogy dudolnek uj éneket tön.
- 15 4. Sok népek láttyak az ö jotételét,
 Szeretetinek nyilván valo jelét,
 A' reménségnek kezdik fogni nyelét,
 Félvén az Istent várják jövetelét.
- 20 5. Boldog' a' kinek szive az Istenben,
 És reménséghe az ö kegyelmében,
 Nem bizik semmit emberi erőben,
 Mely ejt segítségh idejen kétségben.

31 V lam VI vagy Istenem [!] **32** IV szübeli siralmom **33** III atyam **35** V mikor Semei futtában **36** V Az

Nota II, IV—V Bodogh az ollian Ember ez vilagon, etc. VI Boldogh ez ilyen ember ez vilagon **1** II, IV, VI Varom **2** IV, VI bántom **5** V Megh szálván VI Megh szana **9** IV—V köfalra **12** VI hogy énekelnek **13** IV láttyak ez eo **15** V fogni jelét VI kezdi **20** II, IV—V Mely az szegitszegh

6. Uram mind éltigh sok tsudakot töttel,
A' mellyek által ditseretet vöttél,
Mindenek elöt méltosagos löttél,
S- Ur lévén velem méghis frigyet köttél.
- 25 7. Soha jo voltod meg' nem számlálhatom,
Sok jo tételed és ki nem mondhatom,
Eléggé neved soha nem áldhatom,
Azt meg' gondolni ingyen sem tudhatom.
- 30 8. Az bünéért Uram nem völ áldozatot,
Sem nem kívánál töllem ajándekot,
Fülem meg' furván szofogadoságot,
Kívánál töllem örök szolgálatot.
- 35 9. Kesz lök, ezt mondvan: Uram im hol vagyok,
A' te áldásid rajtam igen nagyok,
Elö könyvedben fel jegyezvén vagyok,
Akaratodra azért mindent hagjok.
- 40 10. Az te törvényed bé töttem szivemben,
Hogy azt meg' tartsam tellyes életemben,
Hirdetem sok jo téted vigh kedvemben,
Te tudod hogy ezt el szantam szivemben.
- 45 11. Igasságodat eddig' sem titkoltam,
Igeretednek bizonyosága voltam,
A' gyülekezet elött arról szoltam,
Hogy erőss kezéd által meg' nem holtam.
- 50 12. Ez után se vond meg' jo akarated,
A' te kegyelmes könyörülö voltod,
Örizzen engem nagy irgalmasságod,
És beszededben valo igasságod.
- 55 13. Mert ime engem körül vött *sok* veszély,
Szamitalan rajtam az bün mint az fekély,
Szemem nem láthat meg' setétült erkély,
Bünöm soksága mint az nagy tenger mély.
- 60 14. El ájult bennem az szivem es el holt,
Badgyat testemben függö eszem így szolt:
Uram ha szolgád valaha kedves volt,
Mostan segéld megh mert im féligh megh holt.
15. Az kik lelketem halálra keresik,
Kik életemet nyavalyában ejtik,
Veszedelemem kik nagy örömmel lesik,
Hiszem hogy azok magokat el veszitik.

24 II level [!] V frigyet töttel 37 VI bé töltöm 41—44 VI [Hiányzik.] 42 III Igiretidnek
 29 I a' II— VI szok 52 II mint az tenger 54 VI tsüggö

16. Mert szegyet valnak s- gyalázatba jutnak,
A' teged félök azért hozzád futnak,
Örülven neked Uram hálát adnak,
Es mind örökké teged magasztalnak.
- 65 17. Enis te benned bizom szegeny árva,
Magam rád hagyom mindenestől fogva,
Ügyem miben áll hiszem nálad tudva,
Velem vagy Uram es meg' lések tartva.
- 70 18. Az negyvenedik ékes énekében,
Dávid az Istent ditséré szívében,
És kéré ötet hogy semmi ügyében,
Ne hadgya esni ellenséghez kezében.

96.

PSALMUS XLI.

Nota: Segítségül hívjuk az Menybeli Istent etc.

- 1 1. Istennek áldása az olyan emberen,
A' kinek könyörül szíve a' betegen,
Mellette vagyon és szolgál néki ingyen,
És nyavalyájában segíti sziligyén.
- 5 2. Ennek mert az Uris mindenkoron készen,
Ha veszélyben esik segítséggel léssen,
Ellenségén érte győzedelmet vészen,
Es hiven mindenütt velle sok jot téssen.
- 10 3. Hogy ha ágyban esik és ha meg' betegül,
Az Ur hozzá megyen mindgyárt segítségül,
Vigasztallya ötet nem hadgya egyedül,
Meg' veti ágyát es beteg' fejéhez ül.
- 15 4. Enis mikor nehéz betegségben volnek,
És nem volna senki velem kivel szolnek,
Kihez folyamodgyam hogy arrol gondolnek,
Ur Isten eszembe te jutál, és mondék:
- 20 5. Ur Isten én rajtam könyöröly s- gyógyíts meg,
Meg' gyógyulok mindgyárt tsak bünöm botsasd meg,
Atyai kezdeddel lelkem tapogasd meg,
Örömet szívemnek édes Atyám hozd meg.

69 V Ez 70 II diczír

7 I Ellensegen II—VI Ellensegin 11 II eöket [!] 15 III folyamodgyam arrol gondolkodnék VI folyamodnám 18 V Mingjart meg gjojulok 20 V ádd meg

6. Ellenségim imé mert gonoszul szolnak,
Meg' hal, nem él és el vész neve, úgy mondnak,
Végét erjük immár ily szoval boszontnak,
Az én nyavalyámon magok közt vigadnak.
- 25 7. Ha ki látogatnom közüllök hozzám jö,
Álnokul beszél mert tsalárd benne a' szü,
Vigasztalása kész mérég s- halálos fü,
A' mellyen keseregh bennem a' szegeny szü.
- 30 8. Ellennem suttognak és gonoszt gondolnak,
Istentelenképpen ilyen modon szolnak:
Ennek nyilván sokkal több bünei vadnak,
Hogy nem el kerülné kezét a' halálnak.
- 35 9. De *mind ezek* felet ez ád keservesb jelt,
Hogy a' ki én velem azon kenyérből szelt,
Ellennem hogy farba rugjon sarkat emelt,
És egyebeknekis effelöl adot jelt.
- 40 10. Te penig' Ur Isten könyörűly én rajtam,
Mert jól látod magam hogy tsak reád hadtam,
Gyogyíts fel ágyambol melyben meg' száradtam,
Hadd lássák hogy tölled én el nem maradtam.
11. Im Uram megh tudam hogy szerezcz engemet,
Erzem hogy gyógyított mert betegségemet,
Nem hagyod örülni sok ellenségemet,
Már meg' erősített mert reménségemet.
- 45 12. Az Ur az Izraél Istene áldassék,
Szent neve mindenüt fel magasztaltassek,
Az Urnak Istennek dütsöség h adassék,
Örökkön öröкке az Isten áldassek.

97.

PSALMUS XLII.

Nota: Tekints reánk immár nagy Ur Isten az Mennyegből etc.

- 1 1. Mint a' hévség' miatt
Meg' epedet fáratt szarvas
Kévánkozik az hideg' forráshoz,
Az en lelkem oly igen vágyodik az Urhoz.

21 IV imé most 21—24 V [Hiányzik.] 22 VI él, el vész neve ök úgy 23 II így szoval
ily szokkal 33 I mindenek II—V mind ezek VI mind ezek; keserves 35 II, V—VI
sarkat emelt 36 II éffélé III éffele VI éffele 39 V Gyogyics megh 40 VI én nem hagyat-
tam 41 V tuttam 43 III hadgyád; ellenségimet V—VI ellenségimet 44 V remensegi-
met: 47 VI Az nagy Ur Istennek

Nóta VI . . .vel: Tellyes gyönyörűséggel rakva

- 5 2. Kévánkozik erőssen
Szomju lelkem a' bö vízzel
Ki folyo hüvös élő kut föhöz,
Az en minden sok jokkal böseges kut fömhöz.
- 10 3. Oh vallyon -s- mikor megyek
Kegyess Atyám templomodba
Hogy áldozzam dütsőséged előtt,
A' te gyönyörűseges tekinteted előtt.
- 15 4. Kedves hazám földéből
Ki üzetvén keseredet
Szível és siro szemmel budosom,
És ellenségim előtt bus fejem dugdosom.
- 20 5. Etkem sok zokogásom,
Italom könyhullatásom
Ejjel nappal mind edgyre sohajtok,
Te hozzád en Istenem, te hozzád ohajtok.
6. Nem türhetem én magam,
El fokadok sirva mikor
Ellenségem azt kérdezi töllem:
Miért feletkezet el Isten én felöllem?
- 25 7. De en kegyelmes Atyám
Hiszem hogy nem feledtél el
Repes ezen és örvendez szívem,
Tudván hogy igen hamar megh adod vigh kedvem.
- 30 8. Vig' kedvemet meg' adod
Mert haza viszsz és sok néppel
A' te szent templomodhoz késertecz,
És nevednek előttem szépen énekeltecz.
- 35 9. Az eneknek hangja zengh,
Az Anyaszentedgyház meg' tsengh,
Minden fülben ditséret mondás zúgh,
Harsogh az Orgonának kedves szava es bugh.
- 40 10. Ne keseregy én bennem,
Szegeny lelkem ne törd magad,
Végy szívet és bizzál az Istenben,
Mert mégh fel emel engem s- bé vésszen kedvében.

7 III eleő hives 8 III jommal IV iokkal ki folyó kút VI Az én üdvességemnek böseges fejéhez 17 II Etlén III Etelem 24 VI Isten el 26 V feleitel el VI Hiszem nem felejtetél el 29 VI kedvem 31 VI Templomodban 33 VI enek 35 VI sugh 36 III, V—VI zug 37 III [én hij.]

11. Igy vigasztalom magam,
De bus szivem busongh bennem
Hogy a' Jordán pusztájan láppangok,
Rettegtetnek engemet a' kietlen hangok.
- 45 12. Edgyik nyavalyám éri
A' másikat, tsak helyyem sints
Hova badgyat fejemet le hajtsam,
Vagy el fáratt lábamot nyugvasra ki nyujtsam.
- 50 13. Alollis fel vöt a' viz,
Fellyülis a' sok essö viz,
Szél zuhatar menydörgés villámás,
Minden ostorid rajtam, rajtam minden romlás.
- 55 14. Üdövel de mind ezek
Azt reménlem hogy megh szünnek,
Ez alatt az én Uram imádom,
Nappal ötet ditsérem, Ejjel penig' áldom.
- 60 15. Ez az én könyörgésem,
Keserves esedezésem
Édes Atyám Ur Isten már végy fel,
Kegyes Atyám éngemet miért felejtél el?
16. Miert itacz mereggel?
Boszontacz az Ellenseggel,
Az kérdezi minden napon töllem:
Miert feletkezet el Isten én felöllem.
- 65 17. Ne keseregj én bennem
Szegény lelkem ne törd magad,
Végy szivet és bizzál az Istenben,
Mert mégh fel emel engem s- bé vészen kedvében.
- 70 18. Szent Dávid a' pusztában
Igy keserge a' mint irva
A' negyvenkettödik énekében,
Biztattyais ő magát az ő bus lelkében.

42 III buzog VI busul 47 II fejemet haiczam 49 VI az sok viz 52 V ostorod 55 IV
-n az Urat VI alat én Uramat 68 II engem, s' be uezsen éngem 70 II irua uagion III ke-
-serge mint irván vagyon V Igy könyörge 71 III Az negyuenkettödik énekben VI énekbe
72 IV Biztatáis

PSALMUS XLIII.

Nota: Oh Mennyei nagy boldogságh, ki vagy fénlő etc.

- 1 1. Ur Isten engem ítély megh,
Az én ügyem igazits megh,
Ez hamis nemzettől ments megh.
2. Lám az én gyámolom te vagy,
Az én hütöm te benned nagy,
Uram engem azért ne hadgy.
3. Bus szivem ládd mely szomoru,
Rövid életem nyomoru,
Ellenségh miatt sanyaru.
- 10 4. Mutasd meg' irgalmasságod,
Botsásd ki világosságod,
Üdvözítettő igasságod.
5. Irgalmasságod fel vegyen,
Világosságod vezerlyen,
15 Igasságod haza vigyen.
6. Vigy fel a' te szent hegyedre,
Nyugodalomnak helyére,
Szivemnek vigh örömére.
- 20 7. Bé megyek az én Uramhoz,
A' ki nékem vigh kedvet hoz,
Állok az ő oltárahhoz.
8. Vallást tészek ő előtte,
Hogy akaratomat tötte,
Mikor fejemet fel vötte.
- 25 9. Miért szomorkodol lelkem?
Miért nem hadcz béket nekem?
Az Úr meg' botsattya vétkem.
10. Ez kegyes Istenben remenly,
Vallást tész még' neki ne fely,
30 Hütben és reménségben ély.

6 VI azert engem 9 IV miatt szomoru 26 III békét énnékem 27 II—V megh bo-
czatta 29 VI néki mégh

PSALMUS XLIV.

Nota: Mikoron Sido Nemzet tartatnek Babylloni etc.

- ¹ 1. Hallotta fülünk, Uram mert nekünk Atyáink beszélték,
A' kik tsudáid jeles dolgaid vagy szemekkel nézték,
Vagy a' réghiek igaz beszédek rendiből értették.
2. Tudgyuk jól töttél, gondot viseltél a' mi Eleinkről,
A' pogány népet, hűtötlenekeket ki üzted földökről,
Helyekbe őket, a' mű ösünket plantaltad más helyről.
3. Mert nem kardgyokkal, sem nem karjokkal vötték meg' a' földet,
Hanem te adtad, ajándékoztad ö nekik erődet,
Hogy meg' tartanák, meg' oltalmaznak az által fejedet.
- ¹⁰ 4. Ur Isten mostis a' m'üdönkbennis nagy Ur és király vagy,
A' te kegyelmed és segedelmed mostis oly igen nagy,
Azért légy velünk kegyes Istenünk es diadalmat adgy.
5. Hogy ha velünk léssz, fejünk el nem vész, tellyes szivel hiszszük,
Veszély nem száll ránk, meg' marad hazánk áldásodat vesszszük,
Ellenségünket, tsak bírd erőnket, mind semmivé teszszük.
6. Az mi kezünkben vagy fegyverünkben nintsen reménségünk,
Mert nints annyi főnk, sem annyi erőnk láttya ellenségünk,
Magunkis lattyuk és nyilván tudgyuk nagy erőtlenségünk.
- ²⁰ 7. Eddigh Ur Isten minden üdőben tsak te mentettél megh,
A' kik gyüölöttek *fagattak* törtek töllök te vettél megh,
Kegyelmes Atyánk, gondod volt reánk tsak te őriztél megh.
8. De el felettél s- most megh vetettél Uram nem jössz mellénk,
Imé miolta kedved jó volta nem tekintte felénk,
Gyüölőinknek ellenségünknek kész praedára kelénk.
- ²⁵ 9. Az pogány kézzel oszlatál szélyel mint edgy juh barmodat,
Semminek tartál ingyen el adál minket jóságodat,
Mellyel nem töltéd söt küssebbítéd nagy gazdagságodat.
10. Szomszédaginknak nagy szidalminak vagyunk mint fel tött czél,
Minden felől ránk kegyelmes Atyánk tsufsagh pirontságkél,
Rut hírünk nevünk valamigh élünk el nem fuja a' szél.

5 IV földekből 6 IV ösünket V ösünke [!]; helyből 7 II—IV ez feöldet V Kik nem VI karjokkal sem nem kargyokkal; ez földet 9 V ez által 10 II Vram mosztis az mi üdönkbennis III az mi üdönkbennis IV mostis <az> mi üdönkbennis V Ime mostannis az mi üdönkbennis VI mostis mi üdönkbennis 12 V Istenünk es te minket ne hagj 13 V Ha te velünk VI szivel bizunk 14 V nem iö ránk 15 III Ellenséginket V Ellenségünknek nagy erőnket mind 18 III nyilván jól tudjuk 20 I—III, V—VI szaggattak IV <fogattak> [szélt írva: *rontottak*] törtek 23 V tekintett 24 II—III, V ellenszeginknek VI Gyüölőinknek [*Gyüölőimnek*-ből jav.] ellenségimnek 26 II el adot III el adtál 27 VI küssebbítéd szél gazdagságod 28 IV sok szidalminak VI szidalminak

11. Oh el hagyot főnk! példabeszéd lönk minden pogánoknak,
Fejek tsovállák nemzetünk szollyák nyelvel ölnek vágnak,
Tő hegyben öltnek, beszédbe költnek mind tsak rajtunk rágnak.
12. Minden nap irul orczánk és pirul a' gyalázat rutit,
A' ki hol talál rajtunk főt tsovál es mindenütt huritt,
Boszuságunkra gyalázatunkra nagy szégyenbe boritt.
13. Ez nagy insegek és veszetségek uralkodnak rajtunk,
De mind ezekben a' veszélyekben téged el nem hadtunk,
Szent törvényed kül Istentelenül és semmit nem szoltunk.
- 40 14. Sem gondolatunk sem akaratunk tölled el nem fordult,
Szent törvényedből és ösvenyedből lábunk ki nem mozdult,
És imé nyegünk mert ellenségünk minden jonkbol ki dult.
15. Az Sárkányok közt az ellenség közt igen igen alászszz,
Minden titkokat gondolatokat belöllünk ki halaszsz,
45 Sanyaruságunk helylén nyomorgunk mind holtunkigh gyalaszsz.
16. Jo tétéményed vagy szent törvényed ha el felejtettük,
Ha azt az Istent a' kit kéz teremt valaha tiszteltük,
Hogy ha kezünket avagy szemünket bálványhoz emeltük.
17. Uram tudnad ezt ki minden rekeszt által lác és jol tudcz,
50 Ki a' sziveknek es a' veséknek gondolattyára jutcz,
Ki mindent hallasz, igazat szollasz, mindenüt jarsz, kelsz, futcz.
18. Mostis mindennap veszély s- halál tsap a' te vallásodért,
Mint a' bárányok a' kiknek torkok meg' metczik a' husért,
Az éles törre es a' fegyverre vonattunk nevedért.
- 55 19. Oh Uram kely fel mit aluszol el? néped miért nem kell?
Ne üzz el tölled, Uram elölled örökké ne vess el,
Miért nem véssz fel? miért felecz el? néped miért nem kell?
20. Nezd mint nyomorgunk, nézd mint sanyargunk, megh epedet lelkünk,
Nagy gyalázatban szemetes porban, és hammuban ülünk,
60 Szivünk meg' epett, bőrünk meg' repett, földhöz ragatt testünk.
21. Szent Isten kely fel légy segitseggel nyujts job kezed hozzánk,
Dütsöségédért a' te nevedért immár tekints reánk,
Adgy szabadulást, békével lakást hadd épüllyön hazánk.

32 II Feiönk; nieluek eölnek V Fejünk 34 I el II—VI és 36 V Boszszusaginkra 39 III, VI törüenyed kívül 42 II—III jokbol V iobol 45 I, III, V Sanyaruságnak II, IV, VI Szanyaruszagunk 48 V Vagj ha kezünköt avvagj szivünket 50 I gondolattyokra II—VI gondolatiára 51 V igazat vallasz 54 III—V vonatunk VI vonának 57 VI felejtesz 58 VI sanyargunk nezd mint nyomorgunk 60 II ragadot

PSALMUS XLV.

Nota: Magasztallak én Istenem Uram és Atyám etc.

- 1 1. Uj éneket mond kedvel megh ádádot szivem,
Mellyet velem énekeltet örömmel kedvem,
Igen sok szivekben bé írja nyelvem,
A' királyrol formált versem harsogja lelkem.
- 5 2. Friss termettel gyenge szinnel ékes személlyel,
Minden embernek a' király szép tekintettel,
Piros ajakidon kedv ül szép szerrel,
Fénlik orczád kedves lévén gyönyörű vérrrel.
- 10 3. Edes uj raj lépes méz tsak bölts nyelved szava,
Kegelemmel szeretettel vigh szüved rakva,
Tsak merő jo vagy mindenestől fogva,
Minden féle jokkal megh vagy Istentől áldva.
- 15 4. Oldaladra kösd fel a' szép arannyas fegyvert,
Az örömnnek fegyverit a' mely nem ölt embert,
Mellyet erős kezed vérbe nem kevert,
Hatalmason annélkülis ellenséget vert.
- 20 5. Uri diszes, dütsöseges köntösödben járj,
Jol fu az szél, nagy szerentsed, senkitől ne várj,
A' seregh elein bátor szivel járj,
Mind e' vilagh negy részéről diadalmat várj.
6. Az te erőd s- nagy hatalmad ki viszen s- megh hoz,
Sziligységedhez bizhatol s- igyenes szodhoz,
Nem árt semmi, bizzál igasságodhoz,
Tsudaképpen gyözedelem kötve karodhoz.
- 25 7. Kemény szigonyos nyilaid ellenségidnek,
Kevély es fel fuvalkodot szivében esnek,
Viszont birodalmi a' pogány népnek,
Egyetemben magokkal hatalmadba esnek.
- 30 8. Az te széked az Istentől vagyon és meg' áll,
Isten által a' te pálczád örökké regnál,
Jo voltodért országodra áldás száll,
Birodalmod megh mozduhatatlanul megh áll.

1 VI megh áldozot 6 IV embernél az király szebb V Mindenek a' kiraly előtt szép
7 VI ül igen szép 8 IV orczád kellyes [! előbb: *kedves*] V orczád tellyes 9 II nielués [!]
-zoua 16 VI Hatalmasul 18 III szerenczyét 19 V szivel áll 20 III négy szegereől 21 VI
-rös nagy 25 I ellenségednek II—VI ellenszégidnek 26 VI ennek 28 VI kezedebe esnek

- 35 9. Mivel hogy az igasságot hiven szeretted,
A' törvénytelenégeket penigh gyűlölted,
Azért az Ur Isten a' te Istened,
Vigasságnak olajával fel szentelt téged.
- 40 10. Megh kent es minden társaid felett Urrá tött,
Frigyet kötöt veled és édes Atyáddá lött,
Istentől a' király gazdagságot vött,
Az eo kéntsés tárházán örökös Sáfár lött.
- 45 11. Arany, ezüst, drága kenet ékes öltözet,
Bibor, barsony, kamuka es atlacz tsömölet,
Uri méltosaggal minden betsület,
Adatot az Ur Istentől kedvel tölt élet.
- 50 12. Merö Elefant tetemből tsinált hajlekban,
Lakol gyönyörűséggel bé vont palotában,
Cedrus, Cyprus es Lilium *illatban*,
Nyugszik szived, lelked él boldogh állapotban.
- 55 13. Szolgaid a' fő rend es nagy Urak fiai,
A' kik előtted s- utánnad szoktanak jární,
Szolgálóid a' királyok leányi,
A' kik örvendetességgel készek szolgálni.
- 60 14. Feleséged a' királyne jobbod felöl ül,
Tiszta merö vont aranyban elődbe kerül,
Gyöngyel és gyémántal füzve mind körül,
Tapsol ezen, vigad örvend szived és örül.
- 65 15. Örömdben szollasz mondvan: Edes Jegyesem,
Tekents reám és halgasd meg' szomot édesem,
A' te Atyád házát hü szerelmesem,
Felejts el en reám kepest gyönyörűségem.
16. Az te kedves, ékes, kegyes szép termetedet,
Kedvelem és szeret ezért szivem tegedet,
Apolom ékes és szép személyedet,
Urad vagyok, mutasd hozzám tés szerelmedet.
17. Nagy Aszszony léssz, a' Tyrusnak főfő Aszszonyi,
Elötted térdet és fejet szoktak hajtani,
Az Urakis készek ajándekozni,
Téged mind kitsiny s- mind nagy rend kész Aszszonyolni.

33 V igasságot igen 36 V szentel 40 II eörös [!] szafar 44 VI Adattatott 45 IV tetemből <kedues> [főlé írva:] tsinált 46 V palotadban 47 I lilium kedves illatban II—VI liliom illatban 48 III lelkeddel boldog 49 III feő rendek s' nagy 54 V aranybol VI készül 59 II szerelmeszen 62 V szivem ezert 63 VI Apolgam edes k[egyes?] személyedet 64 VI te 65 VI Aszszonyin 66 III Te előtted térdet V Elötted es térdet feiet 68 IV—V kit-sin es nagj VI rend kezd

- 70 18. Az te diszed, dütsöséged mind kül belöl szép,
Mint az arany drága kövel ékesített kép,
Boldogságod tellyes s- minden joval ép,
Minden féle gazdag h áldás mint harmat el lép.
19. Be vitetel a' királyhoz a' te Uradhoz,
Utánnad a' sok szüz leány serege sort hoz,
Vigasságban visznek bé a' királyhoz,
A' királynak dütsös superlátos ágyához.
20. Atyád Anyád helyet sok szép magzatid léznek,
Kik ez földön nagy Fejedelemséget vésznek,
Téged elméjekben s- szívökben téznek,
80 És jo téteményedért háláadok léznek.
21. Hogy a' Dávid király fia házas társot vön,
Mind az egész Ország h népe vigasságban lön,
Örömben ilyen ditséretet tön,
Kit Dávid az negyven ötöd Soltárban bé vön.

101.

PSALMUS XLVI.

Nota: Erös várunk nekünk az Isten, és fegyverünk

- 1 1. Eröss várunk az Ur és bástyánk,
Noha sok inségek jönnek ránk,
De az Ur által megh áll hazánk,
Megh maraszt a' mü kegyes Atyánk;
- 5 Azért semmit nem félünk,
Söt bátron élünk,
Vagyon reménségünk,
Hogy ellenségünk,
Soha semmit nem árt mi nékünk.
- 10 2. Ha az egész föld megh indulis,
Es minden kö szál megh mozdulis,
Ha a' tenger mind fel fordulis,
Es a' széles földre zudulis;
- 15 De semmit a' mü szívünk,
Nem fél mi bennünk,
Mert az Isten velünk,
Megh marad fejünk,
És nem árt a' mü ellenségünk.

... mind kiüül 71 II—III tellies minden ioual s ép IV ióval szép 74 III sok
75 VI visznek az 76 III diezö superlattya'hoz V—VI düczö 78 VI az földön 79 V szil-
80 I—II téteményidért III téteményidért; háládok IV—VI téteményedért
: II. IV VI reank 5 VI ne fellyünk 6 VI ellyünk 16 VI [Hiányzik.]

20 3. Im mint a' szél vész fel rohantak,
Sok erősségeket el hantak,
Népével kegyetlenül bántak,
Sem vént, sem iffiat meg' nem szántak:
De nekünk a' sebess ár,
Nem veszely sem kár,
25 Mert az Ur köztünk jár,
Neve erős vár,
Oltalma el törhetetlen zár.

30 4. Az Isten lelke biztat münket,
És gyönyörködteti szivünket,
Igereti tartya lelkünket,
El veszi minden félelmünket:
Az Ur igen jo reggel,
Nagy sietseggel
Lészen segítseggel,
35 Botsát jo véggel,
Szemben szálván az ellenseggel.

40 5. Im hol a' hütötlen nemzetek,
A' vérontásra megh szelhüttök,
Sok országok mind lora ültök,
Az Isten ellen öszve gyültek;
Imé az erős Isten,
Mi velünk jelen,
Segitseggel léssen,
Nem hágy, fel vészen,
45 Velünk mind örökké jol téssen.

50 6. Jersze lássatok nagy munkáját,
És ki mondhatatlan tsudáját,
Megh veré az hütlen táborát,
Tsendesitven a' föld határat;
Az ellensegh erejét,
El rontván ijjét,
És minden fegyverét,
Vasas szekerét,
Hatalmának mutatá erét.

55 7. Ez Ur ugy mond: mind lássatok megh,
Hogy az hütlent tsak én verem megh,
A' pogány közt dütsöülök megh,
Eröm a' földön mutatom megh;
Imé az erős Isten,

20 II erősseget IV—V örökségeket 23 II—V ez szebes 32 V [Ur hij.] 34 VI Mi velünk
jö el 35 IV Biztat VI [Hiányzik.] 36 VI van ellenségünkel 37 VI hütlen nemzetségek 38
III meg zendültek 46 VI Jertek 54 V nyuitá ereiét VI erejét 55 V—VI Az 58 VI ez földön

60 Mü velünk jelen,
Segítséggel léssen,
Nem hágy, fel véssen,
Mind örökké velünk jól téssen.

102.

PSALMUS XLVII.

Nota: A' Pünkösddnek jeles Napján, az szent

- 1 1. Tapsollyon a' mi két kezünk,
Örüllön kedvel tölt szivünk,
Mert nagy a' mü szent Istenünk,
Meg' dütsöült bennünk.
- 5 2. Hatalmas erős királyunk,
Elötte mind talpra állunk,
Hogy nála kedvet találunk,
Tölle el ne vallyunk.
- 10 3. Az Pogányságon eröt vött,
Mindenek közöt hires lött,
Birtokunkban sok népet tött,
Nagy diadalmat vött.
- 15 4. Minket saját örökségül,
Választot gyönyörüségül,
Jacob házanak szépségül,
Az Uris szentsegül.
- 20 5. Az Ur a' szép ének hangban,
A' trombita harsogasban,
Fel mene a' Menyországban,
Uri méltóságban.
6. Ditsérjétek az Ur Istent,
Az Istent, a' ki nagy és szent,
Ditsérjétek az Ur Istent,
Az Istent, a' ki szent.
- 25 7. Mert az Isten ez nagy földnek,
Bölts királlya minden rendnek,
Enekellyünk azért ennek,
Böltsen az Istennek.

2 II az keduel 6 II allunk 11 VI Birtokaban 13 II—III Mikent 16 VI Az Uri
17 V ének szoban 25 VI az nagy

- 30 8. Az Ur megh verte a' Pogant,
Országolt és velünk jól bant,
Minden hatalmat szellyel hánt,
Szive minket megh szánt.
9. Isten az ő szekiben ül,
Mű bennünk nagy örömet szül,
35 Hozzá sok Urak szive fül,
Mert magos helyen ül.
10. Szent Dávid a' Soltár könyvben,
A' negyvenhetedik részben;
Igy örvendeze szivében,
40 Lelki örömében.

103.

PSALMUS XLVIII.

Nota: Csak te benned Uram Isten vagy bizodalunk etc.

- 1 1. Nagy Ur a' mű szent Istenünk, a' kit ez vilagh fél,
Ennek Hadnagysaga alatt ha ránk ellenséghe kél,
Nem tehet kárt boszuságból, nem árt, sem el nem nyél,
Békeségben megh maradván lelkünk tsendesen él.
- 5 2. Várunk szep hely vilagh disze es gyönyörüséghe,
Az Ur neve nagy hatalma bástyánk erősséghe,
Köztünk tiszta igéjenek vagyon nagy bőséghe,
Az Ur biztat hogy fejünknek nem lészen szükséghe.
- 10 3. Sokszor sok Nép szállot körül de semmit nem ártot,
Sok erős Ur, Fejedelem, király tsak megh latott,
Meg' rettent és a' maga félelmetől el futot,
Futtában rut gyalázatos veszélyekbe jutott.
- 15 4. Magok edgymást ölték vágtak harcok miatt késtek,
Mint a' gyermek szülők oly nagy nyavalyában estek,
Segítséget sok ideigh halálokra lestek,
Vad, madar eledelére el hullottak testek.
- 20 5. Hallottuk ezt eleinktől most szemünkel láttyuk,
Siralunkat Istentől jöt örömen el váltyuk,
Meg' epedet sziveinket vigasságban átttyuk,
Istentől jól fundalt hütünk gyümölsét meg' tarttyuk.

30 VI Országol 36 III magas hegyen V magos menyben

3 IV sem árt VI boszszuságból sem penigh el 7 IV tiszta ereiének VI [nagy hij.]

13 VI miat vesztek 17 II eleiteől most szemökkal 19 II—III uigaszagban attuk

6. Remenségünk Uram a' te nagy irgalmadban volt,
 Effelől *szent Templomodban a' te törvényed* szolt,
 Kegyes ígéreted szerent mű fejük meg' nem holt,
 Igasságod es jó voltod világon szellyel folyt.
- 25 7. Örvend ezen a' te néped és ditséretet mond,
 Ez utánis Uram töllünk kegyelmed megh ne vond,
 Hatalmaddal nagy erőddel varosunk környül fond,
 Ellenségünk kevély fejét talpaid alá nyomd.
- 30 8. Mű penigh a' te jótéted Uram fel jegyezzük,
 Tornyunk bástyánk falán szemünk eleibe teszszük,
 Háláado szivel rollad emlekezve nezzük,
 Mert egyedül tsak te vagy az Isten azt érezzük.

104.

PSALMUS XLIX.

Nota: Oh te keresztyen ember serkeny fel almadbol.

- 1 1. Hallya megh ezt minden nép es minden nemzetségh,
 Valakit tart és éltet ez nagy föld kereksegh,
 Mind a' kit nyom és buval epeszt a' szegénység,
 S- mind a' kit kevélységre izgat a' nagy bösegh.
2. Mindent böltsen tanittok mit itéllyen jonak,
 Meg' mondom a' böltseségh utára mint jutnak,
 Melyre a' kik találnek az Istenhez futnak,
 Világh megh utalása kezdeti ez utnak.
- 10 3. Ha ki nem kap a' kintsen s- tisztessegre nem vágy,
 Ez világh el mulando javának békét hagy,
 Ennek szive bünnélkül jó reménseggel lágy,
 Hol tsendesen nyugodgyek vettetik kedves ágy.
4. De a' kik sok kintsekben magokat el hiszik,
 Eszek, kedvek es szivek nagy gondba bé viszik,
 Lelkek nagy fájdalommal könyhullatást iszik,
 Magokat végetlenül sok kinnal meg' fűzik.
5. Ha ez világh tiedis de lelkedért mit adcz,
 Megh kell halnod és mindent kedved ellen el hadcz,
 Barátodért hogy éllyen semmit nem fogh a' satcz,
 Az örök halál azzal nem gondol a' mit t'adcz.

22 I a' te törvényed *szent Templomodban* II—VI *szent templomodban* az te törve-
 nedel 27 II körül föld VI környül fogd 28 III Ellenségünk kevélyseget 29 II, IV—V ez te
 Nóta II—V Kerlek keresztyen 5 II Minden VI Minden böltsen tanító 9 II—VI A'
 15 VI <nagy> könyv hullatást nagy fájdalommal 19 III nem fog semmit 20 II, V—
 VI az mit acz III [Hiányzik.] IV az mit te acz

6. Bár sok arany ezüstel nagy ládákat meg' tölts,
Bár azt meg' tarts es soha semmit abbol ne költs,
De ennek megh kell lenni hogy edgy koporsot tölts,
Mert edgyaránt meg' halnak mind esztelen s- mind bölts.
- 25 7. Kevély, gazdagh soha nints esztelenségnélkül,
Mert mikor a' kintsen kap az esztől megh szükül,
Azt alittyá örökké hogy házában örül,
De reményseghe kívül siralomba kerül.
- 30 8. Fris palota nagy fel ház el romol a' kövár,
A' szu, moly és tűz ellen nem tart semmit a' zár,
Semmit nem bir az ember melyben nem lehet kár,
Az Istenben de a' ki gazdagh roszszul nem jár.
- 35 9. Mint a' megh ehült farkas el tépi a' báranyt,
Az halál a' gazdagra illyen nagy veszélyt ránt,
Sok betegség, nyavalya bu bánattal meg' bánnt,
Sokszor a' gazdagh testre senki földet nem hánt.
- 40 10. De az Isten két kézzel fel veszi az szegényt,
A' ki jól el az Urban s- megh tartya a' törvényt,
Fel támad mert az Isten rá nem vét örök kint.
El kerül a' tüzzel langalo mély örvényt.
- 45 11. Joságban élő szegeny a' gazdagtól ne fély,
Hütben kegyes életben jó reménségben ély,
A' jóert várj gazdagh bért, örömet és jót vély,
Gazdagh gonoszt veszély lel, de attól te ne fély.
- 50 12. Elsz Istennél es minden sok jobban részes léssz,
Az jóert halhatatlan öröm Coronat véssz,
Boldogságban örvendeszsz mígh itt vagy ha jól téssz,
Sok ezer lelkek között az Ur Istenre néssz.
- 55 13. Az Istentelen gazdagh tsak a' földnek doha,
Dütsőségnélkül szárad megh mint a' fa moha,
Fel nem épül a' kén és *gyötrelemből* soha,
Szörnyü tűz és langban égh mint az ötvös koha.
- 60 14. Ez sorsa Istennélkül a' ki gazdaggá lött,
Bolond eszén magának örök halált s- ként vött,
Hamis kéntse bús szíven langalo tüzet tött,
A' baromnál esznélkül így oktalambá lött.

21 VI sok Ládákat 22 VI semmit soha ebből 23 VI hogy így 24 VI Megh egy aránt 29 III nagy köház 35 VI betegség, bu bánat nyavalyával 36 IV sem hánt V a' bünös testre 37 I el II—VI fel 44 II uezelt IV—V veszély ér VI gonosz<t> veszelt ér 45 III joban V iokban részesülsz 46 IV arany koronát 47 II—V iot 51 I fájdalombol II—VI götrelemből 52 III—V tüzes lángban 55 I kéntse [bús *dús*-ból jav.] II—VI kince

PSALMUS L.

Nota: Segítséggül hijuk az Menybéli Istent etc.

- 1
 2. Az edgy mindeneken hatalmas Ur Isten,
 Szoll, hogy az egész föld gyülyön eleiben,
 De minden legyen oly tiszta öltözetben,
 Hogy ő ül igen nagy Uri dütsőségben.
2. El jö és nem késik a' mi szent Istenünk,
 Tüz vagyon előtte hogy tölle rettegjünk,
 Hatalmát szélvészben jelenti hogy féllünk,
 És szent szeme előtt ártatlanul éllünk.
- 10
 3. Bizonyságul hija a' Mennyet és földet,
 Meg' itélven mind ez földön lako népet,
 Tanit mindent hogy ne tisztellyenek képet,
 Tisztességet de tsak neki tegyünk szépet.
- 15
 4. Igy szoll az Ur Isten: Gyütsétek előmben,
 Mind azokat a' kik járnak törvényemben,
 Hogy igaz jutalmok meg' adgyam kedvemben,
 Mert igaz itelő Ur vagyok székemben.
- 20
 5. Oh en népem hald megh: Az Ur tsak en vagyok,
 Mindenek ugy lésznek a' mint lenni hagyok,
 Bizonyságom vagy hogy a' kezeim nagyok,
 Megh nem változom én azon Isten vagyok.
6. Kedvem szerent de te engemet nem tisztelsz,
 Áldozol ugyan és arra örömet szelsz,
 Láttomra mind Ejjel s- mind nappal sok hust szelsz,
 De nem kell a' sok tagh kit előmbe emelsz.
- 25
 7. Sem kosod sem tulkod sem bárányod nem kell,
 Ebben mert szivedről nintsen bizonyos jel,
 Erdön mezön, hegyen völgyön sok vad széllyel,
 Mind kezemben mind hal s- mind madár mikor kell.
- 30
 8. Nem kévanok tölled illyent sem nem kérek,
 Világon mi vagyon mindenekhez férek,
 Ez vilagh utolso részereis nézek,
 Hogy éllyek te tölled hust sem vért nem kérek.

1 VI mindenható 5 IV mi io 7 I féllük II—VI fellünk 10 VI földön való 12 III
 Tiszteget [!] 19 I Bizonyságim II—VI Bizonyiszagom 26 VI Erről mert szivedből 27 IV,
 VI völgyen hegyen

- 35 9. Mondgy nekem Uradnak ditseretet hűtből,
Tsak nekem könyörögj aláztatos sziből,
Segítséggül tsak engemet hij s- a' tűzből,
Meg' szabaditlak én s- te adgy hálát szüből.
- 40 10. De imé a' szived álnok s- teli bünnel,
Szádban veszed igem de tisztelsz tsak szinnel,
Edgy szemmel reám neszsz, s- bálványra más szemmel,
És gonosz végre elsz az én törvenyemmel.
- 45 11. Gyüölöd a' jót meg' veted a' jo intést,
A' lopót ha látod utánna futcz mentést,
A' paráznával edgy abroszhoz törlesz kést,
Minden bünre magad jo kéjeden nyitcz rést.
- 50 12. Nyelveden hazugságh, szüveden tsalárdsagh,
Atyadfia ellen forr benned álnokságh,
Ember öldöklésre nálad rut mordállysagh,
Minden utad tsak az iszonyu gonosságh.
- 55 13. Ezt mivelted és én eddigh tsak halgattam,
Te megh térésedre hoszszu üdöt adtam,
Életedet áldásom mellett megh hadtam,
De mind ez ideigh tsak szoval tartattam.
- 60 14. Azt tudodé gonosz el fájult nemzetségh,
Hogy bennem sem erő nints, sem elevenségh,
Bizony meg' büntetlek lészek mint ellensegh,
Ha meg' nem térsz hozzám meg' emészt az inségh.
- 65 15. Ezt, a' ki az Istent nem isméri, tudgya,
Hogy nagy busultában kézbe ne ragadgya,
Mert kezéből addigh senkinek nem adgya,
Míg' *nem ugy meg'* rontya hogy tsak porát hadgya.
16. Az Istennek tsak az áldozik igazán,
Ki ötet ditséri s- minden vétket megh bán,
Ez jár az Istennek törvényének után,
Ennek ad az Isten üdvösséget nyilván.
- 65 17. Igaz tiszteletit Dávid az Istennek,
Részében az ötvenedik szép éneknek,
Ezenképpen hadta irván mindeneknek,
A' dütsöseget kell adni tsak Istennek.

38 II csak szemel [!] III Szádban viszed 44 V io ideien nyicz VI jo kedvedben 50 II. VI üdöt hattam 57 V Azt 60 I ugy meg' nem II—III, V—VI nem ugi megh IV nem ugy meg; láttya 63 VI És jár

PSALMUS LI.

Nota: Menynek földnek dütsőséges királya.

- 1 1. Rajtam nagy irgalmu Isten könyörűly,
Töllem az én vétkeimért el ne hüly,
Bűnöm miatt veszélyemen ne örűly,
Szent nevedért irgalmadból hozzám fűly.
2. Véghetetlen kegyelmednek szép fényét,
Önts rám s- töröld el szivem sötét ejjét,
Téged kérlek életemnek reményet,
Moss megh engem szent lelkednek edénnyet.
- 10 3. Mindenkor szemem elöt vagyon vétkem,
Felette banom es keserű nekem,
Méreggel forr torkomra minden étkem,
Mert könyvel elegy ad ennem sok vetkem.
4. Haragodból meltán meghis büntethecz,
Velem jól tött Atyam tölled el vethecz,
15 Igaz voltod szerént semmivé tehecz,
Méghis igaz iteletű Ur lehecz.
5. Tsak te neked vétkeztem és nem másnak,
Iszonyuságh vetkeim a' mint ásnak,
20 Tsak nekedis esedezem nem másnak,
Ha te megh engecz vétkeim nem ártnak.
6. Im hol mindenestöl fogva bűn vagyok,
Mindent bűnben kezdek es bűnben hagyok,
Bűnben vöttem életet s- bűnben fogyok,
Magam en magamnak utálságh vagyok.
- 25 7. Szany megh Uram lám szerez vala előbb,
Vétkeimnél nagy irgalmad hiszem több,
Bölts titkaid megh mondog vala előbb,
El hadeze most Uram nintse kedved több?
- 30 8. Uram tsak rám edgy kis isop vizet hints,
Megh gyógyulok ennél jobb orvosságh nints,
Tsak szemeddel vagy edgy szoddal hozzád ints,
Örvend szivem a' mely nekem elég h kints.

1—56 V [Az egész zsoltár hiányzik.] 2 IV én büneimért 12 VI könyvemmel egy 13 II Haraghatol IV Haragodban 17 II utkeztem nem 21 II—III Ihol 27 VI mondat 28 VI nintsen 32 IV, VI Örül

- 35 9. Bűneimnek szent Ur Isten megh botsáss,
Szent Lelkednek erejével hozzám láss,
Te magad betegh juhodnak füvet áss,
Ha te el hadcz mert nem orvosol megh más.
- 40 10. Uj szivet teremts en bennem uj szivet,
Szüvet adgy en belém te hozzád hivet,
Megh halad orvoslo leked sok füvet,
Bennem ezzel gyógyisd a' betegh szivet.
11. Add megh szivem vigh örömét s- örvendek,
Velem edgyütt ditsérnek minden rendek,
Uram ha kedvedből ki nem rekendek,
Sok népeket rút vétkekből ki kendek.
- 45 12. Tudom hogy nem kedveled a' kos-bak vért,
Régtől fogva kedved buzgo szivet kért,
Lelkem nagy alázatosan arra tért,
Hogy a' te szent törvényeddel edgyet ért.
- 50 13. Neked élek Ur Isten a' migh élek,
Te előtted járok es tölled felek,
Épül abbol szent néped a' mint elek,
Es ditsérlek mind örökké ö vélek.
- 55 14. David király hogy bűnben esett vala,
Az Ur kegyelmessége lön kö fala,
Ki által hogy bűnében megh nem hala,
Ötven edgyed részben ezt mondta vala.

107.

PSALMUS LII.

Nota: Oh Izraél szerető népem, halgassad etc.

- 1 1. Oh rosz erköltsben dítsekedő,
És ondok bűnnel kérkedő,
Vér szomjuhozo kegyetlen fő,
Kevély szived miért forr s- fő?
- 5 2. Magad el biztad s- gonoszul téssz,
De hamar megh büntetést véssz,
Kegyelemre most a' ki nem néssz,
Isten irgalmanélkül léssz.

36 VI orvosolhat más 41 II eörömet s' sziuernnek (!) 43 III rekedek 51 IV, VI az migh
56 III részében

2 I bűnben II—VI bönnel 6 II hamar bñntetést megh IV hamar nagy büntetést 8
VI nélkült élsz

- 10 3. En bizom tsak az edgy Istenben,
 Es az ő nagy kegyelmében:
 Te penig' a' kegyetlenségben,
 El árattál sok vetkekben.
4. Szüvedben kevélyen bünt gondolsz,
 Nyelveddel álnokságot szolsz,
 15 Mástis a' bünre szoval onszolsz,
 A' gonosságban ugyan folysz.
5. Oly vagy mint az éles borotva,
 Vagy mint a' mély viz morotva,
 20 Fegyveredtől sok test orotva,
 Es sokak fejek megh rontva.
6. De az Isten örökké el veszt,
 Rollad el nem tér a' kereszt,
 Minden jokbol Isten ki rekeszt,
 Szüntelen nyavalya epeszt.
- 25 7. Ezt hogy megh láttyak az igazak,
 Mint a' lakadalmas házak,
 Örvendeznek és vigadoznak,
 Fejek tsovalván igy szolnak.
8. Neszsze az Istentelen mint járt,
 30 Ki hogy az Istentől nem várt,
 Az önnön lelkében vallot kárt,
 Mert a' bünös magának árt.
9. Ki döl miképpen a' rothatt fa.
 El vész meg' nem álhat soha;
 35 En penig' mint a' zöld olaj fa,
 Megh nem fogyatkozom soha.
10. Az Ur Isten irgalmát várom,
 Es az ő ösvenyét járom,
 40 Tudom hogy igy nem lészen károm,
 Megh adatik kívánt árrom.

2 11 vetkekben 16 I gonosságra vigan II—VI gonossagban ugyan 17 V Olyan vagj
 éles 19 III Fegyvereddel VI aratva 26 V Mert [!] 37 II [Isten hij.] III Istennek 38
 ösvenyét VI törvényét

PSALMUS LIII.

Nota: A' ki veti segedelmet az Istennek jo voltaban etc.

- 1 1. Monda a' bolond szivében:
Nintsen Isten a' Mennyégben,
A' ki Ur volna mindenben,
Azokáért élek bünben.
- 5 2. En mondek: Oh mire juttunk!
Szemeinkel jot nem látunk,
Sem fülünkel azt nem hallunk,
A' törvénytől majd meg' válunk.
- 10 3. Mind a' bünre hanyotlottak,
A' jotol el iszonyodtak,
Az Ur mellől el allottak,
Nints jo mert mind meg' roszszultak.
- 15 4. Az Isten ez szót meg' hallá,
A' Menyből tekénte alá,
A' földet bünben találá,
Es maga ez szokot szollá:
- 20 5. Törvényemből mind ki hágtak,
Es a' bünre utat vágtak,
Tsak edgy jo sints mind meg' untak,
A' jók mind edgyigh el hultak.
6. Vallyon -s- az Istentelenek,
Nem ismérneké Istennek?
Ha erejét két kezemnek,
Mutatom ellenségimnek.
- 25 7. Mint hogy engemet nem félték,
A' hol nem kellis rettegnek,
Az Ur nem kedvez fejeknek,
Meg' töri őket s- el vesznek.
- 30 8. De az ő népét az Isten,
Őrzi -s- meg' áldgya mindenben,
Rabságból viszi földében,
Es tartya gyönyörüségben.

2 I, III—IV Mennyekben II, V—VI mennyekben 3 II Az ki az vr 8 V el válunk.
9 II hanyotlottunk 10 II iokrol el iszonyodtunk III joktol VI jorol 19 VI egyis nints 20
II el hattak IV el hultak VI <megh> [fölte: el] hultak 22 VI Nem esmérnek Istennek
24 I ellenségimnek II—VI ellenszegimnek 26 IV nem szollis

PSALMUS LIV.

Nota Polonica: *Boze wiecnej mocy twej*

- 1 1. Ur Isten ügyemet,
 Tekints szükségemet,
 Siess én mellem,
 Életemet tarts megh,
5 Hogy ellenségem
 Szinten ne öllyön megh.
2. Uram kiáltásom,
 Hald megh zokogásom,
 Mert az ellenségéh,
10 Erös hatalmas nep,
 Mint a' tűz ugy égh,
 Majd el szaggat és tép.
3. Tegedet nem tekint,
 Mindenüt vetket hint,
15 Én teged féllek,
 Segítségül hilak,
 Ha meg' szánsz élek,
 Nem sértnek a' nyilak.
4. Az Ur majd megh segitt,
20 Kedvel megh elégitt,
 Azt joval láttya,
 Ki engem oltalmaz,
 De azt meg' rontya,
 Valaki rágalmaz.
- 25 5. Uram haragodat,
 Boszuállásodat,
 Fordits azokra,
 Az kik bünben élnek,
 És mind azokra,
30 Kik téged nem félnek.
6. En néked áldozom,
 Szivem megh odozom,
 Hiven ditsérlek,
 Mert Uram te jo vagy,
35 És ki hirdetlek,
 Mert birodalmod nagy.

Nota [Lásd a jegyzetet.] 1 V Ur Isten engemet 11 VI [ugy hij.] 13 VI Teged
VI Ki engem

PSALMUS LV.

Nota: Nagy Ur Isten ne hadgy minket.

- 1 1. Hald megh Ur Isten kérésem,
Ne utálljad könyörgésem,
Hald megh sok esedezésem,
Hogy ne légyen el veszésem.
- 5 2. Reménkedvén úgy kiáltlak,
Sok szommal talám megh bántlak,
Uram mikor teged látlak,
Soha semmin el nem váltak.
- 10 3. Sok ellenségem háborgat,
Tsalárd pert felöllem forgat,
Hogy meg' halljak arra szorgat,
Nagy hamissággal nyomorgat.
- 15 4. Szüvem en bennem háboru,
Életem ládd mely nyomoru,
Félelmes lelkem szomorú,
Halálban ejt az haboru.
- 20 5. Két szemem halalra szunnyad,
Szivem nagy bánatban fonnyad,
Testem vérnélkül el vánnyad,
Uram nyavalyámot szánnyad.
6. Oh ki ád két szárnyat nekem,
Megh változtatnám hogy helyyem,
A' hol megh ohatnám fejem,
Ne fogyatnám el életem.
- 25 7. Az pusztába meszsze mennék,
A' hol senkitől nem félnek,
Bátron tsendességben élnék,
Ellenségtől tavol lennék.
- 30 8. Uram édes reménsegem,
Kérlek az én éllenségem,
Ne lássa az én inségem,
Ne szomorítsa vénségem.
- 35 9. Látom köztök a' párt ütést,
Az ellennem tött frigy kötést,
Uram őket verd megh mentést,
Ne tégy ebben semmi késést.

5 II, V kiáltok 10 VI ellenem 14 V Életem hald 21 III [két hij.] 22 II, VI változtatna III Hogy meg változtatnám 23 II ohatna 25 II—III, V—VI mesze lennék 26 III ne félnek 32 V életem

10. Mert ha külső ellenségem,
Gyalázta volna vénségem,
El türnem ez nagy inségem,
40 Mert a' volna ellenségem.
11. De imé az én fiam üz,
Ellennem olyan mint a' tűz,
Veszélyben tanácsosom füz,
Álnokul földemből ki üz.
12. Titkossal titkához fültem,
45 Véle edgyütt jártam üitem,
Néki sok jóvámot küldtem,
Szerettem mint a' kit szültem.
13. Oh bizony ezért megh hálnak,
50 Es minnyájan Szégyent valnak,
Pokol fenekére szálnak,
És szörnyü veszélyt találnek.
14. En az Istenhez kiáltok,
Kérésemmel hozzá váltok,
55 Szüntelen csak rá kiáltok,
És tölle oltalmat váltok.
15. Megh szabadulok én; de ök,
El vesznek a' vakmerő fök,
Mert nem békeséghez szeretök,
60 Hanem ártatlan kergetök.
16. Az ö én velem tött frigyek.
Látván jó szerentsés ügyök,
El törték hogy veszet legyek,
Ök erősek mint a' hegyek.
17. Olyan nyelvek mint a' lágú vaj,
65 Szivök hidegh mint a' jég-szaj,
Szep szavok mellett titkon jaj,
Szivekben vagyon csak had zaj.
18. En penigh minden gondomot,
70 Szandekom és tanácsomat,
Az Urra biztam magamot,
Tölle várom oltalmamot.
19. Szárnya alatt az Ur megh tart,
Keze mert bátorságos part,
75 Hogy fel kellyek nyujt kegyes kart,
És nagy hatalommal megh tart.

38 V szemelyem 43 V tanaesomis 55 II rad 56 III, VI várok 62 VI ö jó szerentsé-
jek 68 V csak hab s' zaj

20. Az kik penigh engem lesnek,
Jobb korában életeknek
Minnyáján haloban esnek,
80 De én élek az Istennek.

111.

PSALMUS LVI.

Nota: Nézz mü reánk Ur Isten kegyelmesen

- 1 1. Szány megh engem Ur Isten szegény embert,
Kit a' sebes viz habja vert,
Ellenségem sok vérbe kevert,
Nagy hamissan rám tamasztván pert.
- 5 2. Mind nap estigh szidalmaz ellenségem,
Megh törött és nints épségem,
Uram tsak te vagy remenségem,
Kérésemre légy segítsegem.
- 10 3. Lám ígérted Uram hogy oltalmat adcz,
Ha hozzád kialtok nem hadcz,
Benedd bizom mert te megh tarthacz,
Nagy Ur vagy és el vesznem nem hadcz.
- 15 4. Imé Uram minden nap boszontatom,
Minden helyen gyaláztatom,
Minden dolgomban átkoztatom,
A' joértis szidalmaztatom.
- 20 5. Hogy el veszszek utánnam leselkednek,
Hol járok arról jelt szednek,
Hogy urkot vessenek hivednek,
A' ki szolgálok szent nevednek.
6. Uram ezért hiszem hogy megh lakolnak,
Minnyáján halálba jutnak,
Uram te fejeket azoknak,
Megh rontod a' kik megh tsufolnak.
7. Jol tudod azt futásom mely gyakron volt,
Szivem a' sok sirásba holt,
De ismét hogy szád énnékem szolt,
Igereted te hozzád tsatolt.

79 II—VI halalban

6 VI nintsen 26 V volt 28 V en hozzám csatolt

- 30 8. Megh ismertem Uram hogy Istenem vagy,
Mert a' te gondod reám nagy,
Most segítségre hilak s- ne hadgy,
Földemben jo megh maradást adgy.
9. Ugy nem félek embertől ha te tartasz,
Mert reménségben megh váltasz,
35 Ellenségemnek penigh ártasz,
Engem ígéretdben tartasz.
10. En te néked éneklek szép eneket,
Es mondok ditséreteket,
Hogy bé tellyesítettéd kedvemet,
40 És hogy megh tartád életemet.

112.

PSALMUS LVII.

Nota: Az mü Urunk Jesus Christus, mint szenvedé mü etc.

- 1 1. En Istenem szány megh engem,
En Istenem szány megh engem;
Lám benned bizik szivem,
A' te oltalmadot kérem,
Mert halálom közel érem,
Hogy ne veszzen el vérem.
Az hatalmas Ur Istenhez,
Az én lelkem reményéhez,
Kialtok fejem Fejéhez,
10 Életem üdvösségéhez,
Küldgy segítséget a' Menyből,
Végy ki a' sötét éjből.
2. Irgalmasságod rám terjezd,
Lelkem halállal ne ijezd,
15 Szomot jo véggel erezd;
Mert Oroszlanok közt vagyok,
A' kik rám támadtak nagyok,
Nálok meg' gyűlölt vagyok.
Éles fogok mint a' lántsa,
20 Megh fenve hogy fejem bántsa,
Hogy az én vérem ki ontsa,
És életemet el rontsa,
Meg' huzzák az ő kézijok,
Hogy belém löjjek nyilok.

30 VI rám 39 II—III, VI tellieszited 40 II—III, VI megh tartod
5 I, IV—V kézzel II halalomát keszel III, VI közzel 12 IV—V ez soetét

- 25 3. Ur Isten engemet tarts meg,
 Nagy hatalmadat mutasd meg,
 Hogy hired maradjon meg;
 Imé lábamnak tört vettek,
 És életemre sietnek,
 30 Nints oltalma fejemnek.
 Minden felől rajtam halál,
 Ha futok lábam tört talál,
 Ha állok meg nyom az halál,
 Mindenüt nyavalya talál.
 35 En Istenem reám tekints,
 Mert oltalmom sohul nints.
4. Imé az Isten kérésem,
 Megh hallá esedezésem,
 S- megh veré ellenségem,
 40 Mind kezembe adá őket,
 Az vér szomjuhozo főket,
 Hogy megh itéllyem őket;
 Kész szívem Uram, kész szívem,
 A' te jo voltod hirdetem,
 45 Irgalmasságod ditsérem,
 Kegyelmesseged éneklem,
 Tsak ez minden eszem kedvem,
 Hogy téged áldgyon szívem.
5. Nem várom a' piros hajnalt,
 50 Még' Ejjel nyelvem mond szép dalt,
 Ezt vivom a' viadalt.
 Uram néked hálát adok,
 Szent templomodban maradok,
 És dütsőséget adok.
 55 Mert az Egek felett Ur vagy,
 Irgalmasságod igen nagy,
 Kegyes igaz jo es hú vagy,
 Földön mennyen hatalmad nagy,
 Nevednek tisztességet adgy,
 60 És engem soha ne hadgy.

37 III Istent [!] 41 VI vért 47 VI Tsak az 50 VI ejjel mond szívem 51 II—III, VI dia-
 dalt IV <d>viadalt V Azt

PSALMUS LVIII.

Nota: Oh én kegyelmes Istenem, mely igen keseregh lelkem.

- 1 1. Ellennem öszve gyült sok nép,
Mérget drákotol formált lép,
A' hamis ítélet mit tep?
Jo tanátsnélkül valo kép.
- 5 2. Szűvedben álnokságh forr s- fő,
Vad egrést termő szőlő tö,
Hamis a' mellyel mérsz a' kö,
Bünöd a' büntetésre nő.
- 10 3. Mert Anyád méhetől fogva,
Tsak hamissággal vagy rakva,
Az Istentől el vagy hagyva,
Miolta vagy bünben fagyva.
- 15 4. Mint az aspis kégyo füle,
Mellyet bü bájol a' szüle,
Hogy a' törvénytől el hüle,
Füled ugy meg' süketüle.
- 20 5. Ur Isten élit fogoknak,
Mellyekkel engem mardosnak,
Törd ki mint az Oroszlánnak,
Velem mert álnokul bánnak.
- 25 6. Mint a' vizen az buborék,
Alattok a' törvény ház szék,
A' melyre testek le tötték,
Veszedelmekre el törjék.
- 25 7. Megh ne huzhassák kéz ijok,
Romollyon el mérget nyilok,
Ne mozdulhasson meg' karjok,
Sebet ne tehessen kardgyok.
- 30 8. Mint a' nyálas romlot tsiga,
Vagy mint a' motsárnak higa,
Rontsa meg' őket az iga,
Legyenek tsak tsiga biga.

2 II [Mérget hij.] 3 III—IV, VI mint lép 6 II Uagi egrés 3 VI Bünöd büntetésedre
nő 14 IV Mellyel 15 VI el füle 20 II, V—VI bantak 22 V Elötték 24 VI le törjék 27 V
Meg ne mozdulhasson

- 35 9. Vagy mint az idétlen gyermek,
Kiben nem éppek az szemek,
Legyenek ez tsalárd kémeK,
Holt test számára vajt vermek.
- 40 10. Mint a' férges gyümölts le kél,
Fájárol mikor fu nagy szél,
Sokat így a' bünös nem él,
A' ki az Istentöl nem fél.
11. Hogy penigh az boszuállast,
Az igaz lattya mindgyárást,
El felejt minden nagy sirást,
És örvendez igen bizvást.
- 45 12. Mert tudgya hogy vagyon Isten,
A' ki itéletet tészén,
Ki a' joért joval lészén,
A' gonosz büntetést vészén.
- 50 13. Szent Dávid ily reménségben,
Lön az élő Ur Istenben,
Mint ötven nyolczad énekben,
Meg' irva az soltár könyvben.

114.

PSALMUS LIX.

Nota: Halgasd megh Atya Isten, az mű etc.

- 1 1. Szabadits megh Ur Isten sok ellenségimtöl,
Hogy engem megh ne foszszon az en életemtöl;
Ur Isten szabadits megh,
Ez kötélből tágits megh,
Az halaltol ments megh.
2. Mert sok Istentelen nép, vetett énnékem lest,
Környül vött és véremnek ontására nem rest,
Noha én nem vétettem,
Boszuval nem illettem,
10 Méghis üldöztetem.

35 II es csalárd V es csalárd kinek [!] VI az tsalárd **36** VI számra vájat **38** IV fú az szél **41** III Ha pedig **48** V gonoszt **49** IV Szent Dávid az Ur Istenben **50** IV Vala ily ió reménségben **51** VI részében

Nota III . . . Seu, Her Gott nun sajjt **1** II—III ellenszegemtöl **4** VI Az **6** II Mint [!] szok **7** I <r>ontására II vermék ontaszara, ném lesz [!] V véremnek romlására **10** II, VI üldöztetem

3. Kely fel Uram jőj mellem és szolgád joval lásd,
A' mellyen ki szaladgyak a' rést magad megh ásd,
Uram seregek Ura,
Ne juttass nagyob bura,
15 Figyelmezzel szomra.
4. Forditsad haragodat a' gonosz tévökre,
És te hozzád megh térni nem tudo fejekre;
Mert imé rajtam vadnak,
És nyugonnom nem hadnak,
20 Meg' ölni akarnak.
5. Halált forgat gyors nyelvek, szájokis azt kiált,
Batron mondgyák felöllem a' ream szánt halált.
Uram ezt te jol hallod,
És őket megh tsufolod,
25 Boszumot megh állod.
6. Ellenségem erejét hiszem hogy el rontod,
Minden ellennem valo tanátsit el bontod,
Hozzám nagy irgalmadot,
Mutatod oltalmadot,
30 Advan hatalmadot.
7. Megh jelentéd aztis hogy ötet ne öllyem megh,
Hogy hatalmad népednek láttára tedgyék megh.
Uram minden dütsőség,
Tied tsak a' tisztesség,
35 És minden erősség.
8. Te verd megh őket mert te hatalmas Isten vagy,
Hiszem hogy rám Ur Isten gondviselésed nagy,
Az ő gonosságokért,
És sok hamis hütökért,
40 Büntesd megh bünökért.
9. Hadd tudgyák hogy igaz vagy és igazat szeretcz,
Hamissakat el rontasz ha utánnok eredcz,
Noha most nagy kevélyen,
Lest vetnek minden helyyen,
45 De vegek im ilyen:
10. Szégyent valván igen nagy ehezésre jutnak,
Az te áldásodnélkül a' halálra futnak:
De én téged ditsérlek,
És te néked éneklek,
50 Örökke hirdetlek.

16 II—III Indiczad 17 IV Az te 26 VI megh rontod 27 I tanátsát II—IV, VI ta-
natsit V tanacsid [!] 29 VI Mutasd megh <megeh> 32 III—VI tessék meg 36 III Te veréd
V De verd 42 VI megh rontasz 47 I halálba II—VI halálra

PSALMUS LX.

Nota: Mikoron Sido Nemzet tartatnék Babylloniában etc.

- 1 1. Ur Isten minket a' te népedet előlled el üztél,
Boszuállásod, es nagy haragod miatt buban füstél,
Szemeid elől hogy minden felől rettegnék el üztél.
2. Térj ide hozzánk hogy szegény hazánk maradgyon megh velünk,
Földünk megh bántád es haborittád im majd füstbe kelünk,
Mereggel itatcz, kemény ügyet adcz, tsak el veszés helylünk.
3. Ez előt nekünk te voltál fejünk, zaszlot fogtal köztünk,
Az igassággal szent neved által fegyverben öltöztünk,
A' te erőddel nagy kegyelmeddel ellenséget gyöztünk.
- 10 4. Az te népednek *örökségednek* örömet igy adtál,
Szerettél minket szerelmesidet es soha nem hadtál,
Mostis Ur Isten, végy kegyelmedbe, lám eszünkben juttál.
5. Te emeltél fel es te kentél fel hogy én király lennek,
Hogy kegyelmedről es nagy erődről bizonyos jelt tennék,
15 Ellenségedre a' pogány nepre mikor harcra mennék.
6. Halgass megh azért a' te nevedért es legy segítségel,
Erös karoddal nagy hatalmaddal ments megh sietséggel,
Mert téged várlak, ohajtlak, hilak élő reménséggel;
7. Ime az Isten szomot fülébe ereszté az Menyben,
20 Oltalmat igér, mellyet szívem kér vagyok nagy örömben,
Mert látom velem jo volta jelen, bizom az Istenben.
8. Az Pogány földét sok erös helyét mind kezemben adgya,
Ennekem fizet, kenyeret s- vizet minden népek naggya,
El véven töllök el osztom földök Isten birnom hadgya.
- 25 9. Vallyon -s- ki viszen minket földünkben amaz nagy városba?
Tsak te Ur Isten ki völ kedvedben vezecz a' járásban,
Hogy nagy tsudát tégy előttünk te mégy s- juttacz nagy
áldásban.
10. Mert ugyanis nints másnál *oly nagy* kints mint nálad találunk.
Mashoz nálad kül a' szívünk nem fül tsak téged Uralunk,
30 Te segily minket erőtleneket s- nem lészen halálunk.

Nóta III . . . Seu Háborusaga 1 VI minket te nepeidet 5 V megh haboritád VI bán-
tod megh háboritod 7 V Az előtt 10 I ellenségeken II—VI eörökszegednek 13—15 VI
[Hiányzik.] 13 II es tekintel fel [!] 14 III, V tennenk 23 V nepnek VI fizet, s kenyerét vizét
mind ez népnek adgya 24 V birnom adgya 28 I, IV olyan II—III, V oly nagy VI oly nagy;
találnak 29 II teged ohaitunk IV fül tégedet

PSALMUS LXI.

Nota: Megh bantunk Isten szüntelen tegedet, mert nem őrizzük etc.

- 1 1. Halgasd megh Uram az én könyörgésem,
Tekints meg' kérlek sok esedezésem,
Botsásd füledbe nagy reménkedésem,
Hogy fogjon nálad sok törekedésem.
- 5 2. Edes hazám kül budosva kiáltlak,
Keserves szüből siro szemmel hilak,
Hogy bátorságos helybe iktass várlak,
És ajittatos szivemből ohajtlak.
- 10 3. Mert te vagy az én reményem istápja,
Erősségemnek állandó oszlopja,
Te szent lelkednek vagyok én temploma,
Légy azért az én fejemnek oltalma.
- 15 4. Uram mindenkor megh halgattál engem,
Meg' adtad az én ígért örökségem,
Hogy az én téged félő nemzetségem,
Téged tisztellyen édes reménségem.
- 20 5. Az te királyod napjait megh áldod,
Sok esztendeit esztendőkkel toldod,
A' míg' az Égen fénlík a' te Holdod,
Őtet mind addigh Országában tartod.
6. Kegyelem örzi és igasságh tartya,
A' te jo voltod mind örökké láttya,
Házad küszöbit meszsze ő sem hadgya,
Mindennap a' te szent nevedet áldgya.

PSALMUS LXII.

Nota: Hogy Jerusalemnnek drága templomat, etc.

- 1 1. Tellyesseggel Istenben nyugszik lelkem,
Tökélletesen benne bizik szivem,
Tsak reá vagyon függesztve két szemem,
Mert tölle leszen az én *üdvösségem*.

5 II, V kiáltok 6 VI szivel 7 II iktacz 8 II ohaitok 17 III napját 18 II estendeiet
19 IV égben 20 IV országodban 21 VI Kegyesen örzi és örökké tartya 23 II között [!]
V nem hadgya

2 VI benned 4 I dütsőségem II—VI üdüösségém

- 5 2. Az Ur az én bástyám az Ur életem,
Az Ur erős váram s- fejem nem féltem,
Reménségemet nagy köszálhoz köttem,
Ereje felől bátorságos löttem.
- 10 3. Reám azért tsak héjában rohantok,
Mert mint az el dölö palánk ugy jártok,
Valakik nékem ártani akartok,
Mint az el nyomult gypü ollyak vadtok.
- 15 4. Hogy Isten fel nevelt és nagygyá löttem,
Arrol tanátskoztok hogy széket vöttem,
Szivem hatalmas es nagy Urhoz ködtem,
Tölle igen jo reménséggel jöttem.
- 20 5. Noha le akartok vetni engemet,
És el akarjátok törni szekemet,
Nyelvetek azért szépitti ügyemet,
Szivetek penigh keresi lelkeket.
6. De nekem az Ur az Isten életem,
Az Ur erős váram fejem nem féltem,
Reménségemet nagy köszálhoz ködtem,
Ereje felől bátorságos löttem.
- 25 7. Tellyességgel Istenben nyugszik lelke,
Tökelletesen benne bizik szivem,
Tsak reá vagyon függesztve két szemem,
Mert tölle lészen az en üdvösségem.
- 30 8. Oh te gyámoltalan edgyügyü kösség!
Remely Istenben mert elég segitség,
Gondot visel ez nagy Mennyei Felség,
Nékünk az Ur az edgy Isten reménsegh.
- 35 9. Csak semmire kellök mind az emberek,
Mint az essönélkül valo fellegek,
Ollyanok mint az romlando tserepek,
Gyenge éveghez hasonlo erejek.
- 40 10. Ne bizzatok semmit az hamis kéntsben,
A' ragadomany nem maradhat kézben,
Az arany, ezüst héjába kél füstben,
Annak reménye ne hágjon a' szüben.

12 I—III ollyan IV, VI ollyak V Mint a' nyomorult gypü olljak 14 II tanaczkottak
V tanacsokoztak 18 I le II—VI el 19 II—IV ezért 20 III Sziuet (!) penig 21 III D-
énnekem 23 IV köfalhoz 27 II reád 28 VI tölle vagyon 33 V kellök most az 37 VI kézben
40 VI Az reménséget ne adgyon szivedben

11. Isten szava ez nints ebben hazugságh,
 Tsak az edgy Istené a' hatalmasságh,
 Nála vagyon tsak minden irgalmasságh,
 Ki mint szolgál tsak olyan a' boldogságh.

118.

PSALMUS LXIII.

Nota: Draga dologh az Ur Istent ditsérni, szine előtt etc.

- 1 1. Ur Isten en Istenem mégh hajnalban,
 Te felölled gondolkoztam ágyamban,
 Lelkem hozzád vagyon nagy buzgoságban,
 Hozzád ohajt szivem nagy kívánságban.
- 5 2. Oh vajha a' te házadba mehetnek!
 Szined előtt vajha énekelhetnek!
 Édes Atyám ha te veled lehetnek,
 Tudom hogy akkor valoban élhetnek.
- 10 3. Ez sovány és viznélkül valo pusztá,
 Hova szegény fejemet bünöm hozta,
 A' hol Uram ellenem kezét húzta,
 Te hozzád szüvemben szerelmet gyujta.
- 15 4. Csak téged gondol ejjel nappal szivem,
 Téged szeret és benned nyugszik lelkem,
 A' te eröd és dütsöséged kedvem,
 Hogy teged tiszteljen arra vágy szivem.
- 20 5. Mert jobb a' te irgalmad életemnél,
 Vajha nálam szép ditséretet lenél!
 Tellyes éltemben töllem tiszteltetnél,
 Semmi nints jobb mert az én Istenemnél.
6. Az te szerelmed szivemnek kövér sir,
 Törvénybéli ígereted kedves hir,
 Büneimnek szent Lelked gyógyitto ir,
 Kegyelmed én bennem minden bünt megh bir.
- 25 7. Nagy örömmel énis számot meg' nyittom,
 Háládással háládásom ujittom,
 Ditséret mondásom étem es itom,
 Hozzam valo jo kedved kedvel szitom.

41 VI abban 43 V Csak nalla vagjon

2 IV gondolkozom VI gondolkodom 3—4 II [A másoló a két sort összevonta:]
 Lelkem hozzád ohajt szivem nagy buzgoságban 4 III kívánságában 11 II—V kezét
 ellenem 12 IV szerelmét húzta 21 IV szivemben 25 II szornatt [1] 26 IV Háládásom há-
 ládással 27 IV mondásod

- 30 8. Ejfélekor te hozzád fel serkenek,
Háládassal tetemim meg' emlitnek,
Hogy strását állok akkor sem felejtnek,
Téged vallnak gondviselő fejemnek.
- 35 9. Az te szent szárnyaid alatt örülök,
Szivem és lelkemmel te hozzád fülök,
Veled járok kelek es veled ülök,
Örömet fogadok es kedvet szülök.
- 40 10. Az kik penigh életemet keresik,
Azok magok a' föld szivében ejtik,
Avagy a' kard fegyver es tör el vesztk,
Avagy a' fene vadak meg' emésztik.
- 45 11. De én az en Istenemben vigadok,
Ő általa királyságban maradok,
Mit ígértem mindent néki megh adok,
Soha ebből semmit el nem tagadok.
12. *Szent Dávid az Urhoz így kívánkozték,
Hogy kedveben végye így esedezék,
Buzgo szível hogy az Istent keressék,
Mindent hív az hatvan harmad ének.*

119.

PSALMUS LXIV.

Nota: Irgalmazz Ur Isten immáron énnékem, irgalmazz etc.

- 1 1. Könörgésem Uram kerlek hogy megh halgasd,
Esedezésemre jo kedvedet mutasd,
Sok ellenségimet en rollam el állasd,
Magamat féltemben velem meg' ne untasd.
- 5 2. Sokan vadnak a' kik reám tanátskoznak,
És Istentelenül kik engem atkoznak,
Rejts el engem és ne mutass meg' azoknak,
Mert nem szenvedhetem sebeit fogoknak.
- 10 3. Nyelvek köszörű kö -s- rám éles nyilat lö,
Szüvökben méreggel elegyült átok fő,
Majd el boritt nyilok reám oly sűrűn jő,
Nekem ártatlannak nyavalyám nőtön nő.

29 IV Eufélkorban 30 VI Hálá adással 31 VI felejtelek 32 V vallak gondviselő feieknek
VI vallak 35 II ueled eörülök 39 IV törrel vesztk 44 IV Soha abból 45—48 I—V [Hiányzik.
VI [Lásd a fősözvegben.] 46 VI végye [Az ye betűk a mikrofilm-felvételen nem látszanak.
48 VI hív [Az iv betűk a mikrofilm-felvételen nem látszanak.]

1 III halgassad 3 IV ellenségemet 5 IV tanakoznak 6 II engemet 8 VI sebeit azokna.

- 15 4. Merges szavok inkább sebhethnek a' nyilnál,
Hamarjáb gyors nyelvek a' sebes villámnál,
Szemek elöt könnyeb dolog' nintsen annál,
Mint hogy utálatos legyek ez világnál.
- 20 5. Szabadoson hintnek felöllem gonosz hirt,
Mellyet hogy hihetöbbs legyen kezek fel irt,
Az en keservemben szivem már addigh sirt,
Hogy szörnyü bánatom nagy kenokkal megh birt.
- 25 6. Nagy szorgalmatosan vadászszaak a' gonoszt,
Azt támasztyak reám a' ki öl dul es foszt,
És szivemben minden titkot tud és el oszt,
Tsalárdul fel lázzaszt én reám sok gonoszt.
- 30 7. De imé hozzájok ijat vont az Isten,
Es szigonyos nyillal meg' lövi hirtelen,
Sebekben el vesznek mind edgyigh szertelen,
Az önnön nyelvek hoz halált magok ellen.
- 35 8. Ezt látván egyebek az Ur Istent felik,
Igaz iteletét semminek nem velik,
Életeket hanem job dolgokban élük,
Az Isten hatalmát böltsen ki beszéllük.
- 40 9. Örvendeznek ezen minden Istenfélök,
A' kik a' joságért Isten elött kellök,
Az Igyenes szivü jámbor Istenes fök,
Szépen viragoznak mint a' jo szölötök.
10. *Szomorodot szivel Dávid az Istenhez
Haboruságaban erös reménséghez
Igen esedezik gondviselőjéhez
Hatvan negyed soltár illük ez énekhez.*

120.

PSALMUS LXV.

Nota: Hogy emlittyük eleinket, hozzájok nagy etc.

- 1 1. Jo kedvedet Uram halljuk,
Igéretedet jól tudjuk,
Rövid nap hogy hazánk lattyuk,
Annak földét batron lakjuk;

16 I utálatosb II—VI utalatos 19 IV Ez; szivem mind addigh 24 VI im réam 27 VI Sebekkel 31 VI Hanem életeket 33 VI Istent félök 35 VI Az Istenes szivü 37—40 I—V [Hiányzik.] VI [Lásd a főszövegben.] 4 VI [Hiányzik.]

- 5 Azért müs azt fogadgyuk,
Akkor hogy szent neved áldgyuk,
Fogadásunkat meg' adgyuk,
Meg' fogyatkozni nem hadgyuk.
- 10 2. Tsak tégedet Igaz Istent,
Vall ditsér és ald minden szent,
Mert te jól lác és tudcz mindent,
Ez törvényedből meg' jelent;
A' nép nem imád más Istent,
15 Attól mert szüve távol ment,
Ohajtvan tsak hozzád reppent,
Miolta kedved megh jelent.
- 20 3. Az mü Istentelenségünk,
Fészket vert vala mi bennünk,
De kegyelmet nyere lelkünk,
Mert meg' botsátád sok vétünk.
Oh boldogh kedvel tölt fejük,
A' te házad lészen helyünk,
Hol jól dajkálkodol velünk,
Minden felöl jól fu szelünk.
- 25 4. Megh töltözünk minden joddal,
Meg' elégszünk jó voltoddal,
Élünk szent igassággoddal,
Tsudat térszünk job karoddal,
Taplálsz a' te kegyes szoddal,
30 Ditsérünk müs szép moddal,
Óriszsz irgalmassággoddal,
Oltalmaszsz erős karoddal.
- 35 5. Oh idvözöttö szent Isten,
Kinek kezében áll minden,
A' föld néked szolgál hiven,
A' tenger tölled vár készen.
Te fenn ülsz a' magoss égen,
Meg' mozdulhatatlan hegyen,
40 Hatalmas Ur vagy mindenben,
Nagy erőd mindenütt jelen.
- 45 6. Kezében a' tenger habja,
Mely magát kedvedhez szabja,
Le lohad szódra nagy árja,
Minden nép utadat járja;
Nap enyészet jodat várja,
Nap keletnekis két karja,
Nyitva hozzád, mert vagy zárja,
Minden szent Felséged rabja.

9 II Isten 11 VI tucz és lác 12 VI És törvényedből 15 VI hozzád éppen 23 I Ha II—VI
Hol 25 V iokkal 31 II Eöröls [!] III [Hiányzik.]

- 50 7. Megh látogatád földünket,
Nedvesítettél mezeinket,
Meg' bővösítettél szőlőnket,
Meg' többítettél vizeinket,
Szaporítottad vetésünket,
55 Meg' áldad minden művünket,
Örvendeztetted szívünket,
Hosszabbítottad életünket.
8. Ellenségünk messze üzöd,
Jokkal esztendők megh füzöd,
60 Jo szerentsenket megh tüczöd,
Minden nyavalyánk el üzöd,
Gyümöltsel kertünk megh füzöd,
Sok marhánk házunkhoz üzöd,
Nagy örömünket megh tüzöd,
Minden bánatunk el üzöd.

121.

PSALMUS LXVI.

Nota: Irgalmazz Ur Isten immáron ennekem, irgalmazz etc.

- 1 1. Isten törvényében ditsekedő szent nép,
Örvendgy az Istennek mert jo és igen szep,
Ditsérjed szent nevét mert hatalmas és épp,
Magasztald Istent mert ő nem faragot kép.
- 5 2. Uram mely tsuda nagy rettenetes Ur vagy,
Minden dolgaidban bölts itéleted nagy,
Irgalmas, kegyelmes és könyörülő vagy,
Ez egész világon jo hired neved nagy.
- 10 3. *Mégh* ellenségid tudgyák ezt felölled,
Hogy senki nem ment el üressen elölled,
Hazudvan tsak azért kérnek mindent tölled,
De bünt tselekedvén el mulnak mellölled.
- 15 4. Tegyon tisztességet minden nép ez Urnak,
Énekellyen ez nagy Felséges királynak,
Vége hossza nintsen mert nagy hatalmának,
De rettenetes Ur a' gonosz fiaknak.

49 VI látogatád 50 II Nedvesítettél földönket VI Sirositod 51—56 II [A sorok rendje: 52, 54, 55, 56, 51, 53.] 51 II bővösítettél VI bővösítettél 52 VI többítettél 53 IV vetésünket VI Szaporítottad vetésünket 54 VI áldod 55 VI Örvendeztetted 56 VI Hosszabbítottad II [A sor után, a strófa kilencedik soraként:] Megh áldad az mi meszeinket 57 V üzöd 58 V füzöd 59 V tüzed 60 V üzöd 61 V füzöd VI Gyümöltsel<unk> 62 V üzöd 63 V tüzed 64 V üzöd 8 VI Az 9 I Mert II—VI Mégh 13 VI az Urnak 14 VI az nagy

- 20 5. Az mély tenger vizét ő száraztotta ki,
 Árkából szent népe száraz lábbal jöt ki,
 Soha nem volt Isten jó voltából szüki,
 Melyről nagy örömmel hálát adok neki.
- 25 6. Kemény tekinteti el veszte a' Pogányt,
 Mind megh ölte még tsak edgyetis meg nem szánt,
 A' ki kevés azzal az Ur Isten így bánt,
 Meg' gyalázzván mind a' két szemébe port hánt.
- 30 7. Minden Pogány népek áldgyátok az Istent,
 Tegyetek vallást hogy nagy Ur és igen szent,
 Minket a' fogságból, nem hagy, hanem meg' ment,
 Igéreti felől mert jó hűttel meg' kent.
- 35 8. Ugyanis Uram lám eléggé próbálál,
 Sok nyavalyáinkban ugyan meg' rostálál,
 De az tűzben tiszta ezüstnek találál,
 A' sötét tömleczből Nap fényre jutátál.
- 40 9. Az tűzön és vizen helyünkbe meg' hozál,
 Hol keonyörgésünkre kedved már reánk szál,
 Áldásod örökké hisszük hogy rajtunk áll,
 Minden felől mert szép békeséget adál.
- 45 10. Bé meg'ünk elődbe a' te templomodba,
 Meg' adgyuk a' mit fogadtunk rabságunkban,
 Kővér aldozatot tészünk tisztaságban,
 Hirdettyük jó voltod minden vigasságban.
11. Mert meg' szabadittál hogy hozzád kiáltánk,
 Hogy örvendezhetnénk nagy gondod volt reánk,
 Tudván bününk félve s- titkon úgy kiáltánk,
 Es te meg' halgatál mű kegyelmes Atyánk.
12. Aldott legyen az Ur a' mű szent Istenünk,
 A' ki tölle nem üz el mikor könyörgünk,
 Ur Isten irgalmad ne vond meg' mű töllünk.
 Mű-is teged tellyes életünkben félünk.

17 II viszet es száraztotta VI Az mely **18** VI ő népe **19** II—III, V Isten jó uoltából soha nem volt szüki IV Isten jó voltában soha nem volt szüki **22** II eggis [!] VI [ölte még' hi.] **26** VI Ur Isten és szent **27** III—IV fogságban V—VI fogságban; ki ment **28** IV, VI fel kent **29** III próbáltál **30** II—III rostáltál **31** III talaltál **32** III juttattál **33** III be hozál **34** IV Hol könnyebségünkre **42** II—IV gondod leön

PSALMUS LXVII.

Nota: Ditsérd az Istent te hü keresztyén mert nagy

- 1 1. Irgalmas legyen az Isten hozzánk.
A' mü kegyelmes éltető Atyánk,
Hogy békeségben meg' maradgyon hazánk.
2. Az ö szent szine tündökljék rajtunk,
Mert tsak jo volta fényével látunk,
Az által teczik meg' hogy tölle várunk.
3. Ur Isten a' te szent Lelked adgyad,
Tudatlansagban neped ne hadgyad,
Vétküünk kötelét igeddel megh oldgyad.
- 10 4. Minden nemzetség hgy velünk áldgyon,
Nevednek és dütsöseget adgyon,
Törvénykül valo dolgokat el hadgyon.
5. Aldgyon meg' minket a' mü Istenünk,
Teremtszen igaz -s- jo hütöt bennünk,
15 Hogy ez széles föld féllye nevét velünk.

PSALMUS 68.

Nota: Mikor Senacherib az Ierusal.

- 1 1. FEgyvert fogh mij velünk a' mi kegyes Atyánk,
Ellenségnek hada ellen erős palánk,
Mellettünk vagyon, és szent szeme néz reánk,
Óltalmaban meg áll éppen édes hazánk.
2. Mint az füstöt hamar az nagy erős szelek,
El fujjak, nem akad hogy szem elöt helyek,
Igy szélednek el az ránk dühödöt feiek,
El vész minden ügyök, és fel emelt ielek.
3. Mint az tűz melege el süti az viaszt,
10 Abban semmit az hév megh soha nem maraszt;
Igy az megh haragut Isten el óltya azt,
Az ki bünt téssen és máshozis azt ragaszt.

4 I tündöklük II, IV—V tündöklük III tündökölyek VI tündökellyék 5 III
 6 II—IV uartunk 7 III lelkedet 9 V [Vétküünk hij.] 15 II neuet kösztönk
 1 I édes Atyánk III kegyelmes 2 V Ellenségünk 3 II rank 6 VI akadhat szem 7
 IV ez ránk 11 I osztya

- 15 4. Az vert hadnak ihon bús szüve gyaszt visel,
Meg romlot s' ez után ielt soha nem emel,
Ez hogy minket az Ur kedvel, elég hitel,
Örvendez seregünk, vigadoz, énekel.
- 20 5. Tíj Istenben kegyes Istenes emberek,
Áldást hallyon az Ur szent neve köztetek,
Földön, mennyen, igen zengien éneketek,
Mert Isten tsak az Ur, annak örüllyetek.
- 25 6. Arvák Attya ez UR, s' özvegyek Istene,
Iót mindennek akar, köz néki mindene,
Bölts, szép, és nagy erős, senki ő ellene,
Itt mindent vehetünk, tsak neve kellene.
7. Az mennyegben lakik, mindeneket de lát,
Int, s' az magtalanis láttya fia fiát,
Foglyoknak le tészí tömlöztök aytaiát,
Az bünösre penig ád iga, nyavalyát.
- 30 8. Társul adta magát népe mikor ki ment,
Húst, és bö kenyeret, kedves italt teremt,
Ellenség mikoron ment reá, megh ielent,
Igirt földre az Ur két tenerén bé ment.
- 35 9. Ottis kedves essöt, és gabonát adot,
Éhel senkit ő meg halnia nem hagyot,
Bőséggel rakatot mindenha asztagot,
Az barmoknakis hogy bővön elég iutot.
- 40 10. Im mostannis az Ur gondviselő reánk,
Bir, éltet, visel és tart ez édes Atyánk,
Ellenségnek éhel holt szüvében valánk,
De megh menekedénk, hogy reá kiáltánk.
- 45 11. Háróm nagy fö Kiraly, sok Urak Hertzegek,
Ugy oszlanak el, à mint futó fellegek,
Féltekben szüvök oly mint az hideg iegek,
Népeknek feiken ülnek örök szegek.
- 50 12. Ezt mindenkor Uram hirdeti vig szivünk,
Az mit most mivelél édes Atyánk velünk,
Gyözedelmet adál, s' nagy nyereségh ielünk,
Az Poganok eröss sok helye mert helyünk.
13. Hólt szén szín ha belénk volna óltatvais,
Ha gyászunk fekete volna mint koromis,
Láttjuk hogy ha akar Isten, az hónális
Feiérbek lehetünk sokkal, ékesbekis.

16 IV, VI vigadoz énekkal 25 III mennyékben 26 IV Itt az VI Imés az 29 VI mikor népe 33 IV esöt sok gabonát 35 VI mindennel 36 VI jut [!] 37 IV ez Ur V Ime most<an> is VI ez Ur gondot visel 42 IV—VI el mint az futo 44 III öröksegek IV <el> örök se<g>bek VI Népeknek szivekben 48 I helye most 51 IV [Előbb:] ha Isten akar

14. Nagy bánatba valank szine hagyottakul,
 Gondolvan hogy aligh lenne népünk magul,
 55 Imé! bánat után mely nagy öröm ahul,
 Elsövé lehet az, az ki mégyen utól.
15. Tsak te tötted Uram ez örömet velünk,
 Az pogánokat hogy kézben adád nekünk,
 Sok praedának igen vigadoza szivünk,
 60 Széppé lön mij feiünk, s' meg iöve mij hitünk.
16. Gazdag már mij hazánk földé, kies helye,
 Ki árt? Isten Urunk, vár az ő szent neve,
 Mindenkor mij velünk, melynek ez az iele,
 Fel vön két keze, mert bölts szive kedvele.
- 65 17. Környül vöt s' megh öriz sok ezer Angyala,
 Nem hágy meszsze ez Ur hivek erős fala,
 Menyből mostis alá, menteni iöt vala,
 Ellenség ereie, általa meg hala.
- 70 18. Ditsőségbe viszont székibe fel méne,
 Fogsagbol ki vona minket, és emele,
 Embereknek hire s' nagy neve ki kele,
 Az bünösnekis ő hogj biro, már iele.
19. Aldot legyen az Ur minden üdőben mert,
 Diadalmat az ő népe kezébe nyert,
 75 Sok népet mij nekünk, az mij helyünkben vert.
 Hogy io földé legjen szép veteménjre kert.
20. Tsak ez mij nagy Urunk az szabados nagy Ur,
 Hogy ha szörnyü halál mérge szivünkbe fúr,
 Meg tart életet ad, biztat ez édes Ur,
 80 Hol kedvellyen ezért, kedve örömbe gyur.
21. Ellenségnek ihol ditsekedő feiek,
 S' ellennünk fel emelt nagyra néző szemek,
 Meg rontvan tetemek, por s' hamu nékiek,
 Meg az véreketis fel nyalák az ebek.
- 85 22. Ielen lételedet láták Uram velünk,
 Hogy te oktatód ott vinia két kezünk,
 Hadnagysagod alatt meg marada feiünk,
 Mijs háláadást s' áldozatot tészünk.

56 I—III utul V megjen hatul 57 IV te tartod 60 I lön mü színünk 62 VI Isten velünk 64 IV vön szent keze 65 II—III Környül ueön 67 IV menten el iöt 73 IV ez Ur 76 VI Hogy ő földé; veteményes 77 VI mi királyunk 78 IV szivünkben szúr 80 III—IV Hogy V azért; gjurt VI Hogy; azért 84 VI nyallyák 85 III lételed IV Te ielen lételedet V látták 86 II, IV, VI oktatód V oktatód 87 V Had nagysága 88 VI S miis ditséretet s' háláadást

- 90 23. Te adtál nagy erőt, mellyel az ellenünk,
Fel zendült hadakat meg veretéd velünk,
Tarts meg ezt mij nekünk mij kegyes Istenünk,
Az mit most mivelél, nagy kegyesen velünk.
24. Köztünk Templomod és tiszteleted helye,
95 Szent Igédnek igaz éltető szép vize,
Innet foly ki, nálunk annak ere, s' feie,
Aiándékokot hoz sok Kiralyok keze.
25. Minden fegyveres, és hadba vágyó személt,
Az ki népe előtt tart szivet oly kevészt,
100 Mint az tulkok előtt költ bika szarva szélt,
Arra birsz, hogy ide hozzon arany edént.
26. Az Pogánokis az hartzra valo szivet,
El hagyván, te néked gyöngyöt hoz az Követ,
Országoknak Urának néked ad kezét,
Minden föld te néked mondogal éneket.
- 105 27. Ezt így adgya szivünk, mert ugyan úgy leszen,
Áldást és nagy erőt az te neved veszen,
Io voltod felöl az te neved hirt téssen,
Áldot az mij kegyes édes Atyánk leszen.

124.

PSAL. LXIX.

Nota: Az mi Vrunck Iesus Christus, m. etc.

- 1 1. TArts meg Ur Isten engemet,
Mert az nyavalya lelkeket,
El foytya bús szivemet;
Te utannad addigh lestem,
Nagy szikkanos sárban estem,
Nem vohatom ki testem.
Mély morotványu örvényben,
Mely bé sodor az mélységben,
Bé estem az nagy szélvészben,
10 Nem maradhatok életben,
Kiálnék s-bé reket torkom,
Ki felé nyuytom markom.

91 Nyomt. Tars 93 II tistelet [!] helie 95 VI foly ki réánk 96 VI Minket meg elégit szent igéd böv teje 98 V tött szivet 102 II hoz es keüet V hoznak -s- követ 103 V Országok uranak te neked VI ad az kezét 105 I így vádgya

3 IV El foytá VI El fogta 7 IV örményben 9 V nagy mélysegeben 11 II Kialtna 12 VI karom [kezem-ből jav.]

2. El fogyatkozot két szemem,
 Mellyekkel az én Istenem,
 15 Sok ideie hogy nézem:
 Száma nints ellenségemnek,
 Kik iotétemért gyüölnek,
 S im mayd ugyan meg olnek.
 Hatalmat vöttenek raytam,
 20 Elöttök el nem szalattam,
 Hanem kezekben akadtam,
 És mindenről megh lakoltam;
 Immár sokszor megh sattzoltam,
 Az mim nints-is od' attam.
3. Azt mondgyák hogy bolond vagyok,
 Hogy gonosz életü vagyok,
 És így azért nyomorgok.
 Te tudod ha bolond vagyok,
 Ha gonosz életü vagyok
 30 S- im méghis mint nyomorgok;
 Uram seregeknek Ura,
 Miért adál ennyi bura?
 Figyelmezzél ez én szomra,
 Tekints akar tsak azokra,
 35 Az kik megh botrankozhatnak,
 Hogy engemet így látnak.
4. Mert éretted tsufoltatom,
 Éretted szidalmaztatom,
 Éretted gyaláztatom,
 40 Megh unt minden Atyámfia.
 Ez szegény iövevény záia,
 Utálatos sok Iaia.
 Buzog szivem szent nevedért,
 Megh fővök gyalázatotodért,
 45 Busulok az te nevedért.
 Epedek igasságodert,
 Tsak sirok semmit nem eszem,
 Esztis szidalmul veszem.
5. Hogy gyász ruhában öltöztem,
 50 Ezértis tsuff beszéd löttem,
 És sok szidalmat vöttem;
 Az kapukban velem ülnek
 Étel közben engem esznek,
 Ital közben el nyelnek.
 En penigh sok könyörgésem,
 Hozzád emelem kérésem,

16 V ellensegimnek 24 II, VI oda attam 33 I—II, IV—VI az én 34 V Tekencs csak
 akar 36 VI Ha engemet 41 V Én szegény iovevény fia VI Az 42 V sok zaiia 43 II Be-
 zezgh sziuem 45 IV az te népedért 52 II, V ültek

- 60 Halgasd meg esedezésem,
Mert tsak te vagy reménségem,
Tartsa megh fogadásod szerént
Engem szegeny iövevént.
6. Vony ki az nagy ingovanybol,
Az terhes sullyos fogságbol,
Ments megh sok nyavalyabol:
65 Ne nyomianak el az habok,
Az mellyekben torkig vagyok,
Mert eröm felet nagyok.
Halgas megh Uram, halgas meg,
És nagy irgalmadbol tarts meg,
Kegyelmes szemmel tekints meg,
70 Engem szegény szolgád ments megh,
Sies az en életemért,
Tartsa megh nagy irgalmadért.
- Te iol tudod ellenségem,
Mely méltatlan gyaláz engem,
75 Mert nints semmi vétségem,
Látod ökö't s' el szenveded,
Az kik engemet te hived
Nyomorgatnak elenned,
80 Szüvem meg epett nagj bumban
Nintsen az ki bánatomban,
Vigasztallyon fáydalmamban,
Vagy társ légyen siralmomban.
Ennem erőss epét adnak,
Innom etzetet nyuytnak.
- 85 8. Hatalmas Isten hozzam tery,
És nyavalyámban véget éry,
Nekik ily mértekkel méry,
Eledelek epévé ted,
90 Italok ménnáiat el szed,
Hamis voltokért megh fedd,
Vakits meg itileteket,
Ne tartsák meg életeket,
Görbits meg hizlalt testeket,
Törd meg minden ereieket.
95 Busulásodat öncz ráiok,
És ráncz meg kemény szaiok.
9. Uram én néked ugy éllyek,
Kedvet te nálad ugy lellyek,
Pusztits el lako helyek;

61 IV ez nagy 62 VI rabsághbol 63 IV, VI nyavalyárbol 77 V Az ki [!] 79 II megh eped
det III meg eped 81 II Uigastallion banatomban III faidalmimban 82 III siralmimban
VI lenne siralmimba 84 V eczetet adnak 92 VI Ne tárttsad

- 100 Mert az nyavalyást nem szánnyák,
Egy veszélyből másba hánnyák,
Hogy nyomorog nem bánnyák.
Ur Isten őket te se szánd,
Hogy veszélyben esnek ne bánd,
- 105 Az élők helyéből ki hánd,
Ne kedveld őket se kivánd.
Uram de én velem iol tégy
És kegyelmedben bé végy.
- 110 10. Ditsirlek Uram tégedet,
Magasztalom szent nevedet,
Meg tartom törvényedet.
Az szegényeket tanítom,
Reménségeket uijtóm,
Te hozzád fel indítom.
- 115 Mert Uram te igen io vagy,
Szegényekhez irgalmad nagj,
Foglyok szabaditoia vagj,
Gondod nyomorultakra nagj,
Ditsirien az föld, viz, tűz, egh,
- 120 Mert nints irgalmadban végh.

125.

PSALMUS LXX.

Nota: Tekints reank Ur Isten, ne hadgy minket el vesznünk etc.

- 1 1. Vigyázz értem Ur Isten, és légy gyámol ügyemben,
Segily megh s- örömet adgj busult szivemben,
Vigasztaly megh lelkemben.
- 5 2. Szégyenits megh Ur Isten, a' kik engem gyaláznak,
A' kik hogy megh öllyenek azért halásznak,
És mindenütt vadásznak.
3. Essenek el Ur Isten, a' kik engem kergetnek,
Jussanak szégyenbe a' kik fenyegetnek,
Engem és ijegctnek.
- 10 4. Jusson ügyök Ur Isten, gyalázatban azoknak,
A' kik rajtam fejet tsoválván vigadnak,
És engem hurogatnak.

104 II esnek te se szand 105 IV helyekből V könyveből 106 VI s' ne kívánd 116
Nyomt. szegényekhez II irgalmas uagy 117 Nyomt. vagj, vagy, [!]

1 VI Vigyáz réám 2 VI Segedelmet örömet agy 3 III Vigasztaly meg (szivemben)
seu lelkemben 12 II ragatnak [!] V—VI haborgatnak

- 15 5. Azok penig' Ur Isten, a' kik téged szeretnek,
Engem hogy megh tartasz annak örüllyenek,
És téged ditsérjenek.
6. Szegény vagyok Ur Isten, és el hagyatot árva,
Minden segítség el vagyon töllem zárva,
Félig' meg' vagyok halva.
- 20 7. Siess hozzám Ur Isten, te vagy mert tsak segítettöm,
Szabadits meg' engem hatalmas éltetöm,
Kegyelmes údvözítettöm.

126.

PSALMUS LXXI.

Nota: Illyen fogadást tön az szent David az etc.

- 1 1. Reménsegem Uram tsak te benned vagyon és nem másban,
Ne juttass engemet gyalázatban és meg' szorulásban,
Igereted szerent tarts meg' engem, ne hadgy nyomorgásban.
- 5 2. Fordits reám szemed és sok szomra figyelmezzon füled,
Sok nyavalyaimon Uram essék meg' Atyai szived,
Oltalmaz meg' engem ne veszzen el ez romlando mived.
3. Legy mint erős kövár hova bátron mindenkor futhassak,
Hogy ellenségemtől te általlad meg' szabadulhassak,
És állandoképpen békeségben jo moddal juthassak.
- 10 4. Te vagy az en bástyám és kösziklam, s- tarts megh Uram kérlek.
Az öldöklő kéztől futásomban előbb téged érlek,
Paisul a' bünös kardgya ellen vetni téged mérlek.
- 15 5. Mert iffiusagomtól fogva mindent tsak te tölled kértem,
Igaz hütöm által irgalmadban még' eddig' bé fértem,
Amaz te fenn álló véghetetlen kegyelmed fel értem.
6. Anyám méhébenis hatalmason engem te tartottál,
Es ez böltsen fundalt szép vilagra éppen botsátottal,
Mikor az halálhoz közél volnek megh szabaditottal.
- 20 7. Ily nagy jo voltodért mind örökké hálát adok néked,
De most hogy a' számbol ki vedd kérlek nyomorgato feked,
Ellenségem ellen hatalmason mozdits meg' szent széked.

20 VI hatalmas Istenem

2 II engem 4 VI Fordits hozzám 5 II niaualiamon 11 VI Az üldözö 15 II Amaz le
fen [!] III Amaz leg fenn álló veghetetlen irgalmad V Amaz keszen allo veghetetlen kegyel-
met VI kegyelmet 16 VI engemet tartottál 17 I a' II—VI ez 18 V megh szabadittal 20
VI ki vöd 21 IV, VI Ellenségim

8. Almélkodnak rajtam sokan es mint edgy tsudat ugy tartnak,
De én benned bizván téged tartlak jo ki fogo partnak,
Hiszem hogy ellened ellensegim énnékem nem ártnak.
- 25 9. Tölts meg' azért számot es szivemet szep ditséreteddel,
Hogy ditsekedhessem mind nap estigh jo tétemenyiddel,
Es az én öröömöm edgyütt járjon nagy dütsöségeddel.
10. Erömtöl meg' fogyot vénségemnek idejen ne utály,
Iffiuságom alnok büneiért kemény boszut ne ályly,
30 Nagy igasságodban halálommal én töllem meg' ne vály.
11. Mert felöllem az én ellensegim tanátsot végeztek,
A' szörnyü halálra az emberek közül ki jegyeztek,
Azt mondgyák; el hadtál és magokban már által szegeztek.
12. Uram ne meny tavol siess hozzám és segítségkel legy,
35 Sok ellenségimen hatalmason szép diadalmat végy,
Az engem öldözö gonosz népen és gyalázatot tégy.
13. En penigh te benned remenleni soha megh nem szünöm,
Jo tétemenyidnek hirdetői közibe bé tünöm.
Veled meg' békellem és ditsérlek el hagyván sok bünöm.
- 40 14. Jovoltodnak számát mert nem tudom Uram oly igen sok,
Hogy azt magasztallyam arra minden helyen adatik ok,
Vagy állok vagy járok mindenütt tsak te vagy gyámol és fok.
15. Te voltál oktatom gyermekségem idejetöl fogva,
Teged ismértelek énis ennyi üdöm el forogva,
45 Most se hadgy Ur Isten, hanem tarts megh engem kézen fogva.
16. Utolso vénségem korigh Uram visely gondot én rám,
Hogy jo tétemenyed hirdethesse mindeneknek a' szám,
Noha ez fogadás irgalmadért soha nem elég válm.
17. Mert a' te hatalmad fellyül halad minden ditséretet,
50 A' te igasságod fellyül mullya a' magoss Egeket,
Nagyságos dolgaid érdemelnek minden szép éneket,
18. Nints hozzád hasonlo oly nagy és bölts hatalmas Isten vagy,
Hozzám penigh a' te bö irgalmad végnélkül valo nagy,
Mert megh szabadittál nem veszte el a' hidegh halál fagy.
19. Megh többittéd az én meltóságom és örömbe hozál,
Ur Isten te neked éneklek mert sok jokkal ruhádzál,
Ditsérlek hogy engem a' halálnak torkából ki huzál.

22 VI rajta 23 VI benned én 24 VI ellensegim ellenem nem 25 Iditséretekkel
II-VI diczeretteddel 26 II-VI tetemenieddel 27 VI téteményeddel [!] 29 VI bünei-
mért boszszusagot 30 VI Te igasságodbol 31 III ellensegim 35 VI hatalmas 38 II, V-VI
tetemeniednek 41 VI minden helyen arra 42 IV Vagi ülök vagy állok 46 III reám 47
II mindennek VI én szám 48 V elég szám [!] 57 II-III, VI ki hozal

20. Mikor szégyent vallnak a' kik engem kergetnek hivedet,
Mind nap estigh mondgya az én nyelvem a' te jótétedet,
Beszéllem hirdetem és éneklek kegyelmességedet.
21. Irgalmasságáért Dávid király az Istent így áldá,
Az hetven edgyedik ditséretben ez könyörgést mondá:
Aldot az Ur Isten a' ki nekünk nagy kegyelmét adá.

127.

PSALMUS LXXII.

Nota: Mely hatalmas az mü Urunk az Isten etc.

- 1 1. Bölts Isten adgy szent Lelket a' kiralynak,
Adgy bölts szivet a' te néped Urának,
Hogy tegyen ítéletet az Országnak,
Lásson igazat a' szegény árváknak.
- 5 2. Mindenek így szép békesegben élnek,
Patvara nem ront senkit a' *rút szélnek*,
A' szegények magok felől jot vélnek,
Erdön, hegyen, völgyön, mezön nem félnek.
- 10 3. Ejjel nappal az edgy Istent szolgállyák,
Erös nevét minden ház népek áldgyák,
Kitsintől fogva nagyigh magasztallyák,
Ditséretit soha félben nem hadgyák.
- 15 4. Az Istenis harmatot ad az Égből,
Az Országra tekint s- vigyáz a' Menyből,
Alkalmatos essöt ad az fellegből,
Minden eledelt szolgáltat a' földből.
- 20 5. Szívében az igaz és jámbor örvend,
Könyve hullatásából mástis ki kend,
Minden jokkal virágozik minden rend,
Melynek az Égh, a' Nap es a' hold örvend.
- 25 6. Uralkodik a' király minden testen,
Mindeneket alája vét az Isten,
Hiven szolgálnek ö néki nem resten,
Mindenekkel megh tisztelteti Isten.
7. Meg' menti a' hozzá kialto szegént,
Nem hagy rajta nyavalyakkal gyült örvényt,
Az árváknak szolgáltat igaz törvényt,
Nyomorgatni nem hadgya a' jövevenyt.

62 VI könyörgést hagyá

6 I szélvésznek II—VI rut szelnek 8 IV hegien mezön völgyen V mezön hegien völgyen 10 IV ház nép közt 18 I hullatásától II—V hullataszabol VI hullatásából mostis 23 VI [ö hij.]

- 30 8. Szive meg' esik hogy kiált az Eozvegy,
Oly gyámola léssen mint az erős hegy,
Kegyelmének az ő meg' szánása jegy,
Mellyért hiven ditséri minden özvegy.
9. Az rabokat az inségből ki váltya,
A' szegény félelmet hozzá kiáltya,
35 A' meg' nyomorult zálagját megh váltya,
Azzal a' szegeny életet taplállya.
10. Ezert kedve szerént hosszu üdöt él,
Szerentséje ugy foly mint a' kies szél,
Mindenek szeretik senkitől nem fél,
40 Hogy adót fizessen minden arra kél.
11. Hogy éllyen Istent könyörgéssel kéri,
Mind nap estigh imátságokkal érik,
Az áldast rá tellyes mertekkel mérik,
Az Istenis megh hallya mikor kéri.
- 45 12. Az föld kevés vetés után sokat ad,
Mint az erdön a' szép nyers fiatal fák,
Még a' hegyis oly temerdek buzát ad,
Test tápláló mustal megh telik a' kád.
- 50 13. Egességgel a' föld nepe virágzik,
Gyámolsága alatt Istenben bizik,
Minden jokkal kedvesen meg' töltözik,
Mint a' nyers fa sok gyümölszel megh hizik.
- 55 14. Megh marad mind örökké az ő neve,
A' Nappal edgyütt terjed mindenüve,
Áldottá téssen mindent kegyes szive,
Mert mindennek ajánlya sok szép mive.
- 60 15. Aldot legyen mind örökké az Isten,
Magasztallya meny, tenger a' föld hiven,
Jo voltáért szolgállyon néki minden,
Legyen áldott örökké neve Amen.

Finiuntur Orationes et Psalmi Davidis; Seqvuntur Asaphi et Aliorum.

5 II hosza ualtia V—VI ki váltja 37 II—III életet él V Azert VI Mellyért 41 II
-ten [!] VI Minden nap estigh imátsággal kéri 46 IV fiatal ág VI fiatal nyers 47 II
[!]-zh az kies oly 51 I kedvére II—VI kedueszen 52 V Mert a' nyers fa sok gjümölcsökkal
[!]-k 54 II minden müve III mindenít VI minden híre 55 II minden [!] 58 V tenger és
[!] 60 VI neve örökké [A sor után:] I—II, IV—V Finiunt III, VI Finiuntur

PSALMUS LXXIII.

Nota: Edgy lélekkel mostan áldott hivek, az etc.

- 1 1. Bizony jobb az Isten minden jonál,
A' tiszta szívüknek sokat használ,
Drága és meg' állandó kénts annál,
A' ki szívét tsak ő nála tötte le nem másnál.
- 5 2. De én méllölle tsak el nem állek,
Tsak nem a' gonoszok közé szálllek,
Mikor köztök békeséget hallek,
Jo szerentséjek miatt tsak nem uttyokra állek.
- 10 3. Mert ök nem tsak kedvek szerént élnek,
Nem tsak buban s- bánatban nem kelnek,
Hanem mégh rut haláltól sem félnek,
Maradekok boldogsága felöllis jót vélnek.
- 15 4. Szép halállal tsendesen ki mulnak,
Szép magzatinak sok kintset hadnak,
Háboruban házok megh nem gyulnak,
Hanem abban halálokigh békességben laknak.
- 20 5. Minden nekik szolgál nem ök másnak,
A' szegényekkel földet nem ásnak,
Ostorral fizetnek a' munkásnak,
Az ő dolgok nem mondhatni soha nyavalyásnak.
6. Ezért fel emelt homlokkal járnak,
Sok jovok lévén mastol nem várnak,
Hamiss kéntsek közzé sok jót zárnak,
Vége hossza nints jovoknak mint a' nagy viz árnak.
- 25 7. Gazdagságok után igen böltsek,
Végben megyen a' mit gondolt eszek,
A' jokon olyanok mint szélveszek,
Nagy kevélyen szolni azok romlására készek.
- 30 8. Istentelenségekkel kérkednek,
Sok bün tételekkel ditsekednek,
Meny, föld és mindenre fenekednek,
Mind ember s- mind Isten ellen mindent tselekednek.

2 I szívünek II szívüknek III—VI szíüeknek 5 II—III csak nem el allek 10 VI Nem tsak butol bánattól üressék 14 III, V magzattjoknak IV magzatiknak 17 II nek. 21 V Azert 23 IV közzé többet zárnak 26 IV—V gondol 28 VI Nagy kevélyen az jok ellen fel emelve kezek

- 35 9. Hogy ezt a' szent jámborok megh hallyák,
Gonosságra térti jonak tartják,
Kezeket nagy sok vetkekbe mártják,
A' bünt úgy iszzák, a' vizet mint az aszszu hártják.
- 40 10. Ez földre így szolnak Isten nem lát,
Mert imé a' gonosz a' jon vágh fát,
Szándékát nem köti meg' semmi gát,
Ártatlan és szentül élni semmit nem használ hát.
- 45 11. Semmi jutalma nints az igaznak,
Minden a' jambort tartya tsak gaznak,
Ha jól élek mindenk gyaláznak,
Mind nap estigh sok sebekkel és kinnal ruháznak.
- 50 12. Hirtelen gondolatból ezt mondám,
S- magam tsak nem gonosz utra adám,
De hogy Isten tanatsát megh tudám,
A' gonoszok uttya felől jobb eszszel ezt mondám:
- 55 13. Az álnokok uttya bizony sik ut,
Azon minden gonosz nagy kinban jut,
Edgy kevéssé noha mind nagy jól fút,
De el nyeli végre edgy nagy mély vizü hidegh kút.
- 60 14. Nappal az álom mely hamar el kél,
Ugy jár a' ki az Istentől nem fél.
El vész mind a' ki gonosságban él,
Még emlékezetitis el törli földről a' szél.
- 65 15. Ezt én mikor nyomorgék nem tudtam,
Értelmére az Ur által juttam,
A' kívül job kezét fogva futtam,
S- az ő szent törvénye által dütsösebbe juttam.
- 70 16. Oh Ur Isten náladkül drágább kints,
Sem Mennyen sem a' földön sohun nints,
Te enyim vagy s- reám minden jót hints,
Tölled hogy el ne szakadgyak Uram te hozzád ints.
- 75 17. Hasznos igen az Istennel jární,
Igaz hüttel mindent tölle várni,
A' kik vele nem akarnak jární,
Soha tölle nem mérnek jót sem életet várni.

35 III, V—VI vétékben 36 II bünt ugyan IV iszzák, mint az vizet az nagy aszszu VI mint vizet az nagy 39 III meg nem köti 40 II használhat V Ártatlanul szentül VI Ártatlanul s- szentül 44 II [és hi.] VI sok kónokkal s' sébekkel 45 III ezt mondám 51 VI noha igen jól 56 II emlékezetis V el fujja 57 II nyomorganék III Ezt mikor én 59 IV kezem foghván 60 IV bekesegeben iuttam VI törvénye mellett 61 I drága II—VI dragab 67 I vele<m>

18. *Az Istentelenek állapottját,
Látta viragozni azok uttyát,
Megh jelente veszedelmes voltát,
Hetven harmadik soltárnak így végezé föltát.*

129.

PSALMUS LXXIV.

Nota: Tekints reánk immár nagy Ur Isten az Mennyegből etc.

- 1 1. Kegyelmes Ur Ísten,
A' ki Ur vagy minden testen,
Szemed elől örökké el vetcze?
A' te nagy busulásod a' földről *ki* meczeze?
- 5 2. Mű te juhaid vagyunk,
Uram tsak te vagy Hadnagyunk,
Ily igen hát mit haragszol reánk?
Légy engedelmes hozzánk mű kegyelmes Atyánk.
- 10 3. Amaz te seregedről
A' mellyet a' sovány földről
Hatalmason és böltsen ki hoztál,
Emlekezzél rollunk hogy azolta te birtál.
- 15 4. Jöj mellenk valaha már,
Tekints bennünk lött mely nagy kár,
Haragh szemmel lásd megh ellenségünk,
Mutasd meg' hogy tsak te vagy a' mi remenségünk.
- 20 5. Az te szent Templomodot,
Hol gyönyörködted magadot,
Megh égette tüzzel a' gonosz nép,
A' füstöl meg' feketült köfala rut nem szép.
6. Az tegedet gyülölök
A' te neved nem tisztelök
Kialtoznak a' te Edgyházadban,
Uram tüzet vetettek a' te hajlekodban.
- 25 7. Fel emelték zaszlojok,
Tellyesek átkokkal szájok,
Igen nagy hatalmok vagyon rajtunk,
Vernek öldöznek bennünk s- mü tsak fejet hajtunk.
- 30 8. Mint az erdön erdölö,
Mikor a' sok ellenség h lö
S- mindenfelé tsattogh dörögh az Égh;
A' te szent házad fája nagy ropogással égh.

69—72 I—V [Hiányzik.] VI [Lásd a főszővegben.]

4 I el II—VI ki 7 VI ilyen 11 VI hozál 20 VI kö fala és nem 26 III, V átkokkal 27 I [A *vayon* szó *g*-je *d*-ből jav.] 32 V Igy a' te házad

9. Oltaridat el rontyák,
 Épületedet el bontyák,
 35 Annak minden szépségét el dullyák,
 A' te szentséges neved és rutul káromlyák.
10. Ily nagy veszedelmünkben,
 Kedved nem veszszük eszünkben,
 Uram meszsze távoztál mű töllünk,
 40 El hadtal es sietvén el futtál mellöllünk.
11. Regen szerettél minket,
 Meg' oltalmaztad fejünket,
 Szent Lelkeddel szivünk vigasztaltad,
 Így jo szerentsénk által neved magasztaltad.
- 45 12. Most mégh tsak Propheta sints,
 Ki által bennünket megh ints,
 Meddigh leszen a' nyavalya rajtunk,
 Uram ellenségünknek fejet meddigh hajtunk.
13. Mind éltigh így szidgyaé,
 50 Neved így káromollyaé,
 Az ellenség így veszte el minket?
 Job kezed kebeledből vedd ki s- tarts megh minket.
14. Ur Isten egyedül vagy
 Királyunk nekünk igen nagy,
 55 Régtől fogva velünk sok jót töttél,
 Mikor megh nyomorodtunk segítséggel löttél.
15. Az tengert hatalmason
 Megh szárazstván néped azon
 Által hozád és megh telepítetté,
 60 Pharahora penigh az mély vizet terítetté.
16. Te bö forrást áraztál,
 Jo eledeltis választál,
 A' Mannával kegyesen taplálál,
 A' sok kövér für hussal ugyan megh hizlálál.
- 65 17. Tiéd a' fekete Éj,
 A' napis mely mint a' szep téj,
 A' piros hajnal után fejrlik,
 Általad a' Nyár hevitt, a' Tél penigh deritt.
18. Ne felejts édes Atyánk,
 70 Az ellenség im mit hoz ránk,
 Mely bolondul téged megh káromla,
 Dühüs fegyvere miatt szent néped le omla.

24 II—III Épületidet VI Épületidet bontyák 37 II—III Mi nagy 39 V távozal 43 II—III
 magasztalad IV szent igiddél 44 III magasztalad 46 II bönönket VI bününket 47 II—III,
 ez niaualia 48 III ellenséginknek 49 II szidaczé 50 III, VI káromlyae 52 II kebele-
 54 II mi nekünk 55 IV fogván nekünk 61 III beövizet 62 VI Böv eledeltis 63 IV Es
 Mannával 68 VI Allatád

19. Arva görliczeidnek,
 Meg' nyomorult népeidnek
 75 Ne add testek a' fene vadaknak,
 Ne kevesits meg' számát a' te juhaidnak.
20. Tekints fogadásodat,
 Töröld el mind a' latrokat,
 80 Kiknek karjok most erős, nyers es zöld,
 Kiknek sokaságával rakva az egész föld.
21. Az szegények sirása,
 Az özvegyek zokogása,
 Uram kérünk elődben fel hasson,
 Segítséged Ur Isten tovább ne mulasson.
- 85 22. Szent neved szidalmáért,
 A' Szegények sirásáért,
 Kely fel és ne szenvedd el a' gonoszt,
 A' ki szent néped földén nagy bünnel praedat oszt.
- 90 23. Ur Isten ne felejts el,
 Töllünk szent *szined* ne rejts el,
 A' teged káromlo népet verd megh:
 A' kik penigh tisztelnek azokat mind tarts megh.

130.

PSALMUS LXXV.

Nota: Istenünkhöz fohászkodván.

- 1 1. Hálát adván vallást teszünk,
 Ur Isten téged tisztelünk,
 Mert te kegyelmes léssz nekünk,
 És meg' oltalmazod fejünk.
- 5 2. Mindenek gondviselésed,
 És te velünk valo léted,
 Hirdetik jótéteményed,
 Minden igaz iteleted.
- 10 3. Leszen üdövel oly ora,
 Melyben mint a' földnek pora,
 El vész a' gonoszok száma,
 Meg' sokasul bünök váma.

74 IV És nyomorult 80 II—III Kinek IV—V ez egész 88 VI [*nagy bünnel* hij.] 90 szemed II—VI szined

6 IV Az te 10 II Melyben nincz 12 VI bünnek

- 15 4. Mert ez világban léssen végh,
A' föld meg' olvadván meg' égh,
A' gonoszok gyötrődnek mégh,
Meg' fagynak mint az hidegh jégh.
- 20 5. Mondek az Istentelennek:
Hadgy béket már a' sok bűnnek,
Vess véget a' kevély *szünek*,
Mellyért reád atkok jönek.
6. Ne ditsekedgyél erődben,
Mert majd vissza térsz a' földben,
Mint a' fü el vész mezőben,
Igy tsak semmi léssz erődben.
- 25 7. Senki méltoságot nem ad,
Ha az Isten haragszik rád,
Bár kevélyen megh nyisdís szád,
De a' mit kérsz senki nem ad.
- 30 8. Csak az edgy Isten bir mindent,
Mert ő igaz Biro és szent,
Ő a' kihez kedvet jelent,
Kitsinből igen nagyra ment.
- 35 9. Mert kezében áll két pohár,
Edgyikből zudul nagy viz ár,
Arra a' ki tölle nem vár,
És meg' emészti a' sok kár.
- 40 10. De a' jora szép áldást ónt,
Azzal soha frigyét nem bont,
Arra jo kedvel sok jot vont,
Fejében szép Coronát font.
11. En azért félem az Istent,
Mert hiszem hogy ő ad mindent,
Ő hatalmas, bölts, jo és szent,
Azért tisztellyük az Istent.

14 VI Ez 16 II [*Meg* hij.] 19 I, III kevélysegnek II, IV—VI kevely szünek 28 VI kér 31
II—III keduel 32 VI nagygyá löt 33 II al a' ket 34 III mély viz ár 36 IV Ezt megh VI
Ezt megh 43 VI Eo hatalma jo, bölts

PSALMUS LXXVI.

Nota: Emlekezzél megh Ur Isten a' mi nagy gyarló etc.

- 1 1. Isméretes az Ur Isten,
Mindenütt a' mű földünkben,
Neve bé oltva szivünkben,
Tisztellyük azért hütünkben,
5 A' mű tellyes életünkben.
2. Mert velünk lakik s köztünk jár,
Hogy ne talállyon semmi kár,
Jöjjön reánk ellenségh bár,
De ő mellettünk tábort jár,
10 *Ő minékünk erős kővár.*
3. Mostis az ellenségh kardgyát,
El vévé erős szablyáját,
Pánczélyját és ércz sisakját,
Nyilat el töré es iját,
15 Le vága minden gyalogját.
4. Uram megh jelentéd erőd,
Ellenségünk semmivé tőd,
Kevély szivök töllök el vöd,
Meg' ölé haragos vesszöd,
20 Mind a' kik tsufoják erőd.
5. Noha nagy hatalmok vala,
De a' semmit nem használá,
Edgy Angyalod hogy le szálla,
És nagy hadok ellen álla,
25 Az ellensegh szegyent valla.
6. Haragodtol öszve romla,
Minden szekere el romla,
Rendelt seregek meg' bomla,
Lovok lába földre omla,
30 Fejek mind edgyigh megh romla.
7. Uram mely rettenetes vagy,
A' te hatalmad *beszeg* nagy!
Minket te népedet ne hadgy,
Mert valakivel te nem vagy,
35 Annak veszése szörnyü nagy.

6 I és mű II—VI lakik 's 10 I, III Hogy ne talállyon semmi kár II, IV, VI E mi nekönk erős köő uar V Ő mi nekünk eorökös vár 13 V es ő sisakiat 14 II és töre 17 III Ellensegink 18 III Kemény szivuek V tölled [!] 20 II tsufoლიak 21 II hatalmas 22 IV öszve omla 27 III—IV szekerek 32 I oh mely II—VI beszegh 34 VI valakinél

8. Nagy tsudát a' Mennyégből töl,
S- ez egész földön hires löl,
Minket az inségből ki völ,
Es boldogh békeségben töl,
40 Megh oltalmazó Atyánk löl.
9. Az kik meg' maradtak benne,
Azokis mégh mind el vesznek,
Haragod edényi léznek,
Bünökért büntetést vésznek,
45 Arrol ha vallást nem tesznek.
10. Minden ez nagy Ur Istennek,
Ez királyoknak fejének,
A' meny és föld és tengernek,
Rettenetes Istenének,
50 Hálát adgyon *Felségének*.

132.

PSALMUS LXXVII.

Nota: Oh mely igen rövid volt lám ez világh

- 1 1. Bus szivemből siralomra mozdulek,
És zokogva az Istenhez indulék,
Eleibe nagy sirtomban járulek.
- 5 2. Könyves szemmel két kezem fel emelem,
Reménséget s- bizodalmot vök mellém,
Az Istennek ez könyörgést éneklek.
3. Uram tekints mely nyavalyára juttam,
Mellyért magam nagy siralomra adtam,
Örömet keseregvén el hadtam.
- 10 4. Nem veheti szivem a' vigasztalást,
Te felölled akarna tenni vallást,
De el alilt úgy hogy nem tehet szollást.
5. Nintsen semmi nyugodalma lelkemnek,
Semmi álma nints két siro szememnek,
15 Nagy háborusaga vagyón szivemnek.
6. Nem szolhatok úgy megh kötözött a' bu,
Mely úgy emészt titkon mint a' fát a' szu,
E' miatt el fogyott testem s- oly aszszu.

36 I, III Mennyekből II, IV—VI meniégből 37 II [ez hij.] 46 III az nagy 47 III
Az 50 I, III ez Felségnek II öö felsegenek IV—VI Felségének

6 VI Ez könyörgést az Istennek 12 II nem lehet [!] III nem vehet VI el ájult
14 V álma nincsen siro

- 20 7. Megh gondolam régen mely sok jót töttél,
Mikor a' te népednek gyámol löttél,
Segítségül hittanak és el jöttél.
8. Jo tetedről irott sok szép enekem,
Keseregven eszemben juta nekem,
Hogy most nem tucz azon siránkoz lelkem.
- 25 9. Talám engem az Ur Isten el vetett,
Lelkem tölle mind örökké el rekett,
Talám soha már nem mutat jo kedvet.
10. Avagy az ö irgalma el fogyotte?
Vallyon engem szolgáját el hagyotte?
30 Avagy tölle ugyan el taszította?
11. Nyilván engem az Isten el felejtet,
Irgalmának kut feje meg' rekedet,
Haragszik rám kin szivem megh epedet.
- 35 12. Oh mit szollyak? minden felül bu talál,
Im majd ugyan el von a' szörnyü halál,
Uram ne hadgy nám elébb Atyám valál.
13. Soha többször szivem már el nem felejt,
Kegyelmedből a' bün soha ki nem ejt,
Kedved felöl valamit hozzám ha sejt.
- 40 14. Gondolkodom hatalmas voltod felöl,
Nem távozom el soha szemed elöl,
Hálát adván szollok bölts mived felöl.
15. Szent Ur Isten minden dolgaid szentség,
Sohul nintsen mint te vagy olyan Felség,
45 Egyedül vagy hatalmas s- merő szépség.
16. Megh jelentéd a' te nepednek eröd,
Mikor öket a' nagy inségből ki vöd,
És két kézzel a' tengeren által töd.
- 50 17. Az mély vizü széles tenger megh láta,
Meg' láta és mindgyárt két felé álla,
Abbol néped száraz labbal ki szálla.
18. Mint a' sötet fellegh mely szörnyen ropogh,
Mikor az Égh villamik és megh tsattogh,
Mellyen a' mély földnek szive megh mozogh.
- 55 19. Ily nagy zajjal mene öszve a' nagy viz,
Az ellensegh kitsin nagy és minden iz,
El borula hogy rá zudula a' viz.

24 I tud II—VI tucz 28 III az irgalma 34 VI mint 35 III el von 36 II—III attiam uotal
V lám 39 V ha fejt (!) 40 VI Gondolkozam 47 II—III nagí viszekből 48 VI által vöd
55 I Oly II—VI Ily 57 IV—V rá mozdula

20. Uram mégh a' mély vizenis el mehez,
A' tengeren megh szaratt ösvenyt tehez,
60 Mostis hogy ha akarsz sok joval lehez.

21. Az te néped vezérléd mint a' juh nyájt,
Pásztorságod alatt a' szive nem fájt,
Most se hadd el ez rád kialto juh nyájt.

133.

PSALMUS LXXVIII.

Nota: Az Felséges Isten királyoknak királya.

- 1 1. Hald meg, oh Izraël, ugymond Isten, az en szom,
Figyelmezzél hozzám, ha vötted töllem sok jóm,
Mert számot meg' nyittem és sok jeles dolgom te néked elé mondom.
- 5 2. Az mit Eleinknek beszédekből hallottunk,
És a' mű szemünkel a' mit gyakorta láttunk,
A' mit kézzel fogtunk és megh tapasztaltunk, arra mind megh
tanítottunk.
3. Istennek kegyelmes hozzánk valo jó volta,
Mű rajtunk megh tezett igen sokszor regolta,
Földünket a' mikor mint edgy sebess zápor sok tsudája el folyta.
- 10 4. Magáról mű nekünk sokszor bizonyrágot tött,
Mert Atyaikkeppen kegyelmes Istenünk lött,
Kegyesen mellénk jött, velünk frigyét kötött, gondviselésében vött.
5. Hogy penigh Istennek ez jotétét hirdessék,
Eleinknek az Ur hadta hogy emlegessék,
15 Hütök benne vessék, ötet megh ne vessék, kedvét el ne vessessék.
6. Ne legyenek olyan vakmerök az ö fiok,
Minemük voltak regenten az ö Attyok,
Kiknek minden tagok, bünre szegett nyakok s- keménnyé tették
magok.
7. Háttal fordultanak az ö szent Istenekhez,
Nem ragaszkottanak vélek kötöt frigyéhez,
Az ö beszédehez szent ígérethez, nem fültek törvényéhez.
8. Az ö Attyok előtt igen sok tsudakat tött,
Nyomorultak voltak és méghis melléjek jött,
Sok bajt ertek fel vött, kegyes vezérek lött, láttokra nagy dolgot tött.

61 VI vazerlyed 63 II—III az rad VI az réád

Nóta III . . siue, Lás hozzám Vr Isten kegyelmes szem. IV Lás hozzám Ur Isten kegyelmes V Bizontalan voltat VI [Hiányzik.] 4 VI hallattuk 5 IV És az mit szemünkel az mit VI aszt mi gyakorta lattuk, 6 VI arra megh tanítottunk 13 VI Istennek ö jó tétett 15 VI jó kedvét el ne vessék 17 V Minemü voltanak 20 II frigihez IV velle VI velle kötött frigyekhez 21 I beszédehez II beszédehöz; törvenihez III—IV, VI beszédehez V beszédehez; törvényekhez 23 VI voltak [beszúrva: *de*] mégh is 24 II erted [!]

- 25 9. Az nagy tenger vizét előttök ketté törte,
Mint két erős köfált két felől olyá tötte,
Népét belé vötte, azon által tötte, Pharahót ott megh kötöte.
10. Nappal az ellenség nem látta a' nagy ködtől,
Ejjel viseltettek a' köztök lévő tüztől,
30 Békével ugy mentek, bátron mint a' szentek nem félvén az üzöktől.
11. Méghis vetkezének az Istennek ellene,
Azt mondák, nem adhat mikor kenyér kellene,
Vádlák az Ur Istent, hogy nem adna mindent, s- szavokra nem felelne.
12. Azt alittak éhel hogy megh hálnak a' pusztán,
35 A' sovany kietlen köves hidegh föld hátán,
Ezért panaszt tőnek, hütötlének lönek nem járván Isten után.
13. Ehomra könnyü volt hogy minket meg' itatott,
A' jo lako földről imé hova iktatott,
Sok jonkbol ki vetett, szegénységbe ejtet, ehezésre juttatott.
- 40 14. Igy zugolodának a' hatalmas Istenre,
A' ki gondot visel nagy kegyesen mindenre,
Mégh sem bántá őket, el türe vétkeket, gondgya lön életekre.
15. Drága szép eledelt ennik manát ada,
Mellyel az Egben él az ő Mennyei hada,
45 A' pusztán sok vada az Istennek vala, *de* ennik für hust ada.
16. Kévanságuk szerent minnyájan bé telének,
Kedvel tellyes sziböl nagy örömben élének,
Remenséget vőnek, vigassagban lönek, éhségtől nem félének.
17. Mégh ugyan szájokban vala a' kövér falat,
50 Haragra ingerlék az Istent a' frigy alatt,
Mellyért a' nép szine, hogy a' kösség hinne, halaltol el nem szalatt.
18. De a' büntetéstől ugyan nem féle a' nép,
Isten boszujára emeltetek bálvány kép,
El kezdének fogyni, halallal meg' halni, nem lön adott napok épp.
19. Mikor így vesznének meg' keresek az Istent,
Megh emlekezének hogy tsak egyedül ő szent,
Hogy tsak ő az élet, s- ő mindenek felett es tsak ő ádis mindent.
20. Hízkelkedő szájjal Istenhez folyamának,
Nyelvel job életet ő néki fogadának,
60 De szivel Istentől az ő törvénytől igen meszsze állának.

26 III két keöfált 27 VI által vötte 28 VI láthatta az ködtől 34 II--III, V--VI alittiak IV állitták 36 III, VI Azert 45 I és II--V de VI sok hada; de 47 II eörömben leuének 49 III az kévánt falat 51 V nep szíue VI nép szíve hogy az köz nép 55 III veszének 57 V felett hogj csak VI ő is ád 58 V folyamlának VI szoval

21. De mint hogy az Isten igen irgalmas Isten,
Könyörüle rajtok mint Atya minden testen,
A' mely Nap meg' tére, az Istenhez ére a' nep mégh azon esten.
22. Haragját le tévén meg' fordula a' nephez,
Kezet nyujta az ő hozzá ki nyujtot kézhez,
Mutatá vig' kedvét, lágy Atyai szívét minden erőtlen testhez.
23. Oh menyiszer busult az Ur Isten ez népért,
Mert szent törvényéből az pusztan sokszor ki tert,
Edgy kevéssé meg' tért, Isten kedvébe fért, hogy bünért kegyelmet
kért.
24. De ismet az Istent meg' bántotta sokképpen,
Mégkésértette ha szeretné ötet eppen,
Nem hitte hatalmát mikor nagy jó voltát meg' mutatá sokképpen.
25. Hatalmas kezéről megk nem emlekeztenek,
Mindent, mit ő vélek tött el felejtettének,
Eszekben a' sem jut, mely nap adatek ut hogy meg' menekednének.
26. Aegyptumban Isten előttök sok tsudát tön,
Mert szemek láttára a' folyo viz vérré lön,
Fergeknek soksága és bekák rutsaga a' földön hatalmat vön.
27. Az tsere bogarak gyümölsöket meg' évék,
Az sáskák a' vetést mindenütt porrá tévék,
Aegyptum mezejen semmi szánto földön nem láttatának kévek.
28. Minden szölőjüket jégk essövel veré el,
Füge fájakatis a' derrel sütteté el,
Barmok a' kö essö, villámás és menykö nagy szörnyen fogyatá el.
29. Nagy busulásának haragját önté rájok,
Mert nem tsak el veszte gyümölsel edgyütt fájok,
Hanem boszujában szörnyu haragjában Angyaltis küldé rájok.
30. Az ki nem kedveze semmit az ő barmoknak,
Elsö szülöttetis mind megk ölé fioknak,
A' kikben erejek és gyönyörüsegek vala az ő Attyoknak.
31. Az ő népét penig' ki hozá mint a' juh nyájt,
Nem esék beléjek métey nem láttak bü-bájt,
Kedveröl adott jelt, mert oly gondot viselt hogy mégk tsak fejek
sem fájt.

65 II niutia 66 IV io kedvét V Megk mutatá kedvét 67 II—III az nepert 70 I a' bünnel [bünert-ből jav.] II—VI az Istent 71 V öket (!) eppen 72 III—IV, VI mutatta 73 II—III, V emlekeszenek 74 II Mindent mint (!) V felejtetének 76 III [tön hij.] IV előttök nagy tsudát 78 IV bekák sokságha VI s' az bekák 80 III És sáskák 81 IV földén V földön nem szeszának az kévék VI mezein; földén 84 V villámás az menykö 86 I, III tsak el nem II, IV—VI nem csak el 87 I De mégk II—V Hanem VI Hanem; Angyalát küldé 89 V mind el veszte 90 I édes II—VI az eö 91 VI mint egy

32. Tengerbe borította minden ő ellenségét,
 95 Ki hozván népét meg' mutatá nagy szentséget,
 Jo földre szállította, ott meg' bátorította meg' áldvan örökségét.
33. Az ellenség földét népének mind fel osztá,
 Ezeknek hogy lenne amazokat meg' fosztá,
 Hogy abban lankának neki szolgálnának örökségül fel osztá.
- 100 34. De ime az Istent megh késértven el hagyák,
 Azt mivelék hogy az ő törvényét ne tudgyák,
 Az Ur szövetségét velek kötöt frigyét sok bűnökkel *fel bontyák*.
35. Miként az eo Attyok el állanak Istentől,
 Viszsa pattanának mint az ij az idegtől,
 105 Faragot képekhez, bálvány Istenekhez, hajlának az Istentől.
36. Látá ezt az Isten és igen meg' busula,
 Haragjában az ő népe ellen indula,
 Nem lön segítések az ő ellenségek mindent köztök el dula.
37. Haragjában az Ur magával sem gondola,
 110 Az ő hajlekának szépsége hogy el romla,
 Minden erőssége es nagy dütsőséghe ellenség kézben omla.
38. Az ő saját népét fegyver elire adá,
 Kedves örökségét haragjában ragadá,
 Tsak fél kezzel könnyen, földhöz veré szörnyen es ugyan meg' tapodá.
- 115 39. Fegyver emészté meg' minden erőss iffiat,
 Gyalázat ölé meg' penig' az ő szüzeit,
 Az fegyver Papjait, a' bánat özvegyit, az nagy bu szép véneit.
40. Végre mint álomból az Ur Isten fel kele,
 Meg' békellésenek ez lön bizonyos jele,
 120 A' pogany népeket meg' üte testeket haragjanak nagy szele.
41. Igy az ő szent nevét az Ur fel magasztalá,
 Hogy szent népe között laknek jobnak találá,
 Siont lako helyül jo voltajért jelül templomának foglalá.
42. Davidot választá hogy az ő népét birná,
 125 Es tsak az Istennek a' tisztességet irná,
 Ő mellette lenne, diadalmat venne, s- Izraelt eppen birná.
43. Birtais szivenek igyenes hűségében,
 És viselte őket eszes erősségében,
 Mellyert a' mi Atyánk hogy gondot viselt ránk, áldot dütsőségében.

96 VI és meg; megh adván 97 II [földét hij.] 99 II szolgallianak 102 I megh bontás
 [Az o betű á-ból jav.] II megh bantiaik III meg bontyák IV—V fel bontyák VI [U-
 hij]; fel bontyák 104 IV mint az nyil az ideghből V ideghből 110 IV megh romla 111 IV
 ellenség közben VI Minden öröksége 114 VI kezzel szörnyen földhöz veré könnyen 115
 IV kedves iffiat 117 I es II—VI az 121 IV szent voltát 123 IV ióvöltáról V templom-
 nak fogadá 124 III az népét 128 VI erős eszességében

PSALMUS LXXIX.

Nota: Urnak szolgálai no ditsérjetekek etc.

- 1 1. Ur Isten a' te örökségedben Poganok rohantak,
A' te templomod szép eszköziben gazdagh sákmanyt hántak.
2. Le ronták a' te varasod falát és népét meg' ölék,
Szent neved a' kik hiven tisztelék, azokat el törlék.
- 5 3. Az te szolgálid holt testek adák Éghi madaraknak,
Es a' te szentid holt tetemeket a' fene vadaknak.
4. Ki önték széllyel mint a' bö vizet mind az ö véreket,
Nem találtaték ki el temetné az ö holt testeket.
5. Az kik mégh élünk mi szomszedinknak tsak szidalmi vagyunk,
10 Nyavalyánk után környül valoknak tsuff beszédet hagyunk.
6. Hatalmas Isten meddigh haragszol örökké büntetcé?
Boszuállásod sebes tüzevel mind fottig' égetce?
7. Önts nagy haragod a' pogany népre, a' mely téged nem fél,
Segitségedet soha nem kervén mert te ellenned él.
- 15 8. Imé Ur Isten a' te népedet mind meg' emésztették,
A' kik mégh élnek édes földökből mind ki rekesztettek.
9. Kerünk Ur Isten réghi sok bününk eszedbe ne jusson.
Inkább hogy elméd nyomorultakhoz elönkbe ki fusson.
10. Meg' tarto Isten segily meg' minket a' te szent nevedért,
20 Könyörüly rajtunk és légy kegyelmes nagy dütsőségedért.
11. Hogy ne mondgyák azt a' Pogány népek: Hol vagyon Istenünk?
Minden nemzetségh hadd tudgya hogy te vagy a' mü Vezérünk.
12. Az te szolgálid ártatlan vérét tekints meg' a' Menyből,
Jusson elődbe a' rabok miként kiálnak a' nyügből.
- 25 13. Hatalmas kezéd mentse meg' a' kik halálra tartatnak,
Kikkel halálnál keservesb nagy kint tömlöczben vártatnak.
14. Uram hétszerte nagyob nyügöt vess ennél a' pogányra.
Gyalázatotdra a' kinek keze ki nyula marhánkra.
15. Mü penigh ezért kik neped vagyunk, mind örökké áldunk,
30 És nemzetségről nemzetségre szép ditséretet mondunk.

5 VI holt testit 8 II, VI talaltatik V talaltatnék 12 III tüzeuel eöröкке egetsz V tü-
zénél mind fottig' égünké 13 IV az mely tölled 16 II rekeskettek III rekesztetnek 21 IV
bogy nintsen Istenünk 25 II Hatalmas Isten menceze 27 III kétszerte 28 V ki nyulva

PSALMUS LXXX.

Nota: Emlkezzél megh Ur Isten az mü nagy gyarlosagunkrol

- 1 1. Izraël igaz Pasztora,
Figyelmezzél a' mü szonkra,
Viscly gondot juhaidra,
Tekints a' te árváidra,
Mü Nemzetségünknek ura.
2. Ur Isten ki ülsz a' Menyben,
Láss hozzank ennyi veszelyben,
Ne engedd hogy legyünk Ejben,
Hozd fel napunk, hogy nap fényben,
10 Áldgyunk téged ki vagy Menyben.
3. Nagy hatalmatat támazd fel,
Jövel sok nyavalyank vedd el,
Adassek jo kedvedről jel,
Mutasd kegyelmed és végy fel,
15 Tellyességgel ne vesszünk el.
4. Uram Seregeknek Ura,
Te adtál minket ily bura,
Meddigh nem néssz szolgálidra?
Nem halgacz kiáltásunkra,
20 Meddig' haragszol nyájadra?
5. Sok üdötöl fogva nyegünk,
Tsak könyhullatás kenyerünk,
Könyhullatás a' mi vizünk,
Nem nyelhettyük el sok mérgünk,
25 Meg' epett buban mü lelkünk.
6. Te engedted szomszedinknak,
Minket hogy szidalmazzanak,
És velünk fel osztozzanak,
Uram nagy busulásodnak,
30 Tedd le tüzét haragodnak.
7. Ez te választott szölö fád,
Sovany helyekből ki ásád,
Itt hasznoson el plantalád,
Meg' miveled és tisztittad,
35 És böseggel el homlittad.

9 V nagj fenjben 12 V Jöy el 21 II üdöböl [!] 24 V sok vétünk 31 IV választod
[!] V Az 32 IV helyéből

8. Meg' fagonék és fel növe,
A' földben gyökeret vere,
Minden hegyek felet kele,
Nagy fákká lön ága hegye,
40 Gyümölséröl vala jegye.
9. Az tengerig' ki terjede,
Az ö sok szép tsemétéje,
Ime most annak gypüje,
Le rontatott nagy sövénye,
45 Lön mindeneknek ösvenye.
10. Mindenek tepik, szaggattyák,
Rajta járnak cs tapodgyák,
A' vad kanok török rontyák,
Minden állatok pusztittyák,
50 Meg' gyarapodni nem hadgyák.
11. Oh Seregeknek Istene,
Ki hitte ezt hogy így lenne?
Hogy töllünk az Ur el menne,
S- minket a' pogany így enne?
55 Térj meg' Seregek Istene.
12. Az Menyből a' földre tekints,
Szölödre szep essöket hints,
Mert náladkül más Ura nints,
Meg' ujjul tsak reá tekints,
60 Meg' épül bár tsak szemmel ints.
13. Kezeddel plántált szölö tőd,
A' kinek gyümölsétis vöd,
Uram pusztává im mint tőd,
Töböl ki ége szep szölöd,
65 Mert boszudnak tüzet rá tőd.
14. Ur Isten immár lass hozzánk,
Legy kegyelmes édes Atyánk,
Visely jó gondot mü reánk,
Tarts megh fejünk s- minden marhánk,
70 Hogy épüllyön szegény hazánk.
15. Ezért tegedet ditsérünk,
Áld magasztal a' mü nyelvünk,
El nem felejt soha szivünk,
Te élteted a' mü fejünk,
75 Mü tölled minden jót kérünk.

37—41 V [Hiányzik.] 44 IV Le vonatot 55 IV Tarts megh 56 IV ez földre 61 V planta'd
64 VI ége szölö tőd 71 V Azert 74 II eltettet

PSALMUS LXXXI.

Nota: Istent no ditsérd minden eröddel magasztald etc.

- 1 1. Eorvendeztetek a' kik szolgáltok a' nagy Ur Istennek.
Adgyatok hálát lelki örömmel ö szent Felségének,
Ditséret mondást minden nagy bizvást mondgyon az Isternek.
- 5 2. Mert nekünk adta az ö törvényét hogy ötet tisztellyük.
És iteletét elönkbe szabta hogy szent nevét fellyük,
Ki vött a' bünből hogy immár szentül mű napunkat éllyük.
3. Eszt Aegyptumbol hogy az ö népét ki hozá, megh hadta.
Az ö nevenek szent tiszteletét eleibe adta,
Hogy szent irgalmát és nagy hatalmat hirdesse megh hadta.
- 10 4. Mert az ö népe nyakát a' kemény járombol ki véné,
Az sok rabotás dologh tételből kies helyre tévé,
Mely kegyelmével azt jelenté hogy ez a' szent nép övé.
5. Izraél teged, ugymond az Isten, megh szabadittalak,
A' nyavalyából és nagy inségből böltsen ki hozálak,
15 És ha hü lennél, arrol a' pusztán meg' próbálgatálak.
6. Jelentem hogy tsak ennekem engedgy jo Istened lészek.
Gondod viselem és minden munkát éretted fel vészek,
Idegen Isten kedvének szived tsak ne lenne fészek.
- 20 7. Mert tsak én vagyok az Ur az Isten a' ki téged tartlak.
En vagyok a' ki minden bünödből nagy árron ki váltlak.
En vagyok a' ki hogy töllem jót végy én hozzám kiáltlak.
8. Csak velem járnál mindent megh adnék, a' mit töllem kérne.
Mihelyt szád nyitnád a' mit kívannál mindgyárt ahöz férnél.
Az én te hozzád valo kedvemben és véget nem érnél.
- 25 9. De imé fülét az en népem hogy ne halna bé dugá,
Vakmeröképpen szent törvényemet magatol el rugá,
Boszuságomra idegen Isten tiszteletit zugá.
10. Enis szájára eresztem hogy azt tegye a' mit akar,
Bolond eszével tudom magára égő tüzet vakar,
30 Mert a' ki nekem ellennem vagyon a' velem nem takar.
11. Oh vajha az én népem engedett volna az én szomnak,
Vajha Izrael helyt adott volna poronsolatimnak,
Megh látta volna bizonyos jelét magán áldásomnak.

5 II elődben 6 VI Ki vont 7 II Ez [!] 8 VI elejekben 11 VI tételről 12 VI k...
lemmel 16 IV tsak nékem engednél 30 IV—V az nekem nem takar 31 V én szannás 32
IV—V poronsolatomnak

- 35 12. Nagy hamar minden ő ellenségét meg' gyaláztam volna,
Az eo jó hire nagy ditsérettel ez világon folyna,
És térdre esvén a' pogány neki könyörögvén szolna.
13. Sok jó napokat engettem volna hogy élne vigh szüvel,
Kövér mezejét megh füztem volna sok eltető füvel,
És mézet adtam volna két kézzel enni igen hüvel.
- 40 14. Uram ne vond megh ez te jó kedved, botsasd megh sok bününk,
Immár ez után az te ellened járástol meg' szününk,
Mert lattjuk Uram egyedül hogy tsak te vagy a' mű fejük.

137.

PSALMUS LXXXII.

Nota: Mely hatalmas a' mű Urunk az Isten, hire terjett.

1. Wigyz Isten mind ez széles vilagra,
Ez világon gondgya minden országra,
Az Országban néz a' szép igassagra,
Emberek közt az igaz társaságra.
- 5 2. Az ő képét viselők között megh áll,
Es a' rosz törvény tévökkel szembe szall,
A' kiben a' szü ellen szegik a' váll,
Ez illyeten törvénytévök ellen áll.
- 10 3. Igy szoll nekik: Meddigh itéltek rosszul?
Álnok szivel személyt néztek gonoszul,
Annak tésztek törvényt a' ki jöt hazul,
A' ki nem ad ajándékot jár rosszul.
- 15 4. De kérlek hogy tegyetek igaz törvényt,
Szabadítsátok az ártatlan szegényt,
Az özvegyet, árvát es a' jövevényt,
Ne kesergessetek az erőtlen vént.
- 20 5. Ne busitsa a' kevély az edgyügyüt,
A' hütötlen ne nyomorgassa az hüt,
Ne éllyen a' gonosz a' jóval edgyütt,
Megh hallyon ki más kárával kéntset gyüjt.
6. Ezt kívánom, de tü nem értitek ezt,
Bolond eszetek sok igaz ügyet veszt,
Vattok el viselhetetlen nagy kereszt,
Hamisságtok a' földre nagy kárt ereszt.

24 III, VI ellenségit 35 II [jó hij.] 38 VI mezeit 39 IV kézzel néki igen 40 IV, VI az te
Nota V Dicsertessel Atya Isten 1 V mind az VI ez egész 5 VI viselők előtt 6 II,
-rben szal III törvént tévökkel perben 7 IV—V Az kikben 8 VI Az 17 VI Ne bosszsan-
18 V hitetlent [!] 21 VI En kívánom: de 24 II, IV ez földre V földre sok kárt

- 25 7. En mondtam, hogy tū Istenek vadtok,
Az Istennek fiainak hivattok,
De azért tisztetekről számot adtok,
Ha mit a' jo törvényben hátra hadtok.
- 30 8. Noha méltóságos nagy széken ültök,
Szüvetekben és reménséget szültök,
Hogy nyavalyával halálhoz nem fültök,
De tüis mint edgy köz ember megh hültök.
- 35 9. Uram magad kely fel és jo törvényt tégy,
Mü hozzánk bünösökhöz irgalmas légy,
Atyai gondviselésed alá végy,
Mellyért mind ez szélyes földön áldot légy.

138.

PSALMUS LXXXIII.

Nota: Menynek földnek dütsöséges Királlya etc.

- 1 1. Ur Isten ne mulass, ne halgass vesztegh,
Tekints ránk, halgasd megh szonk mert hazánk Égh,
Imé Uram hátunkon az Ellenségh,
Sok nyomoruságunkban nints fogyo végh.
2. Az te néped ellen töttek végezést,
Kit el rejtettél hogy ne látna veszést,
Most fel lelték a- rajta tésznek égetést,
Kintsedben nem tudnak semmi kémellést.
- 10 3. El végezett tanatsok ez felöllünk,
Hogy mégh tsak edgyet se hadgyanak bennünk,
Ez földön hogy ne maradgyon megh hirünk,
Soha megh ne épüllyön nemzetségünk.
- 15 4. Nyilván Uram ezt edgy szivel el szánták,
Mi körülünk a' Sanczotis megh hánták,
Im hol ez föld népét mind reánk ránták,
Hogy te reánk gondot viselsz azt bánták.
- 20 5. Nap kelet, Nap nyugot, Ejszak és Délről,
Ellennünk fel zendültek minden földről,
Hogy el kergessenek örökségünkről,
Az te szentségednek lako helyéről.

26 II fiainak mondtam 29 IV székbén 30 VI illy reménséget 32 VI mint egyéb kár
34 VI kegyelmes 36 IV ez [utólag beírva: egész] földön

Nota V Melly hatalmas az mi Ur 2 II, VI reánk IV reánk hald megh 4 V nyom-
ruságinkban 6 II, VI veselt 7 VI rajtok tésznek végezést 8 VI Kéntsekben 11 II hogy a-
ne 13 IV. azt 15 V—VI a' föld 19 VI örökségünkből

6. Ur Isten ne hadd meg' álni tanácsok,
Mint a' kereket fordíts el szándékok,
Tselekedd azt hogy legyenek olyanok,
Mint széltől el ragattatott kalászkok.
- 25 7. Emézd megh őket mint az erdőt a' tűz,
Fusson el a' Pogány a' ki minket üz,
Arra a' ki minket az rab szijra füz,
Gerjedgyen fel nagy haragod mint a' tűz.
- 30 8. Tölts meg' szégyen vallással orcájokat,
Hogy vehessék eszekben ö magokat,
És tégedet fellyenek mint urokat,
Tsak tölled várják minden hatalmokat.
- 35 9. Megh tudgyák hogy tsak te vagy az az Isten,
A' ki hatalmas Ur vagy minden testen,
Hogy náladnál nintsen sohu több Isten,
Megh ismévén áldnak minden nap' esten.

139.

PSALMUS LXXXIV.

Nota: Tekints reánk immár nagy Ur Isten az Meny etc.

1. Tellyes gyönyörűséggel,
Rakva lelki nagy örömmel
A' Seregek Istenének háza,
Annak nagy kévansága lelkemben megh ráza.
- 5 2. Oda kevankozom én,
Szivem oda Égh mint a' szén,
Eszemben mind tsak a' szent templom jár,
Szivem, lelkem életem, hogy ott nem vagyok kár.
- 10 3. Az én életem oka,
Gyors elmémnek éles foka,
Az clő Ur az Isten ott lakik,
Oh mely boldogok azok ott lagnak valakik!
- 15 4. Ime ott a' fetskeis,
Fészket rak mégh a' verébis,
Melyben szépen félelemnélkül költ,
Reám hogy ott nem vagyok oh mely nagy bánat dölt!

☛ III az rabságra 34 VI mindeneken
7 IV tsak mind 10 VI Bölts elmémnek

- 20 5. Edes életem Attya,
Te szent Felséged jól láttya,
Mely örömet kívánok szolgálni,
Uram töllel soha nem akarok megh válni.
6. Azok igen boldogok
Lelki jókkal és gazdagok
A' kik a' te templomodban laknak,
Mert azok mind örökké Uram téged áldnak.
- 25 7. Boldogh a' kit te éltetz,
A' kit sok buval nem féltetz,
Mert a' mikor annak szive adgya,
Templomodban fel menvén szent nevedet áldgya.
- 30 8. Nagy sereggel fel mennek,
Az utban megh telepednek,
Kutat ásván abban vizet lelnek,
Edgyik karod alol a' másik alá kelnek.
- 35 9. Te mindenüt velek vagy,
Kegyelmességed rajtok nagy,
Ezért éppen mind elődbe jutnak,
Hogy hálákat adgyanak oltárodhoz futnak.
- 40 10. Uram Seregek Ura,
Figyelmezzél az én szomra,
Vedd füledbe keserves siralmom,
Tekints könyves szemeim én édes oltalmom.
11. Vigy a' te hajlekodba,
És juttass szent templomodba,
Mert jobb ott sok ezer napnál edgy nap,
Ott minden bánat helyet az szü örömet kap.
- 45 12. Választva választottam,
Mert azt sokkal jobbnak láttam
Hogy az Ur háza küszöbin türjek,
Hogy sem a' hünösök közt Uri szekben üllyek.
- 50 13. Mert mint a' Nap hevével,
Igy az Isten szent Lelkével,
Ujitt, nevel, tart, taplál és éltet,
Örömet ad, meg' biztat és soha nem féltet.
- 55 14. Az Isten erős gyámol,
Az ő hive megh nem romol,
Rosz szerentse, ellenségh vagy halál,
Az ő birtoka alatt soha fel nem talál.

19 V kivanlak VI akarok 26 II Az szok bual V bual feresztesz 35 VI Azért 47 II küzöb-
üllyek III [U7 hij.] 48 V Hogy nem 51 V Ujitt névvel [!] 52 V es semmit nem

15. Gazdag ki folyo kut ö,
 Hiveihez sok jokkal jó,
 Igaz hüttel jó kedvel *megh* ruház,
 Állando tisztesseggel böltsen *megh* koronáz.
16. Uram Seregek ura,
 Emelted azt mely nagy jora,
 A' ki benned remenl és téged fél,
 Mert veled mind örökké nagy dütsőségben él.

140.

PSALMUS LXXXV.

Nota: Halgasd *megh* mostan Felseges Isten etc.

- 1 Emlékezünk jól, Felseges Isten, mely nagy gondod volt
 minden üdőben a' te szent nepedre,
 Bö áldást adtál és szállítottál mint örökségedre,
 Ha rabságban volt, mihelyt néked szolt *megh* hoztad földedre.
- 2 Minden bünöket Felseges Isten, *meg'* botsatottad
 es el fedezted az eo sok vétkeket,
 Nem haraguttál hanem jó kedvel *meg'* adtad étkeket,
Meg' békellettel hozzájok tértél s- taplaltad fejeket.
- 3 Te vagy nekünkis Felseges Isten Urunk Istenünk
 azért térj hozzánk kegyelmes szent Atyánk,
 Vedd el haragod, és kegyes voltod fordítsad mű reánk,
 Vigy haza minket árva fejünket hadd épüllyön hazánk.
- 10 4. Hogy haraghatol Felseges Isten ilyen sokaigh,
 avagy örökké talám *megh* nem engecz?
 Talám mind éltigh fejünk fottaigh tölled ugyan el vezz?
 Kegyelmes Atyánk, forduly mi hozzánk ily kemény hogy lehecz?
5. Mihelt hozzánk térsz Felseges Isten *megh* telik szivünk
 kedvel mi bennünk es ujjolagh élünk,
 Te néked bizvást mondunk háládást, veszélytől nem félünk,
 15 Uram azért add, irgalmadat hadd szabadullyon fojünk.
6. Ez remenségünk Felseges Isten, hogy hamar üdön
megh halgacz minket és *meg'* szabadittasz,
 Békeségre térsz reánk áldast mérsz földünkben szállittasz,
Meg' szentelsz minket, erőtleneket es *meg'* boldogitasz.

59 I fel II—VI *megh*

1 VI Emlékezzél jól 3 III, VI földere 4 VI *megh* botsátottad Felseges Isten; sok bünöket 10 V Hogy haragjatos [!] VI Nagy haragodtól 13 VI telik bennünk kedvel mi szivünk 15 VI [Hiányzik.]

7. Szent kezed alatt Felséges Isten minden szentül él,
 es bolond eszszel senki bünre nem tér,
 20 A' ki téged fél, szemed előtt él, kegyelmedbe bé fér,
 Soha el nem hadez minden jokat adcz, ostorod meg' nem vér.
8. Az irgalmasságh Felséges Isten, a' jo tétemény
 az igaz mondás, a' szeretet és hüt,
 Öszve füzödnek, szívünkbe jönnek, velünk laknak edgyütt,
 Igasságh tétel az edgyességgel nagy békeséget gyüjt.
- 25 9. Igazat mond s- szoll, Felséges Isten, a' köz rend nyelve,
 az Urak keze igasságot mivel,
 Minden edgyamáshoz, ajándekot hoz, és léssen jo szivel,
 Edgyik mas dolgát, nem nézvén magát, kézzel fogja, hüvel.
10. Teis jo kedvel Felséges Isten mutacz minden jót
 megh áldván minket békeségben éltecz,
 Füvet, fát, buzát, bort, olajt ruhát a' földből tenyisztecz,
 30 Sok bánatunkból es siralmunkból örömben öltöztecz.
11. Valahova nész Felséges Isten mindenütt jót lácz,
 mert az igassag' minden josagot szül,
 A' hol minden szü léssen igaz -s- hü, ahoz örömmel fül,
 Istenesképpen szívünkben éppen igaz szeretet ül.

141.

PSALMUS LXXXVI.

Nota: Mostan Ur Isten hozzád kialtunk keserü etc.

- 1 1. Hajts le Ur Isten a' te füledet, halgass meg' engemet,
 Tekints meg' nékem szegény szolgádnak keserves igyemet.
2. Őrizd megh az en ártatlan fejem halálba ne essem,
 Tarts meg' engem hogy reménségemet tsak te benned vessem.
3. Könnyörüly rajtam, Uram mindennap mert hozzád ohajtok,
 Keserves szivel könnyező szemmel látod mint sohajtok.
4. Lám igen kegyes és nagy irgalmu kegyelmes Isten vagy,
 Azokhoz a' kik hozzád kiáltnak irgalmasságod nagy.
- 10 5. Halgasd megh azért könnyörgésemet s- érts megh kérésemet,
 Lám nem utáltad semmi veszélyben esedezésemet.

23 IV közinkben iönek 29 II—V földdel VI teremtesz 30 IV siralminkból V banatink-
 bol es siralminkból 31 V jol laoz 32 IV Ahoz minden szü léssen igen hü
 1 I [Isten utólag betoldva.] 7 II irgalmas 9 I [azert utólag betoldva.]

6. Nintsen te hozzád hasonló Isten senki nem ér veled,
Nagy hatalmadrol es jo voltodrol mindenütt sok jeled.
7. Ez nagy föld hátán minden nemzetek Uram teged félnek,
Szemeid előtt szűvök reszketve minden népek élnek.
- 15 8. Mert igen nagy vagy es minden mived tsudálatos dologh,
Tsak egyedül vagy hatalmas Isten minden rajtad forogh.
9. Oktass engemet hogy törvényedben igen hiven járjak,
Hogy tsak te hozzád fülljön a' szivem és tsak tölled várjak.
- 20 10. Uram én rollad tellyes szivemből igaz vallást tészek,
És mind örökké a' te szent neved dütsöittö lézsek.
11. Irgalmasságod hozzám mindenkor mert felette nagy volt,
Mostis tsak neked köszönöm az én fejem hogy megh nem holt.
12. Ur Isten imé mely sok hamiss nép támadt ellennem fel,
Kik hogy tégedet félnek arrol nints benne semmi jel.
- 25 13. De te Ur Isten igen kegyes és igen irgalmas vagy,
Késén haragszol, hamar könyörülsz igaz mondo Ur vagy.
14. Azért nezz reám könyörüly rajtam es a' mint ígerted,
Ez te szolgáltnak adgy eröt kinek nyavalyáját érted.
15. Az te én hozzám valo kedvedről mutass bizonyos jelt,
Melyből ismérjék ellenségim hogy fejem jo gyámolt lelt.

142.

PSALMUS LXXXVII.

Nota: Jer emlekezzünk keresztyén népek az etc.

1. Az Ur Isten lelt házának szép helyt,
hol mind örökké fundálta a' Siont,
Kit erőssé tött, két hegy közé vött,
melynek kövében senki rendet nem bont.
2. Szereti Siont mert ott Sátort vont
abban lakik és abban tiszteltetik,
Abban munkája minden tsudája
fiurol *fira* böltsen beszéltek.

11 I [El6bb: *hasonlo Isten hozzád*] 16 IV vagy tsudálatos Ur minden 22 VI köszönöm
hogy az én fejem megh nem holt 23 VI ellenem tamat fel 28 I, III A' II, IV—VI Ez
1 III—IV hazánknak VI magának 4 I, III—VI fiura II fiura bölcsen bölcseltetik

- 5 3. Oh áldott Szent hely, hied neved mely!
ditsérnek téged minden féle népek,
A' te falaid minden oszlopid
álmétkodással tsudálatos szépek.
4. Te beléd gyűlnék, benned örűlnék
a' széles földnek minden nemzetségi,
Benned tanulnak kedvel ujjulnak
a' te szépségi azok dütsöségi.
5. Mindenek felöl kapudon belöl
valakik voltak azt mondgyák, ott löttek,
10 A' bötséségen és jo erköltsben
minek utánna öregbűlést vöttek.
6. Az Ur a' ki bir téged ide ir
minden népeket es jo kedvet mutat,
Isméretire, tiszteletire
megh kegyelmezven mindeneket juttat.
7. Azokis Istent hogy itt megh jelent,
szép ditséretét enekelvén áldgyák,
Az én szivemis, lelkem s- nyelvemis
minden életem Istent magasztallyák.

143.

PSALMUS LXXXVIII.

Nota: Nagy Ur Isten ne hadgy minket, ne akarjad etc.

- 1 1. Oh Ur Isten teged hilak,
Ejjel és Nappal kiáltlak,
Téged életemnek tartlak,
Azért hogy megh segély, várlak.
2. Bötsasd hozzád könyörgésem,
Halgasd megh esedezésem,
Tekénts megh reménkedésem,
Szánd megh siro könyvezésem.
- 10 3. Mert sok kénba fűzve vagyok,
Rajtam a' nyavalyák nagyok,
Majd ugyan halálba fagyok,
Földbe temettetett vagyok.

7 V ez szeles 8 III, V szépségi IV szépségi azok diszességi VI s' annak düts-
ségi 9 VI Mindenik 11 II Az vr az bir
5 II hozsam [!]

- 15 4. Az holtak közzé számláltak,
Megh holtam es el sirattak,
Mint azokra kik megh holtak,
Én reámis földet hántak.
- 20 5. Ellennem keménnyé löttél,
Sötét mély tömlöczbe töttél,
Hogy tsak verthen verj fel vöttél,
Haragodnak célul töttél.
- 25 6. Mint a' nagy hatalmas habok,
Ostorid rajtam oly nagyok,
Haragodtol alig' vagyok,
Megh halolagh vizben lábbok.
- 30 7. Töllem baratim el üzted,
Lábaim békoba füzted,
Kénnal kénomat meg' tüzted,
Lelkemet tölled el üzted.
- 35 8. Mindenek elöt vagyok unt,
Immár szemem halálra hunt,
Testemböl lelkem majd ki fut,
S- méghis szenvedek szörnyü bút.
- 40 9. Könyben lábbo szemem rád nez,
Uram reám miért nem nész?
Kezem nyujtom és fel nem vészs,
Hilak de te joval nem lészs.
- 45 10. Talám halnom ugyan megh hagjcz,
Ditséretednek ugy mit adcz?
A' holthoz mi jót mutathacz?
Annak eszébe nem juthacz.
- 50 11. Ki ditsér a' koporsoban?
Ki emleget az halálban?
Avagy a' sötet pokolban,
Hirdetneké igasságban?
12. Imé Uram én kiáltlak,
Téged mind nap estigh hilak,
Ha megh halgacz teged áldlak,
Jövel segély megh mert várlak.
13. Uram tölled miért vezc el?
Szinedet miert rejted el?
Uram elölled mit üsz el?
Nagy kegyelmed mit rejted el?

14 VI Megh holtam elis sirattak 17 II lötte(k)l VI löttek 18 VI töttek 19 II terten ueri VI vöttek 20 VI tsuful töttek 25 II Teölled [!] 27 II főzted IV füzted 34 II miert ream nem 51 III miert üsz 52 III Szinedet mjért rejted el

14. Halo félben szegény vagyok,
Kezed sebi rajtam nagyok,
55 Tsak mind félelemben vagyok,
Majd minden reményt el hagyok.
15. Nagy haragod égő tüze,
Tölled igen messze üze,
Meg' égetven kénban füze,
60 Busulásodnak nagy tüze.
16. Az nyavalyák mint ár vizek,
Oly igen meg' környékeztek,
Ismerőim távul mentek,
Barátim el felejtettek.
- 65 17. Oh Ur Isten tekénts reám,
Segély meg' kegyelmes Atyám,
Légy meg' oltalmazó bástyam,
Vedd el rollam sok nyavalyám.

144.

PSALMUS LXXXIX.

Nota: Mikoron Sido Nemzet tartatnék Babylioniaban etc.

- 1 1. Kegyelmisséget jo téteményét hirdetem az Urnak,
A' te frigyedet ígéretedet ez széles világnak,
Szépen éneкли és meg' beszéli nyelve az én számnak.
- 5 2. Mert tellyes szivel, igaz és hüvel el hittem felölled,
Hogy irgalmas vagy, es kegyelmed nagy s- nem üszz el elölled,
Ígéretednek *jegye* frigyednek nem fogy el mellölled.
3. Uram a' te szód, áldásod és jod, hogy a' te szolgaddal,
Frigyet kötöttél, és meg' esküttél magadra *Daviddal*,
Hogy az ő székit s- Fia birtokit őrzöd ket karoddal.
- 10 4. Es meg' épitted s- meg' erőssitted az ő birodalmát,
Orszaglásának, királyságának viseled hatalmát,
Ő-is tölled függh, hütiben nem tsüggh, ugy várván oltalmat.
- 15 5. Ez te nagysagod hatalmasságod az Égh magasztallya,
Ígéretedet nagy kegyelmedet az egész föld vallya,
Hogy náladnál föbb, nintsen sohul több, felölled azt mondgya.

3 VI éneklé; beszéllé 6 I igye II—VI ígie 7 IV ez te szód 8 I Davidnak II—VI
Dauiddal 13 I nagysagos II—VI nagysagod 14 IV ez egész

6. Téged az szentek es minden rendek a' nagy földön félnek,
Az Angyalokis előtted ökis rettegésben élnek,
Hatalmas Urnak nagy bölts Királynak tsak tégedet vélnek.
- 20 7. Ugyanis Uram kitsoda olyan hatalmas mint te vagy?
Mindenek felett, erőd ki szélett, jobb karod igen nagy,
Igasságbol szolsz, igazat gondolsz merő igasságh vagy.
8. Te szállított le hogy a' föld széllye fel dugja a' tengert,
Annak habjain, szörnyü szélveszin megh tartod az embert,
Ha te porontsolsz, ha tsak edgyet szolsz megh tsendesedik mert.
- 25 9. Te meg' feresztéd tengerbe vesztéd Pharahonak népét,
Ki vöd kezéből minden erődből az ő éles képét,
Aval meg' öled, földről el törled minden fene népét.
10. Tied a' szép Meny, a' melyben nints szeny, az egész föld tiéd,
Tied a' völgyek, füvek, fák, hegyek, a' viz a' szél tied,
30 Mind a' sötétség s- mind a' fényesség mind ez világh tied.
11. Győzhetetlen vagy erős kezed nagy országod igasságh,
Itéletet tész, joknak joval lész, dolgoz irgalmasságh,
Annak a' mit szolsz, beszélsz és gondolsz, vagy elégh bizonysággh.
- 35 12. Boldogh ember az, jo s- igen igaz, ki felölled így ért,
Mert a' te szined, es igaz fényed, világában bé fért,
A' te nevedben, ígéretdben nagy örömmel vött bért.
13. Ennek czimerül, vagy és szép jegyül tellyes életében,
Nagy kegyelmesen, tisztességesen viseled ügyeben,
Nem léssen kára, mert vagy kövára nem retteggh szivében.
- 40 14. Mikor ily hütben és remétségben volnank te felölled,
Uram azt mondád es azt fogadád el nem vecz elölled,
Minden szép áldást, békével lakást várhatnank te tölled.
15. Fejünk hogy fel vöd, akkor ez szót töd: Erős királyt adtam,
Jelen letemnek jele kedvemnek, népem el nem hadtam,
45 Az ő királyok minden királyok felet magasztaltam.
16. Leltem edgy szolgát, ki minden dolgát miveli kedvemnek,
Fel kentem azért nagy hüségéjért mert kedves szivemnek,
Ő véle léssen, véle jól téssen hatalma kezemnek.
- 50 17. Ellenségének dühüségének ötöt nem engedem,
Azoknak fejek a' kik rá törnek, én magam el vesztem,
Nagy busulásom boszszuállásom azokra eresztem.

16 IV ez nagy 17 IV rettegéssel 21 VI igazat mondasz 23 V szélvészen 24 II, V czendesed-
nek 26 I széles II—V eles VI éles kését 28 VI nagy Meny; nints zely [!] 30 III az világ
37 I [A vagy szó v-je n-ből jav.] II, V czimeröl nagy III szép jelül VI nagj és szép jelül
41 VI mondod és aszt fogadod 42 IV békeséggh lakást 44 IV iegie kedvemnek 45 V
minden kirájljtok 46 V dolgát viseli 48 VI Es véle lésszek, véle jól tésszek

18. Kegyelmességem véle tött frigyem örökké megh tartom,
Igeretemet, szövetségemet soha fel nem bontom,
Edgyik tengertől fogva másikigh országát ki nyujtom.
- 55 19. En Attya lészek véle jól tészek es ő Fiam léssen,
Kezem által vi, segítségül hi, tisztességet téssen,
Enis szeretem meg' dütsöttem és hatalmat véssen.
20. Ez naptól fogva minden ő magva a' királyságban él,
A' nap, hold és Égh tartnak valamígh magva mind addigh él,
60 Jo akaratom rajta úgy tartom hogy veszélytől nem fél.
21. Hogy ha fiai, ha maradéki törvényem el hadgyák,
Hogy ha ő magok, tellyes szándékok énnekem nem adgyak,
Ha igasságom, porontsolatom tartani nem fogják.
22. Megh sujtom az ő engedetlen kö szivekért testeket,
65 El nem szenvedem, meg' nem engedem vakmerő vétkeket;
De azért kedvem kegyelmes szivem el nem hadgya őket.
23. Az en frigyemet, ígeretemet soha fel nem bontom,
Fogadásomat, es mondásomat meg' nem változtatom,
Meg' esküttem és a' David magvát örökké megh tartom.
- 70 24. Királyi széke mint a' nap fénye előttem tündöklik,
Mint hold az Egben öis a' székbén úgy megh erőssödik,
En ki így szollok, igasságh vagyok szóm megh nem változik.
25. De imé Uram haragszol reám s- elölled el üzél,
Meg' szegéd frigyed es ígereted s- engem buban füzél,
75 Szemeid elől job karod felől örökké el üzél.
26. Az en hatalmom es birodalmom földhöz veréd éppen,
Erős váraim minden bástyáim el töréd sokképpen,
Az ellenségnek a' pogány nepnek kézben adád éppen.
27. El dultak engem nints segítségem, gyalázatba költem,
80 Öldözőimnek kergetőimnek előttök el döltem,
Sok nyavalyakkal nagy fájdalmokkal halálra megh töltem.
28. Elit kardomnak az én szablyamnak ki vontad és nem vágh,
Nem vagy az harczon velem, es bátron a' pogány nep rám hágh,
Eröm el fogyott, régen el hagyott vagyok mint aszszu ágh.
- 85 29. Országom disze tanátsom esze mellöllem mind el költ,
Iffiuságomnak vigasságomnak ideje-is el tölt,
Jo reménségem és erősségem nagy oszlopa el dölt.

53 IV soha el nem 58 I Az II—VI Ez 60 V rajta meg tartom 61 IV törvényim V vagy maradéki VI és maradéki 62 VI ha az magok 66 VI szivem kegyelmes kedvem 67 VI el nem 74 V frigyed szent 78 I adál II—VI adad 81 I fájdalommal II—V faldalmokkal VI Sok fájdalmokkal vagy nyavalyakkal 87 IV le dölt

30. Uram előllem hogy mégy el töllem, ily távul meddig' lész?
 Már nem tsak sokszor hanem mindenkor az en lelkem hal s- vész,
 90 Ellenségem vagy, mert haragod nagy és velem jól nem tész.
31. Kerlek Ur Isten ez szegény testen én rajtam könyöröly,
 Vagyok föld sára, életem párah, nagy bumon ne örüly,
 Megh halmom miért hadcz? te magadért én rajtam könyöröly.
32. Nints annélkülis tsak edgy emberis a' ki meg' nem halna,
 95 A' koporsóban a' föld gyomrában nintsen ki nem szálna,
 Kik élünk talál mindnyájan halal, nints ki meg' nem halna.
33. Méghis versz minket, Uram vétünköt botsásd megh mü nekünk,
 Hol ama' reghi irgalmad kentsi mellyet erzett lelkünk?
 Mikor Dávidot a' te szolgádot ajánlád mü nekünk.
- 100 34. Jusson eszedben Felséges Isten a' mü gyalázatunk,
 Tekints meg' kérünk nyomorult fejünk nezd mint tapottatunk,
 Sok nemzeteknek, pogany népeknek praedára hagyattunk.
35. Szidalmaz minket a' te népedet a' te ellenséged,
 A' te királyod ki örzi nyajod várja segítséged,
 105 Kit hogy el nem hagyycz söt néki jot adcz, aldott Istenséged.

145.

PSALMUS XC.

Nota: Szükséghez keresztyének mindennek életében

- 1 1. Ur Isten oltalmad igerted mü nekünk,
 Hogy gondviselésed alatt tartod lelkünk,
 Hogy legeltetcz minket meg' botsátod vétünk,
 Mert böltsen a' földből te formáltad testünk.
- 5 2. De lásd Uram minket mely sok nyavalya bánt,
 Melyben régtől fogva irgalmad megh nem szánt,
 Reánk sok nyavalyánk ujjab nyavalyat ránt,
 Sokakra közüllünk az halál földet hánt.
- 10 3. Te minek előtte lennének a' hogyek,
 Minek előtte szerzetnének a' völgyek,
 Immár valál hogy fel állának az Egek,
 Es azoktól külön folyának a' vizek.

IV olly távul 93 V te [utólag, más kézzel betoldva: *nen*] magadért 97 VI bü-
 nek 99 II aianlak 101 II [*kérünk* hij.] V nyomoru 103 I, V [Előbb: *a' mü ellen-*
unk]

1-76 V [Az egész zsoltár hiányzik.] 3 II boczatuan 10 II szerszettenek 12 IV,
 folynának

14. Ha nyolczvan esztendő tőlünk sokat élünk,
 Ur Isten ebben is de mely sokat félünk,
 55 Bú bánat fájdalom sok nyavalya velünk,
 Edgyszer ezek után hamar földbe kelünk.
15. Im még his senki nints a' ki hozzád térjen,
 A' ki haragodhoz könyörgéssel érjen,
 Esedezéssel és kegyelmedbe férjen,
 60 Vagy szent életével engesztelni mérjen.
16. Legy kegyelmes Uram bocsásd meg' sok vétünk,
 Oktass minket hogy szent neved félye lelkünk,
 Forduly hozzánk és irgalmas legy mű nekünk,
 Ez népnek engedgy meg' és felejs el vétünk.
- 65 17. Irgalmasságodnak köntösét add reánk,
 Hogy jó voltodnak örvendezzünk szent Atyánk,
 Nyuly örömmel és jó vigh kedvel mű hozzánk,
 Mely sok veszélyt érénk önts meg' annyi jót ránk.
- 70 18. Hadd tessek meg' rajtunk szolgálidon kedved,
 Hadd ditsérjék a' mű maradékunk neved,
 Oh Ur Isten essék meg' rajtunk szent szived,
 Áldgy meg' minket kiért legyen áldott neved.
- 75 19. Illyen könyörgést tön Mojses az Istennek,
 Hogy az pusztán látá romlását a' népnek,
 Jelenté hogy a' bűn ad veszélyt mindennek,
 Ki ellen oltalmát kérjük az Istennek.

146.

PSALMUS XCI.

Nota: Mű kegyes Atyánk kit vallunk hütünkben etc.

- 1 1. Nagy reménységgel tökéletes hűtből,
 Az Ur Istenben ditselkedem sziből,
 Mert reám vigyáz kegyesen a' Menyből,
 Dűtsőségéből.
- 5 2. Bizvást az Urhoz folyamodni mérek,
 Ő reménységem s- mindent tölle kérek,
 Oltalmaz engem és kedvében férek,
 Roszra nem terek.

54 II szokat előnk VI sokat nyegünk 55 II nialalia raitunk 56 IV után ugyan föld-
 59 IV És esedezéssel kegyelmedben 63 VI légy irgalmas 66 IV Jó voltodnak hadd
 örvendezzünk 68 II örönk; reánk VI Mennyi veszélt 70 I maradékunk II—IV, VI ma-
 73—76 VI [Hiányzik.] 76 IV oltalmát várjuk
 7 III keduedben

- 10 3. Örömmel mondom ezt az én lelkemnek,
Szabadítója az Isten fejemnek,
Oltalmazója mindenben testemnek,
És életemnek.
- 15 4. Szent szárnyaival bé takargat engem,
Két szeme előtt nem bánt ellenségem,
Mint erős pais ő oly reménségem,
Oltalmaz engem.
- 20 5. Mégh álmombanis nem rettegek Ejjel,
Szivem tündöklök mert Isteni fennyel
Elmém Istenben nyugszik nem jár szélllyel,
Semmi veszéllyel.
6. Nappalis bátran és tsendesen élek,
A' betegségtől és dögtől nem félek,
A' szélveszbenis minden jokat vélek,
Semmit nem félek.
- 25 7. Az éhsegtől és dögtől üress vagyok,
Ellenségh miatt hadban el nem fogyok,
Az harcok noha én környüllem nagyok,
De én jól vagyok.
- 30 8. Szememmel nézem a' bünös mint vész el,
Megh maradása felöl nints semmi jel.
Edgyszer a' földre le esvén nem kél fel,
Hanem úgy vész el.
- 35 9. Engem az Isten reménségben meg' tart,
Tsak ő énnékem tsendes ki fogo part,
Nem járul gonosz hozzám mert Isten tart,
Nékem eröss kart.
- 40 10. Angyalinakis porontsolt felöllem,
Hogy soha el ne mennyenek elöllem,
Utamban ne távozzanak mellöllem,
Fügjenek töllem.
11. Ők azert engem kezekben hordoznak,
Szemeim elöl soha nem távoznak,
Lábamnak mégh a' kövekis nem ártnak,
Oly szépen tartnak.
- 45 12. Az áspis kégyot talpam alá nyomom,
A' basiliscust kezeimben fogom,
A' sárkányt a' fejénél fogva vonom,
És megh tapodom.

19 III Elment [!] 21—28 V [A 6—7. vsz. fordított sorrendben.] 35 IV—V hozzám gor.

- 50 13. Ez nagy reménséghe innét vagyon bennem,
Mert az Ur Isten igen szeret engem,
Azt mondotta és fogatta énnekem,
Megh őriz engem.
14. Mert énis az ő nevét meg' szentelem,
55 Ismérem őtet és sziből tisztelem,
Szivemben az ő félelmét viselem,
Kedvét mivelem.
15. Hogy ha ő hozzá kiáltok megh hallya,
Szent lelke által bus szivem megh szállya,
60 Meg' tartya fejem és fel magasztallya,
Jokkal meg' áldgya.
16. Boldog' üdöt ád, s- sok esztendöt élnem,
Semmi gonosztol soha nem hágy félnem,
Hozzám jo kedve felöl jot ád vélnem,
Véle hágy élnem.

147.

PSALMUS XCII.

Nota: Ditsérjed áldgyad én lelkem az Ur Istent etc.

- 1 1. Jo ditsérni az Ur Istent,
Mert ő hatalmas, bölts és szent;
Igen szép dologh Istennek,
Énekelni mindeneknek,
5 Mind reggel mind estve félni,
Őtet kell tisztelni.
Ditsérje őtet minden szü,
Ő hozzá légyen hü,
Szem száj fül kéz és minden rész,
10 Erre mind legyen kész,
Hogy az Istent magasztallyuk,
És szent nevét áldgyuk.
2. Aldom örökké az Istent,
Mert hozzám jo kedvet jelent,
15 Drága mivei lelkemet
Örvendeztetik szivemet,
Gyönyörködöm szerzésében,
Gondviselésében.

☛ II ismet [!] uagion 61 II estendöt ernem

9 V [Szem száj hij.] 10 VI minden 11 III magasztallja 12 III áldja 16 I, III Örvendeztetik II, IV – VI Eöruendeztetik 18 VI Édes törvényedben

20 Uram dütsőséges Ur vagy,
Szép minden mived s- nagy,
Mindent lácz és tudcz székedben,
Nagy dütsőségedben,
Vagyon nálad sok drága kints,
Értelmedben végh nints.

25 3. Mindent böltsen teremttél.
Ditséretesen szerzettél,
De a' bolond ezt nem érti,
Ily jo gond szívet nem sérti,
A' jokat könyvedben irod,
30 És örökké bírod,
A' gonoszokat megh rontod,
Házokat el bontod,
Kik noha megh viragoznak,
És gyümölsöt hoznak,
35 De jól sokáigh nem futnak,
Kárhozatra jutnak.

40 4. Rövid üdön mind el vesznek,
És hamar semmivé lésznek,
Kik álnokságot mivelnek,
Szarvat soká nem emelnek;
Uram kik ellened élnek,
Kik téged nem félnek,
Azok örök kinban sirnak,
Semmi jot nem bírnak:
45 De a' joknak te gyámol vagy,
Kedvek te nálad nagy,
Ezeknek nagy hatalmat adcz,
Örökké élnek hagycz.

50 5. Szent Lelkedet öntöd rájok,
Örömmel bé töltöd szájok,
Mint edgy Unicornis szarvát,
A' jonak meg' adod jóvát;
Mert a' kik reá történek,
Azok el vesztenek,
55 Nagy nyavalyájok meg' látta,
Halálok meg' tudta,
Aval szive megh vidámult,
Nehézsege el mult,
Hogy a' gonosz boszu-állást,
60 Talált szégyen vallást.

27 V—VI azt nem 29 V Azokat könyvedben 32 III Házokat mind el VI el borítod 40 V: soha 47 II [*Ezeknek nagy* hij.] 55 VI Nagy nyavalyákokat láttanak 56 VI tudtak 60 V Talált

6. Mert a' hamis mint a' fű szál,
 El sorvad sokáigh nem áll:
 De az igaz mint pálma fa,
 Vagy mint az erős cedrus fa,
 65 Viragzik és gyümölsöt hoz,
 Isten lát a' johoz,
 A' ki az Urnak házában,
 Gazdagh tárházában,
 70 Ollyan mint a' szép zöld plánta,
 Éltét megh nem bánta,
 Vénségébenis virágzik,
 Szép fiakat rajzik.
7. Azokat böltsen oktattya,
 És minden jora szoktattya,
 Hogy Isten törvényét tartsák,
 Es az Urat meg' ne bántsák,
 Söt hirdessék igasságát,
 Nagy irgalmasságát,
 És tisztességét megh adgyák,
 80 Ótet el ne hadgyak:
 Mert tsak ő az erős Isten,
 Ur ő minden testen,
 Mint irva az Soltár könyvben,
 Kilenczven két részben.

148.

PSALMUS XCIII.

Nota: Edgy lélekkel mostan áldott hivek etc.

- 1 1. Országol az Isten ez világon,
 Felségesen minden méltoságon,
 Fel övedzven ül a' magosságon,
 Hatalmason uralkodik minden Uraságon.
- 5 2. Ez nagy Földet böltsen ő fundálta,
 Megh mozdulhatatlanul tsinálta,
 Hogy ember lakhassa ugy formálta,
 Melyből a' maga jo hírét szépen meg' találta.
- 10 3. Ur Isten a' te nagy birodalmod,
 Örök üdöktől fogva hatalmod,
 Népedtől meg' nem vontad oltalmod,
 Jelentted mind örökkön öröкке hatalmod.

62 VI Le sorvad 66 III jokhoz 67 II, V—VI Az kik 70 II bantia 81 VI az örök

Nota VI Egész Izraelt David fel gyűjte 2 II meltoszagoszon 3 III az méltoságon VI az magossághban 5 V Az nagy

4. Az te néped ellenséghe soksa,
 15 Ollyan sok volt mint a' sűrű zápor,
 Mint a' sebess árviz úgy jött sokszor,
 De népednek segítséggel löttél te mindenkor.
5. Neha mint a' zugo tenger habja,
 Mint sok viznek nagy ropogo árja,
 20 A' mely az egész földet el járja,
 Ugy dobogot széllyel a' sok ellenség' lovagja.
6. De te Uram mind hatalmasb voltál,
 Néped mellet hamar fegyvert fogtál,
 Tsendességh lött ha vagy edgyet szoltál,
 Minden nemzetek között jo hirrel nével folytál.
- 25 7. Igen igaz a' te *igéreted*,
 Tökélletes a' te szent törvényed,
 Nagy Ur vagy és szent a' te nagy neved,
 Azért illik ily szent Urnak hogy légyen szent Néped.

149.

PSALMUS XCIV.

Nota: Irgalmazz Ur Isten immáron énnékem, irgalmazz Ur Isten etc.

- 1 1. Oh hatalmas kézzel boszut állo Isten,
 Kely fel s- vegy igazat hamar minden testen,
 Te vagy itelője ez földnek bölts Isten,
 Kérlek hogy ály boszut minden kevély testen.
- 5 2. Uram ez fajtalan Istentelen embert,
 Meddigh hagyod? hogy nem támasztasz néki pert.
 Az Istentelenek mint edgy virágos kert,
 Meddigh virágoznak? hogy nem fizetnek szert.
- 10 3. Nagy kevélyen szolván mindennel kérkednek,
 A' kik hamisságot es bünt tselekednek,
 A' te néped keserűségén örvendnek,
 Hivaid vér ontásából ki nem kelnek.
- 15 4. Az özvegyet es a' jövevényt nem szánnyák,
 De éles fegyverre es szablyára hánnnyák,
 Az árva életét irigylik és bánnyák,
 Hivaidnek jovat mind sakmányra hánnnyák.

17 II Noha V tengernek 18 II Mint az szok 22 II Nepek 24 IV, VI nével vóltál 25 lité-
 ted II—VI igireted 27 VI nagy az te szent neved

Nota III Irgalmaz Ur Isten immáron [A lap szélére utólag beírva:] Nota: Gondol-
 kodjál Ember az te büneidről 3 VI az földnek 4 V boszszut ály 11 VI örülnek 12 VI nem
 térnek 14 VI az szablyára

- 20 5. Igy szolnak: Ezt az Ur az Isten nem láttya,
Megh büntetésünkben ő magát nem áttya,
Söt a' mit mivelünk azt ingyen sem tudgya,
Az árvák siralmas panaszszát nem hallya.
6. Oh balgatagságban megh vakult bolond nép!
Keserü méreggel megh töltöt ondok lep,
Miert lehecz olyan mint edgy faragot kép?
Nintsé okosságod bolond eszre költ nép?
- 25 7. Avagy nem halle az a' ki fület tsenált?
Avagy nem láté az a' ki szemet formált?
Hogy hogy nints értelme a' ki mindent fundált?
A' ki minden titkos dolgokat fel talált.
- 30 8. Minden nemzetséget meg' fedd s- vér a' bünéért,
Tütökötis hát meg' büntet a' vétekért,
Az Ur Isten mindent lát, hall, tud és megh ért,
Az embert veretlen nem hadgya a' bünéért.
- 35 9. Ur Isten boldogh az, valakit te oktacz,
Valakit törvényed mellett buban juttacz,
Mert annak viszontagh vigh örömet mutacz,
Mikor minden latrot szörnyü kénra juttacz.
- 40 10. Az Isten felöket az Isten nem hadgya,
Örökségét szinte a' tűzre nem adgya,
Kemeny büntetését kegyesen le hadgya,
Hiveinek ígért jovokat megh adgya.
11. Im nem vala velem a' ki fegyvert fogjon,
A' ki ellenségem kezéből meg' oldgyon,
Es a' bünös népnek megh ölni ne hadgyon,
Senki nem lön a' ki igaz törvényt mondgyon.
- 45 12. Midön jországomban keserves kárt vallék,
És tsak nem a' földnek gyomrában bé szállék,
Mikor a' halállal immár szembe állék,
Az en Istenemtől bátorittast hallek.
- 50 13. Immar életemet oda szántam vala,
Szivem látvan bennem ügyemet el hala,
De az en Istenem lelkem erős fala,
A' veszedelemből ki ragadot vala.

18 VI nem áltya 20 VI siralmát, panaszszát 22 II ondok nép 24 V Nincsen 37 VI
megh hadgya 38 VI az tűzreis hánya 42 VI megh ojjon 45 III Minden V kárt hallék
VI keserves kint 47 VI szállék [!]

14. Mikor minden felé sokat gondolkodnám,
 Keserves ügyemen igen siránkoznom,
 85 Uram hogy te benned megh ne botránkoznom,
 És kivülled máshoz hogy ne kívánkoznom.
15. Böséges örömben engem öltöztetél,
 Kegyes beszéddel és gyönyörködtetél,
 60 Az Istentelennek mert te nem szerzettél,
 Örökké való jot soha nem engedté.
16. Ugyanis Uram ez te hozzád hogy férne,
 Hogy az Istentelen mindenkor jól élne,
 A' kitől sok nép fél a' miért nem felne?
 A' vakmerő bűnös halált hogy nem érne?
- 65 17. Bizony nékem az Ur győzhetetlen kö vár,
 Számtalan ezer nép környül vegyenis bár,
 Soha életemben de nem eshetik kár,
 Mert az én Istenem mellettem tábort jár.

150.

PSALMUS XCV.

Nota: Jer emlekezzünk keresztyén Népek, etc.

- 1 1. Jer mind örvendgyünk, vigh szívvel zengjünk,
 az Ur Istennek dütsőséget adgyunk,
 Igaz hütünkéből tellyes szivünkéből
 a' mü Urunknak ditséretet mondgyunk.
2. Nagy serénységgel es sietséggel
 siessünk az ő szine eleibe,
 Szép beszédekben és énekekben
 bizzuk magunkat az Ur kezeiben.
- 6 3. Mert nagy ez az Ur, hatalmas bölts Ur,
 minden Istenek felet való Isten,
 Visel erős kart, mellyel mindent tart,
 mert veghetetlen erejü szent Isten.
4. Föld kerekiséghe, annak mélysége
 egyedül tsak az ő hatalmában áll,
 Övé az Egek övé az hegyek,
 azis kezében a' mi ezekben áll.

53 II gondolkozuan VI gondolkodtam 54 II szirankozuan VI siránkoztam V ügjeme:
 55 II botrankozuan VI botránkozzam 56 VI kívánkozzam 58 III beszéddel 61 IV
 az te 64 I, III ne II halat [!]; nem IV—VI nem

3 III szemé eleibe IV sietséggel és serénységgel 4 II kezeben 6 IV tart [utólag beírva
 vegnelkül való] eleiü [!] szent VI melyben

- 10 5. Ő teremtette ő készítette
a' száraz földet s- a' mély vizü tengert,
A' viznek folyást a' földnek állást
az Isten rendelt és adot ily szép szert.
6. Azért tü hívek az Urnak jertek
engedelmesen hajtsuk meg' fejünket,
A' ki teremtett s- eddig' életet
örömet arra forditsuk szemünket.
7. Mert ő Pasztorunk hatalmas Urunk
mű ö nyájai és nepei vagyunk,
Ő vezér! minket erőtlenekeket
ő az életre mi nékünk Hadnagyunk.
- 13 8. Azért ha jóvát el vettük, szavát
meg' halvan, szívünk meg' ne keményítsük,
Hűtötlenégtől, vakmerőségtől
magunkat inkább mind megh üressítsük.
9. Mint az Eleink a' mi Szüleink
oly engedetlen szivet ne visellyünk,
Déltségességnek, versenységeknek
hűtötlenégből zaszlot ne emellyünk.
- 20 10. Ők az Ur Istent ha adhat mindent
megh késérték és sokszor megh próbálak,
Mellyért haragját boszuallásat
veszedelmekre a' pusztan találák.
11. Negyven esztendő, ilyen sok üdö,
telék el a' migh a' pusztán lakának,
Söt hogy nem hívék ő megh esküvék
az ígért földre hogy bé nem jutnának.
12. Az hűtötlenégh, engedetlenégh
mindent az Isten kedvétől meg' fosztot,
A' boldogságban, nyugodalomban
senkinek a' bün soha részt nem osztot.

9 V az nagy vizü 11 II engedelmesek [!] IV Azért mű; meg szívünket 12 IV indítsuk szemünket 14 VI és az életre 18 II—V versenyeszeknek VI Déltségességben versenyesekben 19 V megh kesertettek es sokszor próbálák 24 IV részt nem adott

PSALMUS XCVI.

Nota: Csak te benned Uram Isten vagyon bizodalmunk etc.

- 1 1. Uj eneket tiszta sziböl mondgyunk az Istennek,
Az egész föld tiszteletet adgyon szent nevének,
Hirdettessek tisztessége minden Nemzetségnek,
Míg' a' nap foly a' nap után ditseret Istennek.
- 5 2. Mert nagy Ur és igen méltó hogy ötet ditsérjük,
Szemünk előtt hogy csak az ő hatalmát viseljük,
Hogy örökké az ő áldot szent nevét tiszteljük,
Minden Isten felett ötet szükség hogy rettegjük.
- 10 3. Mert a' Poganok Isteni csak faragot képek,
Emberi kéz által löttek tsinálva oly szépek,
El törhetnek és semmi ő részekben nem éppek,
Minden érzékenységnélkül való bálvány képek.
- 15 4. De az Isten a' mű Urunk tsinálta a' Mennyet,
Merő szépség' nem lelhetni nála semmi szennyet,
Hatalmával meg' reszkettet mind földet mind Mennyet,
Az ő háza diszessége nem szenvedet szennyet.
- 20 5. Minden népek Nemzetségek az Urat áldgyátok,
A' hatalmat s- dütsőséget ő néki adgyátok,
Minden tisztesség' csak övé edgy szivel mondgyátok,
Az Országlast, birodalmot az Urnak hadgyátok.
- 25 6. Ajándekkal járullyatok az ő oltárához,
Ajittatos könyörgessel mennyetek az Urhoz,
Mert irgalmas es kegyelmes igen jó a' jókhoz,
De viszontag rettenetes minden gonoszokhoz.
- 25 7. Rettegjen mind az egész föld ő tölle és félylen,
Minden ez Ur szeme előtt félelemben éllyen,
Ő kivülle ez vilagon más Urat ne véllyen,
Ha nem minden nemzet ennek kedve szerént éllyen.
- 30 8. Csak ő a' ki ez nagy földnek kerekiséget tartya,
Mely külömben meg' nem mozdul hanem ha ő mondgya;
Azert hogy azt minden nagyob bátorsággal lakja,
Az Ur köztünk népe között székit majd le rakja.

4 IV foly s' az utánis ditseret 5 II ötöt tisztellük 14 V lelhetni benne 15 IV
megh rekesztet 16 III háza ditsősége 18 III hatalmat és 19 I [Előbb:] edgy
szoval 25 VI ez egész 26 VI az Ur 31 III hogy ezt VI minden ember bátorsága

- 35 9. Ő bir minket igasságban mellyen az Égh örül,
Vigadoz a' mély tengeris a' kerek föld körül,
Az Ur minden hozzá térő népen meg' könyörül,
Az egész föld az ő kedves birodalmán örül.

152.

PSALMUS XCVII.

Nota: Ditsérem az *Ur Istent* minden üdöben etc.

- 1 1. Országol az Ur Isten bennünk jo kedvel,
Örvendezzen minden nep vidámult szivel,
Mert az Ur hatalmas,
Nagy dütsőséges Felség,
És méltóságos szentség
Hozzánk irgalmas.
- 10 2. De a' gonoszok ellen langal égő tűz,
Mindeneket kik tölle nem félnek el üz,
Mikor villámik ő,
A' föld kerektségében
A' tenger mélységében
Esik le sok kö.
- 15 3. Az erős kemény szikats fel állot kö szál,
Mint a' viasz meg' olvad ha ő reá száll,
A' joknak oltalma,
Ura az egész földnek,
Es minden Nemzetségnek
Nála hatalmas.
- 20 4. Törvényét ki hirdeti az ő szent népe,
Hogy abbol lássa magát a' Pogany népe,
És szégyenlye dolgát,
Hogy bálvány képet imád,
Tisztességet olynak ad,
Ki nem tart szolgát.
- 25 5. Ertvén ezt a' Pogányok immár így szolnak:
Minden bálvány Istenek amaz edgy urnak.
Szolgállyanak szépen,
Mert tsak az edgy Ur az Isten,
Az Isten Ur minden testen,
30 Es minden népen.

36 VI kevés [!]

Nóta I, IV Urat II—III, V—VI Vr Istent 7 III gonosz 12 II le az szok 13 VI
[A *szikats* szó helye üresen hagyva.] 16 III—IV, VI ez egész 17 IV nemzetségeknek
21 I, III El II, IV—VI Es 23 IV—V olyannak 26 IV Istenink 28 I [az hij.] II—VI az Isten

6. Halván ezt az Ur népe örvendez rajta,
Im minden Poganyt Isten magához hajta,
Örömmel vigadgyunk
Az ö bölts itéletiért,
35 Illyen nagy kegyelmiert,
Hálakot adgyunk.
7. Mert egyedül tsak az Ur ama' nagy Felségh,
Övé minden Istenek felett a' szentségh,
Ur Isten tsak te vagy
40 A' ki a' Mennyekben lakol,
Tölled rettegh a' pokol,
Mert nagy Isten vagy.
8. Istennek kedves népe gyülöllyed a' bünt,
Mert a' jokhoz Istennek kedve megh nem szünt,
45 A' bünös kezéből
Az Ur az Izraél szenti,
Az igazakat megh menti
Pogány kezéből.
9. Az jambornak sok jót ád bövön az Isten.
50 Segitvén véle jar kél mindennap esten.
Tü szentek az Urban
Örvendgyetek tiszta szüböl,
Neki szolgállyatok hütből
S- nem estek kárba.

153.

PSALMUS XCVIII.

Nota: Oh Mennyei nagy boldogságh, ki vagy fénlő etc.

- 1 1. Istennek uj enekeket,
A' ki táplál mindeneket,
Mondgyatok ditséreteket.
- 5 2. Mert igen nagy tsudakot tön,
Job karja gyözedelmet vön,
Nagy hatalma hiressé lön.
3. Jo akarattyát mutatá,
Kedvének jelét futatá,
A' Pogányt abba juttatá.

32 VI Minden Pogánt az Isten hogy magához hajta **35** II—V kegielmeiert **37** II ur Isten amaz **38** III Eöue mindenek felett V minden<ek> Istenek **40** II mennieghben **51** IV Hü szentek

Nóta IV ut Psal. 43. Ur Isten gem [!] itilly etc. Nota. Oh Mennyei nagj boldoghságh. **8** IV Kedvének szelét

- 10 4. Ezért minden az Istennek,
A' ki kegyelmes mindennek,
Éneke!lyen szent nevének.
5. Örülljön néki minden szü,
 Igéretiben hogy ily hű,
15 Hogy hamar segítségre jö.
6. Minden musikak zengjenek,
 Minden szivek örvendgyenek,
 A' mü Urunk Istenünknek.
7. Zugjon a' tenger mélysége,
20 Rengjen a' föld kereksege,
 Örülljön annak kössége.
8. Jelentsenek a' mély vizek,
 Mutassanak a' nagy hegyek,
 Örömet az Ur Istennek.
- 25 9. Adgyon minden tisztességet,
 Az Urnak és dütsöseget,
 Mert szerzet szep üdvösseget.
10. Immár az Ur Isten regnál,
 A' bün a' hamisságh le száll,
30 De az Ur jo kedve fenn áll.
11. Az Ur az ö népet birja,
 Élő könyvébe bé írja,
 Örökké megh boldogittyá.

154.

PSALMUS XCIX.

Nota: Segitségül hijuk az Menybeli Istent etc.

- 1 1. Az hatalmas Isten országol mindenem,
 Minden nep és kösségh rémülljön meg' ezen,
 A' magos Egekben uralkodik Isten,
 Ennek az egész föld fejet hajtson szépen.
2. Országol az Isten az ö Edgyházában,
 Minden népek felett vagyom méltóságban,
 Hirdessük szent nevét ez széles világban,
 Féllyük ötöt mert szent minden igasságban.

10 V Azert 12 IV Énekellyen az Istennek

- 10 3. Ur Isten hatalmas és erős Király vagy,
Nagy hatalmad mellet szent igasságod nagy,
Népednek erőt és jó ítéletet adgy,
Semmiben te tölled el szakadnunk ne hadgy.
- 15 4. Az Urat az Istent mindenek áldgyátok,
Es az ő szent nevét fel magasztallyátok,
A' földig' fejetek félven meg' hajtsátok,
Es a' tisztességet ő néki adgyátok.
- 20 5. Mert ez nagy Ur szent és hatalmas Istenség,
Tsak ötöt illeti a' Mennyei Felség,
Mojstes és Árontól volt néki tisztesség,
Samueltől is volt ez Urnak dütsőség.
- 25 6. Az kik az Ur Istent segítségül hitták,
Az ő nagy hatalmát mindenek megh látták,
Jó voltát a' tüzes oszlopban meg' tudták,
Az ő akarattját a' kik helyben hadták.
- 30 7. Ur Isten meg' hallád a' te néped szavát,
Es megh adád neki az ő ígért jóvát,
Irgalmasságodnak fel emeléd szarvát,
Felségednek fottigh hogy ne látnak bűvát.
- 35 8. El vesztetheted volna szabadon a' pusztán,
A' kik nem járanak törvényednek uttyán,
De engedél hogy élének a' föld hátán,
Es hozzád meg' térvén ditsérnének osztán.
9. Áldgyátok az Urat a' mű Istenünket,
Fel magasztallyátok kegyes vezérünket,
Szent ez nagy Ur és megh szenteli szívünket,
Hatalmas és erőss s- megh tartya fejünket.

155.

PSALMUS C.

Nota: Edgy lélekkal mostan áldott hivek etc.

- 1 1. Minden nép és Nemzetség az Istent,
Tiszta szüből félye hiven mert szent,
Örömmel áldgya mert ő ád mindent;
Jer mindenek ditsérjétek a' kegyelmes Istent.

11 I erős II—VI erőt 19 III Moyses az 21 VI hijják 22 VI láttyák 25 VI hallo-i
26 VI adod 27 V emelted VI emeled 31 I, V engedéd II—IV engedél VI engedél; ez
föld 35 II Szent es nagy IV Szent és nagy ur ez meg szentellje

- 5 2. Tudgyatok megh hogy tsak ö egyedül,
A' ki minket ujjolagh teremt s- szül,
Tsak ö a' ki a' Menyben egyedül,
Jövendöben mind örökké a' mü lelkünkel ül.
3. Ö teremtet és ö nyájának tart,
Hogy mezején legellyünk ugy akart,
Kedvében és irgalmában takart,
Tsak ö nékünk oltalmazonk, egyedül tsak ö tart.
4. Jertek azért az ö szent házában,
Szépen ditsérjük imádsagunkban,
15 Rólla valo igaz vallásunkban,
Énekellyünk örvendezvén lelki buzgo szonkban.
5. Aldot legyen az Isten Mennyekben,
A' ki minket bé vött kegyelmében;
Nemzetségről minden nemzetségben,
20 Ditsértessék mind örökké a' nagy dütsösegen.

156.

PSALMUS CI.

Nota: Neked mondok ditseretet

- 1 1. Szent Isten téged ditsérlek,
Ez földön valamigh élek,
Nagy kegyelmedert hirdetlek,
Jo szivel néked éneklek,
5 És irgalmadért tisztellek,
Örökké el nem felejtlek.
2. Tellyesseggel azt mivelem.
A' mivel kedvedet lelem,
Tsak hogy Uram te légy velem,
10 Segitséged legyen jelem,
Szivemet hozzád emelem,
Magam bünnelkül viselem.
3. Sem ben sem házamon kívül,
Gonossághoz lelkem nem fül,
15 Szivemben hamisságh nem gyül,
Gonosz társaságtól el hül,
Bünben és vétékben nem ül,
A' mi jo mind tsak ollyat szül.

10 III, VI mezein 16 IV, VI buzgósághbann 17 II, V—VI menniegen
10 II, VI ielen 16 V Gonosz csalardságtól

- 20 4. Az ki bűnben gyönyörködik,
En velem nem társalkodik,
Mert a' jo ha barátkozik,
A' gonoszszal meg' bántodik,
Azis én velem nem lakik,
Ki más ellen árulkodik.
5. Az rágalmazot gyűlölöm,
Fegyverrel ugyan meg' ölöm,
A' kevélyt tavol kerülöm,
Az igaz éltet örülöm,
A' jámbor emberhez fülöm,
30 És székeket véle ülöm.
6. Szolgám Istenfélő leszen,
Oly a' ki gonoszt nem téssen,
Mellyért töllem sok jót véssen;
De a' ki rut vetket téssen,
35 Elöttem kedves nem léssen,
Söt töllem büntetést véssen.
7. Az álnok szívü embernek,
Sem tsalárd hazugh nyelvünek
Helyt nem adok a' vétkesnek,
40 Minden idejét éltémnek,
Szentelem tsak az Istennek,
Az én édes teremptömnek.
8. Minden gonoszt ki gyomlállok,
Bűn tevöket ha talállok,
45 A' bűnért léssen halálok,
Szép jo rendtartást formálok,
Es igaz törvényt fundálok,
A' migh koporsomba szálllok.
9. Szent Dávid ily fogadást tön,
Izraëlen hogy király lön,
Hogy az Istentől eröt vön,
Azért Istennek kötést tön,
Mely száz első soltára lön.
Mellyert Istentől áldást vön.

21 II [*ha* hij.] IV Mint az io ha botránkozik 38 II Sem az czalárd III czalárd hamis IV—V Sem az tsalárd hazugh nyelvének (!) V nyelvnek VI Sem az hazugh tsalárd nyelvnek [a v felett egy ü betű] 41 VI Szüntelen 45 I lésszek II—VI leszen 46 II czinállok 48 I, III koporsoba II, IV—VI koporszomba 52 IV Ezért Istennel 53 I Ő néki háládo lön II—IV Eö neki hala ado leön V Es neki háládo lön VI [Lásd a főszövegben.]

PSALMUS CII.

Nota: Paraditsomnak kies szep hajleka. etc.

- 1 1. Kegyelmes Isten halgasd meg az en szóm,
Mert nagy insecben vagyok s- nints semmi jóm,
Tekints szivemet lasd sok keserves bum.
- 5 2. Az te orczádat töllem ne fordits el,
Hogy kedved felöl adassék kévánt jel,
Kiáltásomra szent füleid nyisd fel.
3. Könyörgök Uram siess hozzám most lass,
Reád kiáltok mert kívülled nints más,
Ha meg' nem halgacz az halál majd sirt ás.
- 10 4. Mert az én napom el enyészik mint füst,
Tetemem hevül mint tüzön függő üst,
Megh fojt a' kén ha nyugvást nem hagyóz edgy küst.
5. Reám az inségh oly sebes langal jó,
Hogy mint az hévségh miatt meg' asz a' fű,
Szintén ugy bennem majd megh eped a' szü.
- 15 6. Etelem soha tsak eszemben sem jút,
Edgy ohajtásom a' másik után fut;
Tsontomhoz aszszot fekete husom rut.
7. Ollyá löttem mint a' pusztá lè tört vár,
Vagy mint a' bagoly a' ki egyedül jár,
A' kinek szava féllellemel tölt kár.
- 20 8. Rám az ellenségh mindennap oly szájt tát,
Az melyben szemem tsak szitkot átkot lát,
Minden tsak üt vér, mint edgy rosز vágó fát.
9. Jáczodik velem minden trefának tart,
Ki másnak kéván átkot rám mutat kart,
Hogy mint én legyen clyan el hagyot part.
- 25 10. Kenyerem ollyan mintha rágnék tsak port,
Könyhullatással gyakron tsinálok tört,
Sirással töltök el sok jó üdö kort.
- 30

Nota I kies [kegyes-ből jav.] III (kegyes) kies II, V—VI kies IV [Utólag a nótajelzés fölé írva:] Ó mely ighen rövid volt lám 14 IV Mint hogy az 15 VI így 16 II soha eszembe 20 III az az bagoly 25 IV Jáczik én velem 30 II [jó hij.]

11. Ez penigh Uram nekem mind azért lött,
 Hogy bünöm a' te nagy haragodban tött,
 Melyben hogy földhöz verjen kezed fel vött.
- 35 12. Az én életem mint futo árnyek oly,
 Fotton fogyok mert belém esett a' moly,
 Rövid életem kénommal folyton foly.
13. Te penigh Uram örökké azon vagy,
 Emlkezeted minden nemzetnel nagy,
 Kérlek azért hogy nékem vigh napot adgy.
- 40 14. Epits megh engem kit az ellenség ront,
 A' kit amaz te kegyes két kezed font,
 De most haragod iszonyu kénra vont.
15. Uram ha nékem már szabadulást adcz,
 Hü szolgálidnak nagy vigasságot hagycz,
 Minden pogántol néked adatik saczcz.
- 45 16. Ezért minnyájan örömmel nézünk rád,
 Neked minden nép nagy tisztességet ad,
 És arra vigyáz mit porontsol a' szád.
17. Im hol én hozzám az Ur Isten megh tért,
 Már az én fejem kegyelmébe bé fért,
 El vette szívem a' mit ő tölle kért.
- 50 18. Fel jedzem a' te én velem tött nagy jód,
 Ditsérlek kezed hogy kénombol megh ód,
 És siralmomban vigasztal kegyes szód.
- 55 19. Az magoss Menyből Uram *hogy* reám nész,
 Valamigh élek én töllem áldást vész,
 Teis ez földön nékem jo gyámol lesz.
20. Nekem szegenynek Uram megh hallád szóm,
 Haláltol mentél megh adván minden jóm,
 Hogy minden hallya ditséret mondo szóm.
- 60 21. Mikor hozzád gyül hogy áldgyon minden nép,
 Elötted rendet álván mint a' raj lép,
 Akkor ditséret mondatik ilyen szép.
22. Ugy teszik vala a' mü életünk hogy,
 Nagy insecünkben immár szintén el fogy,
 Életünk felén üte meg' az ár-rogy.
- 65

31 II ezert **32** VI az te haragodban ejtet **38** I nemzetnek II—VI nemszetnel **43** I nekem szabadulást hacz III—IV hagysz VI nékem most **44** II—IV uigaszagot acz V v gasztalast hadcz **46** II nesznek **48** VI parantsol szent szád **50** I kegyelembe II—IV V kegielmeben V Mert; kegyelmében **52** IV ez te **54** III, V siralmimban **55** I ha II—VI he cz **56** II [én hij.] **60** II mondaszom **62** III térden álván **66** II üte mint az IV ütne

23. De az Istennek nagy hatalmát nezd megh,
Hatalma mellett irgalmát tekénts megh,
Kemény rabságból tsak ingyen oda megh.
- 70 24. Aldott Ur Isten te mind örökké vagy,
A' meny, föld felett a' te kegyelmed nagy,
Minden állatnak teremtője te vagy.
25. Te kezéd mive mind a' föld s- mind a' Meny,
Azok el vesznek mert benne vagyson szeny,
75 Edgy szódra mindgyárt uj föld lészen és meny.
26. Benned változás és fogyatkozás nints,
Örök életben nálad sok drága kints,
Ránk szolgálidra abból jo kedvel hints.
- 80 27. *Az betegséghnek orvaslo Istenét
Igy keresse megh Dávid hü Mesterét
Kezében bizván testét és à lelkét.*

158.

PSALMUS CIII.

Nota: Ditserd az Istent mostan oh én lelkem eto.

- 1 1. Szivem, vesém szám minden eröm s- lelkem,
Az Istent a' ki meg' botsattya vétkem,
Álgyad ditsérjed mert ennekem,
Örök életre tsak ez az étkem.
- 5 2. El ne felejtseed mely sok jót tött velem,
Halado voltom legyen arról jelem,
Ur Isten hozzad jól viselem,
En magam a' mig' napomat élem.
- 10 3. Mert te botsátod megh az en büneim,
És te bé kötöd minden én sebeim,
Te meg' engeded sok vétkeim,
Megh áldod bővön az en kezeim.
- 15 4. Irgalmasságod fejem bé borittya,
Lelkem kegyelmed magához szorittya,
Szivem kedved nem szomorittya,
Testem erőd meg' nem nyomorittya.

*4 II benned [!] VI vagyson benne 75 V föld terem és 78 V—VI jo kedvet 79—81 I—V anyzik.] VI [Lásd a főszovegben.]

4 VI Örök életre mert tsak ez étkem 6 II Halando uoltom 12 II aldad bennem az Megh adod bővön az én ereim

- 20 5. Bé töltesz engem testi lelki jokkal,
Vénségem ujítottod kegyes szép szokkkal,
Nem hadcz el engem semmi okkal,
Jo tétemennyel meg' áldasz sokkal.
6. Az Ur irgalmas es igen kegyelmes,
Nem mindgyárt áll boszut mert engedelmes,
Mindenhez ő igen szerelmes,
Népe segitni nem késedelmes.
- 25 7. Megh esvén szive az Urnak könyörül,
Sokat tür szenved vár és igen örül,
Haragh örökké az Ur körül,
Nem marad, ő mert hamar könyörül.
- 30 8. Nem bününk szerent fizet ő minékünk,
Sem vétünk szerent nem téssen mi velünk,
Tsak meg' térjünk kedvében kelünk,
Kedve felöl lelke leszen jelünk.
- 35 9. Az Égh a' földet a' mint fogta körül,
Az Ur jo kedve az jokra ugy térül,
Az hivek életeknek örül,
És segítségre hozzájok kerül.
- 40 10. Nap nyugot a' mely meszsze nap kelethez,
Oly távul jártat minket a' vétekhez,
Az Atya mely jo gyermekihez,
Olyan az Ur az ő hiveihez.
- 45 11. Ő formált minket s- tudgya gyarlo voltunk,
Földből teremtett és romlandok vagyunk,
Mint a' fü müis meg' hirtadunk,
Haláltol nem ohattuk meg' magunk.
- 50 12. Mint a' virágh szál mellyét a' szél le ront,
Avagy az éles kasza lábrol le vont,
Ugy minket edgy betegség el bont,
Es az halál által a' földbe ont.
- 55 13. De mind örökké tart az Ur irgalma,
Végnélkül valo az Urnak nyugalma,
Annak az Isten nagy oltalma,
A' kinek ő benne bizodalma.
14. Igaz az Ur -s- a' mit igér meg' adgya,
Kik ötöt félik azokat nem hadgya,
Jo szolgálattyokat fel tudgya,
Érdemeket az Egben meg' adgya.

24 III segitni 25 VI szive mü rajtunk s' könyörül 26 VI Sokat tud szenvedni es igen örül 28 III mert ő hamar 32 II leszen velünk 35 II—V életének 38 II jartok (!) V vétkekhez 39 II—V gyermekehez 47 IV—V el ront 48 III földre 53 IV igirt 54 VI azokat megh hadgya 56 I Jutalmokat II—VI Erdemeket

15. Az Urnak széki meg' marad a' Menyben,
Uralkodik ő dütsőséges fényben,
Nintsen az Isten soha Éjben,
60 Mindenekben Ur a' magos Menyben.
16. Tű szent Angyalok az Urat áldgyátok,
Mert *hatalmasok* ő általa vadtok,
Ezt hogy Uratok meg' vallyátok,
Ő neki dütsőséget adgyatok.
- 65 17. Minden Seregek áldgyátok az Istent,
A' ki egyedül bir és visel mindent,
Azt fogadgyatok a' mit jelent,
Ennek ha ki szolgál nem vall szégyent.
- 70 18. Áldgyátok Istent minden ő mivei,
Meny föld Egh tűz, viz minden ő füvei,
Áldgyák az élőknek szivei,
Áldgyák az Istent minden hivei.
- 75 19. Te kiváltképpen áldgyad oh en szivem,
Áldgyad az en jól tött kegyes Istenem,
Szivem az Urhoz induly bennem,
Áldgyad az Istent áldgyad én szivem.

159.

PSALMUS CIV.

Nota: Szent Dávid Propheta eneklő könyvének huszon etc.

1. Oh en gyarló lelkem áldgyad az Ur Istent és szent nevét *magasztald*,
Hogy hatalmas az Ur az Isten örömmel igaz hütből azt meg' vald,
Lásd megh dütsőséget, tekints böltsességét nagy gondgyait tapasztald,
Es az ő nevének szép ditséretire szollitto szavát meg' hald.
2. En édes Istenem Felseges nagy Ur vagy öltözeted igen szép,
A' tündöklő Menyben dütsőséges fényben lakol a' mely bé nem lép,
A' te vizen fundált örökké meg' álló hajlekod mindennel ép,
Melyben a' nap és hold a' számtalan csillagh hóltsen irt drága friss kép.

57 IV az eghben 60 II az vr magas 61 V az Istent aldgjátok 62 I jutalmasok II—
VI hatalmasok 63 V Ez hogy 69 II Algiatok minden 70 VI <minden eo fővenyi> [Fö-
tette későbbi kézzel:] s mezőnek füvei 72 I minden <ö> hivei III minden ő hivei V
Aldgjátok az Istent VI [Előbb:] Áldgyátok az Istent [A javítást későbbi kéz tette.]
73 V De VI De; lelkem

2 III Istent VI az nagy Isten igaz hütből asztis te megh vald 3 VI nagy gondgyát
megh tapasztald 5 VI Felseges Ur te nagy 6 II fényben az melyben VI az melyben nem

3. Könyü hintód a' szép szavárvánnyal böltsen meg' boltozot fellegek,
 10 Lovaid a' könnyen járo es nagy sebbel fuvo sereny gyors szelek,
 A' te utaidat mindenütt jelentik a' high levegő Egek,
 Követid Postaid hatalmas szolgálid a' tüzek és a' vizek.
4. Ez világh közepin a' földet edgy szoddal nagy böltsen fel állatád,
 15 Annak színét éppen a' tenger vizével edgyzersmind el folytatád,
 De hogy edgyet szollál a' tengert fél felé a' földről ki futtatád,
 Hogy tulajdon helyek kárnélkül jól lenne határát megh mutatád.
5. Sok forrást fokasztasz abbol a' föld erén es folyo vizeket adcz,
 Mellyekből erdei mezei vadakat szomjuságokban itacz,
 20 Hogy szépen szollyanak a' madaraknakis innyok ugyan abbol hadcz,
 A' magoss hegyekre Éghi palotadbol bö esső vizet ontacz.
6. Az föld szine azzal szépen vidámulván teremt füvet és buzát,
 Az embernek kenyért bort olajt szolgáltat a' barmoknak ád szenát,
 Mindenféle állat természeti szerént meg' tudgya az ő kostyát,
 Ember a' jo borért a' siros olajert Istent áldgya mint Attyát.
- 25 7. Minden állatoknak meg' maradásokra lako helytis mutattál,
 Sok erdőt ültettél mellyekben temerdek es nagy fákat plántáltál,
 Azoknak tetején sok féle madárnak fészkeket rakni hadtál,
 A' fene vadaknak penig' lakást a' nagy kösziklák között adtál.
8. Elönkben az Holdot arra támasztád hogy üdö számtartást tudnánk,
 30 A' szép kerek Napot hogy annak fényénél nappal dolgunkhoz látnánk,
 És bizonyos napon a' te szent nevednek Innep napokat hadnánk,
 Háláado szivel a' te jo voltodért és dütsőséget adnánk.
9. Szokot helylén a' Nap szépen el forogván le nyugszik és Ej leszen,
 A' nagy sötétsegben minden erdei vad nagy bátorságot véssen,
 35 Hogy táplálására eledelt szerezzen Ejjel sok járást teszen,
 A' nap hogy fel támad barlangjába meg' tér és vesztegségben lészen.
10. Az emberek penigh nyugodalmok után a' munkára fel kelnek,
 Oktatásod után életeknek keresésében modot lenek,
 Munkájokbol a' te engedelméd után minden jokkal bé telnek,
 40 Es így háládásra s- a' te szent nevednek ditséretire kelnek.
11. Oh hatalmas Isten mely nagy sok és mely bölts minden tselekedeted.
 Ez nagy széles földet bé töltötte széllyel a' te hatalmas kezéd,
 De mind ezek felet a' mély tengerreis ki terjett böltseséged,
 Ottis tementeni meg' számlálhatatlan a' te szép és bölts mived.

9 III [hintód hij.] 10 III kemény gyors 12 II Követid 13 V fel alkottad 14 V folytatád 15 IV félele egyzersmind ki V [16. sorként.] futtatád 16 IV helye V [15. sorként.] mutattád 17 V erén az folyo 20 V magas helyekre 21 I [Előbb:] föld szive IV Ez föld. 26 V plántálál 28 II hattal III közt 29 II azért; üdö nap szám tartást III—V azért 30 V fényével 31 II napokat latnánk 32 II [Hiányzik.] VI Nagy háládo; adnak 35 IV szerezne 36 II [Hiányzik.] 38 IV élet keresésben általad módot 39 VI minden joval meg telnek 40 VI háládásra s' ditséretire az te szent nevednek 41 III bölts az te tselekedeted IV nagy és melly nagy bölts V nagy melly sok és bölcs

- 45 12. Valamenyi hajjok, valamenyi bárkák eveznek a' tengerben,
Azis mind te gondod tudva vagyon nálad fügnek a' te kezekben,
Sok oktan marhák és tengeri tsudák usznak a' mély örvényben,
Ezeknekis te vagy teremtő Istenek s- tölled várnak mindenben.
- 50 13. Te élteted őket bizonyos üdöben mindennek abrakot adcz,
A' mint te akarod úgy élnek edgy addigh valamigh élniek hadcz,
Ha be fogod markod mutatván haragod mindent halálba juttacz,
De ismét mindenek élnek kedved felől mihelyt kévant jelt mutatcz.
14. Dútsóséggh Istennek, a' ki mind ezeknek Ura az seregeknek,
Minden állat ennek hogy gyönyörködnessék mivében az Istennek,
Tisztességet adgyon -s- ö neki szolgállyon mint hatalmas Felségghnek,
Mert egyedül Ura, bölts Gubernatora Meny föld es a' Tengernek.
15. En nagy szivem szerent ditsérem az Istent és ö néki éneklek,
Öröm vigassaggal ditséret mondassal tisztelem a' migh élek,
Raj méznél mert édesb nálam neve a' kit nagy betsülettel félek,
60 Minden Istentelen ez nagy Urhoz térjen a' kinek énis élek.
16. *Az Istennek Dávid népeihez valo gondviselését látván,
Ily rendeléséért és megh tartásáért háláddásra mozdulván
Meny. Föld teremtését annak ékességét néki tulajdonítván,
Ditséret Istennek dútsóséggh nevének, Száz negyed részben mondván.*

160.

PSALMUS CV.

Nota: Irgalmazz Ur Isten immáron énnékem etc.

- 1 1. Hirdessétek minden szentek az Ur Istent,
Kialtsátok nagy fel szoval hogy neve szent,
Velünk mely nagy szépen tselekedet mindent,
Minden népek felett hogy nekünk megh jelent.
2. Enekelvén neki ötöt ditsérjetez,
Es tsuda dolgait hiven beszéllýétez,
Az ö szent nevével jok ditsekedgyetez,
Kik ötöt félitez néki örvendgyetez.
- 10 3. Járullyatok az ö szine elcibe,
A' kinek hatalom s- erő kezeiben,
Esedezésteket vészi füleiben,
Hogy hatalma tessék minden hiveiben.

45 III tengeren 47 VI marhák, az Tengeri 50 II—VI és addigh 52 IV Kezed kj terjesztvén minden élhet keduén mert bö eledelt mutatcz [Az egész sor utólagos betoldás.] 54 II zöniörköttessenek 59 VI neve nállam 61—64 I—V [Hiányzik.] VI [Lásd a fõszövegben.]

3 IV tselekedik 7 III jol 10 VI hatalom és erő kezében 11 II Esedezéseket

4. Emlékezzetek meg az ő dolgairol,
 Ne felekezsetek el sok tsudáirol,
 15 Gondolkozzék minden az ő jovoltárol,
 És szép igerettel tellyes szavairol.
5. Oh Ábraham magva Istennek szent népe,
 Az ő jovoltának ki ábrázolt képe,
 Az Ur az edgy Isten szívünk uj raj lépe,
 20 Istenünk ez nagy Ur s- mi vagyunk ő népe.
6. Nem felekezik el az ő szent frigyeröl,
 Az ő népének tött szép ígéteriröl,
 Ábrahámnak edgyszer tött szövetségeröl,
 Az ő véle valo szent esküvéséröl.
- 25 7. Ezt fogadta vala Isten Ábrahámnak:
 Én néked Istened lészek és magodnak,
 És tü örökösi lésztek Canahánnak,
 A' téjjel és mézzel folyo szép Országnak.
8. Noha tsak edgynéhány kevés számu nép volt,
 30 És edgy földröl másra menven sziligyén szolt,
 De a' sok pogánnak kezétöl meg' nem holt,
 Mert az Isten néki mindenütt gyámol volt.
9. Erös királyokat meg' büntetett érte,
 Isten a' föld népét hogy ne bántsa, kérte,
 35 És senki-is ötet bántani nem mérte,
 Izraël békével Canahánt el érte.
10. Mikor Isten oda nagy éhséget hiva,
 Az éhségh miatt sok lélek siva riva,
 Sokan a' halál könyvében lének irva,
 40 De Izraël az Istentöl lön meg' tartva.
11. Josephet e-végre küldé Aegyptumba,
 Ki noha el adva esék szolgálatba,
 És két esztendeigh lön erös fogságban,
 De osztan juttatá Isten Uraságba.
- 45 12. Egesz Aegyptumnak Fejedelmül adá,
 Joseph a' föld népét hatalmába fogá,
 Az Országot az ő tetczéséhez szabá,
 Aegyptumot Isten hogy kezébe adá.
- 50 13. Az után Jácobis jöve Aegyptumba,
 Jövevény léven ott éle boldogságban,
 Kinek magva hamar lön oly sokaságban,
 Hogy kezdene lenni erösb az Országban.

15 IV Gondolkodgiék; iovairol 20 II Istennek [!] 28 III tellyes mézzel 30 I, III voi: II, IV—VI szolt 31 IV kezektöl 32 I, III mindenkor II, IV—VI mindenüt 36 III Istenne: békeuel 37 VI [A vesszakok sorrendje: 12, 10, 11, 13.] 39 IV Sokak 40 II—IV, VI mezt lön tartua 41 I—II küldi III—VI küldé 42 IV Kit 47 VI tözéséhez [!] 48 VI kezében hogy 49 V Ez 51 I, III ily II, IV—VI oly 52 III erös

- 55 14. El fordította Isten szivét az Országnak,
Hogy ellenség lenne a' Jacob magvának,
De az Isten szolla Mosesnek s- Áronnak,
Népe mellet hogy szolnának Pharahonak.
- 60 15. Az Istennek ezek beszédét megh mondák,
Az ő kedvét a' királynak tudni adák,
A' jegyekből hogy az Isten szolt meg' tudák,
De neki a' népet mégis ki nem adák.
- 65 16. Moyses az Istennek ujjával tsudát tön,
Egész Aegyptumban sűrű sötétség lön,
Az Istennek keze nagy dütsőséget vön,
A' mit szollot vala abban külömb nem lön.
- 70 17. Folyo vizeketis vérré változtatá,
Annak sok halait halálba juttatá,
Sok békákkal ágyas házokat jártatá,
Sok férgekkel őket szertelen martatá.
- 75 18. Dörges tsattogással ada jéghecsőket,
Mellyek el rontának erdőköt mezőköt,
Füvet fát gabonát és minden szőlőket,
El pusztítvan igen megh rettenté őket.
- 80 19. Hoza ismét rájok számtalan sok sáskát,
És töménteni sok ezer tsere bogárt,
Kik el pusztittának szörnnyen minden halárt,
Jövendőben ember az honnét élést várt.
- 85 20. Végre minden első szülöttét megh ölé,
Melyben Aegyptumnak áll vala ereje,
El ereszteniek Izraëlt így kelle,
Hogy sok marhájoknak övék lön jobb fele.
- 90 21. Aegyptum Izraël után ki indula,
Izraël elöt edgy tüzes oszlop gyula,
Pharaho népével a' tengerben fula,
Az Izraël népe ellen addigh dula.
- 95 22. Megh szállittá az Ur a' pusztában őket,
Ételekre ada számtalan füreket,
Manna kenyérrel meg' tágittá szivöket,
Köböl vizet adván ugy itatá őket.
- 98 23. Ezt mind azért tévé hogy megh emlekezzék,
Arrol Abrahámmal hogy edgybe szerkezzék,
Általa népének öröme érkezzék,
Mert a' pogánoknak földökbe férkezzék.

64 IV Az mint 67 I békákat ágyas házokban jártata II—VI bekakkal ágias hazakat jártatá
65 V ötöt szertelen 72 VI megh rettentvén 75 V szelljel minden 76 I az honnan II, IV—VI
77 honnét III az honnat 79 VI ugy 80 V öve lön az fele 82 II oszlop giüle 83 VI hala 84 V
85 Izraël ellen addigh dula fula 85 VI pusztában népét 90 V egjben férkezzék VI egyben
91 VI népeknek örömek

24. Dűtsöittse tehát az ő népe Istent,
 Vallya megh hogy az ő törvénye igaz s- szent,
 95 Ha frigyét meg' tartjuk minden ellen meg' ment,
 Mert saját népének szent Lelkével fel kent.
25. *A*Egyptomrol Dávid ez éneket ír,
 Pharahora mely sok ostorát botsátá,
 100 Az eo népét onnan békével ki hozá
 Eszt az száz ötödik Soltárban bé ír.

161.

PSALMUS CVI.

Nota: Tekints reánk Ur Isten, ne hadgy minket etc.

- 1 1. Ditsérjétek az Urat, mert az Ur merő joságh,
 Mind örökké tsak ő tölle a' boldogságh,
 Ő tölle az Igasságh.
- 5 2. Nagy hatalmát ő néki, vallyon -s- ki mondhatná ki?
 Nintsen hogy eléggé ditsérje azt senki,
 Mindenek felet a' ki.
3. Oh mely boldogh volna az, ha ki módgyát fel lelné,
 Istent hogy illendöképpen énekelné,
 Szent étellel tisztelné!
- 10 4. Jovoltod szerént Uram reánk kegyesen tekints,
 Hogy benned örvendgyünk reánk jo kedved hints,
 Mert ez nekünk elég h kints.
- 15 5. Büneinkel tégedet haragra inditottunk,
 Atyainkal edgyütt igen megh bántottunk,
 Felette busitottunk.
6. Az mü réghi eleink a' te sok tsudaidat,
 Nem értették sem nem tutták dolgaidat,
 Sok el vöt jovaidat.
- 20 7. Meg' változtattyák vala a' te el kezdet jodat,
 A' tengernél megh nem hallák kegyes szodat.
 Meg' vetek hü szolgádat.
8. Te még his szent nevedért Uram őket meg' tartád,
 A' tengeren száraz lábbal által hozád,
 Böltsen meg' oltalmazád.

94 III [igaz hij.] 95 II minden ellent 96 II lelkevel megh ment IV Eo saját VI
 kent 97-100 I-V [Hiányzik.] VI [Lásd a fűszűvegben.]

Nota III . . . seu Vigjaz eritem vr Isten 1 VI mert eo merő igasságh 4 II-V mer
 hattia ki 5 VI ditsirhesse senki 7 V volna az az ki 11 V-VI kedvet 12 VIMert az 13 I
 téged VI haragra tégedet 19 II ualtosztattiuik IV el kezdett szodat 21 II szolgay
 22 V De még is

- 25 9. Az ő ellensegeket a' mély tenger nyelé el
Elevenen abból edgyis nem jöve fei,
Edgyis nem szalada el.
10. Ezt látván a' te szódnak hitelt adtanak vala,
Ditsérének mert a' szivök arra hajla,
30 De tölled megh el álla.
11. Az ő tetczések után járának a' pusztában,
Megh próbálák az Ur Istent hatalmában,
Nem bizván oltalmában.
12. Hűtötlenések miatt noha sokan veszének,
35 De a' kik hívének az Ur beszédének
Megh nem emésztetének.
13. Az után fel kelének Moyses es Aron ellen,
Dáthant es Abiront a' föld elevenen,
Alá nyelé mind éppen.
- 40 14. Némellyek táborostol a' tűzben el veszének,
Kik megh maradának bálványt emelének,
És annak könyörgének.
15. Edgy barom ábrázaton el változtaták Istent,
45 A' kit láttak vala hogy erős Ur és szent,
Es hogy ő adna mindent.
16. Ily nagy bünért edgyzersmind őket el veszti vala,
De Moyses az Ur es a' nép közé álla.
És haragja megh szálla.
17. Az kevánt jó földetis megh vetvén meg' utálák,
50 Az Ur ígéletit affelöl tsufolák,
Hatalmát nem gondolák.
18. Meg' esküvék az Isten hogy el töröllye őket.
Hogy a' pusztán meg' öllye a gonosz főköt.
És el veszesse őket.
- 55 19. Szivök ismét álnokul undok bálványhoz tsatlák,
Tselekedetekkel az Ur Istent vádlák,
Es ötöt el árulák.
20. Haragjában az Isten őket megh veri vala,
60 De Phinees a' nép s- Isten közt meg' álla,
S- a' büntetés le szálla.

23 III te szádnak **40** II az taborostol az **44** I—II Az kik látták III Az kit látták IV—VI
Az kit látták **53** IV ez gonosz **55** VI tsatlót **60** VI megh szálla

21. Ez dolga Phineesnek igasságul adaték,
Emlékezeti mind örökké hagyaték,
Istentől meg' áldaték.
- 65 22. Az Isten haragja hogy mégh le nem szállot vala,
A' versengésnek vizénél megh ujjula,
Hol Moyses busula.
23. Nem veszték el a' földről az ő ellenségeket,
Mikor el foglalák szép örökségeket,
Minden ékességeket.
- 70 24. Magokat a' Pogánnyal mind öszve elegyítették,
Es azoknak bálvány Istent tisztelék,
Fiók annak szentelék.
25. Az ördögök kedviért sok ártatlan vér omlla,
Az igaz Isteni tisztelet fel bomlla,
75 A' jo törvény meg' romlla.
26. Meg' utalá az Isten őket ez undokságért,
Meg' veré a' fertelmes paráznságért,
És nagy lelki vakságért.
- 80 27. Pogány kézbe botsátá a' kik ötöt sujtolák,
Iszonyu rabságban ugyan meg' ványolák,
Es szörnyen megh sajtolák.
28. Sokszor az Isten őket az inséghöl ki vötte,
Noha a' bünös nép ő magát meg' kötötte,
Még'his földökbe tötte.
- 85 29. Mert szövetsége felöl az Ur meg' emlekezett,
Ezért az ő népe rabságban nem vezett,
Nyujtot ő nekik kezét.
30. Jo kedvet adott nekik haborgatojok előtt,
Mikor ellenségek előtt kedvek el nyött,
90 Ismét nekik kedvet szött.
31. Ur Isten minket néped pogány kézből szabadits,
A' te szent nevedért örömmel gazdagits,
A' fogságból megh tágits.
- 95 32. Az Izraél Istene örökké áldot légyen,
Töllünk tisztességet s- dütsöséget vegyen,
Mind örökké ugy légyen.

64 IV mégh hogi le 65 II versengésnek IV versenységnek V versenységnek vizéné.
megh indula VI vize ismét ujjula 66 VI Moyses 71 III annak 73 V kedvére 75 II
el romlla 76 II—III, V az ondokságért 77 IV ez fertelmes 78 IV Ez nagy 79 VI [A
sujtolák szó helye üresen hagyva.] 80 II vaniokliak VI vajuttak [!] 85 II szövetségek
86 II, VI Azert 87 I—III néki IV—VI nekik 90 III [kedvet hij.]

PSALMUS CVII.

Nota: Halgasd meg mostan Felséges Isten etc.

- 1 1. Hirdessétek a' Felseges Istent, mert ő irgalmas
 s- az ő kegyelme mind örökké meg' áll;
A' szegényekre szükölködökre az ő jova le száll
Ditsérjek Istent mindenek mert szent, es jovolta meg' áll.
2. Ditsérjek azok, a' kiket Isten budóságokban
 sok akadálytól kegyesen meg' tartot,
5 Hogy életeknek szerentséjeknek semmi kár nem ártot,
 Hogy szándekokban minden dolgokban gyámolt az Ur tartott.
3. Az pusztá helyen a' hol út nintsen hogy tévelygettek
 ájittatoson várást kívántanak,
 Az éhség miatt szomjuságh miatt hogy el lankattanak,
 Fáratságokban nyavalyájokban fel kiáltottanak.
- 10 4. Jelen löt az Ur es az inségből ki vevén öket,
 jo utra vitte hogy várást érnének,
 Az után jol tött vélek s- Vezér löt hogy el ne térnének,
 Ne lelnének lest, hanem egyenest el menni mérnének.
5. Haza vágyodo s- sovargo lelkek meg' vigasztalván
 nagy éhségekben ételt szolgáltatott,
 Szomjuságoknak meg' oltásának jo italt mutatot,
15 Az el nyugváásra s- el aluvásra tsendes helyt adatott.
6. Hirdessék azért a' nagy Ur Istent, mert ő irgalmas
 -s- az ő kegyelme mind örökké meg' áll,
 Az szegényekre szükölködökre az ő jova le száll,
 Ditsérjék Istent mindenek mert szent és jo volta meg' áll.
7. Ditsérjek azok a' kik kötözve tömlöczben ültek
 es a' halálnak árnyekában voltak,
20 Kik noha az Ur Szent neve ellen nagy káromlást szoltak,
 De az Isten oly nagy kegyelmes hogy azért meg' nem holtak.
8. Hogy inségekben az Ur Istenhez fel kiáltottak
 az Isten öket meg' szabadította,
 Kezek kötelét láboknak nyüget böltsen meg' oldotta,
 A' sötétségből a' mély tömlöczből ki igazította.

5 III szerenczyeknek 7 VI orvast kívántanak 11 VI Az uton 14 III meg oltásául
IV meg oltásoknak VI meg oltására 15 II, V hel adatot IV [Más kézírással:] Az niugu-
váásra es el alvásra tsendes 16 VI Hirdessétek azért a' nagy Istent 19—39 II [Hiányzik.]
22 IV fol kiál<tot>tának 23 III meg oldosza 23—24 VI [Ide került a 26—27. sor.]

- 25 9. Elöttök a' vaskapukat es az vas lakatokat
 öszve rontotta s- szabadokká tötte,
 Örizök ellen kergetök ellen oltalmában vötte,
 Meg' mentvén fejek kevés idéjek igen sokká tötte.
10. Hirdessék azért a' nagy Ur Istent mert ö irgalmas
 s- az ö kegyelme mind örökké meg' áll;
 A' szegényekre szükölködökre az ö jova le száll.
 30 Ditsérjek Istent mindenek mert szent, es jo volta meg' áll.
11. Ditsérjek azok a' kik ö magok sok bünben ejtvén
 nagy betegségben sokat nyomorgottak,
 Mit inyek kostolt kezek tova tolyt mindent megh utáltak,
 Nagy kénok miatt lelkek el riatt és féligh meg' holtak.
12. Ily nyavalyában hogy az Istenhez fel kiáltottak
 az Isten öket egészsegre hozta,
 35 Tiszta vizével szent igéjével bünökből ki mosta,
 Testek tokából halál torkából ismét vissza hozta.
13. Hirdessék azért a' nagy Ur Istent mert ö irgalmas
 s- az ö kegyelme mind örökké meg' áll,
 A' szegényekre szükölködökre az ö jova le száll:
 Ditsérjek Istent mindenek mert szent és jo volta megh áll.
- 40 14. Ditsérjek azok a' kik a' tenger melységet járják
 keresményeket es ugy szaparittyák,
 Az Ur irgalmát es nagy hatalmát mert ezek láthattyák,
 Mikor a' tengert a' nagy szélveszek éppen fel forgattyák.
15. Ugy teczik hogy az nagy habok vélek az Eget ütik
 neha a' tenger fenékre le vetik,
 Szörnyü a' szélvész lelkek tsak hal s- vész, szívöket el ejtik,
 45 Nagy félelmekben tenger vizébe kéntsek mind ki vetik.
16. Nints semmi eszek mint a' részegek tántorogh inok
 szédeleg' fejek és reszket a' testek,
 El *alitkozna* meg' fogyatkozna nints semmi erejek,
 De az Istennek hogy esedeznek mindgyárt jó melléjek.
17. Le tsendesitti a' nagy szélveszet, a' tornyos habot
 le szállittya és egyenessé tészi,
 50 Hogy meg' szünt a' szél tsendes üdö kél azokat fel vészi,
 Es a' szárazra a' kévant partra mind edgyigh ki tési.

25 VI Elöttök menvén az vas kapukat és az nagy erős vas lakatokat [!] mind öszve rontotta 26—27 VI [Ide került a 23—24. sor.] 27 III—V kedues idejek 28 VI Hirdessétek azért az nagy Istent 29 IV Az sziligyekre 33 VI el bádgyot 34 V öket edgyessegre 36 VI Testek dohábol 37—39 V [Hiányzik.] 40 II iartak 41 VI láttyák 43 II nagy bakok [!] III fenekere VI fenekére vetik 45 VI bé vetik 46 II—III reszegnnek 47 I, III, VI szakatkozna II, V alitkozna IV alitkoztak megh fogyatkoztak 51 VI ki viszi

18. Hirdessék azért az nagy Ur Istent mert ő irgalmas
 s- az ő kegyelme mind örökké megh áll,
 A' szegényekre szükölködökre az ő jova le száll;
 Ditsérjek ötet mindenek mert szent, es jovolta meg' áll.
- 55 19. Ditsérjek azok a' kik a' földel kötöttek frigyet
 munkájok utan hogy őket taplallya,
 Az Ur, nem senki a' földet a' ki essövel hizlallya,
 Ugyan ő viszont, ha vizet nem ont, igen megh aszallya.
20. Az sovány földet kövérre tészí a' kövér földnek
 sirját el veszi s- nagy drágaságot ád,
 Ha ő le tekint, essö vizet hint borral telik a' kád,
 80 Az ötet félök önála kellök s- azoknak sok jot ád.
21. De a' gonoszok el fogyatkoznak a' sükségh és a'
 nyavalya őket buval meg' emésztí,
 A' nagy kevélységh és kegyetlenségh a' földről ki veszti,
 Az Ur a' jokra, a' jámborokra áldását eresztí.
22. Az sükségh helyet gazdagságot ád, nyavalya helyet
 egrességgel lát meg' áld bö ház néppel,
 Ezt az igazak látvan vigadnak szübéli örömmel,
 Az Istentelen es a' kegyetlen retteg' félelemmel.
23. Hirdesse azért az Ur Istennek kegyelmességét
 minden a' kinek adatot böltseségh,
 Hogy az Istennek áldot nevének adassék tisztességh;
 Áldot az Isten, mondgya ezt minden övé a' dütsöségh.

163.

PSALMUS CVIII.

Nota: Mikoron Sido Nemzet tartatnék Babyll etc.

- 1 1. Kész az én szivem, Uram kész szivem te néked éneklek.
 Dütsöségemet üdvösségemet tegedet hirdetlek,
 Tellyes éltemben, ditséretemben tsak téged emlitlek.
- Az én Musikám, Cytheram, hárfám hajnalban néked zengh.
 A' te jo voltod, irgalmasságod éneklésemben tsengh,
 A' te jo hired emlekezeted az en nyelvemen pengh.
- 52 I. III ez II, IV—V az VI az; mert irgalmas és az 53 VI eo jovolta száll 54 V Dicsér-
 nek VI Ditsirjék Istent 55 V hogj ötöt 57 IV nem önt 60 VI azoknak jokat 62 II
 kegyetlenségh hij.] VI Az nagy fősvénység, Istentelenség ez földről el veszti 65 II,
 VI Aszt 67 VI Hirdessek; adott böltsséget 68 VI Az Ur Istennek
 Nóta V Haborusaga David kiralynak 2 VI Dütsöségemért üdvességemért

3. Minden népekben nemzetségekből tegedet *dítsérlek*,
 Örvendő szíved és igen hűvel te néked éneklek,
 Az egek felett mindenek helyét csak téged *hirdetlek*.
- 10 4. Ur Isten kely fel, kezéd emeld fel, neved dűtsöítsd meg,
 Nagy irgalmaddal es hatalmaddal minket szabadíts meg',
 Halgasd meg' szomót és add meg' jomót napunkat ujíts meg'.
- 15 5. Ime az Isten szomót füleben cseszte a' Menyben,
 Oltalmat ígér mellyet szívem kér vagyok nagy örömben,
 Mert látom velem jó volta s *jelem* bizom az Istenben.
6. Az Pogány földét sok erős helyét mind kezemben adgya,
 Énnékem fizet kenyeret s- vizet minden népek Nadgya,
 El vévén töllök el osztom földök Isten birnom hadgya.
7. Vallyon -s- ki viszen minket földünkben amaz nagy városba?
 Tsak te Ur Isten ki vől kedvedben vezetv a' járásban,
 Hogy nagy tsudát tégy, előttünk te még' így juttacv áldásba.
8. Mert ugyanis nints másnál olyan kints mint nálad találunk,
 Máshoz náladkül a' szívünk nem fül tégedet Uralunk,
 Te segély minket erőtlenekeket s- nem lészen halálunk.

164.

PSALMUS CIX.

Nota: Az nagy bölts teremést a' ki meg' gondollya etc.

- 1 1. Ditséretem Ura figyelmezzél szomra,
 Mert a' tör ki vagy vonva halálomra,
 Ha gondod nem lészen meg' maradásomra,
 Imé ellenségem hágh az én torkomra.
- 5 2. En felöllem álnok végezést gondoltak,
 Hogy el vessessenek a' fejemhez szoltak,
 Környül vöttek a' kik gyűlölöm voltak,
 Oknélkül rut szokkal engemet tsufoltak.
- 10 3. Hogy szerettem őket azért fenyegetnek,
 Könyörgöttem értek s- im ok most kergetnek,
 A' joért ennekem gonoszszaal fizetnek,
 Jo akaratomért boszuvaal illetnek.

7 I hirdetlek II—VI diczirlek 9 I ditsérlek II—VI hirdetlek 12 VI napomat 15 I jó volta jelen II jó volta s' jelen III—IV jó volta, -s- jelem V s' jó volta jelem VI s' jó volta jelem 17 VI kinyerét s vizét mind énnékem adgya 18 VI fel osztom 21 IV úgy juttacv 23 I szüüök III náladnélkül VI mi szívünk

Nota II—IV, VI Irgalmasz Vrsten immaron ennekem V Minden allat dicser 5 VI Mert felöllem 6 VI halálomra szoltak 8 II tsufolnak 10 VI és im most 12 VI boszszuval fizetnek

- 15 4. Te ötet kegyetlen Ur szolgáljává tedd,
Az által keményen ostorozd, verd és fodd,
Keserves igyében szemed rolla el vedd,
Kárvallások által minden jóvát el szedd.
- 20 5. Mikor áldást keres szörnyü atkot lellyen,
El fodgyon élete napja bé ne tellyen,
Tisztiben helyette másnak álmi kellyen,
Árvaival kemény szívü Ur perellyen.
- 25 6. Kedves házas társa legyen özvegy holtigh,
Fiai budosva bolyogjanak foltigh,
Pusztá hajlékokból kuldulván fárattigh,
Ne találhassanak eledelt nap estigh.
- 30 7. Mindent foglallyon el tölle az usorás,
Máse legyen az is ha titkon penzt el ás,
Keresményet rutul tekozollya el más,
Mindennek ő hozzá a' szive légyen fás.
- 35 8. Az ő árvaitis senki meg' ne szánnya,
Hanem a' városbol házastol ki hánnya,
Hogy magvok szakadgyon sziböl azt kévánnya,
Ő penig' ez dolgot soha meg' ne bánnya..
- 40 9. Az ő elejeknek bünök az Istennél,
Legyen fel jegyezve es tudva mindennél,
Hétszer inkább vétkezzenek szüléjcknél,
Nagyob büntetések. legyén erdemeknél.
- 45 10. Szüntelen az Isten kezét rajtok tartsa,
Ne élyenek hanem a' földről ki irtsa,
Holt tetemeketis földből ki szoritsa,
Mind töstöl fokostol őket el pusztítsa.
11. Mind ezeket penig' nem méltatlan kérem,
Mert tsak azon vagyon hogy ki ontsa vérem,
Hogy igasságomért halál legyén bércm,
De az ő halálát mégh én előbb érem.
12. Mert ő kereste azt hogy átkozott légyen,
Hogy az áldás helyet szörnyü átkot végyen,
Azért minden áldás tölle távol mégyen,
Hogy az átok neki öltözeti légyen.

13 VI őket; szolgálivá 15 III ügjemben 21 VI [Előbb:] holtigh özvegy légyen 22 II—V budosua budossanak VI koldullyanak fottigh 23 VI Pusztá hajlékokban lakjanak mind estigh 24 VI mind estigh 28 VI Mindennek az szive eo hozzá 31 II Hogy masnak [!] 32 II—III dolgot IV—VI dolgot 33 VI eleinek 35 IV, VI Kétszer 36 II—V legien, hogy min-
nennel VI légyen mindeneknél 41 III ezeket tölled nem 46 III helljen VI És az 47 V
mennyen VI Azért az Istenis tölle távul mennyen 48 VI öltözetül

- 50 13. Ezt ő a' bűn után mint vizet úgy iszsa,
Halálára nyeli el és nem jö vissza,
Mint az olajt hogy a' forró test bé iszsa,
Fogja meg' az átok és ne térjen vissza.
14. Atok legyen talpig' valamit fel öltöz,
Sok gonosságáért üttessék a' földhöz,
55 Legyen ez jutalma a' ki engem üldöz,
Mert én réám hamis izenetet küldöz.
15. Te pedig' Ur Isten életemnek Attya,
A' kinek jó kedve szívemet megh hattya,
Ártatlanságomat szent Felséged láttya;
60 Tarts meg' engem és légy reménségem Attya.
16. Mert én szükölködő s- igen szegény vagyok,
A' kik haborgatnak penigh igen nagyok,
Én szívem szakadva felette bus vagyok,
Mint edgy fűtó árnyék csak hamar el fogyok.
- 65 17. Edgy helyből az pusztán ugrom a' más helybe,
Ugy kergetnek mint a' sáskát a' mezőben,
Meg' tsökönt az inam a' sok ehezésben,
El száratt husom a' nagy ösztövérségben.
- 70 18. Ez mind keservesb hogy ő nekik tsuff vagyok,
Hogy rajtam tsovályyák fejek ez roszt fajok,
Ugy teczik hogy csak nem az halálba fagyok,
Oly szomorúságban keseredve vagyok.
- 75 19. Uram én Istenem segély meg' engem már,
Segítséget fejem csak irgalmadtol vár,
Ne engedd bennem hogy essék valami kár,
Mutasd meg' hogy nekem te vagy erős kö vár.
- 80 20. Csak te áldgy meg' ám bár átkozodgyanak ők,
Mind meg' szégyenednek a' gonosz tsalárd fők,
Mert nagy erejekben bizván ditselkedők,
S- én akkor örülök hogy pironkodnak ők.
21. Fel szóval ditsérem az én Istenemet,
A' ki meg' tartotta ártatlan fejemet,
Sok ezer nép között mondom énekemet.
A' mellyel ditsérem jól tött Istenemet.

49 II Eszt eö bön 50 V el azt nem VI [Hiányzik.] 51 II olajat IV forró tűz VI olajt az forró test hogy 56 VI Én réám hamis izeneteket küldöz 59 V latta 62 VI azok igen 64 VI Mit a' fűtó árnyék oly hamar 67 VI az nagy 68 V El száradt husom az ösztövérségben V Megh száratt az husom 70 III fejek és roszt szájok [!] V fejek és roszt fajok [vagyok-b. jav.] 71 IV nem maidd halálban VI halálban jutok 78 II ez gonosz IV-V meg szegényülnek ez

22. *Sirván Dávid király az Ur Isten előtt,
Igyen fohászokodék eo halála eleött,
Rajta ellensége hogy ne venne eleött [!]
Hanem azok ellen adna néki erőtt.*

165.

PSALMUS CX.

Nota: Mostan Ur Isten hozzád kiáltunk keserüség etc.

- 1 1. Mondot Uramnak az Ur: Úly vesztegh az én jobbom felöl,
Gondod viselem soha nem vetlek el a' Szemem elöl.
2. Ellenségidet lábaid alá rakom mint edgy sámosty,
Erőmet reád adom mint edgy meg' győzhetetlen gyámolt.
- 5 3. Az Ur Sionbol meg' hirdeti hogy te ö Királya vagy,
Benned meg' nyugszik es a' fejedem kegyelme léssen nagy.
4. Ne fely, azt mondta, ellenségiden méltosaggal Ur legy,
Uralkodgyál es a' Pogánokon nagy birodalmat végy.
- 10 5. Az Országgh népe jo kéje szerent melletted fegyvert fogh,
Az ütközetre a' Pogány ellen, hogy erőd helyet fogh.
6. Szentséggel diszes vitezlő néped mint hajnali harmat,
A' fűvön mint áll, az ellenségen ugy veszen hatalmat.
7. Oly örömben léssz a' pogánokon hogy győzedelmet véssz.
Hogy mint edgy Fő-pap áldozatokat Istennek magad téssz.
- 15 8. Mert az Ur ezen meg' esküött hogy te király s- Fő Papis legy,
Azért Istennek mint Melchisedek áldozatokat tégy.
9. Az Isten neked jobbod felöl áll és bátorságot ád,
A' királyokat mind öszve rontya valakik törnek rád.
10. Mondot az Isten az en Uramnak: Bird a' poganokat,
Ellenségidet le vágván törd meg' minden hatalmokat.
11. Hogy azért az Ur így szollot nyilván győzedelmet véssen,
Es a' fejében diadalmason szép Coronát téssen.

15-23 I-V [Hiányzik.] VI [Lásd a fősövegben.]

Nota II Jer emlékezünk keresztyén nepek az etc. 4 I-II, V Örömet III-IV, VI
Erőmet 10 II erőd keduet VI ellen szerentséd jól forogh 13 I, V Ily II-IV, VI Oly 22
Hatalmat és szép

PSALMUS CXI.

Nota: Mennyei Felségnek Ura es Istene etc.

- 1 Szivel igen hüvel az Ur Istent vallom,
Minden eröm szerént nevét magasztalom,
Mástolis örömmel ditséretet hallom,
Mert ő minden felet áldando hatalom.
- 5 Igen nagyok az Ur dolgai és szépek,
Olyak mint szem előtt ki terjesztet képek,
Mellyekre nézhetnek kedvel minden népek,
Mert diszesek dütsőségesek és épek.
- 10 De az Isten nem tsak erős és hatalmas,
Hanem igen jó és felette irgalmas,
Szeme előtt a' jo örökké jutalmas,
A' kik hozzá térnek azokhoz irgalmas.
- 15 Innét nagy jo volta teczik az Istennek,
Bő eledelt adot a' pusztán népének,
Kik noha ellenne jártanak frigyének,
De méghis kegyelmet nyertenek fejeknek.
- 20 Nagy hatalmát penigh im ezzel mutatá,
Hogy népét a' pogány földébe juttatá,
Az hatalmas népet földetöl meg' fosztá,
Es az ő népének fejenként fel osztá.
- Igaz mondo ez Ur a' mit mond meg' léssen,
A' joért a' joval mindenkor jól téssen;
De a' gonoszoktól kemény számot véssen,
S- minden dolga után ditséretes léssen.
- 25 Megh marad és meg' áll a' mit porontsol -s- hágy,
Az ő szent törvénye hü erős és nem lágy,
Nem lehet az nyomos a' ki ez ellen vágy,
Ki azon által hágh annak élni nem hágy.
- 30 Ez végre váltá meg' az Ur az ő népét,
Hogy a' nép meg' tartsa az ő Ura frigyét,
Szentellye és féllye Istenének nevet,
Tellyes életében és keresse kedvét.

Nota III Segitsegül hyuk az Menybeli Istent IV Minden állat ditsir Ur Isten V Irgalmaz Ur Isten im VI Az nagy bölts terempest etc. 1 V Istent áldom 6 IV, VI k teriedett 8 I—III, V szépek IV, VI éppek 10 I—III jois, s- IV—VI jó és 15 V ellenek 20 II Az eő nepenek V el osztá 21 III, V az Ur 27 IV, VI az ellen 28 II által hágy 29 V megh Isten az eo

- 35 9. Mert minden jó feje az Isten felelme,
Ki Istent nem féli nintsen annál elmé,
A' ki Istent féli azon áll kegyelme,
Mert jó hirt és áldást ad az ő félelme.

167.

PSALMUS CXII.

Nota: Onszol minket Dávid Prophéta az Soltár könyvben.

- 1 1. Boldog' ember a' ki hűtből az Istent féli,
Az ő szent törvénye szerint napját szentül éli.
2. Annak minden maradékja hatalmas léssen,
A' jamborok maradékja kívánt áldást vészen.
- 5 3. Bövön léssen hajlekában marha s- gazdagságh,
Mind örökké meg' őrizi ötet az igasságh.
4. Az Ur ötet egyebeknek nap fenyül adgya,
Hogy azokat a' sötétben el veszni ne hadgya.
- 10 5. Haboruságh idejenis szépen viragzik,
És egyebek nagy hasznára bő gyümöltsel magzik.
6. Kedvel töllyes igen kegyes irgalmas es hű,
Igasságos es ő benne könyörülő a' szü.
7. Mint hogy jámbor adakozik igen jó kedvel,
A' kik tölle költsön kérnek ad örvendő szivel.
- 15 8. Minden dolgot tisztí szerént eszesen bírja,
Igy örök emlékezetre jó hírét fel írja.
9. Soha semmi féle gonosz hir névtől nem fél,
Az Istenben bizvan igen bátorságoson él.
- 20 10. Hellyén szive és nem rettegh szent dolgot beszél,
Ellenséghe felől minden jó dolgokat remél.
11. Osztogat és nagy örömmel ad a' szegénynek,
Örökké meg' marad hire jótéteményének.
12. Az Istent nem félő ember ha meg' láttya ezt,
Agyárkodvan fogaival ha lehet kedvet vesz.

7 III egjebnek 8 VI nem hadgja 16 VI emlékezet [utólag hozzáírva:] ben 19 II
Mellien szive V melly dolgot 21 II szegényeknek 22 II io tetemeninek 23 II ember hogy
a megh IV ember hogy megh 24 VI Agyarkodik

13. De az Istenteleneknek minden szandékok
Nagy hirtelen füstbe megyen minden kívánságok.
14. Száz tizenkettöd énekben David ezt mondá,
Melyben a' Szent jámbor embert ditsérven így áldá.

168.

PSALMUS CXIII.

Nota: Ditsérem az *Ur Istent* minden üdeoben etc.

- 1 1. Istennek áldot népe szived arra bird,
Hogy a' te jól tött Urad szent nevét ditsérd:
Aldot az Ur neve
Most es örökkön örökké,
5 Minden nemzetségek közzé
Terjedgyen kedve.
2. Nap támadattól fogva mind nap nyugotigh,
Ditsértessék szent neve mind örök éltigh,
Minden népek felet
10 Az Isten méltóságoson
Fenn ül nagy boldogságoson
Az Egek felet.
3. Hasonlatos kitsoda lehet ő hozzá?
Avagy a' mi az Isten ki lehet azzá?
15 Foghatatlan fényben,
Nagy dütsőséges felségben
Ki mondhatatlan szépségben
Lakik a' Menyben.
4. Illyen felséges székből mindent által lát,
20 Tudgja mit tart a' Meny, Egh, a' viz és föld hát;
A' szegényt fel vészi,
Hogy a' földön meg' szemléli,
A' ganébol fel emeli
Es Urrá tészli.
- 25 5. Az Ur hasznossá teszi az haszontalant,
Sok magzattal meg' áldgya ő a' magtalant,
Ki midőn Anya lött,
Látvan meg' szaparodását,
Magán Isten szep áldását,
30 Nagy örömet vött.

25 II istentelennek 27 II, V Szaz es tizenkettöd III Száz s tizenkettöd IV Száz és tizenkét 28 II ember

Nóta I, III Urat II, IV—VI Vr Istent 2 IV—V uradnak szent 6 IV Terjedgien har-
7 II Nap tamattól 8 IV Ditsiriétek szent neuét 15 IV Láthatatlan 16 VI <fényben> felség-
ben 17 V—VI felségben 19 V Igen felséges 20 IV—VI égh viz és az földhát 26 III má-
gaszattal meg álgya es az

PSALMUS CXIV.

Nota: Oh Izraël szerető népem, halgassad az én törvenyem etc.

- 1 1. Mikor Izraël Aegyptumbol,
Ki jöve a' nagy rabságbol,
Akkor az Ur akarattyából,
Fel emelkedék a' porbol.
- 5 2. Az Isten mert hatalmas kezét,
Rajtok mutata erejét,
Meg' áldá az ő saját népét,
El nem vöve rollok szemét.
- 10 3. Hogy őket valoban szeretné,
Meg' tetczek hogy vezérленé,
És hogy oltalma alá venné,
Szenté s- hatalmassá tenné.
- 15 4. Mert hogy őket a' tenger látá,
Szárazon által botsátá,
A' Jordanis vissza fordítá,
Vizet hogy őket megh látá.
- 20 5. Az hegyek ugy meg' ugrálának,
Mint a' kosok megh ugrálnak,
A' halmokis ugy meg' jádžának,
Mint a' bárányok megh jadcznak.
6. Mi dologh tenger hogy el oszolsz?
Te Jordán hogy tés vissza folsz?
Mi dologh Hegy hogy így megh hajolsz?
Te halom le miért omolsz?
- 25 7. Az Jacobnak Ura Istene
Elöt vesztegh ki lehetne?
Ez nagy Urtol oh ki nem félne?
Elölle el ki nem térne?
- 30 8. Ő az követ vizzé olvasztya,
Nagy folyo viznek támasztya,
A' köszálat ő meg' fokasztya,
Annak bö vizét árasztya.
- 35 9. Szent David az éneklő könyvben,
Száz es tizennégy részében,
Az Istent ditséré *lelkében*,
Igy örvendezvén szívében.
- Seqvuntur Cantica Graduum.

11 V hatalma 13 II latna 21 V hogj tenger 23 V hogj hegy VI hegy így 31 V
megh szakasztya 35 I—II lélekbén III—IV, VI lelkében V Az Isten [1] dicsere lelkében

PSALMUS CXV.

Nota: Mikor Senacherib a' Jerusálemet megh szállotta etc.

- 1 1. Dűtsőséget Uram a' te nevednek adgy,
Mert tsak a' te neved mindenek elve nagy,
Minket népeidet tarts meg' azért s- ne hadgy,
Hogy igert hütöd így lássa Pogány ki nagy.
- 5 2. Mert ha minket Uram tartani nem sietoz,
Ha praedára kemény mostoha kézbe vecz,
Ellenség' megh epeszt, s- te juhaid ki mecz,
Es azt mondgya: velünk jól soha nem tehez.
- 10 3. Ur Isten bizony a' Menyben nagy Ur te vagy,
A' te két kezed a' földre ki nyujtva nagy,
Ha mit tenni akarsz mindenható te vagy,
Dűtsőséget azért a' te nevednek adgy.
- 15 4. Az ö Istenek a' föld moha fogta el,
Embertől faragott, nints szive, czifra jel,
Ezüst és arany az ember emelte fel,
Mint edgy váz tsak ugyan olyan alak fa jel.
- 20 5. Nem szoll, sem soha nem lát szeme, néma, vak,
Nem hall sem soha nem illatol ez alak,
Nem futhat ki ha rá dölnekis a' falak,
Nem szoll ugyis a' mint szollanak az halak.
- 25 6. Nem éreznek az ö Isteni semmitis,
Hasonlo légyen ám Istenihez öis,
Meg' tsalatkozik ha a' szive bizikis,
Mert szót érte bizony nem tehet edgyetis.
- 30 7. Az Istenben legyen tsak mü nekünk hütünk,
Segitséget az Ur szent neve hoz nékünk,
Féllyük a' nagy Urat a' mü jó Istenünk,
Segitséget az Ur szent neve hoz nékünk.
8. Nem felejt el az Ur a' mü kegyes Atyánk,
Meg' áld gondgya vagyon fiaira reánk,
Hatalmával igen tartya édes hazánk,
Mert olyan mi nekünk mint az erős palánk.

5 III Uram minket 6 I, III A' II, IV—VI Ha 8 III soha jól 17 V—VI lát soha néma 18 IV illatoz 19 V rá törnekis 23 IV ha eo szive 28 IV [A zárójelbe tett sor után:] Mindent meg találunk a' mire vagi szívünk

- 35 9. Az Ur a' ki lakik Menyben vagyon velünk,
Meg' áld, megh szaporitt, életet ád nekünk,
Boldoggá teszen ő tartya szegény fejünk,
Áldassék hogy az ő nagy neve mü töllünk.
- 40 10. Mert ugyanis Uram nem azok áldanak,
A' kik holtok után földbe le szállanak,
Sem a' kik gonoszok s- tölled el állanak,
A' kik elnek hanem tsak azok áldanak.
11. Ditsérjük mü azért az mi kegyes Atyank,
Mert gondot visel és szent szeme néz reánk,
Mü ő nyája vagyunk ő mi nekünk Atyánk,
Ő meg' tartya velünk a' mi szegény hazánk.

171.

PSALMUS CXVI.

Nota: Mely hatalmas a' mü Urunk az Isten etc.

- 1 1. Szeretem az Istent az en szivemből,
Mert könyörgésem el fogá kezemből,
Mikor csedeznem nagy keservemből,
Megh hallá hogy kiálték szükségemből.
- 5 2. Immár szinte halál torkában valek,
Jo részt a' méregben ugyan bé falék,
Melytől tsak nem szörnyü halált megh halék,
Oly keserü nagy fájdalomban valék.
- 10 3. Rövid szoival de mondék az Istennek;
Uram a' ki gyámola vagy mindennek,
Ne akarjad veszedelmét fejemnek,
Szabadittoja legy inkább lelkennek.
- 15 4. Ezt alig' végzem el, szomot meg' hallá,
Meg' keseredet szivemet meg' szállá,
Boszumat ellenségimen megh álla,
Szivem azt hogy kegyes az Ur meg' vallá.
- 20 5. Bizony kegyes igaz és irgalmas ő,
Kik magokat rá bizzák azokhoz jő,
El vettetet árva valek s- fel von ő,
Immár szivem keserüségben nem fő.

33 III bé szállanak 41 VI azért mi 42 II rank 43 V—VI nyaij 44 II, V—VI Es megh
7 VI halállal [beszúrva: meg] 15 II—III, V—VI ellenszegemen

6. Ne háborogj bennem ez után lelkem,
Abban nyugodgy ki meg' botsáttya vétkem,
Igen jól tevöm a' nagy Isten nekem,
Búm után mind izesse térszi étkem.
- 25 7. Mostis engem az Izraélnek szente,
A' jelen való haláltól meg' mente,
Szemeimről sűrű könyvem el kente,
Hogy törbe ne essem attól meg' mente.
- 30 8. Enis szeme előtt már szentül élek,
Mast olyan igen mint ötöt nem félek,
Bizvást szollok felölle tsak jót vélek,
Emberek között Istenesen élek.
9. Reá képést én többször nem szollok így,
Hogy fel bomol az Istennel kötöt frigy,
Bizony igaz az Ur soha nem irigy,
Beszédének oh én lelkem bizvást hidgy.
- 40 10. Jovoltáért az Istennek mit adgyak,
Kedvet nála vallyon -s- mivel talállyak,
Engem jó tétemenyi fellyül mulnak,
Rajta minden tetemim el ámulnak.
11. Hálá ado áldozatokat teszek,
Mind addig' szent neve hirdető lészek,
Valameddig' hogy éllyek Eget vészek,
Nevét félem és szofogado lészek.
- 45 12. Szeme előtt drága halála annak,
Valaki éltében akarattyának,
Bé töltöje volt porontsolattyának,
S- hiven szolgált ő neki mint Attyának.
- 50 13. En te néked szent Ur Isten könyörgök,
Mint szegény hü szolgád elődbe görgök,
Ajtain irgalmasságodnak zörgök,
Éltemet hogy meg' tarts azon könyörgök.
- 55 14. Ezt fogadom énis te neked szentül,
Hálá ado szivem hogy tölled nem hül,
Kedves és jó illatu gyümölsöt szül,
Benned nyugszik es a' te házadban ül.

23 II teuő; ennekem V—VI az Ur Isten 42—43 IV [Fordított sorrendben.] 48 V—VI r :
uranak 49 VI [A 13. és 14. vsz. felcserélve.] 50 IV előtted zengek VI gorbek [!] 51 IV
VI Atyai 53 II—IV Aszt 54 I [A tölled szó d-je m-ből jav.] IV—VI Háládó; el r--

PSALMUS CXVII.

Nota: Adgyunk hálát az Urnak mert erdemli. etc.

- 1 1. Ditsérjétek az Istent minden népek,
Minden nemzetek ötet ditsérjétek.
2. Mert meg' sokasodot az ő irgalma,
Mindenekben mutatva nagy hatalma.
- 5 3. Az Poganokotis kedvébe vötte,
Örökös fiaivá őket tötte.
4. Megh atta mit ígért volt az Atyáknak,
Ábrahámnak es a' szent királyoknak.
- 10 5. Az Isten örökké kegyes és igaz,
Igaz és neve mind örök éltigh az.

PSALMUS CXVIII.

Nota: Szent Dávid Propheta éneklő könyvének etc.

- 1 1. Irgalmas az Isten es igen kegyelmes vallya meg' ezt Izraël,
Soha semmi elme nagy kegyelmességét jo voltát nem éri fel,
Mellyért igaz hütből örvendetes sziből az Istent áldanom kell,
Mert irgalma felől mely engem vött elől adatot bizonyos jel.
- 5 2. Mikor szorongának segítségül hívám az Urat és megh hallá,
Megh tágitván engem háboru szivemet bátorsága meg' szállá.
Az Isten én velem, ember nem árthat, eszt lelkem bátron meg' vallá,
Minden ellenségem semmi, mert boszumot az Ur rajtok megh állá.
- 10 3. Job dolog' soha nints mint jo reménséggel az Ur Istenhez futni,
Jobb Istentől hogy nem valami embertől minden szükségben várni,
Az Urhoz kell inkább hogy sem mint valamely Fejedelemhez jutni,
Istenben mert a' ki bizik minden helyen tsak a' mér bizvást járni.
- 15 4. Imé szamtalan sok nemzetségek engem, környül vettenek vala,
De az Ur Isten lön az én életemnek meg' győzhetetlen fala,
Mint a' nagy raj méhnek soksága szinten ugy környül vöttek vala,
De az Ur nevében köztök meg' maradt és lelkem meg' nem hala.

7 V igertel volt atyáknak

7 II Es Isten III Ez Isten IV Ez Isten; ezt bátor szivel megh 8 II—III raitck az vr
9 V mert io 10 II valamely embertől minden szükségben III—VI valamely embertől
11 I futni II—IV jutni V—VI hogj rem mint valami fejedelemhez jutni 14 VI életemnek
győzhetetlen kö fala 15 IV soksága; környül vettek vala 16 V nem vala [!]

5. Mert az Ur Istennek nagy haragja őket szertelen meg' emészte,
Büntetlen őket hozzám jó voltáért soha el nem ereszte,
Miképpen az aszszu tövis bokrokat az sebes langh úgy el veszté,
20 Ki *öntöt* vérekké mint edgy nagy bö vizzel a' földet meg' fereszté.
6. Reám rohant vala de a' szent Istennek nevében el nem esém,
Az Ur Isten ügyöm fel véven gondomat viselé addég' lesém,
Az Ur Istent segítségére hini igen sieték és nem késém,
Valameddig' élek, ditselkedem benne hogy halálba nem esém.
- 25 7. Nem más hanem csak ez hatalmas Ur adá nekem a' diadalmat,
Az ő erejétől magasztaltatám fel és vök ily nagy hatalmat,
Hiszem ez utanis hogy ő nekem mutat mindenkoron oltalmat,
Meg' nem halok hanem élek ő általa vöttem ily bizodalmat.
8. Megh vere sujtola az Ur Isten engem de nem hagyta meg' halnom,
30 Ez nagy irgalmáért akarom az Urat mind örökké uralnom,
Nyissatok kaput es az igasságh után késerjetekek bé szálnom,
Ahol az Istennek győzedelmem után ilyen hálát kell adnom.
9. Hálá legyen neked édes Atyám Uram hogy engem meg' halgatál,
Hogy ügyömben löl és nagy diadalmason szép győzedelmet adál,
35 A' ház építők meg' vetésekre képést engem hátra nem hagyál,
Hanem mint edgy erős szegelet követ a' háznak szegiben rakál.
10. Ez nem más hanem csak te általad lött hogy tudálkozzék minden nép.
Ez amaz te napod mellyen a' te kezéd által az en fejem épp,
Ime Uram mostan jelen vagyom velem hogy áldozzék a' szent nép,
40 Ajándékát azért jó kedvel érettem fogjad a' mely igen szép.
11. Ur Isten áldot légy s- minket áldottá tegy szerentsétsited fejünk,
Áldot a' ki meg' jött az Urnak nevében s- meg' vigasztalá szivünk,
Áldott az Ur Isten örökké Mennyégben ki ezt mivelte velünk,
Hogy diadalommal egészégben meg' jött Urunkat láttya szemünk.

174.

PSALMUS CXIX.

Nota: Urnak szolgálai noh ditsérjetekek min etc.

A.

- 1 1. Boldogok a' kik hütök meg' örzik s- ártatlanul élnek:
Áldottak a' kik a' törvényt tészik s- az Istentől félnek.
2. Soha ezek bünt hogy szivökben tünt a' joságh nem téznek:
A' joban szivel, szivel es hüvel örcgbülést vésznek.

19 II bokorkot [!] 20 I ontot II—VI öntöt 22 II addigh leszen 23 II Isten 26 II magasztaltatom 29 II nem hagial V az Isten 30 III ez urat IV nagy jó voltaért V—V iovoltáért akarom ez 35 II utekszekre [!] IV—VI vetésére 36 IV mint erős; rakala [rakál-ból jav.] 37 II hogy tudakoszek 40 V kedvel ertettem 42 IV az a' ki ieot 43 II mennyekben IV mennyekben kj ezt mivelé
4 V szivel es hüttel

- 5 3. Oh vajha a' szü lenne bennem hü s- az Ur szaván járna
Szégyent magára semmi dolgára akkoron nem várna.
4. Uram tégedet szent törvényedet őrizlek mind éltigh:
Engem te se hadgy, kedves áldast adgy tarts megh örök éltigh.

B.

- 10 5. Engem te szolgálád Uram fogj hozzád s- törvényed meg' tartom:
Tellyes szivemből minden kedvemből ez ki fogo partom.
6. Az en szivemben immár vagon ben el rejtve a' te jód:
Uram áldot vagy, oktass el ne hadgy, add meg' ertenem szód.
7. Igy törvényedet szent beszededet hogy meg' tanulandom:
Ez gazdagságom drága jóságom mindeneknek mondom.
- 15 8. Az mit nekem szolsz, a' mit porontsolsz tsak arra gondolok:
A' mit hadcz annak a' drága jonak ugyan megh holdolok.

C.

9. Uram szolgálóddal jo akarattal velem kérlek jol tégy:
Hozzád halgatok, tölled tanulok tsak engemet fel végy.
- 20 10. Ez földön a' migh budosom addigh szoly beszely én velem:
Ezt betegh szivem ájittya kedvem hogy szód légyen jelem.
11. El vesztéd őket a' gonosz főköt kik téged el hadnak:
Az én két kezem nyelvem és eszem törvényedben vágynak.
12. Gonosz hirt nevet minden rosz kedvet távoztass el töllem:
Hogy mindenek szót, mondhassanak jót, mindenütt felöllem.

D.

- 25 13. Sok bánat miatt szivem el fonnyatt, Uram vigan éltess;
Hadd tudgyam mit bánasz, tudgyam mit kévansz, bánattal ne
féltess.
14. Az mit fogadtál mindent meg' adtál mikor tölled vártam;
Mostis megh ujits, örömmel tanits, lám utadan jártam.
- 30 15. Latvan sok vétkem, megh olvad lelkem ugy bánkodik bennem;
Hadd kedved vennem adgy jót mivelnem, ne hadgy gonoszt
tennem.
16. Te tölled függök, szájadtol tsüggök, ne hadgy bünbe jutnom:
Akaratodnak utát lábamnak hadd örömmel futnom.

5 II uolna bennünk VI bennem lenne 10 III minden erőmből 16 IV iónak vigan meg 19 V Ez földön addigh a' mig budosom addigh szoly 20 I velem II, VI ielen III—IV jelem V ielenn 22 III vadnak IV—V törvényedre VI törvényedre vadnak 23 I én II—VI el 26 VI ne illes 28 V—VI megh tanics örömmel ujics 31 IV szauadtól csüggök

E.

17. Uram fel készits, engem megh tanits a' te szerzésidre;
Hogy lelkem élyen s- gondot visellyen szent végezésedre.
- 35 18. Az te utadra, élő kutadra kévankozik szivem:
Marha gyüttésben, kénts keresésben, ne hadd esni kedvem.
19. Fajtalanságtol, gonosz hivságtol fordits el szemeim;
Napom jól élyem, szent neved félyem, viseld ugy kezeim.
20. Szégyent ne vallyak, minden jót hallyak tselekedd azt velem;
40 Légyen a' törvény, mint erős sövény, nekem igaz felem.

F.

21. Ha ezt miveled, *ha* így viseled magadot en hozzám:
Az ellen ki bant, avagy rajtam szánt, bátron meg' nyitom szám.
22. Tsak te velem legy tsak velem jól tégy mindent tölled várok:
Szent törvényedben, végezésedben mind örökké járok.
- 45 23. Mindenüt bizvást megyek és futvást mert törvényed tartom:
Urak előttis kiraly előttis a' te igéd partom.
24. Gyönyörködtetem s- örvendeztetem szivem a' te szodban:
Szeret lelkem és téged ohajt lés fel öltözven jodban.

G.

25. Emlékezzél megh rollam es add megh a' mit meg' ígértél:
50 Tsak a' vigasztalt, az adot jó gyalt szoddal hogy éltettél.
26. Az kevély fiak, negedes Iffiak engem meg' nevettek:
De igéd mellől soha affelől mas utra nem vöttek.
27. Eszemben jutott, szüvembe futot vigasságh hozó szód,
Hogy a' latrokkal a' gonoszokkal nintsen meg' oszto jó.
- 55 28. Szarándok voltam s- enekül szoltam a' te szerzésidet:
Ez minden kedvem hogy örzi szivem szent végezésidet.

H.

29. Jutalmam az Ur engem bu nem fur, mert enyim az Isten:
Az szent Ur kedve meg' esik szive, rajtam minden esten.
30. Ha lábam ki tért ismét vissza fért a' te ösvenyedre,
Igen fülelek, gondot viselek minden törvényedre.

33 I [tanits utólag a sor fölé írva.] 34 III—IV, VI végezésidre 35 III keuánkozik lelkem
36 III esni szivem 39 V mindent iol 41 I hogy II—VI ha 42 IV Ez ellen 45 III megyek
mind futuást VI bizvást, végigh és 48 VI lelkemis 51 V megh vetettek VI Ez 55 III
törüenydet V egjedül szoltam a' te szerzésedet 56 V végezésedet 59 IV, VI ösvenyidre V
vissza tért 60 II, IV, VI törüenyidre

31. Az kegyetlenek Istentelenek szorongatnak engem:
De én Ejjelis nagy bus szivelis a' te neved zengem.
32. Az jámbor nem sok de azok társok vagyok a' kik felnek:
Mert kegyelmedben azok kedvedben tsak a' kik jól élnek.

I.

33. Uram én velem azt nem érdemlem a' mely jokat tőttel:
Taníts es oktass a' jora szoktass ha immár fel vőtél.
34. Hogy bünben valek, tsak meg' nem halek, de most néked élek:
Uram te jó vagy, ennekem jót adgy, taníts s- tölled félek.
- 70 35. Az fel futt szivek hozzam nem hivek, de én benned bizom;
Szép beszédeddel szent törvényeddel gyönyörködven hizom.
36. Hogy bumtol el holt szivem, jomra volt, mert abból meg' tudtam;
Hogy szód sok kintnél arany ezüstnél jobb a' melyhez juttam.

K.

37. Két kezed formált engem és tsinált, okossáis tégy hát:
Hogy mikor élek és tölled félek örülljön a' ki lát.
38. Uram látod hogy hütöm el nem fogy büntetesz de igaz vagy:
En velem jól tégy, bö örömben végy, lám fogadásod nagy.
39. Eltess jó kedvel, lám Uram szivel törvényedben járok:
Azoknak essék, sokat ne késsék, kik kevélyek, károk.
- 80 40. Gyüjts ide hozzám, hadd ditsérjen szám, a' kik téged félnek:
Ígéretedben, szent törvényedben velem bizvást élnek.

L.

41. Ám lelkem el fogy, váradodik hogy ígéreted felől;
Szivem tölled függ, két kezem rád tsüggh, kedved vegyen elől.
42. Vagyok mint az üst, mellyet fest a' füst meg' emészt a' boszu:
Tsak tölled várok, előtted járok, noha kénom hoszszu.
- 85 43. Nekem lest szántak, sőt vermet hántak, a' kevély hamissak;
Uram igaz vagy, engem hát ne hadgy halálba ne jussak.
44. Teged tisztellek és téged féllek s- im mibe keverték:
Tarts meg' nevedért, tiszteletedert, mert a' földhöz vertek.

61 VI Ha kegyetlenek 64 IV kegyelmedben vadnak kedvedben 67 IV tsak nem meg
halék 70 I beszédekkel II—VI beszédeddel 71 III, V—VI büntől 72 V avvagj ezüstnél 75
IV látom hogy hütöd V büntetesz hogj igaz 76 VI vigy 78 IV [A sor fölé írva:] Lelki testi
öt örvendetes szót csak te tölled várok 81 II, IV Im III Im; varakozik V En lelkem
VI Im; [igéreted felől hij.] 82 II—III, V—VI szemem 85 I sok II szót III—V söt VI söt
-met ástak

M.

45. Uram migh a' Meny, a' melyben nints szeny, leszen, addigh
áll szód:
90 Te mindent meg' adcz, valamit fogacz a' jokkal közlöd jód.
46. Az hold Nap és Égh, mellyekben nints végh tsak néked
szolgálnak:
Kegyess beszédid, porontsolatid engemet táplálnak.
47. Törvényed soha, nyomorgok noha, de el nem felejtém:
Te szolgád vagyok, mindent rád hagyok, kedved el nem ejtem.
- 95 48. Tsak azon járnak a' lesre várnak engem a' gonoszok:
De el nem vesznek mert törvényednek hiven kedvet ószok.

N.

49. Oh megh szerettem, szivemben töttem minden törvényedet!
Értelmet vöttem, eszessé löttem járván ösvenyed.
- 100 50. Tanittoimnál, oktatoimnál szent iged böltsbé tött:
A' venek felctt, elmém ki terjett oly bö értelmet vött.
51. Minden vétkeket, gonosz lelkeket igen el kerülök:
A' te igednek szent törvényednek jo szivel örülok.
52. Mely igen izes mely igen mézes inyemnek a' te szód!
Gazdagh eszessé, sziligy kedvessé tött engem áldot jód.

O.

- 105 53. Lámpás lábamnak, nap fény utamnak a' te szent törvényed:
Uram ugy élyek hozzád ugy érjek nem hagyom ösvenyed.
54. Megh nyomorodtam tsak rád maradtam éltess Uram engem:
Szabad kéjemen számon szüvemen ditséreted zengem.
- 110 55. Kesereg' szivem nintsen vigh kedvem de te elmémben vagy:
Noha lest hánnak, s- ölésre szánnak, de benned hütöm nagy.
56. Porontsolatod, szent akaratod örökké viselem:
Aval szivemet, minden kedvemet örömmel frissellem.

P.

57. Hamiss tudományt mint hamiss sákmányt gyülöl az én szivem:
De a' te szent szód, Mennyei nagy jód kedvel tellyes mivem.
- 115 58. Az kik bünt tésznek velem nem lésznek mert Istennek élek;
Uram jól éltess, soha ne féltess, igy minden jót vélek.

90 V azokkal közlöd 92 I beszédid II—VI beszédid 96 IV osztok 97 IV—VI törvényidet 98
IV—VI ösvenyidet 99 IV—V oktatoimnál igid böltsebbé 100 IV olly nagy 103 IV igy
kedves inyemnek 108 VI zengjen 112 VI frissellem 113 IV Hazugh tudományt VI sz
lelkem 114 III telljes etkem

59. Mint edgy köszálhoz nagy erös gyalhoz bizom törvényedhez:
De a' kegyetlent, az Istentelent nem veszed kezedhez.
- 120 60. Büntetést véssnek semmivé léssnek a' kik bünben élnek:
Ítéletidtól büntetésidtól tetemim nem félnek.

Q.

61. Arra filelek, tsak jot mivelek, nyomorganom ne hadgy:
A' kevélyeknek, kegyetleneknek talpok alá ne adgy.
62. Az en szemeim minden tetemim tsak te tölled várnak:
Tsak dolgaimot bird lábaimot törvényedben járnak.
- 125 63. Te szolgálád vagyok mindent rád hagyok Uram adgy értelmet;
Hogy a' hamissak között ne lássak szörnyü veszedelmet.
64. Igédért gyöngyöm arany ezüstöm nem szánom s- megh holtom:
Szodot megh hallom, igaznak vallom és szivemben óltom.

R.

- 130 65. Almétkodásra, tsudálkozásra a' te igéd méltó:
Meg' ujjit, épitt eszt ád és szépitt, halgatni hát méltó.
66. Ugyan ámulva es el bámulva szent igedet hallom:
Lelkem téged lés, tekints Uram tés, mert szent neved vallom.
67. Vezérlé utamot, bird lábaimot ne birjon a' vétek:
Igéd élteszen, örvendezteszen mert szód drága étek.
- 135 68. Kedvel végy elől, üly jobbom felöl s- jártass ösvenyedben:
Sirok szüntelen, az Istentelen hogy nints törvényedben.

S.

69. Uram te mindent a' mi igaz -s- szent nem egyebet akarsz:
A' mi kárt tenne vagy bura lenne igédben nem takarsz.
- 140 70. Ily hasznos szodot, ilyen nagy jodat az én ellenségim:
Hogy megh tsufollyák, ugyan faldoklyák, szivem boszuságim.
71. Utálnak szolnak engem tsufolnak hogy szeretem szodat:
Maga igedben szent törvényedben foglaltad nagy jodat.
72. Mikor nyomorgok mikor sanyargok ez vigasztal engem:
Hogy törvényedet és szent igédet ajakimon zengem.

117 II—VI Mint egy keöfalhoz nagy erös 120 II—VI tetemim mind félnek 122 III ne hadgy V talpok alá nyomodgy [!] 126 V lassak semmi 131 VI és almétkodva 135—136 IV [Utólag a lap szélére írva.] 138 V nem akarsz 140 IV szivem buzgóságim VI szünnén boszszuságim

T.

- 145 73. Uram szivemből, tellyes lelkemből te hozzád kiáltok:
Kérlek halgass megh és fejem tarts megh mert máshoz nem
váltok.
74. Nagy reménsséggel mégh sötét reggel esedezvén kérlek:
Ejjel sem nyugszom, sem nem aluszom hanem szoval érelek.
- 150 75. Halgasd megh szomot és add meg' jomot tarts meg' életemet;
A' gonoszoktól, fajtalanoktól szabadits fejemet.
76. Uram közel vagy, engemet ne hadgy, ígéreted szerént:
Igaz minden szód, adgyad minden jód fogadásod szerént.

U.

77. Űgyem Uram lásd, s- a' törből ki ásd, nyomorult fejemet:
Mert törvényedre szent ösvényedre adtam életemet.
- 155 78. Az bünben élök, téged nem félök kárhozatra jutnak:
De irlalmadbol nagy kegyelmedből a' jok hozzád futnak.
79. Sokan kergetnek és fenyegetnek te éretted engem:
Fejem nem talált, mégh eddigh halált, mert szent neved zengem.
- 180 80. Uram jora ints, jo kedved rám hints, mert téged szeretlek:
Nagy kegyelmedért, igasságodért örökké követlek.

V.

81. Az fő személyek, gonosz kevélyek engemet öldöznek:
Hamissan én rám, hogy bé fogjam szám gonosz hirt küldöznek.
82. De én igédnek mint nyereségnek oly igen örülök:
Gonoszt nem tészek, háládo lészek, -s- elődbe kerülök.
- 165 83. Békével élnek, kik téged félnek senki nekik nem árt:
Az én szivemis hogy szoret öis, tölled oltalmat várt.
84. Lelkem örzötte kedved, s- azt tötte a' mit te meg' hadtál:
Ily hüségemert, szoretetemért tés életet adtál.

Z.

- 170 85. Erezd elődbe, és vedd füledbe Uram az en szomat.
Tanits es oktass, buval ne fogtass, add meg' igért jomat.
86. Nyelvem szám tsengik, ajakim zengik ditsérven nevedet:
Mert te igaz vagy és kegyelmed nagy s- nem hagyod hivedet.

147 VI reménsséggel, és sietséggel esedezvén 149 III Halgad 152 III Igazmondo
155 IV—V élök tölled nem 166 VI vár 167 III Lelkem ödötte [!] kedued azt 171 —
tsengik ditsirven zengik az te szent neuedet V szám zengik ajakim csengik

87. Segély engemet, mert törvényedet soha el nem hagyom:
Te vagy oltalmom, iged hatalmom törvényed Hadnagyom.
- 175 88. Lelkem hadd éllyen, téged hadd féllyen s- te légy segítséggel:
Te juhod vagyok, mindent rád hagyok, tarts jo reménséggel.

175.

PSALMUS CXX.

Nota: Láss hozzám Ur Isten kegyelmes szemeiddel.

- 1 1. Megh eskütt kegyetlen ellenségem háborgat,
Minden jóságomból es marhámból ki forgat,
Szent Isten tsak te vagy, Atyám azért ne hadgy, annak a' ki
nyomorgat.
- 5 2. Nyelve mert iszonyu s- engem majd halálba ejt,
Álnok ajakából keze rám rut mérget fejt,
Szivem azzal sérti, hogy gonoszul érti, ha mit beszédemben sejt.
3. Oh ellennem termet kegyetlen és álnok fő!
Aval hogy tsalárdul rontasz szerentséd mit nő?
Bizony az Istennek ki ura mindennek itéleti reád jö.
- 10 4. Az éles szigonynál a' mit rám szolsz inkább sért,
Mint a' tűz belöllem szód ki szárazt minden vért,
Gonosz nyelved miatt, szivem bura riatt és magának halált kért.
5. Oh én szegény fejem méghis meddigh nyomorgok?
Tsalárd hamiss nyelvek beszéden meddig' forgok?
15 Örökké tsak félek, vesződöm nem élek, minden napon nyomorgok.
6. Lelkem már el unta aval edgyütt laknia,
Ki a' békeséget nem akarja látnia,
Meg' gyűlölte a' jót, azért szoll hamiss szót, engem akar rágnia.
- 20 7. En a' békeséget szeretvén azt követem,
A' jo akaratnak drága gyümölsét hintem,
Ő tsak hadat kiált, a' mely hozván halált meg' rontsa szegény
fejem.
8. Igy keserge Dávid a' hamis nyelvek miatt,
Hogy látá ellenne mely sok *fene* nép riatt,
Száz husz enekében szomoru lelkében kiálta keserves jajt.

Nota VI Botsásd meg Ur Isten etc. 3 II Szent Isten attiam azért 5 II mergett feijet
17 V A' ki békességet 18 VI szolt 22 IV Igy könyörge 23 I hamis II—VI fene

PSALMUS CXXI.

Nota: Jer emlékezzünk keresztyén Népek etc.

- 1 1. Nagy inségemben és szükségemben a' magos hegyre
a' Menyre tekinték,
Segítségemért békeségemért, a' Menynek földnek
edgy Urára inték.
2. El hittem hogy ő segítségül jö, meg' erőssítven
tántorognom nem hágy,
Adva olyan jel, nem aluszik el, hanem megh öriz
és halálban nem hágy.
3. Avagy miképpen alunék Isten a' ki örizi
cs birja Izraëlt?
Az Ur nékem tart két jo erős kart mely által mutat
szép nyugodalmas helyt.
4. Ugyan tenerén hordoz és kezén, hogy a' Nap sebes
hevével ne bántson,
Ejjel peniglen a' Hold véletlen nedves fényével
hogy semmit ne ártson.
5. Minden veszélytől szörnyü szélvésztl Isten megh tartya
az én életemet,
10 A' gonosz nem árt, és nem tehet kárt, mert az Ur attol
meg' ojjá fejemet.
6. Bé menésemet ki jövésemet az en Istenem
mindenkoron tudgya,
Jártom költömben minden üdőben az ő nevéjért
életem meg' áldgya.

PSALMUS CXXII.

Nota: Oh Mennyei nagy boldogságh ki vagy etc.

- 1 1. Oervend meg' repesvén szívem,
Megh ujjul bennem vigh kedvem,
Mikor ily szót hall két fülem:

2 II menniek 3 V segitseggel 4 VI megh segél

- 5 2. Az Ur templomába megyünk,
Hogy az Isten előtt légyünk,
S- kedves áldozatot tegyünk.
3. Oh mely kies hely a' Sion!
Szép voltával magához von,
Fundáltatott a' kőszálon,
- 10 4. Az Ur népe oda gyűl fel,
Tsak edgy szentis nem marad el,
Mikor arra adatik jel.
5. Ott helye a' könyörgésnek,
Az Isteni tiszteletnek,
15 Hallása a' szent igének.
6. Kérjük az Istent hogy ennek,
Bő áldást adgyon az helynek,
Örüljön az békeségnek.
- 20 7. Belől benne szép bekeség,
Mezején legyen a' bövség,
Népén Istentől kedvesség.

178.

PSALMUS CXXIII.

Nota: Mostan Ur Isten hozzád kiáltunk keserűségünkben.

- 1 1. Magoss Mennyekben nagy dütsőségben uralkodo Atyánk,
Hozzad emellyük keserves szívünk nézz kegyesen reánk.
2. Ime Ur Isten igen sokképpen felette sanyargunk,
Sok ideje hogy számunk fotton fogy miolta nyomorgunk.
- 5 3. Mint a' meg' rongált keserves szolgák tsak Uroktól várnak:
Noha sok bűnünk de a' mű szemünk utánnad ugy járnak.
4. Mint a' nyomorult szolgáló szeme hogy Aszszonyára tsüggh:
Igy a' mű lelkünk, s- keserves szívünk Uram tsak reád
függh.
- 10 5. Uram mind addigh kérünk valamigh könyörűlsz mű rajtunk,
Jo reménseggel igaz hüseggel neked fejet hajtunk.
6. Könyörűly azért a' te nevedért Ur Isten fejünkön,
Essék meg' szived sok nyavalyánkkal meg' terhelt szívünkön.

15 II—VI igiknek 17 IV—V ez helynek 20 IV nagy bövség

Nota V Urnak szolgálai no 1 II, VI menieggben 8 IV—VI reád tsüggh 12 IV—VI nyavalyákkal

7. Mert meg' utáltak és meg' tsufoltak a' negédes szivek,
 Ollyanok vagyunk mindenütt mint az el vettetett mivek.
- 15 8. Az Isten népe ily könyörgést tön keserves ügyében,
 Mint irva vagyon Soltár száz huszon harmadik részében.

179.

PSALMUS CXXIV.

Nota: Adgyunk hálát minnyájan az Atya Ur Istennek etc.

- 1 1. Ha az hatalmas Isten
 A' ki Ur minden testen,
 Mondgyuk: Hogy ha az Isten,
 A' ki nagy Ur minden testen,
 Minket a' nagy rettegésben,
 Nem visel vala kézben,
 El veszünk vala ügyünkben.
- 10 2. Mert sok nép költ vala ránk,
 Hogy el pusztítsa hazánk,
 Ily gondolatban valánk,
 Hogy soha meg' nem maradnánk,
 Szintén a' torkokban valánk,
 És tsak mind meg' nem halánk,
 Ugy meg' dühüttek vala ránk.
- 15 3. Arviz erejek vala,
 Szintén el nyelnek vala,
 Félvén szivünk el hala,
 Hogy nem lön erős kö fala,
 Semmi reményünk nem vala,
 20 Mint a' romlando pala,
 Erösségünk olyan vala.
- 25 4. Ránk tátván fene torkok,
 Dühös vala szándekok,
 Mert mint a' déltzeg' tulkok,
 Megh nem szegik vala nyakok,
 Kesergetnek vala átkok,
 Vért kíván vala markok,
 Tsikorgattyák vala fogok,
- 30 5. De imé a' mü Atyank,
 Hogy meg' maradgyon hazánk,
 Menyből tekinte reánk,

4 VI [*nagy* hij.] 5 II Mikor 13 II—VI És csak nem mind megh halánk 15 III vala ereijek

- Segítségül jöve hozzánk.
Aldott a' mű kegyes Atyánk,
Hogy békével maradánk,
35 És töllök meg' szabadulánk.
6. Mint a' madar a' törből,
Mü-is nagy insecünköl,
Szörnyü veszedelmünköl,
Szabadulánk pogány kézöl,
40 Meg' menekedénk a' nyügböl,
Mellyért Istennek sziböl,
Adgyunk hálát igaz hütböl.
7. Mert tsak ö az segítség,
Ö tölle a' békeség,
45 Az Urnál az erősség,
Tsak ö az élő reménség,
Ö Mennyen, földön edgy Felség
Azért minden tisztesség,
Övé legyen a' dütsőség.

180.

PSALMUS 125.

Nota: Onszol minket David Profeta.

- 1 1. **TEL**lyes szüböl az kik biznak az Ur Istenben,
Azok az Syon hegyéhez hasonlok mindenben.
2. **Hely**ben marad mind örökké az Syon hegye,
Hogy meg mozdulhatatlanul az Ur kedvét tégye.
- 5 3. **Ostrom**ollya bár sok ezer nép-is, de megh áll,
Semmi erő el nem rontya, mert állando kö-szál.
4. **Reméns**égek ilyen erőss és bizodalnok,
Mind azoknak, valakiknek az Isten oltalmok.
- 10 5. **Drága** iokkal környül véski az Ur az iokat,
Meg biztattya szolván nékik örvendező szokat.
6. **Az** hamissak sulyos kezét nem tartya raytok,
Melyöl tudgyák az Ur nékik hogy kegjelmes Attyok.
- Iol tégy igaz bölcs UR Isten az iokkal iol tégy,
Az kik penig bünben élnék, azoktol számot végy.
- 15 8. **Ez** értelme az száz huszon ötöd Eneknek,
Tökélletes kivánt iot ad Isten az hiveknek.

37 II—III, VI insecünköl 38 III veszedelmünköl 45 V—VI Az urnak az
7 III ilyen es bizodalnok 10 I, III—V örvendetes

PSALMUS CXXVI.

Nota: Hogy emlittyük eleinket, hozzájok nagy

- 1 1. Hogy Izraél vigasságban,
Az rabságból hazájában,
Megyen vala szabadságban,
Alittá azt hogy álmában,
Menne haza nem valóban,
De hogy meg' tudá utában,
Az száz huszon hat psalmusban
Igy örvendeze az Urban:
- 10 2. Oh Ur Isten kegyes Atyánk!
Mely nagy gondod volt mű reánk,
Im ki nagy inségben valánk,
De most hogy fordulál hozzánk,
Im hol örömmel ujulánk,
Mert általad szabadulánk,
15 Ezennel kegyelmes Atyánk,
Meg' láthattjuk édes hazánk.
- 20 3. Ezt a' Poganis tsudállya,
Hogy gondviselésed hallya,
Nagy álmétkodva jóvallya,
Szeretetedet megh vallya:
Ime, ugymond, mint táplállya,
Minden gondgyát fel vállallya,
Az Ur ez népnek s- megh hallya
Hogy Attyának ötet vallya.
- 25 4. Örvend ezen a' mű szivünk,
Meg' repes örömmel lelkünk,
Meg ujul el lúrvatt színünk,
Örömünkben könyvez szemünk:
Oh Ur Isten tedd azt velünk,
30 Szaporodgyék nemzetségünk,
Mint bő zápor sokan legyünk,
Mikor földünkbe bé megyünk.
- 35 5. Mint a' ki a' nagy aszalyban,
Magot vét a' kemény galban
Vagyon nagy szomoruságban,
Nem látván áldást dolgában,
De mikor az aratásban,
Bő gabonát hord házában,
Örvend hogy keze hasznában,
40 Bövön vehet a' szájában.

4 IV, VI állittá V allitá 7 I Többé hogy nints a' fogságban II—VI Az száz huszon hat psalmusban 11 IV Mi ki 19 IV [A sora versszak végén utólag beírva.] 21 V ugy mon: mind mint táplállja 27 III—VI szivünk

6. Akkor műis sok sirást tönk,
 Hogy a' rabságban láttuk fönk,
 Reank bunkban gyász ruhát vönk,
 Testünkben el fogya erönk,
 46 Szivünkben szomorukká lönk,
 De hogy jo reménségét vönk,
 Hogy megh szabadultakká lönk,
 Neked ilyen háládást tönk.
7. Uram örökké áldot legy,
 50 Jo hirt es dütsöséget végy
 Velünk ez utánis jol tégy,
 Hogy nagyob ditséretet végy.
 Ur Isten méghis áldot legy,
 Jo hirt es dütsöséget végy,
 55 Kegyelmesen velünk jol tégy,
 Hogy töllünk ditséretet végy.

182.

PSALMUS CXXVII.

Nota: Erös várunk nekünk az Isten, es etc.

- 1 1. Ha a' bölts mindenható Isten,
 A' ki szabad Ur minden testen,
 Dolgunkban mellettünk nem léssen,
 Áldást munkánk soha nem vészen;
 5 Mert tsak egyedül Ur ö,
 Ö mindenben fő,
 Kezében minden szü,
 Tsak általa jö,
 Oly házas társ, a' ki jo és hü.
2. Tsak az Isten a' ki tart nem más,
 Tölle vagyon minden szép áldás,
 Ö ad kedvel tölt magzatokat,
 Szegényekből ad gazdagokat;
 15 Mert senki az Ur nélkül
 Békével nem ül,
 Az Ur szép áldást hoz,
 De tsak azokhoz,
 Kik hozzá biznak mint Attyokhoz.

42 III láttunk 55 VI Kegyelmedben
 10 VI tart <mindent> nem

- 20 3. Az ki nagy sok munkával fárad,
 Haszon arra soha nem árad,
 Ha az Ur az Isten nem látta,
 Kedves szemmel s- nem leszen Attya;
 Bár jo reggel kellyenis,
 Gondal élyyenis,
 25 De tsak héjában jár,
 Söt talállya kár,
 Ha jo hüttel Istentől nem vár.
- 30 4. Isten az ötet szeretőknek,
 Kik az ő törvényében élnek,
 Lelki testi áldását adgya,
 Es azt örökké rajtok hadgya;
 Mert áldásul helyekben,
 Örökségekben,
 35 Hagynak szép fiakat,
 A' kik Attyókat,
 Ugy segítik mint ő magokat.
- 40 5. Boldogh a' ki jo fiakat szül,
 Gyalázatban mert soha nem ül,
 Szent Dávid ezt a' Soltár könyvben,
 Mondgya száz huszon hét részében:
 Mert élteigh tartatik,
 Megh ruháztatik,
 Ha el esik fel kél,
 45 Segítséget lél,
 Isten áldásából könnyen él.

183.

PSALMUS 128.

Nota: Tsak te benned Vram Isten.

- 1 1. BOLDog és áldot vagy az ki az Ur Istentől fęlsz,
 Semmi gonoszt magad felöl mert sohunnét nem vélsz,
 Igaz hütből hogy ha az Ur szent törvényében ęlsz,
 Az ártalmas szęlveszeknek szerentsęién nem fęlsz.
- 5 2. Az te kezed munkáiának szép áldásat veszed,
 Az te tölled mivelt földnek ió gyümöltset eszed,
 Másnak azért hogy bért végy fel munkáiát nem tészed,
 Mert naponként az Istennek uijab iovát veszed.

25 II iart 36 I segillik II, IV—VI szegitik III segítik mint magokat 40 IV részben
 7 I, III hogy végy fel bért

- 10 3. Házastársod mint a szépen meg fogott Szőlő tő,
Melyből sok szép gerezdekkel meg tölt veszsző szál nő,
Kedvel tellyes szüve hozzád nagy szeretettel bő,
Asztalodhoz sok szép édes tsemetéiddel iö.
- 15 4. Azok szépek körülled mint az Olayfa veszszők,
Vagy mint az Nap melegétől meg ért édes Szőlők,
Szeretettel asztalodnál szüből örvendezők,
Mint az Ray-Meh örömedre szép beszéddel zengők.
- 20 5. Illyen iokkal áld meg az Ur, ha az Istentől fész,
Minden felöl io szerentsét és nagy örömet vélsz,
Igaz hütből hogy ha az Ur szent törvényében élsz,
Bátron élvén semmi gonosz szerentsétől nem fész.
- 25 6. Az UR Isten az Mennyegből reád bő áldást mér,
Békességgel éltet, semmi veszéllyel meg nem vér,
Gyarlosagból eset vétkeid tölle kegyelmet nyer,
Fiaidon nagy irgalma fogyo véget nem ér.
7. Illyen áldást ígért Isten annak ez életben,
Az ki ötet tiszta szüvel feji igaz hütből,
Mint ezt irván hadta Dávid az Eneklő könyvből,
Az száz és az huszon nyoltzad ékes Enekében.

184.

PSALMUS CXXIX.

Nota: Mennynek földnek dütsőséges királya

- 1 1. Régtől fogván igen nyomorgat engem,
Ellennem fel készült sok ellenségem,
Kik ellen csak az Ur volt segítségem,
S- soha megh nem ronthaták reménsegem.
- 5 2. Sokszor talpok alatt meg' nyomodtanak,
Hogy el veszthessenek rajtam jártanak,
Sokszor ugyan hátamon szántottanak,
Rajtam hosszu barázdákat vontanak.
- 10 3. De az böltsen igaz láto szent Isten,
Látván ügyem hogy senki velem nintsen,
Tetczet engem hogy kezeből megh mentsen.
Ellenségem hogy halálba ne ejtsen.

14 VI [édes hij.] 15 II öruendezek 21 I, III—V Mennyekből 22 II, IV Bekeszeghben 26 V féli ez életben VI szüből 27 IV Dávid éneklő könyvében

Nota V—VI Regtől fogva tamaskottam 4 IV ronthatyák V Noha

4. El vagdalá félben minden kötelek,
 15 Meg' fordítá kedvokra fuvo szelek,
 Szégyent valván el hányák zászlo jelek,
 Holt testekkel meg' rakodek sok telek.
5. Az kik rontyák az Ur népét ugy járnak,
 Akkor vallnak kárt mikor hasznót várnak,
 20 Üdö nap előtt szintén ugy meg' asznak,
 Mint a' mely fü nőt fedelén az háznak.
6. Nem állya el az ily fü a' Nap hevét,
 Azert magzásra fejet soha nem vét.
 Az aratois nem köt abbol kévét,
 Munkájával edgyütt el veszti kedvét.
7. Illyen sorsok vagyon a' gonoszoknak,
 Nem veszik áldásat soha az Urnak,
 Mint ezt a' száz huszonkilencz Psalmusnak,
 Reszeben David jelenti a' joknak.

185.

PSALMUS CXXX.

Nota: Oh mely igen rövid volt lám e' világh.

- 1 1. Bűneimnek mély örvényében ülök,
 Sok vétkemnek habjában kénnal fülök,
 Fájdalmimban az halálhoz készülök.
2. Uram hald meg' keserves zokogásom,
 Bús szivemből valo sirankozásom,
 Vedd füledben es megh érts kiáltásom.
3. Hogy ha Uram minden bünért megh fizecz,
 Hogy ha semmit az vétkekben nem engetz,
 Uram vallyon -s- ki léssen a' kit éltetcz?
- 10 4. Bizony senki ostorod el nem állya,
 Mert ő magát minden bünösnek vallya,
 S- bűne miatt koporsoját meg' szállya.
5. Mindenek azt hiszik hogy irgalmas vagy.
 Azért félnek hogy kegyelmességed nagy,
 15 Sok bünöknek és *hogy* botsátoja vagy.

15 IV—VI el hányá 18 IV kárt a' mikor iót várnak 21 II ez illy 22 II, VI soha felet 23 VI abbol nem köt 24 II el ueste 26 II aldaszit

6 V—VI es ércz megh 8 V—VI vétékben 15 I meg' II—III, V—VI bünöknek e' hogy IV hogy

6. Uram énis *el hittém ezt* felolied,
 Hogy nem mindgyárt üz el bünöm elölled,
 Azért nemis távozom el mellölled.
- 20 7. Igereted oly reménséggel taplál,
 Bünös lelkem hogy nálad kedvet talál,
 És nem veszt el tölled az örök halál.
8. Ez volt oka hogy lelkem tsak téged várt,
 Ha te megh szansz az halál nekem nem árt,
 Es en bennem a' vétek nem tehet kárt.
9. Vartalak hogy en velem Uram jól tégy,
 Hogy büneim mély örvényéből ki végy,
 És hogy éllyek bátorságos helyre tégy.
- 30 10. Inkább hogy nem a' strása az virrattát,
 Bizony inkább vártalak hogy siralmát,
 Enyhittenéd szívemnek és fájaldalmát.
11. Söt mégh egyéb embertis úgy biztattam,
 Kegyes az Ur -s- bö irgalmu azt mondtam,
 Én mindenkor magam tsak reá hadtam.
- 35 12. Mostis Uram tsak te benned reménlek,
 Büneimtől hogy meg' ments azon kérlek,
 Ha megh mentesz örökké téged féllek.
13. Hogy szent Dávid sok bünét meg' isméré,
 A' száz harmincz enekkel Istent éré,
 Hogy bünét meg' botsássa azon kéré.

186.

PSALMUS CXXXI.

Nota: Tekints reánk Ur Isten ne hadgy minket etc.

- 1 1. Nintsen bennem Ur Isten kevély és negedes szü,
 Inkáb mindcnekhez alázatos és hü,
 Hasznos mint az orvos fü.
- 5 2. Szemem senkit Ur Isten nem utál sem megh nem vét,
 Nem visgáltam soha senki rejték szívét,
 Sem nem gyaláztam nevét.

16 I azt hittem el II, IV—VI el hittem eszt III el hittem azt 28 II uirrasztat 30 III
 szívemnekis 33 V—VI reád 36 I Hogy II—VI Ha
 2 IV—VI álhatatos

3. Eröm felet Ur Isten semmit nem jelengettem,
Töllem el titkolt dolgokban nem epettem,
Semmivel nem kérkedtem.
- 10 4. Ha mindenkor Ur Isten alázatos nem voltam,
Hogy ha a' tisztességh kívánásban holtam,
Avagy kevélyen szoltam.
5. Megh lakollyak Ur Isten és nagy büntetést vegyek,
Bár minden embernek talpa sára legyek,
15 És semmi jot ne tegyek.
6. Ollyan bennem Ur Isten mindenekhez a' lélek,
Hogy mint az ártatlan kis gyermek úgy élek,
Minden felől jót vélek.
- 20 7. Benned bizom Ur Isten és tsak reád függh szemem,
Mint Anyához fia hozzád nyujtom kezem,
Tsak benned nyugszik kedvem.
8. Szent Dávid a' száz harmincz edgyedik ditséretben,
Saulhoz jelenté szivét sziligységben,
Bizván az Ur Istenben.

187.

PSALMUS CXXXII.

Nota: Edgy lélekkel mostan áldot hivek, az sz:

- 1 1. Hogy szent David jo szüböl fél véné,
A' frigy ládát és job helybe tévé,
Ez kedves dolgat eszében véné,
A' száz harmincz két énekben ez könyörgést tévé.
- 5 2. Kegyes Isten ez te szegeny szolgád,
A' ki magát jo hüttel bizta rád,
Ne felejts és a' mit jo szivel ád,
Vedd jo neven hogy ne legyen gyümöls termetlen fád.
- 10 3. Esküvéssel fogadta az Urnak,
Hogy küszöbin az ö uj házának,
Bé nem lépik míg' az Jehovának
Illendö helyt nem épittet a' Frigy-ládájának.

8 II Töllem oly [!] titkolt 11 III Hogy ha tisztesség [!] 12 V kevélyre 15 I ne. m.
19 IV reád néz 20 IV Anyához fiu 23 V—VI szivet szükségében
5 III Kegyes atjám az te

4. Hallyuk vala elébb hogy ez láda,
Távol volna de közinkbe szálla,
15 Hogy rá nezzünk előttünk meg' álla,
Nem hala meg' az Ur népe hogy megh hozá válla.
5. Bé megyünk az ő szent sátorában,
És könyörgünk az ő hajlekában,
20 Uram mozduly meg' a' Frigyládjában,
Meny bé az *te* nyugodalmad örökös házában.
6. Tiszteleted nagy böltsen el rendeld,
A' Papokat mind edgyigh meg' szenteld,
Szent Dávidért szolgálóért ezt miveld,
A' te meg' kent királyodnak országát fel emeld.
- 25 7. Megh eskütt az Ur ezen Dávidnak,
Az Izraél kegyes királyának,
Meg' másloja nem leszen szavának,
Dávid után az Országot hogy adgya Fiának.
- 30 8. Söt ha frigyét fiai nem bontnak,
S- a' törvényben semmit el nem rontnak,
Semmit a' nagy joban el nem ontnak,
Hanem mind örökké tartják mértékit a' fontnak.
9. Mert az Isten választotta Siont,
35 Örökké valo Sátort rajta vont,
Mellyet böltsen jó kedvel körül font,
Oly erőssen, senki azon hogy semmi rést nem bont.
10. Testi lelki jóvát rá szállittya,
Minden szükségét meszsze tagittya,
40 Büneiből népét szabadittya,
Vigasságnak örömeivel szépen megh ujttya.
11. Békesegben böseggé tészí,
És nagy dütsőseggel környül vészí,
Meg' kent királyával ez jót tészí,
Coronáját a' fejből soha el nem vészí.
- 45 12. Lámpásul mutattya egyebeknek,
Szégyen vallást ád az Ellenségnek,
És fejevé tészí mindeneknek,
Mellyért legyen nagy dütsőségh a' mű Istenünknek.

20 I, III, V—VI Meny bé az ő nyugodalmas II Menyben az ő nyugodalmas IV Meny bé a' te nyugodalmad 25 II Megh esköt ezen az vr 29 V Soha frigjet 31 IV Semmit ez

PSALMUS CXXXIII.

Nota: Urnak szolgálai no ditsérjete minnyájan etc.

- 1 1. Jo edgyességben és békeségben az hiveknek élni;
Mert az edgyes szü, mindenkoron hü, nem hágy soha félni.
2. Öröm, vigasságh kedves nyájasságh a' békeségh mive,
Nem jut banathoz, nagy örömben hoz az edgyességhez szive.
- 5 3. Mint Balsamum szagh, melytől minden tagh kedvel ujulván él:
Igy ez életben a' békeségben minden örömet lél.
4. Annak illattya meg' vidámittya szivét mindeneknek:
Igy az edgyes szü, a' mely igaz -s- hü, jót ád az hiveknek.
- 10 5. Harmattól a' föld, mint ujul es zöld, s- sok szép gyümölcst hoz;
Igy az edgyességhez és a' békeséghez lelki testi jót hoz.
6. Jo meg' maradást, es kívánt áldást ád ott az edgy Felségh,
Hol bőségesen, tökéletesen vagyon az edgyességhez.
7. Az békeségben és edgyességben ilyen a' boldogságh:
Száz harmincz harmad Soltárban vagyon irva ez tanuságh.

PSALMUS 133.

Nota: Adgy már tsendességet, lelki.

- 1 1. IO Az edgyességben, az szép békeségben együt élni,
Az edgyes Szü hiszen, minden iora viszen, nem hágy félni.
2. Öröm és vigasság, kedves szép nyájasság, az békeség;
Nem iutat bánathoz, gyönyörüséget hoz, az edgyesség.
3. Mint az Balsamum szagh, a melytől minden tag, örvend és él;
Igy az edgyességben, minden ez életben, örömet lél.
4. Annak io illattya, az házat el hattya, s' kedvel fereszt;
Igy az edgyező Szü, az mely igazán hü, áldást erzt.

Nota I ...vel: Sz: Esaias így irt Christusnak szent születéséről etc. 4 II—IV eggyesek szive 6 IV Igy az 8 V—VI ád mindoneknek 10 IV eggyesség az szép békeséghez

Nota V [Hiányzik.] 8 III, V—VI igaz és hü

- 10 5. Mint harmattal az Föld, siros léssen és zöld, s' gyümölsöt hoz;
Igy az szép eggyesség, az arany békesseg, sok iokat hoz.
6. Boldog meg maradás, lelki testi áldás tsak ott leszen;
Hol az eggyesség ül, az mely böseget szül, áldást veszen.
7. Ez az békessegben, az eggyes életben, az boldogsag;
Száz harmintz harmadik, Soltárban adatik ez tanusag.

190.

PSALMUS CXXXIV.

Nota: Istent szivéből a' ki tiszteli. etc.

- 1 1. Isten házának gondviselői,
Kik a' szentségnek vattok őrzői,
Hiven legyetek az Ur tisztelői.
2. Nagy méltoságra választattatok.
Hogy az Istennek szolgálai vadtok,
Mikor ő néki dütsöséget adtok.
3. *Azért kezetek* emellyetek fel,
Nagy buzgoságtok felől légyen jel,
Mert Istent félni örömet szivel kell.
- 10 4. Magasztallyátok az Isten nevét,
Igy találljátok ő neki kedvét,
Soha tütöket elölle el nem vét.
5. Az Ur az Isten a' ki mindent ád,
Ki a' Meny-, földnek Ura, nezzen rád,
15 Ditséretire hogy batron megh nyisd száz.
6. Menyből az Isten áldását adgya,
És mind örökké azt rajtunk hadgya,
A' száz harmincz négy szent ének ezt mondgya.

10 II [A sor a 12. sor második felével folytatódik, a 11. sor hiányzik.] Így az szép eggyesség ül az mely 12 V—VI örömet szül

Nota I . . . Vel: Ditsérd az Istent te hü keresztyen. 7 I Hát kezeteket II—VI Azert kezetek 8 IV Melly buzgosághatok 9 V—VI örömmel s szivel 12 III elöll el nem 13 VI Az Ur Isten 18 V azt mondgya

PSALMUS CXXXV.

Nota: Jer mü ditsérjük aldgyuk és fel magasztallyuk.

- 1 1. Urnak hivei a' kik békeségben laktok,
Ditsérjetez az Ur Istent mert szolgálai vadtok,
Az ö szent hajlekában es örökös házában azért állottatok,
Hogy az Isten szent nevének éneket mondgyatok.
- 5 2. Igen jo az Ur és irgalma nagy mi hozzánk,
Gyönyörüséges szent neve nekünk édes Atyánk,
Ö mü Istenünk ké lött és örökösivé tött s- gondot visel reánk,
Hogy oltalma alatt állyon békeségben hazánk.
- 10 3. Nyilván hatalmas ez nagy Ur a' ki minket tart,
Mindenek s- Istenek felett ö visel erős b kart,
A' Meny föld és tengernek Angyalnak és embernek ö nyugodalmas part.
Ez Ur mindenkoron mindent mivelte a' mit akart.
- 15 4. Az föld szivéböl ködöt és felhöt emel fel,
Abbol drága essö vizet méltoztat mikor kell,
A' vizben tüzet tarthat, szörnyen villámozthatat mely keze felöl jei.
A' földnek mély rejtekéböl zugo szelet hoz fel.
- 20 5. Elsö szülöttét Aegyptumnak megh gyölölé,
Az embertöl fogva mind a' baromigh megh ölé,
Sok tsudát és jegyet tön, Pharahon hatalmat von, es a' vizben ölé.
Sok nemzetségek királyát a' földről el törlé.
6. Kiknek országok Izraélnek örökségül,
Örökségül adá hogy Ur ö lenne egyedül;
Uram te örökké vagy, a' te hired neved nagy s- ez földre ki zendül.
Melly föld szörnyü félelemmel ha szollasz megh rendül.
- 25 7. Az Ur az Isten a' ki gondot visel reánk,
Mü szolgálai vagyunk es ö engedelmes hozzánk,
Az Ur az ö népére mint Atya gyermekére vigyaz Menyböl reánk,
Nékünk fiainak tsak az Ur kegyelmes Atyánk.
- 30 8. Balványok a' Poganyok Isteni s- nem élnek,
Aranybol ezüsthöl ember kezével készülnek,
Szájok vagyon s- nem szolnak, két szemekkel nem látnak, füllel nem
fülelnek,
Semmi elevenséget az szájokban nem lelnek.

1 V Vrnak mivei 7 IV Az mi 9 V hatalmas nagy ur ez a' ki mindent VI hatalmas nagy
Ur ez a' ki 10 III erős IV Mert minden Istenek felett VI Minden töb Istenek 13 IV Ez
16 IV Ez 21 II [örökségül hij.] 24 I Meny II—VI Melly 27 I gyermekire II—VI gyermekre

9. Ollyanok lésznek azokis a' kik tsénallyák,
 Es a' kik üdvösségeért öket meg' talállják;
 35 De a' kik az edgy Istent a' ki teremtet mindent igazán urallyak,
 Nála minden kévant javok készen megh talállják.
10. Oh te Izraël háza ez nagy Urat áldgyad,
 És Áronnak háza ez nagy Urat magasztallyad,
 Tés fel szentelt Lévíta minden Edgyházi szolgálja ez nagy Urat vallyad;
 40 Teis Istenfélő kösségh az Ur szavát hallyad.
11. Az Ur az Isten áldot, áldott a' Mennyekben,
 A' ki lelke által lakik a' mi sziveinkben,
 Mint az éneklő könyvnek, száz harmincz ötöd résznek írva *áll* rendiben.
 Áldot legyen a' mü Urunk Istenünk Mennyekben.

192.

PSALMUS CXXXVI.

Nota: Emlékezzünk ez Napon Urunknak haláláról etc.

- 1 1. Ditsérjétek az Urat,
 Mert ő ád minden jokat,
 Örök irgalmat mutat,
 És kegyelmébe juttat.
- 5 Áldot az Isten.
2. Az Istenek Istenét,
 A' ki az ő szent népét,
 Táplállyá örökséget,
 Ditsérjétek szent nevét.
- 10 Áldot az Isten.
3. Az minden Urak Urát,
 A' ki ajánlya magát,
 Hogy adgya szent országát,
 Ditsérjétek jó voltát.
- 15 Áldott az Isten.
4. Hallatlan nagy dolgokat,
 És hatalmas tsudákat,
 Hogy mindenek magokat,
 Rá bizzák mutogattat.
- 20 Áldot az Isten.

33 II az kik czudalliak 38 II—IV Tes Aronnak 40 V—VI ez ur 41 II, IV—V menieghben
 43 I az II—VI all 44 II, V menieghben

6—15 VI [A 2—3. vsz. fordított sorrendben.] 19 II mutogata III—IV mutogatott
 V mutagotott VI mutagotott

- 25
5. Ő kivülle más nintsen,
A' magos Mennyet böltsen,
Ő tsinálta hogy hintsen,
Minden jot bösegesen.
Aldott az Isten.
6. Hogy a' föld vizen lenne,
Abban el ne merülne,
Ő mivelte hogy venne,
Áldast es nagy Ur lenne.
Aldott az Isten.
7. Két égő szövetneket,
Napot, Holdot teremtettt,
Hogy látnánk mindeneket,
A' miket megh jelentett.
Aldott az Isten.
- 40
8. Az nap fényét Nappalra,
Terjesztette munkára,
Az Holdot Etczakára,
Atta nyugodalomra.
Aldot az Isten.
- 45
9. Aegyptumot meg' veré,
Népét onnet ki vévé,
Tengeren által téve,
Pharahot abban veszté.
Aldot az Isten.
- 50
10. Népének vezére lön,
Vélek igen sok jót tön,
Pogánon hatalmat vön,
Népe győzedelmes lön.
Aldot az Isten.
- 55
11. Az Pogányok királyit,
El veszte Fejedelmit.
Városit és földreit,
Fel osztá örökségit.
Aldot az Isten.
- 60
12. Nagy iga alatt valánk,
De a' mi kegyes Atyánk,
Menyből tekinte reánk,
Segédül jöve hozzánk.
Aldott az Isten.

24 II, IV—VI jot onnet bölezen 36 II napokra 51 III királyát 54 IV eorökségét

13. Rettenetes inségből,
Ellenségünk kezéből,
Ki mente a' tömleczből,
Es minden szükségünkből.
45 Aldott az Isten.
14. Ő szolgáltat eledelt,
Mindeneknek es jo Helyt,
Jo voltának megh felelt,
Mert köztünk zaszlót emelt.
Aldot az Isten.
15. Az Menybéli nagy Istent,
Az Urat a' ki mindent,
Életünkre megh jelent,
Ditsérjete mert ő Szent.
Aldot az Isten.
16. Szent Dávid vigh szüvében,
Ditsekedvén Istenben,
Száz harmincz hat enekben.
Ezt mondá örömeben.
80 Aldot az Isten.

193.

PSALMUS CXXXVII.

Nota: Hogy Jerusalemnnek drága Templomát etc.

- 1 1. Babylloniában hogy nagy *fogságban*,
A' Sido Nemzetségh volna *rabságban*,
Ily könyörgést tön nyomoruságában,
Mint írva a' száz harmincz hét Soltárban.
- 5 2. Tekints megh Ur Isten mire jutottunk,
Édes hazánk földnélkül maradtunk.
Pogany nép közzé kételen futottunk,
Keserves szivel jonktól el szakadtunk.
- 10 3. Eszünkben forogh a' mü édes hazánk,
A' hol minden sok szép nagy joban valánk,
Most hogy magunkat nezzük s- kevés marhank,
Egyéb dolgunk nints tsak sirattyuk hazánk.

62 III, V VI Ellenségink 64 IV szükségünkből 69 V—VI Mert hozzánk 76 V vigh sziben 77 II Diczekedek

Nota IV <Hogj Jerusalemnnek draga> [Utólag föléírva:] Nagy banatban David etc. VI Draga dolog az Úr: vel: Hogj Jé: 1 I rabságban II—IV, VI fogságban V az nagj fogságban 2 I fogságban II—III, V—VI rabságban IV vala rabságban 7 V szorultunk 8 V megh fosztottunk VI meg fosztattunk

- 15 4. Az mely musikánkkal teged tiszteltünk,
A' Templomban szépen hogy énekeltünk,
Azokkal edgyütt nézd hova vettettünk,
A' viz mellett a' berkekben rekedtünk.
- 20 5. Fel tettük a' füzfákra hegedünket,
Azokra vetettük siro szemünket,
Vesztet fejünkre koltsoltuk kezünket,
Sok gondolatban fárasztván eszünket.
- 25 6. Minket itt a' kiket rabul hoztak el,
Látnak hogy vagyunk nagy keserves szivel,
Még his kérnek hogy eneket örömmel,
Mondgyunk ö nékik a' mi Hegedünkel.
- 30 7. Ezt halván megh szakad keserves szivünk,
Sűrű könyvel telik meg' mind két szemünk.
Mondván: hogy énekellyünk szegeny fejünk,
Ha nintsen arra sem üdönk sem helyünk.
8. Az idegen földön rabságban vagyunk,
Sirásnélkül tsak edgy orát sem hagyunk,
Ugy teezik hogy tsak nem halalban fagyunk,
Olyan igen nagy bú-banatban vagyunk.
9. Könnyeb meg' száradni a' mi kezünknek,
Inyünkhöz ragadni könnyebb nyelvünknek,
Hogy sem hazánkat keserves szivünknek,
El felejteti sok jóvát földünknek.
- 40 10. Ha meg' adatnek a' mü édes hazánk,
Akkor szünnék megh a' mü sok nyavalyánk,
Ha a' rabságból mind megh szabadulnánk,
Akkor örömmel kedvesen vigadnánk.
11. Uram jusson eszedbe a' Pogány nep,
A' ki sok üdötöl fogva minket tép,
Olyan lön nekünk mint amaz enyves lép,
Töstöl ki vága minket mint éles kép.
- 45 12. Uram Babylonnak ezt mind vissza mérd,
A' ki tölled semmit nem hall sem nem kérd,
Mint minket ilyen szörnyü romlással érd,
Hogy hajollyon meg' tsak neked minden térd.
- 50 13. Boldogh leszen a' ki fogja magzatit,
Es a' kösziklához veri fiait,
Földigh le rontya erős kö falait,
És el fogyattya minden maradekit.

16 VI berekben 18 II szemeinket 19 II—III kolczolliuk 28 V Ha arra nincsen 30 V
sem töltünk 48 III Hogy meg hajoljon

PSALMUS CXXXVIII.

Nota: Hogy a' nagy pusztán lakunk és nints etc.

1. Hálát adok Ur Isten tellyes szivemből,
 Hogy el fogad könyörgésem az én kezemből,
 És ki vől kegyelmesen sok veszélyemből,
 Minden Urak előtt áldlak és ditsérlek szivemből.
2. Az te szent Templumodban téged tisztellek,
 Jo voltodért alazatos szivel hirdetek,
 Uram el nem felejtlek hanem ditsérlek,
 Hogy igazat mondo Ur vagy szent nevednek éneklek.
3. Nagy a' te hired neved mert nagygyá tötted,
 Igéreted bőségesen mind bé töltötted,
 Hogy hozzád kiáltottam ügyöm fel vötted,
 Az én félelmes lelkekre sok kintsedet költötted.
4. Ez világnak királyi teged ditsérnek,
 Igaz mondo és kegyelmes Urnak jelentnek,
 Hogy mindent hóltsen mivelsz azért tisztelnek,
 Hatalmas és dütsőséges Urnak teged hirdetnek.
5. Noha nagy vagy és igen nagy Felsőben ülsz,
 De azért az alázatos sziven könyörülsz,
 Az el hagyot szegénytől soha el nem hülsz,
 Hogy általad nagyra megyen söt inkább annak örülsz.
6. Hogy ha Uram volnekis veszedelemben,
 De el nem hagysz soha engem az én ügyemben,
 Ellenségim ellen megh tartasz éltemben,
 A' te szent lelked engemet meg' erőssit szivemben.
7. Az Ur viszi gondomot egyedül véghez,
 Ragaszkodom énis csak ö szent Felsőgéhez,
 Uram irgalmad mutasd szegény fejemhez,
 Légy jo akarattal hozzám a' te kezed mivéhez.
8. Szent Dávid az Ur Istent így magasztalá,
 Mikor az Ur az ö szívet megh vigasztalá,
 Bánattól mentvén buval nem aggasztalá,
 Az száz harmincz nyolcz énekben Istent így magasztalá.

1 IV tellyes lelkemből 5 II teged diczirlek 8 II igaz mondo 10 V—VI mert be 11 V fel tötted 24 II engemet megh eöriz 26 VI hát én csak [hát utólag beírva.]

PSALMUS CXXXIX.

Nota: Irgalmazz Ur Isten, immáron en nekem etc.

- 1 1. Artatlan szívét Szent Dávid mind azokhoz.
A' kik szolnak vala az ő halálához,
Annak a' ki jól tud a' szivek titkához,
Jelenté hogy közü nints gonosz szandekhoz.
- .5 2. Uram sok tűz által engem meg' próbálál,
Belső részeimben böltsen meg' vizsgálál,
A' sok eseteknek szelén meg' rostálál,
Sok nyavalyák által ujjolagh formálál.
- 10 3. Jól tudod szívemnek titkos gondolattját.
Lábaim ösvenyét látod s- minden uttyát,
Érted nyilván az én elmém akarattját,
Okosságomnakis isméréd tanátsát.
- 15 4. Ha mikor edgy igét az en nyelvem ki szolt,
Nálad azon szem pillantásban értve volt,
Sőt méggh mikor az en szájam edgyet sem szolt,
Jövendő beszédem nálad már tudva volt.
- 20 5. Mindenestől fogva két kezedben vagyok,
Bírsz én velem erős kezeid mert nagyok,
Tsudálatos bölts vagy mindent reád hagyok,
Igen fenn ülsz és én lábad alatt vagyok.
6. Az te kezéd előtt Uram hova megyek?
Rejtek helyben szemed előtt vagy mint legyek?
Szemed elől el nem rejtnék a' mély hegyek,
Ott vagy ha az magoss Mennyekbe fel megyek.
- 25 Ha az piros hajnal szárnyára kelnékis,
A' te két kezeid tennének odais,
Ha a' mély tengeren által repülnékis,
Nálad nélkül oda nem jutnék sohas.
- 30 8. Az sűrű sötétségh tölled el nem rejthet,
Ha te porontsolsz mert az Ej-is nap lehet,
Mint a' szép Nap az Éj oly vilagot tehet,
Nálad külömbiséget e' kettő nem vehet.

Nota III . . . seu Gondolkodjal ember etc. 10 II—V eösuenit VI ösvenyit tudod 11
I akarattját [*gondolattját*-ból jav.] 12—41 VI [A mikrofilm-felvételén hiányzik.] 13
II Ma mikor 21—24 V [Hiányzik.] 23 IV Szemed előtt 24 II, IV mennieghben 28 IV c.
sem V jutnek odais 32 I tehet II—III, V uehet IV a' kettő nem vehet

9. Anyám méhebenis lattad az én vesém,
 Böltsen ugy szerzél hogy halálban nem esém,
 Tsudáson formálad mind szivem s- mind vesém,
 Tsak edgy tsont vagy tetem hejommal sem esém.
10. Hatalmas bölts Isten oh mely igen bölts vagy!
 Böltseséged mellett hatalmad oh mely nagy!
 Semmi nem lehet oly miben tudos nem vagy,
 40 A' te kezed minden hatalmasokon nagy.
11. Az te böltscséged nálam igen draga,
 Meg' számlálhatatlan mint főveny soksága.
 Arra vigyaz az én szivem kívánsága,
 Hogy nálad lehessen életem váltsága.
12. Tudom hogy a' gonosz Istentelen el vész.
 Es a' vér ontoknak te oltalmok nem leszsz,
 Az ártatlanokért végre igazat vészsz,
 45 A' gonosz tévökre kegyelmesen nem nészsz.
13. Járjanak töllemis távol a' kik nem jók,
 50 A' kiknek szájokban vadnak káromlo szók.
 Vizet mutatnak de viznélkül valo tók,
 Hazugh nyelvek penigh oly mint a' mérges pók.
14. Ellenkeznek veled s- énis nem szeretem,
 Gyülölöm öket és szivemből ki vetem,
 55 Tselekedetokban soha nem követem,
 Söt mégh hireketis föld alá temetem.
15. Bölts hatalmas Isten az én szivembe szály.
 Es gondolatimban engemet meg' visgály,
 Minden dolgaimban erőssen megh próbály,
 60 A' mint akarsz Uram bár ugyan megh rostály.
16. Lásd megh hogy ha vagyon álnokságh en bennem,
 Semmi okon *nékem ne hagy* gonoszt tennem.
 Add boldogh örömben áldásodat vennem.
 Örök utadon adgy Országodba mennem.

37 IV szent Isten 39 I kibem II—V miben 47 II igaz uezsz 62 I ne hagy nékem II—VI
 nekem ne hagy 64 V utadra adgy országomban VI utadra

PSALMUS CXL.

Nota: Segitségül hijuk a' Menybeli Istent etc.

- 1 1. Ments megh Istenem a' gonosz emberektől,
Az erőszak tévő kegyetlen kezektől,
Szabadíts meg' Uram a' gonosz fejektől,
És utannam rohant szörnyü árvizektől.
- 5 2. Szivökben felöllem *mert* gonoszt végeztek,
Ellennem mind edgyigh fegyverben öltöztek,
Az én kedves laktam földemből ki üttek,
Mind az viadalra kardal kezet fűztek.
- 10 3. Éles nyelvek olyan mint a' merges kégyo,
Mind tsak azt kiáltják reám a' mi nem jo,
Ajakok alatt ül halálos scordio,
És mérget nagy meszsze *ontó* aspis kégyo.
- 15 4. Oltalmaz meg' Uram a' vér szomjuzoktól,
A' kik álnokságot mivelnek azoktól,
Védelmezz Ur Isten bünösök karjától,
Es az Istentelen fiaknak kardgyoktól.
- 20 5. Az hol szoktam jární vermet ott vájtanak,
Lábaimnak titkon sok urkot hántanak,
Az utakon hálót álnokul vontanak,
Két felől mellette akadályt ástanak.
6. Tsak azon vadnak hogy szörnyü halált veszszek,
Halálommal rájok örömet ereszszek,
Hogy holtom után hü szivet ne epeszszek,
Uram én Istenem ne hadgy hogy el veszszek.
- 25 7. Ur Isten életem erős reménséghe,
Te voltál mindenkor fejem diszességhe,
Paisnál sisaknál nagyobb erősséghe,
Az hadban te voltal lelkem segitsége.
- 30 8. Ne engedd meg' mostis hogy a' kegyetlennek,
Kévánsága tellyék az Istentellennek,
Ne vidd elé tanátsát a' hütötlennek,
Hogy halálán ne örülljön a' szegénynek.

1 V megh én Istenem 4 IV Ez utannam 5 I már II—VI mert 7 II—VI földet. 1
IV kardra V Mint 11 V—VI alatt iár 12 I öntő II—VI onto 13 III Uram ez 14 IV A i.
álnoksághnak örülnek 16 II És istentelen 22 V örömet szerezzek 23 II bö szíuet 25
remenyszegem 26 V—VI feiem dücsössége 32 V szegényeknek

- 35 9. Az mit reám szántak azt fordítsad rájok,
Az nékem tölt mérget vegye az ő szájok,
Sebes langal égő tűz égesse fájok,
És maradgyon pusztán minden háza tájok.
- 40 10. Az mely árkot ástak essenek bé abba,
El merüllyenek mint a' mély tenger habban,
A' rágalmaso ne örvendgyen a' napban,
Hanem Éjben lévén jusson rut halálban.
11. El hittem hogy az Ur a' nyomorultaknak,
Fel vészi ügyököt az ártatlanoknak,
El romol hatalmok mind a' gonoszoknak,
Nem láthatják hasznát semmi tanátsoknak.
- 45 12. Az igazak penigh az Isten nevének,
Ditséretet mondván szépen énekelnek,
Az Ur szeme előtt örökké örülnek;
Ez rendi az negyven es század éneknek.

197.

PSALMUS CXLI.

Nota: Nagy Ur Isten ne hadgy minket etc.

- 1 1. Nyomorultaknak szent Ura,
Figyelmezzél az en szomra,
Halgass sok kiáltásomra,
Visely gondot minden jomra.
- 5 2. Ez te szolgad könyörgését,
Vedd áldozatul kérését,
Két keze fel emelését,
Fogd el sok esedezését.
- 10 3. Uram örizd az en számot,
Vezérelj minden utamot,
Hogy a' ki én reám támadt,
Ne nyomodhassa hátamot.
- 15 4. Szivem ne hadd rosra menni,
Ne hadd kezemnek azt tenni,
A' mi bumra fogna lenni,
S- büntetést kezdene venni.

33 II ram 36 V házok tájok 39 I örvendgyen [örvendezzen-ből jav.] VI örüllyen 48 I ez II—VI az

5 V—VI A' te 9 II en szomat 11 I rám támadott II—VI ream tamat

- 20 5. Az bünösök barátságok,
El kerülöm társaságok,
Nem követem vigasságok,
Semmi féle nyájasságok.
6. Ha engem az igaz megh vér,
Ez fejemre bö áldást nyér,
Kemény dorgálása nagy bér,
Mint drága kenet nagyot ér.
- Az jámborra nem haragszom,
Söt mindenben oltalmazom,
De a' gonosztol irtozom,
És szivemből megh átkozom.
- 30 8. Kemény szava a' jambornak.
Használ az én szándekomnak,
De szép szava a' latornak,
Veszélye minden utannak.
- 35 9. Istentelenek el vesznek,
Haragod példai léznek,
Rajtam mostan boszut téznek,
De nyakok szakad s- el vesznek.
- 40 10. Most imé rajtam tapodnak.
Rontói minden tsontomnak.
Örvendezvén halálomnak,
Építői koporsomnak.
11. De Uram tsak rád függh szemem,
Hozzád emelve két kezem,
Benned reménl az en szivem,
Ne engedd el veszni fejem.
- 45 12. Oltalmaz engem a' lestől,
Abba ne essem népestől,
Inkabb ök edgyütt lelestől,
Veszszenek el mindenestől.
13. En penigh megh szabadullyak,
Bátron mellölle el mullyak,
Bö örömmel megh vidullyak,
Hazam földébe fordullyak.
14. Az Száz negyven edgy énekben,
Dávid az Urnak lélekben,
Igy könyörge félelmekben,
Mikor vala inségekben.

22 I, V A' II, IV, VI Ez III Ez; mér 24 III sokat ér 32 II utanak 35 II bes-
öznek 42 V emelem 44 III el esni 50 II mellöled III—VI mellöllök 53 V—VI Ez 55
III, VI felelmében 56 III—IV Mikor volna

PSALMUS CXLII.

Nota: Láss hozzáam Ur Isten kegyelmes szemeiddel etc.

- ¹ 1. Keseredet szivel kiáltok az Istenhez,
Az ki igen igaz és irgalmas mindenhez.
Hozzá emelem szóm, tsak tölle várom jóm. nem megyek más Istenhez.
2. Szent szemei előtt ki öntöm az én szívem,
Megh beszéllem néki nyomoruságos mivem.
Eleibe mégyek, hogy tölle jót vegyek, mert ő orvoslo füvem.
3. Ur Isten mikor ugy megh fogyatkoztam vala.
Hogy bennem a' szívem tsak nem ugyan megh hala.
Isméretedbe völ s- oltalom s- gyámol löl, mert benned bizom vala.
- ¹⁰ 4. Lásd megh Uram mostis ügyemet minden felöl.
Sohol senki nintsen ki joval végyen elől,
El fogyott hatalmam, nints semmi oltalmam sem bal sem job kéz felöl.
5. Te hozzád kiáltok mint kegyelmes Uramhoz,
Biztatom magam hogy kezéd segítséget hoz.
¹⁵ Mert te vagy reményem, életem s- Nap fényem és bizom jo voltodhoz.
6. Hald megh zokogásom mert immár nem szolhatok,
Az engem üldözök előtt aligh futhatok,
Ha te velem nem léssz, s- kogyes szemmel nem nészs. megh nem
szabadulhatok.
- ²⁰ 7. Bölts Isten engemet vezess ki ez rekeszből.
Ragadd ki fejemet a' kegyetlen kezéből,
Hogy ditsérhesselek, dütsöithesselek örökke tiszta szüből.
8. Az te jo voltodért mindenek hozzád fülnek,
Hálát adván néked templomodba bé gyülnek,
Jo téteményidert, kegyelmességedert Felsőgednek örülnek.
- ²⁵ 9. Szent Dávid a' száz és negyven kettöd Eneken,
Ellenségghi miatt hogy volna félelemben,
Kére az Ur Istent, a' ki jól lát mindent hogy ne adgya kezekben.

6 IV orvosló szívem 7 V fogyatkozom vala 8 IV bennem már szívem 9 II,V—VI oltalom 11 I, III Soha II, IV—VI Sohól 20 II, IV—VI kezekből 22 II—III Ez 23 IV felgyülnek 24 IV—VI Ió téteményedert 26 IV félelmekben 27 II Istent az iol

PSALMUS CXLIII.

Nota: Mint kévankozik a' Szarvas a' kut fejekhez.

1. Igaz láto szent Ur Isten hald meg' az én szóm,
Rajtam szegényen kinek nints semmi jóm,
Könyörűly Ur Isten, mert én tsak benned bizom.
2. Az te szent fogadásodert legy segitséggel,
Az halál ellen tarts megh sietséggel,
Mert igéretedért vár lelkem reménseggel.
3. Ne szály azért perbe velem szegény szolgálóddal,
Ne mutasd kezed kemény haragoddal,
Mert ha igazat vésszsz, ki élhet jo voltoddal?
10. 4. Ostromol engem és üldöz sok ellenséggem,
Ingerel engem hogy nints reménséggem,
Körül fogta mint tűz romlando örökséggem.
5. Sötet barlangba szorultam hol tsak nyomorgok,
Majd ugyan talám megh fogh az ő horgok,
15. Veszélybe borultam, halál torkában forgok.
6. El holt szivem ugyan bennem megh epett lelkem,
Nem kell szükséges tartásomra étkem,
Mert elmémben forogh hogy ellened sok vétkem.
7. De ismét hogy eszemben jut réghi jo téted,
20. Mint tartottad megh sokszor a' te néped,
Kezem ki terjesztvén reméllem segitséggel.
8. Ezt mondvan; igyen könyörgök: Uram hozzám láss,
Badgyat lelkemnek gyógyitto füvet áss,
Ne rejts el szinedet mert nem segithet megh más.
25. 9. Tellyesseggel halált látok es földben szállok,
Ha el hadcz Uram életben nem állok,
Náladnélkül mindgyárt a' koporsoba szállok.
10. Hamar add megh Uram tudnom a' te jo kedved,
Mert én tsak benned bizom s- vagyok hived,
30. Jelents megh énnékem mit kévan kegyes szived.
11. Rollad nem feletkezem el mert szivemben lésszsz,
Ellenségimnek ha kezekből ki vesszsz,
Ha jo kedvedben tésszsz, töllem ditséretet vésszsz.

2 III semmi szom 14 VI ugy 22 II, IV—V igen könyörgeök 27 V koporsomból
32 II kezedből [1]

- 35 12. Dútsőséges szent nevedért tarts meg' életben,
Ne hadgy megh halnom ez kietlen helyben,
Kezem fogva vigy ki hazám édes földében.
13. Az te szent fogadásodért sok ellenségim,
Vidd el én rollam és vedd el sirásim,
En te szolgál vagyok és nézd könyhullatásim.
- 40 14. Absolon fia előtt hogy Dávid budosék,
Mikoron ötlet halálra keresék,
Száz negyven harmad énekben az Urhoz esék.

200.

PSALMUS CXLIV.

Nota: Ditsérjed áldgyad én lelkem az Ur Istent

- 1 1. Az Ur áldando áldott Ur,
Igen bölts és hatalmas Ur,
Az Isten nékem kösziklám,
Ellenségim ellen villám,
- 5 Megh tanittya vini kezem,
Mert erejét érzem,
Ő kut feje minden jomnak,
Bástyája váramnak,
Az Ur szabadságh s- erős vár,
- 10 Mellettem tabort jár,
En ö benne bizván élek,
Senkitől nem félek.
2. Oh Ur Isten mi vagyok én,
Ez változando föld szinin?
15 Mit tész en velem ki vagyok,
Veszendő por hogy megh halok?
Rám ily gondot miért viselsz?
Ily igen mit tisztelsz?
Hívságh vagyok mert és párah,
- 20 A' földnek tsak sára,
Az en éltem edgy kis ora,
Megh halok edgy szora,
Mindazáltal Uram félek,
És sziből tisztellek.
- 25 3. Ur Isten a' magos Menyből,
Szály le a' szentséges fényből,
Az én kevély ellenségim,
Oszlasd el háborgatoim,

36 II, V—VI Kezen foghua 39 II köny hullasim 41 II Mikor
4 III Ellenségem V Ellensegim előtt 21 IV lelkem

Nagy félelmet adgy szívökben.
Féllyenek ügyökben,
Engem peniglen szabadits,
Es örömmel vidits,
Hogy uj éneket mondhassak.
És hálat adhassak,
Mint kegyelmes Istenemnek,
És jo Vezéremnek.

4. Az idegen nép kezétől,
Szabadits égő tüzétől,
Mert birodalmok nem igaz.
40 Minden igasságok tsak gaz,
Ha kérésünkben megh halgacz.
Minden jokat megh adcz.
Kedves békeségben élünk.
Tsak tégedet félünk,
45 Es a' mü szép magzatinkat
Édes fiainkat,
Tsak Felségednek éltettyük.
Neved tiszteltettyük.
5. Megh halgatván a' mü szonkat.
Megh áldod így minden jonkat.
Békeségben marad hazánk,
És megh szaporodik marhánk.
Szívünk minden jót tölled vár,
A' gonosz távol jár.
Oh mely boldogh az oly nemzet,
A' kit az Ur vezet!
Ezt a' szent Dávid jól látta.
Nékünk irván hadta,
60 Az Száz negyven negyed részben,
Hogy örvende hütben.

201.

PSALMUS CXLV

Nota: Szent Dávid király bünei ellen így panaszolkodik

- 1
1. Kegyes Ur Isten mindenén Ur vagy azért magasztallak,
A' te hatalmad jo voltod által hogy ki terjett áldlak.
Valamigh élek gondviselőmnek tsak tégedet vallak.
 2. Igen nagy az Ur és ditséreti fel mullya az Eget,
Nintsen olyan bölts ki nem tsudálhat nagy voltán eleget,
Mert mindent úgy bé tölt sohal nem hágy hogy semmi üreget.

35 II kegyes 37 II kezéből 40 V—VI csak az 47 II [Tsak hij.] 50 III, VI vgy V Magt
adod ugj 51 II Ketszeghben marad 55 IV az a' nemzet 56 IV ez ur

Nota IV Sicut Ps. 3. Istent noh ditsird V—VI Haborusaga David királynak

3. Ur Isten a' te jo hired neved mind örökké meg' áll,
 Fiuro! fira edgy nemzetségről mas nemzetsegre száll,
 Nagy dolgaidban mert soha nintsen közben szakaszto vál.
- 10 4. Nagyságos diszit dütsöségednek minden nemzet áldgya,
 Nagy tsudaidért a' ditséretet tsak te néked adgya,
 Hatalmasságot a' te nevednek félni el nem hadgya.
5. Emlekezetit Nagy jo voltodnak hirdeti ez Világh,
 Igasságodnak szép ditséreti minden fülben be hágh,
 15 Az áldás penigh nagy irgalmadért minden szüböl ki vágh.
6. Mert kegyes az Ur, igen irgalmas felette sokat vár,
 Kegyelmes volta minden állatnak el tartására jár,
 Igen jo az Ur semmi mivéből nem következik kár.
- 20 Aldgyon tégedet Uram örökké minden kezéd dolga,
 Minden embernek szive, hogy áldgya Felségedet, szolgál,
 Ha ki téged fél, rettegh és ditsér ugy lehet jól dolga.
8. Tartozik minden hogy hatalmadat hirdesse mindennek,
 Dütsöségedert birodalmaidért vallyon nagy Istennek,
 Mert országodnak örökké lenni kell végphetetlennek.
- 25 9. Soha kedvedből a' ki te néked szolgált ki nem rekedt,
 Mert tartod az el dölöt -s- fel vésszed a' ki már el esett,
 Megh keresed azt a' ki a' nyájbol ki maradt -s- el veszett.
10. Minden állatnak minden üdőben szeme tsak reád néz,
 A' te böseges áldot markodbol telik meg' minden kéz,
 30 Élnék a' kikre jo kedvel tellyes szemed kegyesen néz.
11. Jól tévő az Ur és igen igaz minden ő dolgában,
 Kik segítségre hiják azoknak lelkek áll markában,
 A' kik ő benne valoban hisznek maradnak áldásban.
12. Kik ötöt félik kedveket tészí és szavok megh hallya,
 35 Valakik ötöt szeretik igaz hiveinek vallya,
 De az ő tölle el szakadtakon boszuját meg' állya.
13. Az Ur Istennek minden állattól adassek tisztesség,
 Nagy hatalmájért és kegyelméjért övé az dütsöség,
 Mely felöl ez száz negyven ötöd szép ének nagy erősség.

8 I—IV fiura V—VI fira 9 VI Mert soha nintsen nagy dolgaidban 14 II minden földbe
 15 IV kj hágh VI ki vágy 19 II Algion eörökke tegedet vram 25 II szolgálta 26 V—
 VI Megh tartod 30 II az kire; kegielmesen V jo kedved 37 III állatoktól

PSALMUS 146.

Nota eadem. [Mikor Senacherib az Ierusal.]

- 1 1. DÍtsird az nagy Urat kedve szerént szívem:
Ditsirem kegyesen mert nékem ez mivem,
Az míg ęlek adom tsak néki a' szívem,
Mert tsak ő nékemis ęlet adó feiem.
- 5 2. Emberben hitömet nem vetem én soha,
Mert minden ereiét fogia bé földnek moha,
Semmit abba nem ért, földnek hogy ő doha,
Ez vilagra nemis emlekezik soha.
- 10 3. Istenben de ha mely szü hiszen, érdemes,
Mert hatalmas ez Ur, nagj neve szent s' nemes,
Vigyáz mindenüvè, s' mindeneken szemes,
Bóldog az ki ez Ur kedve miatt nemes.
- 15 4. Az földet s' az eghet egy szava vonta fel,
Az tengerben övé az mi hal ott legel,
Böltseęge felöl gondviselése iel,
Mindent mert tsak az ő bölts keze ęltet el.
- 20 5. Mindennek igazán sorsa szerint fizet,
Annak nyuyt, ki néki esedezik, kezet,
El táplállya az Ur ha ki meg éhezet,
Tömletzben meg epet rabokat ki vezet.
6. Az Ur az vakok hogy lássanak azt tészí,
Az Ur Isten az el esteket fel vészi,
Az idegeneket kedve szeretteti,
Az árvákatis az ő keze élteti.
- 25 7. Az Ur fel vészi az özvegy anya ügyét,
Vidámittya szava az szomoruk szívét,
Az Ur kedveli az iãmborok ösvenyét,
D' annak az ki gonosz meg törí az feiét.
- 30 8. Mind örökké az Ur meg marad és leszen,
Mindenkor ereie tiszteletet veszen,
Népén kedve marad s' két keze iol tészén,
S' ez száz negyven hatod ęnek igaz lészén.

1 VI kedved 2 I, III—VI nekem az 10 I, IV—VI az Ur 12 II az vr 13 V Ez 14 III
[hal hij.] 16 III csak eő V Mert mindent 19 I, IV—VI Ur a' ki 20 VI foglyokat 23 I ked-
vel 28 II Annak az ki III De annak a' ki IV—VI De annak ki 29 IV ez Vr

PSALMUS CXLVII.

Nota: Engem igazgat az Egeknek Ura, etc.

- 1 1. Nintsen jobb dologh mint az Istent félni,
 És törvényében kedve szerént élni,
 Hasznos az Istent éneken tisztelni,
 Gyönyörűséges szent nevet viselni,
 5 Ditséretivel lélekben megh telni,
 Jer tehát rolla kezdgyünk énekelni.
2. Az Ur az Isten szereti Izraélt,
 Épít ő néki megh maradando helyt,
 Arrol hogy edgyben gyütti mutatott jelt,
 10 Mert jo kedvéből kegyelmesen felelt,
 Nála a' sok megh epett szü kedvet lelt,
 És fajdalmokrol kegyes gondot viselt.
3. Mert tsak az Isten a' ki mindent jol ért,
 Az ő szavára a' Napis vissza tért;
 15 A' kerek Égen nagy böltseségéjert,
 A' számtalan sok Csillagh szépen el fért,
 Erre senkitől az Ur erőt nem kért,
 Mert ő hatalmas mindenhez böltsen ért.
4. Nagy a' mü Urunk a' ki a' Menyben ül,
 20 Megh gyözzhetetlen erős tsak egyedül,
 Ha ki értelmét vizsgállya el merül,
 Mert böltsesége mindent halad fellyül;
 Az Ur örökké a' sziligyek körül,
 De edgy kevélyis napjának nem örül.
5. Adgyatok hálát tü hivek az Urnak,
 25 Enekellyetek a' ki eltet annak,
 Mindenek ennek mert kezében vadnak,
 Ő készitti a' felhöt a' zapornak,
 Hogy essöt adgyon a' fünek és fának,
 30 A' hegyenis hogy bövön kaszályanak.
6. Eledelt a' barmoknak ő szolgáltat,
 Ennik a' hollo fiaknak ő méltat,
 Nem kívánnya ő a' gyors erős lovat,
 Sem nem kedvelli a' serény ferfiat,
 35 Ha nem szereti tsak az igazakat,
 A' kik tsak reá bizzák ő magokat.

Nota VI [Hiányzik.] 7 VI Izrael 18 VI hatalmat 23 VI Az Ur mindenkor 33 II louakat

7. Te azért Urnak népe ditsérd Istent,
A' ki hatalmas bölts kegyelmes és szent,
Mert nyavalyádból rövid napon meg' ment,
40 Senki ellened soha nem tart ellent,
Kapudon kívül senki meg' nem rettent,
Fiaidhozis az Ur kedvet jelent.
8. Békeséget ád minden határidban.
Meg' áld es szentel kézi munkaidban,
45 Az Ur tsak edgyet szoll nagy hatalmában,
Nem fogja senki meg' akarattyában,
A' mit ígért meg' lészen hamarságban,
Mert uralkodik nagy hatalmasságban.
9. Mint a' fejér és szállangozo gyapjat,
50 Ő méltattya le szép gyengén az havat,
És miképpen edgy povályozo hammat,
Szép apronként uzmarázokat szortat.
Nyárban a' tüzből nagy jegeket méltat,
Télben iszonyu hidegeket jártat.
- 55 10. De hogy porontsol a' tavaszi szélnek,
Meg' kell olvadni a' temerdekek jégnek,
Meg' bővül árja minden folyo viznek,
Az Ur szavára mindenek engednek,
60 Meg' mutattya jo kedvet Izraélnek,
Az ő választot szerelmes népének.
11. Nem mivelt ennyi jót semmi Nemzettel,
Sem megh nem látot ilyen *szent* törvénnel,
Szent frigyot kötöt Isten Izraéllel,
Hamar megh láttya azért kegyes szemmel,
65 Tsak hogy ditsérjük ötet félelemmel,
Ez száz és negyven heted szép Énekkel.

204.

PSALMUS CXLVIII.

Nota: Adgyunk hálát az Urnak mert erdemli etc.

- 1 1. Ditsérjetekek az Istent Menyben élők,
Ditsérjetekek ötet az Égben fénlők.
2. Ditsérjetekek ötet tű szent Angyalok,
Kik minden seregeknek vattok gyalok.

41 IV—VI kívül soha meg nem 45 V—VI edgjet fu 47 V—VI ígér 51 VI mikeppen az povályozo 52 II.üz. morazokat szoltat [!] 62 I szép II—VI szent
1 III Diczerjetekek az urat 3 IV Ditsirietek Istent 4 II gialo<.>k III gyalog [!]

- 5 3. Ditsérjetez ötet fényes Nap és Hold,
Kiknek fényetek a' Tsillagoknak sold.
4. Ditsérjetez ötet Egek Egei,
Kikben állanak az essök vizei.
- 10 5. Ditsérjek az Urat a' mit teremtett,
Ez tisztetek valamellyeket ö szerzett.
6. Ditsérjetez az Istent földi barmok,
Minden viz fenekében uszo gyalmok.
7. Tüz, viz, Égh, essö, fergetegh, kemény szél,
Hegy, völgy, fü, fa, virágh, tavasz, hidegh tél.
- 15 8. Minden vad, öreg, apro, minden állat,
A' mi tsusz, vagy el mász, visel vagy szárnyat.
9. Ez Földnek Fejedelmi és Urai,
Birák, Tisztviselök -s- földnek hadai.
- 20 10. Iffjak, gyenge leányzok és gyermekek,
És tü Istenesen megh ért szép Vének.
11. Ditsérjetez az Istent mert igen nagy,
Földön, Mennyen ö tsak az edgy Fő Hadnagy.
12. Ö a' ki népe szarvát fel emeli,
Jo hir-nével igen nagygyá neveli.
- 25 13. Hiveit szereti az Ur -s- megh áldgya,
Száz negyven nyolczadik ének ezt mondgya.

205.

PSALMUS CXLIX.

Nota: Edgy lélekkal mostan áldot Hivek etc.

- 1 1. Uj eneket mondgyatok az Urnak,
Hirdessétek ditséretét annak,
A' kit vallunk mü kegyes Atyánknak,
Mert egyedül orvosloja tsak ö nyavalyánknak.
- 5 2. Az Ur népe örvendgyen az Urban,
A' ki ötet teremtette abban,
Vigadgyunk a' Menybéli királyban,
A' ki minket gyalázatra nem hágy az halálban.

3 V az ö sok vizei 9 II Diezirietek V—VI Dicserietek az Urat az mit terempt [!] 10 IV,
VI Es tisztetek 12 III fenekében uszo gyalok, V gyalok 13 IV viz, jégh 15 I [A Minden
szó második n-je g-ból jav.] 16 IV vagy él, mász vagy visel VI vagy visel 22 V—VI csak
5 az egy 24 V—VI Az hir nevel 26 V—VI azt mondgya
7 V Vigadgyunk ez

- 10 3. Ditsérjük az ő nevét jo szibői,
Tellyes erőnk és tehetségünkől,
Mert ránk teként őis jo kedvéből,
A' sziligyet meg' bötsüllü s- fel vészi a' földröl.
- 15 4. Örvendgyenek az Ur Isten félök,
A' kik az ő kedve szerént élök,
Énekelvén legyenek jót vélök,
Az Ur által mert jol élnek mind az ötöt félök.
- 20 5. Szájokban az Ur ád szép éneket,
Dütsöségben mert fel vészi öket,
Kezekben adot éles törököt,
Meg' feni hogy el vessessék mind a' gonosz fököt.
- 25 6. Az Pogányt az Urhoz holdoltattják,
És szent ismémentiben jutattják,
Ez földnek királyit sanyargattják,
Azoknak fő fő népeit békokban jártattják.
7. Hogy igy az igéret mind bé tellyék,
Hatalmasok es az Istent félyek,
A' kik jok életeket jol élyék,
Hogy jo hírek ez világban mind örökké fényék.
- 30 8. Szent Dávid az ő népét igy inté,
Hogy az Ur a' Pogánytol megh menté,
Az háláadásra fel serkenté,
Ez a' száz negyven kilenced ének minden szenté.

206.

PSALMUS CL.

Nota: Mindenek meg' hallják es jol meg' tanullyak.

- 1 1. Ditsérjétek Istent az ő szentségével,
Ditsérjétek ötöt nagy erősségével;
Szent az Ur és erős a' ki dütsösegen ül.
- 5 2. Ditsérjétek ötöt hatalmasságáról,
Ditsérjétek ötöt nagy méltoságáról.
Szent az Ur és erős a' ki dütsösegen ül.
3. Ditsérjétek ötöt hangos énekekkel,
És sziből származot szép ditserekekkel.
Szent az Ur és erős a' ki dütsösegen ül.

13 III—VI Istent 15 II iot uelönk [!] 20 V—VI el vessesse

2 III Diczerjétek Istent 3 I—III, V—VI el IV ül 4 III Diczerjétek Istent 6 9
12, 15 I, IV—VI [A refrén nincs végig kiírva.] 6 II—III el 7 II Diczerjétek öket [!] 9
II—III el

- 10 4. Ditsérjete^k öt^t háláadásokkal,
Lélekből származot áldás mondásokkal.
Szent az Ur és erős a' ki dütsöse^gben ül.
5. Ditsérjete^k öt^t minden szivetekből,
Ditsérjete^k öt^t tellyes lelketekből.
15 Szent az Ur es erős a' ki dütsöse^gben ül.
6. Irta ezt Szent Dávid a' ditséret könyvben,
Száz és ötvenedik ékes énekében.
Szent az Ur és erős a' ki dütsöse^gben *ül*.

207.

[BEVEZETŐ VERS AZ EPIKTÉTOSZ-FORDÍTÁSHOZ]

IO OLUASO ÉLY IOL

- 1 Mint hogi ez eletben sok banat enyesztue szűuúnkben,
Cziendes szűuel hogi ély, eszt ki tanulni ne fély.
Senkit nem uadlasz, soha nem sirsz, sem nem ohaitasz:
Jol élsz, mert nem félsz, iot örömödbe remélsz.
- 5 Istent fellied, azért czielekedgiel mindeha iouert,
Mégi io uoltod utan menibe halálod utan.

SZENTMÁRTONI BODÓ JÁNOS

AZ VASROL VALO ENEK

- 1 1. IM minden rendek dolgokban el iárnak,
A' sebes gallyák tengereken folynak,
Élet tápláló Szánto rendek szántnak,
A szőlös gazdák hegyeken izzadnak.
2. Ieles Vitézek fegyvert tisztogatnak,
Futo lovakat mezőben hizlálnak;
A' szép madarak zöld erdőkben szolnak,
De az Poëtak talam mind alusznak.
- 10 3. Serkeny fel azért álmos Musam lantya,
Hogy ne nyomion el az restsegnek fontya,
Mert az tunyasag kire magát ontya,
Annak elméiét tudde hogy el rontya.
- 15 4. Az békessegben nem io csak henyélni,
Nem io héában az kenyeret enni,
Szükség az elmét gyakran köszörülni,
Az szép Vas dólógát kezd elő beszélni.
- 20 5. Az ember immár micsoda üdöt ért,
Nyoltzvan pénzt adnak egy sánta Bárányért,
Tékozollyák az pénzt most minden állatért,
Károllyák adni csak az áldot Vasért.
6. Edgy szörös Botskort negyven pénzen adnak,
Azt penig mondgyák nem igen drágának,
Ha penig Vasbol botskort csenálnának,
Nétalám abban ingyen kívánnának.
- 25 7. Talám nem tudgyák megh az Vas miben áll,
Menyi sok gondal Vasat ember talál,
De az életre mely böseggel használ,
Meg mondanám én ha reá halgatnál.
- 30 8. Ezt vegyed azért először eszedben,
Hogy az Vas lakik az földnek szivében,
Sok erős hegyek kövek közepiben,
Nap fenyitől üres szörnyü sötét helyben.
- 35 9. Pénzért adnak ám gyertyát az kezekben,
Az Miveseknek az Vas kö pintzében,
Pénzért hordgyák ki penig károsképpen,
Mert az mit vágnak nem Vas az mind éppen.

- 40 10. Szalonnát eszik s' Bort iszik az szolgál,
Kiknek az Vassal vagyon nehéz dolga,
Kártya iádzásban nints igen io módgya.
Az déli álmot gyakran hátra hadgya.
11. Az nehéz követ hátán kell hordani,
Néha térden iár ugy kell nyomorogni,
Vgyan füstölög mikor ki kezd iutni,
Azt alitanád hogy fel akar gyulni.
- 45 12. Szegény mivesnek meg törődik teste,
Mert tereh alatt lött gyakran el este,
Hogy ha gyertyáiát kézből ki eytette.
Az homlokátis gyakran köben verte.
- 50 13. De nagy fejelem vagyon az Bányában,
Mert nehéz kövek vadnak le omlásban,
Mivesek akkor vadnak futkosásban,
Az életeket viselik markokban.
- 55 14. Ha ott egyedül volnál az Bányában,
S-el fogyna gyertyád recreatiodban,
Az feied böri posogna akkorban,
Hova lennél el sok gondolatodban.
- 60 15. Ha ott egyedül iutnál tévelygésre,
Fogadást tennél az Isten nevére,
Hogy ha még egyszer ki hozna nap fenyre,
Nem mondasz gonoszt az Vas készítökre.
- 65 16. Vay ki sok pénzel tartják az Vas Bányát,
Sok vereytékkal kenetik szárnyát,
Az ki fel veszi ennek éppen gondgyát.
Repedezéshez késziti az csontyát.
- 70 17. Erös ám az Vas s' erös munkát kíván,
Az tunyasaggal nem lakik egy portán,
Az délig alvo nála igen hitván,
Annak az böri meg kopik az állán.
18. Sok pénzért szerzik az szénnek az fáíát,
Borral öntözik annak az fáklyáiát,
Kenyérrel hussal tartják az szolgálíát,
Az ki le veri az Vasnak rosdáiát.
19. Nem iária szekér az erös utakat,
Pénzért csenállják az sok kö Kasokat,
Sok pénzen veszik az Hátas lovakat,
Pénzért vezetik szolgálk-is azokat.

- 80 20. Pénzért ássák meg árkat az vizeknek,
Hol innyok adnak az szomi Verőeknek,
Sok pénzen vesznek Tömlöt az szeleknek,
Kik meg ęlesztik Tüzeit az eszköznek.
21. Minden Mü szerszám pénzért készítetik,
De mind azokban sok kár találtatik,
Mert néha oly nagy ár-viz bocsáttatik,
Ki miatt sok Koh széllel el hányatik.
- 85 22. De mire valo az Vas, ha azt kéred?
Azt-is én töllem ezennel meg érted,
Ha csak Kotángal nem virágzik kerted,
Az Vasnak hasznát eszedben veheted.
- 90 23. Hiszem egy sing Vas iob két annya ónnál,
Mert az ón szablya az hartzon nem használ,
Ha ón ekével szántani indulnál,
Tudom hogy hamar kuldulásra iutnál.
- 95 24. Vassal éppitik az szép Templumokat,
Vassal faragiák az nagy Kő házakat,
Vassal éppitik az szép palotákat,
Vassal ássák meg az szép Halas Tókat.
- 100 25. Vassal vágiák ki aranyat az földből,
Ha mitt meg isznak az arany edényből,
Vassal gyütik azt az szőlő hegyekből,
Vassal keresnek Buzát-is az Földből.
26. Vassal csénálnak helyet salátának,
Vassal készitnek fęszket az Hagymának,
Kit az Magyarok hátra ha hagynának,
Az Oláhok ęhel is meg hálnának.
- 105 27. Ezüst aranyat erössen dicsérik,
Ládák fenekin igen reytegetik,
Az ón szerszámot szezekre bidgyesztik,
Az Vasnak hasznát eszekben sem veszik.
- 110 28. Egy kis aranyat hat forinton adnak,
Sem io sem elég egy késre atzélnek,
Oly haszontalan meg-is rayta kapnak,
Az szegény Vasat alitván csak rosznak.
29. Arany Ekével nem sok ember szánthat,
Az ezüst kapa bő bort nem csénálhat,
Az ón az tűzön hamar el olvadhat,
Ideig az Vas ott is meg maradhat.

- 120 30. Az nagy fa Házak ha földig le éghnek,
Ne örülj annak bár az cserepének,
De ha Vas szegek az hammu közt lesznek,
Szedd fel, továbbá néked hasznot tésznek.
31. Vassal keresik fenekét Aknáknak,
Ezüst és arany kineső Bányáknak,
Az kik Tárházi Vitéz Magyaroknak,
Diszi peniglen szomszéd országoknak.
- 125 32. Sok Vasat látok az Vrak Kotsián,
Vas vagyon annak elein s' hátullyán,
Sok Vas az rudgyán Vas vagyon az hámfán,
Vas az csatlaián Vas az kerék talpán.
- 130 33. Hova lennének az ieles Vitézek,
Kiknek gyakorta vagyon ellensegek,
Onbol ha patkót lora szegeznének,
Az ütközeten szertelen vesznének.
- 135 34. Az io Vitéznek végig Vas Szablyáia,
Vas hegyestőri Vas az ő Sisakia,
Vasbol áll inge Vas az ő puskáia,
Hegyes Vasnélkül rossz az kopiáia.
- 140 35. Az puska port is Vassal törik rontyák,
Vas golyobissal az Várat meg rontyák,
Az tunya lovat mind addig szorittyák,
Vas sarkantyú köszt, míg futni tanittyák.
36. Vasbol csénálnak Zabolát lovaknak,
Vassal kaszálnak szénát-is azoknak,
Vassal aratnak Buzát az Országának,
Vassal csénálnak hordot-is az Bornak.
- 145 37. Az ezüst pohárt Vassal kolompozzák,
Az arany edényt Vas mivel czifrázzák,
Kiből az io bort néha göghgel iszszák,
De annak tövét csak Vassal kapallyák.
- 150 38. Néha nagy tereh vagyon az szekérben,
Ki meg áll gyakran az sár közepiben,
De ha egy kis Vas léssen az ösztönben,
Tizenkét ökröt meg mozdithat éppen.
- 155 39. Vassal vágnak fát mind erdön s' mind ithon,
Kövér malacot meg sütnék Vas nyárson,
Ha az tűz el fogyna ez egész világon,
Tüzet tehetnek két darab atzélon.

- 160 40. Vassal patkollyák Csizmáknak az talpát,
Vassal készül az io kenyér sütő lapát,
Vassal csénállyák Vasbol-is az Kapát,
Vassal készítnek mind gubát s' mind subát.
41. Az bélyegítőie hiszem Vas az pénznek,
Mind az Ezüstnek s' mind penig az réznek,
Vas az eszközök minden Miveseknek,
Mert az szép mivek Vasat nem gyűlölnék.
- 165 42. Vas az eszköze az szegény Kádárnak,
Az Asztalosnak s' az Kupa gyártonak,
Vassal csénálnak műszert az Takátsnak,
Az Borbélyok-is Vassal borotválnak.
- 170 43. Vassal csénálnak aytokra eröss Zárt,
Az titkos lopo hogy ne tehessen kárt,
Vassal csénáltak Kőmivesek-is Várt,
Az Mészárosok Vassal vágnak felsált.
- 175 44. Vasbol csénálnak Kést-is az étkeknek,
Vasbol csénálnak békót az vétkeknek,
Vas iária gyomrát az Malom köveknek.
Hogy az szép buzát apron törie lisztnék.
- 180 45. Halál nyilai mikoron meg lesnek,
Abrázatunkon Sárga szint-is festnek,
Annak töriben Tagok hogy el esnek,
Vassal ásnak Sirt az szegény hólt testnek.
46. Senki nem tudgya azt elő számlálni,
Menyi sok haszna kezd az Vasnak lenni,
Azért az Vasat ne károld megh venni,
Egy nap ha kétszer föttet akarsz enni.
- 185 47. Nem drága az Vas ha talállyák készen,
Meg veszik ötett arannyon ezüstön,
Azért az Vasnak ellene semmiben,
Senki ne mondgyon tellyes életében.
- 190 48. Az ezer hat száz és az huszon ötben,
Az kellő Nyárnak szintén közepiben,
Arannyas vize gyönyörű mentében,
Ezeket irám egy hívös Szigetben.

AZ TÉKOZLO FIUNAK HISTORIAIA,

Melyben Attyától való el bvcsvzása, nagy szegénységre való jutása, Attyához való haza menése, és Attyának hozzá való kegyessége, iratik meg.

Ad Notam: Oh te Keresztyén Ember, serkeny fel álmodbol, etc.

Ad Lectorem.

Fortune lusus, et atrocía noscere jura
 In genus humanum, sedule Lector amas?
 Historias veras, et discere facta priorum
 Visne opere in parvo? vis joca? visne sales.
 Si virtutis iter, si noscere criminis ansam,
 Si res praeclaras ut doceare, cupis.
 Hoc breve opus tibi erit noctesque diesque legendum,
 Huc ades, hinc lucrum non mediocre feres.

- 1
1. SZERTELEN RVT DOLOG VOLT Bünnel meg rakodni,
 Az nyavalyás embernek hóltig abban lakni,
 Bóldog penig az ember ha ki meg tud térti,
 Az szent Irás kész erről bizonysgot tenni.
 2. Mert valaki fertelmes büneiben megh hal,
 Nem lészen az hivek közt annak vetett asztal,
 Meg furdallyák az csontyát hegyes tüzes vassal,
 Sirva kiált Pokolban vakmerő Iudassal.
 3. Ha ki penig bünéből Hüttel ki tud térti,
 Istenétől kegyelmet zokogva kezd kérni,
 Annak sötét köntöse meg kezd feiéredni,
 Menyegzői ruháíát reá kezdik adni.
 4. Erről én-is egy példát mondok az írásbol,
 Az ember életének meg ióbbításarol,
 Veszedelmes dólgoznak hátra hagyásarol,
 Mint kellyen vissza térti pokol aytaiárol.
 5. Egy szent Atyát olvasunk az régi üdőben,
 Kiről szól Idvezitőnk szent Lukáts könyvében,
 Ennek vala két fia fel nevedésben,
 Mind az ketten ékesek iffiui erőben.
 6. Gondot viselt az Attyok szép öltözetekre,
 Mint az io Atya szokot édes gyermekire,
 Ruházatokat szerzet iokat mindenikre,
 Vgy vigyázot reáíok mint szeme fenyére.
- 10
- 15
- 20

- 25 7. Gondolkodék magában egykor az kisebbik,
Ki azt alittyta vala hogy ő volna iobbik,
Idegen országokra menni kívánkozik,
Az Attyától budosni gyakran így kéredek:
- 30 8. Add ki az én részemet most iffiusagomban,
Mert el untam heverni kelletlen házamban,
Nám csak ithon aggok meg szép virág koromban,
En emberseg tanolni megyek Chorinthusban.
- 35 9. Láddé ithon házamban senki nem tart Vrnak,
Azért adtam magamat rettenetes bunak,
Köntösöm hog' szép vagy on azzal sem gondolnak,
Oda megyek hol engem mondanak urfinak.
- 40 10. Ki terieszttem hiremet ez egész világra,
Fęnlík emlekezetem az sötét északra,
Nevem meg örekedik mindenek láttára,
Nem lakom én csak ithon véghetetlen kárra.
- 45 11. Aszt akarnám hogy erre magadis intenél,
Io lovakkal sok pénzel engem készitenél,
Sok vitézlő szolgálakat velem eresztenél,
Te magad-is Tengernek partyáig kísęrnél.
- 50 12. Nem egész Fęrfiu az ki csak othon roshad,
Męg az iol főt ętek-is sokára meg poshad,
Te sem laktál csak ithon Apa hiszem tudhadd,
Az én utamot-is te hát meg nem foghadd.
- 55 13. Tuddé az palántot-is helyéből ki tépik,
Hogy káposztává legyen másuva ültetik,
Látom az ágh hegyet-is fárol hogy le metzik,
Hogy gyümöłtsöt teremien más tőkében tészik.
- 60 14. Budosással szerzet hirt Hercules magának,
Budosással löt Vra Sandor ez világnak,
En-is Vra lehetek egykik darabiának,
Ha el hagyom küszöbit én szegeny házamnak.
- 65 15. Bátyám ithon maradgyon mert ő nem udvaros,
Miveltesse az szölöt mint hogy mayd parasztos,
Nékem à szép budosas leszen igen hasznos,
Köntösöm is rövid nap Bársonnyal virágos.
- 70 16. Nem töłtöm el időmet immár csak héában,
Nem heverek csak ithon hazam roszz porában,
Im ezennel bé megyek nemes Persiában,
Az Bölcsék közt kapok az Astrologiában.

- 65 17. Mikor az gyöngyel gazdag Indiában iutok,
Egy másával az igaz Gemantban fel rakok,
Amaz hitván jáspissal lovat patkoltatok,
Egy öklömni Smaragdust te néked-is hozok.
- 70 18. Kérlek azért io Atyám hogy ezt meg engedgyed,
El vágyodot fejemet budosni ereszszed,
Arany, tallér, dutkámát mind öszve szerezzed,
Nékem rosz pénzt bár ne adg' legyen tiéd rezed.
- 75 19. Ez legyen az summáia mostan beszédemnek,
Hordasd elő ládáiát bö keresményinknek,
Harmad részét enyimnek alitom mindennek,
Arannyal tölcs erszényit vitézi feiemnek.
- 80 20. Nagy háboru elmével az vén Attya vala,
Gonosz fia beszédén bánatban borula,
Szüve telék haraggal siralma csordula,
Végre szemét meg törlé s' ilyen formán szola:
21. Micsoda veszély izgat téged budosásra,
Rosz goromba mit sietz te-is Vrasagra,
Nem száll az Phoenix madár hidgyed minden aghra,
Barsony nyerget sem tésznek tudod az Szamárra.
- 85 22. Micsoda részt kérsz tölem mit adtál kezemben?
Egy pénzedet sem láttam tellyes életedben,
Ha igazán osztozunk tetü iut részedben,
Mert tudod hogy nem töttél semmit à szekrényben.
- 90 23. Nem vagy te io budosni, mert én azt nem bánám,
Mikor ahoz illendő erköltsödöt látnám,
Hogy tanulni ki mennél én magam kívánnam,
Ha vétkekre haylando elmédet nem tudnam.
- 95 24. Vigyázonak serénnek iozannak kell lenni,
Idegen országokat az ki akar látni,
Üres gyomrot gyakorta kell annak hordozni,
Az port puha párnának sokszor meg kel funi.
- 100 25. Az iövevény fiaktol az idegen határ,
Alhatatos nagy szivet tanulo elmét vár,
Mert az budosok után sok eröss proba iár,
Ott az illyent mint te vagy követi szégyen s' kár.
26. Nem hasznos à budosas tudgyad ám mindenben,
Mert nem egy erkölts lakik minden emberekbén,
Tuddé mikor az ökröt fel kergetik Bécsben,
Ottis nem iut ő néki à szép emberségben.

- 105 27. Láddé ha az palántot másuva ültetik,
Könnyen ki asz ha vízzel tövét nem értetik,
Az zöldellő ágat ha Eger fában tészik,
Annak az gyümölsében egy ember sem észik.
- 110 28. Bizony nem fer te hozzád Hercules példáia,
Sandornak sem így állot mint néked à száia,
Nem volt néki markában mindenkor kupáia,
Pohár helyet kezében villogot szablyáia.
- 115 29. Néked mindenek felet kell csak vetet asztal,
Eijel-is legh gyakrabban álmadozol borral,
Fel haytod az Serleget éiomra-is holval,
Az két szemed mindenkor csak pohárban kandal.
- 120 30. Herculesnek Sandornak helyén volt elméie,
Mind à kettőnek penig vitézi ereie,
Tuddé hogy egyiknek-is nem volt tök az fele,
Bizony Cseresznye sem volt az agyok veleie.
31. Te peniglen io fiam vagy viasz elméiü,
Erkölsödben éretlen nem Salamon feiü,
Itélettel erötlen igen elő teiü,
Azért budosasoddal reád sok veszély iö.
- 125 32. Metzes ha az Tengernek széles vizére iutsz,
Hogy soha nem tanulál könyörgei sem tudsz,
Ahol téged tanitnak onnat erőssen futsz,
Jele hogy rövid napon kettös iszákra iutsz.
- 130 33. Nem töltöd el idődet azt mondog héában,
Vgy leszen mert vagy iszol vagy izzadsz az tánczban,
Ha az nemes tudomány laknék à pohárban,
Tudom hog' bokrosával bunék az agyadban.
- 135 34. Nagy kérkedékenységre az nyelved fel kele,
Hogy Gemantal taniszrad hamar leszen tele,
Indiai Gyöngyöd-is leszen minden fele,
Mikor meg iösz ragd elő s' ugy kérkedgyél véle.
- 140 35. Vly veszteg most házadban nincs semmi bántásod,
A gyönyörü életben nincs világon másod,
Boszszusaggal szivemet mire vésed ásod,
Ebben az szándékodban nem lészek én társod.
36. Vagy bánod vagy nem bánod az iffiu felele,
El megyek innet hazul mit gondolok véle,
Pirongatásod miat szivem buval tele,
Csuda karom ellened hogy kardra nem kele.

- 145 37. Nám mint egy rosz Agarat szintén ugy pirongatsz,
Nékem nemes fiadnak bötsületet nem adsz,
Kellő szándékomban-is elő mennem nem hadsz,
Vgy tetszik hogy mind ennem s' mind innom mérget adsz.
- 150 38. Azt alitom hogy engem tartasz csak bolondnak,
Vgy beszélész énnékem mint egy tudatlannak,
Igen bánom hogy engem tartasz vak parasztnak,
Nám csak ugy szolsz énnékem mint egy kopasz pórnak.
- 155 39. El hadlak én tégedet ezennel io Apiok,
Hozz pénzt elő nagy bővön ha te fiad vagyok,
Az lovakat patkoltasd mert utra indulok,
Most adgy ha adsz mert soha tölled nem kuldulok.
- 160 40. Hogy ez dölfös beszédet az ifiu végezé,
Az keseredet Attya feiét le függeszté,
Szomoru szemeivel fiát meg tekinté,
Sűrű könyvhullatás közt beszédét így kezdé:
41. Ez volté örömemnek bumra geriedt vége,
Nem ez vala szívemnek bezzeg reménsége,
Hogy te miád romollyon életem vénsege,
Azt tudtam hogy te lennél házám ékessége.
- 165 42. Régi nagy vénsegegemben fiam miért hadsz el,
Sok io tétemenyimert mire taszítasz el,
Vigassagtól szívemet ihol szakasztod el,
Örömemet bánatban hogy így forralod fel.
- 170 43. Tuddé mely hüségessen téged tartottalak,
Hideg Telnék ideién bé takargattalak,
Háboruban vállamon téged hordoztalak,
Ne hadgy el ágyékomból származot szép alak.
- 175 44. Mikor sokan fiokat le tötték feltékben,
Akkor szoritottalak tégedet ölemben,
Mikor sokan meg holtak fonnyasztó éhségben,
Akkor Semlye darabot nyugtottam kezédben.
- 180 45. Hoszszas betegségedben ingyen sem aluttam,
Mihelt meg szólítottál talpamra állottam,
Ha mikor te iaygattál én is ohaytottam,
Az Doctornak éretted sok aranyat adtam.
46. Szintén úgy feltettelek mint szemem világát,
Házam ékességének zöldellő szép ágát,
Örömemben io fiam te se szerezh drágát,
Életemnek ne hirtvazd gyönyörű virágát.

- 185 47. Ne kövesd édes fiam kérlek az Absolont,
Ki meg vénhüt Attyához haragos fegyvert vont,
Ved elődben például Cleobist és Bitont,
Szerelmes Anyja alat az ki taligát vont.
- 190 48. Tekintsed meg tükörül bár csak az Esztragot,
Mely repülni segíti Attyát ki meg aggot,
Mint hogy az vénseg miatt nehezen ballagot,
Szárnyával emelgeti az erőtlen tagot.
- 195 49. Croesust egy néma fia meg menté haláltól,
Bátron meg oltalmazá ellenség kardgyától,
Kéért nagy jutalmat vön az Egek Vrától,
Mert meg ódék az nyelve s' éltig szolt azontul.
- 200 50. Cymon-is meg tisztelé Milciadest Attyát,
Kinek mikor tömletzben hallotta megh holtát,
Maga feién ki váltá Attya meg hült tagiát,
Hogy néki meg adhassa földi koporsoiát.
51. Anapias nagy io hirt Amphinomus nyertek,
Erőtlen szülieikkel mert iol cselekedtek,
El fáradot Attyokat hogy vállokra vötték,
Aethna sebes langiától azért menekedtek.
- 205 52. En penig mind ezekre tégedet nem kérlek,
Hanem hogy ithon lakiál arra kénszeritlek.
Budosnia io fiam el nem ereszthetlek,
Azért mellettem maradgy az Istenért kérlek.
- 210 53. Semmit erre nem hayla elméie iffionak,
Magát tellyességessen szánta vándorlásnak,
Meg utálta lakoit Attya szép házának,
Azért ily értelemmel szolla az Attyának:
- 215 54. Iment meg pirongatál kin szivem igen fáy,
Azolta boszszusaggal teli bennem az Máy,
Válogatot beszéded nálam hasznatlan háy,
Ki engem itt maraszszon nincs világon oly száy.
- 220 55. Ki mondta hogy engem tarcs hogy nem vetettél el,
Nem kérnélek most arra hogy engem vennél fel,
Mert hogy nékem Atyám légy nem kerestem perrel,
Azt sem várom hogy engem tölled el üzz törrel.
56. Hoszszu historiával nékem ne prędikály,
Nem kell Tanáts adásod csak arannyat számlály,
Nyugodalmat magadnak te bár ithon talály,
El megyek én lelkemre mondom ezen megh állly.

- 225 57. Ha pénzt elő nem hordasz igen hamarsaggal,
Fel verem az ládákat amaz nagy baltával,
Aranyat Tallért rakok harmintz két iszákkal,
Vgy megyek el budosni sok vitéz szolgálkkal.
- 230 58. Nem lön akkor mit tenni az iámbor Atyának,
Viszsa fordult elméiét hogy látá fiának,
Parantsola nagy hamar az fő Komorniknak,
Hogy pénzt eleget hozzon az gonosz vándornak.
- 235 59. Kilentz ezer Aranyat nyóltz ezer Tallérral,
Hat ezer forintot-is mind régi garassal,
De hét ezer forintot mind ezüst dutkával,
Parantsola hogy hozzon igen hamarsaggal.
- 240 60. Ezt mindgyárt elő hordá hiven az Komornik,
Bör sákokban az sok pénzt száma szerént töltik,
Ezenközben az iffiu igen szitkozodik,
Hogy az vezetékeket mire nem készítik.
61. Hirtelen készülének vagy hat Társzekerrel,
Azok közzül némellyet meg rakának pénznel,
Készen vadnak az szolgálk, szép husz vezetékkel,
El indula budosni sok gyülevész néppel.
- 245 62. Szerelmes io Attyától ingyen sem bucsuzék,
Könnyen iáro pey lován csak el fitskándozék,
Ez háládatlansagon Attya keseredék,
Azért fia ily szokkal töle kísérteték:
- 250 63. Eredgy immár dolgodra ha à io nem kellet,
Hiszem találsz rabsagot nemes házad helyet,
Pénzed gonoszul kél el budosasod mellet,
Mert ilyen háládatlant nyomorusag illet.
- 255 64. Tudom hogy az hátadon meg kopik az köntös,
Az szürke czundorais nem leszen meg бүdös,
Meg iszod az mit szerzet az io Atyai ös,
Meg az mindennapi-is leszen nálad szükös.
- 260 65. Meg fordula az iffiu nagy hirtelenséggel,
Igy felele Attyának embertelenséggel,
Mire pattogsz io Apiok maradgy hon békével,
Keres mást az pénz helyet amaz sok ekével.

SECUNDA PARS

66. HOGY ezeket meg mondá el indula utra,
Erössen tudakozik nagy Német országra,
Valahun penig talál Vendégfogadora,
Igen rá vág az gazdag Vri-vacsorákra.
- 265 67. Leg gyakrabban bor felöl szorgalmatoskodik,
Nehéz voltán az utnak semmit nem bánkodik,
Ha mely vendég fogado ö néki iol tetzik,
Ott ö egy holnapig-is éijel nappal iszik.
- 270 68. Meg haraguvék az utban edgvik szolgálíával,
Kit meg-is fenyegete artzul vagdalással,
Titkon az meg rakodék két ezer Tallérral,
El szökék Eyfélkorban két iobbik lovával.
- 275 69. Mikor néki meg mondák haynal elöt reggel,
Hogy el lopták két lovát ennyi számu pénzel,
Paplan alol csak alig nagy álmoson néz fel,
Azért nékik választ tön ilyen értelemmel:
- 280 70. Mit busitotok engem két halando loért,
Mit zörgettek ágyamon egy néhány Tallérért,
Örömemben meg annyit adtam volna ezért,
Az haynali gyönyörü szép kegyes álomért.
71. Hadd aludgyam hadgy békét iób ha tés aluszol,
Nyugodalmas helyedre töllem el távozol,
Vgy felek hogy szememről az álom el oszol,
Fel ne költs az nagy Ora mig kilentzet nem szól.
- 285 72. El feleyté az Tallért szemeit bé hunya,
Az erős bor italtol minden teste tunya,
Haynal notát feiénél Hegedüsse vonnya,
Aquavitaet kiáltya hogy hozzanak innya.
- 290 73. Almoson-is iol lakék az Aquavitaevel,
Elméiét meg szédité az nagy erős ital,
Mind egész tiz oráig tele lön álommal,
Mikor osztán fel kele igy szól az szolgálkakkal:
- 295 74. Készítetté az gazda valamit ebédre,
Parantsold meg ö néki tellyes életére,
Hogy ma eleget főzzön Vri személyemre,
Nékem-is gondom lészen az fizetésére.
- 300 75. Elég lészen io Vram üllünk az asztalhoz,
Ihol mindgyárt az gazda tormához csukát hoz,
Az pohárt-is öbliti az ürmös italhoz,
Szép tánczolo társokat kegyelmednek mayd hoz.

76. Igen nagy kaczagással az iffiu örüle,
 Imigy amugy megh mosdék az asztalhoz üle,
 Az szolgálk-is tapotnak erőssen körüle,
 Vig lakással megyen el az idő csak töle.
- 305 77. Az iffiunak ruháia gyakorta változik,
 Az uy Bársony köntösre macula ha esik,
 Az szolgálké lészen az ök-is ugyan lesik,
 Néha akarattyokkal-is étek lével festik.
- 310 78. Tizen nyolc ora telék ott az flestökömben,
 Sok rososz dolgok esenek az tánczolás közben,
 Mindazáltal az Szüzek vigak à sötétben,
 Mert arannyat nyomtanak bövön tenerekben.
- 315 79. Reggel hogy meg virrada szolítá gazdáiát,
 Ottan elő hozatá egyyk bör zatskoiát,
 Nagy keményen pengeti sok réghi dutkáiát,
 Kétképpen-is meg adá az vendégseg árrát.
- 320 80. Onnat eléb indula vigadoz utában,
 Sok várossal ékesült friss Német országban,
 Lant, Hegedü, Virginia, Clavicordiomban,
 Gyönyörködik faytalan sok gonossagokban.
81. Mikor gonosz életét egy vén ember látá,
 Csak ő magát az iffiat ám külön szolítá,
 Meg bocsáss édes fiam ő néki ezt mondá,
 Akkor rövid beszéddel ötet igy tanítá:
- 325 82. Kérlek ötsem hadg' békét à sok dösölésnek,
 Helytelen helybe valo illetlen költésnek,
 Ondok uttyát ne kövesd az veszedelemnek,
 Hadd el gonossagidat szolgálý az Istennek.
- 330 83. Ne kövessed Nisaeust gonosz életiből,
 Ki mikor meg értette az iövendölöktől,
 Hogy ő nem meszsze vagyon élete végítől,
 Soha osztán nem szünék az nagy részegségtől.
- 335 84. Philoxenust hallottad tudom az példákban,
 Ki oly telhetetlen volt az nagy bor italban,
 Hogy gyönyörüsesben ihassék az borban,
 Daru torkot kivánt volt egy imádsagában.
- 340 85. Bonosust-is hallottad az nagy Imperatort,
 Kit hogy haddal meg gyözött probus fel akasztot,
 Mellyet az uton iáro hogy kötélén látott,
 Fel akasztotnak lenni boros korsót mondot.

86. Ezeket te ne kövesd az uton írásban,
Torkod miá hogy ne iuss végre kuldulásban,
Mert elég bor volna az akar mely nagy kasban,
Az mellyet te tékozlasz az egy kicsin hasban.
- 345 87. Mikor az gonosz iffiu ezeket meg hallá,
Az nagy iámbor vén embert igen szidogató,
Nem kell nékem tanácsod kétszer artzul vágá.
Az vén személy haláltól csak alig marada.
- 350 88. Akkor elő rikoltá föebbik szolgálíát,
Meg hagyá hogy köszöntse vendég fogadoiát,
De ugy hogy sokkal küllyeb terieszsze Konyháíát.
Holnap meg vendégellye sok io akaroiát.
- 355 89. Ihon elég pénz vagyon az gazdának vid el,
Véle edgyüt magad-is az piatzot iárd el,
Minden gyönyörű élet bö pénzemen végy fel,
Az holnapi vendégseg legyen ilyen rendel:
- 360 90. Három ökröt nyuzzanak holnapra ebédre,
Harmintz két bárány legyen ki süttve ki főve,
Három száz fogoly madár süldögellyen töltve,
Tyuk lud vadhus halakkal konyha legyen tele.
91. Választot fő Bor legyen tizenkét hordoval,
Meg hartzolok az hires Falernumi borral,
Nem hagyom az torkomat hog' meg tellyék porral,
Vigan lakom nints közöm à szomorú torral.
- 365 92. Kilentz legyen hegedüs virginas tizen négy,
Ieles hárfás tiz legyen tárogatosis négy,
Tizenkettöd magaddal trombitás és itt légy,
Negyven legyen Fraucimer s' vigan lakhatunk így.
- 370 93. Nagy erőssen az szólgák ott széllel tapottak,
Harfást lantost Virginast bokrosával hittak,
Minden apro pipéért egy egy Tallért adtak,
De semmit az költésben soha fel nem irtak.
- 375 94. Mikor fel virradának az második naphoz,
Sok vendégek ülének tizen két asztalhoz,
Az kik mind készek lönek az io bor italhoz,
Külömb-külömb étkeket az gazda-is fel hoz.
- 380 95. Nem volt ott böcsületi az Bornemiszának,
Mert az iffiu mondotta gyümöltstelen fának,
Ott az io lakás közben az ieles iffiunak,
Egy io fel serdült pohárt kezében adának.

96. Mellyet ő el köszöne az terhes szüzekre,
 Az feiében hogy holtig élyenek kedvekre,
 Az Vr iszik Trombiták harsogának rendre,
 Sokan mondgyák hogy legyen io egészségere.
- 385 97. Csak egy szempillantásig meg ivá az borát,
 Az asztal közepire veté az pohárát,
 Ezenközben szolítá Enekes Deákiát,
 Nagy fel szoval mondattya az Buknak boszszuiát.
- 390 98. Mindgyárt kezdé kérkedni nagy vitézségével,
 Ország előtt hogy sokszor bayt vit nyereséggel,
 Bizonyittya szolgáláia hamis esküvéssel,
 Kit meg aiándékoza egy ezüst Serleggel.
- 395 99. Fogiad szolgál s' életemért idd meg mind az borát,
 Iámbor szolgálátodért tedd el az pohárát,
 Meg általmaztam volna veled nemes Troiát,
 Meg-is öriztem volna benne szép Helenát.
- 400 100. Az sok vig lakások közt Tánczolások lönek,
 Az por az padlást üté oly igen szökének,
 Az Musicasok penig töle pénzt kérének,
 Mellyet reménségeknél bővebben nyerének.
101. Hegedüsnek Siposnak más fél száz arannyat,
 Trombitásoknak adot Tallért három százat,
 De az Fraucimereknek mind selyem ruhákat,
 Bövön szerze nagy hamar igen szép czifrákat.
- 405 102. Így töltötte ideieit ondok buiasagban,
 Mikor széllal budosot Nagy Német országban,
 Turbáiának szija-is marada csak higan,
 Az mosolygo népek közt addig lakék vigan.
- 410 103. Szóktön szökék mellöle az gyülevész szolgál,
 Egy inassa marada s' annak sem lön dolga,
 Lopot pénzel mindennek telik vala marka,
 Sebit meg üresité telhetetlen torka.
- 415 104. Pénzét meg nem olvasta az mig abban tartot,
 Kivel mindenek felet ő magának ártot,
 Mert ő Számado szolgát csak egyyet sem tartot,
 Kiért sok bőr zatskoia pusztulva maradot.
- 420 105. Egyszer két felé kapa hát üres az tarsoly,
 Semmi nincs az ládában ki eset az Sámoly,
 Ki néki költsön adgyon baráttya-is nincs oly,
 Nosza pénzetlen vendég az gazdával hartzoly.

106. Egykor egy gazda hoza egy nagy Registrumot,
 Hogy az vendégség felől ő-is vegyen számot,
 Az aranyból tallérből dutkából kér vámot,
 Serkeny fel mert el ütik szemedről az álmat.
- 425 107. Lovaiival nem fizet mert azt mind el lopták,
 Szekereit az szolgálak titkon mind el adták,
 Iszákiát-is hogy alut igen meg kotrották,
 Valamint érdemlette szinte csak ugy hadták.
- 430 108. Ott az gazda el voná szép arannyas kardgyát,
 Kivel arczul vágta volt io tanáts adoíát,
 Rola gyorsan le vonák Bársony szép ruháiát,
 Rayta hagyák csak ingét s' az lábravalóiát.
- 435 109. De még az sem éré fel az gazda iedzését,
 Az faytalan iffiunak tékozlo költségét,
 Azért az gazda kapá haraggal feyszéiét,
 Rut gonosz vendégének hogy el vágia feiét.
- 440 110. Ott az io gazda aszszony Vráat igen kéré,
 Hogy annak halálával magát ne vesztené,
 Hanem háza-táiárol egy fával ki üzné,
 Az tölle vött kárt penig békével szenvedné.
111. Meg fogadá az gazda társa io intéset,
 Az pad alá hagyítá fel huzot feyszéiét,
 Kinek iffiu hogy látá megh csendcsedését,
 Csak nem meztelen-is így kezdé beszédét:
- 445 112. Immár engem io Gazdam ha el üszsz utamra,
 Bár csak egy flesztökömet készits az asztafra,
 Visely gondot érettem három kanna borra,
 Hogy tölled ne mennyek el ily szomiuval halva.
- 450 113. Egy tyuk monyat sem adok egy szó olyan mint száz,
 Vakarodgyál házamtol haszontalan roszt váz,
 Hoz egy rudat szólgáló velem mire kotzkáz,
 Tisztuly ki társ nem tiéd ez à rakot köház.
- 455 114. Vsd az hátát te lovász de az feiét ne bánts,
 Vgyan locsog az nyakán szegénynek az korbáts,
 Hólna allyát el futá à szederies orbántz,
 Siralomra fordula az könnyen pengő táncz.
- 460 115. Onnat el futamodék sebeit fáylallya,
 Az ilyen állapatott nem igen iovallya,
 Gyomra hogy meg üresült oly igen károllya,
 Réghi sok vendégségét magában számlállya.

116. Egy fal alatt le üle s' enni kezdé kérti,
Az ablakon kenyeret vetének ki néki,
Azt oly nagy falatonként kezdé alá nyelni,
Az édes kut vizet-is meg kezdé kóstolni.
- 465 117. Soha semmi dolgozást nem tanolt éltében,
Csak fa vágó fejsze-is nem volt az kezében,
Mellyért sok szép ebédkort mulatot el étlen,
Hihető hogy aval ő sokszor volt kételen.
- 470 118. Azonközben érkezék közönséges éhség,
Buza nem léte miatt rettenetes szűkség,
Az nagy éhel halással le omlot az kösség,
Orczáiaórol néki-is le kopék az szépség.
- 475 119. Tatorián gyükérből-is sok pogácsát süttek,
Az fonnyasztó éhségben ebet matskát öttek,
Labodából csellyánból vízzel étket fősztek,
Korpa pogácsát penig nagy kedvesen öttek.
- 480 120. Immár nincsen mit tenni mert csak egy pénze sints,
Csak egy falat kenyere harmad napig-is nints,
Az taniszra száiaórol le kopot az kilints,
Honnét ki takarodot Attyától hozot kints.
121. Azért adá ő magát ott edgijk Pólgárhoz,
Hideg iuta s' egy ingben konyhára vizet hoz,
Igen fázik füttözni sokszor kap az langhoz,
Meg gyult ingét surollya térde kalátsához.
- 485 122. Edgy kis levet meg ött volt hirnélkül az konyhán,
Kiért kilenczet csaptak szegénynck az farán,
Cseber rudon ki veték az Konyha aytaián,
Az disznok paytáiabán ballaga suhaytván.
- 490 123. Az kevertet az Inas mikor oda vitte,
Ő-is mint edgyik diszno olyan éhen leste,
Hogy az szörnyü éhségben ne legyen el este,
Az válu fenekéórol szépen ki kereste.
- 495 124. Az disznók-is meg marák egyszer s' mind két uiját,
Hogy el kanyaritotta előlök az korpát,
Az Inasok miat-is rayta volt az lapát,
Mert bánták hogy meg ötte az disznok abrakát.
- 500 125. Ez szörnyü sok nyavalya ő néki nem tetzék,
Semmire kellő volta mert ott-is ki tetzék,
Kiért az szolgálók-is sokszor nyakon verték,
Azért egykor magában imigy gondolkodék:

465 konyhány

126. Im menyi sok béresek Atyám udvarában,
Bövön kapnak minden nap az abrak czipoban,
En penig ehel halok ez nagy drágasagban,
Itt léssen temetésem az disznok olában.
- 505 127. Azt-is meg erdemleném sok gonosságomért,
Töménteni pénzemben torkom mert véget ért,
Ez nagy romlást szenvedem gonosz bűneimért,
Kiknek iszonyu számok az Egek felé ért.
- 510 128. Vayha szerelmes Atyám meg vissza fogadna,
Bár csak az Béresek közt nékem szállást adna,
Akar csak kenyér hajat ennem hagyitana,
Ez rosszsz hammas kevertnél csak az-is iobb volna.
- 515 129. Nem volt fogyatkozásom Atyám udvarában,
Gyakorta bę takartak arannyas paplanban,
Most meg itt sem térek el az disznok olában,
Huy tovább hadd buijam bé én-is az szalmában.
- 520 130. Nékem szerelmes Atyám mely kegyességgel szólt,
Gyönyörü szép beszéde mint mézes lép ugy folt,
Nála kedvemre éltem kapczám-is selyem volt,
Az ő adta ruhában nincsen immár egy folt.
131. *Én bizony haza megyek laktam szép földemben,
Es mikor haza iutok Atyám eleiben,
Ezt mondom én ő néki keseredet szüben:
Te ellened vétkeztem s' à magoss Egh ellen.*

TERTIA PARS

- 525 132. MIKor így gondolkodnék szüve keseredve,
Egy nagy pálczát kerese az utnak eredve,
Vg' megyen az erdőkön vad almát keresve,
Csak azt sem restellené forgatni à nyelve.
- 530 133. Hol menőben szállot volt czifra szép pompával.
Mostan oda bé kandal csak nagy ohaytással,
Az kik akkor vötték volt dali térd haytással,
Mostan azok kisirik sűrű hagyitással.
- 535 134. Hogy ő volt az Vrfiu nem méri mondani,
Azt gondollya hogy senki nem kezdi el hinni,
Valahul meg riasztyák mindenüt kész futni,
Alig várná veszet hogy haza tudna iutni.
- 540 135. Egy faluban gyermekek hogy meg láták ötet,
Az nyakában egy sötét szakadozot inget,
Azt aliták hogy köztök vagyon egy kisertet,
Ösztönökkel botokkal iol meg verék ötett.

136. Szinte kilentz holnap tölt vissza menésében,
Nem volt harmad nap felet kenyér a kezében,
Galagonya s' csipke volt gyakrab ebédében,
Egy egy kalán korpátskát töltöt ő béliiben.
- 545 137. Hogy az üdö érkezék meleg Tavasz földre,
Botskorát-is le veté piritni az szénre,
Io melegen harapia megh éhült inyire,
Hideg vizet locsogat meg hevült nyelvére.
- 550 138. Talpa fel-is holyagzot az uton iarással,
Teste rakva mindenüt tetü mardolással,
Nagy sok budosasokkal nagy sok koplalással,
Haza iuta nagy sirva sok szégyen vallással.
- 555 139. Mikor meg látta volna haylékát Attyának,
Meg csokolá küszöbit régi hazáianak,
Kapuiát hogy meg nyitá nemes udvarának,
Térdre esvén így szola szerelmes Attyának:
- 560 140. Bezzeg sokat vétettem Atyám te ellened,
Kíért szemeid elől el kellene vetned,
Még csak udvarodban is nem ké eresztened,
Soha penig fiadnak nem-is kell nevezned.
141. Vétkeimtől irtoznak az tiszta Egek-is,
Engemet meg utáltak az szép csillagok-is,
Őszve futnak ellenem még az fellegek-is,
Tűzzel igyekeznek rám az nagy Menykövek-is.
- 565 142. Lelkem-is sir keserven iszonyu vétkemtől,
Reménségem sziklária szivemből mayd ki dől,
Bünoimet számlálván feiem-is el szédül,
Iay hogy vesztém magamat egyetlen egyedül.
- 570 143. Az nagy Isten Igéiét semminek tartottam,
Annak hirdetőivel csak bolondoskodtam,
Sokszor az Bibliát-is meszsze hagyítottam,
Iámbor ombert mindennél leg inkább utáltam.
- 575 144. Az Istentől adatot Parantsolatokat,
Oh hogy csak úgy tanoltam mint apro tréfákat,
Bennem az szent életnek csak hire sem akat,
Sokkal inkább szerettem valami kartyákat.
- 580 145. Hogy bizonyos üdöben harang szót hallottam,
Nagy kaczagva mindgyárást fületem bé dugtam,
Senkit a szentegyházbol ki nem szoritottam,
Más hogy ott volt én akkor Bordély házban voltam.

146. Mikor más ügyekezet bünéből ki térni,
Akkor én ügyekeztem gonoszabbul élni,
Az hatalmas Istentől nem akartam felni,
Kiért minden nyavalya kezde hozzám férni.
- 585 147. Az ártatlan vér-ontást semminek tartottam,
Ha valaki nem ijut igen meg rontsoltam,
Néha nyomorultakra hamis tanu voltam,
Más hogy miattam romlott én azon kaczagtam.
- 590 148. Meg esküdtem hamissan egy nap huszon négyszer,
Szitkozodtam peniglen ugyan szüntelenszer,
Gyönyörködtem egy nyomban hazudván ezerszer,
Mert igaz mondásomnak soha nem iutot szer.
- 595 149. Iámborok barátságát soha nem szerettem,
Sok Istenteleneket de öszve gyütöttem,
Szabad szeren azokat meg részegitettem,
Paráznával gyilkossal kenyeremet öttem.
- 600 150. Ez föld kerekességében soha oly bün nem volt,
Kiben el veszet feiem sokszor részes nem volt,
Töllem az ártatlan-is gonossagot tanolt,
Vgy hevertem az bünben mint egy régen megh holt.
151. Istenfelő vén embert meg nem becsüllettem,
Ha ki tanácsot adot azért arczul pöktem,
Az engem oktatonak szakálát ki téptem,
Minden bünben élőknek nyomdokában léptem.
- 605 152. Édes Atyám hozzádis háládatlan voltam,
Hasznos tanításodat talpam alá nyomtam,
Szép kegyes intésedben edgyet sem fogadtam,
Kiért ez nagy szégyenben tetémig borultam.
- 610 153. Te ellened iártam én tellyes életemben,
Gonoszul indultam volt az nagy kevélységben,
Semmi io cselekedetem nem forgot eszemben,
Háládatlan bolondsag lakot kebelemben.
- 615 154. Az sok pénzt-is peniglen mind el tékozlottam,
Mellyet kezeid közzül ki sittam ki rittam,
Illendő helyben penig csak egyvet sem adtam,
Az sok gonosz tévőknek gonoszul osztottam.
- 620 155. Tizen két Tallért adtam az ruha seprőnek,
Négy aranyat napiában az ház öntözőnek,
Hatvan dutkát minden nap kementze fütőnek,
Mind addég mig pénzemből ki melegítének.

156. Soha Isten kedvéért csak egy pénzt sem adtam,
Ha tőlem kért az Kuldus azért le taglottam,
Lantost hárfást hegedüst meg gazdagítottam,
Egy dohos bűdös csokért száz aranyat adtam.
- 625 157. Nagy rut háladatlanul üdömet töltöttem,
Négy egészsz esztendeig nem-is könyörgöttem,
Mind ebédet vacsorát részegen költöttem,
Illyen ügyem fogyottá most azért-is löttem.
- 630 158. Az mig pénzemben tartott iozan kétszer voltam,
Egyedül tiszta ágyban csak egyszer sem háltam,
Parázna személyeknek sok aranyat adtam,
Egy eb ütő pálezával haza pironkodtam.
- 635 159. Enged meg édes Atyám gonosz büneimet,
Soha bátor fiadnak ne nevez engemet,
Csak az beresek között mutasd ki helyemet,
Edgyik Inas hozza ki abrak kenyeremet.
- 640 160. Bár csak a patak vizben legyen szabad innom,
Soha tellyes eltemben bár ne hadgy vigadnom,
Ne légien nékem szabad soha bár kaczagnom.
Csak ne hadgy vétkeimben ehel igy meg halnom.
161. Bár csak az mely czundorát béresek le töttek,
Mikor innep napokat nagy örömmel értek,
Adassad azt én reám az kit ok viseltek,
Mert ékesen készítet köntösim el költek.
- 645 162. Vagy hog' szerelmes Atyám veres egy békoba,
Nyakamat is szorittasd egy nagy erős lánczba,
Ennem csak kenyér haia adas bár napiába,
Mig haragod meg szünik mostani langiába.
- 650 163. Talám az nagy Isten-is meg engedi vétkem,
Nem ad iffiusagomban kárhozatot nékem,
Meg térő napot-is hoz kin oszollyon vétkem,
Hogy ne legyen pokolban hév borotva étkem.
- 655 164. Mikor az meg iöt iffiu Attyának igy szola,
Nagy örömmel az Attya vállára borula,
Ortzáiát törölgeti gyakorta csokollya,
Azért illyen beszéddel Gyermekének szola:
- 660 165. Isten adot io fiam uijonnan világra,
Edes hazádba hozott iövendő sok iodra,
Hogy penig emlekeztél szerelmes Atyádra,
Semmi gonosságodat nem vetem ortzádra.

166. Bizony édes magzatom látlak nagy örömmel,
Távol létedért voltam szomorodot szível,
Gyázt viseltem miattad háboru elmével,
Mostan penig vigadok hogy látlak szememmel.
- ⁶⁶⁵ 167. Az te meszsze létedben igen feltettelek,
Eijel nappal szüvemben téged viseltelek,
Vdvarom népe közöt mint emlegettelek,
Neha penig el buttam ugy kesergettelek.
168. Feltettelek amaz sok gyülevész szolgáltól,
Vizeken iárásodban az el borulástól,
Az erdökön peniglen az sok Tolvaioktól,
Illetlen szállásokon az hamiss gazdáktól.
- ⁶⁷⁵ 169. De lám el veszésedet Isten nem akarta,
Erted szivem közepin bánatimat látta,
El budosot feiedet ihol haza hozta,
Szemeidet szememnek ismét látni adta.
- ⁶⁸⁰ 170. Ma születél énnékem egyszer udvaromban,
Szivemből el távozék egy sereg az buban,
Add ide iob kezedet mennyünk hamar házban,
De tü szolgálak legyetek nagy forgolodásban.
171. Hozzátok elő gyorson szebbik köntösömet,
Abban öltöztessétek édes Gyermekeket,
Az uijában adgyátok szép arany gyűrűmet,
Örömmel uijtsatok az én örömemet.
- ⁶⁸⁵ 172. Fogdossak meg nagy gyorson kövér tyukaimot,
Hal-is legyen mellyeszszék az én ludaimot,
Nyuzzák amaz meg hizot ötödfü Tulkomot,
Vigassaghoz készitsek mindgyárt udvaromat.
- ⁶⁹⁰ 173. Adgyák ki az Szakátsnak à borsolo erszént,
Minden itt vigan lakiék ne mutasson csak szint,
Valaki ma engemet vigassaggal tekint,
Arra az nagy Isten-is gazdagon áldást hint.
- ⁶⁹⁵ 174. Hijátok bé csoportal iámbor szomszédimot,
Gyüytsetek bé nagy hamar io akaroimot,
Keressétek hijátok réghi barátimot,
Néikik meg ielentsétek haza iött fiamot.
- ⁷⁰⁰ 175. Csak gyorson le ülének kilentz asztal körül,
Vig az gazda fiának szüve szerint örül,
Az nagyobbik fia-is termő szép mezőkről,
Iobbágyokkal meg iuta az szőlő hegyekről.

176. Ez volt gondviselőie Attya mezeinek,
 Ez vötte volt fel baiát gazdag hegyeinek,
 Az Tárházak gondgya-is kezében iárt ennek,
 Aratásnak szántásnak s' mind pengig szüretnek.
177. Hogy azért az Vdvarhoz közelgetett vala,
 Az öregbik ablakrol Virginia szót halla,
 Csudállya mit tánczolnak erőssen busula,
 Ez dolognak okárol egy Inással szóla.
- 710 178. Ez örömnnek gyükere vallyon s' mire lehet,
 Ily io kedvet Atyámnál vallyon ki tehetet,
 Illyen gazdag ebédet mi dolog készítet,
 Mind ezekre az Inas tön ily feleletet:
- 715 179. Atyád kissebbik fia haza iöve reggel,
 Hogy öreggh Vram látá ötett egésseggel,
 Meg parantsolá nekünk mindgyárt erősseggel,
 Hogy az Konyhát készitsék igen nagy böseggel.
180. Lábairol le vertük amaz kövér Tulkot,
 Ki Len mag pogácsával oly igen iol lakot,
 Halat-is sokat fogtunk mellyesztettünk tyukot,
 Atyád szerzet öcsédnek Vri lakodalmot.
181. Vendéget-is szerzettünk kilentz asztal mellé,
 Jámbor barátotokban ugyan sok iöt elé,
 Meny bé Vram üly le tés az te öcséd mellé,
 Akkor ö Inassanak iffiu ezt felelé:
182. Hányat hozot ötsem meg amaz fő lovakbol?
 Talám semmi nem költ el amaz bör zatskókbol,
 Hozotté sok Smaragdust Nemes Indiából?
 Erre illyen válasz lön az Inas száíából:
- 730 183. Hozot semmit ám látok egy rozsasz füs fa páltzát,
 Öltözetett nem láttam soha ollyan hitvánt,
 Bizony minden ruháia sem érne egy batkát.
 Atyád reá adatá amaz bársony dolmánt.
- 735 184. Ezen el keseredék s' nem akar bé menni,
 Oly szübéli bánattal kezde fohászkodni,
 Attya-is ki érkezék házban kezdé hini,
 Akkor az ö Attyának igy kezde felelni:
- 740 185. Menyí idötöl fogva te néked szolgálók,
 Mindent meg cselekeszem az mitt tölled hallok.
 Te parantsolatidban hüsegesen iárok,
 Beszédidben edgyet-is héában nem hagyok.

731 egg

186. Mond meg ha valamikor ellened pattogtam,
Told ki bátor szememet ha reád támadtam,
Kövel veres bár agyon ha veled morgodtam,
Büntess az mint akarod ha szót nem fogadtam.
- 45 187. Szolgálatom iutalma szintén egy módon áll,
Az Pipe pásztoréval itt az udvar háznál,
Csak egy fonnyat Báránt-is mert soha nem adtál,
Mellyet meg öttem volna io akaroimmal.
- 750 188. Ezt penig az budosót az semmire kellöt,
Ennyi esztendök alatt paráznául élött,
Sem Istentől sem penig te tölled nem félöt,
Nagy kedvesen vendégled io barátid elöt.
189. Az mikor el méne-is urasag keresni,
Sok tarsolyát bö pénzel meg tudád tölteni,
Nyerességül csak Franczut tudot haza hozni,
Meg-is az asztal före ültetted iol lakni.
190. Hogy háboru elméiét fiának meg érté,
Gyomorból iöt panaszszát füleiben vévé,
Noha az iámbor Attya nehéz neven vövé,
Meg-is fiát ez szókra ilyen válasz éré:
191. Fiam édes gyermekem mindenkor velem vagy,
Mert az én szeretetem hozzádis igen nagy.
Az én palotáimban tés eggijk gazda vagy.
Azért az ilyen szoknak kérlek hogy békét hadgy.
192. Valamim nékem vagyon tudodé hogy tiéd,
Jámbor szolgálatoddal mind magadnak nyered,
Háboru panaszodat azért el feleytsed,
Ier bé s-eggyüt örüllyünk hogy haza iöt ötséd.
193. Mert ez társasagunkból régen el veszet volt.
Koporsóban ugy feküt mint egy régen meg holt,
Noha semmie nintsen még is haza futot,
Szánd meg édes fiam tés eleget iaygatot.
194. Mert ö-is én gyermekem meg nem tagadhatom.
Ö-is tölem származot el nem hagyithatom.
Nékem sokat-is vétet büneit is tudom,
De te hiszem nem bánhad ha én meg boesátom.
195. Azért hamar iövel bé tekints meg ötsédet,
El ne idegenítsed kedves vendégimet,
Semmi buval ne illesd Atyai feiemet,
Hogy mindenkor Atyádnak esmérhes engemet.

196. Attyának beszédére iffiu csendosedék,
 Ötse öröme mellé palotában lépék,
 Kinek hogy kezét fogá mellé telepedék,
 Mind az ketten sirának s' oszton vigan lakék.
- 765 197. Valamenyi bánat volt meszsze menésében,
 Száz annij vigassag volt haza iövésében,
 A' szent Atya vendégi valának örömben,
 Egy szép Koronát tőnek az iffiu feiében.
- 790 198. Ez ieles vendégségben az szép meg ért vének,
 Attyához tért iffiuval nagy örömben lönek,
 Réghi ieles dolgokrol sokat beszélének,
 Meg térését dicsirék az iffiu legénnek.
- 795 199. Sokszor az meg iött fiát örömében Attya,
 Hogy töredelmességét gyermekének látta,
 Kegyes vidám ortzával szépen meg szolittya,
 Meg engettem vétkedet erőssen kiáltya.
- 800 200. Feie haytva köszöni Attyának io kedvét,
 Mindenekben igéri engedelmességet,
 Néha könyv-hullással-is arra köti feiét,
 Hogy iámborul tölti el maradék idejét.
201. Sok esztendöt ęlt osztán az Attya házánál,
 De egyéb hir felöle nem volt iámborsagnál,
 Magát meg iobbitotta poenentiával,
 Az után-is részes volt Attya sok iovával.

APPLICATIO

- 805 202. IGY szánnya meg az Isten az bünben borultat,
 Ha töredelmességből vissza-térést mutat,
 Vétke le mosasara talál kies Kutat,
 Az poenentiával Istenéhez iuthat.
- 810 203. Ő az meg tőrö bünöst két kezével kapia,
 Mert azoknak virágzik az Isten Isópia,
 Bünben siro szüveknek nagy erős oszlopia,
 Azoknak-is tündöklik reggeli szép napia.
- 815 204. Ha ki törödöt szüvel meg tér az Istenhez,
 Az nagy Isten mindgyárt kész ott az kegyelemhez,
 Szent fiát-is küldötte az betegesekhez,
 Mert az orvoslás nem fęr az egészegeshez.
205. Az Istennek szent fia az bünösökért iöt,
 Bus szüvökben azoknak szép vigasztalást töt,
 Kiknek üdvességekért vęres áldozat löt,
 Az ő benne hívökröl minden vétket el vött.

206. Meg térő bűnösöket Isten úgy szerette,
Hogy edgyetlen egy fiát érettek küldötte,
Bűnök bocsánattyáért meg töretett teste,
Hogy üdvezülhessenek ő csak azt kereste.
- 825 207. Mert az meg térő bűnös szebb az Liliomnál,
Ha bűneit el hadgya fenyesebb az hóldnál,
Mint az fekete bársony ha oly sötét volnál,
Az Isten irgalmából feiérb lész az honál.
- 830 208. Tęry ki azért vétkezből ne haly meg az bűnben,
Balgatag juh ne maradgy az rut szövevényben,
Had iriák bé nevedet az ęlők könyvében,
Angyaloknak így szeresz örömet az ęgben.
- 835 209. Irtam ezt huszon nyóltzban ezer hat száz után.
Szinte Tavasz kezdetin Martiusban iutván,
Minden bűnös embernek ily Tanácsot adván,
Hogy Istenhez térüllyön az iffiu példáián.

210.

HISTORIA AZ MARIA MAGDOLNANAK SOK BŰNEIBŐL
VALO, JO REMENSEG ALATT, KEGYES MEG-TÉRÉSERŐL

Ad notam: Keserves bánattal meg-rakodott idő, etc.

Az Olvasóhoz:

- 1 1. *Vétkes életünknek meg-jobbítására,
Az Istenhez térő útnak járására
Szépen juthatsz, ha nézsz ez Históriara,
Mária Magdolna kegyes példájára.*
2. *Azért, e' munkámat, kérlek vedd jó neven,
Több dolgod közt ezt-is olvassad kedvessen:
'S szived jobbúlásra példát-is vehessen:
Mellyért Isten áldgyon téged kegyelmesen.*

*

- 1 1. Szentül éneklették edgy halott énekben,
Hadd-el bűneidet élly jambor életben,
Mária Magdolna példa légyen ebben,
Kiről most éneklek ez rövid énekben.
2. Rész szerént felöle szóllok Szent Írásból,
Rész szerint pediglen meditatioókból,
A' mint meg-olvashadd régi írásokból,
És edgy Magyarnek-is Historiájából.

1—8 [*Az Olvasóhoz*] I—II [Hiányzik.] III [Lásd a főszövegben.]

3. Most azért meg-mondom vétkekben esését,
Vakmerőven sokszor sok bűnben élését,
Végezetre pedig Istenhez térését,
Paenitentiával kegyelem kérését.

4. Három atyafiak voltak Sidóságba,
Lázár volt az edgyik, a' másik Magdolna,
Az harmadik pedig szorgalmatos Mártha,
Mint az Historikus ezeket meg-irta.

5. Igen gazdag fő rend Syrus volt az attyok,
Kiről nékik maradt sok jeles jóságok,
Jerusalem-ben-is edgy igen szép házok,
Azon kívül pedig kettő-is volt várok.

6. Attyok hólta után meg-osztoztak vala,
Jerusalemi ház Lázáré lött vala,
Magdalom vár sorsal Magdolnának juta,
Bethania pedig Marthánál marada.

Ott szállott a' Christus Szent Tanítványival,
És az szeplötelen szép Szüz Máriával,
Hogy Galileából fel-jött fáradsággal,
Meg-nyugott s' ugy ment-bé a' városban holval.

8. Az Jesus Christusnak ott létében Mártha,
Sok tsuda tételit ezen közben látta,
Kikből az Istennek Bárányának tudta,
A' mint Keresztelő szent János mondotta.

9. Magdolna pediglen gonosz életet élt,
Kiért ő hozzája szintén hét ördög fért,
A' bölts magyarázó ebben pedig így ért:
Hogy hét ördög léssen hét halálos bűnért.

10. Ugyan meg-is lehet mert az undok vétket,
Keresi az ördög mint néki fött étket,
Azért ha melly ember szereti az vétket,
Az ördög magának ott lel kies fészket.

11. Azért Magdolna-is soc rút vétkeket tött,
Sok lödér iffiakkal gyakran ebédet ött,
Kiért nevezeti edgy vétkes aszszony lött,
Valamig Istentől bő kegyelmet nem vött.

9 II vétkekben élését 10 II bűnben esését 22 II leöt volna 30 II azonközben
10 Kibűt III Mellyekből Istennek ő Fiának tudta 32 III A' mint a' Szent-írás b...
bizonyította 33 I étettel II — III életet 34 III Mellyért 43 III Mellyért nevezeti egy bű

- 45
12. Mint hogy az *gazdagság* gyönyörűség *fészke,*
Soc vigaság nélkül nem esett jól étke,
Asztalánál zengett lassu hegedütske,
Titkon gyült szivében öregbedett vétke.
13. Isten igéjében ő nem gyönyörködött,
Jó tselekedetre nem-is igyekezett,
Sok vitéz iffiaknak bokrétákat kötött,
*Kiket süvegekre fajtalanúl *fel-tött.**
14. Kendöző vizeit elő-készítette,
Mellyekkel ortzáját gyakran kente fente,
Gombos tőjét néha meg-melegítette,
Kivel szömöldökít meg-feketítette.
15. Szép kies kertében nagy kevélyen *setált,*
Néha meleg nyárban virágok között hált,
Le-fektében penig edgy szóval sem orált,
Világi dolgokban több örömet talált.
16. Ölében hogy vötte varró ládátskáját,
 * Ablakában ülve dúdolta nótáját,
Virág ének tölte gyakorta meg száját,
Gyöngyben öltöztette arany színü haját.
17. Bűnben élő szivét meg-sebesítette,
Melly halálos sebét tsak nem-is sörlelte,
Az éhel halókat meg nem keserülte,
Alamisna nélkül házából ki küldte.
- 70
18. Az szegényekhez vólt felette kegyetlen,
Haragjában penig engeszlelhetetlen,
Tsak a maga kedvét kereste szertelen,
Tollas vitézekre vigyázott szüntelen.
19. Némellyet peniglen szemmel intett titkon,
Mikor ki-tekintett az üveg ablakon,
Noha üdvözülni sokkal-is jobb vakon,
Hogy sem el-kárhozni hamis látásokon.
20. Mártha penig immár Keresztyén lött vala,
Mert Christus Urunktul sok jót tanult vala,
De hogy ötse felöl szomorú hirt halla,
 80
Szivében miatta erőssen búsula.

51 II bokretakat füzöt 52 I le-tött II kötöt III fel-tött 55 II tüjét sokszor 56 III
 Mellyel 59 II Fektében pedig 63 III Világ' ének 67 II Az éhel holtakat 71 II kereste
 szüntelen 72 II vigyázot szörtelen 78 III sokat

21. Mondván: vajha ötet én mellém vehetném,
 És ha a' Christushoz Magdolnát vihetném,
 Tsak edgy tanítását hallaná el-hinném,
 Hogy pokol tüzéből ötsémet ki-venném.
- 85 22. Ő atyafiáért crössen búsula,
 Néha siralommal a' földre borula,
 Néha a' reménség szívében meg-gyúla,
 S' jó szólgálójának ilyen-képpen szólla:
- 90 23. Eregy-el Marcella gyorsan Magdolnához,
 Mondgyad hog' jöjön el mindgyarást házamhoz,
 Hogy Jerusalemben mennyünk a' Christushoz,
 Ki a' meg térőknek üdvösséges bért hoz.
24. Kérlek hidd-el veled ugyan ne hadd könnyen,
 Jól tudom szokását hogy beszéll nagy fennyen,
 De te ne fély töle szóllly ugyan keményen,
 Gonosz büneitől hogy ő meg-rettennyen.
25. Magdolnához gyorsan el-juta Marcella,
 Hát két iffiak közt ül mindeniknek tolla,
 Köszöne nékiek előttök meg-álla,
 100 Akkor Magdolnának ilyen-képpen szólla.
26. Az te nénéd Mártha néked ezt izeni,
 Nem jó mindenkoron tsak fajtalanzkodni,
 Téged most hozzá vár, veled akar jární,
 Jerusalemben hi üdvösség tanulni.
- 105 27. Ott vagon a' Christus az Istennek Fia,
 Atya kegyelmének tündöklő Zászlója,
 A' szép meny országnak fenyves koronája,
 Ki a' bünösöket ő magához hija.
- 110 28. Hadd-el a' henyélést igen hamar kely-fel,
 Meg-hagyá aszszonyom hog' ne hadgyalak-el,
 Mert Jerusalemben mind edgyütt mennyünk-fel,
 Lelkünket újítsuk Isten igejével.
- 115 29. Szintén most az gondom felele Magdolna,
 Tsak kisebb gondom is annál nagyobb vólna,
 Inkáb ő-is bátor közöttünk tombolna,
 Hogy sem haszontalan helyre fársangolna.

82 II Christushoz én ütöt 86 II Noha 87 II Noha 90 II iüyyen mindgyarást 101 II aszt izené néked 103 III most haza 109 III ighen gyorsan 115 II öis kösztünk batrabban 116 II helyben

30. Nints most semmi gondom szentség tanulásra,
 Bövön kell főzetnem nékem vatsorára,
 Azonban fel-ugrék futa a' konyhára,
 120 Akkor ugy kiálta Marcellának hátra.
31. Eredgy gyorsan haza mondgyad ezt nénémnek,
 Vendégim vadnak most bizony nem mehetek.
 Nemes nemből valók nem embertelenek,
 De méltán meg-szólnak ha hazul el-megyek.
- 125 32. Ezzel a' szolgáló méne haza felé,
 Ő kegyes aszszonyát imádkozva lelé,
 Mit hallott mit látott végre meg-beszéllé,
 Mellyekért a' Márthát bú bánat bé-telé.
- 130 33. Edgy egész nap estig bűvában sirt vala,
 Szájában kenyeret s' vizet sem vött vala,
 Az Istennek sirva ugy könyörög vala,
 Hogy meg-térő lelket Magdolnának adna.
- 135 34. Meg-jelenék néki étszaka lélekben,
 Hogy atyafiával maga légyen szemben,
 Fedgye-meg haraggal intse-is tsak szépen,
 S' ugy megyen Magdolna fel Jerusálemben.
- 140 35. Azért az szép hajnal hogy fel-pirossula,
 Mindgyárt kegyes Mártha ötséhez indúla,
 Az úton magában erőssen búsula,
 Akkor oda jutván Magdának igy szólla:
36. Édes kedves ötsém Mária Magdolna,
 Melly jó akarattal szivem hozzád vólna,
 Most üdvösségedre atyádfia szólna,
 Örülne az lelkem ha nalad szóm fogna.
- 145 37. Kérlek édes ötsém nemzetünk virágát,
 Édes nemzetünknek meg-maradott agát,
 Ne szennyezd rút hirrel atyánk koporsóját,
 Hogy közönségessen ne szenvedgyük bűvát.
- 150 38. Hadd-el e' világi rút gyönyörűséget,
 Rút trágár iffiakkal való vendégséget,
 A' kegyetlenséget a' nagy kevélységet,
 Mert bizony pokolra visznek azok téged.

117 III Nintsen semmi 121 II gyorsan hatra mondgyad azt 122 II Vendégek vadnak
 133 II (álmában) lélekben III lelkében 140 II jutván Magdolna 144 II ha szom nalad
 145 II édes lelkem 146 III meg-maradó 147 II atyad 150 II valo negedséget

- 155 39. Nints derekas hasznok e' világi jóknak,
Mint a' füst és párah hirtelen el-múlnak,
Egy szem-pillantásban töled el-fordulnak,
A' halál postái mihelyt nálad szálnak.
40. Tudodé a' halál senkinek nem kedvez,
Gyorson járó nyila el-jút mindenekhez,
Siralmat zendit-fel valahová evez,
Nints néki irgalma, nem tud kegyelemhez.
41. Iffiúi erődben ha most örvendezhetz,
És ha edgy kevéssé vigaságban lehetz,
Ha ma vig ortzával egészségben élhetz
Holnap sárga szinnel koporsóban léphetz.
- 165 42. Onnat ismét néked fel kell ám támadnód,
Az ítélet napján elő kell állanod,
Minden bűneidről számot-is kell adnod,
Jáj jó ötsém akkor hol kell meg-maradnod.
- 170 43. Azért életedben ha mi vagyon hátra,
Fordits az Isteni kegyes szolgálatra,
Hogy mikor jutándasz halálos orádra,
Lelkedet örömmel bizhasd szent Uradra.
- 175 44. Vajki ékes dolog az Istent szolgálni,
Az el-vesztő bunnek gyorsan bútsut adni,
Mert jobb a' Christussal örökké vigadni,
Hogy sem mint pokolban éktelenül sirni.
- 180 45. Azért édes ötsém ne tégy bút szivemben,
Ne mozdits több sirást háboru lelkemben,
Hanem készüly gyorsan jer Jerusalemben,
Mi Idvözítőnknek szavát vedd füledben.
46. Meg-érted szivednek lelki vidulását,
Tsak edgyszer hallyad-is Christus tanítását,
Attya kegyelmének gazdag ki ontását,
Meg-téző bűnöshöz szép vigasztalását.
- 185 47. Immár kelly-fel s' jere mert tsak alig várlak,
Az örök életnek útára most hilak,
Velem edgy méhből jött gyönyörű szép alak,
Induly üdvösségre, bizony itt nem hadlak.

159 II valoha [!] 163 II egességben lehez 164 II színben 172 I Lelkemet II–I:
Lelkedet 173 I kegyes II–III ekes 175 II örökkön 178 II haboru elmémben I:
szomorú lelkemben 179 I Maga II–III Hanem 180 I Az Idvözítőnek II–III My Jd:
zítőnknek

- 190 48. Hogy beszédit Mártha el-kezdé végezni,
Mária Magdolna kezde gondolkodni,
Ugy tetszék szüvében meg-kezde lágyulni,
S' ilyen értelemmel kezde beszélgetni:
49. A' te intésedre mit nem tselekedném,
Im majd el-készülek s' el mégyek jó Néném,
195 De talám azt várnád, hogy gyázban öltözném,
Ékes ruháimat magamrol le-vetném.
50. Jó akaroimat hogy mind hátra hadnám,
Vitézlő rendeknek edgy szómat se adnám,
Illyen szándékokat jó Néném ha tudnám,
Tsak edgyet sem lépném inkább *itt* alunnám.
51. Bötsületlenségre fejemet nem adhad,
Útban lakom s' hozzám vitéz nép tart tudhadd,
Kiknek hideg télben *lovok-is jól* futhat,
Én nem bonthatom-el a' nagy Ország útát.
52. Gondolá a' Nénnye de tsak most el-jönél,
Nem kívánnám toled hogy gyázban öltöznél,
Christus intésiben ha részes lehetnél,
E' *világi jóktul* tudom bútsut vennél.
- 210 53. Jerusalem felé ottan indulának,
Sok szép dolgók felöl az útban szóllanak,
Az mint ez szokások az atyafiaknak,
A' kik szeretettel edgy más között vadnak.
- 215 54. Hogy Jerusalemben jutottanak vólna,
Az Ur Christus felöl tudakoznak vala,
Meg-érték hogy tsak most templomban ment vólna,
Azért ök utánna gyorsan mennek vala.
55. Hogy prédikállani Christus elő álla,
A' fel-gyült sok népnek szolni akar vala,
El-juta Magdolna mint egy kevély Páva,
Mindenfelé vigyáz öltözeti tzifra.
56. Arany peretz vala karjában könyökén,
Aranba foglalva drága függő mellyén,
Virágos Smaragdus tündöklük két fülin,
Fénlik az drága gyöngy szoknája perémin.

200 I [*itt* hiányzik.] II—III it 202 II vitézlő nép 203 I Kinek; jó lovok-is II—III Kiknek; lovakis iól 204 III ronthatom-el 207 II ha most részt vehetnél 208 I E' világiaktól II—III Ez világi ioktul 216 II [Hiányzik.] III ő utánna 218 II akart

57. Kit az Jesus Christus mikoron meg-néze,
Mint egy kárhozatra valot ugy tekinte,
Mellyen Magdolnának szüve meg-rettene,
Mint egy sárga halott ollyanná lön szine.
- 230 58. Igen nagy felelem érkezék szivére,
Ugy tették hogy éppen meg-hidegült vére,
El-hagyvan ereje gyorsan esek térdre,
Siralmas szemeit forditá a' földre.
- 235 59. Kétségben esesnek nem sok héja vala,
Edgy szempillantásban szintén el-vész vala.
De *hogy* hervatt színét Mártha nézi vala,
Akkor lassusággal ötsének igy szólla:
- 240 60. Ne fély bátorkodgyál majd vigasztalást vész,
Hog' ha életednek jobbulásában lesz,
Ha jó reménységgel az Ur Christusra nész,
Meg-könyörül rajtad s' majd kegyelmesen néz.
- 245 61. Siralmas szemeit Magdolna meg-törlé,
Nagy alázatosan Christust meg-tékinté,
Hogy lelki sebeit az Jesus meg-nézé,
Kemény tekintettel többé nem tekinté.
62. Mert látá szivében élet jobbitását,
Poenitentiara hittel indulását,
Sok bünei ellen lelki hartzolását,
Azért igy inditá Christus tanítását:
63. En vagyok a' Christus az *Istennek* fia,
Atyám kegyelmének ki-osztogatója,
Lelki betegeknek igaz orvoslója,
A' bün békojának meg-oldozgatója.
64. Valakik a' bünben eddig fáradtatok,
S' annak terhe alatt le-tsüggöt nyakatok,
Ideje nyúgodni hogy munkálkodtatok,
Jöjjetek hát hozzám s' ihol meg-újúltok.
65. E' világ romlását bizony nem kívánom,
De söt e' világért váltságul adatom,
Atyám akarattyát néktek praedikállom,
S' a' meg-téző bünöst nagy örömmel látom.

228 III lett 229 II [Az utolsó szó hiányzik.] 230 II Ugy tettik hogy vére m-
hidegült éppen 235 I [hogy hiányzik.] II—III hogy 246 I Poenitentiari II—III Poenit-
tiára 249 I Istennek egy fia II—III az Istennek Fia 255 III munkálkodgyatok 256
Jöjjetek én hozzám ahol 257 II bizony <már> nem

66. Az jól lakot méhnek nem szükség a' virág,
Az egészségesnek nem kell az orvosság,
De a' sötétségben kiket tart az rabság,
Azoknak küldetett általam szabadság.
- 265 67. Emberi nemzethez Atyám szerelmiért,
Botsáttattam tőle a' vétkes világerért,
Hogy a' meg-térőknek iszonyu vétkekért,
Halálban áldozván öntsek büntelen vért.
68. Légyen halgatóim szívetek példája,
Edgy aszszony-állatnak el-veszett Drachmája,
Melly hiven keresi kezében gyertyája,
Meg-lelvén szomszédit vigaságra hija.
- 275 69. Hallyátoc példával egy el-veszett juhot,
Ki a' sereg nyajból mikor el-maradott,
Melly hamar a' pasztor utánna fáradott,
Kit meg-lelvén vállán vigan haza hozott.
- 280 70. Egy Tékozló fiú meg-unta hazáját,
Részét ki-is vevén el-hadta vólt attyát,
Fertelmes életnek vonta bűdös hámját,
Miglen el-költötte utolsó batkáját.
71. De mikor vétkeből vissza-tért Attyához,
Mindgyárt Attya néki újában gyűrüt hoz,
Kegyes szívet mutat a' siránkozóhoz,
Barátit jól lakni ültetvén asztalhoz.
- 285 72. El veszet Drachmának én vagyok gyertyája,
El-tévedet juhnek vagyok ör-állója,
Tékozlo fiúnak Atyához hivoja,
Bünökért siróknak meg-vigasztalója.
- 290 73. Valaki én bennem igaz hittel hiszen,
S' az irások szerint rolam vallást téssen,
Győzedelmet azon a' halál sem vészen,
Az én örömömben kedves vendég léssen.
- 295 74. Nem az igazakért jöttem e' világra,
Hogy azokat hijam meg-jobbulásokra,
De a' bünösöket poenitentiára,
Hivom sok vétkeknek meg siratására.

268 III ontsak 270 II el vesztet dragmája 272 II szomszedgyát 273 II Hallottunk példayul III példában 274 II A' sereg nyay közül 278 II Részét is ki 279 III hamvát 283 I siránkozokhoz II sirankozoknak III siránkozóhoz 285 II El vesztet drágmának 291 III nem

75. Ha ki pedig meg-tér bűneit hadgya-el,
Hitit bizonyítsa jó tselekedettel,
Mert csak Uram Uram lassu énekléssel,
Az örök életre senki nem mégyen-fel.
76. Az én beszédemet ha ki csak halgattya,
Füle mellet pedig folytában botsáttya
Az olly ember házát fővenyen rakattya,
Hamar szörnyü kárral a' zápor el-bontya.
77. A' kik pedig tölem örömet halgatnak,
Szó-fogadó szivet intésemnek adnak,
Azok kösziklára Palotát tsinálnak,
Nem árt a' zuhatar lelki szép házoknak.
78. Nó azért valakik szómat halgattytatok,
Bóldogok ugy lésttek ha meg-fogadgyátok.
A' sok gonosságot mindgyárt el-hadgyátok,
Az én Atyám néktek ugy léssen Atyátok.
79. Az örök életre az ki akar menni;
Az Isten törvényét kell annak követni.
Sok háboruságot örömmel szenvedni,
Az igazság mellett nyavalyát viselni.
80. Lelki koronátok akkor készittetik,
Mikor testeteket értem verik s' ütik,
Gazdag jutalmatok menyben le-tétetik,
Meyország kapuja néktek meg-nyittatik.
81. Vastagodgyatok hát igaz szeretettel.
Hogy gyümölsözsetek jó tselekedettel,
Tündöklék lámpástok világos tüzekkel.
Hogy ne veszsetek-el a' bolond Szüzekkel.
82. Söt alamisnát-is gyakorta nyújtsatok,
Menyben kintsces ládát az által tartsatok.
Ha csak egy pohárban hideg vizet adtok.
Még azért sem vész-el méltó jutalmatok.
83. Meg ne utálljátok a' nyomorultakat,
Kérlek segéllýetek a' szegény árvákat,
Meg-látogassátok a' beteg ágyakat.
Kikben *nyögó* testnek élte alig akadt.

301 II à ki III beszédimet a' ki 302 II Füle mellől 307 II Azok a' köszikla:
palatot (!) 323 I Tündöklék II Tündöklék III Tündöklék 332 I síró II nyögó III Kib-
nyegó

340

84. Az jövevényeket hozzám ereszsztétek,
A' ruhátlanokra gondot visellyetek,
A' szegény rabokrol meg-emlekezzetek,
Hogy soha pokolban rabok ne legyetek.
85. Mert mikor el-jövök Angyali seregben,
Ülvén ditsösséges Királyi székeben,
Minden nemzetségek hogy jutnak előmben,
Igy pronuncialok a nagy itéletben.

345

86. Ti jób kezem felöl álló kegyes népek,
Hitben s' irgalmassag tételben is éppek.
Atyám örvendetes áldásaban szépek,
Fényes országtoknak birásara jertek.
87. Mert mikor éh voltam ennem ti adtatok.
Mikor meg-szomjuztam innom-is hoztatok.
Ruhátlan koromban meg-is ruháztatok,
Beteg fogoly vóltam, látnom fáradtatok.
88. Hogy tselekedtétek ezt a' szegényekkel,
Az irgalmassagot a' szükölködökkel,
Tanitványim közzül bár tsak kisebbikkel.
Tselekedtétek ezt az énnen fejemmel.
89. De ti kik bal kezem felöl állottatok,
A' jövendő kinra meg-szontyolottatok,
Mint hogy igen gonosz Sáfarak vóltatok.
A' pokol sok kinnya lészen jutalmatok.
90. Mert köztetek sokat szomjuztam éheztem.
Jövevény ruhátlan tömlöczben vettetem.
Sokszor nagy betegen keservesen nyögtem.
De soha tölletek meg nem segittetem.
91. Nem közlétek semmit jó tanitványokkal.
Gonoszul élétek e' világi jókkal,
Tsak hasatok hizot nagy gazdagsagtokkal.
Háládatlansagot így tötök magammal.
92. Azért mennyetek-el az örök pokolra,
Olthatatlan tüzzel szikrázó habokra,
Külső sötétséggel meg-terhelt napokra,
Végetlen tsikorgás szállyon fogatokra.

337 II angliay [!] III midön 338 I székiben II—III székeben 346 I adtatok II
Mikor szomiuhoztam innom ti hoztatok III hoztatok 353 I bál II—III bal 354 II megh
-szomorodtatok 356 II légyen 361 III semmi jót 362 II éltetek 368 II Véletlen ezikorgás
-szállyon nyaktokra

- 370 93. Így a' hitetlenek tüzes tóban vesznek,
Soha örvendetes napra nem eveznek,
Szent életre penig a' kik igyekeznek,
A' szép boldogságnak örökösi lésznek.
94. A' meg-tért bünösnek nints pokolra úttya,
A' hivek pályáját ha igazán futtya,
Mert piros véremnek mellyemen majd kúttya,
Meg-nyilik s' a' bünöst szépen meg-tisztittya.
95. A' kik intésemnek örömet engednek,
Poenitentiával bünnek véget vetnek,
A' szép menyországnak birtokában lésznek,
380 Meg-hirvadhatatlan koronákat vésznek.
96. Mert a' végső napon trombita zengésben,
Ki-hivom az sirból meg-ditsöült testben,
Bé-is viszem őket az örök életben,
Hol örökké lésznek az én örömemben.

SECUNDA PARS

97. Ezt halván Magdolna örömében sirni,
Lelkében peniglen kezde örvendezni,
Czifra öltözetit magáról le-vetni,
S' ilyen értelemmel kezde beszélgetni:
98. Oh áldot szép napnak gyönyörű orája,
Mellyen a' Christus lön lelkem ör-állója,
Vigad immár lelkem ki az előtt fája,
Isten irgalmában nem lesz nyavalyája.
99. Oh örvendetes nap a' mellyen fel-költem,
395 Az ora-is áldot mellyen ide jöttem,
Christus intésére ugyan meg-éledtem,
Kárhoyatos bünét lelkemnek le-töttem.
100. El-hadlak világnak rosz gyönyörűsege,
400 *Mellyben* eddig szivem mosdatlanul ége,
Az Úr Christus lészen lelkem segítsége,
Sok rút büneimnek légyen azért vége.
101. El-vesztő gazdagság mellyel bövölködtem,
Gonosz nyájas tréfák kikben gyönyörködtem,
Czifra ruhák kiket kevélyen viseltem,
Mind el-maradgyatok nem kelletek nékem.

374 III Az hitnek 375 II mellyemen ment 391 II Vigadgy 398 I Kiben II Melyben
éle III Mellyben 403 II kiket kedvelvén

- 405 102. Mert magamat adom az én Christusomhoz,
Bűnös sebeimnek kegyes orvosához,
Majdan le-borulok sirva lábaihoz,
Tudom hogy nékem-is igaz kegyelmet hoz.
103. Nem maradok tőle többé el sohuvá,
410 Tőle halgatok én éltemben minden-ha,
Véle járok mikor mégyen valahová,
E' világ kéntsénél mert jobb edgy szép szava.
104. Oh én életemnek édes vezérlője,
Atyád haragjának meg-engesztelője,
415 Vétkes embereknek békesék szerzője,
Jesse gyökerének virágos veszszeje.
105. Im te hozzád jöttem tégedet kereslek,
Fáradhatatlanul éltemben követlek,
Vétkeimtől félve tsak téged kedvellek,
420 Ne hadgy bűneimben meg-epednem kérlek.
106. Mert meg-gyúlt a' lelkeim kegyes intéseddel,
Szent tanításodat tőlem hát ne vedd-el,
Vétkeim *csomóját* kérlek Uram *mesd*-el,
Tenger fenekében bűnömöt tomesd-el.
- 425 107. Ez szók közt Magdolna vala siró szemmel,
Néha reménséggel s' néha fejelemmel,
Idvözítönk pengig tellyes kegyelemmel,
Szólla Magdolnának ilyen értelemmel:
108. Ne feļy bennem remély Mária Magdolna,
430 Mint a Jordán vize bűnöd ha ugy folyna,
Bennem pengig hited reménséged vólna,
Meg-térö szivedről bűnöd mind el-fogyna.
109. Ne feļy bennem remény bűnödöt el-hadgyad,
Jó tselekedetre te magadat adgyad,
435 Az én országomért hazadat el-hadgyad,
Örök életre mégy tsak szómat fogadgyad.
110. Ne feļy bennem remény mert ha jó hitben *élsz*,
Ha az idvössegeért minden vétket le-tész,
Isten kegyelmében meg-újult szivet vész,
440 Az én asztalomnál *tész* edgyik vendég lész.

408 II nékem is majdan III nékem-is ingyen 412 II Ez világi kincznél 416 II Jessenek [!] gyökerének 419 III Vétkeimről félve tsak téged követlek 420 II hadgy vétkeimben 421 I kegyet II—III kegyes 423 I motsokját; mosd-el II—III czomoyát; mesd-el 429—432 II [Felcserélve a 433—436. sorokkal.] 437 I lész II—III élsz 440 I és II teis III tész

111. Ezen a' Magdolna igen meg-örüle,
 És az Ur Christusnak labaihoz üle,
 Nem távozhatik-el semmi-képpen tőle,
 Tanítását hallya mind szive s' mind füle.
- 445 112. Urunknak szent testét gyakorta kenettel,
 Meg-kente Magdolna igaz szeretettel,
 Lábait-is penig keserves könyvekkel,
 Öntözvén törlette hajával s' kezével.
- 450 113. Tellyes életében szent életet viselt,
 Ördög tanátságának nem keresett hitelt,
 Meg-térése után bűnnek nem adott helyt,
Mellyért el-hiszem hogy örök életet nyert.
- 455 114. Innet minden ember tanulyon jobbulást,
 Senki ne szeresse a' bűnben borulást,
 Mely utánna vonsza a' kinban szorulást,
 Élly ugy hogy pokolban a tüzet meg ne lásd.
- 460 115. Légyen most itt vége rövid énekemnek,
 Kit tükörül irtam minden vétkeseknek,
 Szánom hogy a bűnnek sokan tsmót kötnek,
 És a' meg-öldásra nem-is igyekeznek.
116. Ezt harmintz kettőben ezer hat száz után,
 Szép Pünköst havának kezdetire jutván,
 Két Apostoloknak örvendetes napján,
 Irtam mindnyájunknak bűneit siratván.

211.

A' VADASZASNAK DITSIRETIRŐL VALO ENEK

Ad notam: Oh melly szép dolog vólt Isten a' bar:

- ¹ 1. Sötét havasokra vadak siessenek,
 Titkos barlangokban gyorsan rejtezzenek,
 Mert ezennel nékik illyen hirt izenek,
 Hogy hatalmas soldot hirdetek ellenek.
2. Im lásd ha nem nagy bú melyben most fejünk fö.
 Idegen ellenség mikor reánk nem jö,
 Akkor a' fene vad köztünk a' kár tévő
 Minden marháinkal hatalommal élő.

446 I Meg-kenté II—III Megh kente 450 II nem is adott 452 I Kiért II Mellyért
 el is hiszem örök III Mellyért 457 II it most 459 I sokán II—III sokan 460 II S-
 megh oldására 461—464 II [Hiányzik.]

- 10 3. A' Medve meg-észi vonó marháinkat,
A' Szarvas tékozza mezőben szénánkat,
El-hordgya a' Farkas gyenge bárányinkat,
A' rosز Nyúl tapodgya pásit buzáinkat.
- 15 4. Az erdei Disznó meg-észi a' makkot,
Tépi, töri, rontya mezőn az abrakot,
Ravasز Róka tsinál kerteinken lyukot,
Éjel kinn el-hordgya a' meg-hizott tyukot.
- 20 5. Boszszúsagot szerez a' hitván Vidrátska,
Ki miatt nem marad immár egy halatska,
Ház héjánkon kotzkáz a' bűdös Vad-matska,
Meg-némul miatta sok apro kakaska.
- 25 6. A' sovány Nestek-is sok károkat tésznek,
Mert őszszel hog' érik tsak mogyorót észnek,
Azt pedig mi adnok siró gyermekinknek,
Néha gyümölts között kedves emberinknek.
7. Minden fele vadak ellenünk tamadtak,
Kik egy pénzni hasznot kezünkben nem adtak,
Mezeinket penig gyakorta tapodták,
De jövedelemmel soha nem kínáltak.
8. Illik e' dologrul nagy gondot viselni,
Vadok birodalmát nyakunkrol el vetni,
Mert nem jönnek székre ha kezdgyük citálni,
Hatalmason kell hát őket convincalni.
- 35 9. Ez penig nem néz az Egyházi szólgákra,
Kiknek szemek légyen irás olvasásra,
Mesternek, Deáknak vadászás nagy kára,
Légyen gondgyok nékik a' Grammaticára.
- 40 10. Az Aros emberek mennyenek Béts felé,
Bator a' vadászást ök se vegyék elé,
Mert nem lelnek hasznot itt az erdő felé,
Hordgyanak posztót ök a' vad bűrök mellé.
11. A' Prokátorok-is irjanak Pariat,
Elméjekben főzzék a' Relatoriát,
Intem tudakozzák inkább a' szék napját,
Hogy sem mint a Medvék sötétes barlangját.
- 45 12. Söt a' paraszt embert ugyan nem illeti,
A' vad húst bors nélkül mert tsak vesztegeti,
A rüdeg Nyúlat-is káposztával főzi,
Jobb ha a' helyett-is a' szalonnát szegi.

15 II kerteinkben 19 II heyakon 24 II kedves vendegyinknek 30 II nyakunkbol ki
45 II ember

- 50 13. A' Nemes vadászás vitézlő Urfiak,
 Tsak titeket illet tekintetes iffiak,
 Elő-szedessenek puskák, nyilak, ijak,
 Kik a' vadnak házát hatalmason viják.
14. A' szép vitézségnek edgyik Speciesse,
 55 Kár-tételét a' vad hogy vérrel fizesse,
 Subáját a' Nest, Nuszt, Roka-is le-vesse,
 Hogy jó egészségben más-is viselhesse.
15. Isten a' vadakat mikor teremtette,
 Azoknak húsokat meg-ennünk engedte,
 60 Takargatásunkra bőröket rendelte,
 Ebben-is kegyessen kedvünket kereste.
16. Nemrothot a' Mojses hogy meg-ementette,
 Isten előtt eröss vadásznak nevezte,
 A' szent Isák Esaut azért-is szerette,
 Hogy vadászásából vén attyát éltette.
- 65 17. A' Mészárosoktól néha rosz húst vennél,
 Ha Oláh árullya lopta attul felnél,
 Hogy beteg marha vólt arról sem felelnél,
 Jobb annélkül lennél hogy sem tsömört ennél.
18. Az jó vadász penig ha nem restelkednék,
 70 Egészséges szép húst minden nap ehetnék,
 Mert ha szíve szerént az öz futamodnék,
 El-hinnéd felöle hogy nem vólt beteg még.
19. Tellyes a' vadászás szép gyönyörűséggel,
 Mikor a gyors ember ki-megyén jó reggel,
 75 Akkor legeltetik újab újab éggel,
 Jó izüvet észik bort-is hüttet jéggel.
20. Tuddé betegségtől a' tested mint retteg,
 A' nyavalya nékünk mert nehéz fergeteg,
 80 Meg-betegülsz penig mikor heversz vesztég,
 De ha vadászni mégy nem vagy igen beteg.
21. Im ha Nyúlat üzetz, Roka fút elődben,
 Ha eresztő szijon jó Agár kezedben,
 Gyönyörködhetöl ott vadászó meződben,
 Ugy tettzik hogy ugyan meg-újulsz szivedben.

52 II vadak 59 II bőröket engedte 60 II Abbulis kegyesen gondunkat viselte 61 II Nyomrotthot [!] 63 II Az szent Esaut 67 II attul sem 79 II ha heversz csak 84 II m-
 uyulsz testedben

- 85 22. Kissebits elmédben a' Melancholiát,
 És a sok jaj szóknak szaporító okát,
 A' köszvént és a rút siralmas kolikát,
 Kergesd-el hogy nálad ne érjen egy batkát.
- 90 23. Nem is hoztok ezzel átkot magatokra,
 Mert nem ártatlan vért festetek a' kardra,
 Gyors Agarakat-is vigyétek az vadra,
 A' mint érdemlették hajtsátok hálóra.
- 95 24. Ha békételemek vagyunk az Istennel,
 Meg-büntethet minket tsak apro férgekkel,
 Hirnyót, tserebogárt, sáskát nagy sereggel,
 Nyomorgatásunkra ellenünk támaszt fel.
- 100 25. Ha penig békével vagyunk szent Urunkkal,
 Szolgáltat mi nékünk sok jeles dolgokkal,
 Segittet hordoztat az erős lovakkal,
 Ennünk valót fogat a' gyors Agarakkal.
26. Nem ismérjük mi meg hamis barátinkat,
 Kik tzifrán ígérnek jó akarattyokat,
 A' gyevérek penig az el-bút vadakat,
 Meg-lelik, *szagolván* titkos nyomdokokat.
- 105 27. Hiszem erre őket nem ember oktatta,
 Mert a' szaglást nékik ember nem adhatta,
 De az Isten így-is sok jónkat akarta,
 A' természet által őket tanította.
- 110 28. Igen kapjátok hát jó futó lovakon,
 Sebess Agár mennyen hegyen, völgyön, árkon.
 A' melyly őz rágódott tegnap az *zöld* ágon,
 Sütve, főve légyen még ma vatsoránkon.
- 115 29. Vadászás elmének recreatioja,
 Hidd-el hogy a' restség az ördög párnája,
 Valakinek ő azt vetheti alája,
 Az tunyaság által leszen el-rontója.
- 120 30. Nem kell a' vadászást soha meg-utálni,
 Tél, Tavasz, Nyár, őszszel kell azt gyakorlani,
 A' meg-enni valót asztalra kell hozni,
 A' vad bőrrel penig testünket ruházni.

89 II hozok 96 II Nyomorgatásunkra hirtelen 97–100 II [Hiányzik.] 104 I szolgálgvan II szagolván 106 II szolgálgást 111 I szölo ágon II Az mely ragadot tennap az zöld aghon 112 II varánkon [!] 115 II aztat veheti 119 II Az enni valót 120 II Az bőrrel

31. Az Nuszt és az Hiuz az fejedelmeknek,
 Illendő szép köntös az Uri rendeknek,
 A' Nest és Roka bőr a' fő embereknek,
 Az Farkas bőr légyen az köz vitézeknek.
- 125 32. A' fekete Rokát a' fő aszszonyoknak,
 A' Nyúl bőrt és Vidrát adgyuk gereznának,
 A' Borzot Drabantnak adgyuk puska toknak,
 A' Medve bőrt penig az Erszény-gyártónak.
- 130 33. Vagy hogy a' ki minek arrát meg-adhattya,
 Visellye békével ha Isten akarja,
 Tsak hogy rendit, sorsát, minden meg gondollya,
 Hogy köntösen kívül meg ne fázzék tagja.
- 135 34. Igen sietséggel mennyetek a' vadra,
 Hogy ne rejtezzék-el a' tövisses gazra,
 Mert ő noha termett mi táplálásunkra,
 De magátol edgy-is nem jó a' konyhára.
- 140 35. Tsak egy rosz Roka-is egy fázott emberért,
 Sem hideg-lelésben siró kis gyermekért,
 Bölts nyelveken irot Supplicatiokért,
 Nem tenné-le bőrét e' világ kintséjért.
36. Utánna kell azért fáradva-is menni,
 A' szép nyereséget nem kell könnyen hadni,
 A' ki nem dolgozik nem kell enni adni,
 Meg-izzadgy először ha jól akarsz lakni.
- 145 37. Régenten Dárius egy patak fenékben,
 Egy kis vizet kapott meritvén edényben,
 Azt mondta hogy jobbat nem ijutt éltében,
 Mert meg-fáradott vólt a' sok ügetésben.
- 150 38. Vadászó meződben hiszem jobb fáradnod,
 Új egészségedre néha meg-izzadnod,
 Haza menvén kelve vigan enned, innod,
 Hogy sem mint pénzednek fottáig kotzkáznod.
- 155 39. Sokkal jobb embernek hasznoson vadászni,
 Menté alá vad bőrt gyakran keresgetni,
 Hogy sem gonosz személy mellet vagdalkozni,
 Vag' hogy a' kortsomán halálíg hartzolni.

124 II vitéknek [!] 125 II bőr [!] 123 II erszeny igyartoknak 129 II az m. 4
 138 II siro gyermekeiért 139—140 II [E két sor felcserélve.] 144 II ha akarsz iól lakni 152
 II fottigh 153 II Sok [!] iób

40. Ti kik Nemes iffiak nemzetünkben vadtok,
A' sok zurzavarban még meg-maradtatok,
Atyátok szép hírét meg ne rutítsátok,
Kövel koporsóját ne hajigálljátok.
- 160
41. Ne hálgassatok ti rút éktelenségre,
Ne légyen nyelvetek gyors gonosz beszédre,
Ezüstös hüvelyből ón kard kezetekre,
Ne kellyen, mert hamar fordul szemetekre.
- 165
42. Ne kövessétek ti az otsmány tobzódást,
Se a' test, sziv, hir, név, rongáló kupázást,
Jobb vegyétek elő a' Nemes vadászást,
Hozzátok illendőt szebbet nem lelek mást.
- 170
43. Hadgyátok-el hamar az undok restséget,
Mert sokak éltenek rútul vetett véget,
Virtusnak nálatok szerezzetek fészket,
Ád ő kezetekben egy-egy hasznos fēket.
- 175
44. Ezer hat száz felett a' harmintz háromban,
Meleg Nyár kezdetin szent Antal nap tájban,
Edgy Urfinak irtam jó akaratomban,
Jó neven-is vészi reménlem magamban.

212.

AZ MALOM, ES ACS MESTERSEGNEK DITSÉRETIRŐL VALO ENEK

Az Vas Enek notájára mond.

- 1
1. Minap indulék egy fel töt utamra,
Utamot vesztvén, juték egy nagy partra,
Hogy szemeimet vetém az habokra,
Lovamrol mindgyárt szállék az pásztra.
2. Meg-ismérem hogy utamot el-hattam,
Az járt ösvenyről más felé távoztam,
Noha ez vizen sokszor által vóltam,
De vezér nélkül mászsor ott nem jártam.
- 10
3. Mint hogy ruhástol nem szoktam feredni,
Icarus rendin sem akarnék úszni,
Az parton penig dísztelen napolni,
Gyorson akarék azért által menni.

160 II Kivel 163 II kezetekbe 165 II undok tobzódást 172 I sēket II feket 175 II urfinak szerzém 176 II is vészen

- 15 4. Egy hosszú fával az vizet meg mérém,
Annak fenekét de én el nem érém,
Magamban azért posdulva itilém,
Hogy belé halva fenekét el-érném.
- 20 5. Szorgalmatosan által nézék rajta,
Valami formán valaki ha járta,
Akkor egy ember tul nékem kiálta,
Hogy fellyeb mennék s-majd rév hajot hozna.
- 25 6. De három orát még váarakodnom kell,
Mert követ ütvén az hajo töröt-el,
Az malom mester most nagy sietéssel,
Faragja furja hogy ne romollyon-el.
7. En-is felelék ennek beszédére,
Kérém-is ötöt nagy emberségére,
Hogy emlekezzék jo igiretíre,
Mert nints sebemben mit ennem ebédre.
- 30 8. Az mint meg-hagyá viz mellet fel-menék,
Egy bokor alat az pásintra ülék,
Egyedül lévén alunni nem mérék,
Elmélekedéshez kedvem ereszkedék.
- 35 9. Gondolatom lön tsak azon dologrol,
Eröss vizeken valo járásokrol,
Malom mesternek mély tudományárol,
Gát kötésekröl sok faragásokrol.
- 40 10. Az miglen azért ott az hajot vártam,
Az három orát heában nem hattam,
Az mely dologrol addig gondolkottam,
Pennámot fogván ilyen rendben irtam:
- 45 11. Sok szép miveket az farago rendnek,
Nézd elméjeket az Acs embereknek,
Tsudáld erejét az Malom mesternek,
Mert Isten után parantsol az víznek.
12. Mikor ez világ bünben borult vala,
Vizözönt reá méltán az Ur hozná,
Az emberi nép hogy mind el ne fogyna,
Acs müre Noét Isten tanította.
- 50 13. Szorgalmatosan az Bárkát tsinálta,
Mérete, faragta enyveszte és furta,
Szép háza népit abban szálította,
Az Acs mü által Isten meg tartotta.

14. Noha az nagy viz tizen öt öt singel,
Minden hegyeket havast haladot fel,
55 Noë Bârkája még-is nem merült-el,
Szârazra vôtte Isten az Acs müvel.
15. Mikor Salomon Istentöl értette,
Az szent Templumot építeni kezdte,
60 Az müveseket hogy öszve kereste,
Harmintz ezer volt farago rend közte.
16. Hetek számára azokat osztotta,
Az Lybánusra fel-igazitotta,
Nagy Cédrus fákat erőssen vágatta,
Az Ur Templumát szépen tsináltatta.
- 65 17. Tiz száz ezer volt Xerxes Hadi népe,
Az erőss Tengert igen fenyegette,
Békot vetet rá, erőssen meg-verte,
Ez kevély Király tengert meg gyözte.
- 70 18. De az Acs mester mély tudományával,
Gyakor méréssel eszes vágásával,
Feyszével, bárdal, öreg furujával,
Birni tud az nagy vizek habjaival.
19. Jo feysze lévén Malom mester karján,
75 Vizekre megyen az Dedalus szárnyán,
Utat tsinál ő az mély tenger habján,
Tombolva megyen Tisza, Duna hátán.
20. Lantzot köt gátbol az sebes vizekre,
Hogy ne mennyenek szabados ösvenyre,
Deszka közt viszi az Malom kerékre,
60 Hogy az nagy követ meg-perditse lisztre.
21. Sok szegény árvák az nagy drágaságban,
Meg-maradnak ám az jo Malom házban,
Az Malom mester ha léssen markában,
Az éhezöknek ad az Malom porban.
22. Nagy tisztességben tartom az faragást,
Ez eleiben tészem tsak az szántást,
Az szántas után bizony nem lelek mást,
Ki meg-haladná haszonnal az Acslást.
23. Söt az szántás-is nem lehet Acs nélkül,
Mert az szánto vas gerendely fában ül,
Tudgyuk peniglen hogy minden embertöl,
Járom tésola, jo eke ki nem sül.

24. Az Kőmivesek házakat ha raknak,
Az héjazását meg-hadgyák az Acsnak,
Nem-is mondhatni addég egész háznak,
Mig az faragok ott nem kolompoznak.
25. Az mig az lélek köteles az testhez,
Semmi rend, közleb nem mehet az éghhez,
Mint az Acs mester torony tetejéhez,
100 Ragazkodik az magos fellegekhez.
26. Torony gombjára mikor fel kezd menni,
És az tetején látszatik mozgani,
Szörnyü dolog azt innen alol nézni,
Az fel nézőknek szivök kezd dobogni.
27. De akkor az Acs nagy erőssen remél,
105 Isten dolgárol tsak magában beszél,
Nem árt ő néki hirtelen jutot szél,
Az Isten vélle s-le esestöl nem fél.
28. Mikor sok ember kerüli az tüzet,
110 Igen rettegvén az erőss hideget,
Az Malom mester akkor az nagy jeget,
Feyszével vágja tapodván az vizet.
29. Jo Molnárival az Malom kereket,
115 Jégből ki vágja hogy értessen lisztet,
Igy az ki tegnap mind estig éhezet,
Lágy kenyeret má kezében vehetet.
30. Ti asztalosok, s-ti hasznos Kádárok,
Esztergárosok, jámbor Kerékgyártok,
Ez egész földön fábol kik faragtok,
120 Az Malom mester légyen Hadnagyotok.
31. Mert igen gyorson meg szünik mivetek,
Mihelt fogytára jút az kenyeretek,
Malom mesternek szépen beszélgettek,
Kész buzátokból lisztet ád tinéktek.
32. Az fazakasnak, s-az füsügýártonak,
Mivek morsáját add az szemét dombnak.
De az forgátsa az farago Acsnak,
Serény fővést ád fazékban az husnak.
33. Az nagy égh alatt, s-az kerek föld hátán,
130 Valakik laktok, hidgyétek el-nyilván,
Malom mesternek s-az Acsok munkáján,
Minnyáján élünk ezek fáratságán.

- 135 34. Acs műnek hasznát még az vak-is láttya,
Annak jo voltát az néma kiáltya,
Még az siket-is ditsiretit hallya,
Kellemetesnek pennam-is azt írja.
- 140 35. Valakik azért Hidon s-hajon jártok,
Kenyeret, s-cipót valakik haraptok,
Malom mesterről jól gondolkodgyatok,
Istentől áldást néki kívánnyatok.
36. Az ezer hat száz, és negyven negyben,
Szent Jakab hava második hetiben,
Egy Malom mester Colosvár-megyében,
Erre kért engem, s-ugy attam kezében.

213.

AZ SONAK DITSIRETIRŐL VALÓ MAGYAR RYTHMUSOK

Nota: Meg adgya még Isten örömét, etc.

EPIGRAMMA

Ad Reverendum Dominum Johannem Szent Martoni, Ecclesiae
unitariae Colosiensis Pastorem concinnum, nunc verò Laudes Salis modulantem.

1. CALLIOPE Musat ditsirték régenten,
Mestersége mert volt az bölts éneklésen,
Sok Poéták pengig az ékes verseken,
Ditsiretet nyertek mint szép mestersegen.
2. Magyarok között-is jo hires Psallistát,
Hallottunk egy jeles Uri fő Balassat,
Az után Rimait Enekek laurussat,
Ertettünk ilyen két Magyar fő Poétát.
3. Immár ezek után mostani üdönkben,
Nyomorán kik tengünk ez bajos életben,
Izetlen savanyul ne élénk mindenben,
Söt uysagot látnánk néha dolgunk közben.
4. Szent Martoni Jánost ilyen szükségünkre,
Ez seculum nekünk Poétának szülte,
Hogy szép uyságokat köztünk énekelne,
Dolgaink közt azzal uysagot szerzene.
5. Apollo ha lantját sok notákra verte,
Orpheus énekit szépen helyezettette,
Szent Martori-is ezt lám mir d meg-mivelte,
Lantjának énekit hogy ha ki ismérte.
6. Amaz erköltstelen Tékozlo Fiunak,
Azt ki példa lehet mostani Iffiaknak,
Atyák-is kik ónak kedvet rosz fiaknak,
Innét mely szép példát vegyenek magoknak,

7. Szent Martoni János ezt éneklő lantján,
Okoson formálta értelmes Rythmusan,
Mellyet nem éneklet senki ilyen formán,
Miként Szent Martoni ez Poësis úttján.
8. Viszont mindenektől mire betsültetik,
Amaz fekete vas semminek tartatik,
Mert az Czigánok-is lám mind azt pengetik,
Fertőben az sárban forog, s-nem kiméllik.
9. De János Poëtát olvastodé erről?
Arany és drága kö hozatik meszsziúnról.
Bövílködgyél azzal, de légy-el vas nélkül,
Nyomorultán élnél világban ánnéllik.
10. Azért az vas hasznát szép Magyar versekben,
Szent Martoni irta, Poësis énekben,
Magyarok közzé jött tőlle mestersegeben,
Melly sokáig fenn áll jo emlekezetben.
11. Söt az fejünk felet fennő szép egekhez,
Ez életben ki jár leg közelb Istenhez,
S-ez halando testben mennyei felséghez,
Ki megyen közeleb fel az fellegekhez.
12. Ez János Poëta meg-tanít ezekre,
Hogy ha rá találnál egy szép énekére,
Az kit ő ajánlot az Acsook nevére,
Hogy mikor fel hágnak tornyok tetejére.
13. Akkor az Istenhez leg közelb ök járnak,
Nalunknál felyebben olykor fenn forganak,
Felhők között néha ott furnak faragnak,
Istenhez nálunknál közeleb fel-hágnak.
14. Viszont ezen Acsook nagy tudománt birnak,
Xerxest-is erővel néha el-haladnak,
Mikor nagy vizeket gáttal szorongatnak,
Szokot folyásabol más felé fordítanak.
15. Mert az Hellespontust Xerxes meg nem birta,
Páltzával békoval noha kalodászta,
Acs Molnár az Dunát de meg-holdoltatta,
Egy gáttal mikoron más felé tsaptatta.
16. Ilyen tragoediát kívánnálé tudni?
Ez János Poëtát ne szánd-meg szerzeni,
Hogy ha nem restelled verseit olvasni,
Kész ezekről néked uyságot mutatni.
17. Mind ezeken kívül az szép Vadászatot,
Valakik szeretik ezt az mulatságot,
Szent Martoni hagyott eröl-is uyságot,
Mellyel sok Urfinak szerzet vidámságot.
18. Sok bünnel meg-terhelt emberi nemzetnek,
Az Isten irgalma mely szükség mindennek,
Lábaihoz azért az idvözítőnek,
Valaki borulhat az édes Mesternek.

19. Maria Magdolna példáját követvén,
Sok terhes bűnétől semmit nem rettegvén,
Bótsánatot nyerhet üdvözítőnk térdén,
Bár világ bönével légyen meg-terhelvén.
20. Illy Proplastes autort versel énekelni,
Szent Irásból erről historiát írni,
Magyarok közöt most kit tudnál ismérni?
Ezt-is Szent Martoni meg-tudta mivelní.
21. Erről-is szép példát ez János Poëta,
Ekes lantján verset néked írva hatta,
Maria Magdolna dolgát így formálta,
Historia módon ékesen ki írta.
22. Ezeken kívül-is Urak haláliról,
Az üdönek köztünk sok változásiról,
Menye sok szép írást hagyot sok dolgokrol,
Hogy annyi most nem költ Magyarí pennától.
23. Eneklő Musait mind öszve hordani,
Edgyenként nem gyözöm most elő számlálni,
Tallért vagy arannyat ne szánd néki küldni,
Részeltet ezekben meg-tudgya mutatni.
24. Immár utollyára hogy ha ki nem tudná,
Avagy meg-gondolni tsak nem-is akarná,
Az Só nemes izit semminek tartaná,
Ez János Poëtát im itt meg-láthatná.
25. Esztendök forgási tiznél többek multak,
Három tisztem alat hogy sok Sót ki vágtak,
Thordán, és Coloson, Széken töllem hordtak,
De ennye hasznai töllem reytve voltak.
26. Az Só nemes izit innét meg-érthetni,
Az nélkül az Magyar roszzul tudna élni,
Leg jobb izit penig ha akarnad tudni,
Az Fiscus tárháza meg tudná mondani.
27. Az Olvoso azért János Poëtatul,
Fogadgya jo kedvel vegye mulatságul,
Isten-is éltesse hogy mást-is uységul,
Ez után-is írjon s-ólvassuk Országul.

A Michaële Thuri, nunc Camerario Colosien.

LAVDES SALIS

Quas Generoso Dno: MICHAELI THURI de Thorda, Camerario
Fodinarum Colosiensium fidelissimo, dat dedicatque Autor
Johannes B. Szent Martoni. Anno, 1645. die 8. Decembris.

- ¹ 1. Az én ekém penna pappyrosson szántok,
Ha ki töllem mit vár abbol az mit tudok,
Én arra termettem tsak örömet adok,
Azért halljátok meg egy éneket mondok:

88 Magyarí 97 multák

2. En az vasat régen erőssen ditsirtem,
 Noha vasat soha egy iznit sem öttem,
 Só nélkül peniglen tsak egy nap sem löttem.
 Szép emlekezetit most előmben vöttem.
- 10 3. Tizenkét esztendő el-forgot az olta,
 Hogy az Colosi Sóót inyem meg-kostolta,
 Jo hirit meg-irni akartam gyakorta,
 Hol bú, hol betegség velem el-hagyatta.
- 15 4. Most penig hogy egy kis egésségem fordult,
 Az békesség hirrel szivem-is meg-vidult,
 Az jo Sónak izi nyelvemen meg-mozdult,
 Pappyrosson téntám pennám-is meg indult.
5. Illyen rendben azért az jo Sót állatom:
 Ditsiretes hasznát elősször meg-irom,
 Mely gondol vágják ki az után meg mondom,
 Mind az által mely bö végre meg mutatom.
6. De az jo Sóón értem az Erdélyi szép Sóót,
 Meszsze Országokra jo hirrel budosot,
 Avagy ha lelhetni világban hasonlot,
 Termést nem tsinálmánt erőset, állandot.
7. Valamikor ennek mássat találhattyuk,
 Én nem irigykedem bár jo Sónok mondgyuk.
 Az Só titulussat éppen reá adgyuk,
 Ha meg érdemlette bátor rayta hadgyuk.
- 30 8. De az mely Sóót tenger habjából tsinálnak,
 Avagy főzöt földből ki szürnek s-meg óltnak,
 Nem mondhatom én azt illyen kedves Sónak,
 Mint az mellyet nállunk az Aknából vágnak.
- 35 9. Oly nagy ditsireti vagyon az jo Sónak,
 Hogy az ábrázattya az jo tanitonak,
 Bizonyság bötüje Evangeliumnak,
 Az mint beszédéből érthettyük az Urnak.
- 40 10. Szent üdvözitönknek áldot szép szovaji,
 Hogy az Apostolok az földnek Sovaji,
 Az tanito rendnek nyilván az jovaji,
 Hasonlatosok mint az Sónak hasznaji.
11. Mert minden éteknek mint az Só az izi,
 Mind az egész kösség az tanitot nézi,
 Ha jo példát mutat az mit mond el-hiszi,
 Külömben, az mit hall tsak haza sem viszi.

17 azért jo 34 o

12. Szent Pál Apostol-is arra tanit minket,
Hogy Sóval meg-hintsük az mi beszédinket,
Melyben az szent jámbor arra int bennünket,
Hogy az szollásban-is meg-tartsuk izünket.
- 50 13. Régen ha az kútnak forrása meg-veszet,
Hogy az italából halál következet,
Meg javult, ha jámbor abban Sót vehetet,
Szent Eliséus-is nám egy tselekedet.
14. Zoroastres felől Plinius azt irta,
Hogy az nagy pusztákat az mig által járta,
Husz esztendők alatt az Sós saytot rágta,
Nem betegeskedet, nem kenték gyakorta.
15. Nem sok Ország vonszon ebben velem visszát,
Örölyenek buzát akar mely szép tisztát,
Igen fejér lisztből dagaszszanak tészát,
60 Hogy jo kenyér légyen annak az Só igt ád.
16. Ha Sóhoz szokot nép megyen RácZ Országban,
Akar mely sótalan idegen városban,
Tsömör miat szál bé sellye szobájában,
Vagy sárga betegen tér meg-házájában.
- 65 17. Só nélkül nem tudnak tartani étkekkel,
Hanem ha kínálnak leves gyümölsőkkel,
Eperjel, szederjel, tseresznyével, medgyel,
Szilvával baraszkal muskotály körtvélyel.
- 70 18. Az éhezet Deák meg nem válogattya,
Az maradék étket kedvest mártogattya,
De az sótlan kását tsak meg-tapogattya,
Ha meg nem sóshattya fazakában hadgya.
19. Keress egy tyukmonyat süsd meg bár te magad,
De ha meg nem sózod az torkodon akad,
Meg ne betegedgyél, az söt meg ne tagad,
Mert felek hogy gyomrod erőssen meg-dagad.
20. Minden Czéhések közt vagyon Mester Remek,
Mellyel bizonyittyák hogy mives emberek,
De az Szakátsoknak az igaz Remekiek:
60 Ne legyen igen sós se sotalan étkek.
21. Görliczét, galambot, fogoly madart, pávát,
Tuzokot, verebet, füret, harist, puykát,
Tyukot, ludat, réczét, szántoka madarkát,
Császárit, faytyukot, sordélt, kappant, szárcsát.

- 85 22. Kophalat, pizstrangot, posart, habarnitzát,
Fejér halat, süllöt, kövihalat, hartsát,
Semlinget, menyhalat, heringet, galotzát,
Tzompot, retykét, karázt, márnát, csukát, vizát.
- 90 23. Meg hizlalt sertésnek kellemetes husat,
Borbétseket, borjut, juhoknak báránnyát,
Az fejös marháknak jo tejét, szép vaját,
Szarvast, özet, nyulat, ökor husnak tagját.
- 95 24. Salátát, ugorkat, petreselymet, répát,
Borsót, lentset, kasat, minden fele hagymát,
Szép fejes káposztát borkövet, riskását,
Narantsot, kapornyát, murkot, tormát, almát.
- 100 25. Etzetet, nádmézet, confreytet, mondolát,
Az jo Sáfrány termő baynotznak határát,
Szekfünek, gyömbérnek, minden gazdagságát,
Add szakátsnak borsos szeretsen Országát.
26. Vedd-el az Sóót tölle s-el eyti az kalánt,
Só nélkül jo étket egy szakáts sem tsinált,
Sótalan étekkel ha mely gazda kénált,
Ott az vendég mászszor igen kedvetlen hált.
- 105 27. Az Sónak nagy hasznát az gyermek-is érti,
Mert ha kezét avag' lábait meg-sérti,
Sós kenyérbelet kér azzal bé kötteti,
Annak az fáydalmát gyorson el-feleyti.
- 110 28. Az fő Astrologus meg-tsalatkozhatik,
Az Kalendarium mert ha olvastatik,
Tiszta napot igir, s-nagy esső érkezik,
Néha sok essöt mond, s-mind estig nap fénlik.
- 115 29. Kösfel egy darab Sót edgyik gerendádra,
Vizzel kezd tsepegni nedves idő táyra,
De mikor az idő meg-fordit szárazra,
Egy tsepp viz-is akkor nem ragad az Sóra.
- 120 30. Az edgyes vadász-is nagy hasznát veheti,
Mert mikor az szarvast meg nem kerülheti,
Széna buglya mellé az Sót helyheztetí,
Rá megyen az Szarvas könnyen meg-löheti.
31. Nagy Duna vizében sok szép halat fognak,
Nékünk tsak abban jut az kit jo meg Sónak,
Mert ha tokot, vizát, sótalanul hadnak,
Szatotsok számára tsak otthon sorvadnak.

89 hizlált 97 Erzetet 124 sorvadnák

- 125 32. Hasznos az feredés az emberi testnek,
Nagy könnyebséget hoz szegény betegeknek,
Azért vagyon hire Gyogi feredőnek,
Nagy emlékezeti az Varadi viznek.
- 130 33. El hagyot aknáknak vizeit tekintsed,
Meny-belé nagy bátran bár ki se meritsed,
Dolgok tudásában ott léssen uy kintsed,
Nem mégy alá benne bizonynal el-hidgyed.
- 135 34. Soha ne üss abban bár semmi habotskát,
Tsak az fejed alá tégy egy fűrészes deszkát,
Szivedben peniglen végy bátorságotskát,
Hanyottá fekvén kaphatsz egy álmotskát.
- 140 35. Aknák Sós vizében én sokat ferettem,
Meg-sorlot tzérnára egy patkot kötöttem,
Az viz fenekére alá eresztettem,
Száz harmintz singni volt az hol én meg-mértem.
36. Illyen mélyseg hátán uszás nélkül jární,
Sem hajot sem hidat, rayta nem tsinální,
Nem kitsin dolog ám erről gondolkodní,
Haszna felől penig ezt tudom mondani:
- 145 37. Erős hideglelés forgot egykor raytam,
Az dorgo aknára tsak alig ballagtam,
Sok feredés után hogy haza jutottam,
Ételt italt fogván mindgyárt meg-gyogyultam.
- 150 38. Sok nyavalyák ellen hasznosnak talállyák,
Az köszvényes lábat hév sóval párollyák,
Eröss lovak, juhok, iga vono marhák,
Zöld pásitot évén az Sót ugyan marják.
- 155 39. Egy nyelvel az Sónak hasznát ki mondani,
Világ négy szegiről öszve szedegetni,
Mind egy árnyék alá nem lehet hordani,
Azért az első részt ebben fogom hadni.

SECUNDA PARS

- 160 40. Mivel penig az Só ditsirettel hasznos,
Az földből ki vágni ötet igen bajos,
Noha elég vagyon, de az helye titkos,
Vélle baylakodni felelmes, halálos.

133 hábotskát 157 ditsirettel

41. Az mély földben az Só mint az havas ugy nőt,
Néhul igen le-ment az Nap fenyve előtt,
Néhul öt singnire mi szemeink előtt,
Sok helt közelyebb-is az föld szín felé jöt.
- 165 42. De azért az mig ő az föld határa jút,
Az szegény Só vágo utánna sokszor fút,
Az proba lyuk igen veszedelmes mély kút,
Kik ássák, halálok, sokszor eszekbe jút.
- 170 43. Néha nagy darab föld az szoros asásból,
Zugva szakad alá az lyuk oldalából,
Vért ont az mivesnek meg-fáradt tagjából.
Bádogyadva vonszák ki kötélén az lyukból.
- 175 44. Söt állandó aknát nem mindgyárt találnak,
Sokat az viz miatt kételen el-hadnak,
Vayki sok költsége vagyon az aknának,
Az mig derekason belölök Sót vágnak.
- 180 45. Igen sok szolga kel penig ő melléje,
Az bölts elme közel ballagjon feléje,
Az Sóvágónak-is légyen jo ereje,
Igen nehéz az Só, bajos emelnie.
46. Az szép Deákság is szolgál az aknának,
Deákul kell tudni az Kamora Ispannak,
Számot az maglások nem-is adhatnának,
Deáktalanoknak ha találatnának.
- 185 47. Az jo Kötél-gyártok, és az gyertya mártok,
Az jo hám tsinálok, az sendely faragok,
Feyszével furoval, nagy bárdal az Atsok,
Aknának szolgálnak az erős Kovátsok.
- 190 48. Az jeles Sóvágok egész társasággal,
Aknának szolgálnak eröss fáratsággal,
Ugyan meg-küzdenek az nagy kemény Sóval,
Sokszor munkájok-is elegy koporsoval.
- 195 49. Mert némely Sóvago az aknában talált,
Igen véletlenül rettenetes halált,
Kit az le eset Só mikor agyon talált,
Egy szempillantásban ez világtol meg-vált.
- 200 50. Az Laytoráról-is némellyek le esnek,
Az nagy mélség miat mert meg-ijetkeznek,
Az mozgo Laytorán avagy el-szédülnek,
Szörnyü halálokkal az aknában dölnek.

162 előtt 170 oldalából 183 maglást 195 gyon

51. Mikor ezer öt száz hatvan hatban irtak,
Coloson egy aknát még akkor tsináltak,
Az üdötől fogván abbol mind Sót vágta,
Gondold-meg azólta mely mélyseget vágtak.
- 205 52. Az mint en értettem ötven két ölnire,
Ennek az mélysege bé hatot az földbe,
Tsak belé nézni-is ilyen mély verembe,
Nagy posdulást szerez az ember szívébe.
- 210 53. Azt mérem mondani bátorsággal s-nyilván,
Találnék oly embert az Varmegye táján,
Hogy száz ház jobbágyért a szerentse szárnyán,
Aknába nem menne az mozgo laytorjan.
- 215 54. Az Sóvágo penig éyjelis le megyen,
Az ő fertályának hogy héja ne légyen,
Hogy az fizetésre mikor elé mégyen,
Kalodázás-nélkül bériben fel vegyen.
- 220 55. Nints ilyen nagy dolog hegyben az kapálás,
Az nyári kaszálás sem széna takarás,
Aratás, sem tsiplés, sem az buza szórás,
Minden dolgozásnál nagyob az Sóvagás.
- 225 56. Még-is ennél soha óltsóbbat nem vesznek,
Probállyák megh az kik menyegzőt szereznek,
Kilentz pénzára Só husz asztal vendégnek,
Igaz elég lészen kit fel sem főzhetnek.
- 230 57. Tiz pénzára jo bort két meg-sült tyukmonyra,
Könnyen fel-vehetni az szomju gyomorra,
Tiz pénzára jo Sót, (vigyék bár probára,)
Nem sóshatni mind fel tiz ezer tyukmonyra.
- 235 58. Ha penig most nekem valaki így szolna:
Im hallom az Sónak hogy vagyon sok haszna,
Igen bajos penig vágásra az akna,
Oltsosaga tehát az Sónak hogy volna?
- 240 59. Hald-meg, az kérdésre ilyen az felelet:
Minden országokat Isten bővösithet,
Gazdag tárházából mind ez világ élhet,
Onnat nemzettünk-is az Sóban merithet.
- 240 60. Némely országokat bővösitet borsal,
Velentzét Citrummal pomagránatokkal,
Anglianak földét kies Rozmarintal,
Transylvaniat-is meg-áldotta Sóval.

201 hatván 205 érettem 208 ar 222 még 225 jo két 227 pénzára Sót

61. Szép ditsiretiről ez nemes Erdélynek,
Musaim bővebben énekelhetnének,
Mert nyilván ez társa Chanaam földének,
De mostan szemeim tsak az Sóra néznek.
- 245 62. Jollehet Cyrene földén sok Sót irnak,
Ugy hogy Kunnyotskákat az Sóból tsinálnak,
Itt nállunk tornyokat Sóból rakhatnának,
De pusztá titulus nem kell mi hazánkknak.
- 250 63. Erdélynek állásat ha consideralom,
Az jó Sónak erit magamban számlálom,
Oly igen gazdagnak ez földet találom,
Nagy részre ez Ország Són fekszik azt mondom.
- 255 64. Sok helyen találni Erdélynek határán,
Igen bővön termet Coloson és Thordán,
Sok vagyon Désen-is, széken, és viz-aknán,
Görgény vára mellet, s-Paraydon, Só falván.
- 260 65. Ne tsodallya tehát ezt az emberi szü,
Hogy sok haszna vagyon, gond vágni, s-még-is bü,
Mert az mellyik áldás reánk Istentől jü,
Oly sok mint tavasszal az sűrűn jöt zöld fü.
66. Ez Országnak penig kegyes Fejedelmi,
Nem akarják árrát az Sónak nevelni,
Hogy ha mely nemzetség ebben akar venni,
Kevés pénzel sok Sót tudgyon haza vinni.
- 265 67. Derék Sokadalmot járy-meg ez Országón,
Sohul egy vég Abát nem vész egy Talleron,
Öt, hat, kö Sót penig az gazdag Portuson,
Válogatva adnak annyi számú árron.
- 270 68. Egy Tallér árra Só nagy tereh hat Rátznak,
Kiket az hajoban ugyan nyegve raknak,
Mellyet értetlenül ha drágának mondnak,
Azokat mondhatni háládatlanoknak.
- 275 69. Menny az Patikában mit vész egy Talleron?
Egy kis purgatiót adnak egy arannyon,
Batkányit sem használ néha az gyomrodon,
Az Paticharius mosolyog kinodon.
- 280 70. De mikor az Sónak mennek gyükerére,
Hol nem hordgyák pénzért az Maros szélire,
Tizen nyoltz Sót adnak akkor egy Graecire,
Az Bogaritzáknak öreg szekerekre.

261 Országának

71. Hát ha szeme akad millyén vagy Forgáts Són,
Hamar hozzá juthat igen könnyen, s-oltson,
Az szegény lovaknak egy kis zabot nyuytson,
Hat poturán akar egy szekérral váltson.
- 285 72. Hat Kamora Ispan vagyon ez Országban,
Kik mind éyjel nappal vágatnak az Sóban,
Hogy el-terjedhessen széllyel ez világban,
Szomszéd Országoknak had jusson az Sóban.
- 290 73. Az kegyes Istennek nagy irgalmassaga,
Az Fejedelmeknek kegyelmes josága,
Az tisztviselőknek szorgalmatossága,
Hogy senkinek az Só itt ne legyen drága.
- 295 74. Holot azért érted az Sónak nagy hasznát,
Sullyosnak, bajosnak, tudhadd-is az aknát,
Az teremő Urnak, ki böseggel Sót ad,
Háladással nevét ditsirje szived, szád.
- 300 75. Az Sónak hasznárol mikor gondolkottam,
Ezer hatszáz felet negyven ötben irtam,
Karátson hovában végére jutottam,
Vedd jo neven töllem Thuri Mihály Uram.

KOLOSI TÖRÖK ISTVÁN

AZ ASZSZONYI-NEMNEK NEMESSEGÉRŐL MÉLTÓSÁGÁROL
ÉS DITSIRETIRŐL VALÓ RYTHMUSOK

Az Tékozlo Fiu Historiaja notájára.

Syrak Cap. 36. v. 26. et 27.

Az ki jo Aszszonnyal bir, örökséget kezd birni, hozzája hasonló segítsege vagyon,
és nyugodalom oszlopa.

Az hol sövény nints el tékozoltatik az örökség: és az hol Aszszony nints, fohászkodik
az szükölködő.

Az Tiszteletes Aszszonyoknak Nagysagosoknak, Nemeseknek, Városiaknak és minden
rendbélieknek, valakik tiszta hirrel nével és ditsiretes erköltsel fenyekednek;
Nevezet szerént penig Nemzetes KEMÉNY KATA Aszszonynak, à Tekintetes és
Nemzetes Buni BETHLEN FERENCZ Vramnak, Fejedelem Vrunk ö Nagysaga
Fő Hopmesterének, Fejérvármegye Fő Ispánnyanak, és ugyan Vrunk ö Nagysaga
méltosagos Táblája Hütös Assessorának, szerelmes Házastarsanak, mint kegyes
Patronájának, ez kisdéd munkát, mindenféle joknak szerentses elömenetelivel
kedvesen ajánlja.

NOHA mind az O és uy Testamentumokban, s-mind némely Pogán irások-
bais ieles emlékezetűi vannak Tiszteletes Aszszonyom, à io Aszszony embereknek,
és azoknak kegyességének, à kemény és könyörületlen sziveknek megh lágvito
példáiára; Mindazonáltal mégis álmélkodhatunk rayta, mely igen kevesen talál-
koztak még ez ideig à kik à io Aszszonyoknak Nemességéről, iosagárol, és méltos-
sagárol az elébb említet irásokból okot vévén, valami ditsiretet töttek volna, és azo-
kat az Férfiakkal össze hasonlítani mérték volna: Hanem legh többen, az kik
felöllök irtak, az ö irásokat azoknak gyalázattyokra, ditsirettel viselt dolgoknak
el oltására, kegyes természeteknek szidalmazására és io erköltsöknek rutitásara
igazgatták. Az mi kevesen voltak penig, kik azoknak ditsiretiről irtak, én azokat
követvén, és à világos igazságtolis viseltetvén, s-mind penig veszedelmes irigység-
nek itélvén à io Aszszonyoknak méltó és illendő ditsiretit halgatással el titkolni,
és hogy öketis érdemlett io hirekben nevekben tisztességgel viselt dolgoknak emle-
kezetiben, nagy háládatlansag volna meg-fogyatkoztatni: Vgy itilem méltónak
azoknak Nemességeket és méltosagokat erőském szerint meg írni és commendálni.
Nem kevesse tusakodot bennem à bátorsag à szemérmességel: mert az miképpen
à io Aszszonyoknak számtalan ioságokat, ditsireteket és Nemességeket hoszszu
Historiában foglalni tisztesség kívánással tellyes dolognak itilem vala: azonképpen
ugyan azokat à Férfiakkal némely dolgokban egyben hasonlítani, némellyekben
penig elébb valoknakis hirdetni szemérmnek alitom vala lenni. Midön azért ma-
gamban így tusakodnám ez különböző értelmek miatt, végtére megh gyözvén à
szemérm, az bátorsagot ragadám; méltó dolognak itilvén, az io Aszszonyok méltó

tosagát kevés számu versekben foglalni. Es iollehet közönségesen az Aszszonyi Nemnek Nemességének aiánlásarol kezdem el irásomat; mindazonáltal főképpen azokat akarom ditsirni, kik az ő Nemes és méltosagos eredeteket és Nemeteket tökéletes io maga-viseléssel és ditsiretes erköltsel fenyésitik és ékesitik. Ha pedig valami részetskéie ez ditsirő verseknek, az erköltstelen Aszszonyokatis illeti: (mint hogy az io gyümölts termő fának árnyékában, és annak ágaira s-leveleire szállott Égh: harmatban, és siros essőnek le hulló tseppeiben, néha az közel lévő pokoll szagu bürök és tsipő tsalyánis részesül.) meg emlekezzenek affélék az ő Nemeknek méltosagáról, és io erköltsöt öltözvén fel, mindenek előtt azzal illatozzanak. Mert különben ez Aszszonyi Nemnek ditsireti, méltán őket nem illeti. Mint a melyben én tsak a ioknak akarom a gloriát adni. Mellyet nem hizelkedésből, sem valami tisztességgel vadászásból tselekeszem; nem is valami hazug talált dolgokkal, hanem világos ratióval, példákkal, és az szent irásból, mind az O s-mind az uy szövetségnek bizonyosságival akarom ez előtt álló dolgot nagyobb részre erőssíteni és mutogatni. Té néked pedig Tiszteletes Aszszonyom, ez okon akartam, meg iffiusagomban írott néhány verseimet, az io Aszszonyok Nemességéről aiánlani, mivel tudom és látom tudgyák egyebek is láttyák, minémű ditsiretes virtusokkal fényeskedel mindenek előtt, és sokaknak tisztességes forgolodással, és az Házi dolgoknak mind bővítésében és ékesítésében; s-mind pedig szübeli szomorusagokra gyakorta tölled távol iáro, és idegen Országokban méltosagos Követséget hordozó Tekintetes Vrnak szerelmes Fériednek Istentől vött iovaira valo gondviseléssel, és azoknak hűséges takarításában valo szorgalmatossággal világos tükör és követő példa vagy Tündöklesz az Aszszonyok serege között, mind az Bötsületes tiszta iámborsággal ékes, Isteni tisztelettel és fejelemmel tellyes Vradért, s-mind azért hogy a io hirre! nével és méltosagos [!] Vri állapattal fényeskedő Nemzetes és Nemes KEMÉNY prosapiabol vagy on eredeted; Melyből immár sok üdötől fogva Országunk iovára és annak bodogh emlekezetű Méltosagos Feiedelminek hűséges szolgálattára hasznos, Vitéz, és Tanátsos Férfiak származtanak, mellyet bizonyit ez mi ielen valo üdönkis. Es hogy többekről ne emlekezzem, vallyon s-nem nagy ékességére vagy on Nemzetesgednek, az Tekintetes és Nemzetes KEMÉNY IANOS Vram Feiedelem Vrnak ő Nsaga Tárházának Fő Komornikia, Feiérvármegyének edgyik Fő Ispánnya. Fogaras Várának Fő Kapitánnya, a Méltosagos Feiedelmi Táblának Hütös Assessora és az Vdvari s-Mezej Hadaknak Generalissa. S-mind pedig azért főképpen, hogy méltosagos Nemzetből valo eredetedet, olly bötsületes magad viseléssel és ditsiretes erköltsel fényesited, a mellyel mind Isten előtt kedvet találasz; s-mind az emberektől ez életben io hirt nevet ditsiretet érdemlesz; Holtod után pedig tisztességes emlékezetet hagyván, dütsőséget és örök életet nyersz. Mert az mint a Példa-beszédekről irt könynek tizenegyedik részében mondgya Böls Salomon: Az kedves Aszszony dütsőséget talál. Annakokáért én is az Kgmd nevének örök emlekezetire adom ez kis irásomat, io reménységem lévén felölle, hogy kedves szivel vérszi, forgattva oltalmazza az Irigyek ellen, és sok külömb külömbféle busulásinak, bánatinak és sullyos gondgyainak enyhítésére olvassa, és egyebekkelis közönségesen tesz kgmd, böséges értékkel sok emlekezetre méltó dolgoknak az utánunk lejendő maradatokra valo terjeztetésnek modgyában meg áldatva lévén kgmd a Szent Istentől. Tartsa megh azon Isten kgmdt szerelmes Férjének öröme, es az szegény szükölködők segítségére, ő kgmetis éltesse előtted, sok esztendeig bodogul jó szerentses előmenetellel, meg oltalmazvan sok fele iírásiban, és nehéz gondos utaiában minden fele szerentsétlenségektől; Bötsületes Tisztthez tartozando nyughatatlan-ságiban el viselhetetlen nyavalyáktól. Szerelmes magzatidatis aldgya meg az Istent nagy nevének dütsőségére, és a ditsiretes Bethlen Nemzet emlekezetinek virágza-

sara egességes hoszszu l élettes bodog szerentsével. Békességben sok jo esztendő
ket számlálly, sokáig virágozzál, és a veled iol tévő Mindenható Vrban vigadgy.
Amen!

Kolossi Török István.

AZ ASZSZONYI-NEMNEK Nemességéről, Męltóságáról és Ditsiretiről való Enek,

- 1 1. AZ Menynek és az Földnek formáló Istene,
Az Teremtet dolgoknak Bölts gondviselőie,
Mindenféle állatnak kegyes életőie,
Szépen minden művének iol el rendelőie.
- 5 2. Az embert szent képeré mikoron formálá,
Fęrfiuvá s-Aszszonnyá teremté, alkotá,
Mind kettőt okos és bölts lélekkel ruházá,
Hatalmas męltosaggal meg aiándekezé.*
- 10 3. Egyaránt mindenikbe eszes elmét ada,
Szolásra való erőt hatalmason ólta,
Vadon, Halon, Madaron lenne birodalma,
Mind Fęrfinak s-Aszszonynak Isten parantsollya.
- 15 4. Örök bodogsagotis egyaránt igrte,
Az Isten mind kettőnek kegyesen rendelte,
Nints Nemnek választása színének elötte,
Ki iámborul él lészen bö iutalma érte.**
- 20 5. Erre nézve edgyikis másiknál nem nagyobb,
Fęrfiú az Aszszonynál nemis męltosagosb,
Ertelme és elméie edgyiknek sem okosb,
Sok dolgokban de Aszszony Fęrfiúnál bodogb.
- 25 6. Mely dolog igassagát nem Logicus vallya,
Sem az tsalárd Sofista hidgyed nem állattya,
Ki az embert tsak hamar álnokul meg tsallya,
Ha magára nem vigyáz háloiába haytya.
- 30 7. Hanem io Authorok bölts, eszes Irási,
Kik az io Aszszonyoknak voltak Patronusi,
Azoknak helyes, fontos, igaz ratioji,
Szent Irásnak világos, tiszta bizonyysagi.
- 30 8. Ezt adgyák mi előnkben megis bizonyittyák,
Aszszonyt męltosagosbnak Fęrfiúnál vallyák,
Némely okokra nézve s-bodogbnak kiáltják,
Enis im erről szolok minden fülek halják.

* Genes. 1. v. 27. ** 1 Pet. 3. v. 7.

12 I pararantsollya II parantsollya 13 II boldogsagát is

- 35 9. Követve szolok pedig minden meg botsásson,
Igaz mondonak engem ez dologban vallyon,
Hazug hizelkedőnek ne prónunciállyon,
Olvassa meg beszédem s az után ugy szollyon.
- 40 10. Mert à jo Aszszonyoknak sem fizetések,
En ezért nem kívánom sem ditsireteket,
Hanem mint gonoszoknak meg feddem vétkeket,
Azképpen meg ditsirem joknak életeket.
11. Halloom sok Emberektől miként rágalmazták,
Nem tsak az rossz Aszszonyt, de az jotis gyalázzák,
Mindent ellene szolnak Embernek sem mondgyák,
Meg érdemlet josagát rutul el tagadgyák.
- 45 12. Ezt értvén szedegettem egy néhány ratiot,
Am szinte huszon kettőt, kikkel áldom à jot,
Az rosztól fel tött céloom ne szaporítsak szót,
Ki tellyes életében nem tselekedet iot.
- 50 13. Mind azáltal ha mi rész ő ráis eshetnék,
Ez commendatioban ottan igyekezzék,
Iová lenni à Roszbol szüböl szándékozzék,
Az Istenes életre, hogy Menybe ferkezzék.

Commendantur Mulieres Argumentis sumptis. 1. A Nomine.

- 55 14. Előszször azért szomat kezdem à Nevéről,
Első Aszszonyállatnak neve jedzéséről,
Mert EVAnak mondatik, mint az Irás erről,
Io bizonyosagot téssen è három bötüröl.*
- 60 15. Az Eva annyit téssen, mint élöknek Anya,
Vagy ő maga az élet, mely az Embert tartya,
Férfi nevét az Irás Adamnak kiáltya,
Es à földnek verhenyes agyagának mondgya.
16. Gondold meg menyivel jobb az élet az földnél,
Annyival mēltosagosb jo Aszszony Fériénél,
Mert emberi Nemzetnek Isten az életnél,
Nem adhatott nagyobbat az okos Léleknél.
- 65 17. Az föld pedig tsak néma nints érzékenysége,
Magában száraz, sovány, nintsen nedvessége,
Esső ha nem öntözi hasadoz az szine,
Es ha nem miveltetik, nem leszen gyümöltse.

* EVA.

70 18. Férfijs Aszszony nélkül sovány, haszontalan,
Es nagy sok dolgaiban oh ki boldogtalan,
Ditsiretes dolgokra igen alkotmatlan,
Aszszony véle nem lévén bánattya fogyatlan.

19. De nem tsak az Nevéről Aszszony ditsirtetik,
Hanem töb dolgokrolis ő commendaltatik,
Istennek legh utolso művének mondatik,
Mert Meny, Föld teremtése rayta végeztetik.

2. A fine Creatjonis.

80 20. Holott azért utolso teremtett állattya,
Aszszony nyilván Istennek főbb szebb alkotmánya,
Mert mihelt azt formálá meg szünék munkáia,
Aszszony lön teremtésnek vége és summáia.

21. Öt Isten ez világnak ékes udvarában,
Minden módon el készült friss palotáiban,
Bé vivé mint Királynét az szép Regiaban,
Minden állatot vetvén néki birtokában.

85 22. Aszszonyt Paraditsomban igen Nemes helyen,
Formálá az Ur Isten szép és kies kertben,
Az hol mindgyárt lehege nagj gyönyörűségben,
Miként boldog Királyné örömben, bőségben.

3. A loco creationis.

23. Paraditsomon kívül Férfi formáltaték,
Mezőben töb állattal együt teremteték,
Paraditsomban osztán által vitetteték,
Azért hogy óldalából Aszszony formáltatnék.

24. Paraditsom menyivel az töb kerteknél szebb,
Az ő gyümölts fáival legh gyönyörűsegesb,
Igy Aszszonyis Férfiénél sok dologban ékesb,
Szép gyümöltsözésével hasznosb tekintetesb.

4. A materia ex qua.

25. Ha peniglen tekintünk az materiara,
Melyből Isten az Aszszont nagy böltsen alkotta,
Lásd ugyis a Férfiat ha meg nem haladgya,
Tiszta és Nemes lévén az materiaia.

26. Férfiat az Ur Isten a földből teremté,
Annak néma sárából agyagból építetté,
De Aszszonyt az eleven Fę fiuból vevé,
Tiszta Lelkes állatnak tsontyából készítetté.

5. A causa efficiente.

- 105 27. Es ezért az Férfiu természet munkáia,
Aszszony penig az Urnak keze alkotmányá,
Ő raytais meg tetszik Isten ábrázattya,
Szépségnek tisztasagnak ékes aiándéka.

6. A pulcritudine.

- 110 28. Ez drágalátos ioban sokkal nagyob részt vött,
Sok Aszszony Férfiunál és természetesbé lött,
Mert gyönyörü szint Isten ortzáiára öntöt,
Hogy szeb, ékessebb legyen minden állatok közt.
29. Kinek az ő iárása meretekletes, ékes,
Az maga viselése oh ki tekintetes!
115 Mozdulása, állasa testének tettetetes,
Io Aszszonynak ő dolga mindenekben helyes.
30. Minden aiándék felett valo aiándéka,
Istennek az Aszszonyon az kedves szép ortza,
Melyre minden szemeit örömmel fordittya,
120 Melyről a szent irásis bizonyagát adgya.
31. Emberek Leányinak gyönyörü szépségét,
Az Istennek fiai láták ékességét,
S-mindgyarást meg kedvelék s-ki ki feleségét,
Azok közzül választá életének felet.
- 125 32. Ez dolgot szent Moyses Genesisben iria,
Annak hatod részében szépen bé foglallya,
Viz özön elöt valo dolognak kiáltya,
Teremtésnek utánna hamar lött azt mondgya.
- 130 33. Sára Aszszony szépségét aiánlya az irás,
Hogy az Föld Leánij közt nem találtatot más,
Olyan gyönyörüeseges, ékes mint egy Pallás,
Abrahámon Istentől mert ő volt nagy áldás.*
- 135 34. Rebekának szépségét Eliezer látá,
Az Urának Isaaknak mindgyarást iovallá,
Alattomban magában rolla ő ezt mondá:
Ez az kit rendelt Isten Uramnak társavá.**
- 140 35. Az gonosz és esztelen Nábál felesége,
Vala az Abigail, kinek eszessége,
Minden felé ki teriedt gyönyörü szépsége,
Davidhoz meg mutatott nagy szép embersége.***

* Gen. 12. ** Gen. 24. *** I Reg. 25.

112 II szeb és ékesb 126 II Mellynek hatod 138 II kinek ékessége

36. Ez Uranak meg tartá haláltól életét,
Megh oltalmazá annak kintset és mindenét,
Az pusztában budoso Davidtol ő ferjét,
Szépségével meg menté s el fedezé vétkét.
- 145 37. Három fele az szépség, mely Abigailban,
Eppen megh találtatott è ieles Aszszonyban,
Lelkében eszes, okos, teste szép állásban,
Nyáiassag beszédében kedvesség szovában.
- 150 38. E' Nemes josagokért David az ortzáiát,
Aszszonynak meg tisztelé kegyes ábrázattját,
Nabalnak à Feriének megh érvén halálat,
Feleségül el vévé s-tartá mint saiáttját.
- 155 39. Bersabenak szépségén igen kapa David,
Mert szép és gyönyörű volt bizonyoson el hidd,
Az Ura holta után övé lön éppen mind,
Melyről à szent Bibliat bátorsaggal fel nijsd.*
- 160 40. Vastit, Hestert, az irás hires Királynékat,
Aiánlya és ditsiri mint szép Aszszonyokat,
Azoknak hires Nemes gyenge ortzáiokat,
Commendallya gyönyörű szép ábrázattokat.**
41. Iudit aszszony szépségét az Ur öregbitté,
Annijra hogy minden öt tsudálkozva nézné,
Susannat à két biro igen meg kedvelé,
Hogy szép gyenge ortzáiát álmélkodva nézé.***
- 165 42. Szent Iob három leányi gyönyörük valának,
Kik néki sok probái után adatának,
Kiknél szebbek ez földön nem találtatának,
Charites Aszszonyoknál ékesbek valának.****
- 170 43. Moyses Sidó népnek ilyen Törvényt ada,
Hogy mikor ellensegi ellen megyen hartzra,
Es azokat az Isten kezében adandgya,
Azoknak szép aszszonijt feleségül hozza.*****
- 175 44. Mind ezek és hasonló példák erőssitik,
Hogy mind Isten s-emberek előtt tiszteltetik,
Aszszonyoknak szépsége nagyra bötsültetik,
Mindenféle rendektől kedvesnek tartatik.

* 2 Reg. 11. **Hest. 1. ***Iud. 8. Dan. 13. ****Iobi ultimo. *****Deut. 31.

7. A corporis habitibus.

- 180 45. Az embernek fővebb és mełtosagosb tagia,
Az Feie, s az szép éghre emelt ábrázattya,
Ez mutattya az Isten szeretetitt rayta,
Ez ötet az barmoktól szépen meg választya.
46. Soknak férfiak közzül feiek meg kopaszul,
Arrol az hay le hulván homlokok meg rutul,
Aszszonynak az természet adta aiándékul,
Egészlen hogy az haia ö néki el nem hul.
- 185 47. Férfiak szép ortzáiát az ször meg rutittya,
Pelyhes szakál és hosszu baiuszsz bé borittya.
Soknak orrát, homlokát, ember alig láttya,
Természet az férfiat annyira tsufollya.
- 190 48. Ezfelet menyi gondgya az szakállal vagyon,
Mihelt fel kél füsüie keze vagyon azon,
Tépi, huzza, hogy toll, gaz rayta ne maradgyon,
Templomba s-piatz felé tisztán hogy induljon.
- 195 49. Barbélynak menyit fizet az fő mosatásért,
Meg nevelt szakálának tisztogatásaért,
Ha mind azt computálná iszonyodnék azért,
Sápolodnék az sok és számtalan költségért.
- 200 50. Külömben vagyon dolga az Aszszonyállatnak,
Mert szép feiér ortzáji tisztán meg maradnak,
Szöröktől és pelyhektől meg is nem rutulnak,
Aszszonyok azok miatt semmit nem busulnak.

8. A mundicie.

51. Tisztasága Aszszonynak ebbölis ki tetszik,
Hogy midön egyszer vízben szépen meg feredik,
Az után valahányszor tiszta vízben mosdik,
Az víz kezei után meg nem motskosodik.
- 205 52. Az Férfiú peniglen bár gyakran feredgyék,
Akar mely tiszta vízben uijolag meg mosdgyék,
Vizet fel háborittya hogy fel zavarodgyék,
Keze mosasa után béis szennyezödgyék.

9. A procreatione prolis.

- 210 53. Aszszonynak fővebb tisztí méhében fogadni,
Az fogadot magzatot hiven oltalmazni,
Ezértis szoktak többen hasonlokka lenni,
Az Annyokhoz, à kiknek méhekből iöttek ki.

- 215 54. Innet esik gyakorta Anya ha goromba,
Fia vagy Leányais léssz néki ostoba,
Ha penigh vagyon annak esze s-okossaga,
Részes léssen fiais ez szép aiándékba.
- 220 55. Ellenbe ha az Atyák eszesek és böltsek,
Gyakortább ö gyermekek lesznek esztelenek,
Ha peniglen esznélkül azok szükölködnek,
Tsak Anya legyen eszes böltö magzatok lesznek.
- 225 56. Azért szeretik inkább Anyák gyermekeket,
Mert tudgyák és ismérik mint saját véreket,
Ertik azokban lenni nékik töb részeket,
Hogy sem mint az Atyáknak, mert ök szülték öket.
- 225 57. Gyermekekis ez okon kedvelik Annyokat,
Legh nagyob indulattal hogy sem az Attyokat,
Az természet tanittyá hogy sok fáydalmokat,
Szenvettek ö érettek méhekben kinokat.

Lac muliebre.

- 230 58. A` természet Aszszonyra ebbenis vigyázott,
Hogy hathato bőséges teiet néki adott,
Mellyel nem tsak magzattyát táplállya kit hozott,
De sok betegeknekis adhat orvossagot.
- 235 59. Valerius egy Iffiu köz Aszszonytol iria,
Hogy tömletzben az Anya éhel meg ne halna,
Mivel nem vala szabad ételt bé adnia,
Annyát aszszony teiével titokban táplálta.*
- 240 60. Kinek ö kegyességét látván hires Roma,
Sötét tömletzből Annyát ki szabaditotta,
Mindeniknek bőséges prebendáiát atta,
Tömletzből kegyességnek Templomát rakatta.

10. A pietate.

61. Mely kegyességre Aszszony haylandob és készebb,
Ferfiunál mindenkor könyörületeseb,
Beteg mellet forgodni, vigjázni serényeb,
Vigasztalo beszéde az méznélis edesh.

11. A medendi peritia.

- 245 62. Mely Aszszonyon Istennek aldása, io kedve,
Es bőségesen rea ki öntött kegyelme,
Hogy sok nyavalyásoknak orvos annak keze,
Sok tudos Doctoroknál többet tud egy Szüle.

* Lib. 5. c. 4.

- 250 63. Az hol nints Aszszonyállat mint Salamon mondgya,
Ott nyeg az szegény beteg nints ki vigasztallya,
Feie allyát tsendesen fellyeb magasztallya,
Nints ki falat io étvét nyavalyásnak nyuytsa.*
- 255 64. Aszszonyok emlőieről Orvosok azt iriák,
Véneknek hült mellyekre ha alkolmaztattyák,
Eltető melegségét azzal fel indittyák,
Nevelik öregbitik, egésségre hozzák.
- 260 65. Példa erre Szent David, kinek vénkorába,
Szolgai keresęnek Leányt Iudeába,
Sunami Abisagot ki igen szép vala,
Királyt gyenge testével melegiti vala.**

12. Ab eloquentia.

66. Szollok immár Istennek szép ajándékáról,
Az szórol és beszédről mely az töb állattól,
Szépen meg választ minket vadtol és madártól,
Melly méltán dűsirtetik régi Poéaktól.
- 265 67. Egy azok között az szót szinte ugy bűsüllí,
Mint halhatatlansagot olly nagyra itéli,
Hesodius embernek főb kintsévé tészí,
Ezüstnél és aranynál drágábbnak intézi.
- 270 68. Ez kedves ajándékba aszszony férfinál,
Sokkal inkább részesült beszédében annál,
Mert bőveb és ékeseb szavu az uránál,
Szépen folyo beszéde hathatob sokaknál.
- 275 69. Bizony mennyi emberek ez világon vannak,
Voltak és ez után-is naponként származnak,
Annyoktól dajkájoktól szolnia tanulnak,
Aszszony munkája által ez szép jóhoz jutnak.
- 280 70. Ebben-is az természet valóban kedvezett,
És meg maradásokra aszszonyoknak nézett,
Hogy némát ő közöttök ember ritkán lelhet,
Halgató gondolkodo köztök el nem élhet.
71. Semmi Musikás nem ér aszszonynak szovával,
Zengedező gyönyörű vékony notájával,
És annak az hallásra méltó szép hangjával,
Kedves éneklésével és dudolásával.

*Eccles. 36. v. 27. **3. Reg. 1. v. 3. 4.

251 I tsendésen II tsendeszen 261–443 I [A nyomtatvány csonkasága miatt hiányzik II [Lásd a fűszövegben.]

- 285 72. *Szép dolog meg-halladni azzal az férfiat,
Mellyért kissebb embernél minden féle állat,
Az szoval meg-előzi férfit aszszony-állat,
Mellyel ember oktalan barmokat meg halladt.*
- 290 73. *Szállok az Ur Istennek testi úldásara,
Mellyet elsőben hinte atyánkra Adamra,
Kétség-nélkül Evaért indult Isten arra,
Az kit mig nem formála Adamra nem monda.**

13. *A causa finali et benedictione Dei.*

- 295 74. *Ide néz Salamonnak tanubizonysaga,
Az példabeszédekben meg hagyot mondasa,
Az ki jó aszszonyt talál léssen sok jószága,
Mert Urtul vagyon annak bőséges áldása.***
- 300 75. *Nem hasonlítottatik semmi az emberhez,
Kinek van szerentséje az jó feleséghez,
Mert az mint a' bölts Syrak régen szollott ehez,
Minden kedvesség felett való kedvesség ez.****
76. *Férje ditsőségének az jó aszszonyt hija,
Bölts Salamon és Szent Pál azont bizonyította,
Mi légyen ez ditsőség hogy ha ki nem tudgya,
Annak az ő mi voltát ilyen képpen hallya.*****

Gloriae descriptio.

- 305 77. *Bánatnak sok munkának örvendetes vége,
Kévánt nyúgodalomnak tökélet öröme,
Ditsőségnek mondatik; mert ezekben szíve,
Az embernek meg-nyúgott s' meg-elégütt véle.*
- 310 78. *Az jó aszszony férfinak ilyen ditsősége,
Mert azzal ép és egész az ő embersége,
Abban vagyon ő néki boldogsaga dísze,
Az minden nyugodalma kedve tsendessége.*
- 315 79. *Ezért várja fejére Istennek áldását,
Minden ő dolgaiban elő mozdulását,
Várja ő jószágának meg szaporodását,
Mert kívánsága szerint meg-találta társat.******
- 320 80. *Mélto az jó férfinak az illyent szeretni,
És elő menetire serényen vigyázni,
Térden álva Istennek szükség imádkozni,
Ez illyennek éltjéért sziből könyörgeni.*

*Gen. 1. v. 28. **Prov. 18. ***Eecl. 20. ****Prov. 12.1. Corinth. 11. *****Psal 127.

14. *A factis fortitudine et prudentia.*

81. *Mit mondgyak aszszonyoknak ő erősségekről,
A' férfiakon valo nagy győzödelmekről,
Sok dolgokban meg-probált eszes elméjéről,
Eszesek ezekben-is, az irás szöll erről.*
- 325 82. *Vallyon férfiak közül ki volt méltosagob,
Adamnál? avagy eszesb nemesb méltosagob?
Minden féle dolgokra serényb alkalmatosb?
Meg-győzvéen Eva anyánk nálánál lőtt okosb?**
- 330 83. *Samsonnál leg erősebb ez világon nem volt,
Filistéusok vére ki miatt gyakran folyt,
Felesége ő néki mind addig s' addig szolt,
Hogy meg győzvéen Gázaban rá szakadott az bolt.***
- 335 84. *Bersabének szépsége Davidot meg-győzé,
Salamonnak bölts fejét aszszony meg-szédité,
Az nagy türhető Jobot Satán meg nem ejté,
Felesége beszéde átokra ingerlé.*
- 340 85. *Ki volt áhítatosab Péternél az hitben,
Az Ur Christushoz valo buzgó szeretetben?
Tsak egy gyenge leányzo de meg-győzé ebben,
Meg tagadván Mesterét esék félelemben.****
86. *Volté böltsb hatalmasb valaki világon,
Az Ur Jesus Christusnál? ki sok nyomorulton,
Könyörült; győzedelmet vévén az Satánon,
Hogy birodalma alól mindent szabadítson.*
- 345 87. *Még-is az Kanabéli aszszony őt meg-hajtá,
Erős ratioival mind addig untatá,
Mig nem annak leányát szépen meg gyógyítá,
Ördög hatalma alól ki is szabadítá.*****
- 350 88. *Romai nevezetes és nagy Ecclesiát,
Hetedik Janos Pápa el-rejtvén aszszonyságát,
Eszességgel tettetvén ő férfiuságát,
Tsodaképpen meg-győzé lásd Historiaját.******
- 355 89. *Szép Rakel ditsirtetik hogy attya Bálványit,
Mesterséggel el-rejté faragot képeit,
Rájok ülven tetteté aszszony természetit,
Meg-jádzottatván Labánt el-dugá Istenit.******

*Gen. 2. **Jud. 14. ***Luc. 22. ****Matth. 15. *****Platina de Johanne
*****Gen. 31.

- 360 90. *Rebeka eszességét az írás ajánlya,
Hogy Isakkal az áldást Jakobra mondattya,
Maga Esau vala első szülött fia,
És fő-képpen az áldás őt illeti vala.**
91. *Hogy Jeriko Városat Josue kimlete,
Abban Sido kimeket Raab aszszony el-rejté,
Azoknak keresőit eszessen el-inté,
Melly tselekedetivel igasságát lelé.***
- 365 92. *Ki mene eleiben Jahel Siserának,
Bé hívá Satorában s' mint szomjuhozónak,
Viz helyén tejet ada innya ez Hadnagyinak,
Palástyával bé-fődvén alunni hágy annak.****
- 370 93. *Azonközbe tsak titkon Satorba bé menvén,
Satornak hegyes szege bal kezében lévén,
Egy nagy vastag pörölyt-is job kezében vévén,
Meg-ölé, az vas szeget vak szemében vervén.*
- 375 94. *Sisara Jahel aszszony gondviselésére,
Bizta vala ő magát hü őrizetire,
De még-is hogy meg-ölé ditsirtetik érte,
És áldotnak mondatik népnek közepette.*
- 380 95. *Olvasd-meg Judit aszszony szép Historiáját,
Abban Holoferneshez lött oratioját,
Hazája mellett való hü forgolodását,
Hires és nevezetes vitéz bátorságát.*****
96. *Gyönyörű meleg édes beszélgetésével,
Assyria Hadnagyát bölts eszességével,
Meg-ejté fejét vévén maga fegyverével,
Bétuliába menvén éjel az fejével.*
- 385 97. *Mellyért ötet az írás nagyon majasztallya,
Sido Papok és az nép ditsiri és áldgya,
Hogy hízkelkedésével Hadnagyot meg-tsalta,
Maga veszedelmére ötet tanátsolta.*

15. *Ab innocentia.*

- 390 98. *Továbbá aszszonyoknak az ő méltóságok,
Artatlan életekből tettik-meg josagok,
Mert tőlök nem áradtak annyi gonosságok,
Férfiaktól érettek leg több hamissagok.*

*Gen. 27. **Jos. 2. v. 6. ***Jud. 4. v. 18. ****Jud. 11.

- 395 99. *Adám az első ember törvényét Istennek,
Által-hágá beszédét szent teremőjének,
Az mellyért bé-zárlaték kapuja mennyeknek,
Ő miatta mindenek halálba esenek.**
- 400 100. *Mindnyájan az Adámban vétkezünk ez napig,
Ő miatta nyomorgunk tellyes életünkig,
Ő benne halunk meg-is veszödünk mind fottig,
Evának semmi vétke nintsen ebben eddig.***
101. *Mert nem aszszonytol tiltá Isten meg az almat,
Holott tilalom után teremté az Evát,
Hanem férfinak adá illy parantsolattyát,
Hogy gonosznak és jónak ne illesse fáját.****
- 405 102. *Istentől az aszszony nem azért feddeték,
Hogy az meg-tiltott fának gyümölsében évék,
De hogy alkolmatosság miatta adaték,
Az vétekre Adámnak és ok szolgáltaték.*
- 410 103. *Ezt pedig tudatlanul aszszony tselekedé,
Mivel az gonosz ördög ötet meg-kiszirté,
Tszudálatos szépségét látván meg-kerülé,
Teremtett állatok közt hogy ékesbnek lelé.*****
- 415 104. *Irigylé hogy Istennel gyakran beszéll vala,
Szent színének előtte igen kedves vala,
Halhatatlansagot is néki ígirt vala,
Istennek ábrázattyát ki mutattya vala.*
- 420 105. *Az mint Adám bé-zárlá mennyeknek kapuját,
Ugy Kain az Pokolnak meg nyitá ajtaját,
Ő lön először irigy gyilkos, s' igaz tajját,
Nagy bottal agyon veré Abelt atyafiát.*
- 425 106. *Ez Adam első fia Isten jó voltában,
Lön először kétszeges irgalmassagában,
Nem hivé hogy bünei léznek botsánatban,
Hanyat homlok taszítá majút kárhozatban.*
- 430 107. *Kain után az Lamek lön két feleségü,
Felette igen gonosz buja természetü,
Noe lön első részeg s' bor miat jó kedvü,
Kám miatt lön ugyan ő mezitelen testü.******
108. *Nemrod lön e' világon leg első kegyetlen,
Bálvány imádó hamis igen istentelen,
Férfi volt leg először parázna szemtelen,
Atyafiát sem hagyván el meg-ferteztetlen.******

*Gen. 3 **1. Cor. 15. ***Gen. 2. v. 16. ****Gen. 3. v. 13. *****Gen. 4. e:
*****Gen. 10. 8.

- 435 109. Szövetséget elsöben az férfiak töttek,
A' gonosz ördögökkel barátsaggal éltek,
Azok enyet sok féle tudományt fel-lettek,
Sok gonosz mesterségnek szerzőivé löttek.
- 440 110. Tiz fiai Jakobnak férfiak valának,
Leg első árulóknak ök találtatának,
Josefet mert el-adák Ismuelitáknak,
Szélllyel alá s' fel járó gonosz Kalmároknak.*
111. Tsetsemö gyermekeknek gyilkosa volt első,
Aegyptusi Faraho az gonosz öldöklö,
Ki miatt Sido fiu nem lesz vala élő,
Mert mindent akar vala vízbe veszteni ö.**
- 445 112. Sodomát és Gomorrhát az férfiak vesztek,
Fertelmes buiasaggal ugyan el sülyezték,
Hogy az természet ellen egymást rúvál élék,
Az nagy szép városokat föld gyomraba eytek.***
- 450 113. Hogy ha az Aszszonyoknak Historiat irni,
Szabad lött volna némely dolgokrol szollani,
Tudnának férfiakrol ökis emlekezni,
Soknak gonossagáról bizonyosagot tenni.
- 455 114. Kik között vadnak nagy sok lopok, ragadozok,
Kegyetlenek gyilkosok, tsalárdok árulok,
Házak gyutogatoi, hamissagot mondók,
Sok féle gonossagra által utat nyitok.
- 460 115. Fogházban tömletzekben menyi foglyok vannak,
Roszsz tselekedetekért békokban tartatnak,
Es menyin akasztofán, s-nyársban meg száradnak,
Legh többen à férfiak száma közzül vannak.
116. Férfiak felöll adgya az irás előnkben,
Hogy sok feleségek volt nem nyuguván egyben,
Ezt olvassuk Abraham s-Iakob életében,
Es ugyan sokak felöll à réghi törvényben.
- 465 117. Samsonnak, Elkanának, Saulnak Davidnak,
Es annak az fiának az bölts Salomonnak,
Roboamnak, Kalebnek, az nagy Assuerusnak,
Sok feleségi voltak több sok férfiaknak.
- 470 118. Némellyek azokkalis meg nem elégettek,
Agyasokat de bövön tartottak mellettek,
Szolgállokhosis sokan gyakorta bé mentek,
Az ö kivánsagoknak igy eleget töttek.

*Gen. 37. v. 27. **Exod. 1. v. 16. ***Gen. 16.

119. Aszszonyállatot penig nem találsz effélet,
 Az ki táplálta volna három vagy négy férjét,
 475 Inkáb le tötte volna szerelmes életét,
 Hogy sem sokkal közlötte volna az ő testét.
120. Nem szollok én itt némely közönségesekről,
 Az kik nem töttek vallást az keresztyén hűtről,
 Sem semmiben nem fűghnek Isten szerzesétől.
 480 A' mely ez hogy jo Aszszony fűgiön tsak egy férytől.
121. Sokkalis mértékletesb aszszony férfiunál,
 Magát meg tartoztatobb, tisztább, szentebb annál,
 Mint ezt megh olvashatod sok Authoroknál,
 Pogánoknál, s-Istennek szent Profetáinál.

16. A continentia.

- 485 122. Magát meg tartoztato vala az két Sara,
 Mind Abraham s-Tobias szerelmes ágyassa,
 Szemérmes Abigail, és Artemisia,
 Argia Polynices Thebanusnak társa.
- 490 123. Illyen vala Pompeius drága Iuliáia,
 Kátonak eszes kedves, édes Portiáia,
 Illyen vala Grakkusnak szép Kornéliáia,
 Sulpitius Polgárnak ő Messalináia.
- 495 124. Pontusi Mitridates Királynak az társa,
 Illyen vala az kegyes szép Hipsicratea,
 Tökélletes és tiszta életü Susanna,
 Ama Romai hires Pogán Lucretia.
125. Lentulus felesége illyen Sulpitia,
 Az Görög Ifigmea és Kalidonia,
 Illyen vala Atlanta Krise, és Kassandra,
 Tiszta étellel ékes Vólksa és Kamilla.
126. Készebbek voltak ezek életek le tenni,
 Szemérmetességekben hogy sem kárt vallani,
 Tökéletességeket tisztán meg tartani,
 Akarták ez Aszszonyok, s-igy hireket hagyni.
- 505 127. Ezis méltóságokra vagyon Aszszonyoknak,
 Hogy ez világnak három nagy tartományinak,
 Az ő nevekről régen nevek származtanak,
 Mint orról az Poeták igen szépen irnak.
- 510 128. Asia neveztetik Asia Nympharol,
 Europa Agenornak az ő Leányárol,
 Africa hivattatik Lybia Aszszonyrol,
 Ki származott az hires Nemes Epafustol.

17. A summa in maritos charitate.

- 515 129. Mit mondgyak Aszszonyoknak ö szeretetekről,
Férikhez meg mutatott kedveskedésekről,
Volt oly ki szomoru hirt halván az Férieről,
Nem szánta meg fosztani magát ez élettől.
- 520 130. Markus Kato Leánya így tön az Portia,
Ki mihelt az Vrának halálát meg hallya,
Keserves zokogással Brutussat iagattya,
Filippisnél kit meg ölt az ellenség kardgya.
131. Ki hogy fegyvert nem lele, sohu ö házában,
Mert feltették az szolgák hogy magát buvában,
Meg öli, el dugták volt előtte az boltban,
Azért eleven szemet von bé à száíában.
- 525 132. Azt el nyelvén nagy kinnal meg hala Brutusért,
Ö életét le tévé szerelmes társaért,
Emlkezeti maratt ez tselekedetért,
Házassagban gyakorlot buzgo szeretetért.
- 530 133. Hát mitt tselekedtenek ama io Aszszonyok,
Lacédemon városban, az kiknek az Vrok,
Tömletzbe vettettek volt hogy lenne halálok,
Valami pártütésért iszonyu romlások.
- 535 134. Ezek az io Aszszonyok à Tömletzbe mentek,
Es à Tömletz tartotol szabadsagot kértek,
Hogy szollyanak tsak egy szót vélek az ö férfiek,
Mivel azon étszaka lenne veszedelmek.
- 540 135. Bé menván az Tömletzben Urokat kesergik,
Es azoknak ruháiát ö magokra vészik,
Az övéket peniglen férfiek fel öltözik,
Hogy bánattyok tettessék foiek bé fedezik.
136. Az után az Urokat Tömletzből ki küldik,
Magokat azok helyén à fogsagban vetik,
Tsak hogy azok éllyenek éltek nem kiméllik,
Szabad akarattyokbol férfiekért le tészik.
- 545 137. Nagy szeretet volt ama Dido Elyssaban,
Hüség szemérmetség è Pogány Aszszonyban,
Es nagy tökéletesseg minden dolgaiban,
Mellyért el teriett neve szerce è világban.
- 550 138. Hogy szemérmetségét éppen meg tarthassa,
Férik halála után meg oltalmazhassa,
Es máshoz azon kívül magát ne adhassa,
Egy rakás éghő fára fel hágván meg hala.

139. Emlékezetre mēlto az Artemisia,
 Kária nagy Országnak gazdag Királynéia,
 555 Kinek mikor az Ura Mausolus megh hala,
 Vigasztalhatatlanul sir kesereg vala.
140. Nem elégedvén véle hogy Ura testének,
 Olly koporsót készítte hideg tetemének,
 560 Világ hét tsudái közt à mely legh ékesbnek,
 Tartaték, miként erről Böltsek emlekeznek.
141. Hanem Ura feiének az Kaponyáiából,
 Pohárt tsinála annak meg száratt tsontyából,
 S-Ura porrá lött testét nagy buzgosagából,
 Lassan lassan meg ivá fottig az pohárból.
- 565 142. Valamenyiszer ijút annyiszer jay szoval,
 Siratta kedves Urát nagy zokogásokkal,
 Végre meg emésztetvén szüntelen bánattal,
 El szárada meg hala Uráért nagy buval.
- 570 143. Ide néz hogy mindenkor jo Aszszony Urához,
 Kegyességben viseli magát ö társához,
 Bánattyát hogy ha láttya nyul vigasztaláshoz,
 Mellyel férje szüvében nagy tsendesseget hoz.
- 575 144. Az Férfiu peniglen legh gyakortáb komor,
 Haraggal és boszszuval nagy sokszor szive forr,
 Föképpen hogy ha feiét meg széditi az bor,
 Olly előtte io Aszszony, mint szél elöt à por.

18. A comparatis.

145. Hogy ha mi ditsiretes dolgot fel találunk,
 Az hires férfiakban valamiket látunk,
 580 Az Aszszonyok felölis hasonlot olvasunk,
 Még sokkal nagyobbakat ha iol rá vigyázunk.
146. Ditsiri à szent irás azért Abrahámot,
 Hogy kész volt meg áldozni az fiát Isaakot,
 Ki nem aiánlya amaz io Aszszonyállatott,
 Hét fiával szenvedet ki Martyromsagot.*
- 585 147. Kinek tselekedetit az irás aiánlya,
 Iók emlekezetre mēltonakis mondgya,
 Ki szerelmes gyermekit üstben forrania,
 Láttya vala iszonyu kinnal meg halnia.**

*Gen. 22. 16. **2 Mach 7. v. 20.

560 II Tartatnék 569 II nézz 580 I há II ha

- 590 148. Mégis nagy békességgel, s-tsendesen szenved,
Bizonys reménységét Istenében veti,
Külön külön fiait bátor szüvel inti,
Keszek legyenek az kint Istenért szenvedni.
149. Férfiu szive vala az Aszszonyi testben,
Része lévén az igaz nemes böltsességben,
595 Fiait bátorittá nem eyté kétségben,
Részt vészen az iövendő fenyves ditsőségben.
150. Méltó szép ditsiretre az Loth Patriarcha,
Iövényeket híván bé az szállásara;
Ha tekintünk à kegyes Sunai Aszszonyra,
600 Hasonlo gondot viselt szent Elyseusra.*
151. Mert külön valo házat néki tsináltata,
Hogy mikor azon elő menne ott szállana,
Az hol mindenkor lenne bövös prëbendáia,
Etele és itala tsendes nyugodalma.
- 605 152. Isaak Patriárchais mëlán ditsirtetik,
Hogy magtalan társaért szüböl esedezik,
Az Istentől magzattal menyből meg áldatik,
Két fia Esau és Iakob születtetik.**
153. Nem ezt tselekedéié Anna Aszszony magáért,
610 Könyörögvén Istennek az Fiu magzatért,
Reá tekinte az Ur esedezéséiert,
Néki adá Samuelt meg szánván kedvéiert.***
154. Moyses az Istennek szerelmes embere,
Hogy éppen el ne veszne az Izrael népe,
615 Buzgo szeretetiből könyörgött érette,
Istennek tsapásától azt így meg mentette.****
155. Hasonlo ditsiretet érdemel az Esther,
Assuerus felesége à drága io ember,
Sidoknak à Királytól öis kegyelmet nyér,
620 Miatta Aman teste akasztófán hever.
156. Hogy à nagy Goliatot Szent David meg gyöze,
Parittyából egy kövel à homlokát lövé,
Sidok gyülekezete ötett meg ditsire,
Hogy az Isten népének szidalmát el vevé.*****

*Gen. 19. v. 2. 4 Reg. 4. **Gen. 25. v. 21. ***1 Reg. 1. v. 13. **** Exod. 32. v. 37.
*****1 Reg. 17.

609 II tselekedteje az Anna magáért,

- 625 157. Nem kisseb ditsiretet érdemel az Iuditt,
Syrusok táborára ki bátor szivet vitt.
Számítalan pogánsaggal nem gondolván semmit,
Sötét ejjel le vágia az fő Generalist.*
- 630 158. Ionatas ditsirtetik hogy iffíú Davidért,
Veszedelemre atta magát baráttyáert,
Saultol meg mentette à nagy szövetségért,
Mellyért halált kóstolni nem szánták egymásért.**
- 635 159. Ugyan Daviddal Mikol ezent tselekette,
Eijel Urát ablakon alá eresztette,
Agyába egy néma kép tökéjét reytette,
Haláltol igy az férjét öis meg mentette.***
- 640 160. Ditsiretet érdemel az Geti Ethai,
Mert hogy David Absalon előtt kezdet futni,
Semmiképpen ő tölle el nem akart válni,
Mind életbe halálba egyyüt kívánt lenni.****
161. Szinte ily ditsiretes dolgot tselekedet,
Ruth Aszszony az Napaval és budosni kezdet,
Házát és Nemzetségét s-mindent el feleytett,
Mindenben Noemival szépen meg egyyezet.+
- 645 162. Ditsirtetik Salomon hogy bölts itilettel,
Parázna aszszony fiát nemes meg ért eszszel,
Az haláltol megh tartván meg atta épséggel,
Az Annyának az ki azt fogatta io kedvel.++
- 650 163. Tekuvai Aszszonyis ezen iot erdemli,
Absalonhoz Davidot mert meg engeszteli,
Bölts beszélgetésevel Királyt arra veszi,
Hogy életét meg hadgya fiának azt nyeri.
- 655 164. Az Uy Testamentumis Zakaust aiánlya,
Hogy felét jóságának szegényeknek atta,
Az özvegy aszszonyt Urunk fellyeb magasztallya,
A ki két fillyért vetet à kintscs ládába.+++
- 660 165. Mindeneket ha elő akarnék számlálni,
Férfiunál io Aszszonyt fellyeb magasztalni,
Igy sokáig kellene beszédemnek nyulni,
Mert io Aszszonyt eléggé meg nem ditsirhetni.

*1 Reg. 13. **1 Reg. 19. v. 2. ***1 Reg. 19. v. 12. ****2 Reg. 15. v. 21. +Ruth.
++3 Reg. 3. v. 21. +++Luc. 19.

166. Ersebet ditsirtetik ártatlanságáért,
Az Isten előtt való igaz életeiért,
Az szent Törvényben való hiven iárásaért,
Szent parantsolatinak tselekedetiért.*
- 666 167. Fanuel leányának ájztatossaga,
Nyilván vagyon Annának az ő buzgosaga,
Böyti és könyörgése, szorgalmatossaga,
Templombeli Istenes gyakor imádsaga.**
- 670 168. Férfiak közzül vallyon olly hüti kinek volt?
Mint Kánai Aszszonynak az ki Urunkal szolt,
Kit Kristus kemeny szova soha hátra nem tolt,
Leányának gyogyulást nyert, maga bünbe nem holt.***
- 675 169. Az vér folyást szenvedő Aszszonyiállatnak,
Nagy alázatosságát hallod kit aianlnak,
Az szent Evangelisták égigh magasztalnak,
Ki meg gyogyult ruháiát, hogy érte Kristusnak.****
- 680 170. Üdvességes Davidnak poenitentiáia,
De sokkal Magdolnanak élet jobbitása,
Nagy buzgo szereteti Kristushoz jo volta,
Kenetinek illattyá, sok könyhullatása.+
171. Nyilván vagyon Marthanak szorgalmatossaga,
Urunkhoz meg mutatott hü gazdálkodása,
Az ő kedvéiért való sok forgolodása,
Mellyért el hittem leszen böseges iutalma.++
- 685 172. Tabitha kit Dorkásnak más neven neveznek,
Alamisnákat adott sok szükölködöknek,
Es köntösöket tsinált özvegy szegényeknek,
Mellyért eddig meg maratt nagy hire nevének.+++
- 690 173. Ha Férfiban valahol fogyatkozás történt,
Az mint hogy szokott lenni gyakran és naponként,
Ott sokan az Aszszonyok találtak io hirt,
Mint erről az Uy frigjet meg láthat részenként.
- 695 174. Hogy Mária Magdolna kenetét ki önté,
Kristus Urunk feiére ugyan bövön tölté,
Ezt Iudas többi közzül igen neheztellé,
Io tétét tékozlásnak és kárnak itilé.++++

*Luc. 1. v. 6. **Luc. 2. v. 37. ***Matth. 15. ****Matt. 9. +Luc. 7. ++Luc. 10. +++Act. 9. ++++Matt. 19. v. 7. 8. 9.

175. De kinek volt jobb ügye mint ez io Aszszonyoknak,
Mert az neve könyvében uy Testamentumnak,
Io dolga hirdettetik ez szélyes világnak,
700 Emlekezeti marad, elis nem vesz annak.
176. Nem olvassuk irásban ezt az Férfiakrol,
Hogy szolgáltak Urunknak az ő marháiókbol,
De olvassuk az kegyes és hü Aszszonyokrol,
Hogy gazdálkottak néki az ő jóságokbol.*
- 705 177. Nem férfi szolott Urunk mellet s-fogta pártját,
Midön gonosz Sidoknak szenvedte rútvádját,
Hanem egy aszszony ember fel emelvén szovát,
Bodognak szerentsésnek mondta Iesus Annyát.**
- 710 178. Nem Aszszony árulá el Kristus Idvezitöt,
Hanem az hamis Iudas az igen iol tévöt,
Hathato beszedevel mindent jora intöt,
Minnyáiunknak Mennyekre által utat szerzöt.
- 715 179. Hogy Urunk az Kereztfát nagy fáradva vitte,
Az Koppaszo hely felé az vállán viselte,
Nem férfiak siratták jaygatták érette,
Hanem sok io aszszonyok serege könyvezte.***
- 720 180. Egy Apostol sem állot Kereztfáia mellet,
Az egy szent Ianos kívül kit igen kedvellet,
Hanem Mariak voltak az kikkel beszéllet,
Azok szemek láttára sok kinokat szenvedt.****
181. Io reggel az Aszszonyok nem férfiak mentek,
Az ő koporsoiához kik kenetet vittek,
Sok ieles ditsiretes dolgot tselekettek,
Fel támadást Angyalok nékik ielentettek.*****

19. A Prophetandi et docendi peritia.

- 725 182. Sokan Aszszonyok közzül Profétákis voltak,
Ditsirettel Nép előtt kik világoskottak,
Minden Nemzetek között nagy hirt nevet hattak,
Feleletet sokaknak gonozt vagy iot adtak.
- 730 183. Moysesnek és Aronnak Nénnyek à Maria,
Az Isten népe között illyen vala Oida,
Illyen vala Debbora Anna Profétissa,
Ersebeth, s-Filepnek négy Apostal leánya.

*Luc. 8. **Luc. 11. 15. ***Luc. 23. ****Iohan. 19. 25. *****Mar. 16.

735 184. Az pogánok közt pedig ilyen volt *Kassandra*,
Az Troiai Priamus Királynak leánya,
Hiresek az Papságban az *Ifiginia*,
Diánának; *Melissa* *Cybelének* *Papia*.

740 185. Ez félék voltak ama tiz híres *Sybillák*,
Mint *Varro*, *Lactantius* rollok bizonyították,
Minnyaian az Istennek egységét állatták,
Ő nagysagos dolgait böltsen magyarázták.

20. A Philosophandi orandi, versificandi doctrina.

186. Ha pedig tekintünk az *Filosofiára*,
Pythagoras oktatta feleségét arra,
Es az ő *Leányais* kinek neve *Dáma*,
Attya bölts mondásinak volt magyarázoia.

745 187. Bölts volt az *Diotima*, s-híres *Aspasia*,
Socratesnek mindenik tanítvány *Aszszonya*,
Mantinea *Platotól* tanolt s-*Filesia*,
Tudományért teriedt ki nevek ez világra.

750 188. *Geminát* *Amfikleat* *Plotinus* ditsiri,
Lactantius *Themiste* io *Aszszonyt* hirdeti,
Örök emlékezetre méltónak ítéli,
Ő bölts tudományáért nagyrais bötsüllí.

755 189. Nagy *Sandortól* épített *Alexandriában*,
Tanít vala egy *Aszszony* *Plato* *Scoláiában*,
Hypatia a neve minden tudományban,
Híres és látott hallott, bölts az *Fisikában*.

760 190. *Theon* *Filosofusnak* leánya ez vala,
Akkori tudos embert mind meg előz vala,
Mellyért reá nagy sokan irigykednek vala,
Caesareába szegényt számkivették vala.*

191. Az *Oratoriában* és az *Vers* írásba,
Hiresek *Armesia*, *Saffo*, *Kopiola*,
Hortensia *Lucera*, és *Kornificia*,
Valeria, *Corynna*, *Erynna* *Telia*.

765 192. Az bölts *Salustiusnál* tudos *Sempronia*,
Törvény magyarázoknál eszes *Kalfurnia*,
A *Grakkusoknak* Annyok híres *Kornelia*,
Scipio felesége, okos *Emilia*,

**Socrates* *Hist. Eccl. lib. 7. c. 15.*

- 770 193. Lucanus felesége tudos vala Polla,
Segítvén az ő ferjét könyv emendálásba,
Pamphilus felesége Görög Damofila,
Diana ditsiretít versel írta vala.*
- 775 194. Arete Aristippust fiát tanította,
Egyebek tsudáiára Filozofiára,
Scythák Királynéiás Istrina oktatta,
Silemet az ő fiát az Görög írásra.**
- 780 195. Lydiai Vers iro vala Sosipatra,
Serény, bölts, és hatalmas minden tudományba,
Annyira hogy az köz nép azt itili vala,
Hogy valami Istentől tanittatott volna.***
196. Ha meg engedve volna Aszszonyállatoknak,
Hogy közönséges helyen ökis tanítsanak,
Természet szerint arra haylandok volnának,
Hogy minden mesterséget hamar tanolnának.

21. A regimine et arte militari.

- 785 197. Olvassuk Aszszonyoknak országlásokatis,
Méltóságok ki tetszik nékiek abbolis,
Tutták magok viselni Férfiú módrais,
Kiknek historiáiát tudgya akarkijs.
- 790 198. Ninus halála után Babylloniába,
Semiramis országlá szélylyel Káldéába,
Negyven esztendeig lön hires birodalma,
Böltsen országa népét igazgattya vala.
199. Vijnába éppité Babyllon városat,
Szélylyesen és magassan rakatá köfalát,
Hallatlan mesterséggel tsináltatá tornyát,
Es az város közepin drága szép Templomát.
- 800 200. Egy köből vágata ki hatalmas Oszlopot,
Melynek tartott az hossza száz ötven láb nyomot,
Mellyet sok szekerekre nagy bajjal vonatot,
Arabia hegyéről Babyllonba hozott.
201. Legh tettetesb láthatóbb közönséges helyre,
Babyllon utszáiának az legh szebbikére,
Emelteté, hogy lenne kedves az nézésre,
Ez világnak hatodik tsudáiás lenne.

*Statius lib. 2. Sylvar. Theophr. in vita Apol. **Herodotus in Melpo. ***Eun-
pius apud volaterr.

- 805 202. Ierusalem városat Attália bírá,
 Es hat esztendőök alatt Iudát igazgatá,
 Gazdag Sába országot Aszszony oltalmazá,
 Ki bölts Salomon fenyves Vdvarát meg látá.*
- 510 203. Szeretsenek országát az Aszszonyok birták,
 Mind Kandaces volt nevek az kik igazgatták,
 Eszesek, hatalmasok, véreket nem szánták,
 Országokért ontani, azt úgy oltalmazták.
- 515 204. Thomyris Massageták hires Királynéia,
 Vitéz módon az hartzon forgolodik vala,
 Cyrust Persak Királyját megis győzte vala,
 Es mint ellenségének feiét vötte vala.
- 520 205. Mausolus felesége az Artemisia,
 Kiröl im tsak nem régen Historiam szolla:
 Vra halála után sok hartzokon forga,
 Rhodusi gazdag népen gyözedelmet láta.
206. Vitézséggel fenyvesek réghi Amazonok,
 Scythiai Nemzetből eredett Aszszonyok,
 Az kiknek meg hodoltak nagy sok tartományok,
 Mert valoban serényen forgot kardon kariok.
- 525 207. Olvassuk szerinszerte mind az két irásban,
 Az Pogáni s-Isteni szent Historiában,
 Hogy Aszszonyok Nemzetek oltalmazásában,
 Hüséggel forgolottak annak tartásában.
208. Az kik közzül sokakat most elő számláltam,
 Es nékik ditsiretes io hirt nevet attam,
 Férfiakkalis őket öszve comparaltam,
 Io magok viselését à kiknek olvastam.
- 530 209. Az réghi törvént szerző Lycurgus és Plato,
 Mivel mindenik bölts volt sokat által láto,
 Természet dolgairol méllyen tudakozo,
 Tutták Aszszony Férfinál hogy nem aláb valo.
- 535 210. Mert akar az elmének tekints élessegét,
 Akar penig az testi tagoknak ereiét,
 Vagy penig az természet kellő Nemességét,
 Mind ezekben az Aszszony meg találta részét.

* 3 Regum 10. 2.

22. Ab habilitate discendi tum literalem
tum verò militarem scientiam.

211. Ezek az bölts emberek ez okon rendelték.
Hogy egyaránt Férfival Aszszony taníttassék,
Deáki tudományra s-hartzra oktattassék,
Iy és parittyá lövés néki mutattassék.
212. Lovag gyalog hartzokon egyaránt forogion.
Vitézkedni mezőben Sátort vonni tudgyon.
Bátorkodást és kövel hagyitást tanollyon,
Hazáiának szinte ugy mint Vra szolgállyon.
213. Voltak olly Nemzeteségek kik közt az Férfiak.
Puhán éltek heverték semmit nem dolgoztak.
Feleségek mezőben szántottak kapáltak,
Építettek hartzoltak, s-hiven kalmárkottak.
214. Scyták, Ráztok, Gallusok és több nemzetek közt.
Aszszony az Férfiuval hasonló tisztett vött.
Békesség s-Had ideien egy végezések lött,
Aszszonyt ő tanátsabol senki ki nem üzött.
215. De mire iutottatok oh szegény Aszszonyok.
Mayd minden Nemzetek közt vattok mostan tsufok.
Senki semmit azt látom nem ád ti raytatok,
Olly igen alá szállot à ti méltosagtok.
216. Es ha tsak az rosszakat szolnák közzületek.
El hittem hogy azt mégis könnyebben túrnétek.
Do hogy mind elegyesleg gyaláznak bennetek.
Ezen fonnyad, kesereg, és eped szivetek.
217. Ezt én nem szenvedhetvén ugy állék mellétek.
Oltalmazám mint tudám ti igaz ügyetek,
Már kezetekbe adom io neven vegyétek,
Ez kiseded irásomat mégis bötsüllyétek.
218. Kérlek felette igen hogy fenyelkedgyetek.
Szent étellel erköltsel és példák legyetek.
Ne legyen haszontalan ez ditsiretetek,
Ez világra ki teriedt hiretek nevetek.
219. Im sokak gyalázását érettetek fel vöm,
Magamat mint egy Celul lövöldözni fel töm.
Irigy Zoilus leszen immár ellenkezöm,
Am lássa; töb dolgokra leszen fel serkentöm.

220. De nem mondtam annyit az menyit el hattam,
 Commendatiotokban sokat el titkoltam,
 Világos igassagtól erre inditattam,
 Hogy ti méltosagtokról ez keveset szóltam.
221. Mert ki gyözné azokat mind elő számlálni,
 Az Aszszonyok ioszágit elő beszélgetni,
 Mint az kiktől minnyáian kezdetünk eredni,
 Kik által Emberi Nem szokott szaporodni.
222. Kiktől fűh házunk népe s-annak ékessége,
 Eletünk segedelme és gyönyörűsége,
 Szívünk vigasztalása, fogyatlan öröme,
 Mindenféle dolgunknak Aszszony színe s-disze.
223. Légyen vége azért itt beszélgetésemnek,
 Aszszonyok tirollatok irott énekemnek,
 Megh botsássatok kérlek erőtlenségemnek.
 Mind örökké áldalak, s-aiánlak Istennek.
224. Mikor az hat száz felett ezer el tölt volna,
 Es harmintz azok után változva forgana,
 Az virágzó Iffiusag nekemis szolgálna,
 Ez Verseket rendelém hirül hogy maradna.

Ad Vatem et Lectorem Autor.

1. Ki Vers iro Poeta vagy,
 Ditsírésre kedvedis nagy,
 Bár Férfiunak jó hirt adgy,
 De jó Aszszonyt hátra ne hadgy.
2. Adamnak ditsireti már
 Szinte elég s-többet nem vár,
 Aszszonyt ditsírni csak nem kár,
 Isten törvényében ki jár.
3. Kinek ditsiretit meg ládd,
 Ha ez verset olvassa szád,
 Vigyáz Eva serege rád,
 Mikor olvasod jó szót ad.
4. Gyakran ez kis éneket mond,
 Evának kedvét reád vond,
 Ditsireti fonalát fond,
 Ellene szólni oh ki gond.

AZ SZENT IANOS EVANGELISTA ÉS APOSTOL HISTORIAIA.

Miképpen Ephésvs városában lévő Diana Templomabol üzött ki egy ördögöt; És az után Domitianus Romai Imperatorol Pathmos szigetiben számkivettetvén Cynopsot az ördögösök Fejedelmét az Tengerben vesztette, és az ördögösöket Pathmos szigetiből el üzvén, Phora városában az Evangeliomot nagy haszonnal hirdette.

Ad notam Troianae Historiae.

Az Kolos Varosanak Fő Biráiának Gosztoni Péter Deák Vramnak, Lörintz Deák. Fodor Gergely Vraméknak, és az egész Tanátsnak, ugy mint hazájának és magának kegyes Patronusinak, etc. Az Vr Istentől szerentses bodog esztendőket az sok bú és szorongato nyomoruságok után vigasságot és örvendetes állapotot kíván.
Kolosi Török István.

Ad lectorem.

Scire cupis quantus sit saevi Daemonis astus,
Qui studet occultâ fallere fraude pios.
Debeat ut constans animo pietate fideque
Illius instructum qui fugit arte dolum:
Historiae series hujus mox ritè docebit
[Du]mmo tu sedulâ saepè revolvi manu.

- 1 1. SOHA SEMMI HATALMA AZ ördögnek,
Nem árthat bizony az Isten-felőknek,
Es kik az Iesusnak nevében hisznek,
Senkitől felelmek nincsen ezeknek.
- 5 2. Tsodálatos az Vr Christusnak neve,
Kit ördögök halván álnak reszketve,
Kik nem hiszik vadnak el tévelyedve,
Itéletkor lesznek meg szégyenülve.
- 10 3. Ennek ő nevében az Apostolok,
Ördögöket üztek az szent iámborok,
Ez által lött koroknak gyógyulások,
Halottaknak penig fel támadások.
- 15 4. Péter ez szent névben Dorkást fel költé,
Beteg Aeneást-is ám fel emelé,
Pál Apostol az iffiat fel serkenté,
Python lelkét egy leánybol ki özé.*
- 20 5. Hasonloképpen szent Ianos-is iára,
Kiről maydan beszéll ez Historia,
Azért mindent kérek hogy meg halgassa,
Szivében bé vegye és meg tanollya.**

*Actor: 9. **Actor: 16.

6. Az szent iámbor igaz Evangelista,
Ephesum városban hogy jutott vala,
Melyben Dianának Temploma vala,
Drága kárpitokkal ki ékes vala.
- 25 7. Nagy alázatosan szállást kerese,
Hol lön nékie io telepedése,
Isten dolgaira gond viselése,
Holt nagy sok népet Vrhoz térítte.
- 30 8. Vatsora szállásán midön készülne,
Asztalhoz egyenként ki ki le üle,
Iános az Istennek háládást kezdé,
Kin az egész ház nép osak el réműle.
- 35 9. Szép ékes Isteni beszélgetéssel,
Szívében Istenhez esedezéssel,
Mindeneknek szol olly nagy szeretettel,
Istenhez hogy térienek sietséggel.
- 40 10. Kevés idő mulván egy ember monda,
Látom én hogy vagy te Isten szolgália,
Tölle bocsáttatott szent Prophétáia,
Bünös embereknek térítő Papia.
11. Olly nagy iot mi velünk cselekedhetnél,
Hogy ha beszédünknek mostan engednél,
Kedves-is mi nálunk bizonnyal lennél,
Egy ördögöt Templomból ha ki üznél.
- 45 12. Lészen ennek már ugyan sok ideie,
Két száz és negyven kilentz esztendeie,
Hogy ez nagy szent Házban vagyon reytezve,
Ki miat sok ember kétségben esve.
- 50 13. Ostromollya az szegény egyigyüveket,
Az erőtlen és gyenge embereket,
Sokaknak el veszi nagy ereieket,
Némellyeknek rettegteti szívöket.
- 55 14. Sokakat közzülünk immár meg-is ölt,
Ez széles föld színéről-is el törölt,
Miatta sokakra nagy nyavalya költ,
Némelynek mérèggel teli pohárt tölt.
- 60 15. Immár ugy el latrukt és oly czintalan,
Hogy sokat torkon fog az álhatatlan,
Az hova nem kell-is megyen hivatlan,
Az Menyek körül-is igen faytalan.

16. Látván azért ez nagy éktelenséget,
Kérünk mutass hozzánk oly emberiséget.
Ebből-is mutasd meg az te tisztedet,
Ephesumban hadgyad így te hiredet.
- 65 17. Vzd ki ez gonosz Sáthánt Ephesumból,
Diana Istennek nagy Templomából,
Ne lakiék ott tovább akaratodból,
Mennyen akar hova mi városunkból.
- 70 18. Drága szép beszéddel szent Iános monda,
Holnap reggel ha az Isten akarja,
Mind egy akaratból bár mennyünk oda,
Lássuk azt az gonosz lelket mitsoda.
- 75 19. Ielen sokan azt akarom legyetek,
Ez dologról bizonytságot tegyetek,
Mert tudom hogy sokan nékem nem hisztek,
Az Vr Iesus nevét kik nem értitek.
- 80 20. Mikor azért vatsoráltak volna,
Adák ő magokat el nyugovásra,
Minnyáian gondgyok lön csak az álomra,
Iánosnak peniglen az vigyázásra.
21. Artalmas dolgok az városban lönek,
Riadások kiáltások esének,
Hát az ördög egy nyavalyás embernek,
Gyötri lelkét, vérét ontja testének.
- 85 22. Gyertyákat és lámpásokat gyuytának,
Az városban ide s' tova futának,
De sohul senkit-is nem találának,
Noha sokan, sokat kiáltozának.
- 90 23. Iános magát foglalta könyörgésben,
Senkinek nem szol vagyon csendességben,
Esedezik Istennek ő szívében,
Hogy ötet segillye minden ügyében.
- 95 24. Szépen mikor az haynal tetzik vala,
Mindnyáian ágyokból serkennek vala,
Szent Iános már fel-is öltözött vala,
Templom felę menni csak akar vala.
- 100 25. Töbi-is az közben menének elé,
Igyekeznek menni az Templom felé,
Ki ki kérdi egymástol hogy ha felé,
Az szörnyü lött dolgot szenvedhetié.

26. Ezt halván Szent Ianos nékiek monda,
Semmit ne félljétek iertek el oda,
Meg mutatom hogy Christus Apostola.
Vagyok néki igaz hü Tanitványa.
- 105 27. Roppant sereg Szent Ianost úgy követi,
Nagy felve az Templom felé késéri,
Az dolognak váriák, ki meneteli,
Mint lészen Ianos által végezeti.
- 110 28. Piatzrol utzákrol mind arra futnak,
Az Diána Temploma felé tartnak,
Vy dolgot mindnyáian látni kívánnak,
Mellyet Ianos által meg találának.
- 115 29. Az Templomhoz mikor iuttanak volna,
Bé menni közülök egy sem mér vala,
Ianos az aytokat nittattya vala,
Mert azok igen bé zárlattak vala.
- 120 30. Templomban à közben lön szörnyü zörgés,
Mony, föld között tetzék iszonyu rengés,
Csattogás, ropogás, romlás és zengés,
Az emberek közt-is lön nagy rettegés.
31. Rettenetes dolog Templomban esék,
Mert az ayton mihelt Ianos bé lépék,
Futkosás előtte igen nagy esék,
De hamar ez szörnyü dolog meg szünék.
- 125 32. Ianos az Templomban ekképpen szola:
Mindenecket kérek hogy meg halgassa,
Mely nagy s' csudálatos az Isten dolga,
Mellyet én általam cselekeszik ma.
- 130 33. Azért az Templomban nagy halgatás lön,
Szent Ianos szivében szép könyörgést tön,
Menyből az Istentől segítséget vön,
Ki által hatalma az ördögön lön.
- 135 34. Ezt mondá Szent Ianos ott az ördögnek,
Bé nézvén aytaián az Segestyének,
Melyben lakik vala ez gonosz Lélek,
Ki miatt az nép közt sok károk lönek:
- 140 35. Názárethi IESVS CHRISTVS nevére,
Tiltlak téged az nagy Isten székire,
Hogy tovább ez Templom lakásod helye,
Ne légyen, de meny el bár akar melyre.

36. Az ördög felelvén Ianosnak monda:
Mi közöm te veled ördög gyilkosa,
Szegény Sáthánoknak pokol hohéra?
El megyek ezennel akaratodra.
- 145 37. Iszonyu zörgéssel és csattogással,
Templomból ki méne nagy ropogással.
Ez dolgrol ki ki beszéll egymással,
Mondván: Bizony Isten vagyon Ianossal.
- 150 38. Ez csuda tételért sokan hívének,
Az VR IESVS nevében reménelnek,
Az Templomból mindnyáian ki iövének.
Vigassagban nagyban feienként lönek.
- 155 39. Csendesz immár rettegéstől az város,
Mert az ördögöt el üzte Szent Ianos,
Ki miatt közülök sok vala káros,
Nem retteg attól az Lelki vásáros.

SECUNDA PARS

40. IANOS mikor Ephesumban mulatna,
Igassagra sokakat tanitana,
Idvésség utára sok embert hozna,
160 Christusrol hűséggel praedikállana.
41. Azonközben az Romai Császártól,
Parantsoltaték Domitianustól,
Hogy Szent Ianos Ephesum városatól,
El távoznék annak nagy Templomától.
- 165 42. Azért ez Szent ember számkivetésre,
Prochorus társával Pathmos szigetre,
Küldettetéek az nagy idegen földre,
Magusoknak az ő lako helyére.
- 170 43. Hol tön rettenetes és nagy csudákat,
Iesus neve által szörnyü dolgokat,
Meg rémített az áldozo Papokat,
Az Apollo Templomában lakokat.
- 175 44. Az Apollo Papiáj el ijedvén,
És iövendő pusztulástól rettegvén,
Cynopshoz menének mind egyget értvén,
Nyavalyáiokat néki meg beszélvén.
- 180 45. Cynops Magusok Feiedelme vala,
Ki egy pusztaszigetben lakik vala,
Phora város kihez csak közel vala,
Az kiben sok ördögös ember vala.

16. Ennek mondom az Papok panaszlának,
Czikorgatván fogokat így szollának:
Vram Cynops kérünk hogy szolgálidnak,
Halgasd meg panaszszát Prophétáidnak.
- 185 47. Mi közzénk nem régen egy hitető iött,
Ki az mi népünkben igen nagy kárt tött,
Magunkban-is oly nagy felelmet öntött,
Hogy nem mérünk maradni az nép között.
- 190 48. Ezt hogy hallá Cynops igen ijede,
Szívében csak dúl fúl fel-is geriede,
Es hogy őket ez kéntol meg menthesse,
Io választ ö nékik akkor ígére.
- 195 49. Mindgyárt népem közzül gonosz lelkeket,
Küldök az emberben sok ördögöket,
Kik ötet meg öllýék, és rut mérgeket,
Ki öntsék Ianosra nagy ereieket.
- 200 50. Azért mikor egyget el küldött volna,
Gonosz lelki közzül Phora városba,
Rút halált à kire bizott-is vala,
Hogy Ianost meg foytván lelkét el lopia.
- 205 51. Ez mikor Myronak házához iuta,
Az melyben Szent Ianos szálláson vala,
Az ayton bé menni szegény találá,
Az hol gyalázatos válaszsza íára.
- 210 52. Mert Szent Ianos annak okát meg tudá,
Az miért küldetett volna el látá,
Minek előtte az ördög mondaná,
Azért néki szovát így kezdvén szolá:
- 215 53. Parantsolom az VR IESVS nevében,
Ki Vrrá tétetet már mindeneken,
Hogy te gonosz lélek én kedvem ellen,
Helyből ki ne mozdully légy vesztegsegeben.
- 220 54. Hanem menten kívánom hogy meg mondgyad
És száddal-is mostan nékem meg vallyad,
Mi kedvéiért lött néked ide utad,
Es miért én szinem látni kívántad.
- 225 55. Ez szavára mindgyárt ez szent embernek,
Mint egy lántzal tetzék meg kötöztetnek,
Ez à gonosz lélek és erőtlennek,
El vétetek haszna nagy ereiének.

56. Viszont kezdé Ianos kénszeríteni,
 Miért akartál ez házban bé iöni?
 Es bennünket igyen meg késérteni,
 Az nagy Vr Istentöl el szakasztani?
57. Meg felele erre az gonosz lélek,
 Látom hogy előtted meg mostan élek,
 Kemény szovaidtol bizony mayd félek,
 Halgasd meg beszédem énnékem kérlek.
- 230 58. Mivel az Apollo Papi serege,
 Az Cynops Királyhoz iöve könyvezve,
 Sok gonoszt felölled néki ielente,
 Kit vittél volna ez városban végbe.
59. Kérék Cynops Királyt nagy zokogással,
 Iöne ez városban nagy hatalmával,
 Téged foytana meg báiosságával,
 Az ö Feiedelmi méltoságával.
- 240 60. Ezeknek siralmas könyörgésekre,
 Meg felele Cynops ö kérésekre,
 Volna nyilván annak már sok ideie,
 Hogy laknék abban az pusztá szigetbe.
61. De soha akar mely nagy dologért-is,
 Nem iött szintén ha kénszeritetet-is,
 Ez városban hogy ha talált volna-is,
 Nagy hasznot, és vallot volna nagy kárt-is.
- 245 62. Azért nem kellene most-is ö néki,
 Egy rossz ember kedvéiért ide iöni,
 Annak az ö lelkét néki el vinni,
 De iob volna az Szigetben lakozni.
63. Azért nékem ki te hozzád el iöttem,
 Meg hagyá hogy az te lelked el vigyem,
 Es az én sötét iszákomban tegyem.
 Hogy az felöl ö itéletet tegyen.
- 255 64. Ez ellen Szent Ianos ismét felele,
 Voltálé mászszor-is el küldve tölle?
 Valahová ily dologért eresztve?
 Hogy valaki lelkét néki vinnéd te?
- 260 65. Felele az gonosz lélek ezekre:
 Bizony én küldettem már sok helyekre,
 Sokat-is meg öltem háloban eytve,
 De senkinek nem volt kezemben lelke.

66. Nem hogy én azt nékie vittem volna.
Es aiándékul bé mutattam volna,
Mert az hiszem Istentől volt meg tiltva,
Kemény Sententia alat ki mondva.
67. Hogy testekkel szabad legyünk sokaknak,
De lelkekhez ne nyullyunk mi azoknak,
Mert Isten oltalmában azok vadnak,
Teremtéskor magától származtanak.
68. Iános szola ismét ott az ördögnek:
Mi oka Cynopsnak hogy tü engedtek!
Es tartyátok ötett Feiedelemnek?
Mint egy elöttetek iáro Vezérnek?
69. Az gonosz lélek erre menten monda:
Mert ő benne lakik minden hatalma,
Az Sátánnak hires nagy męltosaga,
Kiért nála ez világ Királysaga.
70. Feiedelmivel szép öszve esküvést,
Tészen igen hasznos öszve ferkezést,
Es hasonloképpen ő vélle mentést,
Teszünk mijs igen szép gyülekezést.
- 280
71. Enged ő mi nékünk és mi ő néki,
Es ha miben tudunk menten szolgálni,
Készek vagyunk néki szovát fogadni.
Minden hagyományát meg cselekedni.
- 285
72. Viszont az Szent Ianos szovát inditá,
Es ez szokot ott az ördögnek mondá:
Továb hogy vélle szollyon nem akará,
Hanem ilyen beszéddel meg riaztá:
- 290
73. Meg halgassad mostan te gonosz lélek.
Mert belöllem szol neked az Szent Lélek.
Kivel Christusrol bizonsagot tészek,
Pogán népnek idvességet hirdetek.
- 295
74. Ianos az Vr Christusnak Apostola,
Mostan néked erőssen parantsollya,
Gyilkossagra ez után ne meny soha,
Hanem maradgy ezen egy állapotba.
- 300
75. Es mostani helyedből ki ne mozdully,
Hanem menten ez orában meg ámully,
Mint imez kö te mindgyárást meg némully,
Gonosz postasagodért-is meg pirully.

76. Mivel ez Cynopshoz vissza nem tére,
Es néki követséget nem vihete,
Igen hamar más követet-is küldé,
Kinek hasonló lön ki menetele.
- 305 77. Az Feiedelmek közzül viszont kettőt,
Bocsátta, az kikben önte nagy erőtt,
Kinek maradt edgyik az ayto előtt,
Hogy láthatna és tudhatna iövendöt.
- 310 78. Az másik az házban bé megyen vala,
Mérésességét azzal mutattya vala,
Ianos azt-is meg némitotta vala,
Többivel edgyüt meg kötötte vala.
- 315 79. Ki penig áll vala az ayton kívül,
El méne hamarsaggal és sebessül,
Hogy Cynopsnak meg mondgya hirtelenül,
Mint iártak volna ök-is véletlenül.
- 320 80. Mely dolgon az Cynops nagy dühösséggel,
Fel geriede iszonyu tüzességgel,
Ördögöknek rút sötét seregével,
Méne Phora városban sietséggel.
- 325 81. Kit látván az egész Város örüle,
Oltárt-is ö néki menten szentele,
Isteni tisztelettel-is illete,
Szép Hymnusokkal-is igen dicsére.
- 330 82. Mikor azért Cynops meg tudta volna,
Ianos hogy közönséggel tanitana,
Meg indula benne szörnyü haragia,
Nagy boszszusaggal-is bé telék gyomra.
- 335 83. Az kösségnek szola nagy busultában,
Tü férfiak kik vadtok nagy vaksagban,
Es iártok igen rút tévelygö utban,
Legyetek egy kevesse halgatásban.
- 340 84. Tanollyátok az igassagnak utát,
Ianosnak-is hogy ha tü iámborsagát,
Láttjátok, és igaz beszédét, szovát,
Cynopsnak-is az ö hatalmas voltát.
- 345 85. Mind titöket s' mind engemet meg térit,
Hogy ha láttjuk az ö csuda-tételit,
Az szo által mellyet mayd Cynops említ,
Mindeneket az igassagra tanít.

86. En-is hiszek minden ő beszédének,
En előttem lött csolekedetinek,
Végre hogy ha véski az mitt én viszek,
En-is néki nagy tisztességet tészek.
- 345 87. Egy iffiatskát è közben meg ragada,
Kérdé hogy ha még élne az Attya?
Az iffiatska menten felele s' monda:
Hogy az régen immáron meg holt volna.
- 350 88. Ismét szola Cynops az iffiatskának,
Minémü halála lött az Atyádnak?
Monda az iffiatska hogy az haionak,
Mestere vala igazgatásának.
- 355 89. Es egyszer az haboknak ereitől,
Kik árattak vala az nagy szelektől,
El merülvén az szörnyü szelveszektől,
Lelke így mult volt ki gyarlo testéből.
- 360 90. Akkor Cynops Ianos felé fordula,
Es ő néki imillyen szokot szola:
Most kívánom hogy minden ember lássa,
Igazé az, az mit az te szád monda?
91. És ha igaz az mitt te praedikállasz,
Holtakat-is bizony te fel támaszthatsz,
Szemünk eleiben sok csodát adhatz,
Közöttünk-is illyen formán maradhatz.
- 365 92. Ez dolog hogy inkább bizonyittassék,
Te általlad most elő hozattassék,
Ez gyermeknek Attya fel támaztassék,
Tenger mélységéből ki kerestessék.
- 370 93. Elevenen az mi szemünk láttára,
Allasd elő sokaknak csodáiára,
Add meg ez iffiunak maradására,
Néki iövendöbéli nagy hasznára.
- 375 94. Foházkodván Ianos szolnia kezde,
Cynopsnak szavára igyen felele:
Engemet az Christus ez szélyes földre,
Nem küldött halottak fel költésére.
- 380 95. Hanem hogy az szegény tévelyetteket,
Es az igaz hüttől meszsze menteket,
Meg térítsem az igen bünösöket,
Az bálványozásra haylott népeket.

96. Azoknak Menyországra utatt nyissak,
Iámborságra szép példákat mutassak.
Minden gyenge hűtűeket oktassak,
Erössen kiáltsak és praedikállyak.
- 385
97. Akkor Cynops az Városbélieknek,
Phorában lakozo fő embereknek,
Szola hogy mindnyáian néki hinnének,
Kedves békességben ugy lehetnének.
98. Hogy ez ember álnok s' hitető legyen.
Ki itt közöttetek lakik már régen,
Eszetekben veszitek maydan szépen,
Hogy meg csal titóket ördögi-képpen.
99. Ördögi rut mesterségekkel rakva,
Sokféle tudománnyal fel ruházva,
Kivel az szegény kösseget áltattya,
De hideggel mivel fázik nem tudgya.
100. Nosza hamar ő reá rohannyatok,
Parantsolatomra menten fogiátok,
Vastag eröss hárs kötelet hozzatok,
Meg kötözvén ött el ne bocsaátatok.
- 400
101. Migh ez gyermek Attyát én fel támasztom,
Az Tengerből valamig elő hozom,
Es ő néki előtte meg állatom.
Sokaknak szemek eleiben hozom.
- 405
102. Az Szent Ianost azokáért meg fogák.
Kötelezék és erössen lántzolák,
Fetreng szegény az földön azt iol láttják.
Mindenek, de egy-csepnýére sem szánnják.
- 410
103. Cynops penig kezeit ki terieszté,
Csattogással azokat öszve veré,
Es az Tenger partya-felé emelé,
Mellyen nagy zurzavart csak hamar szerze.
- 415
104. Es így az emberek elöl el tűnék,
Azoknak szemek elöl el reytezék,
Mindenek ott nagy erössen dicsirék,
Fel kiáltván ilyen szokkal illeték:
- 420
105. Nagy vagy Cynops nagy vagy, hatalmas hires.
Sok csuda-tételre vagy elégséges,
Isteni hathato erővel tellyes,
Emberek előtt-is vagy tekintetes.

106. Egy kicsinded üdö mulása után.
Cynops fel öve az Tengerből hozván.
Az gyermeknek Attvát az egyik vállán,
Kit fiához vün ő hamar az lábán.
- 425 107. Az gyermeknek előtte meg állatá,
Hamarsaggal beszédét így inditá:
Ezé az te Atyád fiatskám monda,
Az egész kösseget meg halgadtatá.
- 430 108. Az gyermek mindgyarást néki felele.
Monda: hogy az édes Attya nékie,
Kit az habok borítottak az vízbe,
Az Tengernek mélyseges fenekébe.
- 435 109. Ez nagy csodát az kösseg hogy meg látá,
Annál inkább az Cynopsot imádá,
Oltárát az Tenger parton fel raká,
Mellyen áldozattyát-is meg gyuytatá.
- 440 110. Hogy meg ölyék az Szent Ianost végezék,
És az nagy mélyseges Tengerbe vessék.
Avagy hogy egy rakás fára fel tegyék.
Osztán szörnyü tüzzel szegényt égessék.
111. De nem hagyá Cynops meg ölettetni.
Hanem kezde az Népek így szollani:
Mikor nagyob csodát kezdetek látni.
Vgy kezdgyétek ötet osztán kiozni.
- 445 112. Hiván más egy embert-is ő hozzáia.
Attol-is nagy erőssen tudakozza,
Hogy ha volna ki élne olyan fia?
Kit gyermekségéből fel nevelt volna!
113. Az felele ez szovára Cynopsnak:
Minap láttam Vram holtát fiamnak.
Az kit tartok vala maradékomnak.
Minden iovaim felet valo iomnak,
- 455 114. Kit álnokul, s' igen nagy csalárdsaggal.
Egy baráttya meg öle mordállyal.
Es meg foyta nagy álhatatlansaggal.
Kiért vagyok mostan szomorusaggal.
- 460 115. Kinek Cynops szola ilyen beszéddel.
Az te fiad ielen lészen ezennel,
Elő hozom én hatalmas erőmmel,
Kezeidben adom io egészseggel.

116. Azért Cynops nagy fel szoval kiálta,
Az embernek fiát, és nevén hívá,
Az gyilkossal edgyüt elő szolittá,
Ő Attyának előtte meg állatá.
- 465 117. Kérdé Cynops az embert ha az volna,
Az ő fia ki meg öletett vala?
Es ezé az, ki meg foytotta volna?
Es őtt nagy bánatban eytette volna?
- 470 118. Felel vala az ember az Magusnak,
Örülvén ő fel támasztott fiának,
Bizony Vram ábrázattya fiamnak,
Ielen vagyon és az ő gyilkossanak.
- 475 119. Ezek után Cynops Ianosra néze,
Monda csodálkozva nészsze ezekre?
Az mellyeket mostan én vittem végre,
Az kösségnek ilyen nagy örömére.
- 480 120. Kinek Ianos; én ezeket nem nézem,
Almélkodva sem penig nem szemlélem,
Nékem nincs azokban gyönyörüségem,
De Isten hatalmában reménségem.
121. Ismét szola Cynops az Szent embernek:
Én ezeknél nagyob csodákat tészek,
Es akkor engem álmélkodva néznek,
Te szemeid, s' csodálkoznak mindenek.
- 485 122. Felele Szent Ianos Cynops Magusnak:
Bizony az te csodáid el romolnak,
Es csak hamar üdön el oszoltatnak,
Mert eröss fundamentomon nem állanak.
- 490 123. Hogy ez szovát Ianosnak az Nép hallá,
Reá magát menten meg haragitá,
Az Szent embert annyira meg szorittá,
Hogy már tellyességgel halálát várná.
- 495 124. Söt közölök ugyan sokan azt vélék,
Hogy az kemény szorittástól el esék,
Hogy ő többé immár meg nem vigasznék,
Hanem az halálnak torkában esnék.
- 500 125. Cynops-is hogy meg holt volna alittá,
Az kösségnek erössen parantsolá,
Hogy ne temessék ötett az föld alá,
Mert azt ő semmiképpen nem akarná.

126. De az éghi madarak ötett meg egyék,
Ide s' tova széllyel meszsze el vigyék,
Azoknak hasokban meg emésztessék,
Igy például az Nép között hagyassék.
- 505 127. És lássuk meg hogy ha az Christus el iő,
Hogy ötett fel támaszsa s' legyen élő,
Kiben dicsekedgyék nagy erőssen ő,
Az mig Phora városban vala felő.
- 510 128. Minnyáian el hivék azt bizonyoson,
Hogy az halál esett volna Ianoson,
Es lelke nem volna már ez világon,
Hatalma sem volna Phora városon.
- 515 129. Tenger partrol azért mind el menének,
Cynopsnak dicséretet éneklének,
Nagy tisztességet-is néki tévének,
Az Városban minnyáian örülének.

TERTIA PARS

130. MIKOR azért ezek igy löttek volna.
Es az Nép-is le csendesedett volna.
Cynops-is Papiaival el ment volna,
520 Az ő lako helyének haylékába.
131. Szent Ianos vala még elevenségben,
Nem fél semmit bizik igen Istenben,
Könyörög foházkodik ő szivében,
Nincs Isten io volta nálla kétseégben.
- 525 132. Láncz, hárs kötél testéről szakadoza,
El fogyot ereie helyében álla,
Vastagodék meg erőtlenült tagia,
Fel kelvén ott az földről lábra kapa.
- 530 133. Lythobolus nevü hely az Városban
Vala külön magának egy szurdékban,
Oda szegény Szent Ianos el ballaga,
Bátoritván magát, ott praedikállá.
- 535 134. Ismét sokan beszédére térének,
És ő praedikállásának hívének,
Christus névben meg keresztelkedének,
Es ő néki nagy tisztességet tönök.
- 540 135. Cynops mikoron ez dolgot meg érté,
Ismét hamar ő Seregét készitté,
Sok ördögít menten melléie véné,
Nagy haraggal Phora felé ereszté.

136. Mert ő néki ezeknek szolgálattya,
Hasznos vala az Nicromántiába,
Azért voltak az ő társaságába,
Hogy legyenek készen akarattýára.
- 545 137. Valának ezek-is Cynops ördöggel,
Kiket fel támaszta mestersegével,
Mennek ök-is nagy szépen az sereggel,
Az hatalmas Cynops Feiedelemmel.
- 550 138. Az kik noha rut ördögök valának,
Embereknek meg-is alittátának,
Hamar üdön de ök meg változának,
Szent Ianostol rutul csufoltátának.
139. Mikor azért Phorában iuttak vala,
Szent Ianost az Magus keresi vala,
Lythobolus felé hogy mégyen vala,
Ördögivel szegényre rá találá.
- 560 140. Ez szot mondgya Cynops az Szent Ianosnak:
Im nem hagyám hogy téged meg foytsanak,
Nagyob voltát hogy láthasd hatalmannak,
Es hathatosagát méltosagomnak.
141. És hogy téged én nagyob gyalázattal,
Illesselek s-ortzádat szidalommal,
Bé tölthessem rut iszonyu átkokkal,
Végre meg ölyyelek szörnýü halállal.
- 565 142. Azokáért kérlek mostan hogy iöy ki,
Az Tengernek partyára csoda nézni,
Es kezdgyed én hatalmomat visgálni,
Osztán annál inkább kezdgy csodálkozni.
- 570 143. Ianos azért hamar ő halgatoit,
Az Christus Hütire térült népeit,
Mellé véve az Városnak eleit,
Ki méne hogy lássa Cynops csudáit.
- 575 144. Amaz három fel támaztott ördögnek,
Kik emberi személyt magokra vönek,
Meg hagyá hogy sohúva se mennének,
De ő völle edgyüt veszteg lennének.
- 580 145. Látá Cynops hogy Szent Ianos el iuta,
Mindgyárást az Tenger felé fordula,
Öszve veré kezeit nagy csattogva,
Az Tengeren nagy zurzavart csinála.

146. És magát mint az előtt az Tengerben.
Bé ereszté annak nagy mélységében,
Mindenek elől lön el enyiszésben,
Kik valának ilyen beszélgetésben:
- 565 147. Nagy vagy Cynops és senki nincs kívülled,
Minden retteg láttyuk immár te tölled,
Ne kössön bátor ki senki te veled,
Mert igen nagy az te hatalmad s' hired.
- 590 148. Ezennközben Szent Ianos imádkozik,
Szívében az Istennek esedezik,
Hogy többé az az Magus ne láttassék,
Elevenek közzé se számláltassék.
- 595 149. Ez Szent embert Isten könyörgésében,
Meg halgatá ő esedezésében,
Es hirtelen nagy szel-vész az Tengeren,
Hallaték mindenektől sebességben.
- 600 150. Szel-veszek és habok mennek az helyre,
Hol az Magus ereszkedik az vízbe,
Lőnek mind feienként nagy rettegésbe,
Származzék nagy tévelygés-is szívőkben.
151. Soha Cynops ez után nem láttaték,
De Istentől az Tengerben veszteték,
Az haboktól rutul el borittaték,
Ördöginek többé meg nem ielenék.
- 605 152. Az ördögök kik emberi formába,
Cynops által fel támasztattak vala,
Szent Ianostól kénszerítettnek vala,
Az ki néki ilyen formán szolt vala:
- 610 153. Az meg feszült Iesus Christus nevébe,
Kénszeritlek és az élő Istenre,
Hogy többé ne lakiatok ez szigetbe,
Hanem menten legyetek el menésbe.
- 615 154. Soha többször ez helyre ne iöijetek,
Gyülést egymás között itt ne tegyetek,
Mindenekről meg utáltak legyetek,
Az Tengerben mint egy Cynops veszszetek.
- 620 155. Azok mindgyárt szeme elől mindennek,
Nagy hirtelenséggel el enyiszének,
Soha többé ők meg sem ielenének,
Phora Város Szigetiben senkinek.

156. Sokan meg-is Cynopsot igen váriák,
És nagy teli torokkal ugy kiáltják,
Csudáiát hogy meg láthassak kívánnyák,
Dicséretit-is nagy erőssen mondgyák.
- 625 157. Mikor azért három nap s' három eijel,
Löttek volna igen vigyázo szemmel,
Várván Királyokat csuda-tétellel,
Közzülök meg hala nagy sok ęhséggel.
- 630 158. Az Tengernek szel-veszének habia,
Némellyeket igen némittya vala,
Ki miatt mind az földre esnek vala,
Mint egy fél meg holtak hevernek vala.
- 635 159. Az kik közzül három iffiu meg hala,
Kiket mihelt az Szent Ianos meg láta.
Mindgyárt szegényeken könyörült vala,
Mind az hármat fel támasztotta vala.
- 640 160. Ott keményen praedikála az Nępnek,
Mint viselnék gondgyát üdvessegeknek,
Es miként szolgálnának az Istennek,
Mint hinnének Christus üdvezítőnek.
- 645 161. Hivén azért mind feienként Ianosnak,
Tenger parton szigetben kik valának,
El hagyák hitetésę az Magusnak,
Kit az mély Tengerben veszni látának.
- 650 162. Oda hagyván azért ő Királyokat,
Szent Ianost követék mint egy Attyokat,
Isten országára intő Papiokat,
Kévának meg látni ő városokat.
- 655 163. Bé menének Phorában nagy örömmel,
Szent Ianost illeték nagy tisztességgel,
Feienként mind Isteni felelemmel,
Vadnak fel ruházva szép kegyességgel.
- 655 164. Az Szent Ianos ilyenképpen iárt vala,
Pathmos Szigetiben hogy lakik vala,
Az hova-is számki-vettetett vala,
Mennyei ielenést-is látott vala.
- 660 165. Többet-is szolhatnék ez szent Ianosrol,
Christus nevében tött sok csodáírol,
Igen Istenes és iámbor voltáírol,
De másnak hagyom bár szollyon azokrol.

166. Mert én immár énekelni el unám,
Kezeimet irással meg fáraztám,
Tanosagra ez éneket ki adám,
Cynops ördög mestersegét mutatám.
- 665 167. Hogy minden ember azt eszében vegye,
Az ördögnek mely nagy incselkedése,
Isten Hiveire fenekedése,
Minémü nagy ö tökéletlensége.
- 670 168. Viszont minémünek kell az embernek,
Lenni, ki hirdetője az Iginék,
Es az igaz kegyes Christus Hivének,
Az ö Szent tudományában élönek.
- 675 169. Mert szükség hogy magát könyörgésekbe,
Foglallya mindenkor az ö szüvébe,
Nálla Isten Igéie feleytségbé,
Csak egy nap se legyen el veszteglésbe.
- 680 170. Haláláról gyakorta gondolkodgyék,
Menyorságról erőssen tudakozzék,
Iambor s' hü emberekkel társalkodgyék,
Mértékletességben élete fenylyék.
171. Igy nyerheti az örök boldogságot,
Az tündöklő és szép fenyés országot,
Meg láttya az Angyali társaságot,
Ha szenved Ianossal Martyromságot.
- 685 172. Ezer hat-száz harmintz egy esztendőben,
Ez éneket Hushagyó kedd hetiben,
Eletének legh fenyőbb ideiben,
Irámb huszon edgyedik esztendőmben.
- 690 173. Az mellyet Reüchlin Ianos könyvéből,
Kit ö irt az csudálatos igéről,
Fordítottam Magyar nyelvre hogy ebből,
Minden hü Keresztyén tanollyon szüből.

AZ VILÁGI EMBEREKNEK BOLONDSÁGÁN, ÉS
NYOMORUSÁGÁN VALÓ SIRALOM,

Marsilius Ficinus írásából.

Ad Notam: Ha kérdi Isten Katai te tölled, etc.

- 1 1. **SIR** Heraclitus nyomorusagunkon,
Nevet Democritus bolondsagunkon,
Világ hívsága forog ez két sarkon,
Kész bolondsagból, költ nyomorusagon.
2. **Talám** haragszol hogy bolondnak mondlak,
Hald meg röviden imé meg tanitlak,
Bolondnak téged nem ok nélkül hilak,
Am bár ne volnál, de annak talállak.
- 10 3. **Várod** Istentől mindennapi iodat,
Gazdagodásért busittod az Vrat,
De nem kérsz tölle okosságot ollyat,
Mely igazgatná hü Sáfársagodat.
- 15 4. **Lelked** néz arra hogy kívánsagodat,
Szerentse szárnya emellye sorsodat;
De hogy értelem rosز kívánsagodat,
El vezérellye, meg oszod magadat.
- 20 5. **Tellyes** erőddel igyekezzél abban,
Hogy minden szépség legyen te házadban,
De hogy leked szép legyen haylékában,
Arra nincs gondod, fetreng sok rutsagban.
6. **Igen** keresed az Doctort testednek,
Ha héija leszen io egészségednek;
Az ki iob részed volna, te lelkednek
Nem keresz Orvost sok betegséginek.
- 25 7. **Te** veled hogy más békességet tartson,
Abban fáradosz; magad nem vagy azon,
Hogy te magadban békesség uijullyon,
De hogy eggyik rész másikkal csak vijon.
- 30 8. **Iol** tudod az test Lelkednek baynoka,
Az érzékenység okosság rontoia,
Szemed látása fülednek hallása,
Gyakran itélet szikráiát el oltya.

9. Azt várod hogy más hü barátod legyen,
Edgy tökéletett te hozzád visellyen,
Gondold meg magad meg maradszé ebben,
Hogy te magadhoz hü lehess mindenben.
10. Ezt látom inkább hogy az mit egy szóval,
Iovallasz dicsírsz meg máslod azonnal,
Az mitt ma rendelsz nagy kész akarattal,
Tekintem holnap s' tehát vagy más aggyal.
11. Tuddé ha áts vagy ház éppítésében,
Mint töröd fędet iol rendelésében?
Ha Musicas vagy Hur eggyezésében,
Miként fárasztod magad mindenikben.
12. Mi oka tehát arra hogy nincs gondod,
Lelked részeit tudgyad meg alkutnod?
Szüvednek egybe indulatitt szabnod?
Io itéletnek próbáiára vonnod?
13. Ieles Mesterseg az Kép-faragásban,
Követ ęlővé tenni formáiában;
De nagy bolondsag ęlöt kő-bálványban,
Meg holté tenni emberi vaksagban.
14. Sokszor emlitted Bőltseket nevekről,
Dicsired igen öket nagy eszeokról,
De io intések kit olvasz könyvekből,
Hamar ki szökik ostoba elmédből.
15. Ezt méred bátron magadrol vallani,
Hogy tudsz világon mindenről szollani,
Az Eget földet mind meg tudod mérni:
Mond meg mi leked benned, ha io tudni?
16. Rút dolog ez hogy az Birák erössen,
Az gyilkossagot tiltyák törvényekben;
Az ember ölö szerszámot peniglen,
Nem bánnyák ám bár veriék az Mühelyben.
17. Igen akarná ha egész Országban,
Io Tanács nöne minden Városiban;
Nincs arra gondgya hogy io tanulsagban,
Nöijön iffiusag s' legyen zabolában.
18. Alnok Tanátsal tellyes emberi szü,
Mely csalárd dolgod! Ioságod mely meddü!
Ma te mindenkor vagy gonosz ęletü,
Holnap ígеред Istennek hogy lész hü.

- 75 19. **Hirtelen** mulo Vrasag kedvéiért,
Élet el vesztő hir-név keresésért,
Nem szánod másnak törni hírét nevét,
Fel-is bontani csendes békességét.
- 80 20. **Oh** nem így gyűtik az szép dicséretet,
Nem lelsz Aspisban soha lépes mézet,
Inkáb ha akarsz nyerni ebben többet,
Io tételiddel kösd hozzád az embert.
- 85 21. **Más** az te dolgod tellyes életedbe,
Hogy rosz nyelveddel mindent kevery bünbe:
Meg-is azt várod Christus itéletbe,
Néked-is mondgya: Vrtol áldott iersze.
- 90 22. **Iott** nem cselekszel, követysz gonosságot,
Orzást, perpatvart, rut faytalanságot,
Azt hiszed meg-is hogy Christus világot,
Itélvén mondgya: Biry te-is országot.
- 95 23. **Néha** szokásod kívül ha iot mivelsz,
Istennek abbol semmi részt nem engedsz;
Sok büneidért ha csapást érdemlesz,
Nem adtál arra okot: ilyen szot votsz.
- 100 24. **Vagy** ha szegyenled vétkeket tagadni,
Fatumot kezded mindgyárt okul vetni,
Egek, csillagok iárását büntetni,
Azt mondod: Bünre ök szoktak kiszteni.
- 105 25. **Mond** meg találszé szélyes földön olyant?
Ki ugy becsülné embert mint arannyat?
Könnyebben lelhetsz sok fekete Hattyat,
Hogy nem világon egy ilyen madarat.
- 110 26. **Drágának** tartod kis örökségedet,
Irtod, meg szántod mezei földedet;
De az mi ennél drágáb, te elmédet,
Gaztol nem irtod, nem szépitéd ötett.
- 115 27. **Erre** sokaknak vagyon szorgos gondgya,
Hogy iol meg hizzék gyorsan futo lova,
Emberi nyelven szollyon pelikánnya;
De hogy gyermeke io legyen károllya.
- 120 28. **Fösvénled** igen pénzedet költeni,
Mellyet üdövel meg tudnál találni;
Az üdöt penig nem szánod veszteni,
Kit minden kintsel sem tudsz vissza nyerni.

- 115 29. Lelked sir azon hogy nincs elég pénzed;
De hogy Istenről nincsen bő értelméd,
Szent Törvényéről tellyes böltseséged,
Azon nem busulsz, nem fáy azért szived.
- 120 30. Ehez hasonló számtalan sok vakság,
Hivsagos szüben rakodott bolondság,
Veszti el töllünk az mi igaz ioság,
Az miben volna az örök bodogság.
31. Tellyes életünk mert forog csak ebben,
Hogy az nagy dolgot keressük kicsinben,
Az fenn valokat földi seppedékben,
Iot tudgyunk lelmi rut éktelenségben.
- 125 32. Változo futo gondban csendesseget,
Egymással vivo dolgon békesseget,
Szükölködésben lennie böseget,
Halálban végre reménlünk életet.
- 130 33. Raytunk könyörülly Mennyei szent Atyánk,
Látod naponként többül sok nyavalyánk,
Bolondságunkat ne nézd tekints reánk,
Mutasd meg nekünk hol vagyon szép hazánk.

217.

CANTIUNCULA DE NATVRA ET PROPRIETATIBVS GALLI,

et qvare svpra Templum ponatur. Quae quondam Latinè modulata, nunc verò in Hungaricum idioma translata, datur et dedicatur fraternè Ministris verbi Dei in sede Marus, veram receptam Vnitariam Religionem profiten-tibus. Dominis, Amicis et Fratibus in Domino charissimis et observandis. A Stephano Török Colossi Ministro verbi Divini in Csikszentmarton. Anno D. 1642. die 18. 9br.

A Tékozlo fiu Historiáia notáiára.

- 1 1. SOKAN VANNAK A' PAPOK Közzül kik nem tudgyák,
Templumokra à Kakast de miért tsinállyák,
Azt töllem rövideden most meg tanolhattgyák,
Beszédemre fülöket ha alkalmaztattyák.
- 5 2. Istennek tsodálatos teremtett állattya,
Az Kakas és à Papnak világos példáia,
Mint kire bizattatot VR házának gondgya,
Mellyért szüntelen vigyáz készen talpon álva.
- 10 3. Templumra függesztetet Kakas az szél ellen,
Noha tsikorogdogal feiet emel menten,
Gonosz ellenség iötét Papis értvén ébren,
Légyen s-magát az Nyáijért vesseis ellenben.

4. Láttyuk néha az Kakas hogy igen meg restül,
 15 Vagy álhatatlan, hogy ha ingattatik széltől,
 Így sok Pap meg győzetvén az otsmány restsegtől,
 Helyt ad gonosz ördögnek nem félvén törítöl.
5. Tyukoknak sok seregit az Kakas vezeti,
 Es szorgalmatos gondgyát azoknak viseli;
 20 Hívek gyülekezetit az io Pap vezérli,
 Taníttya és mi kedves Istennél tselekszi.
6. Mint Királynak a feién vagyon Koronáia,
 Kakasnak ugy teteién vagyon az Taréia,
 Mint Vitéznek lábain vagyon Sarkantyua,
 Minél vénebb annál szebb s-fényeseseb az Tolla.
- 25 Az Pap ki Nyáynak akar iol előtte iárni,
 Kalapot mint Koronát feién kell viselni,
 Az Lelki sarkantyuvall testét ösztönözni,
 Szükség az szent ígévell erőtlent biztatni.
8. KAKASnak éneklését halván az Oroszlán,
 30 Meg felemlik és el fut rayta álméklodván:
 Az ördögis PApoknak kiáltásat halván,
 El távozik azoknak vigyázásat látván.
9. Feiér szinnel szokott az szentség példázatni,
 Melyben illendő Papnak fel öltözve lenni,
 Kik undok buiasaggal magok ferteztetni,
 Nem akariák, azoktól fog ördög el futni.
10. Az KAKAS feleségit szárnyaival veri,
 Ha idegen Kakashoz pártolni meg érti:
 40 Így Papnak Halgatoit illik castigálni,
 Isten törvénye ellen kik szoktak vétkezni.
11. Buza szemre az Kakas avagy egyéb magra,
 Ha talál, feleségit hitegeti arra,
 Kiket leg inkább szeret azok közt fel osztya,
 Illyen gondviselését hozzáik mutattya.
- 45 12. Io Presbiter ebbenis az Kakast kövessed,
 Szent írás tiszta magvát az Híveknek hintsed,
 Es az Lelki edelt, azokkal közöllyed,
 Ez drága io illatu virággal éltessed.
- 50 13. KAKASok toiasabol terem Basiliscus,
 Az mint erről nagy szépen irt egy Historicus,
 Sáthán mérge öregbül hogy ha az Clericus,
 Negligenter vigyázza mitt mivel az Laicus.

42 I kitegeti II ki-tegeti 51 II hogy az

14. Az üdö változásat az Kakas meg érzi,
Mikor Estve vagy Nappal gyakran kezd szollani:
Papis iövendö romlást hogy eszében vérszi,
Szorgalmatosban kezdgye az bünöst feddeni.
15. Hogy nagy szépen hordozza Kappan az Tsirkéket,
Aszszonyok ez dologért meg kedvelik ötet;
Az Szent életü Papis tanitván az Népet,
Talál mind az Istennél s-embereknél kedvet.
16. Kakas nem vesztegli el az estveli üdöt,
De fel repül s-tyukokkal keres Kakas ülöt,
Eyfélkor hogy ielentse az reggeli üdöt,
Az Nappali és minden munkára illendöt.
- 65 17. Igy az Papis világi dolgot meg utállyon,
Az Földröl ö Nyáyiával az Menybe szárnyallyon,
Annak boldogságára io utat mutasson,
Az ioknak példát adgyon szüntelen tanitson.
18. Mikor eyiel az Kakas kezd kukurikolni,
Magát az szárnyaival tsapdossa és veri,
Papis előszsör magát kezdgye tanittani,
Hogy nyávia betegségét tudgya orvoslani.
- 75 19. Tanito az Istennek bölts követöie légy,
Kinek tiszteletire reggel Templumba mégy,
Iozanon és szentül ély, esztelenül ne tégy,
Imádsaggal az Vrtol térésre üdöt végy.
- 80 20. Olvass, tanoly, prëdikály, énekely és szolgály,
Az Vrnak, hogy Mennyei szép Kenyérre talály,
Halgatoiddal egyyüt az örökségbe szály,
Mellyet szerzet az Kristus ki Attya iobián áll.
21. Ha külömben tselekszel bizonyoson tudgyad,
Hogy Papsagra magadat tsak héában adtad,
Az Istennek igijét nem iol prëdikáltad,
Tsak béres voltál mikor az Népet oktattad.
22. KAKAS természetiröl légyen elég è most,
Kit Papok ha követtek Kristus iutalmat oszt,
Mennyei Koronától hidgyétek meg nem foszt,
Nyáiatokrol el térít minden fele gonoszt.

AZ EDGYES ÉLETNEK KEDVETLEN ÉS KÁROS VOLTÁROL,

az Társal valonak gyönyörűséggel tellyes hasznárol, s-az
jo Gazda aszszonynak ditsiretiről iratot Versek.

Az Fariséus és Fukar Eneke notájára.

Genes. 2. 18. Nem jo embernek egyedül lenni,
azokáért segitöt teremtek néki, hogy ő előtte légyen.

In commendationem utriusque Operis praeposuit
Johannes Bodo Szent-Mártoni.

1. Az edgyes életet ha ki jovalhattya,
Olvasván ez irást mindgyárt el-hadhattya,
Az Szent Házasságra ő magát adhattya,
Az Isten-is annak leszen kegyes Atya.
2. Egyedül lételben sok nehez kár vagyon,
Szegény edgyes embert sok bu üti agyon,
Azert minden férfi Házás társot fogjon,
Hogy igaz öröme soha el ne fodgyon.
3. Tés Papi rend nézz itt Kakas példájára,
Nagy szorgalmatosan vigyázz-is az nyáyra,
Hogy amaz nagy napon fel-kelven szárnyadra,
Örömmel repülhess az szép Menyországba.

PRIMA PARS

De vitae solitariae ac Viduae detestatione.

- 1 1. Iőy elő musáknak éneklő serege,
Helichon Hegyének ki vagy ékessége,
Lásd szivemnek mely nagy ő keserűsége,
Eyjel Nappal rágván sok bánatnak ferge.
2. Kezd velem számlálni sok nyomoruságit,
Az edgyes életnek alkalmatlanságit,
Az egyedül valo ember akadályit,
Társ nélkül valonak sűrű njavalyáit.
- 10 3. Oh felséges Isten mely keserves dolog,
Kinek tellyes élte tsak bánatban forog,
Nints ki vigasztallya mikoron nyomorog,
Szívében gyakorta sok kárán háborog.
- 15 4. Nints ki gyámolitsa sullyos gondaiban,
El-esik az szüve gondos dolgaiban,
Maga házánál-is nintsen bátorságban,
Vagyon mindenkor tsak az nagy busulásban.

1—164 II [A nyomtatvány csonkasága miatt hiányzik.] I I [A sor feletti címben
solitariae [!]

- 20 5. Nintsen kire bizni Istentől vött jóvát,
Szolgai meg-lopják s-prédállyák marháját,
Baráti meg-láttják gyakran házatáját,
Hogy valamiképpen vegyék adományát.
6. Mindent kérnek tölle hogy köztök fel-oszszon,
Mert nintsen magzattya ki számára tartson,
Jobb hogy életében barátinak adgyon,
Hogy magának jo hirt holta után hadgyon.
- 25 Metszesz ugymond ezzel nem kell az fiadnak.
Tellyes életemben tartlak barátomnak,
Mindenüt hirdetem jo akaratodnak,
Jelét, és nagy voltát ez adományodnak.
- 30 8. Rá veszik mindenre mert nints ki ellenze,
Bö adakozásat hog' vissza térítse,
Nints házába olly, az kire szemét vesse,
Az kinek kedvejért jóvát szükön költse.
- 35 9. Betegsege esvén száraz ágyba fekszik,
Szép társa kezei öt nem emelgetik,
Kiváné valami ételt nem kérdezik,
Szemei *keserven* tsak az aytot nézik.
- 40 10. De nintsen ki hozzon valami jo étket,
Vigasztalásara senki nem érkezet,
Baráti az kiknek sok joval fizetet,
Távul mentek menten hogy meg-betegedet.
11. Párnáját az ki meg-puhogassa nintsen,
Ki lyukad oldala száraz ágy fenekén,
Hogy sirattya sorsat szüböl keservesen,
Szegénynek fáydalma öregbedik menten.
- 45 12. Hogy nints maradékia azon busul szive,
Magtalanul sirba szál alá az teste,
Senkinek-is nem fáy szomoru esete,
Ruhájok festöbe nem vetik érette.
- 50 13. Senki-is jay szoival ötett nem kesergi,
Szemeiböl könyvét érette nem eyti,
Társa sellyéjére kezét nem terjeszti,
Süveg vetve ötet senki nem késerti.
- 55 14. Eltében is ehez sok késerttet járul,
Hogy Remete modra pusztá házba szorul,
Álnokságos ördög ötet veszi társul,
Mely miatt gyakorta halálra el-ámul.

23 I életetében 36 I keserven keserven [1] 49 I soval 53 I járál

15. Nem jo az puszta s-edgyes élet soha,
Bátorsagtól üress felelemmel rakva,
Késértetre nagyobb alkalmatossága,
60 Ott vagyon ördögnek sok tsintalansága.
16. Kristus-is pusztába hogy méne egyedül,
Más felől ördög-is menten oda kerül,
Hánton hánnya törít az Messias körül,
Látván hogy ki-szakatt az emberek közzül.*
- 65 17. Három-féle nyilat tegzébe hordozza,
Az ártatlan Jesust az kikkel aránza,
Az első ostromon egyiket ki-rántya,
Azzal nem árthatván másikat ragadgya.**
- 70 18. Mellyet szent írásból törve elő hoza,
Hogy azzal Urunkat inkább meg-szálhassa,
Ő akarattyára az szívét haythassa,
Nem gondolván azt hogy gyalázattyát vallya.
19. Azzal sem árthatván fordittyá ő tegzét,
Harmad ostromra-is nyilat abból készít,
Világ országának dütső fenyességét,
Mutatvan igiri azok örökségét.***
20. Azt igiri az mi nem ő adhatoja,
Mert az országokat a' nagy Isten birja,
Azok birodalmit tsak ő változtattya,
80 Mint hogy kezdetben-is ő volt formáloja.
21. Szent olayjal lévén Ur Jesus fel-kenve,
Néki nem árthata ördög kísértete,
Angyalok szolgálnak sereggel mellette,
Az ördög szégyent vall, s-el-távozik tölle.****
- 65 22. Ha így kísértette az áldott Messiást,
Az emberek közzül hogy ne próbálna mást,
Meg-kerül ez akar mely hatalmas Atlást,
Álnoksággal veszi környül az szép Pallást.
23. Pallas vala az szép Eva Aszszony Anyánk,
Ki az ördög miatt lön nekünk Mostohánk,
Mert miatta vagyon számtalan nyavalyánk,
Miá következék az halál-is reánk.*****

*Matt. 4. v. 1. 3. **v. 6. ***v. 8. 9. ****Actor. 10. 38. Hebr. 1. 9. Matt. 4.
*****Eecl. 25. 33.

24. Ki mikor egyedül Paraditsom kertben,
 95 Mint Páva sétálna nagy gjönyörűségben,
 Szemei volnának szélyyel tekintésben,
 Szebb szebb gyümölsöket kívánvan szivében.
25. Leg ottan utánna veté az kelepczét,
 Nem érezvén közel hozzá lenni férjét,
 100 Hogy egyedül vala meg-kisérte szivét,
 Alma szépségével édesitvén inyét.*
26. Eva egysége lön sok gonosznak oka,
 A' nyomoruságban nagy bövön fel raka,
 Maradékira-is azokban botsáta,
 Kiknek most-is minden az tarláját fuyja.**
- 105 27. Israel Leánya Dinais mint jára,
 Kit az Hemor fia Sikem el-ragada,
 Akarattya ellen erővel el-hálá,
 Mellyel gyaláztaték az Szent Jakob háza.***
28. Hogy ha Bátytainál meg-maradot volna.
 110 Egyedül azoktól fejen nem tért volna,
 Szép szüz Koszoruját meg-tartotta volna,
 Okot vérontásra nem is adot volna.****
29. Hamiss vádolásba Joseff miért esék,
 115 Aszszonya házába mert egyedül lépék,
 Gonosz Aszszonyától ugy meg-probáltaték,
 Néki nem engedvén tömlöztze vetteték.+
30. David-is egyedül hogy folyoson járna,
 Déli álom után szépen mulatozna,
 120 Ellenbe Betsabé ő szép testét mossa,
 Mellyel az Királynak szivét fel-lobbantya.++
31. Alkolmatosságra nézd ördög mint vigyáz.
 Az edgyes Dávidra nagy kísértetet ráz.
 Midön Betsabera az ő szeme tsatáz,
 Akkor készittetik néki keserves gyász.
- 125 32. Susanna-is hogy ha Kertből szolgálóit,
 Mellölle nem külte volna el Leányit,
 Egyedül nem maratt volna kísértetit,
 Nem szenvedte volna agh Birák vádlásit.+++

*Gen. 3. v. 1. 4. 5. 6. **vers. 16. ***Gen. 34. v. 2.
 11. 20. ++2. Sam. 11. 2. +++Dan. 13. 19.

25. 26. +Gen. 39.

- 130 33. Az ki társal jár kél vagy hogy azzal lakik,
Undok hit büzibe nem könnyen keverik,
Társa tisztasága mellet meg eskeszik,
Az egy penig könnyen bé-vádoltathatik.
- Ut vitium vites vitij quoque suspicionem:
Semper eos tecum, quos verearis habe.
- 135 34. Ha vétket el-akarsz azért távoztatni,
S-tsak gyanoságát-is annak el-kerülni,
Mindenkor olyakkal légy kiktől tугy félni.
Artatlanságodrol kik tudgyanak szolni.
- 140 35. Hogy Péter el-hagyá az Apostolokat,
Mikoron az Sidok meg fogák Urunkat,
Ottan meg-tagadá Kristust Királyunkat,
Egy leánytol halván ijegető szokat.*
36. Fel-támadván Kristus ö koporsojából,
Külön ment volt Tamas az Apostaloktol,
Hitetlenségben eset nem hívén Urárol,
Hogy fel-költ Atyának hatalmassagából.**
- 145 37. Judas-is Mesterét menten el-árula,
Apostol társait mihelyen el-hagyá,
Egyedül maradván magát fel-akasztá,
Lelkét kárhozatra az ördögnek adá.***
- 150 38. Menyi sok Remetét eytet kísértetben,
Álnokságos Sathan egyedül létebben,
Addig kívánkoztak az puszta helyekben,
Hogy à miatt töttek sok kárt à lelkekben.
- 155 39. Rollok olvasom az barát Legendaban,
Hogy gyakran jelent meg nekik à pusztában,
Az ördög hol Medve, s-Farkas ábrázatban,
Hol kigyó és Pardutz, s-oroszlán formában.
- 160 40. Némellyet szép Aszszony személyében próbált,
Hálot után vetvén rutul-is meg-tréfált,
Az kire kozzülök kietlenbe talált,
Eleibe vetett sok bajos akadált.
41. Sokakat környül vött Dandár seregekkel,
Arannyas, ezüstös, fenyves fegyverekkel,
Ekesült Vitézi tündér készülettel,
Rémitette őket meg-jelenesével.

*Matt. 26. 69. ** Joh. 20. 24. ***Matt. 27. 5.

- 165 42. Isten sem jóvalya az egyedül lakást,
Mert ő bocsátá ki száján imez mondást:
Nem jó az embernek egyedül lenni, mást,
Nékie segítőt teremtek mindgyárást.*
- 170 43. Ugy adá melléje Adámnak az Evát,
Az igen szép Aszont minden élők annyát,
Oldala tsontyának isméré mint társat,
Ugy tartá mind éltig mint Ur ajándékát.**
- 175 44. Mikor követeket küldött az Ur Isten,
Hogy ő dolga földön jobban véghez mennyen,
Leg gyakortáb kettőt küldött kik serényben,
S-hivebben el-jártak Ur követségében.
- 180 45. Mikor az Ur Moysést arra bocsátotta,
Aegyptusból népét Israelt ki-hozza,
Ő szent akarattyát Faraonak szóllya,
Társul ő melléje Aron Papot atta.***
46. Abrahamnak jó hirt hogy az Ur izene,
Három Angyalt küldé szarándok képébe,
Edgyik meg-jelenté hogy magzatot szülne,
Az vén Sára néki kibén örvendezne.****
- 185 47. Kettei Sodoma el-süllyesztésére,
Annak földbe való bé-rekesztésére,
Méne jámbor Lothnak védelmezésére,
Parázna városból el-ki mentésére.†
- 190 48. Az vén Tobias-is szorgalmatos vala,
Hogy az ő Fiának lenne uti társa,
Kivel bátorsággal járna ő utába,
Az miglen el-juta Rages városába.++
- 195 49. Ugy mutatá Isten Rafaelt melléje,
Az ő szent Angyalát uti öltözetbe,
Kivel kis Tobias dolgát nagy jó végbe,
Hagyván még-is tére az nagy Ninivébe.+++
- 200 50. Urunkhoz Baptista két Tanítvánt küldé,
Hogy ő néki arról bizonságot tenne,
Ha ő volna amaz áldot Mag kit nézne,
Az Isten szent népe s-kire figyelmezne.++++

*Gen. 2. 18. **vers. 22. ***Exod. 4. 14. ****Gen. 18. 2. Hebr. 13. 2.
-Gen. 19. 1. 29. ++Tob. 5. 4. 5. 6. +++Tob. 11. 1. ****Matt. 11. 2.

170 II Aszszonyt 198 II bizonságot

51. Mikoron hetven két Tanitvánt rende,
Edgyenként azokat el nem ezettette,
Az Ur Kristus, hanem kettönként küldötte,
Pređikállania széllyel Israelbe.*
- 205 52. Szent Apostolit-is küldötte kettönként,
Az széles világra szerte országoként,
Hogy tanitanának mint hatta az szerént,
Minden nemzeteket széllyel városoként.**
- 210 53. Szamar öldani-is két Tanitvánt küldö,
Szép Jerusalemben az mellyen bé-méne,
Az vég Vatsora-is hogy el-készülhetne,
Szent Pétert és Jánost el-küldé à végre.***
- 215 54. Koporsojához-is ugyan ök futottak,
Fel-támadásáról midön hirt halloltak,
Edgyüt imádkozni Templumban-is jártak,
Samariában-is ketten botsáttattak.****
- 220 55. Hogy kettönként jártak Kristus Tanitványi,
Lehetnek ennek szép imillyen okai;
Mert az háboruban egymást segitteni,
Valóban szükség volt sok helt vigasztalni.
56. Az edgyes embernek dolga veszedelmes,
Jártába költébe felette felelmes,
Az Társaság penig oh ki kellemetes,
Nyajassággal kedves sok haszonnal tellyes.
- 225 57. Salamon ez dolgot szépen jelentette,
Kettöt edgyüt lenni mert jóbnak itilte,
Azok társaságát hasznosnak intézte,
Hogy edgyik másiknak légyen segitője.*****
- 230 58. Jay penig az egynek mert hogy ha el-esik,
Nínts ki fel-emelné ha el-tsiszamodik,
Ágyba ha le-fekszik meg nem melegedik,
Kettö penig edgyüt jo melegbe nyugszik.
- 235 59. Ha valamellyikre ellenség támadand,
Hogy meg-verje, ölyye, véle szembe szálland,
Hogy ha társa akkor mellette fel-álland,
Minden ember ott szép gyözedelmet láthat.

*Luc. 10. 1. **Mar. 6. 7. Matt. 28. 20. ***Luc. 19. 29. Luc. 22. 8. ****Joh. 20. 4.
Actor. 3. 3. 8. 14. *****Eecl. 4. 9.

207 I tanitnának II tanitanának **220** II helyt **230** I—II fel-emelni

- 240 60. Tudván azért minden gyarló természetit,
Egyedül ne élyen s-járjon mert próbáit,
Gonosznak szenvedni nagy kísértetit,
Kikben ha akadand meg-bánnya esetit.
61. Senki közzülünk nints olly erős fegyverbe,
Mint az Messias volt fel-öltözve Hütbe,
Ne kívánkozék hát élni kietlenbe,
Hanem társal élyen az gyülekezetbe.

SECUNDA PARS

De vitae Conjugatae et Mulieris bonae laudibus.

- 245 62. BOLDog az Férfiú ki tsendes Ház néppel,
Áldva vagyon Urtól eszes Feleséggel,
Kedve szerént valo gyönyörű tseléddel,
Távul ment illyentől Sathan kísértettel.*
- 250 63. Ez illyen embernek többül napja száma,
Mindenkoron vagyon békés nyugodalma,
Szive tsendesz lévén vagyon tiszta álma,
Mert mellette vagyon kedves Ház-as-társa.**
- 255 64. Kinek szép szavának az ő édes volta,
Az férje életét ugyan hosszabbittya,
Okos elméjétől kövéredik tsontya,
Szomorúságában ez vigasztaloja.
- 260 65. Jol tud ez halgatni à mikor szükséges,
Tsatsogo szavával garázdát nem keres,
Tselekedetiben, szovában szemérmes,
Mellyért mindeneknél igen ditsiretes.***
66. Ollyan ez hazában mint éghen fénlő Nap,
Vagy mint kösség között jó példát ado Pap,
Senkire mód kívül nem huny és nem harap.
Mellyért korbáts ütést à háta nem-is kap.****
- 265 67. Kedves ennél Isten törvénye à melj szent.
Templumba à mellyért férjével ő fel-ment,
Sok irigye vagyon ki reá fogat fent,
Gonosz hirt hamissan szent életére kent.

*Ecc. 25. 11. 10. **Ecc. 26. 1. 2. 3. 4. ***Ecc. 26. 17. ****v. 21.

254 I huszszabbittya II hosszszabbittya **255** I el-méjétől II elméjétől **261** I hazábn mint éghen II házában mint éghen **266** I férjével II Férjével

- 270 68. Nem gondol ezzel mert szive nem vádollya,
 Ártatlannak magát mindenben talállya,
 Effęle dolgában Ura vigasztallya,
 Jo hire nevében az ő pártját állya.
- 275 69. Ő-is mindenben tsak jámbor Urától vár,
 Őrizi marháját hogy ne talállya kár,
 Ház gondviselésbe forog gyakran és jár,
 Nem fer erköltsęhez semmi motsolyás sár.
- 280 70. Ő egy Latortol-is ajándékot nem vött,
 Azzal ő Uranak szivében kárt nem tött,
 Tökélletessęgre mindenkor gondgya lött.
 Hogy buja Iffiaktol sokszor próbálást vött.
71. Mert nem lehet soha olly tiszta Matrona,
 Ha kit ajándékkal az Lator kínálna,
 Azt jo kedvel tőlle köszönettel kapna,
 Azzal gyanoságba magát hogy nem hozna.
- 285 72. Inkáb rongyoson jár nagy alázatosan,
 Hogy sem latortol vött ruhában sętallyon,
 Jambor Ura elöt tsak kedvet talallyon,
 Feleyti hogy máshoz hüseget mutasson.
- 290 73. Szaporitoja ez ferje joszágának,
 Nem adván ő magát az rut tékozlásnak,
 Meg-nyittya az markát az szegény Koldusnak,
 Bö jutalmát várván az alamisnának.
- 295 74. Szomoru Urának valahová mente,
 Ő tőlle sokáig valo távol léte,
 Senki addig néki örömét nem nézte,
 Mig ferje távul *volt* könyörgöt érette.
- 300 75. Ennek Ura haza semmi kárra nem jött,
 Mert honn felesęge mindenekkel jol töt,
 Meg érkezésęben nagy vidámsága lött,
 Urnak hálát adván hogy tőlle áldást vött.
76. Több áldási között mert bizony nagy áldás,
 Az szent Ur Istennek az eszes házas társ,
 Ott vagyon Istenben valo gazdagodás,
 Hol felesęg miatt nintsen à kár vallás.
- 305 77. Ezüstnél aranynál drágabb az Gyémántnál,
 Sok ezer forintot érő szép joszágnál,
 Vont ezüstbe jár-is más nem szebb nálánál,
 Mert jo erkölts ékesb à bársony ruhánál.

296 I távul könyörgöt II távul volt könyörgöt

- 310 78. Ez jámbor férjének drága koronája,
Mint Salamon Király régenten meg-irta,
Szent Pál-is az illyent dütsőségnek mondgya,
Mint kiben embernek vagyon minden jova.*
- 315 79. Illyent ád az Isten az jámbor embernek,
Az ki ösvenyén jár ö szent Törvényének,
Folyásat meg-áldgya tellyes életének,
Örömmel tölti bé szüvét ö hivének.
- 320 80. Illyent vévén ember az kegyes Istentől,
Érette könyörgést nyuytson igaz hitből,
Hogy Isten éltesse kegyelmességéből,
Edgyessége ezzel kövessen szivéből.
81. Mert ez által többül édes nemzetsége,
Maradékokra-is el-terjed az hire,
Szaporodo lévén kedves felesége,
Asztalánál le-ül rendel szép gyermeke.
- 325 82. Az kikre hagyhattya Istentől vött jóvát,
Haszontalan helyre nem költi arannyát,
Mert előtte láttya szép fiát leányát,
Az kiknek kezekben szálíttya jóságát.
- 330 83. Ha meg betegedik lészen ki emelni,
Erőtlenységében à karjait fogni,
Elötte szép társát láttya fenn állani,
Gyermekit-is az kik kezdik vigasztalni.
- 335 84. Ha ételt vagy italt kíván menten adnak,
Valamit szemei szegénnek kívánnak,
Fogyatkozása nints semmiből dolgának,
Söt könnyebsége lesz nyomoruságának.
- 340 85. Hogy ha fekvésében ágya keménedik,
Azt mindgyarást puhán ö néki meg-vetik,
Leple és mindene szép tisztán tartatik,
Feje ha le esik fellyeb támasztatik.
86. Ha penig Istennek kedves akarattya,
Hogy ö tölle lelkét magához kívánnya,
Abban-is van neki nagy vigasztalása,
Mert halála után lészen ki sirassa.
- 345 87. Szép társa s-gyermeki koporsoja körül,
Ő hideg tetemít ottan fogják környül,
Jay szoval sirattyák szomorodot szüből,
Tudgyák hogy ez után nyavalyájok többül.

*Prov. 12.

334 I szégénnek II szegénnek 337 II keményedik

- 350 88. Nagy zokogásokkal késérik à sirba,
Jay, jaj édes Apám kiáltják azonba,
Immár maradunk tsak az nagy árvasagba.
Nállad nélkül lészünk gyámoltalanságba.
- 355 89. Hogy külső jelét-is bánattyoknak adgyák,
Szomoru ruhába Attyokat gyászollyák,
Hogy tölle meg-váltak azt szüböl fájlallyák,
Jártokba költökbe tsak ötöt suhaytyák.
- 360 90. Hát bizony embernek sok okokra nézve,
Jobb s-hasznosb mindenben társal valo élte.
Isten-is kezdetbe böltsen ugy rendelte,
Hogy ember egyedül világban ne élne.
- 365 91. Ti kik azért edgyes életet követtek,
Ekkédiglen s igen nyomorultul éltek,
Ez hasznos tanátsnak kérlek engedgyetek,
Hogy tselédes Atyák ez után legyetek.
- 370 92. Láttjátok-é melly szép és gyönyörűseges,
Társal valo élet hasznos kellemetes,
Mind lélekre, testre nézve hidd szükséges,
Akar mint tsátsogjon à Barát szerzetes.
- 375 93. Magatok kárával meg-tapasztaltátok,
Mennyi akadályban à miatt juttatok,
Hogy ez ideiglen társ nélkül voltatok,
Én az tanáts, immár meg okosodgyatok.
- 380 94. Adgyon Isten annak tsendesz házasság társot,
Szivem szerint kérem s-kedves állapotot,
Ki magát ismervén bünében el-hagyot,
À szent házassagra szüböl kívánkozott.
- 385 95. Minden jova erre az Istennek szállyon,
És ő szent Felsege jobba felöl állyon,
Hosszu étlettel-is illyetént meg-áldgyon,
Az mellyért ő néki hálá-adást mondgyon.
96. Ez néhány Verseket egy jo akaromnak,
Eva nélkül élő hü Patronusomnak,
Irámb hogy engedgyen az én tanátsomnak,
És Istentől társot kérjen ő magának.
- 385 97. Mikor ezer hatszáz negyven három folyna,
Az zöldellő Majus fogyo félben volna,
Az szép Nyárád vize naponként tisztulna,
Szerzém ez éneket hirül hogy maradna.

361 II Tü **373** I tsendesz hársot II tsendesz házasság társot

- 350 88. Nagy zokogásokkal késérik à sirba,
Jay, jaj édes Apám kiáltják azonban,
Immár maradunk tsak az nagy árvasagba.
Nállad nélkül lészünk gyámoltalanságba.
- 355 89. Hogy külső jelét-is bánattyoknak adgyák,
Szomoru ruhába Attyokat gyászollyák,
Hogy tölle meg-váltak azt szüböl fájlallyák,
Jártokba költökbe tsak ötöt suhaytyák.
- 360 90. Hát bizony embernek sok okokra nézve,
Jobb s-hasznosb mindenben társal valo élte.
Isten-is kezdetbe böltsen ugy rendelte,
Hogy ember egyedül világban ne élne.
- 365 91. Ti kik azért edgyes életet követtek,
Ekkédiglen s igen nyomorultul éltek,
Ez hasznos tanátsnak kérlek engedgyetek,
Hogy tselédes Atyák ez után legyetek.
- 370 92. Láttjátok-é melly szép és gyönyörűseges,
Társal valo élet hasznos kellemetes,
Mind lélekre, testre nézve hidd szükséges,
Akar mint tsátsogjon à Barát szerzetes.
- 375 93. Magatok kárával meg-tapasztaltátok,
Mennyi akadályban à miatt juttatok,
Hogy ez ideiglen társ nélkül voltatok,
Én az tanáts, immár meg okosodgyatok.
- 380 94. Adgyon Isten annak tsendesz házasság társot,
Szivem szerint kérem s-kedves állapotot,
Ki magát ismervén bünében el-hagyot,
À szent házassagra szüböl kívánkozott.
- 385 95. Minden jova erre az Istennek szállyon,
És ő szent Felsege jobja felöl állyon,
Hosszu étlettel-is illyetént meg-áldgyon,
Az mellyért ő néki hálá-adást mondgyon.
- 390 96. Ez néhány Verseket egy jo akaromnak,
Eva nélkül élő hü Patronusomnak,
Írám hogy engedgyen az én tanátsomnak,
És Istentől társot kérjen ő magának.
- 395 97. Mikor ezer hatszáz negyven három folyna,
Az zöldellő Majus fogyo félben volna,
Az szép Nyárád vize naponként tisztulna,
Szerzém ez éneket hirül hogy maradna.

361 II Tü 373 I tsendesz hársot II tsendesz házasság társot

JEGYZETEK

BEVEZETÉS

E kötet szövegkiadási elve és gyakorlata ugyanaz, mint az eddig megjelent három köteté. Az I. kötet jegyzeteinek bevezetésében részletes tájékoztatást talál az olvasó; itt csak röviden ismételjük el az ott elmondottakat, jelezve azt, ha az alapelvektől — a közzétett anyag természetétől függően — valamely részletben eltértünk.

A szövegeket betűhíven, de nem paleográfiai hűséggel tesszük közzé. Ez azt jelenti, hogy a ma már nem használt, régi betűtípusok helyett mai jeleket alkalmazunk. Az átírási kulcs a következő: $f = s$; $\beta, \beta_3 = sz$; $\gamma = z$; $\dot{w} = \acute{u}$; $\dot{y} = y$. A különféle ékezettel (pont, vessző, *e* betű stb.) ellátott *o* és *u* betűt *ö*-re, illetőleg *ü*-re írjuk át, természetesen csak akkor, ha hangértékük is *ö* vagy *ü*. A kis és nagy betűk használatában, valamint a központosásban csak akkor követjük az eredetit, ha nyomtatott; kéziratos források esetében a mai gyakorlatot követjük. Ettől az általános alapelvtől a jelen kötetben Thordai János zsoldárainál eltértünk. A központosítás stb. megváltoztatása ugyanis általában azért szükséges, mert a XVII. századi kéziratok másolói következetlenek és ötletszerűek e téren s követésük a szövegek olvashatóságát és érthetőségét megnehezítené. Thordai zsoldárainak esetében azonban az alapul vett század végi kézirat másolója gondosan helyezte el a vesszőket és alkalmazott nagy kezdőbetűket; szövege ebből a szempontból világos, áttekinthető és érthető. Ez a központosítási gyakorlat természetesen nem azonos a szerzőével, mégis közelebb áll ahhoz, mint a mai helyesírási szabályoknak megfelelő központosítás. — Az egyvégtében másolt versszakok sorokra bontását és a sorok nagy betűvel való kezdését Thordai zsoldárainál is megvalósítottuk.

A lapalji változat-apparátus rendszere szintén az eddig megjelent kötetekével egyezik meg. Hogy a változatok számontartása és közlése milyen mértékű, azt a közlendő anyag természete szabja meg. Ebben a tekintetben is az eddigi kötetek gyakorlatát követjük, szükségesnek tartjuk azonban, hogy e gyakorlatot elvileg is összefoglalóan indokoljuk. — Szövegek közlésénél a végső (gyakran csak megközelítőleg elérhető) cél az eredeti szerzői szöveg visszaadása. A változat-apparátus ennek a célnak legfontosabb eszköze. Amennyiben tehát több változat is rendelkezésünkre áll, ezek közül csak azokat vesszük figyelembe a szövegeltérések szempontjából, amelyeknek a rekonstruálandó eredetihez valamilyen közük van. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy elsősorban ezeket a variánsokat számozzuk meg római számmal és a lap alján ezeknek a szövegeltéréseit hozzuk. A kiválasztott szövegek *egyes* variánsai esetében ilyen megkülönböztetést már nem teszünk, hanem valamennyit közöljük; az egyes variánsok minősítésének eszköze az emendáció, esetleg részletesebb megjegyzés a kötet végén. Azok a szövegváltozatok, amelyek a szerzői szöveg rekonstruálása szempontjából már nem jöhetnek tekintetbe, a szöveg utóéletének dokumentumai. Az utóélet követésének határait lehet a legkevésbé mechanikusan megszabni. Egyes esetekben különleges jelentőségű lehet a szövegek alakulását egészen napjainkig nyomom követni (pl. sorozatunk III. kötetében), máskor viszont a szövegeknek már a XVIII. században történt megváltoztatása is eléggé érdektelen és így figyelmen kívül hagyható. Előfordulhat az is, hogy az utóélet vizsgálatát gyakorlati okok miatt vagyunk kénytelenek mellőzni, mert az annyira sokrétű, hogy külön stádium tárgya kell hogy legyen. Ez lesz a helyzet valószínűleg Szenci Molnár Albert zsoldárainak esetében. Általában arra törekszünk, hogy a szövegek utóéletét — az egész sorozat időkörének megfelelően — a XVII. század végéig kövessük. A szöveg alakulásának regisztrálása — kisebb eltérések esetében — ugyanúgy a lap alján történik, mint a szövegvizsgálat szempontjából fontos változatok közlése. Gyakran nem is választható szét a kétféle variáns. — Ezek

az elvek a jelen kötetben a következőképpen valósulnak meg. Az egyházi énekek szövegeinél minden XVII. századi forrás szövegeltéréseit jelezzük, mert ezek nemcsak a szövegkritika szempontjából érdekesek, hanem a szövegek tudatos alakítását is tükrözik. Thordai, Szentmártoni és Kolosi Török verseinek esetében viszont csak a szerzői szöveg helyreállítására törekedtünk. Az ebből a szempontból figyelembe nem vehető variánsokra nem voltunk tekintettel, mert ezek szinte kizárólag csak a szövegromlás — és nem a szövegalkulás — dokumentumai; regisztrálásuk az apparátust nagy mértékben terhelte volna.

Az alapelv: a szerzői szöveg helyreállítása a változatoknak nemcsak mennyiségi, hanem minőségi kiválasztásában is érvényesül. A hangtani eltérésekre eszerint csak akkor vagyunk tekintettel, ha ezek feltehetően a szerzői nyelvállapot rekonstruálásához segíthetnek hozzá. Ilyen esetben a lap alján a hangtani értékű variánsokat is közöljük. E kötetben erre csak a 218. sz. éneknél kerül sor.

A különböző jegyzékek és mutatók rendszere, általában kötetünk egész szerkezete megegyezik az eddig megjelent három kötetével. Az elavult szavakat a korábbi kötetektől eltérően nem az egyes sorokhoz írt jegyzetekben magyarázzuk, hanem — hogy az ismétléseket elkerüljük — külön Szójegyzékben.

A közzétett énekanyagot öt nagy csoportra osztottuk: az egyházi énekek és az epikus énekek után három olyan unitárius szerző következik, akiknek nagyobb költői életműük maradt fenn: Thordai János, Szentmártoni Bodó János és Kolosi Török István. Az egyes énekcsoportok előtt összefoglalóan beszélünk a forrásokról, illetőleg az énekek szerzőiről, ezután következnek az egyes énekek jegyzetei. E csoportosításba azonban sehogyan sem illett bele Tordai Máténak *Az Izraelnek egy Isteneről* szóló éneke. Nem tartozik az egyházi énekek csoportjába, de nem lett volna helyénvaló az epikus énekek közé sem besorolni, mert — bár hosszabb terjedelmű — műfajilag tankölteménynek tekinthető. Ráadásul az időrendet is megbontotta volna, ha az 1613—1626 között keletkezett epikus énekek közé helyeznénk ezt a feltehetőleg a XVI. század fordulóján táján keletkezett művet. Végül is azt a megoldást választottuk, hogy a szöveget a kötet élére helyezzük.

Kötetünk jegyzeteiben a nyomtatott szakirodalom mellett igen gyakran hivatkozunk az unitáriusok kéziratban maradt XVIII. századi egyháztörténetére. Ismétlések elkerülése végett itt foglaljuk össze a műre vonatkozó tudnivalókat. Az egyháztörténetet (*Historia Ecclesiastica Transylvano-unitaria*) Kénosi Tózsér János bágyoni pap és jegyző (Torda—Aranyos megye) kezdte írni 1767-ben. Az első könyv befejezése után meghalt. Munkáját Uzoni Fosztó István (1774—1778-ig Kénosi utóda) folytatta, kinek halála után Kozma Mihály szent-gericezi pap 1798-ig vitte tovább, végül Kozma János (Mihály második fia, 1800—1817-ig csokfalvi pap, megh. 1840.) munkájával befejeződik a kézirat. (JAKAB ELEK, *Száz* 1892, 300.; FIRTOS FERENC, *It* 1912, 363—5.; HORVÁTH JÁNOS: A reformáció jegyében. Bp. 1957. 359.) Az egyháztörténetnek több kéziratos másolata maradt fenn. Ezek közül a kolozsvári unitárius püspöki hivatal példányának az MTA könyvtárában található mikrofilm-másolatát (559. sz.) és a budapesti EK birtokában levő, 1801-ben készült kéziratos másolatát (Ab. 70.) használtuk.

TORDAI MÁTÉ

Annak ellenére, hogy a XVI. század második feléből elég nagyszámú adattal rendelkezünk Tordai Mátéről, szerzőnk életéről keveset tudunk. A felmerült adatok ugyanis nem vonatkozhatnak mind az ő személyére, így a belőlük eddig levont következtetések téveseknek bizonyultak.

Ismerünk egy *Mattheus Tordensis Pannonus* nevű embert, aki az 1559/60. iskolai évben a wittenbergi egyetemen tanult. (E. FOERSTER: *Album Acad. Vitebergensis ab A. Ch. 1502 usque ad A. 1560. Lipsiae 1841. II. 5a.*; FRAKNÓI VILMOS: *A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században. Bp. 1873. 306.*) A Wittenbergben tanuló magyar diákoknak egy régebben kiadott jegyzékében a fenti adat mellett a következő megjegyzést olvashatjuk: „Matthaeus Tordensis Pan. Demetrii Tordás [A *Tordás* név sajtóhiba, a könyv 15. lapján ugyanez a név Torday alakban szerepel!] Superintendentis filium, Adami autem ad an. 1566 notati fratrem esse crediderim.” (BARTHOLOMAEIDES JÁNOS: *Memoria Ungarorum qui in universitate Vitebergensi . . . studiis confirmarunt. Pest 1817. 39.*) Bartholomaeides véleménye szerint tehát Tordai Máté annak a Torday Demeternek lehetett a fia, akit mint óvári lelkészt az 1554-es óvári zsinaton superintendentenssé tettek meg. (RIBINI JÁNOS: *Memorabilia ecclesiae avgvstanae confessionis in regno Hungariae. Pozsony 1781. 100.* és TÓTH FERENC: *A' helvétziai vallástételt követő túl a tiszai superintendenciában élt református püspökök élete. Győr 1812. 28—33.*) Szerinte testvére volt az a Tordai Ádám, aki 1566. május 20-án iratkozott be a wittenbergi egyetemre, ott hamarosan a magyar diákok szeniora lett, 1568-ban pedig hazatért Magyarországra. (BARTHOLOMAEIDES: i. m. 47.)

Tordai Mátét ezzel a Tordai Ádámmal téveszti össze ZOVÁNYI (Cikkei a Theológiai Lexikon részére. Bp. 1940. 492.), mikor azt mondja róla, hogy református tanár volt, és „mint a marosvásárhelyi iskola rektora háromságvédő részről jelen volt a nagyváradi 1569-i hitvitán.” A Dávid Ferenc által 1570-ben Kolozsvárott közzétett napló (RMK I, 75.) szerint a váradi dispután a hitvita második napján a teremő és a teremtett anyagok kérdésében Tordai Ádám valóban disputált Dáviddal: „Mikor Dávid Ferentz ezeket mondana, és feleletit még el nem végezte volna, Thordai Adamnac, az Vasarhelyi mesternek felforra czuprotskáia, és meg mutatuan kurta elmetskeieit, belé vaga, és feczegetésséuel és czaczogássáual meg haborita a disputaciot, és közbe szackasztá . . .” (NAGY LAJOS—SIMÉN DOMOKOS: *A nagyváradi disputáció. Kolozsvár 1870. 62.*) Zoványi erről az 1569. november 21-én még háromságvédőként szereplő Tordairól azt mondja, hogy 1570. tavaszán már antitrinitárius prédikátor volt Makón. Kétségtelen, hogy ez tévedés. Marosvásárhelyen iskolaigazgatóként nem Tordai Máté, hanem Tordai Ádám működött. Hogy ők ketten testvérek voltak, Torday Demeter püspök fiai, Bartholomaeides feltevése, amit más adatból nem sikerült megerősíteni.

Az unitárius egyháztörténetben Kénosi Tózsér arról szólva, hogy az antitrinitáriusok tanításai az Alföldön, a török hódoltság területén is tért hódítottak, s hogy Makón 1580 táján kálvinista és unitárius egyház működött egy időben, az időpont pontos megjelölése nélkül említi, hogy ez időtájt Tordai Máté volt a makói unitáriusok papja. („Erat circa illa tempora Matthaeus Thordai Pastor Makoiensis . . .” EK példánya I, 105.)

Tordai Máté makói lelképásztorkodásának kezdetét nem tudjuk határozottan az 1570. évhez kötni. Feltételezhető azonban, hogy ő is egyike volt azoknak az erdélyi ifjaknak, akik az 1570 táján Erdélyből először kimenő Basilius Istvánnal a Körös-Maros vidékén, és a hódoltság más területén is elterjesztették az antitrinitárius tanokat

Később az alföldi és dunántúli eklézsiák, melyeknek a számát az unitárius egyháztörténet több mint 60-ra teszi (EK péld. I. 103.), a Dávid-pör után elszakadtak a megalkuvásra kényszerült erdélyi anyaegyházról, és külön püspökséget hoztak létre Karádi Pál temesvári superintendenességgel. (KANYARÓ FERENC: Unitáriusok Magyarországon a XVI. és XVII. száz évben. KerMagv 1888, 248, 380 s köv.) Mikor Basilius, hogy a szakadást megszüntesse, 1580-ban másodszor is kiment Erdélyből a török hódoltságba, fáradozása nem járt sikerrel. (BENCZÉDI GYÖRGY: Basilius István levelei Báthori Kristófhhoz. KerMagv 1879, 390.) Arra vonatkozólag, hogy Karádival együtt Tordai Máté is elszakadt-e az erdélyiektől, nincsenek adataink. Hogy Tordai Máté Makón egy antitrinitárius tanítókölteményt írt, ez szerzeménye akrosztichonjából és a záróstrófából kétségtelen. Valószínűleg a versíró volt a 70-es években Makón prédikátor, ugyanaz a személy, aki 1559/60-ban Wittenbergben tanult.

Nem bizonyítható, de elfogadható Kénosi Tózsérnek az a feltevése, hogy ugyanő írta Jacobinus János kolozsvári nótáriusnak, Báthori Zsigmond titkáranak *Brevis enarratio rerum, a Serenissimo Transylvaniae principe Sigismundo Anno MDXCV. gestarum* című, Kolozsvárott 1596-ban nyomtatásban megjelent történeti munkájába (RMK II, 262.) a latin nyelvű distichonokat. Kevésbé valószínű azonban, hogy ekkor, a század végén az egykori, most már idős makói pap Kolozsvárott az unitáriusok skólájában lektorkodott vagy az egyháznál kántorként szolgált. („... forte in Schola Lectoris aut in Ecclesia Cantoris Munus obivit circa finem 16. sec.” Hist. Eccl. I, X. cap. 6. sectio.)

Más Tordai Máté volt ez a személy. Valószínűleg az a Thordai Máté deák, akinek 1599. febr. 4-i kelettel ránk maradt a hitvallása „az mennek, feoldnek teremteő Istene és az ember Jesus Christus feleő, ki nem három szemeliw, hanem egedwl uralkodo véghetetlen Isten...” (Kiad. ORBÁN BALÁZS: Confessio fidei unitariae. KerMagv 1874, 162. és SZABÓ KÁROLY: Thordai Máté vallástétele. KerMagv 1881, 374.) Ő lehetett kántor vagy lektor, az a városi tisztségviselők közé számító egyházi, akinek számadáskönyvében szerepel, hogy 1600. június 22-én „Az Gradualt hogj Iratni kezűk, veotteonk pergamentet hozzáia.” (HEREPEI JÁNOS: Adatok régi magyar versekről. Egy 1600-ban készült kéziratos graduál. ItK 1962, 477.) Ez az adat összeegyeztethető az unitárius egyháztörténetnek azzal a megjegyzésével is, hogy Thordai Máté sok éneket gyűjtött össze a graduál megékesítésére. („In adorationem Gradualis plurimos iste Hymnos contulit.” Hist. Eccl. I, X. cap. 6. sectio.)

Ettől az 1599-ben magát deáknak mondó Thordai Mátétól, az 1600-ban városi tisztségviselő-egyházfitól, az énekeket gyűjtő kántortól (?) meg kell különböztetnünk a tanverset író makói Tordai Mátét, akit szerzeménye teológiában jártas, feltehetőleg külföldi egyetemest is járt embernek mutat. 1596-ban sokkal inkább ez a személy, mint a deák vagy a még ifjabb Thordai Máté, írhatta a Jacobinus és művét dicsérfő latin distichonokat. További sorsukat, haláluk idejét sem egyiknek, sem másiknak nem ismerjük.

A Jacobinus történeti munkája elé írt ajánló sorok szövege a következő:

Clara Sigismundo sub Principe parta trophea,
 Agmina sint forti vt Turcica caesa manu.
 Exulto illustres Ianus sermone triumphos,
 Ingenij mirá dexteritate refert.
 Ingenium felix, et ab omni labe remotum,
 Quá modo scriptorum turba prophana scetet.
 Perge bonis auibus patriae felicia gentis
 Auspicia, et proprios condecorare lares.

Matthaeus Thordai
 (*Brevis enarratio* A4b.)

1.

Nyomatott kiadása: **Tordai Máté: Az Izraelnek egy Isteneről.** Kolozsvár 1632.
 — Nem önállóan jelent meg, hanem Toroczkaik Máté katekizmusához (*Az Keresztyeni Vdösséges Tudománnak értelme*) csatolva. A tanítóköltemény végén egy latin vers áll:

Una salus servire Deo est: haec gaudia sola
 Vera putes: quorum gloria finis erit,
 Gloria si dulcis, studeas virtute parare
 Quo labor est maior, gloria maior erit.

Nem tudjuk, hogy ennek ki a szerzője, Tordai Máté vagy Thordai János. A latin verset a 125. zsoltár követi. Ennek versfői miatt (THORDAJE) a kéziratot egyháztörténet ezt a zsoltárt Tordai Máté szerzeményének tartja 1595 tájáról. (EK péld. I, 122.) Valójában Thordai János Psalteriumának darabja, mellyel a kiadvány szerkesztője, Thordai János, a Toroczkai és Tordai Máté munkáját együttesen tartalmazó könyvet berekesztette.

A nótajelzésül adott ének dallamát nem ismerjük. (Lásd a 7. sz. alatt közölt énekhez és Thordai I. zsoltárához fűzött megjegyzést.)

A szerző nevét a versfők tartalmazzák: TORDAI MATE.

Tankölteményében Tordai Máté a bibliának Istenre, Jézus Krisztusra és a Szentlélekre vonatkozó passzusait szedte versekbe, mint ahogyan ezt Enyedi György tudományos jellegű, vaskos teológiai művében, az *Explicationes Locorum Veteris et Novi Testamenti*-ben tette, amely munkáját 1598-ban Toroczkai Máté Kolozsvárott nyomtatásban is megjelentette (RMK II, 281.).

Verses kompendiumában Tordai bizonyos válogatással és kiegészítéssel ugyanazokat a bibliai helyeket csoportosította logikus tárgyalási rendben.

Leghosszabban foglalkozik az I. részben az Atyáról szóló tudnivalókkal (1–46. vsz.). Ennek a résznek az anyagát legnagyobb részét megtaláljuk Enyedi könyvének 1–46. levelein. Néha a megszövegezés, a szavak és fordulatok is rá emlékeztetnek. Ennek a körülménynek olyankor van jelentősége, amikor a fogalmazás hasonlósága csak Enyedi könyve és Tordai éneke között állapítható meg. Pl. az Ábrahámot felkereső három angyal közül

„..... az egyik Ábrahám szavára
Meg marada hogy kéré ott az vacsorára,
Az kettei el méne alá Sodomára,
Annak el vesztésére” (125–8. sorok.),

akárcsak Enyedinél: „Vnus enim illorum mansit cum Abrahamo, reliqui duo ierunt Sodomam, ad euertendum illam” (29.). Ahogyan Enyedi könyve a Mózes I. könyve 32. fejezet 24. verséről szóló fejezetében fejtegeti, hogy Jákcbbal nem a Fiúisten, hanem angyal tusakodott, Isten már azért sem tehetett ilyent, mert illetlen lett volna hozzá („Quae quam indigna, et inconuenientia, Deo sint aeterno” — 37. l.), hogy alulmaradjon, ugyanezt írja Tordai, csak röviden, egy strófában (35. vsz.). Mindkettőjük szerint Mózesnek a csipkebokorban nem az Atyaisten jelent meg, hanem egy angyal. Az ilyen stílusú egyezések, mint pl. Tordai 21. sorában „*ide néz az . . .*” — Enyedinél: „*Respicit enim Moses ad ea . . .*” (35.), Tordai: 178. sor: „*Bolondság teremtőket belőlle faragni*” — Enyedinél: „*Sed istis nugis et ineptijs ommissis . . .*” (46.) — szintén arra vallanak, hogy Tordai használta az *Explicatio*-kat.

A *De Iesu Christo* címet viselő II. részben is találunk tartalmi, eszmei rokonságot. Pl. a 64–71. versszakok tanítása az első és a második teremtésről megtalálható az *Explicatio*-knak a Pál apostoltól a Kolosszeiekhez írt levél 1, 15. versről szóló fejezetében (336–355.); a 68–69. strófák mögött az egyező bizonyítékokon túlmenőleg szövegileg is ott csengenek Enyedi szavai: „De hominum inter se reconciliatione, per Christum facta . . . res est notissima et apud Paulum frequenter repetita ad Ephes. 2, 14.” (353.); „ubi dicitur Christus ante omnes (vel omnia) esse: hoc non ad tempus, sed ad dignitatem referendum esse, cum ex sequentibus liquidissime apparet tum ex alijsque scripturae locis. Sic Baptista Christum ante se factum, et super omnes esse affirmat. Quanquam in noua creatione, etiam tempore, omnes praecedat Christum” (355.). Ami azonban Enyedinél egy fejezet, (pl. a 105–7. leveleken a Máté 16,16-ról szóló caput), Tordainál néha mindössze egy-két vagy egyetlen sor (350. sor).

A *De Spiritu Sancto* című III. rész Tordai énekének legrövidebb szakasza (89–97. vsz.). Szövegszerű egyezéseket itt csak keveset találunk, mivel Tordai 7 strófán át azzal foglalkozik, minek nevezték a Szentlelket a bibliában.

Mínthogy Tordai Máté Enyedi művétől sugallva írta meg antitrinitárius propagandaénekét, ez a körülmény tankölteményének keletkezési idejét az *Explicationes* létre jötté utánra lokalizálja. Lehetséges, hogy kéziratban olvasta a könyvet. Ha csak nyomtatásban, akkor tanversét 1598 után, a századfordulón szerezte.

Az unitárius egyháztörténet szerint Tordai Máté szerzeményét kinyomtatta Kolozsvárott a Heltai-nyomdában (EK péld. I, 105.). Az éneknek azonban csak egyetlen, az 1632-es kiadását ismerjük.

5 O törvény alatt való szenteknek vallását — az ószövetségben élt próféták vallomását

24 minden föld szegében = a föld minden részében

52 Ignatius — Antiochia püspöke, 110 körül halt meg. Tordai szerint álmában ő találta ki a háromság nevét. A *De falsa et vera unius Dei . . . cognitione* Gyulafehérvár 1568. DIIa jelzetű levele azt mondja róla, hogy az ő idejében egyes görög filozófusok terjesztették azt a tanítást, hogy Krisztus egyszersmind az Atya, Fiú és Szentlélek; ezeket a tanításokat éppen Ignác támadta. Dávid Ferenc: *Rövid Magyarázat*-jában (Gyulafehérvár 1567.) írja róla: „Az Ignatius es Antitheusnak nevezte (ti. a pápát) miért hogy az egy felseges Atia Istentől, hármos, auagy három személyü Istent csinalt.” (EIIa. levél.)

97 Schaddai = El Sáddáj = mindenható Isten (vö. Móz. I. 17, 1.)

160 Szent István — István, az első vértanú: bizonyágtételét lásd Ap. Csel. 7, 30.

282 Az második Adamban = Krisztusban

340 Az Arius tanítását elítélő, Jézusnak az Atyával egylényegűségét kimondó 325-i niceai zsinatot az antitrinitárius írások (*De falsa et vera . . .*, Enyedi) 328-ra teszik.

346 imádando azon ki az atya — imádandó, ugyanaz, aki az atya (A 345. sor *ugymond*-ja mutatja, hogy ez a pápa vallása!)

381—382 A harmadik isteni személyről, a Szentlélekről szóló tant 481-ben a konstantinápolyi zsinaton iktatták be a korábbi niceai hitvallásba.

387 Madar képpen — A Szentlelket galamb képében ábrázolták.

EGYHÁZI ÉNEKEK

Sorozatunk I. kötetének előszavában, valamint a jelen kötet előszavában ismertettük a Régi Magyar Költők Tára XVII. századi sorozatának eredeti, illetőleg részben módosult tervét. Eszerint a század első felének egyházi énekköltészete a különböző vallásfelekezetek szerint felosztva kerül közlésre. Ez azonban nem jelenti azt, mintha egy irodalomtörténeti szempontú felosztást vallástörténeti vagy teológiai osztályozással helyettesítettünk volna. A jelen kötetben közzétett unitárius, valamint a következő kötetben megjelenő szombatos énekköltészet nemcsak felekezetileg, hanem irodalomtörténetileg is elválik a század költészetének többi ágától. Nincs itt hely arra, hogy ennek a ténynek a szoros értelemben vett irodalomtörténeti (stílusban, forrásorientációban stb. megmutató) jellegzetességeit elemezzük. Arra azonban rá kell mutatnunk, hogy az elkülönülés területileg igen erős (a kötetünkben közzétett szövegek kivétel nélkül erdélyi eredetűek), továbbá, hogy az unitárius énekköltészet kéziratossága és nyomtatott leltérei a többiél elég határozottan elváló, önmagukban zárt forráscsoportot alkotnak. Ez is, mint fontos gyakorlati érv, azt sugallta, hogy az unitáriusok énekköltészetéből önálló kötetet rendezünk sajtó alá; sokkal egyszerűbb ily módon a források összefoglaló ismertetése. Mielőtt azonban erre rátérnénk, szükséges, hogy áttekintsük az unitárius egyházi énekköltészet és más költészeti ágak érintkezési pontjait.

A legszorosabb kapcsolat az unitárius és református egyházi énekköltészet között van. Ez a kapcsolat elég egyoldalú; csak arról van szó, hogy az unitáriusok énekkészlete többségében a reformátusok XVI. századi énekeiből került ki. Az énekanyag ellenkező irányú áramlásáról alig vannak adatok; mindössze néhány unitárius szöveg bukkan fel alkalmilag egy-egy református énekeskönyvben. (Lásd kötetünk 4, 47. és 50. sz. darabjait.) — A kálvinista szövegeket az unitáriusok oly módon vették át, hogy a szerintük dogmatikai szempontból kifogásolható strófákat elhagyták vagy átalakították. Eljárásukat legjobban a kortárs Melotai Nyilas István szavaival jellemezhetjük: „Egy Isteni dicsőítést nem tudtok szerezni, hanem az mieinket ragadgyatok elő, és azokat szentseg-tőreskepen meg vesztegetitek. Mert valahol az Fiat es az Szent Lelket segitsegre hiyjuk, es az szent Haromsagot dicsirjuk, nem csak ki törlitek es mázollyatok onnan az egész Keresztyensagnek gyalazattyara, de ugyan nagy szem latomast valo szentseg-tőressel az Istennek nagy boszszusagara tiszteleti által szent nevenek karomlasara el lopogattyatok, es az Christust mint egy uy Bálvánt: az Szent Lelket mint párához hasonló mennyei erőt: az Szent Haromsagot, mint emberi talalmányt, es három fejú fene vadat, nem tisztelitek. El az Isten, nagyot erdemletek az egész Keresztyensagtúl, hogy az ő tülök szerzetetet Isteni dicsireteket megh vesztegetitek.” (*Speculum Trinitatis*. Debrecen 1622. RMK I, 521. 9–10.) A Melotai Nyilas István által elmondottak alapján egy sor énekről kétségtelen bizonyossággal eldönthető, hogy azok — noha első alkalommal unitárius forrásokban bukkannak fel — eredetileg kálvinista szerzemények. Néhány énekszöveg esetében azonban — nem lévén bennük dogmatikailag kényes szövegrész — nem tudunk teljes biztonsággal dönteni az eredet kérdéséről; lehetséges, hogy ezek között is akad kálvinista szerzetésű darab.

Különösen gyanúsak az olyan énekek, amelyeknek változatai erdélyi katolikus gyűjteményekben is felbukkannak. (27, 37, 46, 49. sz.) Mivel a katolikusok is átvettek kálvinista szövegeket, ezekben az esetekben elképzelhető, hogy az unitárius és katolikus verzió valamilyen elvesztett kálvinista forrásra megy vissza. E szövegeket végül mégsem minősítettük kálvinistáknak, mert erdélyi katolikus gyűjteményekbe kétségtelenül unitá-

rius szövegek: Thordai-zsoltárok is bekerültek, tehát az énekek vándorlásának ez az egyébként elég sajátos, unitárius → katolikus iránya elvileg nincsen kizárva.

Aránylag kevés az érintkezési pont az unitárius és a szombatos énekköltészet között. Bár az unitárius Bogáti Fazekas zsolttárai főleg szombatos kéziratokban maradtak fenn, a kötetünkben közzétett énekek közül csak igen kevés található meg szombatos kódexekben (21, 35, 47. sz.), azok is a kódexek vegyes énekesportjaiban, egyéb nem szombatos énekek társaságában. Az unitárius források énekei közül pedig mindössze egyet minősítettünk szombatosnak. Ez a tény azt mutatja, hogy a kötetünkben közölt énekek a szombatos szekta különválása után keletkeztek.

Végül még egy elhatárolást kell tennünk. Kötetünkben nem kerül szükségképpen közlésre valamennyi unitárius szerző vallásos éneke. Sorozatunkban már eddig is különbséget tettünk az egyházi énekköltészet és az egyéni vallásosság költői termékei között. E két énektípus igen határozottan elkülönül egymástól stílusban és alkalomhoz való viszonyában, annyira, hogy az egyéni kegyesség termékei tipológiailag közelebb állnak például egy szerelmi énekhez, mint mondjuk egy himnuszhoz. A források szempontjából is meglehetősen következetességgel válik el a vallásos ének egyéni típusa. Kéziratok esetében ez a típus a magánhasználatra, egyéni kedvtelésből összeírt kötetekben jelenik meg, melyek vegyes énekanyagot tartalmaznak alkalmi sorrendben. A másik fajta kézirat anyaga körülhatároltabb, az énekanyag sorrendje vagy legalábbis a kötet szerkezete megszabott, és többnyire megrendelésre készültek. Nyomtatványok esetében legtöbbször már a nyomtatvány címe jelzi, hogy nem hivatalos, hanem magánhasználatra készült kiadvánnyal van dolgunk. (Pl.: *Imadságos es enekes, kézbe hordozo Konyvetske. Mellyet naponként minden rendbéli Keresztyen ember olvasgathat.*) Ezek énekanyaga — hasonlóan a megfelelő kézirat-típuséhoz — alkalmilag összeszedett és esetleges sorrendű, szemben a hivatalos egyházi énekeskönyvek kötött szerkezetével. Az efféle forrásokban felbukkanó, egyéni hangú vallásos énekeket — függetlenül szerzőik felekezeti hovatartozásától — sorozatunk kronológiai rendben haladó kötetekben közöltük, illetőleg fogjuk majd közölni, a vegyes tárgyú (történeti stb.) énekek között. Így a *Vasady-kódex*, melyről DEBRECZY SÁNDOR meggyőzően bizonyította, hogy összeírója unitárius volt (KerMagv 1940, 247—250.), már sorozatunk I. kötetében feldolgozásra került, és azt az egy vallásos éneket, mely csak ebben a kódexben található, 115. sz. alatt már közöltük. Kolozsvárott 1623-ban unitárius kezdeményezésből megjelent egy egyéni használatra szánt énekeskönyv. (RMK I, 529. A címlap nélküli kötet elveszett, de anyaga megtalálható a Kolozsvárott 1700-ban megjelent 2. kiadásban: RMK I, 1558. Ennek címét idéztük fentebb.) E kiadvány egyetlen csak itt felbukkanó éneke (egy bizonyos Hegedűs Menyhárt szerzeménye), valamint a 2. kiadás egy 1622-re keltezett darabja az 1620-as évek költészetét bemutató kötetre marad.

A jelen kötetben közzétett énekanyag forrásai tehát egy jól körülhatárolható, zárt csoportot alkotnak. A következőkben a 2—52. sz. énekek lelőhelyeiről adunk összefoglaló tájékoztatást.

A nyomtatott unitárius énekeskönyvek

Az unitárius énekeskönyvek legelső tudományos rendszerezése a kéziratos egyháztörténet I. kötetének „De Restitutione externi cultus specificae de Hymnis, Psalmis seu cantibus Divinis Restitutis” című, Uzoni Fosztó István tollából származó XIV. fejezetében található. A 21—46. §-ig részletes felsorolását kapjuk mindannak, amit a szerző a XVIII. század utolsó harmadában az unitárius énekeskönyv-kiadásokról tudott vagy tudni vélt. Szerinte az első magyar nyelvű nyomtatott unitárius énekeskönyv Dávid Ferenc korában jelent meg. „Me puero — írja — primae Editionis sub Francisco Davide editae Exemplar vidi, in manibus tractavi, apud Viduam egregii quondam Stephani Takáts Claudiopolitani; qui Genitores fuerant Excellentissimi Medici Domi Stephani Kolosvari; et uxoris Clarissimi Domini Johannis Takáts et Generosi Dionysii Joo Thori sociae in Kolosvar. Sed jam hodie illius Editionis nullum exemplar invenire potui hactenus.” (I. 640.)

E gyermekkorában látott kötet leírását természetesen nem adhatta. Az egyháztörténet írásakor példányt csak az 1627—30 körül megjelent énekeskönyvből látott (RMK I, 1586.), mely szerint megjelent „. . . post A. 1603. quia Matthaeus Toroczka cum Paulo Göts per Bastam in exilium pulsus hoc Anno fuerant, ob Cultus Divini Reformationem, in quo exilio composuit Matthaeus Toroczka ex Psal. 88. illam Cantionem, cui Nominis initialia praemissa sunt M. T. Budostában sz: D. P. p. 272.” (Uo. 644.; lásd a 29. sz. ének jegyzeteit.)

ARANYOSRÁKOSI SZÉKELY SÁNDOR — Uzoni Fosztó adataira támaszkodva — úgy véli, hogy erme „Dávid Ferencz, és segéd társai által készített és rendszeresített ének gyűjtemény” 1570 táján, Kolozsvárott, Heltai nyomdájában jelent meg. Majd így folytatja: „Ezen gyűjtemény másodsor, vagy tám harmadsor, mivel a' kiadás' ideje nem mindig tétetett fel, kiadatott 1605 vagy 1607. Thoroczka Máté püspök' évszakában, több dolgozatokkal bővítve . . .”, negyedik kiadása pedig — folytatja — 1697-ben, az ötödik 1749-ben, a hatodik 1837-ben jelent meg. (Unitária vallás' története Erdélyben. Kolozsvár 1839. 69—72.)

VÁRFALVI NAGY JÁNOS hasonlóképpen fenntartások nélkül elfogadta Uzoni Fosztó közlését és az RMK I, 1586. sz. énekeskönyvet ő is 1605—7 tájára keltezte. Ő azonban már ismerte az RMK I, 342. sz. énekeskönyv egyik példányát Jakab Elek könyvtárából, s mivel nyilvánvaló volt, hogy ez a kiadás korábbi, mint az RMK I, 1586. számú, arra következtetett, hogy Jakab Elek csonka-példánya azonos a Dávid Ferenc-féle énekeskönyvvel. (Az unitáriusok énekeskönyveiről. KerMagv 1871, 93—126.) SZABÓ KÁROLY aztán az ő eredményeit elfogadva írta le a könyvészetében a két kiadást.

KANYARÓ FERENC tanulmánya (A legrégebb unitárius énekeskönyvekről. MKsz 1895, 321—332.) kísérelte meg felülvizsgálni azt az addig minden kutató által elfogadott feltevést, hogy az általunk ismert legrégebb unitárius énekeskönyv Dávid Ferenc korában jelent meg. Eredményei nagyrészt ma is helytállóak. Véggkövetkeztetése: a kötet 1605—7 táján jelent meg. (Érveiről alább, az énekeskönyv ismertetésénél részletesen szólunk.) Az unitárius énekeskönyv következő kiadásának megjelenését 1627—30 közé helyezte.

A Dávid Ferenc-féle énekeskönyv azonban tovább kísértett a szakirodalomban. Maga KANYARÓ egy későbbi cikkében (A Batthyányi-kódex mint unitárius graduál. EPhK 1907, 897—911.) még csak sejtette, majd egy évvel később (KerMagv 1908, 271.) nyíltan kimondta, hogy a Dávid-féle énekeskönyv anyaga a Batthyányi-kódexével volt azonos. SZTRIPSZKY HIADOR meg egy XVI. századi, magyarból fordított román nyelvű énekeskönyv-töredékről, az ún. Todoreszku-töredékről állította, hogy az a Dávid-féle énekeskönyv fordítása. Elég azonban egy pillantást vetni a Todoreszku-töredék énekeire (illetőleg eredetijükre), hogy e vélemény képtelenségét megállapíthassuk; a szövegek tele vannak trinitárius kijelentésekkel. (Pl. „Hitvel bizunk egy Istenben, kit hiszünk három személyben . . . Aki akar üdvözülni, kell Istenről így érteni, őt állapotban egynek hinni, három személyben tisztelni.”) Sztripszky kiadványának még a címe is ellentmond annak, amit a szövegben állít. (Szegedi Gergely énekeskönyve XVI. századbéli román fordításban. Bp. 1911. — Az unitárius eredetről Sztripszky a 134. lapon szól, az idézett szövegrészeket a 155. lapról vettük.)

BORBÉLY ISTVÁN (A legrégebb unitárius templomi énekeskönyvek. EPhK 1913, 170—180.) megcáfolta Kanyaró és Sztripszky feltételezéseit, ugyanakkor azonban azt a kijelentést tette, hogy a magyar unitáriusok legelső templomi énekeskönyve a váradi 1566-i énekeskönyv volt. A kötetet nyilván nem forgatta, különben azonnal észrevette volna, hogy a Szentháromságot emlegető záróstrófák és számos más trinitárius szövegrész kizárják e feltevés lehetőségét. Azóta megállapították, hogy az énekeskönyv szerkesztője Literatus Ferenc, Melius sógora volt. (S. SZABÓ JÓZSEF: Ki volt az 1566-ik évi váradi énekeskönyv emendátora? DebrSz 1929, 350—1. Vö. ProtSz 1910, 281.)

PIRNÁT ANTAL, az unitáriusok ideológiájának alapos ismerője, CSOMASZ TÓTH KÁLMÁN munkájáról (A XVI. század magyar dallamai. Bp. 1958.) szóló opponensi véleményében (kéziratban) meggyőzően és a kutatás jelenlegi állása szerint perdöntően bizonyítja, hogy Dávid Ferenc korában az unitáriusoknak nyomtatott énekeskönyvük nem lehetett, még kevésbé lehetett annak szerkesztője Dávid Ferenc. Pirnát előjáróban megállapítja, hogy az egyháztörténeti kézirat azon megállapítása, mely szerint az első unitárius énekeskönyvet Dávid Ferenc szerkesztette, csak igen nagy fenntartásokkal fogadható el. Dávid Ferenc ugyanis a *Rövid magyarázat*-ban és a *De falsa et vera unius Dei cognitioe libri duo* című munkájában ismerteti azokat az újításokat, melyeket az úrvacsora tanában és ezzel összefüggésben az istentisztelet rendjében is 1550-től az erdélyi magyar gyülekezetekben végrehajtottak. Ezeket az újításokat ekkor (1567) Dávid Ferenc teljesen lezártaknak tekinti. Ezt bizonyítják többek között befejező szavai: „Így jutottunk azért az Ur vacsorájának és az keresztségnek igaz értelmére, minek utána minden ördögi hamis találmányok leestének, melyeket ő (ti. az ördög) az Urnak oltári környül plántált volt. Nem szükség immár azoknak megtisztításában többet munkálkodnunk, hanem csak mi magunkban, hogy az Antikrisztusnak minden rütságos szemetit kigyomláljuk az mi szívünkben.” Nyilvánvaló, hogy 1567/68-ban Dávid Ferenc az istentisztelet és a szertartások rendjében minden további változtatást elvetendőnek, károsnak tart, mert ez fontosabb dolgokról terelné el a figyelmet. Szinte lehetetlen — mondja Pirnát —, hogy erme erősen konzervatív liturgiai álláspont kialakításával egyidőben kísérletet tenne az erdélyi

magyar protestáns gyülekezetek által addig használt gyűjteményektől lényegesen eltérő új énekeskönyv elfogadtatására. Később meg, 1571—1579 között, az erdélyi antitrinitarizmusban felülkerekedett az a teljesen racionális irányzat, amely minden kötött istentiszteleti formát elvetett. Nem ismerjük ugyan véleményüket a templomi éneklésről, de arról vannak adatok, hogy a vasárnap megünneplését, az összes szentséget és imaszöveget (még a Miatyánkot is) elvetették. Ebben a légkörben semmi esetre sem jöhetett létre egy liturgikus énekgyűjtemény igénye. (PIRNÁT i. m.)

Csak a XVI. század utolsó évtizedeiből vannak arra adatok, hogy az unitáriusok saját kiadású nyomtatott énekeskönyvet, illetőleg saját szerkesztésű kéziratos liturgikus énekeskönyveket használtak. Ami a nyomtatványt illeti, erről Enyedi György egyik prédikációjából értesülünk, melyet feltehetőleg a 90-es években írt: „Am mostan az könyvnyomtató egynéhány szép dicséreteket külön kinyomtatott, az imátságokkal edgyütt, kikkel mostan szoktunk élni. Sokan vadnak az hallgatók közül, kik írást értnek, egy néhány pénzeket ne szánnják, vegyenek benne és velünk edgyütt énekelljenek és imátkozzanak az Urnak.” (A prédikációknak a sárospataki főiskolai könyvtárban őrzött másolatából kiad. KANYARÓ, KerMagv 1898, 56—7., az egész prédikáció: KerMagv 1900, 36—40.) A kötet tartalmáról nem sokat tudhatunk meg ebből az idézetből, inkább csak negatívumokat állapíthatunk meg. Kanyaró a kötetet az 1623-i kis énekeskönyvvel azonosítja (RMK I, 529.), szerinte Várfalvi Kósa János adta ki. Az 1623-i énekeskönyv azonban túlnyomó többségben magánajátosságra, tehát nem templomi éneklésre szánt darabokat tartalmaz, mégpedig részben a XVII. század első évtizedeiben keletkezett darabokat. Az Enyedi által említett kötet tartalma tehát semmiképpen nem lehet vele azonos. Azt a lehetőséget, hogy itt a legkorábbi fennmaradt unitárius énekeskönyvről (RMK I, 342.) van szó, nemcsak az zárja ki, hogy az énekeskönyv (mint alább látni fogjuk) aligha jelenhetett meg a XVI. században, hanem az a körülmény is, hogy Enyedi a „külön kinyomtatott” kifejezést használja. Ez pedig arra utal, hogy az általa említett kiadvány csak válogatás volt, nyilván azért, hogy a szegényebb hívek is „egy néhány pénzen” megvehessék. Hogy a válogatás miből történt, azt alig sejthetjük. Szinte teljesen valószínűtlen, hogy az unitáriusoknak már a XVI. század 90-es éveiben egy terjedelmesebb nyomtatott énekeskönyvük lett volna; inkább arra gondolhatunk, hogy az Enyedi által említett kis kötet a közkézen forgó református énekeskönyvekből kiszedegetett darabokat tartalmazta.

Toroczkai Máté graduálja

Az istentiszteleti szövegek hivatalos gyűjteményét azok a kéziratos graduálok tartalmazhatták, melyekről a kolozsvári városi számadáskönyvek emlékeznek meg 1599—1602 között több ízben is. (SZABÓ T. ATTILA: Kéziratos énekeskönyveink és verses kézirataink a XVI—XIX. században. Zilah 1934. 28, 95; HERPEI JÁNOS: Adatok régi magyar versekről. Egy 1600-ban készült kéziratos graduál. ItK 1962, 477—8.) Ezek egyike lehetett, vagy legalábbis ebbe a kézirat-családba tartozhatott az a graduál is, melyet Toroczkai Máté számára másoltak 1601-ben. Ez a kézirat is elveszett, de Uzoni Fosztó még látta, tanulmányozta, és egyháztörténeti műve idézett fejezetek 23. és 24. §-ában részletes leírását adta. (A leírást közli JAKAB ELEK, MKsz 1882, 65—70. Említik a kézirat énekeskönyvek könyvészetei is: ERDÉLYI PÁL, MKsz 1899, 252., SZABÓ T. ATTILA i. m. I, 177. sz. — STOLL kihagyta a részletesen leírt kéziratok közül, mint olyan kéziratot, melyet csak hírből ismerünk és tartalmáról semmit sem tudunk, pedig Toroczkai Máté graduálja egyike a legrészletesebben leírt — elveszett — kéziratoknak.) Uzoni Fosztó szerint a díszes kiállítású kódex kötéstábláján többek között az „M + T” betűk, majd az „A + D + 1 + 6 + 0 + 1” évszám volt préselve. A névbetűt Uzoni Fosztó *Matthaeus Toroczkai*-nak oldja fel, ami egészen valószínű. (Vö. a 29. sz. ének jegyzeteivel.) Eszerint a kódex Toroczkai Máté számára készült, éppen püspökké választása évében. 1601-ben. A szövegeket két ismeretlen másoló írta le, akik azonban csak a másolás hónapját és napját jegyezték be a kötetbe két ízben is (aug. 7. és nov. 20.), évét nem. Valószínűnek tarthatjuk, hogy az előkelő kiállítású és Toroczkai Máté megrendelésére vagy számára ajándékkul készített kódex leírasi ideje nem későbbi a kötéstáblára nyomott évnel. Ez esetben a kézirat az unitáriusok XVI. századi énekyagáról nyújt tájékoztatást.

A graduál-rész szoros rokonságot mutat az első nyomtatott unitárius énekeskönyv: (RMK I, 342.) graduál-részeivel. E résznek természetesen csak a verses szövegeire vagyunk tekintettel, a prózaiakra (antiphonák, psalmusok stb.) nem. Toroczkai Máté graduálja a vasárnapi himnuszokkal (és az ehhez tartozó antiphonákkal) kezdődött, ezt tartalmazhatta az első unit. ék. elveszett eleje is. Hat himnusz-szövegről van szó, amelyek mind megta-

lálhatók a XVI. századi református graduálokban is. A vasárnapi himnuszok után három, ünnepekre való himnusz következik (a hozzájuk tartozó prózai szertartási szövegekkel), ez a rész már megvan a nyomtatványban is. (XXV—XXXI.) E három himnusz közül csak egynek a szövege („Istentől választott népek . . .”) van a reformátusoktól átvéve; a másik kettő a latin eredetinek lényegében új fordítása, melyekbe csak egyes kifejezések kerültek be a református verzióból. E himnuszfordítások később is kizárólag unitárius forrásokban fordulnak elő, valószínű tehát, hogy unitárius eredetűek. A graduálban ez után egy vegyes szövegcsoport van, a három szöveg közül csak egy verses: a reformátusoktól átvett „Mi hiszünk az egy Istenben . . .” A nyomtatványban az ennek megfelelő rész jóval hátrább került (XCVII—106.) és tetemesen kibővült, a bővülés azonban kizárólag ref. eredetű szövegekből áll. Toroczkaei graduáljából kimaradt a nyomtatvány XXXVII—XLVI. lapjain található rész („Hymni de creatione primi diei”), mely a Batthyány-graduáltól kezdve törzsanyaga a református graduálokban is. Mind a kéziratban, mind a nyomtatványban a graduál-rész végén a verses invocatiók csoportja áll; az előbbiben öt, az utóbbiban hat darab. Közülük kettő ninesen meg a XVI. századi ref. forrásokban („Világosságoknak szent atyja . . .” „Jer mi kérjük a mi atyánkat . . .”) s később is az unitárius gyűjtemények állandó darabjai. Okunk van tehát feltételezni, hogy eredetileg is unit. használatra készültek. — A Toroczkaei-graduál dicséret-anyaga jóval szegényebb, mint a nyomtatványé; Uzoni Fosztó mindössze 22 kezdősort sorol fel. Ennek egyik oka az, hogy a kéziratból itt több levél ki volt vágva, Uzoni Fosztó szerint közbül 4, a végén pedig 20 levél. A 22 ének megvan a nyomtatványban is, egynek a kivételével. („Az örök élet mi légyen . . .”) Kimaradását az magyarázza, hogy ez halotti ének, a nyomtatvány pedig halotti énekeket egyáltalában nem tartalmaz. (Az unitárius halotti énekek problémájáról később, az 536. lapon szólnunk.) A Toroczkaei-graduál 22 éneke közül 15 van meg korábbi protestáns nyomtatványokban, 4 ének Bogáti-féle zsolttár, 3 ének szövege elsőnek itt bukkan fel. E három ének közül is egy („Jövel légy velünk Úristen . . .”) minden bizonnyal átvétel a reformátusoktól, mert benne van a csaknem kizárólag XVI. századi anyagot tartalmazó 1616-i debreceni énekeskönyvben. Két ének marad tehát („Dicséretet mondjunk a nagy Úristennek . . .” „Kérlek keresztyén ember, hallgasd meg a jókat . . .”), mely kizárólag unitárius forrásokban fordul elő s így feltételezhető, hogy unitárius eredetű. Hogy az elveszett 24 levélen miféle szövegek lehettek, azt csak sejtethetjük; a dicséretek sorrendje ugyanis egészen más, mint a nyomtatványban. Nagyon valószínű, hogy a nyomtatvány énekanyagából tartalmazott egy részt a Toroczkaei-graduál, a nyomtatvány teljes anyagát azonban semmiképpen sem, mert a kivágott 24 levélen ez aligha férhetett el. Mivel a négy Bogáti-zsolttár a kézirat végén, egy csomóban foglal helyet, lehetséges, hogy ezeket további Bogáti-zsolttárok követték.

Összesen hat unitárius eredetű énekszöveg van tehát, mely a Toroczkaei-graduál alapján valószínűleg még a XVI. századból való. Mégsem hagyjuk ki kötetünkben, mert ezeknek az aránylag csekély terjedelmű szövegeknek a közlésével elértük azt, hogy a kutató az összes unitárius egyházi énekszöveget együtt találja a kezdetektől kb. 1630-ig. Mivel azonban a Toroczkaei-graduálbeli szövegeiket nem ismerjük, e hat éneket is az első nyomtatott unitárius énekeskönyv alapján, annak sorrendjét követve közöljük. (Kötetünkben a 2—5, 25. és 28. sz. ének.)

Az első nyomtatott unitárius énekeskönyv

E kiadványból két példány maradt fenn. Az egyik Jakab Elek könyvtárával a székelykeresztúri unitárius gimnázium könyvtárába, majd onnan a marosvásárhelyi Teleki-könyvtárba került, a másik a marosvásárhelyi református kollégium (jelenleg Bolyai-könyvtár) tulajdona. (KerMagv 1891, 344—5.) Sajátos módon mindkét példány eleje és vége egyformán csonka: a XXV. lappal kezdődik és az 560. lappal szakad meg. (A kötet lapjai C-ig római, 101-től arab számokkal vannak jelölve.) A Teleki-könyvtárbeli példányból közben hiányzik a 117—8, 165—6, 221—2, 429—454. és 553—4. lap, a másikból pedig a 211—2. és 551—4. lap, a két példány tehát egymást részben kiegészíti. A MTAK mikrofilmtárában csak a Teleki-példány felvétele van meg. Néhány általunk kiadott szövegrész, mely e példányból hiányzik, a Bolyai-példányban viszont megvan, Keserű Bálint volt szíves számunkra lemásolni.

Láttuk, hogy ezt a nyomtatványt sokáig Dávid Ferenc idejében megjelentnek gondolták s ezt a feltevést elsőnek KANYARÓ (MKsz 1895, 321—332.) cáfolta meg. Elfogadható érvei: 1. A tisznel több Bogáti-zsolttár a mű megjelenését eleve 1584 utánra tolja. 2. A „Pusztában zsidókat . . .” kezdetű Balassi-ének előfordulása azt mutatja, hogy nem jelenhetett meg 1589 előtt. E két érvehhez továbbiakat is hozzátehetünk.

Balassi „Adj már csendességet . . .” kezdetű éneke is megvan a kötetben, tehát a terminus postquem: 1591. A kötet ezenkívül két olyan református éneket is tartalmaz, melyek tudomásunk szerint első ízben a debreceni 1602-i énekeskönyvben jelentek meg. (356: „Ilyen fogadást tón a szent Dávid . . .” 510: „Mostan úristen hozzád kiáltunk keserűségünkben . . .”) Feltételezhető tehát, hogy az unitárius nyomtatványba ebből a debreceni kiadványból került be ez a két szöveg. A kötet keletkezéséhez a legfontosabb fogódzó az 504—8. lapon található zsoltárparafraízis, melyet Toroczka Máté szerzett, valószínűleg 1603-ban. (Lásd a 29. sz. ének jegyzeteit.) Mivel az unitárius egyház Booskai fejedelemsége alatt jutott ismét viszonylag rendezettebb körülmények közé, az énekeskönyv megjelenését Kanyaróval 1605—7 tájára tehetjük. A megjelenés helye csak Kolozsvár lehet, mert az unitáriusoknak csak ott volt működő nyomdájuk. KANYARÓ később — minden külön indokolás nélkül — a kötet megjelenését 1610-re tette. (EPHK 1907, 910; KerMagy 1908, 271.) Nyilván feltűnt neki, hogy Kolozsvárott 1601—1610 között magyar nyelvű könyv egyáltalán nem jelent meg, s Petki János munkájának 1610-i megjelenése (RMK I, 423.) után is évekig nincs jele a nyomda működésének. A kötet keletzésének kétségtelenül nagy gyengéje, hogy a kolozsvári nyomda a XVII. század elején nagyon le hanyatlott állapotban volt s csak 1616-ban lendült fel ismét, amikor Makai Nyírő János külföldi tanulmányútjáról visszatérve új betűket öntött. (TÓTH KÁLMÁN: Könyvnyomtató Makai Nyírő János deák. Kelemen-eml. Kolozsvár 1957. 587—592.) Ilyen körülmények között szinte hihetetlennek tűnik, hogy a nyomda egy meglehetősen terjedelmes énekeskönyv kiadására vállalkozott. Az eset azonban nem példátlan; analógiaként felhozhatjuk, hogy a kolozsvári nyomda XVII. századi történetének egy másik hanyatló korszakában, az 1650-es években ugyanez történt. „Ugyanis 1655-től kezdődőleg éppen csak tudunk [a nyomda] lételéről, s így szinte elsodálkozunk, mikor *In exequijs defunctorum canendae. Halotti Temetéskorra való Énekek* című könyvön mégis a következő nyomdai jelzést találjuk: *Colosvarban, Nyomtatott Helthus Gáspár Műhelyében 1660. esztend.,* kolofonjával pedig: *Apud Johannem Ravium impressit Georgius Abrugi 1660.*” (HEREPEI JÁNOS: A Heltai-nyomda sorsa. MKSz 1957, 58.) Az énekeskönyv mindenesetre rendkívül elhasznált, kopott betűkkel van nyomtatva, emiatt aztán a nyomás néhol annyira elmosódott, hogy gondot okozott néhány szó elolvasása. Ráílik Ötvös András 1615-i levelének ez a passzusa „ . . . az betukben nagy fogiatkoszasok vadnak, mert regiek es igen meg koptak.” (TÓTH KÁLMÁN: i. m. 605.) Addig, míg az erdélyi kutatók a Heltai-nyomda e kritikus korszakáról újabb adatokat nem publikálnak, a kérdésről többet nem mondhatunk és meg kell maradnunk az első nyomtatott unitárius énekeskönyv 1605—7-re való keletzése mellett.

A kötet anyaga négy részre oszlik:

XXV—115: Graduál-rész.

115—194: „Az Fő Innepekre való Enekek.” (28 db.)

194—427: „Az David Soltarabol bizonyos Enekek notajokra ki szedegetet Psalmusok követköznek.” (65 db.)

428—560: „Szep külömb külömb aitasos dicziretek következnek.” (53 db.)

A szoros értelemben vett szertartási szövegeket tartalmazó graduál-rész anyagáról fentebb, Toroczka Máté graduálja kapcsán szoltunk; az ott elmondottak értelmében e részből két himnusz és két invocatio kerül kötetünkben közlésre. (2—5. sz.)

A következő énekesoport (115—194.) 28 énekszöveget tartalmaz a hagyományos sorrendben: előbb a karácsonytól pünkösdig terjedő ünnepek énekeit, majd három-három éneket a Miatyánkról illetőleg a Tízparancsolatról. 25 ének már a XVI. századi ref. énekeskönyvekben is megtalálható, 3 ének szövege jelenik meg itt először. Közöttük van egy „Nagy Pentekre” való (142—9: „A mi urunk Jézus Krisztus mint szenvedé miéretünk . . .”), amelyik minden bizonnyal református eredetű, mert benne van a szinte kizárólag XVI. századi anyagot tartalmazó 1616-i debreceni énekeskönyvben is. (99a—101a) Ez utóbbi variáns korábbi voltát az is bizonyítja, hogy itt az ének teljesebb címmel szerepel. („Nagy pentekre való enek. Melyben vagyon az Christus kinszenvedesenek Historiaja, Nemetből magyarra fordittatot.”) Két unitárius eredetű ének van tehát ebben a csoportban; az egyik egy karácsonyi ének, a másik a Tízparancsolat megverselése. (Kötetünkben a 6—7. sz. ének.)

A kiadvány harmadik énekesoportja (194—427.) 65 zsoltárt tartalmaz, a zsoltárok sorszámára szerint rendezve. 12 közülük Bogátié, 35 pedig megvan a XVI. századi énekeskönyvekben. A 34. zsoltár parafrázisa, versfőiben a Dóczy Zsuzsanna névvel, először ugyan itt jelenik meg (252—6: „Dicsérem az Urat minden időben . . .”), de a versfőkben megnevezett személy minden bizonnyal Thököly Sebestyén 1596-ban meghalt feleségével azonos. Az ének tehát kötetünkéből — és sorozatunkból — kimarad. Az énekesoport fennmaradó

17 zsoldárparafázisa kötetünkben 8—24. sz. alatt kerül közlésre. Ezek az énekek — a legutolsó, 24. sz. kivételével — igen szorosan kapcsolódnak együvé. A stílus azonossága, továbbá az a tény, hogy versfőik szövege a zsoldárok tartalmi megjelölését adja, arra engednek következtetni, hogy e zsoldárok szerzője egy és ugyanazon személy lehetett. Még szorosabb az összefüggés az első tíz darab (8—17. sz.) között; e zsoldárok a lengyel zsoldároskönyv — köztük Kochanowski — darabjainak az átdolgozásai, a lengyel eredetük nótájára.

A kiadvány negyedik, utolsó énekesoportja (428—560.) vegyes énekanyagot, köztük zsoldárokat is tartalmaz, szám szerint 53 darabot. Az énekek az 552. lapig a kezdősorok betűrendjében sorakoznak; ezután egy levél, vele egy énekszöveg hiányzik. Az 554—560. lapon levő négy ének nincsen beosztva az ABC-rendbe, tehát a kötet összeállítása után toldották az anyaghoz. Ebből arra is következtetni lehet, hogy a nyomtatványból itt csak kevés hiányozhat, sőt lehetséges, hogy az utolsó darab az 560. lapon éppen csak megkezdődő Balassi-ének („Adj már csendességet . . .”) volt. Az 53 énekszöveg közül 37-et találunk meg korábbi református kiadványokban. Ide számítjuk azt az éneket is, amelynek csak román fordítása található meg a Todoroszku-törökben. (446—7: „Dicséretetek az Urat minden nemzetségek . . .” A román változat Sztripszky idézett kiadványának 123. lapján található.) Láttuk, hogy a Todoroszku-török, illetőleg magyar eredetije nem tekinthető unitárius kiadványnak. A román török pontos megjelenési idejét nem tudjuk, minthogy azonban egy olyan könyvtáblából áztatták ki, amelyre az 1601-es évszám volt préselve s a kötetátláblán talált többi nyomtatvány Kolozsvárott 1564—1586 között jelent meg, kétségtelen, hogy a XVI. század utolsó évtizedeiben készült. — A fennmaradó 16 ének közül még 8-ról bizonyítható vagy legalábbis valószínűsíthető a XVI. századi nem unitárius eredet. Ezek az énekek a következők: 477—483: „Jövel légy velünk Uristen . . .” Megvolt Toroczka Máté graduáljában is, lásd az ott elmondottakat. — 434—8: „Bocsásd meg Uristen . . .” 533—5: „Pusztában zsidókat . . .” 560: „Adj már csendességet . . .” Balassi énekei. — 513—6: „Magas mennyben lakozó Isten . . .” (Kátai Mihály) 524—6: „Ó Istennek népei . . .” E két éneket az 1596 körüli *Alciatus toldalék*-ből kiad. VARJAS, Magyar Századok. Bp. 1948. 103, 106. — 438—440: „Csak tehozzád szent atyánk mi kiáltunk . . .” 541—4: „Tekints reánk Uristen, ne hagyj minket elvesznünk . . .” E két ének benne van a kétségtelenül XVI. századi *Boroszlói kézirat* 5b—6a. illetőleg 17b—18b. levelén. — A felsoroltakon kívül még egy ének szövegét hagyjuk ki kötetünkéből, a 447—8. lapon levő „Egy lélekkel mostan áldott hívek . . .” kezdetű. Ennek szövege unitárius forrásokban, valamint egy szombatos kódexben, *Kissoly-mosi Mátéfi János énekeskönyvé*-ben található. Versfője az ENOCH nevet adják. Magában a szövegben semmi olyasmi nincs, ami kizárná akár az unitárius, akár a szombatos eredetet. A kétségtelenül szombatos énekek szerzői között van egy Alvinczi Énok nevű, valószínű, hogy az „Egy lélekkel . . .” kezdetű ének is az övé. Ezért ez a szöveg sorozatunk következő kötetében, a szombatos énekek között kerül majd közlésre. — A fennmaradó 7 éneket, melyeknek nem unitárius eredetére semmiféle bizonyítékunk nincs, e kötetben közöljük. (25—31. sz.) Fogalmazásunk azért ilyen óvatos, mert a kiadvány eme utolsó énekesoportja közel sem olyan áttekinthető, mint az előző. Ott nem volt kétséges, hogy az általunk kihagyott énekek XVI. századi református, a közölték pedig unitárius eredetűek. Itt mindkét csoport bizonytalanabb. Lehetséges, hogy a kihagyottak között is akad unitárius eredetű (különösen a *Boroszlói-kézirat* két énekére gondolunk), de nincsen teljesen kizárva az sem, hogy az általunk közölt szövegekről valaki majd megállapítja, hogy a XVI. századi ref. énekkincsből kerültek be az első unitárius énekeskönyvbe.

Kéziratok 1607—1632 között

Kötetünk 32—47. sz. énekeit olyan kéziratokból közöljük, amelyek az első és második unitárius énekeskönyv megjelenése közötti időben keletkeztek. Mint fentebb is mondtuk, csak azok az énekeskönyvek jöhetnek szóba, amelyek kifejezetten egyházi énekanyagot tartalmaznak. Két ilyen kézirat maradt fenn: a *Csonka antifonálé* és a *Böloni-kódex*. (A 47. sz. ének e két kézirat egyikében sincs meg, kötetünkbe kerülését az énekhez fűzött jegyzetben indokoljuk meg.)

A *Csonka antifonálé* Szabó T. Attilától származó elnevezése nem egészen pontos. E kézirat ugyanis semmiben sem különbözik a graduálnak nevezett kéziratoktól, tehát az *antifonálé* megkülönböztető elnevezésre nincsen szükség. Tartalmaz persze — mint minden graduál — antiphonákat is. — Összesen 118, ceruzával újabban megszámozott levélből áll. Előli és hátul csonka, közben a 2, 23. és 116. levél után ismeretlen mennyiségű levél hiányzik. Az egész kézirat egy kéz írása, a leírás ideje sehol nincs a kötetben

jelezve. SZABÓ T. ATTILA (I, 31. sz.) és STOLL BÉLA (143. sz.) a közelebről meghatározhatatlan XVII. századi kéziratok közé sorolták. Mindkettőjük figyelmét elkerülte, hogy KANYARÓ — igaz, részletes indokolás nélkül — 1606—1628 közé keltezte. (KerMagv 1895, 222.) E két évszámmal nyilván azt akarta mondani, hogy a kéziratot az első és második unitárius énekeskönyv megjelenési ideje között másolták. Ez a meghatározás, mint látni fogjuk, teljes mértékben helyes. — A kézirat énekanyaga öt csoportra osztható:

- 1a—25a: Graduál-rész.
- 26a—80a: „Sequuntur Psalmi secundum alphabetum.” (49 ének)
- 80b—98a: [„Sequuntur Cantiones breviores.”] (32 ének)
- 98b—116a: [„Az Fő Innepekre valo Enekek.”] (21 ének)
- 116b—118a: Vegyes énekszövegek. (7 ének)

A graduál-rész szerkezete nagyjából a nyomtatott unit. ék. első kiadásának szerkezetével egyezik meg. Új szöveget nem tartalmaz; a nyomtatvány általunk közölt négy szertartási szövegből háromnak (3—5. sz.) található itt meg a változata.

A következő két csoport, valamint a kézirat végén levő vegyes énekszövegek anyagával együttesen számolunk el. Az itt található 49 + 32 + 7, összesen 88 énekszöveg elrendezése az *Isteni dicséret*ek 2. kiadásának szerkezetével rokon. Némcsak a rövidebb énekek vannak ugyanis ABC-rondbe szedve, mint az 1. kiadásban, hanem a zsolttárok is. (Az 1. kiadásban ezek sorszám szerint vannak rendezve.) Az ABC egyes betűin belül a *Csonka antifonálé* ének-sorrendje más, mint a második nyomtatott kiadásé; énekanyagában viszont ez a két csoport az első unit. ék.-hez sokkal közelebb áll. A 88 ének közül kettő csak kéziratokban található (kötetünk 33—34. sz. éneke), kilenc ének szövege az *Isteni dicséret*ek 1. kiadásából hiányzik, a 2.-ban viszont benne van. Ez a kilenc ének a következők összetételű. Egy közülük Bogáti-zsoltár (58b—60a: „Istent no dicsérd minden erőddel . . .”); négy átvétel a XVI. századi ref. énekeskönyvekből; kettőnek a szövege csak XVII. századi forrásokból ismeretes, de ezek is átvételek a református énekanyagból. E két szövegről (84a-b: „Dicséred áldjad én lelkem . . .” 117b—118a: „Mi dicsérjük ez mai napon . . .”) alább, a nyomtatott énekeskönyv 2. kiadásának ismertetésénél külön szólnunk. E szövegek tehát a 2. unit. énekeskönyvtől függetlenül is bekerülhettek a *Csonka antifonálé*-ba; ezt az is valószínűsíti, hogy a 118a-b. lapon levő XVI. századi ének („Urístennek szent fia ez világra szület . . .”) egyik nyomtatott unit. énekeskönyvben sem szerepel. A fennmaradó két ének unitárius eredetű; szövegük az *Isteni dicséret*ek 1. kiadásában nincs meg, a 2.-ban viszont megvan. Így számításba kell vennünk azt a lehetőséget, hogy ez a két ének a 2. kiadásból került a kéziratba. Ez a lehetőség azonban az egyik ének esetében külső, a másikéban pedig belső érvek miatt esik. A 80b—81a. lapon levő ének („Adjunk hálát a nagy Urístennek . . .”) szövege bizonyíthatóan korábbi, mint a 2. unit. ék. megjelenési ideje; megtalálható néhány, a 10-es években keletkezett kéziratban és benne volt az 1623-i kis nyomtatott énekeskönyvben is. Az érdekes az, hogy a korábbi változatok az 1. és 22. sorban következetesen eltérnek a 2. unit. ék. szövegétől, a *Csonka antifonálé* szövege pedig szintén e korábbi források szövegével egyezik meg. A másik ének (57a—58a: „Mennynek földnek dicsőséges királya . . .”) szövege oly számos és lényeges eltérést mutat a 2. unit. ék., és az ennek nyomában keletkezett kései unitárius forrásokéhoz képest, hogy egy más redakciónak tekinthető. Igen valószínű, hogy mindkét ének esetében a kéziratok szövege a régebbi és a hitelesebb. Ezért e két ének (32. és 35. sz.) alapszövegével a kéziratok szövegeit választottuk.

A negyedik énekcsoporttal, az ünnepi énekek csoportjával rövidebben végezhetünk. E csoport énekanyaga, valamint az énekek sorrendje pontosan megegyezik az *Isteni dicséret*ek 1. kiadásának megfelelő csoportjával; a 2. kiad. néhány többlete hiányzik, vagy a kézirat végén, a vegyes énekek között található. Kétségtelen tehát, hogy ez a rész az 1. kiad. alapján készült, s a fentiekből az is nyilvánvaló, hogy az egész kézirat nem készülhetett a 2. kiad. megjelenése után. Az eddig elmondott érvekhez még azt is hozzátehetjük, hogy a *Csonka antifonálé* egyetlen Thordai-zsoltárt sem tartalmaz, amelyek pedig a 2. kiad. legfőbb újdonságai voltak.

A másik kézirat, mely kötetünk egyik forrása volt, a *Bölöni-kódex*. Nem graduál, mert a szoros értelemben vett szertartási szövegek (himnuszok, antiphonák stb.) hiányoznak belőle, de magányos kedvtelésből, alkalmilag összeíratott vegyes szövegek gyűjteményének sem lehet tekinteni, mert anyaga lényegében a nyomtatott unitárius énekeskönyvek anyagával egyezik meg, tehát istentiszteleti célokra szolgált. Legrégibb részét egy ismeretlen, „GK” betűjelű személy másolta Bölönben (Háromszék megye) 1615—6-ban, Bölöni Zsigmond János rektor (?) megbízásából. Az erre vonatkozó bejegyzés a 112b. lapon: „finis. 15 die Januarii. 1616 GK. Jn Beoleon R.[-ectori? -everendi?] Joanni

Sigmond. Bölöniensi.” Ezen kívül még három kéz munkáját különböztethetjük meg a kéziratban, akik az 1617—1621-ig terjedő időben másoltak. A különböző kezek azonban nem kronológiai rendben váltják egymást, annak ellenére, hogy a kézirat megmaradt korabeli bőrkötésében (ezt nemrégiben újra cserélték ki), és az eredeti lapszámozás is folyamatosan halad 53—417-ig. A kötet jelenlegi állapota csak úgy magyarázható, hogy a legutolsó tulajdonos egy vagy több születesett énekeskönyvet újrakötetett és kiegészített. A kötet elején és közepén néhány levél ezután eshetett ki. Ennek a sajátos — egyébként nem példátlan — eljárásnak az lett a következménye, hogy a kötet szöveganyaga nehezen tekinthető át; a szövegek az átkötés során összekeveredtek s ráadásul a különböző kezek rendszertelen váltakozása is bonyolítja a dolgot. Felesleges lenne a különböző kezek apró énekesoportjait részletezve ismertetni; elegendő, ha a kézirat vázát próbáljuk megállapítani, mégpedig az első másoló, „GK” anyagának figyelembe vételével. A kézirat anyaga hozzávetőlegesen a következő csoportokra osztható („GK” másolási időpontjait is megjelöltük):

- 1a—40b: Vegyes énekek. (34 db.) 1616. febr. 23.
 41a—76b: Halotti énekek. (22 db.) 1615. dec. 22. — 1616. jan. 6.
 77a—109b, 175a—180b: Szertartási és ünnepekre való énekek. (22 db.) 1616.
 110a—174b: Zsoltárok. (22 db.) 1616. jan. 15.

A másolási időpontokból könnyen megállapítható, hogy az első énekesoportnak a kézirat végén van a helye. Ha mármost figyelmen kívül hagyjuk a halotti énekek csoportját, lényegében a nyomtatott unit. ék. 1. kiadásának a szerkezete áll előttünk. Az egyes énekesoportok részletes vizsgálatánál is ebben a sorrendben haladunk s a halotti énekeket utoljára tárgyaljuk. Kezdjük tehát a harmadik csoporttal.

E rész „GK” által másolt törzsananyagában (81a—106b) a tudatos szerkesztés határozott jelei láthatók. A 81a—89b. lapok énekanyaga ezt a címet viseli: „Inuocationes ante Sacrosanctas Conciones Canendae”, a 90a—104b-ig terjedő rész címe ez: „Cantiones ante Contionem Canendae.” A 105a. lap tetején ez a cím olvasható: „ISTENI DICZEREK”, de a 105a—106b. lapok csak Balassi énekét („Bocsásd meg Úristen . . .”) és egy másik ének kezdetét tartalmazzák. A törzsananyag elé és mögé, valamint az egész kézirat végére kötött néhány levél más kéz által leírt énekeket tartalmaz; többségük pünkösdi ének, az egyik pedig invocatio. A *Bölöni-kódex* énekeinek ez a csoportja tehát nagyjából az 1. unit ék. első két csoportjának felel meg. Új szöveget nem tartalmaz, csak kötetünk 4. és 25. sz. énekeinek variánsait.

A kézirat 110a—174b. lapjain levő zsoltárok és néhány más dicséretet kivétel nélkül „GK” másolta. Egy híján valamennyi benne van az *Isteni dicsérek* 1. kiadásában is. Új, ismeretlen szöveget ez a rész sem tartalmaz.

A „GK” által másolt törzsananyag leírasi sorrendjének és a nyomtatott énekeskönyvek szerkezetének megfelelően ezután a kézirat elején (1a—40b) helyet foglaló énekszövegeket vesszük szemügyre. Ez a rész a legkomplikáltabb; a különböző időpontban dolgozó kezek rendszertelenül követik egymást, ráadásul a kézirat nemcsak az elején, hanem közben is négy helyen (a 4, 10, 17. és 34. levél után) megcsonkult. Az énekanyag nagyjából az 1. unit. ék. utolsó énekesoportjának felel meg; szép számmal tartalmaz azonban olyan darabokat is, amelyeket kéziratból közlünk. Ebben a részben található a *Csonka antifonálé* két énekének variánsa (33. és 35. sz.), valamint tíz olyan szöveg, amelyik csak itt vagy először itt bukkan fel. (36—45. sz.) Az énekanyag vegyes jellegűből következik, hogy e szövegekről ugyanazt mondhatjuk, mint az 1. unit. ék. megfelelő énekesoportjának énekeiről: nem feltétlenül bizonyítható unitárius eredetük és lehetséges, hogy a XVI. századi protestáns énekkincs továbbélő darabjai. — A szövegek egy része csonka; egy különösen megcsonkult egystrófás töredéket (18a) csak itt, a jegyzetekben teszünk közzé:

.....
 Szent paranchiolatok ezt ielentik nekwnk
 Hogi az Istent mindeneknek felette zeresswk,
 Es felebaratinkot, vgimint minnen magunkot,
 Hitben neukediwnk es chiak bizzunk egi Istenben
 Eorökkeon eoreokke Ammen.

Utoljára tárgyaljuk a *Bölöni-kódex* 41a—76b. lapjain levő énekesoportot, a halotti énekek csoportját. Ez a rész is eléggé egységes; a törzsananyag másolója, „GK”, ezt a részt másolta a legkorábban. Más kezek által másolt szövegek az 53a—56b. és a 73a—76b.

lapokon található. Ez utóbbi részben szintén halotti énekek foglalnak helyet, míg a közbeszúrt 53a–56b. lapokon két más jellegű szöveg van: Dóczy Ilona 1570-ben szerzett éneke és Sztárai Mihálynak Szilády kiadásában még nem szereplő bibliai históriája. (Kiadva: ItK 1959, 521–3.) A halotti énekek között kettő nincsen benn a XVI. századi református énekeskönyvekben. Az egyik a „Bizonytalan voltát világ állapotjának...” kezdetű (70a–72b), mely vegyes XVII. századi forrásokban bukkan fel. Éppen a *Bölsői kódex*-beli szövege azonban keltezzék van: az utolsó strofa szerint ezt az éneket egy bizonyos György deák szerezte 1593-ban, ezért ezt a szöveget a Régi Magyar Költők Tára majdani XVI. századi sorozatára hagyjuk. A másik halotti ének a 45a–48a. lapokon található. Megvan még Kájoninál is, lehet tehát, hogy ez a szöveg is XVI. századi örökség. Mivel azonban ez nem bizonyítható, e szöveget kötetünkben 46. sz. alatt közöljük. E csoport énekei között egy sincs, amelyik a nyomtatott unitárius énekeskönyvekben meg lenne, mivel ezek halotti énekeket egyáltalán nem tartalmaznak. Ennek kapcsán röviden itt térünk ki az unitárius halotti énekeskönyv kérdésére.

Az első nyomtatott unitárius halotti énekeskönyv Kolozsvárott, 1660-ban jelent meg *In exequijs defunctorum canendae, Halotti temetéskorra való Énekek* címen. A címlap szerint „Mostan uyjonnan szép helyes, és több, Halotti Énekekkel az Abece rendi szerint, megjőbbítatot.” E megjegyzés alapján már Uzoni Fosztó jogosan feltételezte, hogy ez nem lehet első kiadás. KANYARÓ (MKsz 1895, 330–1.) majd utána ERDÉLYI PÁL (MKsz 1899, 132. 108–9. sz.) egy 1631 előtti és egy 1631–1660 közötti kiadást vesznek fel. Ezekből példány nem maradt fenn, viszont egészen bizonyos, hogy unitárius szerzetesű darabokat nem tartalmaztak, mert az 1660-i (megjőbbítatott) kiadás két Thordai-zsoltáron és egy Thordai-zsoltár átdolgozott szövegén kívül kizárólag református eredetű darabokat foglal magában. Ugyanez áll az unitárius halotti énekeskönyv 1697-i kiadására is. Ezért valószínű, hogy az unitáriusoknak — egyes alkalmi kivételektől eltekintve — saját szerzetesű halotti énekeik nem voltak. — A kéziratos énekeskönyvek könyvészetei (STOLL 128. sz.) 1694-re felvesznek egy kéziratos halotti énekeskönyvet. A gyűjtemény unitárius használatra készült, mert néhány Thordai-zsoltár is található benne. A közelebbi vizsgálat során azonban kiderült, hogy a címlapra írt évszám ellenére nem származhat 1694-ből, hanem a XVIII. század végéről, sőt talán a XIX. század elejéről való. Ezt nemcsak a kézírás kései jellege mutatja, hanem az a tény is, hogy a kézirat szövegei a XVIII. században erősen átalakított unitárius énekeskönyvek szövegeivel egyeznek meg. Mivel kötetünkben a szövegek utóéletét csak a XVII. század végéig kísérik figyelemmel, ezzel a kéziratos kötettel a továbbiakban nem foglalkozunk.

A második nyomtatott unitárius énekeskönyv

E nyomtatványból több teljes példány fennmaradt. Címlapján ez áll: „Isteni ditsiretek, imadságos, és vigasztalo Énekek. Psal. 150. Omnis Spiritus Laudet Dominum. Nyomtatattot Heltai Gáspár Műhelyében.” A nyomtatás éve nincs kitéve. Mivel hét Thordai-zsoltárt is tartalmaz, kétségtelen, hogy 1627 utáni. E zsoltárok többsége a kötet végén foglal helyet; ebből KANYARÓ arra következtetett (MKsz 1895, 326.), hogy a nyomtatás nem lehet sokkal későbbi 1627-nél, s a kötet megjelenési idejét hozzávetőlegesen 1627–30 között jelölte meg. A megjelenési idő pontosabb meghatározását is megkísérelhetjük. Az MTA könyvtárának példányában ugyanis az első ív után hat levélen egy reggeli és egy estvéli könyörgés szövege található. Ez a hat levél azonos a Toroczkai Máté 1632-ben megjelent katekizmusában található, A4–A9 ívjelzésű hat levéllel. SZABÓ KÁROLY szerint az énekeskönyvnek a kolozsvári református kollégiumban levő példányában szintén megvan ez a hat levél, csak hogy a kötet végéhez kötve. Ugyancsak SZABÓ KÁROLY szerint Tordai Máténak kötetünkben közölt éneke, amely Toroczkai katekizmusához csatolva jelent meg, megvolt az MTA könyvtárában is, mégpedig éppen az énekeskönyv után kötve. Ezt a példányt jelenleg nem találják; nyilván akkor keveredhetett el, amikor az *Isteni ditsiretek* korabeli kötését a jelenlegi modern kötésre cserélték ki. Feltűnő tehát, hogy a Thordai János által 1632-ben sajtó alá rendezett, Toroczkai Máté és Tordai Máté egy-egy művét tartalmazó kiadvány egyes részei éppen az énekeskönyvhöz kötve maradtak fenn. Valószínűnek tarthatjuk ennek alapján, hogy az énekeskönyv 2. kiadása is ebben az évben, 1632-ben látott napvilágot. Ezt a feltevést a kolozsvári nyomda történetének a vizsgálata is támogatja. Abrugyi György 1630-ban vette át a nyomda vezetését (lásd RMK I, 621), s a nyomdából 1631-től kezdve az unitárius kiadványok egész sora került ki, míg az 1630 előtti években egyetlen kiadványok is csak rendkívül szórványosan hagyták el a kolozsvári sajtót. Az elmondottak alapján az is

valószínű, hogy az énekeskönyv sajtó alá rendezésében Thordai Jánosnak is szerepe volt.

A kötet a címlap után 7 számozatlan levelet tartalmaz, ezeken a következő prózai szövegek vannak: „Eszteendőnként egyszer egyszer, eső fő Innepre valo Ceremoniáknak, mutato tablaia . . .”, egy litánia és egy „Könyörges”. Ezután következnek a nyomtatvány énekeskönyv-része, 1–712-ig terjedő lapszámozással. Felosztása az 1. kiadásának felel meg:

1–131: Graduál-rész.

131–227: „Az fő innepekre valo Enekek.” (28 db.)

228–606: „Az Sz. Dávid Sóltárából, bizonyos Énekek notájára ki szedegetet Psalmusok, és külömb külömb üdökre valo Ditsiretek, következők az ABC rendi szerént.” (95 db.)

607–712: „Seqvntur cantiones breviores, pro ratione temporis, cum antè tum verò post Conciones sacras decantandę, suntque ordine Alphabeticò congestae.” (51 db.)

A graduál-rész ugyanazt tartalmazza, mint az 1. unit. ék. megfelelő része, csak éppen más elrendezésben.

A 2. rész elrendezésében semmit sem különbözik az 1. unit. ék. 2. részétől, de ahhoz képest 7 énekkel többet tartalmaz. Közülük 4 a XVI. századi ref. énekeskönyvekből került ide, egyet (162–5: „Mi dicsérjük ez mai napon . . .”) a XVII. századi ref. anyagból vettek át. Ezt az bizonyítja, hogy az unitárius szöveg csonka, mindössze 15 versszakot tartalmaz a ref. források 21 strófájával szemben. A fennmaradó két éneket kötetünk 48–49. sz. darabjaiként közöljük.

A 3. rész elrendezése abban különbözik az 1. kiadás megfelelő énekcsoportjától, hogy itt az énekek az ABC rendjében következnek egymás után, nem pedig a zoltárok sorszámára szerint. Anyaga nagyobb része (95-ből 84) az 1. kiadásból való. A 11 többlet így oszlik meg: 7 db XVI. századi ref., 1 Bogáti-zsoltár, 1 Szenci-zsoltár; a fennmaradó két szöveget közöljük kötetünkben, mégpedig az egyiket a *Csonka antifonálé* szerint (32. sz.), a másikat meg innen. (50. sz.)

A kötet utolsó énekcsoportja ABC-rendben tartalmazza a címben megjelölt vegyes jellegű szövegeket. Az ABC-rend azonban csak a 674. lapig tart, tehát az ezután következő 10 éneket utólag toldották a kötethez. Sőt a 688. lapon magát a nyomtatványt is eredetileg be akarták fejezni, amint azt a lapalji „VEGE” szó, az élőfejek elhelyezése, valamint az ívjelzés mutatja. A 687. lapig a levelek verzóján az „ISTENI”, rectóján a „DITSIRETEK” szó áll, a 688. lapon pedig ez olvasható: „ISTENI DITSIRET.” A 689. laptól kezdődő ív „g” jelzésű, mint a mutató is. — Az itteni énekanyag egy része (51-ből 32) az 1. kiadásból való, 19 énekszöveggel bővült tehát ez a csoport. Közülük 4 db XVI. századi ref., 7 db Thordai-zsoltár, egyet, Petki János énekét, sorozatunk I. kötetében közöltük. (68. sz.) A XVII. századi ref. anyagból 4 ének szövege van átvéve. Ezek a következők. 607–9: „Alázatos szűbéli imádságokkal . . .” Ez az invocatio nyomtatásban ugyan először itt jelent meg, sőt egyetlen korábbi előfordulási helye az unitárius *Bölni-kódex*. Mégsem lehet unitárius eredetű, mert az unit. források mindig 7 strófás változatot hoznak, míg a többi prot. forrásban (elsőnek a lőcsei 1635-i énekeskönyvben) mindenütt 11 versszakkal szerepel. A kihagyott versszakok a Fiúról és a Szentlélekről szólnak. — 615–6: „Adjunk hálákat az atya Istennek . . .” A szöveg megvan a lőcsei 1635-i énekeskönyvben is; a két verzió összevetése azt mutatja, hogy a záróstrófát az unitáriusok dogmatikai szempontból átalakították. A lőcsei szöveg: „Atya Istennek mind ezekért legyen, dicsiret és nagy dicsőség mennyegben, *Fiával és szent Lelkével egyemben, örökkül Amen.*” (280–1.) Az unit. változat: „Atya Istennek mind ezekért legyen, ditsiret és nagy dütsőség Mennyegben, *hogy így táplállya az ő Igéjében, lelkünket Amen.*” Arra számtalan példa van, hogy református szövegen az unitáriusok dogmatikai szempontú változtatásokat eszközöltek, az ellenkezője azonban nem valószínű. — 627–9: „Dicsérjed áldjad én lelkem az Uristent mindenekben . . .” A 146. zoltár parafrázisa megvan az 1616-i debreceni énekeskönyv 166b–167a. lapjain, de nagyon valószínű, hogy már az 1602-i kiadás hiányzó 144. levelén is megvolt. Az unitáriusok egyébként ezen a szövegen is eszközöltek dogmatikai szempontú változásokat. — 685–8: „Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban . . .” Kanizsai Pálfi János dunántúli ref. püspök műve. (Lásd RMKT XVII. sz. II, 271–2.) — A fennmaradó három szöveget közöljük kötetünkben; egyet a *Bölni-kódex* szerint (35. sz.), kettőt pedig e nyomtatvány alapján. (51–52. sz.)

Ezzel a kötetünkben publikált énekszövegek első csoportja, az unitárius egyházi énekek, le is zárult. Még egyszer összefoglalóan ismertetjük ennek az énekcsoportnak források szerinti megoszlását:

2—31. sz. = az *Isteni dicséret*ek 1. kiadásából, 1605—7 k. (A graduál-csoportból: 2—5. sz., az ünnepi énekek csoportjából: 6—7. sz., a zsoltárok csoportjából: 8—24. sz., a vegyes énekek csoportjából: 25—31. sz.)

32—47. sz. = Kéziratok 1607—1632 között. (Csonka antifonálé: 32—34. sz., Bölöni-kódex: 35—46. sz., egyéb: 47. sz.)

48—52. sz. = az *Isteni dicséret*ek 2. kiadásából, 1632. k. (Az ünnepi énekek csoportjából: 48—49. sz., a zsoltárok és egyéb dicséret

Unitárius források a XVII. század 2. feléből

A XVII. század 2. felének unitárius forrásaiból szövegeket nem közlünk; ezek sorozatunk későbbi kötetekben kerülnek majd sorra. Mivel azonban a közzétett szövegek alakulását a század végéig kísérjük figyelemmel, szükséges, hogy röviden áttekintsük ennek a korszaknak forrásait is.

A nyomtatott unitárius énekeskönyv 3. kiadása 1697-ben jelent meg. A 2. és 3. kiadás megjelenése közötti időben a kézirat

os unitárius énekgyűjteményeknek egyetlen típusa ismeretes: a psaltériumok függelékeként összeírt énekek. Összesen hat kézirat

os tartalmaz egyéb énekeket is; közülük öt Thordai-psaltérium, egy pedig Szenci Molnár zsoltárainak unitárius használatra másolt szövege. E kéziratok a következők: *Abrugyi György kézírata*. 1655—6. A kézirat a második világháború során elpusztult. Énekanyaga igen gazdag lehetett, mert a leírások szerint több levelet foglalt el, mint a Thordai-psaltérium. Közlebbit az énekanyagról nem tudunk, mindössze anny

derül ki a leírásokból, hogy a kézirat előzéklapjára idegen kézzel kötöttünk 47. sz. énekének változata volt feljegyezve. *Thordai-kódex*. 1657 előtt. A Psaltérium után a törzsanyag kezével 21 halotti ének van leírva, ezután még három különböző kéz 11 vegyes éneket írt a kötetbe, köztük kötetünk 20. és 51. sz. darabjainak változatait. Az énekes

csop

ort egyébként elég különös összeállítású: Balassinak, Szencinek, Rimaynak és Bogátnak egy-egy éneke mellett két szombatos szöveget, sőt egy szerelmi ének szövegét is tartalmazza; négy éneke más

honn

an nem ismert. *Dersi András zsoltároskönyve*. 1665 után. A Thordai-psaltérium után 13 vegyes éneket, majd — „Az Feő Innepekre valo Enekek köueteznek” cím után — 6 karácsonyi éneket tartalmaz. A t

oldalék az *Isteni dicséret*ek 2. kiadása alapján készült; három általunk közölt ének változatát tartalmazza. (6, 7. és 50. sz.) *Felvinczi-kódex*. 1676. Szenci Molnár zsoltárainak Felvinczi György által készített másolatához mindössze 5 invocatio (köztük a kötetünkben 4—5. sz. alatt közöltek) és egy további Szenci-vers („Meghagyta nekünk Uristen . . .”) járul.

Kőröspataki István-ék. 1685. Thordai János zsoltárainak e hiányos másolatát 16 halotti ének — a szokásos református anyag — követi. A Thordai-zsoltárok közé (88b—90a) sajátos módon Batizi András házase

neke került be. *Bölöni Pálfi András zsoltáros könyve*. 1693. A Thordai-psaltérium után 11 magyar és 2 latin versszöveget, valamint egy kottás Te Deum-ot tartalmaz. A t

oldalék leírását Klaniczay (Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei, V, 349.) és nyomában Stoll (126. sz.) annak a Bölöni Mózes Farkasnak tulajdonította, aki a 291. lap margójára jegyezte fel nevét: „Mojses Farcas De Bölön A. 1756. Scripsit.” Ezzel szemben kétségtelen, hogy ez csak egy utólagos possessor-bejegyzés. A t

oldalék-rész szövegeinek nagyobb részét a törzsanyagot összeíró Bölöni Pálfi András írta be a kötetbe, többek között az egyetlen minket érdeklő szövegét, a 47. sz. ének variánsát is.

Az 1697-ben megjelent 3. un

it. ék. címe a következő: „Isteni dicséret

ek, imad-sagos es vigasztalo Enekek. Mellyek most ujjobban jó-rendben vétettek, és az élé

beni fogyatkozásoknak meg jobbítottásával ki-botsáttattak Kmita Andrasne költsé

gével. Kolosvarott, Az Unitaria Ecclesia betüivel, Liszcai Mihaly által, Anno 1697.” Mint a címlap is mondja, a korábbi kiadás anyagát valamennyire átrendezték. A bővülés igen csekély. többségében Thordai-zsoltárból áll. E nyomtatványról aztán számos kézirat

os másolat készült: *Komjátszegi graduál*, *Unitárius graduál*, *Graduale sacrum* (1699—1702). *Erdélyi graduál-töredék*, *Firtosváraljai graduál* (1744—5) és az MTA könyvtá

rába nemrész került, bibliográfia

lag még számba nem vett graduál-töredék. (Ms. 10.550.) E kéziratokra az egyes énekek jegyzeteiben külön nem utalunk.

Az unitárius énekeskönyv 1749-ben gyökeres átalakuláson ment keresztül. F. kiadás sajtó alá rendezője, Szentábrahámi Mihály, az énekek szövegét sok helyen megváltoztatta, olykor szinte újrírta, versszakokat elhagyott stb. Mint érdekességet megem

lítjük, hogy a *Komjátszegi graduál* valamelyik későbbi tulajdonosa az 1749-i kiadás alapján az eredetileg leírt szöveget megváltoztatta, oly módon, hogy egyes szavakat vagy sorokat papírsíkkal leragasztott és arra írta a helyesbített szövegrészeket.

2.

Nyomatott kiadásai:

I. [**Isteni dicséret**ek. Kolozsvár 1605–7 k.] XXV–XXVI. — A cím nem látszik; vagy a mikrofilm-felvételről maradt le, vagy az előző — hiányzó — lapon volt. Itt is, mint valamennyi későbbi változatban, a szöveg végén az „Vgy legyen” szavak állnak.

II. **Isteni dicséret**ek [Kolozsvár 1632 k.] 65–6. — A címet innen vettük.

III. **Isteni dicséret**ek. Kolozsvár 1697. 63–4. — Címe: „Hymnvs In Diem Ascensionis Domini.”

A szöveg megvolt Toroczka Máté 1601-i graduáljában is. (MKsz 1882, 66.)

A „Festum nunc celebre . . .” kezdetű himnusz egyéb protestáns fordításai több XVI. századi forrásban megtalálhatók és a részletekben többé-kevésbé eltérnek. (Batthyány-graduál 79–82: „Mostani ékes innepnap és lelki nagy örömek . . .” Huszár Gál-ék. 295a–296a: „Mostani nagy ünnep és az jeles örömek . . .” stb.) Az unitárius verzió azonban valamennyi egyéb protestáns változattól eltér; kétségtelen, hogy a latin himnusz önálló fordítása. Néhány egyező helyet a forrás közös volta és a versforma azonossága magyaráz.

Dallamának az unitárius használatra szánt graduálokban (pl. Komjátszegi graduál, 1697 után; Unitárius isteni dicséret, 1750) fennmaradt lejegyzései — természetesen — alig térnek el a hazai magyar nyelvű protestáns, illetve latin szöveggel énekelt katolikus változatoktól. (Vö. RMDT I, 165/I–II.; BÁRDOS KORNÉL: Az Eperjesi graduál I. Gregorián kapcsolatok. ZTT VI. 1957. 189.; RAJECZKY BENJÁMIN: Melodiarium Hungariae Medii Aevi I. Himnuszok és sequentiák. 1956. Hymn. 30. sz.) Rekonstrukciónk alapja az Unitárius isteni dicséret (1750, 107.) lejegyzése. Ez, bár későbbi, de megbízhatóbb a Komjátszegi graduálénál. Így is figyelembe kellett vennünk a többi ismert hazai változatot, hogy a nyilvánvaló elírásokat korigálni tudjuk.

Mos-tan ie les in-nep és i-gen nagy ö röm,
 In-dit tyak szü-vün ket e-ne-ket mon da-ni,
 Mi-kor meny be men ven ö di-cző-se-ge ben
 Chri-stus Ki raly hely-hez-te tek.

3.

Nyomatott kiadásai és kéziratok:

I. [**Isteni dicséret**ek. Kolozsvár 1605–7 k.] XXVI–XXVII. — Valamennyi forrásban a szöveg végén az „Vgy legyen” szavak állnak.

II. **Csonka antifonálé**. [1607–1632.] 8a-b. — Címe mint I-ben.

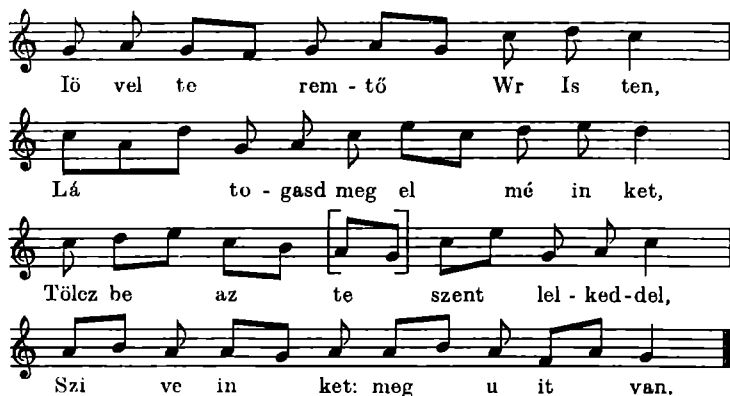
III. **Isteni dicséret**ek. [Kolozsvár 1632 k.] 67–8. — Címe: „Hymnvs In Die Pentecostes canendus. Veni Creator Domine.”

IV. **Isteni dicséret**ek. Kolozsvár 1697. 66–7. — Címe: „Hymnvs In Die Pentecostes decantandus.”

A szöveg megvolt Toroczka Máté 1601-i graduáljában is. (MKsz 1882, 66.)

A „Veni creator Domine . . .” kezdetű himnusz fordítása a XVI. századi protestáns fordítástól (Huszár Gál-ék. 313a–314b: „Jövel Szentlélek Uristen, látogasd meg híveidet . . .”) eltérő, unitárius célra készült önálló fordítás. Néhány egyező helyet – mint az előző himnusznál – a forrás közös volta és az azonos versforma magyaráz.

A szöveg az Unitárius isteni dicséretekben (1750, 114.) hangjegyzve található. Ez lényegében nem tér el a katolikus, illetve protestáns gyakorlattól. (Vö. RMDT I, 162.; BÁRDOS KORNÉL: i. m. 190.; RAJECZKY BENJÁMIN: i. m. Hymn. 73. sz.) A valószínűleg látszó hibákat az ismert hazai források alapján helyesbítettük.

Iö vel te rem - tó Wr Is ten,
Lá to - gasd meg el mé in ket,
Tölcz be az te szent lel - ked - del,
Szi ve in ket: meg u it van.

4.

Nyomatott kiadásai és kéziratai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 110–1. Kiad. KONCZ JÓZSEF, KerMagv 1891, 344–5. – Címe: „Alia.” A szöveg itt és valamennyi többi forrásban a graduálrész „Invocaciones” csoportjában található, címet ennek alapján mi adtunk.

II. Csónka antifonálé. [1607–1632.] 21a-b. – Címe: „Alia.”

III. Bölöni-kódex. 1615–1621. 83b–84b. – Címe: „Alia.” A törzanyagot összeíró „GK” 1616-ban másolta.

IV. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 122–4. – Címe: „Alia.”

V. Felvinczi-kódex. 1676. 227a-b. – Címe: „Más” Felvinczi György másolta 1676-ban.

VI. Isteni dicséreték. Kolozsvár 1697. 83–4. – Címe: „Alia.”

Az ének megvolt Toroczka Máté 1601-i graduáljában is. (MKsz 1882, 69.)

A szöveg bekerült egy nem unitárius nyomtatott énekeskönyvbe, a *Kereszteni Isteni Dicséreték*-be (Bártfa 1640. 711.), majd az ennek anyagát szó szerint átvevő lőcsei 1642-i kiadásba. E változat másodlagos voltát mutatja, hogy sok hiba került bele: hiányzik a 15. sor, a 18. sorban „elménknek” helyett „lelkünknek” áll s a szó a következő sorban is megismétlődik stb. A szövegeltéréseket nem regisztráltuk.

Nótajelzése nincs, hangjegyekkel együtt sehol nem jelent meg. Így legfeljebb csak gondolni lehet arra, hogy a hasonló (9, 9, 11, 12, 5) strófaszerkezetű „Hallgass meg minket nagy Uristen” dallamára (RMDT I, 127/I–II.) énekelték. Ez annál is inkább valószínű, mert mintája – Csomasz TÓTH megállapítása szerint – a „Nu bitten wir den heiligen Geist” kezdetű Luther-ének középkori dallama volt, továbbá egyéb magyar nyelvű Szentlélek-énekekhez kapcsolódik nótajelzések révén, amely énekeknek szótag-száma ugyancsak ingadozó. (Vö. RMDT I, 661.) Így énekünk is némi korrekcióval alkalmazható volna erre a dallamra.

Nyomatott kiadásai és kéziratjai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 111–3. — Címe: „Alia.” Itt is, mint valamennyi forrásban, az invocatiók csoportjában.

II. *Csonka antifonálé.* [1607–1632.] 22b. — Címe nincs.

III. *Bölöni-kódex.* 1615–1621. 77a-b. — A főszöveg élén álló címet és nótajelzést innen vettük. A törzsanyagot összeíró „GK” 1616-ban másolta. A szöveg végén: „finis.”

IV. *Isteni dicséreték.* [Kolozsvár 1632 k.] 125–7. — Címe: „Alia.”

V. *Felvinczi-kódex.* 1676. 228a-b. — Címe: „Mas”. Felvinczi György másolta 1676-ban.

VI. *Isteni dicséreték.* Kolozsvár 1697. 85–6. — Címe: „Alia.”

A szöveg benne volt Toroczka Máté 1601-i graduáljában is. (MKsz 1882, 69.)

A *Bölöni-kódex* az előző éneket idézi nótajelzésében. Ennek hiányában is világosan látszanók, hogy a két ének strófaszervezete lényegében azonos, annak ellenére, hogy egyes sorokban — különösen a 3. és 4. sorban — a szótagszám ingadozó. Hiteles dallamát nem ismerjük.

6.

Nyomatott kiadásai és kéziratjai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 130–2. — Címe: „Alia.” Ehelyett az énekcsoport összefoglaló címét tettük ki.

II. *Csonka antifonálé.* [1607–1632.] 102b–103b.

III. *Isteni dicséreték.* [Kolozsvár 1632 k.] 147–150. — Címe: „Alia.” Nótajelzés mint I-ben.

IV. *Dersi András zsolttároskönyve.* 1665 után. 217–8. — Címe: „Alia.”

V. *Isteni dicséreték.* Kolozsvár 1697. 103–5. — Címe: „Alia.” Nótajelzés mint I-ben.

Az ad notam a „Dicséretes az gyermek, ki nekünk születék” kezdetű ének (nyomatásban először 1566) unitárius változatára utal. Dallamát a *Cantus Catholici 1651* (RMDT I, 64/I) alapján közöljük:

(Di - csi - re tes az gyer - mek ki ez nap szü - lo - ték)
 Bet - le - hem - be szü - le ték Chris - tus ez vi - lag ra,
 Ia - szol ban hely - hez - te ték posz - to ban ta kar va,
 An - gyalok meg hir - de - tek, az pasz - to - ro - kat in - tek, in - dul - van men - ne - nek,
 Az Ie - sust ke - resnek meg, ab - bol Is - tent di - czir - nek, ha - la - dással tisztel - nek.

Ennek későbbi változata az unitáriusok első hangjegyes énekeskönyvében (*Istent dicsőítő magasztalások és esedezések az erdélyi unitária eklézsiákban.* Kolozsvár 1837.) így jelent meg:

Beth-le-hem-ben szü le ték Krisz-tus e' vi-lág-ra,
 Já-szoly-ba he lyez te ték Posz-tó-ban ta-kar-va.
 An-gyalok őt hir de ték, A' pász-to-ro-kat in ték,
 Men-né-nek víg szív-vel, Hogy Jé-zust ke-res-nék fel,
 'S lát-ván, Is-tent di-csér-nék Hál'a-dás-sal tisz-tel-nék.

Il igen — olv. ígyen (Az *Isteni dicséret*ek I. kiadásának nyomdászja a *g*-t gyakran használja *gy* hangértékben.)

7.

Nyomatott kiadásai és kéziratjai:

- I. [*Isteni dicséret*ek. Kolozsvár 1605–7 k.] 188–190. — „Az tiz paranczolat” főcímet viselő három ének egyike. Nótajelzése: „Alia melodia.”
- II. *Csonka antifonálé*. [1607–1632.] 94b–95a.
- III. *Bölöni-kódex*. 1615–1621. 15a–16a. — Címe: „Zep ez.” A szöveg végén: „finis.” A törzssanyagot másoló „GK” 1616-ban írta le.
- IV. *Isteni dicséret*ek. [Kolozsvár 1632 k.] 532–4. — Címe: „Mas.” A főszöveg élen adott nótajelzést innen vettük.
- V. *Dersi András zsoltároskönyve*. 1665 után. 190. — Címe: „Alia.” A szöveg végén: „Finis.”
- VI. *Isteni dicséret*ek. Kolozsvár 1697. 359–360. — Címe: „Mas.” Nótajelzés mint IV-ben.

Dallamát teljes bizonyossággal nem ismerjük. Rá utal ad notam Szentmártoni Bodó János 1628-ban keletkezett és 1636-ban nyomtatásban is megjelent bibliai históriája a *Tékozló fiúról*. („Szeretlen rút dolog volt bűnnel megrakódni...”) Ha ennek dallamával elfogadjuk azt, amelyet Kodály jegyzett le szájhagyomány alapján (legutóbb közölve: RMDT I, 238. sz.), akkor énekünknek is az lehet a dallama. Határozottan azonban nem állíthatjuk, s így az ének dallamát, amelyre egyébként sok más ének is hivatkozik, egyelőre ismeretlennek kell tekintenünk. A nótajelzésben idézett ének Thordai I. zsoltára.

8.

Nyomatott kiadásai:

- I. [*Isteni dicséret*ek. Kolozsvár 1605–7 k.] 196–9.
- II. *Isteni dicséret*ek. [Kolozsvár 1632 k.] 409–412. — Cím, nótajelzés mint I-ben. A cím előtt: „Mas.”
- III. *Isteni dicséret*ek. Kolozsvár 1697. 270–2. — Cím, nótajelzés mint I-ben. A cím előtt: „Mas.”

Az ének versfői: IDEIEN KEREŐNEK AD WRA.

PAPP GÉZA megállapítása szerint (Ismeretlen Kochanowski-fordítások a XVI–XVII. századból. ItK 1961, 331–2.) az ének ismeretlen szerzője lengyel minta, Kochanowski „Przypuść Pánie w vszy swoje słowá y wołanie moie” kezdetű zsoldárparafraízisa nyomán dolgozott, az eredeti versforma figyelembe vételével.

A zsoldár esetleges lengyel dallamát csak közvetve ismerjük. (Vö. PAPP GÉZA: i. m. 335.) Valószínűleg ismertebb volt az alternatív nótautalás dallama: az „Istenünkhöz fohászzkodván” (RMKT VIII, 12. – 1566), mely a debreceni énekeskönyvek (1774, 1778) egyik dallamához vezet el. („Mennyei atyánk Uristen”) A RMDT I, 239. sz. alapján közöljük:

(Meny-nye - i A - tyánk, Ur Is - ten)
Is - ten ke - gyes fi - led szo - mat, Haly - lya mostan be - sze - de met:
Te - kentsed meg en el - me met, Ne ves - sed el ke - re - se - met.

Szóba jöhetne még egy másik ének is, az „Azki veti segedelmét” dallama (RMDT I, 59.), minthogy az „Istenünkhöz fohászzkodván” kezdetű éneknek az *Isteni dicséret*ek 2. kiadásában (422.) ez a nótajelzése. A szóba jöhető lengyel dallamok egyikét itt közöljük:

Is ten ke gyes fi led szo mat,
Hal - lya mos tan be sze de met:
Te - kentsed meg en el - me - met, Ne vessed el ke - re - se met.

9.

Nyomtatott kiadásai:

I. [Isteni dicséret. Kolozsvár 1605–7 k.] 214–5.

II. Isteni dicséret. [Kolozsvár 1632 k.] 694–6. – Cím, nótajelzés mint I-ben.

III. Isteni dicséret. Kolozsvár 1697. 529–530. – Cím mint I-ben. A „Nota Pol:” jelzés itt elmaradt, helyette az alternatív magyar dallamutalás áll, amelyet a főszöveg élén zárójelben adtunk.

Az ének versfői: IŰ AZ WR.

PAPP GÉZA (i. m. 331–3.) megállapította, hogy az ismeretlen szerző az „Ach iużże ták do końcá wszechmocny Pánie nász” kezdetű lengyel parafrázis nyomán dolgozott, az eredeti dallam és versforma figyelembe vételével.

A mintául szolgáló lengyel éneket — eddigi ismereteink szerint — két dallamra is énekelték (lásd ItK 1961, 339.; kottapéllda: 3. és 4. sz.); az előbbi szerint közöljük Az „Oh te keresztény ember” — III nótajelzése — nem vezet ismert dallamhoz. (Vö. a 7. sz. énekhez fűzött jegyzettel.)

Iay med dig nagy Wr Is - ten nyui-tod nagy ha - ra god?
 Illy so - ka - ig tart volt ę W-ram bu - su la sod?
 El fe ley - tezz - e már min - ket te Temp-lo mod?
 Valy lyon s'meddig szent szi ned, rey - ted el or - cza - dot?

4 Az *orszagod* nyilvánvalóan téves; eredetileg *orczadot* állhatott itt, amit Kochanowski alapul vett zsoltárának megfelelő helye is mutat. (PAPP GÉZA, ItK 1961, 331.) Károli Gáspár fordításában is: „míglén rőyted el ortzádat én tőlem?”

10.

Nyomtatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 215–7.

II. Isteni ditsiretek. [Kolozsvár 1632 k.] 387–9. – Cím, nótajelzés mint I-ben.

A cím előtt: „Mas”.

Az ének versfője: ISTEN VELEÖNK.

PAPP GÉZA tanulmányából (i. m. 331–3.) tudjuk, hogy a névtelen magyarra fordító Kochanowski „Głupi mowi w sercu swoim” kezdetű zsoltárát ültette át figyelemre méltó önállósággal. E zsoltárnak ugyancsak két lengyel dallama ismeretes. Közlésünk alapja az ItK 1961, 339. lapján közzétett 5. sz. dallam. Az alternatív nótajelzés Balassi éneke; ennek dallamát nem ismerjük.

Im s'hogy ki-ált Is - ten-te len: Szi - ve - ben szol illy kop-te len,
 Nin-czen nyilván so - hul Is ten, Ki vigyaz-na min-de - ne ken.

11.

Nyomtatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 220–2.

II. Isteni ditsiretek. [Kolozsvár 1632 k.] 543–5. – Cím mint I-ben. A „Nota Pol:” dallamutalás elmaradt, csak a magyar dallamot tünteti fel.

Az ének versfője: OII VR S TARTS.

PAPP GÉZA kutatásai alapján (i. m. 331–3.) ismeretes, hogy a névtelen magyarra fordító lengyel minta, nevezetesen Kochanowski „O ktory siedzisz ná wysokim niebie”

kezdetű zoltára nyomán dolgozott meglehetősen önállósággal, de kevesebb költőiséggel. A zoltárnak két ismert lengyel dallama közül (lásd ItK 1961, 339., 6–7. sz. dallam) az előbbi alapján közöljük; ennek variánsát a magyar énekeskönyvek is ismerik. (RMDT I, 87.) Az alternatív nótajelzés nyomán két különböző sapphikus dallamhoz jutunk el (RMDT I, 138. és 213.); annak nótautalása ugyanis néhány XVI. századi gyűjteményben: „Felséges Isten.”

Oh nagy W r I s ten, (az szent Da - vid Ki raly
 Ti zen ha to dik e - nek-ben kit ha lal,
 E - kes szozat - tal mi szívünk is ta lal) Mi partunk-ra ally.

12.

Nyomatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 232–5. — Címe: „Idem Psalmus.” A megelőző ének is a 30. zoltár átköltése; a főszövegben adott címet annak éléről vettük.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 439–443. — Címe: „Psalmus 30.” A „Nota Polonica” utalás itt elmarad, helyette a magyar nótajelzés áll.

Az ének versfői: KEGIELMES AZ MI WRWNK.

PAPP GÉZA többször idézett tanulmányából ismeretes, hogy a névtelen magyarra átdolgozó Kochanowski „Bede cię wielbił moy Pánie” kezdetű zoltárát magyarította. E lengyel minta ismert dallamai közül annak alapján adjuk, amely nálunk is ismeretes volt a XVII. században. (Vö. RMDT II, 74.; lásd ItK 1961, 339., 8. sz. dallam.) Az alternatív nótajelzés kötetünk 17. sz. énekére utal.

Ki tisz - tit - van Ab - so - lon - nak On - dok - sa - gat ö fi - a nak
 Szep ha - za - bol Da - vid, an nak Ö - rüly uy Ki raly - sa - ga nak.

13.

Nyomatott kiadása: [Isteni dicséreték Kolozsvár 1605–7 k.] 235–9.

A zoltár lengyel mintáját és dallamát nem ismerjük. Az alternatív nótajelzéssel idézett ének Szegedi Lajos éneke: „Légy irgalmas Úristen minékünk”. (RMKT VIII, 9. — 1566) Ez a nótajelzés közvetve két dallamhoz vezet: RMDT I, 46. sz. („Jer dicsérjük az Istennek iát”, Batizi András éneke) és RMDT I, 43a. sz. („Salve mater misericordiae”) Ez utóbbi azonban alig jöhet számításba, mivel gregorián dallam, s a XVII. századi protestáns gyakorlatban már nem találjuk nyomát. Annál népszerűbb volt Batizi énekének dallama. Ezt közöljük a kolozsvári énekeskönyv (1751) szerint. A dallam Maróthi zoltár-függelékében (Debrecen 1774) a „Légy irgalmas Úristen” szövegével jelent meg.

(Jer di - tsér - jük az Is ten - nek Fi ját)
Is ten - ben biz - van Da vid e ne kel,
Har - mintz egyed - szer e ne - kes - si vol,
Sok nya - va lyak közt nagy re - men - seg gel
Int min ket Is tent fog - yuk meg hüt tel.

8 Korrigálás közben vettük észre, hogy e sor után kb. 9 versszak hiányzik, mert a nyomtatvány csonka: a 236–7. lap, vagyis a K ív utolsó levele kiszakadt.

14.

Nyomtatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 242–7. — Címe: „Idem Psalmvs.” A megelőző ének szintén a 32. zsoltár átköltése; a főszövegben ennek címét adtuk.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 277–283. — Címe: „Psalmus 32.” A „Nota Pol.” utalás elmaradt.

Az ének versfői: BOTSASD BÜNEMET VR ISTEN.

PAPP GÉZA tanulmányából (ItK 1961, 332–4.) tudjuk, hogy a névtelen magyarra átdolgozó Kochanowski „Szczęśliwy komu grzechy odpuszczono” kezdetű zsoltára nyomán dolgozott. A dallamot a lengyel minta dallama szerint közöljük. (ItK 1961, 340., 10. sz. dallam.) Az alternatív nótajelzés Szegedi Gergely 31. zsoltára. (Vö. a Thordai 40. zsoltárához írt jegyzettel.)

Bü - nek sok - sa ga hogy - ha kit i - szo - nyit,
Lel ki fai - dal - ma csak hogy el nem bo rit,
Szent Da - vid Ki raly i - mi - gyen ba - to rit,
Har - mintz ket - tő dik e - ne - ke - ben ta nit.

Nyomatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605 – 7 k.] 288 – 293.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 304 – 310. – A „Nota Pol.” utalás elmaradt.

Az ének versfői: EREŐS AZ MI ISTENÜNK NO DITSIRIEŐK.

PAPP GÉZA megállapította, hogy az ismeretlen átdolgozó lengyel minta, Kochanowski „Wszytká ziemiá wszytkie kráie” kezdetű zsoltára nyomán dolgozott. E minta esetleges dallamát lásd: ItK 1961, 340. 10. sz. dallam. Valószínűbb azonban, hogy nálunk az alternatív nótajelzés szerint az ismert Luther-ének – „Erhalt uns Herr” – dallamán énekelték. Ezt a dallamot már Huszár Gál énekeskönyvében (1574) megtaláljuk. A RMDT I, 117. alapján közöljük:

(A - tyá Is - ten tarts meg minket)
E - gesz Iz - ra - el - nek ne - pe, Az Wr Is - tent hogy di - czir - ie,
In ti ö - ket Da - vid ked - ve, He ge - dü - ie és E - ne - ke.

Nyomatott kiadása: [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605 – 7 k.] 293 – 300.

Az ének versfői: BANAT BANT SIES WR ISTEN SEGELI AMEN.

PAPP GÉZA kimutatta, hogy a névtelen magyar átdolgozó a „Panie moy przysztzy ná mię srogie wáły” kezdetű lengyel zsoltár nyomán dolgozott. Dallamát a lengyel minta dallama szerint közöljük. (Lásd ItK 1961, 340., 11. sz. dallam.) Az alternatív nótajelzés egy népszerű XVI. századi dallamra (RMDT I, 226.) utal. (Vö. Thordai 17. zsoltárának jegyzeteivel.)

Ba - naty - tyá - ban Da vid kö - nyö - rög i gyen,
Nagy és sok go - noz el - len - se - gi el len,
Bu - sul ke - se reg ve - szö - dik szün - te len,
Hat - van ki - len - tzed e - nek - ben ez kep - pen.

52 A sort. vö. Szenci fordításával: „Ne merüllyec tengeri mélységben, Az kútnac szája engem bé ne zárjon.”

67 A sort. vö. Károli fordításával: „Légyen az ő aztaloc ő előttöc tőör gyalánt.”

Nyomatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 305–310. — Címe: „Idem Psalmus.” A megelőző ének szintén a 71. zsoltár átköltése; a főszövegben ennek címét adtuk. E forrás szövege nem teljes, csak 28 versszakból áll. A hiány nem abból adódik, hogy a nyomtatvány azon része, melyre az ének nyomtatva van, csonka lenne, hiszen a 28. vsz. után közvetlenül jön a másik ének.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 561–7. — Címe: „Psalmus 71.” A „Nota Pol.” dallamutalás elmaradt. A főszövegben közölt 29–35. versszakot innen vettük.

III. Isteni dicséreték. Kolozsvár 1697. 377–382. — Itt is csak a magyar nótajelzés van feltüntetve.

Az ének versfői: REMENSEGEM ISTENBEN SZABADITS ENEKLEK EN.

PAPP Géza tanulmányából ismeretes, hogy a névtelen magyarra átdolgozó a „W Tobie Pánie nádzieię mam wszystko wfánie pokladam” kezdetű lengyel zsoltár nyomán dolgozott. A dallamot a lengyel minta dallama alapján közöljük. (Lásd ItK 1961, 340., 12. sz. dallam.) Az alternatív nótajelzés Balassi költeményére utal, mint a 10. sz. alatt közölt ének esetében is.

Re-men-se-gem vagy Is-te nem, Ne hagy sem-mi-ben el en-gem

Ne had lat-nom en sze-gye-nem, Or-tza pi rúl-van el es-nem.

Nyomatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 328–333.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 314–320. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

III. Isteni dicséreték. Kolozsvár 1697. 214–8. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

Az ének versfői: ESETEM ÖRÜLIK SEGELI WR.

A nótajelzés kötetünk 7. sz. alatt közölt énekére utal. Hiteles dallamát nem ismerjük

Nyomatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 333–340. — A 6. és 7. vsz. között egy, a nyomtatvány papírállományához tartozó üres levél van, a szöveg azonban hiánytalan.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 501–8. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

III. Isteni dicséreték. Kolozsvár 1697. 342–8. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

Az ének versfői: NE FELI EGIEL IGIAL KEGIELMES ASZ WR.

A nótául idézett ének ismeretlen. Azonos strófaszerkezettel csupán két régi dallamot ismerünk: RMDT I, 18. és 100. (változataik: RMDT II, 206. és 313.), de önkényesség volna bármelyiket is énekünk hiteles dallamául elfogadni.

49, 61 Király olv. királi

65 haragval — négy szótag, vö. a 81. sor esküel alakjával

Nyomatott kiadásai és kéziratai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 355–6.

II. Csonka antifonálé. [1607–1632.] 118b. — Címe: „Alia.” Az utolsó versszak a kézirat osonkasága miatt hiányzik.

III. **Imadságos es Enekes kézbe hordozo Könyvetske.** Kolozsvár 1700. 9–10. — E kiadvány első része, melyben énekünk szövege is található, az 1623-ban megjelent 1. kiadás nyomata. Cím mint I-ben.

IV. **Isteni dicsiretek.** [Kolozsvár 1632 k.] 617–8. — Cím mint I-ben.

V. **Thordai-kódex.** 1657 előtt. 745–6. — Cím mint I-ben.

VI. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 447. — Nótajelzést csak ez a forrás ad. Az ének versfői: AMEN.

A nótajelzés a 91. zsoltár parafrázisa. (1566) Dallamát a legkorábbi magyar forrás (Huszár Gál 1574: Az ki akar idvözülni. Not. Ave fuit prima salus) szerint, a RMDT I, 59/I. alapján közöljük:

(Az ki a kar id-ü - zül ni)
Az W r Is tent az e-gesz föld, Szol-galy-lya vig ö rönimmel ött,
Ier ia ruly - lyunk e le - i - ben, Ha - la - das-ban s'e - nek-les -.ben.

21.

Nyomatott kiadásai és kéziratai:

I. [**Isteni dicséreték.** Kolozsvár 1605–7 k.] 365–6. — Címe: „Idem Psalmus.” A címet a megelőző ének éléről vettük.

II. **Csonka antifonálé.** [1607–1632.] 97a.

III. **Péchi Simon-ék.** 1615. 400. — Az énekeskönyv különböző kezek által másolt vegyes részében.

IV. **Isteni dicsiretek.** [Kolozsvár 1632 k.] 612–4. — Címe: „Psalmus 103.” A nótajelzést innen vettük.

V. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 443–4. — Cím, nótajelzés mint IV-ben. Dallamát az első kottás unitárius énekeskönyv (Kolozsvár 1837) közli. (Lásd RMDT II, 291.) Az *Isteni dicséreték* 2. és 3. kiadásában nótául idézett ének (RMKT VIII, 16. — 1566) nótajelzése néhány XVI. századi énekeskönyvben: „Felséges Isten.” (Lásd a 11. sz. ének jegyzetét.)

Ald - gyad en Lel kem min - den - kor az W rat,
Min - den te te mem ald - gyad ö szent ne vet,
El ne fe ley - czed sok io te - te me - nyet, Mellyec - kel meg al - dot.

22.

Nyomatott kiadása és kézirata:

I. [**Isteni dicséreték.** Kolozsvár 1605–7 k.] 366–9. — Címe: „Idem Psalmus.” A szöveget az általunk 21. sz. alatt közölt zsoltár előzi meg.

II. **Csonka antifonálé.** [1607–1632.] 97a–98a. — Címe: „Alia.”
 Az ének versfői: ALGIAD LELKEM VRADAT AMENN.
 10 Vö. Károli fordításával: „...meg vijttya az te iffiuságotat mint az saskese-
 lyünc.”

23.

Nyomatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 376–382.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 552–9. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

III. Isteni dicséreték. Kolozsvár 1697. 371–6. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

Az ének versfői: EORVENDEK AZ VRBAN SzABADWLVAN E.

A nótajelzésben idézett ének kötetünk 30. sz. darabja. Dallamát egyiknek sem ismerjük. A késői eredetű *Komjátszegi graduál* a „Drága dolog az Ur Istent dicsérni” kezdetű zsoltárparafraízis (1590) dallamára utal. Ezt a kolozsvári énekeskönyvből (1744) ismerjük, s annak alapján közöljük, bár más szöveggel már a XVII. század derekán megjelent. (Lásd RMDT I, 95.)

(Drá-ga do - log az Úr Is - tent di tsér ni)
 Eorvend W - ram az en lel - kem te ben ned,
 Re - pes szi - vem tap - so las - sal e löt ted,
 Di - cze - ke - dem hogy meg hal - gat Fel se ged,
 Zam és el - mēm sze - ret, di - czir, Wr, te ged.

24.

Nyomatott kiadása: [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 389–390.

A rímtelen, prózának ható szöveg meglepő következetességgel követ egy bonyolult ritmusképletet. (9, 8, 12, 10, 10) Nótajelzése nincs, dallamát nem ismerjük. Különleges strófászerkezetét egyetlen régi dallamunkban sem tudjuk felmutatni.

25.

Nyomatott kiadásai és kéziratai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 444–6.

II. **Csonka antifonálé.** [1607–1632.] 36a-b. — Címe: „Alia.”

III. **Bölöni-kódex.** 1615–1621. 97a–98b. — Címe: „Igeretit Isten meg atta.

Nótajelzés mint IV-ben. A szöveg után: „finis GK. 1616. Jn Beoleon.”

IV. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 293–5. — Címe: „Alia.” A nótajelzés-
 innen vettük.

V. Isteni dicséreték. Kolozsvár 1697. 202–4. — Cím, nótajelzés mint IV-ben.

A szöveg megvolt Torozskai Máté 1601-i graduáljában is. (MKsz 1882, 69.)

Az ének versfői: DILECTO SL.

Nótajelzése Szkhárosi Horvát András énekéhez („Semmit ne bánkódjál”) vezet el; ennek dallamát közli a RMDT I, 15/II. sz. alatt, az 1744-es kolozsvári énekeskönyv szerint.

(Sem-mit ne bán-kod jál Kris-tus szent Sé re ge)
 Di ezi re tet mond-gyunk az nagy Wr Is ten nek,
 Meny-nek és az Föld nek szent te-rem-tő ie nek,
 Ab-ra ham és I saak, Ia-kob Is te-ne nek,
 Hú ke-resz-tyé-nek nek gond-vi-se lő ie nek.

26.

Nyomtatott kiadásai és kézirata:

- I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 452–4.
- II. Csonka antifonálé. [1607–1632.] 88a-b.
- III. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 639–641. — Címe: „Alia.” Nótajelzése („Azon notára”) a megelőző ének dallamára utal; a nótajelzést innen vettük.
- IV. Isteni dicséreték. Kolozsvár 1697. 474–5. — Cím, nótajelzés mint III-ban. A nótajelzés Thordai 36. zsoltárát idézi. Dallama a következő:

(Nagy ha lat ad gyunk az a tya Is ten nek)
 Fel se ges Is ten ne ked ha lat a dunk,
 Hogy hit tal min ket te ged al dunk,
 Az te ne - ved ről mi most val-last te - szünk, Mert vagy Is-te nünk.

27.

Nyomtatott kiadásai és kéziratai:

- I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 470–4. — Címe: „Mas szep Enek.”
- II. Csonka antifonálé. [1607–1632.] 45a–46a.
- III. Bölöni-kódex. 1615–1621. 146a–149b. — Címe: „Deploratio Miseriae.” A kézirat törzsananyagát összeíró „GK” másolta 1616-ban.
- IV. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 377–381. — A főszövegben adott címet innen vettük.

V. **Petri András-ék.** 1630—1. 60b—61b. — Címe: „Alia Eadem, Natiua ling.” A szöveg végén: „Finis.” A kézirat törzanyagát összeíró Petri András másolta 1630-ban.

VI. **Isteni dicsérek.** Kolozsvár 1697. 254—7. — Cím mint IV-ben. A cím előtt: „Mas.”

Az ének 1—4. és 9. sora megegyezik Skaricza Máté 74. zsoltárparafrázisának 1—5. sorával. (Először Debrecen 1602, 45a—46a.) Nagyon valószínű, hogy ugyanazon a dallamon is énekelték. (RMDT I, 226.) Itt a kolozsvári énekeskönyv (1744) dallamát vettük alapul. (Vö. a Thordai 17. zsoltárához írt jegyzettel.)

Hogy le ru sa - lem nek dra - ga Temp - lo - mat,
El du la ta re gen és ö Va - ra - sat,
Az An ti chus ki bi ra Si ri at,
Az hi vek tö nek ily pa - na zol ko - dast.

7 bőítéd = bővítéd (Az *Isteni dicsérek* I. kiadásának nyomdásza gyakran elhagyja a v hiátustöltöt.)

28.

Nyomatott kiadásai és kéziratai:

I. [*Isteni dicsérek*. 1605—7 k.] 483—6.

II. **Csonka antifonálé.** [1607—1632.] 61b—62b.

III. **Böloni-kódex.** 1615—1621. 140a—143a. 1 — Cím mint I-ben. Az alcímet és az első nótajelzést (melyet egy későbbi kéz írt az a cím fölé) innen vettük. A szöveget a törzanyagot összeíró „GK” másolta 1616-ban.

IV. **Isteni dicsérek.** [Kolozsvár 1632 k.] 434—7. — Címe: „Mas.” A második nótajelzést innen vettük.

V. **Isteni dicsérek.** Kolozsvár 1697. 281—9. — Cím, nótajelzés mint IV-ben.

A szöveg benne volt Toroczkai Máté 1601-i graduáljában is. (MKsz 1882, 70.)

A nótajelzések arra mutatnak, hogy az ének dallama azonos volt egyrészt a 7. sz alatt közölt ének, másrészt Szentmártoni Bodó *Tékozló fiú*-jának ismeretlen dallamával. (Vö. Thordai 1. és 49. zsoltárának nótajelzéseivel.)

29.

Nyomatott kiadásai:

I. [*Isteni dicsérek*. Kolozsvár 1605—7 k.] 504—8.

II. **Isteni dicsérek.** [Kolozsvár 1632 k.] 272—7. — Cím mint I-ben. A cím mellett „M. T.” A főszöveg élén adott nótajelzést innen vettük.

III. **Isteni dicsérek.** Kolozsvár 1697. — Cím, nótajelzés mint II-ben.

Nótajelzése azonos az „Egy lélekkel mostan áldott hívek” kezdetű énekével, ez utóbbit viszont az „Ébredjél fel világ bűneidből” kezdetű énekhez (1593) idézi az *Isteni dicsérek*. Ennek dallamát a XVIII. századi református énekeskönyvek (1744, 1774 stb.) közlik (RMDT I, 219/II.), korábban meg, más szöveggel, a *Cantus catholici* (1651). A kolozsvári énekeskönyv szerint (1744), a valószínű sajtóhibák kiigazításával adjuk:

(Éb rod jél - fol Vi lág bü ne id bül)
 Bv dos - ta - ban szent Da vid Pro - phe ta,
 Mi - kor ol len se ge nek sok sa ga,
 Ke - ser ve sen ö tet sa - nyar - gat na,
 Az Is - ten - hez fo - hasz - kod - van igy kö - nyö - rög va - la.

Az ének szerzője Toroczkai Máté unitárius püspök. A szerzőséget az *Isteni dűtsiretek* 2. és 3. kiadásában, a cím mellett látható névbetű („M. T.”) bizonyítja, melynek feloldása: Matthaeus Toroczkai. Ugyanez a névbetű található a *Toroczkai-kódex* (lásd alább) 620. lapján, az Enyedi György *Explicationes*-ében megjelent két latin vers egyikének a végén és az 1601-ben másolt, fentebb részletesen tárgyalt kéziratot graduál kötet-tábláján.

„Toroczkai Máté a régi híres, Toroczkószentgyörgyi Thoroczkay család egy Kovács Máté nevű toroczkói jobbágyának a fia volt, aki vezetéknévét a vasbányaművelő és a vasat feldolgozó Toroczkón a kor általános szokása szerint valószínűleg mesterségéről kaphatta.” (KELEMEN LAJOS: Toroczkai Máté püspök családi neve. *KerMagv* 1916, 181–3.). Fiatalkori működésének emléke az az 1136 lapra terjedő negyedrészes kézirat, mely az ő másolatában a XVI. századi unitárius teológusok, Dávid Ferenc, Sommer János és Paleologus Jakab munkáit tartalmazza. (A kódex leírása: PIRNÁT ANTAL: *Die Ideologie der siebenbürger Antitrinitarier in den 1570er Jahren*. Bp. 1961. 188–190.) A kódex egyes részeinek végén Toroczkai megjelölte a másolás idejét és helyét; e bejegyzésekből megállapítható, hogy hol tartózkodott fiatalabb éveiben. Eszerint 1579. júl. 19-én Vásárhely, 1579. dec. 12-én Udvarhely, 1583. dec.—1587. okt. 7-ig Torda, 1588–1593. febr. 16-ig Radnót, 1598. márc. 6-án pedig szülővárosa, Toroczkó volt a tartózkodási helye. 1594. aug. 25-én küküllőkőri esperesnek mondják; 1595–1598 között szülővárosának lelkésze volt. (BENCZÉDI GERGELY: *Toroczkói papok*. *KerMagv* 1891, 157.) Még ez évben Kolozsvárra ment, ahol sajtó alá rendezte Enyedi György művét, az *Explicationes locorum veteris et novis Testamenti*-t. (RMK II, 281.) SZABÓ KÁROLY szerint e műnek a nagy-szebeni Bruckenthal-könyvtárban levő példányában, az *Epistola Dedicatoria* végén a következő beírás olvasható: „Claudiopoli 8 Januarij An. D. 1599. Matthaeus Toroczkaj Concionator.” 1601. jan. 24-én, a tordai zsinati közgyűlésen választották püspökké; a későbbi fejedelmi megerősítő levelekből három példány maradt fenn. (Basta György hadvezér levelezése és iratai. II. Bp. 1913. 129–130.; *KerMagv* 1892, 81–9.; *KerMagv* 1896, 319–321.) 1615. decemberében már nem élt. (TÓTH KÁLMÁN: *Könyvnyomtató Makai Nyíró János deák*. Kelemen-emlék. Kolozsvár 1957. 591.)

Irodalmi működésének legnevezetesebb emléke Enyedi György *Explicationes* című munkájának magyarra fordítása. (*Az O es Vy Testamentvm-beli helyeknek ... Magyarazattok*. Kolozsvár 1619. RMK I, 494. Címlapkiadása: Kolozsvár 1620. RMK I, 503.) Írt még kátét, melyet holta után Thordai János tett közzé (*Az Keresztjényi Údvesseges Tudománnak a' Régi és Uy Testamentom szerént egyben summáltatot értelme*. Kolozsvár 1632. RMK I, 623.), néhány kéziratban maradt teológiai művéről is megemlékeznek. Művei közül azt a két latin versét tesszük itt közzé, melyek Enyedi György említett művének általa sajtó alá rendezett 1598-i kiadásában jelentek meg:

Georgii Enyedini epitaphium

Doctrinae exemplar, sanctorum regula morum
 Diuini interpres maximus atque soni:

Enniedius iacet hac sub mole Georgius, urbis
 Claudiacae antistes, Religionis apex.
 Vnius, terraeque maris, coelique profundi
 Doctor hic eximius, cultor eratque Dei.
 Gymnasij Christique gregis moderator in istae
 Vrbe, pius, foelix, per duo lustra fuit.
 Mille et quingentos post, Nonagesimus annus
 Implebat cursum septimus iste suum.
 Bis decies quater et postquam lux moesta Nouembris
 Illuxit, placida morte solutus, abiit.
 Fama, tuum nomenque vigent, semperque vigeunt
 Dum manet haec tellus, dum rotat astra polus.

Matth: Thor:

(Enyedi György: Explicationes locorum veteris et novi Testamenti c. művében, címlevél verzóján. Kiad. JAKAB ELEK, KerMagv 1890, 239—240.)

Epigramma

Cimmerijs quondam tenebris et nocte sepultum
 Abdiderant hostes Christum, Christique ministros,
 Armatis circumpositis dirisque sepulchro
 Militibus, liceat Christo quo surgere nunquam,
 Aetherea vel luce frui: sed gloria Christi
 Emicuit tandem cunctis splendore corusco.
 Nam Deus ille Pater, solus qui cuncta gubernat,
 Insignes pietate viros, et acumine mentis
 Instructos, zeloque pio, produxit, ut atram
 Detraherent oculis nubem mortalibus ipsis,
 Commentis hominum assuetis, spurcisque lacunis:
 Vt solidam capiat laudem Deus, et sua Christo
 Gloria reddatur, nullo fucata veneno.
 Quos inter primas partes sibi vendicat omnes
 Enniedij labor eximius, qui numina trina
 Aut nihil esse docet, sola aut figmenta sophorum.
 O felix aeuum felix Respublica, cuius,
 Auspicijs viuunt defuncti posthuma proles.

M. T.

(Enyedi György művének a 4b. lapján. Kiad. JAKAB ELEK, KerMagv 1890, 217.)
 Rátérve mármost Toroczkai Máté 88. zsoldárparafraízisának keltezésére, megállapíthatjuk, hogy az unitárius szakszerzők Uzoni Fosztó óta egybehangzóan 1603-ban jelölik meg a keletkezés időpontját. Vizsgáljuk meg közelebbről ezt a dátumot, mely nemcsak Toroczkai éneke szempontjából fontos, hanem döntő jelentősége van az *Isteni dicséret*ek I. kiadásának keltezésében is. 1603. júniusában Székely Mózes elfoglalta Kolozsvárt. A nép a jezsuiták épületeit feldúlta és a jezsuitákat kiűzte a városból, közben egy jezsuitát meg is ölték. Szamosközy megbízható tudósítása szerint a fő felbujtók Toroczkai Máté és Göcs Pál kolozsvári unitárius lelkész voltak. (Szamosközy István történeti maradványai. III. Bp. 1877. 96—109.) A megtorlás rövid idő múlva, Székely Mózes 1603. jún. 17-i veresége után elkezdődött, s az ősz folyamán Basta számos személyt elfogatott és elítéltetett. A két felbujtó, Toroczkai Máté és Göcs Pál nincs közöttük; az utóbbiról más források (pl. Segesvári Bálint naplója, Erdélyi Történelmi Adatok. IV. Kolozsvár 1862. 190.) alapján is tudjuk, hogy Lengyelországba menekült. Egészen bizonyos, hogy Toroczkai is elmenekült Kolozsvárról, másként aligha kerülhette volna el Basta megtorlását. Uzoni Fosztó — és utána számos unitárius történetíró — szerint a torockói vasbányákban bújt el. Csakhogy Uzoni Fosztó, ismervén a 88. zsoldár parafrázisát, éppen az énekszöveg alapján állítja ezt s az ének keletkezését viszont ennek a megállapításnak az alapján teszi 1603-ra, tehát a bizonyítandóval bizonyít. Zsoldárok ún. személyes vonatkozásaival általában óvatosan kell bánnunk, Toroczkai zsoldárának esetében azonban kétségtelen, hogy a kritikus 15. versszak személyes mondanivalót tartalmaz. Az eredeti zsoldárszö-

vegnek ugyanis csak az 1–14. strófák felelnek meg többé-kevésbé, s a 15–20. strófáknak nincsen megfelelője a zsoltárban. Csaknem teljesen bizonyos tehát, hogy Toroczkai a 15. versszakban egy saját magával megtörtént eseményt ír le:

Mezön, Erdön erős kösziklakon,
 Barlangokban sötét vas banyakban,
 Fene vadak között lappangásban,
 Iletemet tartottam meg nagy gyakran futásban.

Az is nagyon valószínű, hogy az itt leírt „lappangás” színhelye Toroczkai szülővárosa, a vasbányáiról híres Toroczkó volt, ahol ráadásul apja foglalkozása révén jó ismeretségben lehetett a bányászattal és a kitermelt vas feldolgozásával foglalkozó jobbágyokkal is. A kérdés csak az, hogy vajon nem történhetett-e meg Toroczkaival élete korábbi szakaszában is, hogy valamilyen okból a vasbányákban való bujkálással kellett életét megmentenie. Elvileg ez természetesen nincs kizárva, a valószínűség mégis amellett szól, hogy a zsoltárparafraíz keletkezése a kolozsvári unitáriusok, egyszerűsített Toroczkai életének e nagy élményével, az 1603-i eseményekkel kapcsolatos.

30.

Nyomatott kiadása: [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 508–510.

31.

Nyomatott kiadásai:

I. [Isteni dicséreték. Kolozsvár 1605–7 k.] 554–7. — Címe: „Más.” Az ének a „Praedicatio utan” címmel jelölt csoportban található.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 508–512. — Címe: „Mas.” A főszövegben adott nótautalást innen vettük.

A nótajelzésben idézett ének Bogáti Fazekas 23. zsoltára. Ennek dallama: „Jer dicsérjük az Istennek fiát.”

(Jer di tsér-jük az Is ten-nek Fi ját)
 Nagy há lá - kat az Is ten-nek ad gyunk,
 Hogy ez ü döt en get te ér - het - nünk,
 Szent I gé iét ad - ta meg ér - te nünk,
 Az mely ál tal ér - tyük id - ves - sé günk.

Az ének 1. strófája a Bornemisza-ék. (1582) függelékében (CCvb) található *Hala adasra valo intes* 1. versszakának átalakítása: „Soc halakat VR Istenec adgyunc, ki ez időt engotte erhetnunc, szent igeiet atta meg ertenunc, kiből az mi iduössegunc variuc.”

32.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. Csonka antifonálé. [1607–1632.] 57a–58a.

II. Isteni dicséreték. [Kolozsvár 1632 k.] 458–463. — Címe: „Alia.” A nótajelzést innen vettük.

III. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 308–312. — Cím, nótajelzés mint II-ben. Az ének dallamát — a megadott nótajelzés ellenére — sem tudjuk hitelesen megállapítani. Némi fenntartással állíthatjuk csak, hogy Kákonyi *Asverus*-ának dallamára énekelték. (RMDT I, 14.) Véleményünk indokolását lásd a Thordai 6. zsoltárához írt jegyzetben.

33.

Kéziratai:

I. **Csonka antifonálé.** [1607–1632.] 62b–63b. Kiad. KANYARÓ, KerMagv 1895, 222–5.

II. **Bölni-kódex.** 1615–1621. 1a-b. — A kézirat csonkasága miatt az 1–13. versszakok hiányoznak. A szöveg végén: „*finis adest operis.*” A kézirat 2., 1618–19-ben dolgozó kezének másolatában.

Az ismeretlen szerző az alapul vett 115. zsoltárt igen szabadon dolgozta át; bővítései az énekek katolikusokkal polemizáló jelleget adnak. Ebből — mint Keserű Bálint figyelmeztet — arra lehet következtetni, hogy az ének az 1605 előtti években keletkezhetett, olyan időszakban tehát, amikor az unitáriusokra nézve még a képtisztelő katolikusok jelentették a főveszélyt.

34.

Kézirata: **Csonka antifonálé.** [1607–1632.] 80a. — Címe: „*Alia.*” A szöveg végén: „*finis.*”

Nótajelzése, s így dallama is azonos a 20. sz. alatt közölt énekével:

(Az ki a kar id - uő - zül ni),
 Szent Vr - is ten ki nagy meny - ben, Aty - tya - y nagy dü - czö - seg - ben,
 Ho lott Chris - tus ül föl - seg - ben, An - gia - lok wad - nak ö - reom - ben.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Bölöni-kódex.** 1615–1621. 32b–33a. — A szöveg végén: „finis Anno 1618.”

II. **Péchi Simon-ék.** 1615. 280–1. — Címe: „Reggelre es estuere valo kőniörges es halaadas.” A kódex különböző kezek által írt vegyes énekesportjában. — Ugyanez a verzió (lényegtelen eltérésekkel) megtalálható a *Kissolyosi Mátéfi János-ék.* 276–7. lapjain is. Címe: „Igez zep Enek, melliet mind Estue es reggel jo mondanj.” A szöveg végén: „Finis huius.” Az előtte levő ének 1618-ban, az utána következőt 1619-ben másolták. A második nótajelzést innen vettük.

III. **Csonka antifonálé.** [1607–1632.] 80b–81a.

IV. **Imadsagos es Enekes kézbe hordozo Könyvetske.** Kolozsvár 1700. 6–8. — Címe: „Reggeli es estvevéli [!] hálá-adás.” Nótajelzés mint I-ben. A szöveg a kiadványnak abban a részében található, mely az elveszett 1623-i I. kiad. újabb lonyomata.

V. **Isteni dicsiretek.** [Kolozsvár 1632 k.] 609–611. — Címe: „Reggeli es estvéli hálá-adás.” Nótajelzés mint I-ben. Ezt a változatot a következő unitárius kiadványban is lenyomatták: Várfalvi Kósa János: *Catechesis.* Kolozsvár 1654. C10a-b. A nótajelzés innen hiányzik.

VI. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 440–2. — Cím, nótajelzés mint V-ben.

Ugyanaz az alternatív nótajelzése van a 13. sz. alatt közölt éneknek. Így dallamuk s azonos:

(Jer di tsér-jük az Is ten-nek Fi ját)
Ad-giunk ha-lat az nági Vr. Is-ten-nek,
Az my v-runk Ie svy nak atti-a-nak,
Men nek föld-nek szent te-rem-tő-ie nek,
Min de nek nek gond úi-se lö-ie nek.

Az ének eredetileg csak reggeli hálaadás volt; a 6, 14. és 23. sorokhoz később írtak olyan szavakat, melyek a szöveget esti elmondásra is alkalmassá tették.

Kézirata: **Bölöni-kódex.** 1615–1621. 1b–3a. — Címe: „Mas igen zep.” A szöveg végén: „finis.” A kódex 2., 1618–9-ben dolgozó kezének másolatában.

Nótajelzése alapján — „Ébredjél (fel világ bűneidből)” — dallamát azonosnak kell tartanunk a 23. sz. alatt közölt énekével:

(Éb red-jél fel Vi lág bü ne id böl)
 Ker lek te ged, oh em-be ri al lat,
 Ued e zed-be ez föl-dön ma ga dat,
 Ez ui la gi al la-pat-nak dol gatt
 Megh es-mer-hed, chyak tekincz meg min-denben ö dol-gatt.

37.

Kéziratai:

I. **Enyedi: Explicationes . . . toldaléka.** — Enyedi György művének a debreceni Református Nagykönyvtárban levő példányában, a hátsó kötéstáblán. Címe: „Cantio.” A szöveg végén: „finis In Anno D. 1619 Mensis Junij, 11 feria 3.” Ugyanez a kéz a kötet első kötéstáblájára egy XVI. századi éneket másolt. („Nagy Úristen ne hagyj minket . . .”)

II. **Bölöni-kódex.** 1615–1621. 5a. — A kézirat csonkasága miatt az 1–3. vsz. hiányzik. A szöveg végén: „finis 23 die feb. 1616.”

III. **Petri András-ék.** 1630–1. 73b–74a. — A szöveg előtt, későbbi kézzel írott nótajelzés: „Nota Attia Istennek szerelmes szent fia.” A szöveget a kézirat törzanyagát összeíró Petri András másolta 1630-ban. A szöveg végén „Finis.” — E verzió másodlagos voltát az mutatja, hogy a versszakok utolsó sorai 14 szótagosokká vannak átalakítva.

38.

Kézirata: Bölöni-kódex. 1615–1621. 5b–6b. — Címe: „Alia.” A szöveg végén: „finis.” Az éneket a kódex törzanyagát másoló „GK” írta le 1616-ban.

A nótára utaló „dudgia” szó, „nótája” stb. helyett, aránylag ritkán, főként erdélyis gszombatos kódexekben fordul elő. (Vö. NySz I, 538.)

(Ret-te-ne-tes Is-ten-nec nagy ha rag ya)
 Ke-giel-mes Vr-is-ten, te-kencz mi re ank,
 Ke-gies ze-me-id-del nez a la re ank,
 Ir-gal-mas-sa-go-dot kér-iük mi hoz-zánk,
 Io a ka-ra-to-dot mu-tasd mi hoz zánk.

A nótajelzésben idézett ének (1593) a „Rettenetes Istennek nagy haragja” kezdetű bibliai história dallamához vezet. (Hofgreff-ék. 1553 — RMDT I, 26.)

39.

Kézirat: **Bölöni-kódex.** 1615–1621. 12b–13a. — Címe: „Alia.” A törzanyagot összeíró „GK” másolta 1616-ban.

A nótául idézett ének dallama több hazai forrásból ismert (vö. RMDT I, 87/ I–IV.), itt a legrégebb lejegyzés, a *Turóci Cantionale* szerint közöljük. Ez a dallam a XVI. században széles körben ismert humanista metrikus kóruskompozíciók cantus firmusainak egyike.

(Vedd el Vr Is ten ró - lunk ha ra go dat)
 Ha la - kot ad giunk Is - te(n) - nek fe ien kent

Oh ke - rez - tie nek az al - dot i ge kert,

Ki - ből meg er - teok hozzank nagi io ked - uet Es ke-giel-mes-se get.

40.

Kézirat: **Bölöni-kódex.** 1615–1621. 13a-b. — Címe: „Alia.” A szöveg végén: „finis.” A törzanyagot összeíró „GK” 1616-i másolatában.

Dallama — a nótajelzés szerint — azonos a 29. sz. alatt közölt ének dallamával:

(Éb red - jél - fel Vi lág bü ne id ből)
 Keo niör-günk te ne ked ke gies Is ten,

Ne hagi min - ket mos - tan zük - se - günk ben,

Te - kencz re ank e röt - len - se - günk ben,

Mert kú-uúl-led ninczen ne - künk gia-molunk ez feol - deon.

Kéziratai:

I. **Bölni-kódex.** 1615–1621. 14a-b. — Címe: „Alia.” A szöveg végén: „finis.” A törzsanyagot összeíró „GK” 1616-i másolatában.

II. **Kájoni latin – magyar versgyűjteménye.** 1677 k. 417. Kiad. JÉNÁKI FERENC: *Kájoni János énekes könyve és forrásai.* Kolozsvár 1914. 48. — A kézirat jelenleg ismeretlen helyen van, ezért e szöveg eltéréseit Jénáki kiadása után közöljük. A nótajelzést innen vettük.

Unitárius forrásokban az éneknek nincs nótajelzése. A *Kájoni – Hymnarium* nótajelzése szerint énekünk dallamát Illyés István *Halottas énekek* (1693) c. gyűjteménye közli. (RMDT I, 225/I.) Ezt vettük alapul mi is, némi korrekcióval. Meg kell jegyeznünk, hogy egyébként is ez az egyetlen – valószínűleg cseh eredetű – dallamunk a régi énekeskönyvekben, amely 3 × 14-es strófaszerkezetet mutat.

(Sok rendbé li pro-bák van - nak raj-tunk ez é let ben)
 O - hay - ta sät es si - ral mat a - nia zent - eg - haz nak

Meg hal - gas - sad, nagi Vr - is ten, az te hi - ue - id - nek,

Te meg men - czied es ne had giad el uez - ni - e eo köt.

Kézirata: **Bölni-kódex.** 1615–1621. 18a–19a. — Címe: „Alia”. A szöveg végén: „finis.” Az éneket „GK” másolta 1616-ban. A második nótajelzést egy későbbi kéz írta utólag a szöveg fölé.

Nagybáncsai Mátyás Hunyadi Jánosról szóló históriás énekének dallama Sztárai Mihály 23. zsoltárának szövegével („Szent Dávid próféta éneklő könyvének . . .”) maradt fenn. (RMDT I, 28.) A legrégebb feljegyzés, a *Cantus Catholici* (1651) alapján közöljük:

(Szent Dá-vid Profé ta é-nek-lő könyvé - nek)
 Keonieoreoguen ne ked, ha - talmas Vr - is - ten, es mi ha - la - kot ad - uan

Tudgiuk es azt uall - iuk mi i - gaz hitwnk - ben, hofi meg halgattal nin - ket,

Es ked - ue - sek ua - giunk zent fi - a - dert, ne - ked kedues mi keonieor - ge - swnk,

Nem hagiod he - a ban, va - la - mit ke - ren - dwnk ez v - tannis te teol - led.

Kézirata: **Böllöni-kódex**. 1615–1621. 28a-b. — A szöveg végén: „finis.” A kódex 3. kezének másolata 1621-ből.

Az ének versfői feltehetőleg a szerző nevét adják: **MAROSINVS**.

A nótajelzésben idézett éneket (1566) a különféle utalások tanúsága szerint két dallamra is énekelhették. (RMDT I, 138. és 213.) Itt az utóbbi, a *Boroszlói kézirat* dallama alapján rekonstruáltuk. (Lásd a Thordai 36. zsoltárának jegyzetében.)

(Nagy ha lat ad gyonk az a tya Is ten - nek)
Meny be li Is ten, ke giel - mes szent attiank,
Mi ert ha rag zol bú nún - kert mű ank?
Mi - ert or - cza dot nem for - dit - tod hoz - zank? Te kincz mi re - ank.

Kézirata: **Böllöni-kódex**. 1615–1621. 33b–34a. — Címe: „Alia.” A kódex 2. keze másolta 1618-ban.

Nótajelzése nincs, dallamát nem ismerjük. Az ének strófászerkezetével azonos dallamot csak egyet ismerünk a régi magyar anyagban: RMDT I, 126. Lehetséges, hogy arra a dallamra énekeltek. (Vö. a Thordai 59. zsoltárához fűzött jegyzettel.)

Kézirata: **Böllöni-kódex**. 1615–1621. 34a-b. — A kódex 2. keze másolta 1618-ban. A szöveg vége a kézirat csonkasága miatt hiányzik.

Kézirata és nyomtatott kiadásai:

I. **Böllöni-kódex**. 1615–1621. 45a–48a. — A szöveg végén: „finis. 1615. GK.”

II. **Kájoni János: Cationale catholicum**. Csik 1676. 662–6. — Címe: „Mas.” Nótajelzés mint I-ben. — Kájoni után bekerült Illyés István *Soltari énekek . . . és halottas énekek* című kiadványába is. (Nagyszombat 1693. 87–9.)

Em le kez zel meg em be ri al lat
Vek - seo o - rad rol, mert meg kel hal - nod, la - tod en pel - da mot.
Az feoldbeol leot - tel, feol - de kel len - ned, mi - kep - pen im la tod,
Ne hagi Vr - is - ten halalunk o - ra - jan, hoga ar - czon az ha lal.

Az ének dallamát Illyés István kiadványában találjuk meg, ugyanehhez a dallamhoz vezet a nótajelzés is. (Lásd RMDT I, 110/I–II.)

47.

Kéziratai és nyomtatott kiadásai:

I. **Kissolyosi Mátéfi János-ék.** 340–1. — A kódex utolsó, vegyes énekcsoportjában; a kódexbe való beírás 1626 után történt.

II. **A Szent David Prophetának ekes Rythmusu Soltarival... tellyes Könyv.** Kolozsvár 1690. 314. — Címe: „Mas. Az 77. Soltár Notájára: Az Istenhez az én: etc.” — E kiadás után a későbbi református énekeskönyvekbe is bekerült: Lőcse 1696. 685.; Debrecen 1700. 417. stb.

III. **Bölöni Pálfi András zsoltáros könyve.** 1693. 303–4. — Címe: „Pestiskorra való Enek.” A szöveg után: „Vege.” A nótajelzést innen vettük. A törzsanyagot összeíró Bölöni Pálfi András másolatában.

IV. **Imadsagos es Enekes kézbe hordozo Könyvetske.** Kolozsvár 1700. 139–141. — Nótajelzés mint II–III-ban.

Az ének versfői: IGASZ AZ UR.

Abrugyi György kéziratának előzéklapjára a leírás szerint (MKsz 1902, 159.) egy *Pestiskorra való Enek* volt beírva, ez minden bizonnyal azonos volt az általunk közölt énekkel.

A nótajelzés Szenci Molnár 47. zsoltára, az éneket tehát genfi zsoltárdallamra énekelték. A jelenleg használatban levő református énekeskönyv (Bp. 1948) szerint közöljük:

(Az Is ten - hez az én szó mat)
 Is ten lág keö - szik lá ia,
 Ki nek gaz min - den dol ga Teö kél le tes mun - ká - ia,
 I ti let s - hű - ség úty - tya, Nin - czien czia - lárd - ság a - zok ba,
 Mert i gas - ság - nak aty tya,
 E gie dül csak öo tisz - ta, E gie dül ke - gies a - tya.

Az ének előfordulási helyei teljesen rendhagyó képet mutatnak: a szöveg elsőnek egy szombatos kódexben, másodiknak egy református gyülekezeti énekeskönyvben található, és csak 1693-tól kezdve van meg unitárius forrásokban. (Hogy Abrugyi György kéziratának előzéklapjára mikor írták be, azt nem lehet megállapítani, mivel a kézirat elveszett.) Az a szokás, hogy a versfők szövege az éneknek mintegy tartalmi összefoglalását adja, Bogáti zsoltárai óta a szombatos és unitárius énekköltészetben volt elterjedtebb. Az ének szombatos eredete azonban nem valószínű, mert csak egyetlen szombatos kódexben fordul elő, és ott is egy olyan énekcsoportban, melyben egyetlen szombatos ének sincs. A századvégi református források meg nyilvánvalóan romlott, másodlagos szöveget adnak. (Lásd a lapalji variánsokat.) A valószínűség mellett szól, hogy az ének unitárius eredetű, sőt Keserű Bálint nem tartja kizártnak Thordai János szerzőségét sem. Erre utalna az a tény, hogy Abrugyi György kéziratában az ének szövege egyéb Thordai-művek, a Psaltérium és az Epiktétosz-fordítás szomszédságában található (bár, mint fentebb jeleztük, a beírás időpontja bizonytalan), továbbá az ének címe is. Uzoni Fosztó szerint ugyanis Thordai pestis ellen mondandó imádságokat is írt.

Nyomtatott kiadásai:

I. **Isteni dicsiretek.** [Kolozsvár 1632 k.] 159–162. — Címe: „Alia.” A szöveg az ünnepi énekek *Karacsonra* című csoportjában található; címet ennek megfelelően mi adtunk. A refrén csak az első és utolsó versszakban van végig leírva, a többi strófában csak az első néhány szó szerepel figyelmeztetőnek. Ezt mi is így hagytuk.

II. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 110–3. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

A nótajelzésben idézett ének (1566) dallamát a *Cantus catholici* (1651) közli elsőnek. Ennek alapján adjuk itt is. (RMDT I, 122/I–II.) A dallam mintája — Csomasz Tóth feltevése szerint — talán a híres huszita ének, a „Povstan, povstan, veliké mesto Prazské” volt.

(Ez nap né - künk di - csi - re - tes nap)
 Szük - ség né künk meghem - le - kez - nünk Is - te - nünk - nek íó té - té - röl,
 És há lá das sal bö tsül le nünk,
 Mi szi - vünk - ben és lel künk - ben ö tet di tsir - nünk,
 És ily lyen szok kal tett il let - nünk:
 Al dot légy Úr Is ten ke gyes se ge dért,
 És mij hoz zánk nagy io . vol to dért,
 Ir gal - mas sa god nak gaz dag - sa ga ért,
 I gi re ted nek meg a dá sa ért.

Nyomtatott kiadásai:

I. **Isteni dicsiretek.** [Kolozsvár 1632 k.] 166–175. — A strófák 3. sora csak az első és utolsó versszakban van végig kiírva, a többiben csak egy-két szó szerepel figyelmeztetőnek. Ezeket minden jelzés nélkül kiegészítettük.

II. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 118–124. — Cím mint I-ben.

III. **Kájo János: Canticone catholicum.** Csik 1676. 99–101. — Címe: „Mas.” A nótajelzést innen vettük. Ez a szinte felényire lerövidített és a részletekben is alaposan átdolgozott változat bekerült a 2. kiadásba (74–8.) és a *Cantus catholici* 3. kiadásába is. (Nagyszombat 1703.)

Az unitárius forrásokban nótajelzés nincs. Kájo Jánosnál a „Mi dicsirjük ez máinapon”, a *Cantus catholici* 1703-as és későbbi kiadásában a „Nékünk születék mennyei király” áll „ad notam”. A két nótajelzés nincs ellentétben egymással: az előbbi is az

utóbbi dallamához vezet, amelyet a *Cantus catholici*-kban (1651 stb. — RMDT I, 181.), illetve a XVIII. századi református gyűjteményekben (RMDT I, 182.) találunk meg. Mivel ennek a dallamnak strófászerkezete 10, 10, 9, 9, énekünk csak a 3. sor megismétlésével, továbbá a 11-es sorokban egy hang felbontásával énekelhető rá. Fennmaradt azonban az éneknek egy másik dallama, az eredeti szöveggel együtt, a *Deák-Szentes kézirat*-ban (RMDT II, 102b. — vö. ugyanott 102a.); ennek alapján közöljük, hozzávetőleges ritmizálásban. A 10 szótagú sorokban alkalmanként két-két azonos magasságú hang összevonása szükséges.

Ier mondgyunk é ne ket az ni U - runk-nak,
 És né-künk szö - le - tet Ie - sus Chris-tus-nak.
 Uy esz ten dö ben mi vi gad gyunk.

50.

Nyomatott kiadásai és kézírata:

I. **Isteni ditsiretek.** [Kolozsvár 1632 k.] 324–334. — A cím előtt: „Mas.”

II. **Dersi András zoltároskönyve.** 1665 után. 205–9. — Címe: „Alia.”

III. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 221–8. — Cím mint I-ben.

IV. **Imadságos es Enekes kézbe hordozo Könyvetske.** Kolozsvár 1700. 107–115.

— Címe: „Mas.”

Az ének szövege bekerült *A Szent Dávid Prophetának ékes Rythmusú 'Soltárival . . . tellyes Könyv* 1700-i debreceni kiadásába is. (107–115.) E református forrás szövegeltéréseire nem voltunk tekintettel.

Az ének versfői, amennyiben a 4, 6, 11. és 23. versszakok első szavait *cz*-vel írottak feltételezzük, egy latin hexametert adnak: GRE CECINIT CESANTE DIO DE CRURE PODAG[RA]. Jelentése nem egészen világos: Gre[gorius?] énekelte Istennek, [?] mikor a lábszárát elhagyta a közsvény. A versfők szerint tehát a szöveg vége csonka.

Keserű Bálint hívta fel figyelmünket arra a bizonyára nem véletlen körülményre, hogy a vers címe Thordai János székfoglaló beszédének címével („Nosce te ipsum”) azonos. Ennek, és bizonyos szemléletbeli rokonságnak alapján szóba jöhet Thordai szerzősége vagy legalábbis az ő hatása.

51.

Nyomatott kiadásai és kézírata:

I. **Isteni ditsiretek.** [Kolozsvár 1632 k.] 641–3. — Címe: „Alia.”

II. **Thordai-kódex.** 1657 előtt. 766–9. — Címe: „Cantio elegans.” Nótajelzés mint I-ben. A szöveg négy versszakkal hosszabb, mint a nyomtatványokban.

III. **Isteni dicsiretek.** Kolozsvár 1697. 476–7. — Cím, nótajelzés mint I-ben.

A nótajelzés Balassi énekét idézi; dallamát nem ismerjük. Azonos strófászerkezetű dallamot XVI. századi dallamaink között nem találunk, a XVII. században is csak egyet. (RMDT II, 121/I.) Kérdés, hogy ez a dallam, melyet a *Cantus catholici* (1651) régi énekként, „Én nagy vigaságos örömet hirdetek” kezdettel közöl, nem azonos-e Balassi „Palkó nótájá”-val. Balassi mindenesetre ismerhette, hiszen igen népszerű, német és cseh földön is elterjedt XVI. századi dallamról van szó.

Az ének az unitárius egyházi költészet egyik legkvalitásosabb darabja. Friss lendületes hangvétele, simán folyó sorai olyan szerzót mutatnak, aki a versszerzésben igen gyakorlott volt. Keserű Bálint a szerzót Thordai Jánosban sejtí; különösen a 9. és 11. versszakok stílusa és rímei vallanak rá.

Nyomatott kiadásai:

I. Isteni dicsiretek. [Kolozsvár 1632 k.] 712.

II. Isteni dicsiretek. Kolozsvár 1697. 537–8. — Címe: „ORATIO DOMINICA
Luc. 2.” Nótajelzés mint I-ben.

A nótajelzés a 143. zsoltár parafrázisa (1566); a RMDT I, 126. sz. alatt közölt német eredetű dallamváltozatokhoz vezet. A kolozsvári énekeskönyv (1744) alapján rekonstruáltuk:

(Halgasd meg Jé - sus Kris tus)
Mij A - tyánk ki vagy Meny - ben, Ne ved szen - telt le gyen,
Or - szá - god hoz - zank jöi jön, Mint a - karsz ugy le gyen,
(Add meg mij Ke - nye - rün - ket, En - gedd meg bü - ne - in - ket,
Oy go nosz - tol, A men.

EPIKUS ÉNEKEK

Az itt közzétett három epikus jellegű darab az unitárius énekköltészet szerves része. Mindhárom vallásos tárgyú; kettő közülük a bibliai história műfajához, egy meg a középkori pokoljárás-műfajhoz tartozik. A szövegek többé-kevésbé aktuális vonatkozásokat is tartalmaznak és kapcsolatba hozhatók a 10-es és 20-as éveknek az unitáriusokat is érintő erdélyi eseményeivel. Irodalomtörténetileg ekkor már meglehetősen elkésztettség a vallásos tárgyú epika művelése. E műfaj már az előző század végén kihalt, az unitáriusok viszont később is művelik: a kötetünkben közzétett Szentmártoni Bodó János és Kolosi Török István énekei között is vannak bibliai tárgyú históriák, sőt még a század végi Felvinczi György is írt ilyen jellegű darabot. Az itt közzétett három szöveg népszerűsége még a XIX. század elején is kimutatható az erdélyi unitáriusok körében.

53.

Nyomatott kiadása: Kolozsvár 1638. — Az egyetlen fennmaradt példányon a címlevél alsó része leszakadt s a nyomtatás éve jelenleg nem látható, de egy könyvrajstomban, melyet még akkor készítettek, amikor a levél alsó része ép volt, 1638 szerepelt. (Lásd RMK I, 681.) A könyv Kolozsvárott készültét Abrugyi György kolozsvári nyomdásznak a címlevél verzőjén található ajánlása igazolja, valószínűleg ő a szerzője az ajánlást követő epigrammának is. Szövegük a következő:

Generoso Domino Ladislao Torotzkai de Torotzko Szent-György, etc. Domino et Patrono suo benignissimo, Dedicat et offert Typogr. G. Abr.

In Theologiam Viri Ornatissimi Andreae Rakosi Historiam Epigramma.
Ad Lectorem.

Accipe Rakosij Lector pia candide Vatis
Scripta, et sincera perlege mente precor.
Non hic lusus iners, non res tractantur inanes,
Non, quod Lectorum pectora turbet habes.
Singula sed referunt nostrae documenta salutis,
Et sacrum verae Relligionis opus.
Cuncta Dei cernes doctrinis plena sacratis,
Exemplum sanctae quae pietatis habent.

Rákosi Andrásról saját vallomásán kívül bizonyosat nem tudunk. Az utolsó versszak tanúsága szerint Szentpálon lakott, a Székelyföldön. Ez az Udvarhely megyei Homoródszentpál lehet, amely 1613-ban, az ének szerzésének évében, a földbirtokos Kornis-családdal egyetemben egészében unitárius volt. (EGYED FERENC: A homoródszentpáli unitárius egyház történelmi rajza. *KerMagv* 1897, 33—4.) Itt lehetett szerzőnk prédikátor vagy iskolamester.

A história néhány helye (pl. a 143. és a 328. sor) arra vall, hogy szerzőjük ismerős volt a peres eljárások világában. Lehetséges ezért, hogy a szerző azzal a Rákosi András-ügyvéddel azonos, aki Erdélyben 1638-ban és 1641-ben tevékenykedett. (SÁNDOR IMRE: A csikszentsimoni Endes-család levéltára. Kolozsvár 1910. 28, 30.)

Háromszék megyében két Rákosi családnak is volt a század elején András nevű

tagja. (PÁLMAY JÓZSEF: Háromszék vármegye nemes családjai. Sepsiszentgyörgy 1901. 366—7.) Nem valószínű azonban, hogy szerzőnk ezekkel volt azonos.

Rákosi históriájának a magvát a Bibliából vette (Luk. 18, 9—14.), a feldolgozásban azonban szabadon járt el. Az utolsó versszakban talán Báthori Gábornak az unitáriusokra kedvezőtlen uralmára utalt, vagy még inkább azokra az 1613-i eseményekre, melyek során a Báthori megbuktatására Erdélybe özönlő török, tatár, moldvai és havasalföldi seregek nagy pusztításokat végeztek.

A história 103 sora bekerült az 1755 táján összeírt *Szádeczky—Miscellaniá*-ba. (Kiad. VARGA IMRE: Szádeczky: Miscellania. Bp. 1955. 34—7.) Itt először a *Publicanus imádsága* olvasható, mely Rákosi szövegéből a 103, 105, 106, 107, (az utolsó sor e strófából hiányzik) 111, 112, 114—117, 130, 133—137. strófákat tartalmazza. A 133. vsz. két első és két utolsó sorát a következő 16 soros — Rákosi históriájában nem szereplő — betoldás köti össze:

Látod, hogy érdemem mint hangya kőszálon,
Sok bűneim pedig mint levél az fákon,
Mint örvény tengeren és főveny az parton,
És mennyi madár jár levegőben szárnyon.

De mindezeknél is nagyobb te kegyelmed,
Annak vége nincsen, azért bízom benned.
Mi hasznod féreggel neked törvénykezned,
Hatalmad mutatnod s reám fegyverkezned?

Száraz polyva ellen, az kit szél elhordoz
Mutatod erődöt, ha rám haragot hozsz.
Nem illik az harag, uram, irgalmadhoz,
Nagyobb dicsőséget bennem kegyelmed hoz.

Uram, nem érettem, sem nem érdemimért,
Hanem kegyelmezz meg magad irgalmadért.
Ne legyen heában, hogy fiad ontott vért
Keresztfán érettem s az én váltságomért.

Ezt követi *Az Phariseus imádsága* címmel Rákosi históriájának 12—21. versszaka, a 16. strófából azonban csak az első 2 sor van meg. — Mivel e kései lejegyzés szövegéhez Rákosinak semmi köze sem lehetett, a *Miscellania* eltéréseit nem tüntettük fel kiadásunkban.

A nótajelzésben idézett éneket a Bártfai énekeskönyv (1593) alapján az „Oly búval bánattal az Aeneas király”, egy XVII. század végi halottas énekeskönyv (*In exequiis defunctorum* . . . 1692.) szerint a „Mikor Sénakerib” dallamára énekeltek. Az előbbi nótajelzést tekintve hitelesebbnek, énekünk dallamát a RMDT I, 23/II. közlése alapján a kolozsvári énekeskönyv (1744) szerint — „Irgalmazz Uristen” (1566) — adjuk:

(Ir - gal - mazz Ur Is ten im - má - ron én - né kem)
Sok his - to ri a kat Böl - tsek é - nek - let tek,

Mely -ből az Ol va sok ta - nu - sa - got vót - tek,

Szép meg lött dól - gok nak ér - tel - mé - re men - tek,

I - rók - is ma - gok nak hirt ne - vet vót - te nek.

10 Agyas — Valószínűleg azzal a Hagias, Agias peloponnézosi származású görög íróval azonosítható, akinek Argosz városkrónikájának, a „kyklikus” eposzoknak (az Atridák hazatéréséről szóló öt könyv) írását tulajdonítják.

18 A sor értelme: Kedve ellenére senkire nem kényszerítem rá magam (Lásd MNy 1969, 528.)

88 A sor értelme: Tudja, hogy a túlvilágon hová kerül a lelke.

89 Erre és a következő sorokra nézve vö. Luk. 14, 1—4.

120 A jövődölcésre vonatkozólag vö. Esaiás 9,7. és Dániel 7, 13—14.

142 világ mustrájára = világ számba vételére, az utolsó ítéletre

143 Absensre notalna = talán: számkivetésre ítélne

162 Tabor hegy — hegy Názárettől délkeletre. Célzás arra, hogy Jézust figyelmeztették, ne menjen tovább, mert meg akarják ölni.

175 Jézus színe változásáról vö. Máté 17, 2—6.

179—180 Lásd János 8, 59.

181—184 Lásd Luk. 4, 29—30.

209 Centurio = százados (Vö. Luk. 7, 2—10.)

222 meg-is jelentettem = ki is nyilvánítottam. Ti. a római százados megengedte a zsidóknak, hogy zsinagógát építsenek.

302 A sor értelme: Mikor haldoklott

315 A „két tar nemzet”: a török és a német

319 írott tshájában — Vö. a 241. sorral

356 A sor után következő latin cím magyarul: Felelet a farizeus imádságára

377 A sor értelme: Hogy magadat mindenki felett állónak gondolod.

421 Az Elet törvényét = az örökélet törvényét

426 élet túllyan — Vö. a 88. sor jegyzetével.

568 A sor után álló latin cím: Felelet a vámos imájára.

633 Az Ötváros veszedelméről Móz. I. 19.

645—648 Vö. Kir. II. 19, 35.

54.

Kéziratai:

I. **Kádár-ék.** (XVII. század közepe.) A kézirat leveleit a bekötéskor összezavarták. Az órszavak alapján azonban rekonstruálni lehet a versszakok egymásutáni rendjét. Az ének szövege a leveleken így következik: 1—31. strófa a 35a—42b, a 32—64. vsz. a 27a—34b, a 65—108. vsz. a 16a—26b. és a 109—118. strófa a 9a—11a. leveleken. A história terjedelme ebben a kéziratban 117 versszak, mivel a másoló figyelmetlenségéből a 40. és 41. versszakokat összevonta olyan módon, hogy a 40. strófa két első sora után a 41. versszak két utolsó sorával folytatta a másolást. Ettől eltérően is akad több szövegromlás, másolási hiba; ezek ellenére azonban ez a kézirat tartalmazza a legjobb szöveget. Az ének címe: *Cantio etc.*

II. **Balás József-ék.** (1785) 29a—48b. Címe: *A hét iffiak historiaja*. Terjedelme 118 versszak.

III. **Vegyes Kolligátum** (1744) 55a—63b. Címe: *Historia Machabeorum*. Terjedelme 117 strófa. Hiányzik a 89. versszak.

IV. **Biró Mózes éneklüzete** (1773 után) 26b—45b. Itt *Az Antiochusnak kegyetlenségéről való historia* címmel szerepel. Terjedelme: 113 versszak. Hiányzik a 72., 83—85., 116. strófa.

Mindezekben a kéziratokban a história szövege nagyszámú és nagymérvű eltéréseket mutat, ezért a variánsokat lapalji jegyzetben adjuk, mivel az ismeretlen szerzői szöveg rekonstruálásához támpontul szolgálhatnak. Mivel pedig a legtöbb javítást a *Balás József-ék.*-ből vettük, a változatok tekintetében ezt tettük az első helyre, bár keletkezési idejét tekintve a másik kettő után következik.

A históriának még két XIX. század eleji másolata van:

Czombó Mózes-ék. (1801) 96—127. Kiad. KOCZIÁNY LÁSZLÓ: Őszi harmat után . . . Bukarest é. n. (1957) 158—73. A cím itt: *Historia Meghabemurr* [!] A kézirat romlott másolatban csak az 1—87. versszakokat tartalmazza.

Bentzédi Ferenc-ék. (1818—20) 30a—32. Címe: *Az Antiochusnak kegyetlenségéről való Historia*. Ezt a kései és az utalásból következtetve csonka szöveget nem láttuk.

Megvolt a *Brassai-kódex* 12—27. levelein is (KANYARÓ FERENC: A Brassai-kódex históriás énekei. TT 1896, 122.).

Első verszaka olvasható a *Pálffy-ék* 25a. levelén.

A história az utolsó versszak tanúsága szerint 1618-ban keletkezett. Szerzőjéről

csak annyit tudunk, amennyit itt magáról elárul: a „Szamos vize mellett” „fordította” (más kéziratokban: „formálta”, „csinálta”) a Makkabeusok könyvéből. GULYÁS a Magyar Írók I, 438. 1-on Csűrű Bálint közlése alapján az éneket egy Almási Mihály nevű erdélyi protestáns prédikátornak tulajdonítja. Ennek alapja bizonyára a *Kádár-ék.*-ben a história végén olvasható bejegyzés lehet: „Finis per me Michaellemi Amasi”. Ez a bejegyzés azonban nem a szerzőre, hanem a másolóra vonatkozik, éppen úgy, mint a *Balás József-ék.*-ben az ének végén olvasható záradék: „Finis per me Josephum Balas de Szent Mihalj Anno 1785 die 23 Februar.”

A szerző művében a hitűkhöz és régi vallásos szokásaikhoz ragaszkodó Makkabeus-testvérek küzdelmét dolgozta fel a biblia alapján (Makk. II. könyv 7. rész). A történet aktualizálásából kínálkozó tanulság:

Mert az igaz hitnek vérben áll zaszloia,
Mint azt meg mutatja sokaknak példája

azokra az üldözésekre vonatkozhatik, melyek a XVII. század elején az újítások ellen hozott országgyűlési és fejedelmi rendelkezésekkel, a szombatosok kikeresésével az erdélyi antitrinitáriusokra szakadtak. Báthori Gábor fejedelemségétől a reformátusok az ő rová-sukra erősödnek; templomaikat 1615-ben a többségi elv alapján sok helyen elveszik tőlük. Főleg Keserői Dajka János püspök folytat velük szemben erőszakos térítést.

A szerző unitáriusságára vallhat, hogy a záróstrófában azt írta: magamrol funda-lam. Talán őt is üldözték antitrinitáriusságáért. A história a XVIII. században törzs-anyaga volt az unitárius eredetű kéziratok gyűjteményeknek.

8 verben vala *fagyva* — a javításnál a II. forrás *fogva* alakjából indultunk ki, mely eredetileg *fagyva* lehetett

31 Antiochus — IV. Antiokhosz (Epiphanész), i. e. 174—164 között Szíria királya, a zsidók üldözője. 170-ben foglalta el Jeruzsálemet.

115 ne keserges olv. ne késérgess: ne kisérts

156 kiraly olv. királi vagy királyi (alább a 250. sorban is)

361 Nesze olv. nézsze

413 Kóré, Dátán és Abiron a papi hivatal miatt fellázdak Mózes és Áron ellen, a föld elnyelte őket. (Vö. Móz. IV. 16.)

55.

Kéziratai:

I. **Fiátfalvi verseskönyv-töredék** 1—39. Kiad. Szabó T. ATTILA: Fiátfalvi György pokolbeli látomása 1626-ból. ItK 1931, 74—86. Címe: *Ének*. A szöveg végén: Amen. A gyatra másolat 1773-ban készült. A rendelkezésünkre álló mikrofilm első kockája, az 1—12. sorok olyan elmosódottak, annyira olvashatatlanok, hogy közlésükben Szabó T. Attila kiadására támaszkodunk. Az ének terjedelme 123 versszak. A másoló a szakaszokat megszámoztta, de két ízben (a 87. és 94. strófa után) vagy eltévesztette a számozást és kihagyott egy-egy számot, vagy kifelejtette magukat a strófákat is. Ezen túlmenőleg is feltételezhető, hogy az ének csonkán került a kéziratban lejegyzésre, mivel zökkenők vannak benne, olyan részek hiányoznak belőle, melyek a forrásként feltételezett prózai szövegben megvannak. Ennek némileg ellene mond viszont az a körülmény, hogy a II. forrásban meglevő szöveg megfelelő része sem bővebb.

II. **Comico-tragoedia toldaléka** 31a—34b. A névtelen *Comico-tragoedia* 1751. évi kiadásának másolata után olvasható, de a kézirat csonkasága miatt az ének első 72 verszaka hiányzik. A 73. strófa itt a 72. sorszámot viseli.

Megvolt a *Brassai-k.* 28—45. levelein is. (KANYARÓ: A Brassai-kódex históriás énekei. TT 1896, 122.) Kanyaró megjegyzése szerint: „Nagyon kedvelhették e kéziratban elterjedő éneket, mert tanítványaim pár év alatt több különböző időbeli másolatát hozták ki a székelyföldről.” (Uo.) Ezek egyike lehet a II. számú változat kézirata is.

Az ének versfői: GEORGIUS FIATFALVI. Az ének utolsó verszaka szerint művét 1626-ban írta „Kis Küküllő mellett szentgyörgyi scholában”, vagyis Erdőszentgyörgyön. Mivel Erdőszentgyörgy lakossága 1640-ben tért át a református vallásra, s a templomot addig az unitáriusok birtokolták (ORBÁN BALÁZS: A Székelyföld leírása Pest 1870. IV. 30.), feltételezhető, hogy a szerző unitárius iskolamester volt itt.

Amennyiben a Szabó T. ATTILA által közölt (i. m. 72—3), egy Fiátfalvi György deákra vonatkozó adatok őt illetik — ami igen valószínű — életéről az alábbiak mondhatók.

1623-ban Bethlen István gubernátor íródeákja volt. Egy szerződéslevelet ekképpen írt alá: „Georgius Fiattfalui Anno 1623 die 20 Nonembris [!] Gubernátor uram scri-

bája.” 1633-ban az udvarhelyszéki nótárius egyik bizonyoságlevelén szerepel „Nemes Vitézlő Giörgi Deak Fiafalvi”, aki 1633-ban, Szent Margit nap táján Keresztúrfalván (Székelykeresztúr) lakott, és pénzen vett öröksége felett perlekedett Semjén Gáborral. A bizonyoságlevelét kelte (október 11.) idején azonban már Marosszéken, Szentmiklóson (Káposztás-Szentmiklós) lakott. Ez a Szentmiklós tőzsomszédságban van a Szemere-család birtokával, Zágórral. Valószínű, hogy Fiafalvi ekkor már itt gazdálkodott felesége, Szemere Grizeldisz birtokán. Kisküküllő megye 1624–1718. évi jegyzőkönyvében (255. l.) ugyani 1643. január 12-i kelettel szó van „Domina Griseldis Szemere, Egregii Georgij Literati Fiafalvi consors”-ról, aki birtokügyben protestál. Ekkor tehát Fiafalvi még élt.

A volt írdeák és iskolamester „pénzen vett örökség” és házasodás révén egyre jobb anyagi helyzetbe került, s élete későbbi részében, szakítva korábbi foglalkozásával, gazdálkodott.

Forrására vonatkozólag Fiafalvi nem ad tájékoztatást. Kétségtelen, hogy művét a középkori vízióknak, purgatórium- és pokoljárásoknak mintájára, írásos forrás alapján szedte versebe. Szerkezeti és szövetszerű egyezéseket mutat ugyanis a *Mihály deák kódex* 97a–104a levelein olvasható *Szécsi János rettenetes dolgá*-val. (Kiad. Dézsr, ItK 1915, 439–44.) Minthogy a kódexben levő bevezető fejezet „Az hitetleneknek pokolban való iszonyu gyötrelmökükrül” szülő látomást 1645-re lokalizálja, fel kell tételeznünk, hogy a Szécsi János szájába adott szöveg már előbb is létezett, megvolt 1626 előtt, vagy volt a témának egy olyan régi feldolgozása, melyet a szentgyörgyi verselő és a Szécsi János víziójának leírója egymástól függetlenül használt.

Ez az utóbbi feltevés látszik valószínűbbnek, mivel az azonos cselekmény és szerkezeti felépítés ellenére Fiafalvi énekéből kimaradt néhány momentum, illetőleg egy-két eseménymozzanat nem ugyanabban a rendben került bemutatásra, mint Szécsi János látomásában.

Fiafalvi nemcsak énekének tárgyát, a cselekményt, a szerkezetet merítette forrásából, hanem igen sokszor a nyelvi kifejezéseket, egész mondatzszakaszokat is készen vett át belőle, és érezhető, hogy a fogalmazásbeli változtatások csak a versbe öntés következményei. A négyesével rimelő strófák arra kényszerítették a verselőt, hogy fellazítsa a próza tömörebb előadását.

Annak illusztrálására, hogy milyen kapcsolat van Fiafalvi éneke és a közvetve vagy közvetlenül forrásként használt prózai látomás között, néhány strófának megfelelő szöveget idézünk *Szécsi János rettenetes dolgá*-ból.

„Elsőben el jüve én hozzam egy fejér galamb, és monda (9. vsz.): te az hatalmas Istennek föllötte igen nagy bünös fia vagy (10. vsz.). Felelek én ara: ugy vagyon, szabad Eö Fölsége en velem. Azon közben előlem el enyészék, én pedig mindgyárt el ajulék, és annak utánna oly nagy betegségben voltam fél esztendeig, hogy sem lábamat, sem kezeimet nem birtam föl (11–12. vsz.) . . . Mondék néki: kénszörítlek az élő Istennek nevére, hogy megh mondgyad ha te Istennek Angyala vagyé, avagy peniglen kísirtet vagy én rajtam (23. vsz.); felele és monda, mind meg bizonyitom hogy Istennek Angyala vagyok (24. vsz.), és az mely házban az Urak votsorához készültek, és az asztalt is meg terítették vala (25. vsz.); az fejér galamb egy Angyallá tünék edgyik szárnyával az agyak szögeletit, az másikkal az másikkat érvén az háznak (26. vsz.), és monda nékem: Látod è hogy Istennek Angyalla vagyok, bizony mondom tenéked, hogy menybül szállottam le hozzád de el hadlak tégedet, hited penigh erős légyen tenéked (27. vsz.) . . . és monda nékem. Keszszén vagyé társ, és en mondék néki: az mitt én felölem elvégezet az Isten, en abban hátra álló nem vagyok, meg ragada engemet, és kérdém hová viszen; monda hogy Pokolban (32–33. vsz.): kérdém hogy miért viszen Pokolban, és monda: hogy az nagy Ur akarattya, hogy lássam az ü Országát minémü (34. vsz.) . . . Es az Komornyikot rivasztvan, monda: vid el had lássa földemet, és egy kevéssé távul vin az asztaltul (47. vsz.), láték egy tűz kemenesét, benneis tűz égh vala, és vetének egy embert belé, és ugy el égeték hogy tsak annyivá len, mint az öklöm, és ki vövék belöle, és egy kis fekete vizel meg mossák, és ismét ollyanná lön, mint az elöt vala (48–49. vsz.) . . . Onned előb mönénk látam hogy egy emberre tüzes mentét attak vala, és tűz süvegöt az fejében, azon képpen az Aszszony állatra adtak Csifra öltözetöket, és ugy igazgattyák vala raitok az ördögök, ugrándozván környülöttök, nagy hahotával csufollyák vala (73–74. vsz.) . . . Ismét előb mönénk, és mönénk egy sötét barlagban, ki teli vala arannyal, monda az ördög. Végy benne, én nem vékek. Monda az Komornyik: jo szöröncsed hogy nem véll: mert ha vöttél volna: az mind tűz volt és mindgyárt me égtill volna (99–100. vsz.). Annak utánna vinek egy sötét piatsra, és mind egy ködbül támádot egy kis világotkska, de az is az ördög által vala, tekénténk hátra, hátt az Lucipernek fő piatsa (101. vsz.)” stb.

A fentebb megfigyelhető párhuzamok bizonyítják, hogy Fiafalvi históriájához

valóban „sokat feltalált” a „külső írásban” (vö. a 20. sorral). Bizonyos önállóságról azonban mégis tanúskodik éneke. Önállóan mondható a bevezető 1—8. versszak, valamint a befejezés. Míg a prózai elbeszélés a hőst Lucifer elé viszi, és ez csak goromba fenyegetések után engedi útjára, a komornyik kikíséri a vaskapu elé, és üzen vele az evilági embereknek, hogy a pokolból senki számára sincs visszatérés, addig Fiátfalvi megfélemledik hősének a felhozataláról, és néhány strófás figyelmeztetéssel és jámbor kívánsággal véget vet a történetnek. Közben is van némi eltérés az ének és a prózai látomás között. Az alvilág folyóiról szóló 37—42. vers. a verselőnek iskolai tanulmányaira támaszkodó betoldása. Fiátfalvinál a hős hamarabb jut át a pokol vaskapuján; nála hiányzik a királyok és császárok étkezése Lucifer asztalánál; Lucifer nem kérdezősködik utána főkomornyikjánál, hőstünk enélkül mehet a büntetések különböző neveinek megtekintésére. A bűnhődések közül is elhagy egy-két mozzanatot, bár általában bővebben szól a bűnösök szenvedéseiről. A paráznák büntetésénél pl. 3 versszaknyi tanítást told be (96—98. vsz.), máshol a bűnhődők beszélgetnek hősünkkel, mialatt szenvedésük szünetel (109—111. vsz.). Viszont a próza világosabban és érdekesebben adja elő az ördögöknek egy páter vezetése alatt való felvonulását, a strázsára indulást, amiből Fiátfalvinál az ördögök eléggé értelmetlen siránkozása lett. Ha ugyan a 445. sorban: Ördögök azonban *sírásra* készülnek, nem a másoló rontása a *strására* helyett. (A Szécsi János látomásában: „az ördögök Pokolban strására mennek vala”). Ilyesféle rontás feltételezésére máshol is van okunk (pl. a 14. vsz. 10, 104, 126, 326, 428, 429. sorok).

A pokoljárás verses feldolgozásáról már Fiátfalvi előttről vannak emlékeink. Arra hivatkozva, hogy Tar Lőrinc pokoljárásáról hallott egy éneket, *Zsigmond király és császárnak kronikájá*-ban Tinódi 8 versszakban összefoglalta annak summáját. (RMKT III, 357—8. — Vö. POSONYI ERZSÉBET: A Tar Lőrinc monda . . . Magyarságtudomány 1942, 26—54.) Kevéssel Fiátfalvi előtt és után Nyéki Vörös Mátyás a „négy végső dolog” témakörben mozogva a pokolról is írt elmélkedő-oktató verseket. (*Dialogus* 1623, *Tintinnabulum* 1629. RMKT XVII. II, 90., 93. sz.) Ezek azonban nincsenek kapcsolatban Fiátfalvi énekével.

A téma később is kedvelt volt a verses feldolgozásokban. A *Cantus Catholici*-ben (1651) is találunk egy 52 versszakra terjedő leírást azokról a borzalmakról, melyekkel a bűnösök a pokolban lakolnak. A pokol leírásában, a büntetések neveinek bemutatásában található rokonság nem közvetlen hatás, hanem a témából folyó következmény. Ugyanez mondható Fiátfalvi históriája és a Felvinczi Györgynek is tulajdonított *A pokolról s annak lakosáról, természetekről és azon helynek alkalmatosságáról* című, valószínűleg már a XVIII. században keletkezett feldolgozásról is.

10 A másoló által elrontott sor lehet, értelmetlen.

14 A bűnös megtéréséről: Ezekiel jöv. 33, 11.

53—56. Zavaros sorok.

104 egnek kezdeten — Szövegromlás lehet, valószínűleg „éjnek kezdetén” kellene.

A 98. sorban már szó volt az *est* közeledéséről.

126 trastd — „ördöngös”, értelmetlen szó, esetleg a verselő csinálmánya. De elírás is lehet, *Szécsi János látomásá*-ban ez a hely így hangzik: „készen vagyé társ?”

146 Vergilius az *Aeneis* V—VI. énekében beszél az alvilág folyóiról, Plinius azonban nem írt róluk.

150 rabitus = rabidus = dühös, veszett

151 kis mentis oblitus = ki is felejtető

158 orom olv. öröm

268 A sor értelme: Minden darab egy-egy pénz volt

300 natzasba olv. nagyzásba

312 A sor után álló latin cím: Az eszközre nem térők gyötrelme

326 Zavaros sor. A *halmok* a másoló szórontása lehet (a II. forrásban *almok* van!), eredetileg valószínűleg *almák* állott. Vö. *Szécsi János látomásá*-val, ahol „tüz almát rágó tolvajok”-ról van szó.

419 bejek = ? (bégek? fejek?)

428 Beldigija — a másoló szórontása lehet, hasonlót a korabeli ördög-névsorban nem találunk.

429 serege — *Szécsi János látomásá*-ban itt *szekere* áll, ami érthetőbb és segít a következő sorok értelmezésében is, ti. a királyok, császárok szekerei éppoly rendben következnek, mint a földön sokadalomkor (= vásárban) a szekerek.

435 sunték olv. szünték

445 sírásra — eredetileg valószínűleg *strására* állott. Vö. *Szécsi János látomásá*-ban: „az ördögök Pokolban strására mennek vala”.

476 sot olv. söt

THORDAI JÁNOS

Élete

Thordai János családjáról, születési helyéről nincsenek adataink. Csak feltételezések Tordáról való származása, valamint az is, hogy rokona lehetett Tordai Máténak, akinek *Az Izraelnek egy Isteneről* című tankölteményét 1632-ben kinyomtatta (RMK I, 624.). Valószínűleg 1597-ben született. A marosvásárhelyi Teleki Dokumentációs Könyvtárba került Mikházi-könyvtár 01534 számú *Dux Peccatorum Lvdovici Granatis ordinis S. Dominici* (Köln 1619.) című könyve ugyanis ezt a bejegyzést tartalmazza: „Nota. An. 1633. esztendőben harmincz hat esztendőben iarak. Joan. Thordai mpa.” A könyv már 1630-ban is az övé volt, és hogy a birtokos a zsolnárfordító Thordai lehetett, ezt valószínűsíti az a körülmény, hogy az 1638-as és a későbbi possessorok mind kolozsvári unitáriusok: Árkosi, Járjai, Csikfalvi. (Keserű Bálint szíves közlése.) Ez az időpont megfelel az egyéb adatokból levonható következtetéseknek is.

Életének legkorábbi mozzanatáról a KÉNOSI TÖZSÉR — UZONI Fosztó-féle *Historia ecclesiastica Transylvano-unitaria* emlékezik meg 1620-ból. Ekkor fejezte be tanulmányait a kolozsvári unitárius kollégiumban, és mikor a „muzsáknak e jeles kertjéből” „más helyre” távozott, az egész tanulóiifjúság jelenlétében a humanista oratio laudatoria műfaji sajátosságait magán hordó latin nyelvű beszédében búcsúzott iskolájától, tanítómestereitől, elsősorban a kollégium humanista műveltségű tudós rektorától, Csanádi Páltól, aki 1608-tól 24 éven át igazgatta az iskolát. Búcsúbeszédéből az is kiténik, hogy azt a kollégiumban töltött negyedik esztendőben mondta el. Tehát 1617-ben került oda.

Sem korábbi életéről, sem kolozsvári tanulóveiről egyéb forrásból mást nem tudunk. A kollégium fasciculussait 1626-ban kezdték vezetni, bennük csak a lektor és a pap Thordai Jánosról történik említés. Beszédéből mégis arra következtethetünk, hogy szülei egyszerű emberek voltak, ő maga jó szellemi képességű, szorgalmas, a tudományok és a költészet iránt érdeklődő tanuló lehetett. 1620-ban azért búcsúzott a kollégiumtól, mert valamelyik vidéki iskolához ment tanítónak vagy éppen külső országba indult akadémiai tanulmányok végzésére.

Neve ez ideig csak egyszer, négy év múlva bukkan fel a külföldi egyetemek anyakönyvében. 1624. július 21-én iratkozott be az Odera melletti Frankfurtban. (ZOVÁNYI: A magyarországi ifjak az Odera melletti frankfurti egyetemen. ProtSz 1889, 185.) Frankfurtot ezekben az években sűrűn keresték fel az Erdélyből érkező fiatalok, főleg a református értelmiség képviselői, de köztük több unitárius diák is. (Felsorolja őket KANYARÓ: KerMagv 1895, 289—90.) A külső országokba tartó diákoknak rendszerint a frankfurti egyetem volt első állomáshelye, ahol általában rövid ideig időztek más németországi és holland egyetemek felé vivő útjukban. (HEREPPEI: Adatok Bethlen Gábor gyulafehérvári academicum collegiumának előtörténetéhez. Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. Budapest—Szeged 1965, 260.) Nem tudjuk, Thordai látogatott-e más egyetemet, járt-e Németországon kívül más országban is.

1626 tavaszán újra Kolozsvárott találjuk. A hitehagyott Gitschner Ádám helyébe, aki a református szász eklézsia papja lett, őt választják meg a kollégium tanárának. Ez év március 26-án ment végbe ünnepélyes felavatása. A város tanácsurái, a papok és a tanulóiifjúság jelenlétében mondta el tanári székfoglalóját, melynek csak a címe maradt ránk: „Nosce te ipsum.” (Hist. Eccl. II, 154.) Valószínű, hogy az önmegismerésre buzdító híres mondást nemcsak székfoglalójának címéül, hanem fejtegetésének tárgyául is válasz-

totta. KESERŐ BALINT joggal lát benne bizonyítékot arra, hogy elmondójában keresse Epiktétosz *Encheiridion*-jának XVII. század eleji magyar fordítóját. (Epiktétosz magyarul - a XVII. század elején. Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. Szeged 1963, tom. III. 20—2.)

Kolozsvár városa 1626 márciusában fényes ünnepek színhelye volt. A feleségével, Brandenburgi Katalinnal ott tartózkodó Bethlen Gábort és udvarát köszöntötte és vendégelte. Az unitárius kollégium komédiát rendezett a fejedelmi udvar tiszteletére, melyet pár nappal később, éppen Thordai lektorra avatásának előestéjén, a tanulóifjúság a város polgárságának is bemutatót. (GÁL KELEMEN: A kolozsvári unitárius kollégium története. Kolozsvár 1935. II, 178.) KANYARÓ a fejedelem fogadásának és ünneplésének visszhangjaként fogta fel Thordai 45. zsolttárparafrazisának magas szárnyalását. (Királyhymnus a XVII-ik évszázban. KerMagv 1896, 95—101.) Feltevése nem bizonyítható, bár valószínű, hogy Thordai is kivette részét a színi előadások rendezéséből.

Tanárságának második évében fejezte be Thordai legnagyobb vállalkozását, mely-lyel nevét az unitárius, de egyben a magyar zsolttárköltészet történetében is megörökítette. „Kolozsvárrat az egy Istent a Jézus, aki Krisztus, tudománya szerint tisztelőknek skóljákban 1627 esztendőben” elkészítette Dávid 150 zsolttárának magyar nyelvre való átültetését, Bogáti Miklós parafrázisai után immár a második antitrinitárius verses zsolttárfordítást.

Ugyanebből az évből bukkan elő egy adat, melyből a kolozsvári református iskola rektorával, Dengelegi Péterrel való, feltehetőleg hitvitázó iratváltására következtethetünk. Az erdélyi káptalan gyulafehérvári levéltára megőrizte Dengeleginek egy 1627 júniusáról datált „bizonyosan latin nyelvű iskolai gyakorlatát (?) vagy levelét”, amelyben Thordai Jánosnak hasonló jellegű írására válaszolt. (HEREPEI: Dengelegi Péter. Adattár 304.) Hogy a levélváltás létezett, BEKE ANTAL közleményéből (Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvártt. TT 1895, 416.) ismeretes, maga a jelzett levél azonban elkal-ldott.

Egyébként Thordai személyét és munkásságát illetően elég kevés konkrét adattal rendelkezünk. A kollégium szeniora jegyezte be 1631. november 8-án az általa vezetett fasciculusba, hogy egy beszédében nyilvánosan megfeddte a magyar nemzetiségű tanulókat. Nem állapítható azonban meg, hogy miért, és milyen szerepet játszott ebben az a XVI. század végi református ének, melyre a senior hivatkozik. („R. Dominus Johannes Thordanus publice in concione pro harmonia de(?) cantione illa Halgas megh attia Isten acerrime reprehendit hungaricae nationis studiosos”. Fasc. I. 22.) Az énekeskönyvekből két hasonló kezdetű éneket is ismerünk, melyek a 143. zsolttár módjára, annak parafrázisaként az egyház ellenségei ellen könyörögnek. Az előző hónapokról hiányosan vezetett fasciculusokból annyi állapítható meg, hogy 1631. szeptemberében a kollégium diákjainak megtiltották a borivást és emiatt tumultusok támadtak.

1632-ben Thordai két antitrinitárius munkát rendezett sajtó alá. Az egyik Toroczkai Máténak *Az Keresztynéi Vdössleges Tudomannak a Régi és Uy Testamentom szerént egyben Summatatot értelme* című katekizmusa, a másik Tordai Máténak *Az Izraelnek egy Isteneről szóló tanköltevénye* (RMK I, 623, 624.). A kiadvány élén „az colosvari Republica Király Birájához”, Tolnai Jánoshoz szóló ajánlás foglal helyet. Ennek személyes hangja arra mutat, hogy ő állt a kiadás mögött. Az ajánláson kívül kiadta itt Thordai *Reggeli és Estvéli Könyörgés*-ét is. Tordai Máté tanköltevénye külön címlappal van ugyan ellátva, de nem önállóan jelent meg, hanem Toroczkai kátéjához kötve, máskor meg a II. unitárius énekeskönyv járulékeként. (Lásd „Az egyházi költészet” bevezetését. Hasonlóképpen kötötték ide is, oda is a *Könyörgések*-et. Valószínűleg azonban ezek önálló nyomtatványként is szerepeltek, és erről a 12-edrét kiadványról beszél KÉNOSI TÖZSÉR az unitárius egyháztörténetben („Apud me habentur sub illius (ti. Thordai) nomine *Precationes Matutinae et Vespertinae* in 12.º” II. 154.)

A szakirodalom KANYARÓ óta (A legrégebb unitárius énekeskönyvekről. MKsz 1895, 325.) Thordait tartja az 1632-ben napvilágot látott II. unitárius énekeskönyv (*Isteni Ditsiretek, Imadsagos és Vigasztalo Enekek*. Kolozsvár é. n. — RMK I, 1586.) szerkesztőjének. Az a tény, hogy az énekeskönyvben ott találjuk hét zsolttárát és sűrűn fordulnak elő zsolttárai nótautalásként (az 1, 13, 23, 37, 41, 42, 46, 52, 77, 92, 103, 133b, 143.) is, meg hogy *Reggeli* és *Estvéli Könyörgés*-ét is hozzákötötték, bizonyítja, hogy a kiadványt ő rendezhette sajtó alá.

A tanításon kívül tehát Thordai intenzíven foglalkozott más, irodalmi jellegű tevékenységgel is. Két említett imádságán kívül más imádságokat is írt; prédikáció előtt mondandó könyörgéséről és két pestis idején írt imájáról KÉNOSI TÖZSÉR tesz említést. E két utóbbira vonatkozólag a szerzetesét évét 1634-ben és 1635-ben jelöli meg, és azt mondja, hogy ekkor már Kolozsvár papja volt. („Duae item preces pro lenienda

Peste Annis 1634 et 1635 ab illo habitae. His enim Annis verbi Divini Minister Claudio poli fuerat." II. 154.)

GÁL KELEMEN (i. m. II. 518.) szerint 1634-től működött papként. BORBÉLY ISTVÁN viszont csak 1636-ra teszi lelképásztorrá váló megválasztásának idejét. (A magyar irodalom története. Kolozsvár 1924. 121.) Ez utóbbi bizonyára téves adat. Nevével nem találkozunk az unitárius egyház zsinatainak jegyzőkönyvében, melyek ebből az időszakból nagyon hiányosan maradtak reánk. Az 1630. júniusi tordai zsinatról nem egészen egy oldal (5. l.), melyet az 1635. július 10-én hozott deliberációkat tartalmazó néhány levél követ (6–9). A következő bejegyzések az 1636. január 16-án Csanádon hozott zsinati végzéseket tartalmazzák, amikor Thordai János már nem élt. (A Consistoriumi jegyzőkönyvek lelhelye: Kolozsvár Unitárius Egyh. Püspöki Hivatal. Mikrofilmje MTA mikrofilmár A 639/I.)

1636-ban bekövetkezett haláláról két tudósítást is ismerünk. Az egyiket az unitárius egyháztörténet őrízte meg Kolozsvár városának jegyzőkönyvéből: „Dicitur in Protocollo Civitatis Colosvár Anno 1636. Tordai János Magjar Prédikátor el temtetetik.” (II. k. cap. III. sectio 2.) A másik pontosabb ennél. A kollégium fasciculusaiba jegyezte be a senior. E szerint meghalt 1636. január 13-án, nagy pompával eltemették január 14-én. (Fasc. I. 135. Vö. BENZÉDI GERGELY: Unitárius halottak és temetések. KerMagy 1886, 155.)

Művei

Ismert, ma is meglevő munkái:

1. Diákkori búcsúbeszéde 1620-ból.

2. Verses zsoldárfordítása 1627-ből.

3. Tolnai János kolozsvári királybíróhoz írt ajánlása 1632-ből.

4. *Reggeli és Estvéli Könyörgés* 1632-ből.

5. *Epictetusnak Az io erkölcsről írott kezben hordozo köniueczkeie, Magjar nieluen.*

Fordítottat Thordai Ianostol. (Kiad. KESERŰ BÁLINT: Epiktétosz magyarul — a XVII. század elején. AUnivSzeg Sectio Litt 1963, tom. III. 27–43.)

Az *Encheiridion* magyar fordításának két kéziratföredéke maradt ránk. Az egyik az OSzK Oct. Hung. 623. jelzetű, mely a fenti címet viseli és az I—XLII. fejezeteket tartalmazza. A másik az *Abrugyi György kézírata*, melyből csak DOMJÁN ISTVÁN másolatában ismerünk néhány folytatólagos fejezetcímet s az LV. rész szövegét (MKsz 1902, 159–61.).

Hogy az Abrugyitól másolt, illetőleg másolatott kéziratok gyűjteményben egymás mellé kerültek a Thordai-zsoldárok és az Epiktétosz-fordítás, kétségtelenné teszi, hogy a kézikönyv első magyarítását éppen úgy a kolozsvári unitarizmushoz kell kapcsolnunk, mint a XVI. század végén (1585) annak első magyarországi — Francken-féle — kiadását (RMK II, 186.). Ebben a környezetben csak a zsoldárfordító Thordai János jöhet szóba, aki alkalmas és képes volt rá, hogy magyar nyelven megszólaltassa az elvont filozófiai-etikai terminusokat, mivel megvolt az írói gyakorlata és otthonos volt a sztoa világában. Az ő szerzőségére következtethetünk fentebb említett tanári székfoglaló beszédéből is. Az epiktétoszi terminusok felbukkannak a Thordaitól sajtó alá rendezett Toroczkai-katé kiadásának előszavában is. Amint Epiktétosz *Kézikönyvecské*-je az emberi dolgok két csoportjának elkülönítésével kezdődik, ugyanígy találhatjuk meg itt is a külső („emberek előtt való kedvesség, az böcsület, az tisztesség, és az méltóság”) meg a belső („az ítélet, az eszesség és az Isteni dolgokban való bölcsesség”) javak kategóriáját. Abrugyinak, mint Thordai kiadójának tudnia kellett a zsoldár- és a kézikönyvfordító személyének azonosságáról. KESERŰ BÁLINT meggyőzően sorakoztatja fel az érveket, hogy az *Encheiridion* magyarra való átültetését a zsoldárfordító Thordai János végezte 1626–1636 között. (I. m. 14–25.)

Elvesztett munkái:

1. Tanári székfoglalója, melyet 1626. március 26-án mondott a tanulók, szenátorok és papok jelenlétében. (Fasc. I. 50.)

2. Dengelegi Péterrel folytatott levelezése.

3. Prédikáció előtt s pestis idején mondandó könyörgései, melyek munkáinak jegyzékében Kénosi Tözsérnél kéziratként szerepelnek.

Lehetséges, hogy Thordai zsoldárfordításain kívül más egyházi énekeket is szerzett. (Vö. a 47., 50., 51. sz. énekek jegyzetével!). Törölni kell azonban a neki tulajdonított munkák közül „Szent Dávid zsoldárkönyvének rövid magyarázatját”-t. Ezen a címen

KANYARÓ egy külön versre gondolt (KerMagv 1908, 273.), holott ez az egész psalterium élén álló cím, nem külön mű. GÁL KELEMEN (i. m. II. 518.) egy „kéziratban maradt szép magyarsággal írt énekeskönyv”-ről beszél, melyből a későbbiek, így Szentábrahámi sokat átvettek. Ilyen énekeskönyvről máshonét semmit sem tudunk. A *Hist. eccl.* szerzője arról szólva, hogy a zsoldároknak számos kézírata van, említi, hogy Szentábrahámi Thordainak sok énekét felvette énekeskönyvébe (II. 154.). Valószínűleg az egyház-történetnek ezt a passusát értette félre Gál.

Az alábbiakban közöljük Thordainak diákkori búcsúbeszédét, a Tolnai Jánoshoz írt ajánlását és két könyörgését.

Joh[annis] Thordai gratiarum actoria oratio pro institutione scholari praeceptoris oblata Paulo Csanadi.

Optime recordari potes, vir clarissime, quando me in hoc amoenissimo viridario, schola scilicet celeberrima, humanioribus literis, quasi flexibilem corylum, inter patulas fagos robustissimasque ilices nutritus et educaveris, quantos labores in me impenderis quantasque molestias pro me subiveris, cum me a teterrimis ventorum impetibus, a tempestatibus aliisque rebus noxiis fidelem imitando Agricola diligenter defendere conabar, maximeque eras sollicitus ut Tibi Tuique similibus, quam dulcissimos procrearem fructus. Ego autem cum multum denique mecum cogitassem, quid pro tuis hisce laboribus, Te dignum Tibi parerem, quod si non in rem tuam esset, saltem in tuam cederet iucunditatem. Cumque mihi constaret ex hoc celebri Musarum horto, in alium me transplantaturum iri locum, sero quidem propter innatam ingennii mei sterilitatem, sed tamen lubens, antequam valedicerem in hoc quarto educationis meae anno, propter tua in me liberalissime collata beneficia, gratias Tibi cultori et praeceptoris meo agere institui, quo ostenderem, me non solum Tui studiosissimum fuisse, verum etiam amore eo, quem in me residere et haerere sentio, me prosecuturum fore. Nihil enim est — sic ego persvasum habeo — gratitudine vel formosius vel excellentius, nam ea animos mortalium consuetudine officisque mutuis conjunctos ad annos quam plurimos concordet fovet. Grave ergo mihi foret, beneficia tua quae lucubrationibus tuis, excellenti praestantique animo in me contulisti, silere itaque cum me omnibus virtuosum esse cupiam, malim etiam id videri et esse gratus erga benemeritos.

Quod si autem jejuna meae orationis contextura satis gratiarum agere non potest, quaeso ob eam rem ne commovearis, non enim defectus penes Te fuit, quin eloquentiam callerem, utpote qui summa dum diligentia, studio, cura me semper promotum esse voluisti, sed mea est in causa imbecillitas, per quam licet dederim operam, non potui tamen mihi tantum eruditionis acquirere, qua tuam liberalitatem tuaque officia illustrare possem. Nam qua potest esse et existere tanta ubertas ingenii? Qua tanta dicendi copia? quod tam divinum atque incredibile genus orationis, quo quis posset, tua in me promerita, non dicam complecti oratione, sed percensere numerando?

Mea igitur mihi potius exploranda hic est supinitas, quod cum te disertissime de rebus scitu necessariis docentem et disserentem audirem, non tamen didicerim. Quo animo, quibus gestibus et affectibus debeam Tibi tuos refundere labores? Mea profecto mens fuit laeva, tua vero omnibus, experientia teste, salubris et utilis fuit doctrina. Verumtamen ut res fiat, tuum est gaudere et applaudere, quod ex me, ferro hebetiori, talem potueris efformare et elaborare, qualis asto. Fruere quaeso, et sis contentus iis, quae mihi modo in hac gratiarum actione ad dicendum suppeditat animus. Ego pro male consumpti temporis jactura afficiar paenitentia, siquidem meum mihi tantum adest dispendium, tuus vero omnibus communis est maeror. Haec autem cum non sinuosum adulationis crimen, sed meus erga Te incredibilis amor et obsequium me loqui cogat, patere in aures irrepri tuas atque animum, a suspicione tali revocando. Audi quaeso me eo animo, quo a tuis Te audiri discipulis aves.

Quoties mecum, Vir Clar[issime], tacitus reputo initium studiorum meorum, adeo magna meum subit animum admiratio, propter ingentia tua in me effusa merita, ut a stupore oppressus omnino non aut admodum difficulter meam mentem recolligere possim, nam cum primum in teneris pueritiae meae annis, nova literarum tyrocinia imbibere aggressus fuisset, tua mihi statim doctrina, Te absente adjumento fuit, me erudit et instituit. Nec id mirum: Ego quidem sciebam, me diversum a Te habere praeceptorem, tamen quicquid is eruditionem habebat, qua me informare solitus erat, id totum Tibi tribuebat, seque a Te accepisse gloriosissime praedicabat.

Non est super hoc, cur dubites, non secus enim tua a Te emanat doctrina, quam ex abundanti fonte aqua optatissima in varios erumpit campos, quae diversorum hominum animos fovet et sustentat. Ex tuo rivulo, scilicet triviali praeceptorio, sorbebam scientiam, ex torrentibus professorum professionibus artes petissem, sed postquam maturius dulce-

dinem aquae animadvertissem, omni opera fontem ipsum, Te scilicet, perquirere mihi libuit, ut ex Te perennes haurirem aquas. Hausi vero non mediocriter, sed videns, qualis fiat ejus svavitas, quanto magis me adimpleo, tanto ardentius eam sitio. Complures ad hanc degustandam relictis omnibus confluxere homines, qui dulcedine allecti, non amplius ad rustica rediere opera, vel militiae se restitui voluere stipendiis, sed satis existimarunt, si perpetuo ex tali fonte aquam haurirent. Mirabar fontem Aganippen, quem poetae Musas jugiter incolere fingunt. Ante cupiebam Liberram, aspirabam ad Hypocrenen, nunc autem profunditatem et limpiditatem scaturiginis tuae contemplando, summa voluptate afficio. Praecipue cum videam, talem juvenum coronam nocte dieque jucundissime sorbere. Tu igitur mihi ad ingredienda et suscipienda studia author et princeps, mediantibus piis discipulis, quibus maximam impertitus eras doctrinam, existitisti. Nam quod Machovita Stephanus, vir omni virtutum genere longaque rerum experientia praestans, mihi impertiebatur, id a Te derivari ajebat, Tibi acceptum referebat. Quod Samuel Jarainus mihi saepissime inculcabat et in animum ingerebat id a Te manasse cum rei gravitate animadvertebam, nec ipse meum judicium aberrare sinit, cum magna festivitatem alacriter hocidem saepe jactaret. His profecto magna a me debetur reverentia, Tibi maxima. His multis debeo, Tibi plurimis. Hos me amore sequi, Te complecti oportet. Tibi ut gratias agam, necesse est, non in hoc loco dumtaxat, verum ubique gentium, tum loquens, tum tacens, tum publice, tum privatim, et cum voce et cum meditatione, omni in loco, tempore, Tibi gratulari, et Te reveri operae pretium esse duco.

Nec mireris, quod certus limes gratiarum actioni non assignetur, cum tua liberalitas determinari nequeat. Quod enim est tempus aut quis locus, qui me gratitudinis non admoneat? Qui me ad referendam gratiam non agitet? non inflammet? non inpingat? Imo ubi meipsum sopori trado, illico per phantasma tua representatur imago tuaque videor auidi colloquia. Quid? An haec testimonio egent? Comprobat praecipuum illud, quod mihi in somnis admonitionis loco ingerere videbaris inquiring: Carnem cave, carie ne foveas. Hanc ego sententiam nunquam ante aut vidi aut audivi aut legi, sed Tu mihi dormienti praecipiebas, qua sententia tantum mihi virtutis largitus es, ut parum vitii in me reliqueris. Deus bone! Quoties haec a me cogitantur, vincor magnitudine meritorum tuorum, redigor ad silentium, non impletus beneficiis sed oppressus. Certe monente natura parentibus debeo, qui me hunc in ornatissimum orbem forma humana genuerunt, qui, ne intermorer, nutriverunt, et sermonis rudis blatterationem longe addiderunt. Haec tamen omnia Tu, praceptor clarissime, tuorum beneficiorum magnitudine pervertis et superas. Illi enim, ut viverem, enixi sunt, Tu, ut bene viverem, effecisti. Illi vitam, Tu amplius: eruditionem. Illi rebus caducis affecerunt, Tu spiritualibus bonis virtutibusque non intermorituris ditasti et ornasti. Res certa optatissima vita est, quae si literis non sit illustrata, inanis homini ingenio videri debet, atque is prope ad bruta accedere videtur, qui spiritum duntaxat per nares trahit, neque actiones prudentia ductore exercere novit. Te ego praecunte indui rationem, qua segregor a belluis, quaque in numerum literatorum recenserer. Admitte ergo hanc meam praedicationem, neque Te hac in parte parentum meorum invidiam conciliare putes: si quid ego sim, quod homo existimer, id omne abs Te habere confiteor. Admitte inquam, ita enim aequitas requirit, ita tuus postulat labor, quoniam quod Tu magnis molestiis, pluribus difficultatibus, longis peregrinationibus, maxima tamen cum laude acquisivisti, ejus me gratis liberalissime participem reddidisti et quod Tibi ratum fuit, id meo animo per assiduum exercitium inseruisti. O admirabilem pietatem et nunquam satis laudandam sedulitatem! Tu Tibi dulcem, ut mihi bene esset, somnum oculis excusisti, quietem neglexisti, famem tolerasti, sitim perpessus es, molestias devorasti, quae ad haec major accedere potest vigilantia? quae accedere potest diligentia? Vidi ego, cum Te audiebam, quosdam fastidientes studium, docente Te, didicisse, audivi Te salubria in utilitatem discentium verba loquutum fuisse, occurrere pravis cupiditatibus, hujus mores perverfos tollere, illis utilia praecepta praescribere, nonnullorum egestatem minuere, omniaque agere indefesse et benigne, maxima pietate, nulla ostentatione, praebere omnia, nihil exprobrare, quibus tantum Tibi congesisti dignitatis, ut promptos, alacres fideles et mansuetos nancisceris discipulos, quos Tibi non tam fortuna, quam charitas conciliare videretur.

Haec vero tua facta non solum intra limites gymnasii celebrata esse existimes, sed etiam foris gesta credas. Optimum est non facere paenitenda. Tu animo ultroneo veniam obtulisti. Prudentis praceptoris est timentibus indulgere, pertinaces refronare, virtuosos et sponte currentibus spem addere, ignavis calcar subdere et feroces cicurare, quae omnia cumulatam tua bonitate praestitisti. Quis unquam rectorum studia majori diligentia promovit? Quis consultore prudentia scholam rexit? Quis uberiore fructu doctrinas sparsit? Multi exequi conati sunt, quos tamen eventus rei delusit. In vero tanta oblectione haec omnia gessisti, ut maximam juvenum coronam sub imperium tuum alliceres et eos

nonnisi ornatissimos literis ad summas dignitates accessiones, maximo cum tui nominis decore, emitteres. Vtinam eorum adolescentum, quos fideliter instruxisti, numerus praesens adstaret, Tibique animo gratias ageret. Non posset omnino dari talis vox, quod divinatorum beneficiorum tuorum magnitudinem et perpetuitatem munificentiae tuae explicaret, illustraret et enumeraret.

Tacerem sanctimoniam et benignitatem tuam, sed unus erga Te incredibilis amor stimulat jubetque, ut publicem, quam Tibi innatam esse frustra hominum succensit invidia, neque eam maleficorum unquam abolevit fraudulentia, siquidem immaculata conscientia, mens pura, cogitatio sincera (: quae in paucis reperiuntur:) detegunt, praedicant et argunt. Ob quod tui hostes Te imitari non erubescunt, tui studiosissimi admirari non desinunt, omnes namque vident Deum Tibi propitium esse, Tibi favere, Te regere, credunt ex evidentissimis fortunae tuae signis.

Nam cujus, quaeso, peregrinatio conspicatior unquam fuit? aut egressus felicior aut stola decentior aut gestus modestior? Sed hae laudes magis per alios exaggerantur! Quae vero singulariter mecum fecisti, ea mihi non sunt silentio involvenda, sed gratias quam maxime agendae imo etiam essent inferendae, sed neque meae sortis tenuitas remunerationem petitur, neque, si possem, tua efflagitaret liberalitas. Satis ideoque gratitudinis exemplum a me relictum sit, si tua in me collata beneficia, alis ad mirandum, ad stupendum et ad imitandum proposuero.

Mei enim officii esse duco, omnia mea studia, omnem operam, mentem denique omnem in Te figere, statuique in eo, me non officii solum fructum, sed etiam pietatis laudem quaerere, si eorum, quae a te benemerita in me sunt collata, rationem haberem, quod a me jure exigere potes. Nam quid honestius est? quid dignius? Aliquem non solum doctrina ornare, sed etiam inedia laborantem, cibo reficere et potu alere omnibusque ad extremum bonis largiter cumulare? Oh subitam temporis mutationem! Oh intempestivum egressum! Hei mihi quoque, qui ab eo discedere cogor! Cui maxime meae curae erat honor? Non me Hercle, praeceptorem, sed dulcem parentem deserere videor! Sed non spero amoris semel conciliati vincula isto discessu rumpi posse, quin potius, si aliquid addi potest, uberiorem fore existimo.

Quo circa pro tua munificentia, providentia, educatione, institutione, aliisque beneficiis tuis, ego gratias quam possum maximas meamque fidem, observantiam, mansuetudinem et obedientiam, deinceps quoque erga Te me referraturum polliceor. Nunc orationem meam, sermonis positus terminis quam gratitudinis concludam, et mea a Te (: non procul tamen:) ad Deum verba convertam:

Aeterne omnium Genitor, ipse non genite, Opifex et causa mundi, principio antiquior, sine diuturnior, qui corda rimaris omnium, Tibi laus et honor esto, qui praeceptorum meo talem indidisti animum, quo gratus recepit me, receptum eruditum promovit, promotum honoribus ornavit atque bene ornatum formatumque e gremio hoc tempore emittit. Da quaeso eidem secundum immensam misericordiae tuae bonitatem sapientiae spiritum, vitae longinquitatem, ejus tranquillitatem, post placidam vero mortem, impertire quaeso, illi immortalem aeternae vitae coronam.

Haec Tibi, Vir Clariss[im]e, Deus largiatur, ex intimo corde sincere precor, atque Tibi, Dei tutelae commendato, vale adjiciam. Vale igitur, clarissime, faeliciter et praebere Te ipsum erga me, mearum immemor offensarum talem, qualem me erga Te fuisse futurumque putas! Dixi.

(KÉNOSI TŐZSÉR JÁNOS — UZONI FOSZTÓ ISTVÁN: Historia ecclesiastica Transylvano-unitaria Uzoni Fosztó példányáról másolta Bartók János 1801-ben. Lelőhely: Bp. EK. II. k. 151—3.)

Thordai János ajánlása Tolnai Jánoshoz, Kolozsvár királybírójához:

AZ IÓ HIRREL NÉVEL NEMES ES BÖCSÜLLETES TOLNAI IANOS Vramnak az Colosvari Republicának Király Birájának, kívánok az Istentől Az Ur Iesus Christusban kegyelmet, békességet, és lelki testi áldásokat, s-hoszszu bodog életet.

AM AZ NAGY SZENT, és az Istennek barátja, Abrahám felől, azt mondgya az Apostol, hogy Attya minden hiveknek, valakik tudni illik az ő nyomdokit követvén az Istennek igiretinek hisznek, és az Isten előtt szentül tökéletességben járnak. Mert az miképpen régen az egész világból az Isten Abrahamot magának választá, és ígretet tevén néki Frigyet köte velle, nem külömben most-is minden Istenfő emberrel szövetséget köt az Isten, és ígretet téssen, hogy ez életben-is meg sokasitgya maradékit, De kiválkeppen

à lelki benne lévő josagokat szent lelke által öregbíti. Az jövendő életben pedig örökké Istene léssen, adván neki végnélkül való dicsőséget. Mikor Tisztelendő Vram ezeket gondolom, és az kegyelmed állapattját elmémben forgatom, az Istennek kíváltképpen való gondviselését, és szeretét, tapasztalom kegyelmeden, és semmit abban nem kételkedem hogy kegyelmed lelki Fia Abrahámnak, és az Iesus Christushan fogadot Fia az Istennek. Mert az Isten kegyelmedet hazájából ki hozván, és igaz ismérétre jutván, külső és belső sok jovaival meg áldotta, és jo helyben telepítven kedves állapotot engedtet és adot, mivel hogy kegyelmed-is engedtet az ő hivatalának, és az egy meg ismért Istent az Iesus Christus által tiszteli, és szolgálja. Az külső jok à mellyeket az Isten kegyelmednek adott, az emberek elöt való kedvesség, az böcsüllet, az tisztesség, és az méltóság, à belső jok, az itélet, az eszesség, és az Isteni dolgokban való bölcsesség, az mely által mind az külső törvényekben, s-mind az Istennek törvényében kegyelmed értelmes, és szentül okos, minden hiveknek hasznára. De ez mellet Fiakkal leányokkal, és Vnokákkal-is az Isten kegyelmedet meg látogatta, az kik felöl, azok felöl-is, nagy reménység vagyion, hogy az kegyelmed nyomdokit követvén, az fogadott fiaságban, és annak örökké való jussában az örök életben részesek lesznek. Hogy azért azok az Isteni isméréten és tiszteletben nevekodhessenek, és az Istennek törvénye szerént dicséretesen élhessenek nem csak kévanom szivem szerént, hanem könyörgésemmel kérem-is az Istentől, söt vékony erőm és tehetőségem szerént, az menyére az szegénység engedte, azt cselekedtem hogy légyen modgyok abban, minél jobban élhessenek, és az üdvességes tudományban bölcsőbbek lehessenek. Ez az oka tisztelendő Vram, hogy ezt az kis munkát, kegyelmednek offeraltam, és dedicáltam, az melyben summa szerént az igaz és üdvességes Keresztyéni tudomány bé foglaltatik, mind az Istennek s-mind az Christushnak esmérési felöl, és az üdvességnek uttya, az törvény felöl, és az szent életnek-is jegyei felöl. Kérem azért kegyelmedet, hogy kegyelmed az kegyelmed kegyes, és Isteni felelemmel tellyes jo volta szerént, vegye töllem oly szüvel, az minémü jo es háláado szüvel én kegyelmednek az kegyelmed kedves és szerelmes maradványinak kedvéjért, adtam és consecraltam, Az Vr Isten kegyelmedet minden kedvesivel, és szerelmesivel együt kedves jo egészségben éltesse sokáig, ecclesiánknak, es republicánknak örömére és hasznára.

Kegyelmednek alázatos szolgália THORDAI IANOS.

(Toroczkai Máté: *Az keresztyéni Üdvességes Tudománynak értelme.* Kolozsvár 1632. RMK I, 623. A2a—A3b. levelein.)

REGGELI Könyörgés.

ÖRÖK MINDENHATO Felseges Ur Isten, ki az éynek sötéttségét el törlöd, az napot fel támasztod, ez földnek kerekességét aval szépen meg világosítod, minden élő állatokat az te szárnyaiddnak nyugodalma alol fel költesz, ki bocsátasz, eröt adsz azoknak, üdöket és alkalmatosságokat szolgáltatasz, és minden állatokat az te jo voltodbol legelettész és táplálasz: Hálákat adunk te szent Felsegednek, szent Fiadnak az mi Urunk Iesus Christushnak általa, hogy minket születésünknek napjától fogván, mind ennyi sok keserves változásokban, nyavalyákban, háboruságokban, szent szárnyaidd alatt kegyelmesen meg őriztetél és oltalmaztatál, ez el mult étszakának folyásában-is velünk voltál, az éynek sötéttségéből ez napnak világosságára, ennyire való egészégben, békeségben virrasztottál, üdöt és alkalmatosságot adtál, bűneinkből te hozzád való meg térésünkre, az te szent lelked által te tenned való hütünknek öreggítésére. Aldott légy mi mennyei szent Atyánk mind örökké, nap támadattal fogván egész nap nyugatiglan, szenteltessek az te dicsőséges nagy neved.

Nintsen UR Isten sem az menyben, sem az földön, sem az vizekben, sohal senki, az ki te szent Felsegednek ellene mi nekünk avagy árthatna, avagy minket meg tartthatna, nintsen ki keserűségünkben, nyavalyánkban, félelmünkben, vigasztalna, bátoritana, és biztatna. Annakokáért csak te reád függesztyük az mi szemünket, te hozzád emellyük az mi fohászokadásunkat, te szent Felsegedtől várjuk elő-menetelünket, életünket, és ki mulásunkat, az te kegyes gondviselésed alá ajánlyuk mi mennyei szent Atyánk, most és minden üdőben, lelkünket testünket, egész életünket, minden Atyánkfiait, és minden felebarátinkat.

Méltoltassál [!] mi mennyei sz. Atyánk, az mi szivünknek sötéttségét el törlenie, az te szent nevednek igaz esméréttit, és tiszteletit, az mi szivünkben lelkünkben fel gyutania. hogy annak világosságában járassunk, szolgálhassunk, te sz. Felsegednek, szentségben

és igasságban. Ald meg mi mennyei szent Atyánk ez mi máj napunkat-is, fel kelésünket, ki menésünket, kün járásunkat, minden dolgainkat és minden utainkat. Legyen te szent Felseged mi nekünk kegyelmes, gondviselő, éltető, tápláló, meg tartó Istenünk, és szent Atyánk, hogy naponként az te szent nevednek felelmében éppülhessünk, nevedhessünk. Vezérellye te szent Felseged minden dolgainkat, hogy szemeinknek látását, nyelvünknek szollását, füleinknek hallását, szivünknek gondolattját, és minden tagainkat, minden gonoságtól, minden büntől, hívságos, és botránkozató dolgoktól, meg oltalmazhassuk, és foglalhassuk csak az te szent törvényednek és szent akaratodnak meg őrizésében, és követeésében, hogy ezképpen az munkás napnak végső oráját, az tsendes, és nyugodalmas északának kezdetit, lelki testi békességben vidám ortzával érvén, te szent Felsegednek az te tölled el vőt jokért méltó hálákat adhassunk, tégedet lelki buzgosággal, lelki örömmel fel magasztalhassunk. Mert csak te szent Felseged egyedül az az Isten, az kit illet mennyen földön az Ur Iesus Christus által örökké meg maradando tisztesség, dicsőség, dicséret, háláadás, és imádás. Tégedet dicsérjenek Ur Isten az mennyeiek, az földiek és az vízben valok, egész menyország, földnek kereksege, tengernek szélessege, szüntelen zengjen az te szent nevednek dicséretivel ezt mondván: Szent, Szent, Szent az Seregeknek URA Istene, az mindénható öröktől fogván örökkön örökké, csak egyedül uralkodo Ur Isten, ki dicsőségeddel bé töltötted az mennyet, az földet, az tengert, és mindeneket, ki elsz es uralkodol mind örökkön örökké. Mi Atyánk, etc.

ESTVÉLI Könyörgés.

ÖRÖK MINDENHÁTO Felseges Ur Isten, ki az munkás napot el nyugotod, az csendes és nyugodalmas északát elő hozod, minden élő állatokat az te szárnyaidnak nyugodalma alá bé vész. Hálákat adunk te szent Felsegednek, szent Fiadnak az mi Urunk Iesus Christusnak általa, hogy minket születésünknek napjától fogván, mind ennyi sok keserves változásokban, nyavalyákban háboruságokban, szent szárnyaid alatt kegyelmesen meg őriztél, és oltamasztál, ez napnak folyásában-is velünk voltál, életünket meg tartottad kegyelmesen, lelkünket-is az te vigasztalo, bátorito, és minden igasságra vezérlő szent lelked által meg oltamasztad minden iszonyu vétkektől, melyekre az te hivednek család ellensége az Sátán indíthatott volna minket, meg világosítottad Ur Isten az mi vakságinkat, és az te szent törvényednek ősvenyére vezérelvén minket, erőtlenségünkben meg vastagítottál, felelmünkben meg bátorítottál, meg jelentetted az ördögnek bünye indító számtalan sok családsagit, ez világnak álnok hizelkedésit, az rothadando testnek hívsagos kívánsagit. Gyakran dorgáltad jora valo restségünket, vigasztaltad szomorú szivünket, mindenekben atyai jó voltodból, kegyelmesen gondunkat viselted. Annakokáért mijs estveli áldozat helyett, szivünket, és lelkünket te hozzád fel emelvén, dicsérjük, áldgyuk, és magasztallyuk az te dicsőséges nagy nevedet.

Nintsen Ur Isten sem á menjben, sem az földön, sem az vizekben, sohult senki, ki te szent Felsegednek ellene mi nekünk avagy árthatna, avagy minket meg tarthatna, nintsen ki keserűségünkben, nyavalyánkban, felelmünkben, vigasztalna bátoritana, és bizstatna, egészségünkben oltalmazna, betegségünkben orvoslana és gyógyitana. Annakokáért csak te reád függesztjük az mi szemeinket, te hozzád emellyük az mi fohászokadásunkat, te szent Felsegedtől várjuk előmenetelünket, életünket, és ki mulásunkat, az te kegyes gondviselésed alá ajánlyuk mi mennyei szent Atyánk, most és minden üdőben, lelkünket, testünket, egész életünket, házunk népét, minden Atyánkfiat, minden felebarátunkat. Könyörgünk alázatosan te szent Felsegednek, légy kegyelmes, légy irgalmas minden büneinknek. Ismérjük hogy gyarlosagunk miatt eset sok fogyatkozásinkal ez máj napon-is meg bántottuk szent Felsegedet, büneinknek siralmára, poenitentia tartásunkra valo napunkon vétkeinknek számát sokasítottuk, melyekről te szent Felseged előtt vallást tészünk, és az földig meg alázvan mi magunkat, azokrol te tölled kegyelmet és bocsanatot kérünk. Méltoltassal [!] mi mennyei szent Atyánk minket ez következő északának idején-is à te szent szárnyaidnak nyugodalma alá bé venni, gondal, munkával, buval, banattal, és keserűséggel meg epedet, el fíradot lelkünket, testünket, az te szent nevedben el alutni, és csendesesen el nyugotni. Oltalmaz meg Ur Isten minden testi lelki kesértettől, nyavalyától, kárvallastól, hertelen halaltól, keserűségtől, minden gonosztól. Adgy mi nekünk lelkünkben te szent Felsegedhez igaz vigyazast, és örömet, testünkben nyugodalmat, hogy az te szent nevednek tisztességére, dicséretire, az következő napnak-is az ő világosságot lelki testi békességben, vidám orcával érvén te szent Felsegednek az te töled el vőt jokért méltó halakat adhassunk, tégedet lelki örömmel lelki buzgosággal fel magasztalhassunk. Mert csak te szent Felseged egyedül az az Isten az kit illet mennyen földön az Ur Iesus Christus által, örökké

meg maradando tisztesség, dicsőség, dicséret, hálaadás, és imadas. Tégedet dicsérjenek Ur Isten a mennyeiek az földiek, és a vizben valok, egész menyország, földnek kereksege, tengernek széllessége, szüntelen zengjen az te sz. nevednek dicséretivel ezt mondvan: Sz.Sz.Sz. a seregeknek Ura Istene, ki dicsőségeddel bé töltötted az mennyet, az földet, az tengert, és mindenedet, ki élsz és uralkodol, etc.

(Toroczkaai Máté: *Az keresztényi Vűvességes Tudomán-nak értelme*. Kolozsvár 1632. RMK I, 623. A4a—A9b. leveleiről.)

Zsoltárfordítása

Thordai János írói munkásságának legjelentősebb része verses psaltériuma. A mű a címlap szerint 1627-ben, a kolozsvári unitárius kollégiumban készült, ahol Thordai akkor lektorként működött. (Az alább felsorolt források közül a 4. számú 1626-ot, a 13. számú 1628-at jelöli meg az elkészülés időpontjával. Mindkét évszám feltehetően elírás.) A verses zsoltár készítésének okait csak találgathatjuk. Fontos szerepet játszhatott az egyházi szükségletek kielégítésének igénye. Bár unitárius részről már korábban elkészült a teljes Psaltérium verses fordítása, Bogáti Fazekas Miklósé, ezt a fordítást a szombatosok, úgy látszik, kisajátították, mert másolatai több alkalommal szombatos kódexekben tűnnek fel. Az unitáriusoknak folytonosan védekezniük kellett a szombatosok vádjá ellen, s ez is egyik oka lehetett egy új, a „zsidózás” vádjával nem illehető fordítás elkészítésének. Igen valószínű, hogy Szenci Molnár Albert Psaltériuma is ösztönzőleg hatott Thordaira. Szenci fordítását ismernie kellett, mert 1627-ig már három kiadása jelent meg.

Szinte teljesen kizártnak tarthatjuk, hogy Thordai idegen nyelvű verses feldolgozást követett volna Psaltériuma írásakor. Ez ellen szól az a tény, hogy a mű címében erre semmiféle formában nem történik hivatkozás, de főleg az a körülmény, hogy az egyházi énekek e korbeli fordításaiban az átültetők szinte törvényszerűen követik eredetijük versformáját is. Például mindenekelőtt Szenci Psaltériumát említhetjük, továbbá Pécseli Király Imre egyik németből fordított templomi énekét (RMKT XVII. sz. II, 3. sz.), Nyéki Vörös Mátyás latinból fordított énekeit (uo. 95—96. sz.), vagy a jelen kötetnek lengyel minta után igazodó zsoltárparafrazisait. (8—17. sz.) Thordai zsoltárai viszont idegen, lengyel dallamminta után. Az a kérdés, hogy Psaltériuma készítésekor melyik prózai zsoltárfordítás állt Thordai előtt, még eldöntésre vár.

A zsoltárfordítás kritikai szövegének megállapításához a nyomtatott és kéziratos forrásokat a 4. unitárius énekeskönyv megjelenéséig, 1749-ig kell számbavenni. Mint már az unitárius egyházi énekek tárgyalásánál láttuk, a kiadás sajtó alá rendezője, Szent-ábrahámi Mihály, az unitárius egyházi énekeket — köztük a nyomtatásban megjelent Thordai-zsoltárkét is — teljesen átdolgozta. Ettől kezdve tehát a nyomtatott kiadások a szövegkritika szempontjából teljesen érdektelenek. Kéziratos másolatok pedig — eltekintve egy-egy zsoltár alkalmi felbukkanásától — 1727 utánról egyáltalán nincsenek. Az alábbiakban e legkésőbbi dátum és a megírás, 1627, közötti nyomtatott és kéziratos forrásokat soroljuk fel időrendben, kivéve néhány olyan forrást, melyekben csak egy-két zsoltárszöveg található. (Ezeket a felsorolás végén említjük meg.)

1. *Isteni dicsüretetek, imadságos és vigasztalo Énekek*. — A nyomtatott unitárius énekeskönyvnek 2. kiadása, mint ezt az egyházi énekek tárgyalásakor bizonyítottuk, 1632 körül jelent meg Kolozsvárott, egy időben néhány olyan nyomtatvánnyal, melyhez Thordai Jánosnak valamilyen köze volt. Igen valószínű tehát, hogy Thordai az énekeskönyv kiadásában is szerepet játszott. A nyomtatványban a következő 7 Thordai-zsoltár található: 18. (676—685. lap); 68. (703—710. lap); 69. (696—701. lap); 125. (666—7. lap); 128. (618—620. lap); 133b. (674—5. lap); és 146. (710—2. lap). Valamennyi az énekeskönyv 3. részében található, közülük csak a 125. és a 128. zsoltár van besorolva az ABC-rendbe, a többi az énekeskönyvbe utólag betoldott 10 ének között foglal helyet. (Vö. a nyomtatványnak kötetünk 536. lapján adott leírásával.) Közülük 3 zsoltár (a 68, 69. és 146.) nem szerepel a mutatóban sem.

2. *Abruygi György kézirata*. — A kézirat a sepsiszentgyörgyi Székely Múzeumban volt. A második világháború során elpusztult, csak annyit tudunk róla, amennyit Domján István ismertetésében (MKsz 1902, 159—161.) közöl.

Az első tábla belső fedelén: „Anno 1655 Tempore Combustionis Civitatis Colosvar

criptum et Compactum est hoc gradual a Georgio Abrugy quondam Typographo eius dem Civitatis." Domján tévesen 1615-öt írt, a szöveget Herepei János közlése (ErdMúz 1939, 277.) alapján javítottuk. — Ugyanott egy későbbi tulajdonos feljegyzése: „Ex benevolo affectu Domini Armalistae Elek possideo ego Lucas Arkuti graduale hocce M. A. 1709.”

A zsolnárok előtt levő lapon, amit a másoló valószínűleg a hosszabb cím számára hagyott üresen, más kéz írásával: „Pestiskorra való ének.” (Kötetünk 47. sz. éneke.)

1—171. lap: Thordai zsolnárfordítása, az elején a következő rövid címmel: „Az Szent Dávid soltár kónivenek rövid magyarazattya, Magiar versekkel.” A zsolnárok szövegéből — Domján István közlése alapján — mindössze az 1. és 5. zsolná első versszaka ismeretes.

171—365: Más egyházi énekek. Ezek szövegének végén, a 365. lapon: „Finis cantionum per me Stephanum Makai. Scribebam Anno millesimo sexcentesimo quinquesimo sexto die 23 Maji finis impositus Amplissimo Domino Georgio Abrugio. Laus et gloria Deo Sempiterno.”

Egy üres lap után 7 számozatlan levél: „Az Psalmusoknak Abe szerint való registroma.”

Két levélén Domján István szerint „Utasítás”, ezekből Domján csak részleteket közölt. Keserű Bálint ismerte fel, hogy ezek Thordai János Epiktetosz-fordításának a részletei. (I. m. 8—9.)

A kötéstáblán volt bejegyzés szerint tehát a kézirat egy részét Abrugyi György az ismert kolozsvári unitárius nyomdász másolta 1655-ben, majd a kötetet ő maga kötötte be. (Könyvkötői tevékenységéről HERPEI, ErdMúz 1943, 482.) A bejegyzés *hajdani* nyomdászként említi Abrugyit, holott nyomdája 1660-ig működött. Ezt az ellentmondást Herepei (ErdMúz 1939, 277.) úgy véli feloldhatónak, hogy a bejegyzés nem egyidejű magával a kézirattal és annak kötésével. Amennyiben e későbbi bejegyző értesülései helyesek, a már bekötött kézirat üres leveleire másolt Makai István — Abrugyi megbízásából — további szövegeket. A másolatot 1656. máj. 23-án fejezte be. Makai István feltehetőleg Thordai János tanártársával azonos, esetleg annak fiával vagy unokaöccsével. (Keserű i. m. 22.)

3. *Thordai-kódex.* (Újkori ceruza-lépcsézmozás.)

1—6: „SZENT DAVID KIRALY SOLTAR KÖNYVE Az halhatatlan es lathatatlan kiralynak . . .” stb. A teljes cím (amely a kódex kis formátuma miatt 6 lapot foglal el) egyezik a főszövegével, beleértve a 106. zsolnárból vett idézetet is. Az Esaiás-idezet hiányzik.

7: „AZ SZENT DAVID KIRÁL DICIRETINEK MAGIAR VERSEKKEK VALO RÖVID MAGIARAZATTIA.”

8—630: A zsolnárok szövege.

631: „Ex libris Ioannis Szekely: Chara Supellex: Anno à nato Christo
M: DC: LVII.” 632: Üres.

633—642: „Az PSALMVSOKNAK A. B. C. szerent, valo registroma.”

643—736: Vegyes énekek a törzsanyag kezével.

737—770: „Következnek más szep Isteni Ditsiretek.” (Más két kéz.)

A hátsó kötéstáblán egy szerelmi ének.

A toldalék-részről lásd kötetünk 538. lapját. A 631. lapon levő bejegyzés alapján a kézirat 1657 előtt keletkezett. Szabó T. Attila tévesen Thordai autográf kéziratának tartotta. (Kéziratok énekeskönyveink . . . Zilah 1934, 29.) A tordai unitárius gimnáziumból került jelenlegi őrzési helyére, a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárába. — A lapalji variánsoknál e kéziratot II-vel jelöltük.

4. *Kanyaró-kódex.* (Újkori levélszámozás.)

1a: „Ecclesiae Unitariae Claudiopolitanae.” (XVII. század végi írással.)

1b—3a: Üres. 3b: Kanyaró Ferenc vegyes feljegyzései.

4a: Díszes címlap: „SZENT DAVID KIRALY SOLTAR KEONYVE Psalmorum: CVI. Oh melly boldogh volna az, ha ki modgyat fel lenne. Istent hogy illendekeppen enekelne, szent elettel tisztelne. G: B: Beoleoni Gergely Deak által Irattatott M. DC. LVII. Esztendeoben Anno. M. DC. LVII.” (Más, XVII. század végi írással, amely megegyezik az 1a. lapon levő bejegyzésével.) „Kolosuari Unitaria Ecclesiae.” (12a. sz. fényképmelléklet.) 4b: Üres.

5a: „Az halhatatlan es lathatatlan Kiralynak . . .” Lásd a főszövegben közölt címet; az eltérő szövegrészek: „. . . allando neuenek . . . Magyarul fordittattott THORDAI IANOS által . . . Ezer hat szaz 26 Esztendőben.” (12b. sz. fényképmelléklet.) 5b: Üres.

6a—205a: A zsolnárok szövege; a 34. zsolná 48. soráig Bölöni Gergely, a 49. sortól

kezdve Felvinczi György másolatában. A szöveg után, a 205a. lapon: „A. D. 1679. G. [eorgius] v.[inci] mppria.” 205b: Üres.

206a–207a: „MUTATO TABLA az A. B. C. nek rendi szerint.” 207b: Üres.

208a: „Epigramma in authorem et d. curatores.” A végén: „A. D. 1679. 5. Augusti.” Felvinczi György kézírása és szerzeménye. Az 1–10. sor Thordai zsoldárainak méltatása, a 11–24. sor a kézirat létrejöttéről tartalmaz adatokat:

...Harmoniâ cujus non pridem motus amoenâ,
Gregorius Bölöni, vir pietatis amans,
Aedibus in sacris volut cantanda dicere,
Adjungens voto sumptibus esse faber.
In teneris cujus terdenis quattuor ultrâ
Pinxerat à libri fronte perita manus.
Nunc decies denis iunctis, bis denaque senis,
Hicce Poëta levi clausit opus calamo.
Quod cum Boncidai primùm lustrasset ocellis
Gregorius: subito pulsus amore Dej
Est mihi curae, inquit, librum testudine claudi,
Compactor fac, sim nunc ut in aere tuo.
Nomine rite pares, et opus conferre parati
Munere sic tenui litat uterque Deo.

A kézirat első részét tehát Bölöni Gergely másolta 1657-ben. Ezzel némileg ellentétben áll Felvinczi Epigrammájának idézett részlete, ebből inkább arra lehet következtetni, hogy Bölöni nem a másoló volt, hanem a kötet mecénása. (Vagy legalábbis Felvinczi így gondolta.) A másoló munka befejezését feltehetően az unitárius eklézsia rendelte meg Felvinczitől; az Epigramma az egyház kurátoraihoz szól. A kéziratot az Epigramma szerint Boncidai Gergely költségen kötötték be. A kötet a másolás befejezésétől fogva megszakítatlanul napjainkig az unitárius egyház, illetőleg kollégium tulajdonában lehetett, ezt a források genealógiája is bizonyítja. (Lásd alább.) — A kódex elnevezése Szabó T. Attilától származik és Kanyaró Ferenc emlékét őrzi.

5. Dersi András zsoldároskönyve.

A belső kötéstáblán: „Liber hic Cationum à Johanne Thordano compositorum pertinet ad Ecclesiam Unitariorum Claudiopolitanam ex donatione Andreae Dersi 1696.” Ezután négy számozatlan levél:

Aa: A mikrofilm-felvételen nehezen olvasható vegyes latin nyelvű feljegyzések, közöttük: „Matheus L Dersinus . . . Ecce Vnitar. Claudiop.” Ab: Üres.

Ba-Cb: „Index. Az Enekeknek mutató táblája.”

Da-b: Üres. (Valószínűleg a címlap számára üresen hagyott levél.)

1–189: (Eredeti lapszámozás.) A zsoldárok szövege.

190–218: (Újkori ceruza-lapszámozás.) Vallásos énekek. E toldalék-részről lásd kötetünk 538. lapját.

1–59: (Újból kezdődő eredeti lapszámozás, a törzsanyag kezével.) „Brevis Catechesis . . . Anno epochae Cristianae MDCLXV.” 60: Üres

A kézirat másolója ismeretlen. A hozzákötött katekizmus dátuma alapján a zsoldárok leírása 1665 tájára tehető. Egyik későbbi tulajdonosáról, Dersi Andrásról van elnevezve, aki 1696-ban a kolozsvári unitárius egyháznak adományozta. Más possessor-bejegyzés nincs benne, ezért feltehető, hogy a XVII. század vége óta megszakítás nélkül a kolozsvári unitárius egyház, illetőleg kollégium könyvtárában volt, ahol jelenleg is található. —

E kézirat jelzése a lapjai variánsok felsorolásánál: III.

6. Kövendí János-kódex.

Két üres levél után a címlap: „Szent David király SOLTÁRI Magyarul irattattak THORDAI IÁNOS által. COLOSVARATT AZ EGY Istent, az IÉsus az ki Christus tudományja szerint tisztelőknék Scholáiookban 1627. esztendeoben. Az Halhatatlan, és láthatatlan királynak . . .” stb., a *hatalmas* szó kimaradt, egyébként egyezik a főszöveg címével. Az Esaiás-idézet nincs meg. A címlap verzőja üres.

Két számozatlan levél: „Epigramma in virum Reverendum quondam ac Doctissimum D. Johannem Thordanum: et virum non exiguae existimationis D. Nicolaum Bogathi, tanquam Authorem versionum hoc volumine contentar: Et in virum Gener. Egr. Nobilem Dominum Joannem Kövendí, Civem Claudiacum, ut libri huius possessor-em.” A szöveg után: „Scriba apponebat gratulabundus Georgius Vinci.” A 12 versszakos

magyar nyelvű éneket kiadta VÁRFALVY NAGY JÁNOS, KerMagv 1871, 119. és SZABÓ T. ATTILA, ItK 1933, 144—5. Az ének Thordai és Bogáti zsoltárfordítását méltatja, a kézirát keletkezéséhez az 5. vsz. szolgáltatót konkrét adatot: „Eszt Kövendi János Látván, hogy nints számos Effele munka készen, Olly io keduel irat, Mint ki drága irat, Szem gyógyittani vészen.”

1—205: (Eredeti lapszámozás.) A zsoltárok szövege. A 150. zsoltár után: „Laus Deo venia Reo. G.[eorgius] v.[inci] 1679.” (14. sz. képmelléklet.)

Egy üres lap után két számozatlan lapon: „MŰTATÓ TÁBLA.” Utána két üres lap.

Számozatlan lapon: „SZENT DAVID SÓLTÁRI külömb külömb nótákra szabva. MAGYAR nyelvre formáltattak BOGATHI MIKLÓS által, az Isten gyülekezetinek hasznára és lelki éppületire. 1605 esztendőben.” A címlével verzőja üres.

1—246: Bogáti zsoltárai. A végén: „Gloria Deo venia Reo. G.[eorgius] v.[inci] 1679. men. Febr.”

Öt számozatlan lapon: „MŰTATÓ Tábláia è könyvnek.”

A kéziratot tehát Felvinczi György 1679-ben másolta, Kövendi János kolozsvári polgár megrendelésére és költségére. Kövendi módos kolozsvári asztalosmester volt. (Lásd ItK 1933, 142.) A kézirát a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárában van. — A lapalji variánsok között IV-gyel jelöltük.

7. *Körispataki István-ék.* (Eredeti lapszámozás és könyvtári levélszámozás.)

A kézirát eleje csonka, az eredeti lapszámozás 11-gyel kezdődik.

1a—71a: Az 5—17, 19—36, 38—40, 43, 46, 48—50, 53, 56, 58, 61—64, 66, 68, 72, 74, 76, 79—82, 84—87, 91, 93—96, 98—101, 108, 110—112, 117, 122—125, 133 (mindkét változat), és 148. zsoltárok szövege. Közben a kézirát két helyen utólag megcsonkult, hiányzik az eredeti lapszámozás szerint a 25—26. és 29—30. lap. Emiatt a 10. zsoltár vége, a 11. zsoltár teljes szövege, a 12. zsoltár eleje, majd a 14. zsoltár vége és a 15. zsoltár eleje elveszett.

71b—88a: További zsoltárszövegek a törzsanyag kezével. A beírás sorrendjében a következők: 65, 41, 44, 52, 54, 55, 60, 88, 146, 104, 105, 107. A 88a. lapon órszóként: „Psal: CIX: Nota Irgalmaz Diczeretem Ura”.

88b—90a: Jámбор házások meghallgassátok . . . (Batizi András)

90b: Thordai 144. zsoltára. (2. kéz)

91b—92a: Thordai 147. zsoltára; az 54. sorral megszakad. (3. kéz) 92b—109a: „Halott Enekek”. (Az 1. kéz későbbi írásával.)

109b—112a: Egy „Preces Matutina” és egy „Preces Vespertina”.

112b: Stilizált virágdísz, tollpróbák, köztük: „Stephane Körispataki . . . In Anno 1685.” (Talán a 2. kéz.)

113a: „Az üdöknek s az dolgoknak alkalmasagi szerent így enekellyed az Soltarokat.”

113b: Thordai 150. zsoltára. (2. kéz)

114a—117a: „Tabula Cantionum.”

117b: Táblázat az azonos versformájú zsoltárok kimutatásával.

118a-b: Imatöredék.

A kézirát másolási idejére csak hozzávetőlegesen következtethetünk a 112b. lapon levő bejegyzésből. Ez az évszám (1685) nem lehet sokkal későbbi a törzsanyag leírásai idejénél. Valószínű, hogy a kéziratot egy iskolamester vagy kántor írta össze saját használatára. Ezt mutatja a 113a. lapon levő összeállítás, továbbá a 117b. lapon levő táblázat. — A kézirát az Országos Széchényi Könyvtárban van.

8. *Kelemen-kódex.* (Újkori ceruza-levélszámozás.)

A kötéstábla verzőjén: „Hic liber est meus post mortem nescio cujus Gregorius Kir(ize)”, három sor latin szöveg, majd: „Scribat Georgius Frank BIRTHALBENSIS Anno Salvatoris nostri Jesu Christi 1693 die 10 trinitatis.”

1a: „SZENT DAVID SOLTÁRI MAGYARV L IRATTATTAK THORDAI IANOS ALTAL COLOSVARATT AZ EGY IGAZ ISTENT AZ IESVS CHRISTVS ALTAL TISZTELEOKNEK SCHOLAIOKBAN 1627.” A címlap alján későbbi, gyerekes írással: „Krizé Geczije.”

1b—3a: Üres.

3b: „Sebess Pálé 1820tol. Sz. Dávid Soltári . . .” (A címlap szövege megismételve, Sebess Pál írásával.)

4a—182b: A zsoltárok szövege. Az 51. és 90. zsoltár hiányzik a szövegből. Ennek magyarázata az, hogy a másoló birtokában megvolt a *Halott temetésekorra való Énekek*

1660-i kiadása, amelyik éppen e két zsoltár szövegét tartalmazza. (Lásd alább.) A zsoltárok szövege után: „Laus Deo Venia Reo. Anno 1688 Die 18 Februarij Scripsit Andreas Kelemen de Thoroczko.”

183a—186b: „MUTATO TABLA.” A végén, Kelemen András írásával: „Finis hujus operis mercedem posco laboris. Gloria, laus, et honor tibi sit Rex Christe Redemptor.” Utána a kötetstáblán található bejegyzés írásával: „Ex libris Gregorii Kirize Sum verus possessor hujus libri Gregorius Kiriza.”

187a—192b: Üres.

A kézirat másolója, Toroczkoí Kelemen András, a mutató tábla utáni bejegyzés szerint munkáját megrendelésre készítette 1688-ban. A kézirat legalábbis 1820-ig magán-személyek tulajdonában volt. (A Kirize, Kiriza talán a Kriza név alakváltozata, Frank György a szász Berethalom községben birtokolta a kötetet.) Feltehetően az újabb korban került jelenlegi őrzési helyére, a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárába. — A lapalji variánsok között V-tel jelöltük.

9. *Böloni Pálfi András zsoltáros könyve.* (Eredeti lapszámozás.)

A kötetstáblán: „A: PALFI: B. 1694.” (10a. sz. képmelléklet.)

A kötetstábla belső oldalán: „Andreas Palffi de Bölon, Ao 1703 conductus et ductus est ex Szentsvam in Böloniensem Ecclam ad officium Pastoratus.”

Egy számozatlan levélén a címszöveg. (Lásd a főszövegben.)

1—277: A zsoltárok szövege. Utána: „Laus et Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto. Amen. Anno M. DC XCIII. turbulento scripsit Andreas P. Böloni.” Az eredeti lapszámozás abbamarad.

[278—284:] „MUTATO TABLAJA, mellyeknek Notajokra vadnak ez Könybéli Enekek alkalmaztatva az ABC rendi szerént.”

[285—290:] „MÁS MUTATO TABLA mellyik Éneket hol kell keresni, ezis az ABC rendi szerént.” A végén: „Vege ez Tábláknakis, Istennek HÁLÁ.”

[291—313:] 14 vegyes ének, részben Böloni Pálfi András, részben más kezek írásában. A 291. lapon oldalt későbbi possessor-bejegyzés: „Moyses Farcas de Bölon A. 1756. Scripsit.” E toldalék-részről lásd kötetünk 538. lapját.

A kötet összeírója, mint a kötetstáblán levő bejegyzés mutatja, 1703-ban szülőfalujába, Bölonbe (Háromszék m.) ment lelkészkedni. Valószínű, hogy a kéziratot még mint iskolamester illetőleg kántor írta össze 1693-ban, ugyanolyan gyakorlati célból, mint a 7. szám alatt ismertetett Kórispataki István-ék. tulajdonosa. Erre utal az a tény, hogy a 278—284. lapra a szokásos tartalomjegyzéken kívül egy dallamok szerinti kimutatást is megszerkesztett. A kézirat a 291. lap bejegyzése szerint 1756-ban még Bölonben volt, feltehetően az újabb korban került jelenlegi őrzési helyére, a kolozsvári unitárius kollégium könyvtárába. — Ez a kézirat szolgált a szöveggözlés alapjául.

10. *Isteni dicsőretek, imadságos es vigasztalo Enekek.* Kolozsvár 1697. — A nyomtatott unitárius énekeskönyv e harmadik kiadásában a következő 31 Thordai-zsoltár található: 15. (516—8); 24. (459—461), 26. (490—1), 33. (401—4), 43. (525—6), 47. (151—3)—53. (500—1), 68. (477—483), 69. (415—9), 75. (485—7), 93. (515—6), 100. (502—3), 101. (405—6), 103. (407—410), 110. (503—4), 111. (518—520), 112. (451—2), 121. (507—8), 122. (470—1), 123. (504—6), 125. (520—1), 127. (487—8), 128. (449—450), 133b. (527—8), 134. (489), 139. (433—7), 143. (437—9), 146. (461—3), 148. (463—4), 149. (526—7), 150. (464—5). — A nyomtatványról készült másolatok, melyeket kötetünk 538. lapján soroltunk fel, Thordai zsoltárait is tartalmazzák. A másolatok közül az *Unitárius graduál*-ról, toldalék-része miatt, alább külön is szözlünk.

11. *Thordai János zsoltárfordítása.* (Könyvtári levélszámozás.) — A kézirat az elején, a végén és közben három helyen megcsönkült, emiatt az 1—15, 65—68. és 120—150. zsoltárok teljesen, a 18—19, 64, 69, 74—75, 78. és 119. zsoltárok pedig részben hiányoznak belőle. Leírójáról, a leírás helyéről és idejéről semmit nem tudunk, a kézírás alapján valószínűnek látszik, hogy a XVII. században készült. A 4a. lapon: „Gombos Sigmund Irta az 1832”. (Későbbi tulajdonos, névbejegyzései másutt is láthatók.) Eszerint valószínű, hogy magánszemélyek tulajdonában volt, és csak az újabb korban került jelenlegi őrzési helyére, a kolozsvári Egyetemi Könyvtárba.

12. *Thordai János zsoltárfordításának kézírata.*

Az elején egy, feltehetően a címlap számára üresen hagyott levél.

1a—243b: A zsoltárok szövege. A 142. zsoltárt a másoló kihagyta. A 150. zsoltár után: „Laudandus Dominus in perpetum.”

244a–247b: „MUTATO TABLA.” A végén: „FINIS”, az alatta levő díszben a következő betűk: „A S. SZ: U M: M L E”. Feloldásuk nem sikerült, a szöveg talán így kezdődik: A S.[epsi] SZ:[entgyörgyi] U[nitárius] . . .

A kézirat a kolozsvári református kollégium könyvtárában van.

13. *Ajtai György* kézírata.

1a–2b: „Reggeli Imátságh.”

3a–5a: „Más Estveli Könyörgés.”

5b–6a: „Oratio Concionum praemittenda Pentec.”

6b–9b: Üres.

10a–12b: Két cím nélküli ima.

13a-b: Üres.

14a: 5 egystrófás ének.

14b: Címnap: „Szent David soltar könyve. Az Halhatatlan, es láthatatlan királynak . . .” Lásd a főszövegben közölt címet. Hiányzik a *hatalmas* és az *Amen* szó, majd egy kisebb eltérés: „. . . Scholajaban. Anno Domini M. DC. XXVIII.” Az Esaiás-idézet hiányzik.

15a–149b: A zsoltárok szövege. A másoló a zsoltárok közül azokat, amelyek az *Isteni dicséret*ek 1697-i 3. kiadásában megvannak (lásd fentebb, 10. sz. alatt), „Habes in Psalterio” megjegyzéssel, az 51. és 90. számúakat pedig „habes in Funer.” megjegyzéssel kihagyta. E két utóbbi zsoltár a *Kelemen-kóde*xből is kimaradt, mert benne van a *Halott temetése*korra való *Énekek* 1660-i és 1697-i kiadásában. — A 150. zsoltár után: „Finem imponebat Georgius F. Ajtai in Illustri Collegio Unit. Claud. in Anno Domini 1710 die 16 Januarij. hora 10. vespertina.”

150a–155b: „Az sz. David kiraly magyar nyelven valo Versek el iratot dicseretinek mutato Táblaja.” Utána: „Georgius F. Ajtai mp.”

A bejegyzésekből tehát annyi derül ki, hogy Ajtai György 1710. jan. 16-án fejezte be a kézirat másolását a kolozsvári unitárius kollégiumban. — A kézirat a nagyenyedi Bethlen-könyvtár tulajdona.

14. *Rákosi János* *zsoltárkönyve*. (Eredeti levélszámozás.)

Aa-b: „Nemü némü enekeknek meg jedzése.” Ebből az összeállításból — miként a *Körispataki István-ék*. 113a. lapján olvashatóból — azt lehet megtudni, hogy mely alkalommal éneklendők az egyes zsoltárok.

Ba: Két olvashatatlanul halvány sor, továbbá: „Incepi scribere favente Deo Anno 1719. Die 2 Julij.”

Bb: Családtörténeti feljegyzések: „Eva primogenita nostra venit in mundum Anno 1729. die 21 Augusti . . .” stb., 1732-ig. Alatta egy későbbi tulajdonos névbejegyzése: „Ex Libris Samueli D. Siménfalvi 1814 Diebus 8bris mpria.”

Ca: Díszes címnap: „SZENT DÁVID SOLTARI Magyarul irattattak THORDAI JANOS által COLOSVARATT AZ EGY IGAZ ISTENT az JESUS CHRISTUS által tisztelőknék scholajokbann, 1627 Esztendőben.

Isten ditsirmi szép,
Mint mézzel tölt raj lép,
Kedves ember szájának.
Aldását rád ontya:
Tüzét pedig óltya
Istened haragjának.
Ezt senki ne tiltsa
Mivel edgyik költsa.
Menyország ajtajának.

Scriptor Libelli Joannes V. de Rakos A. 1721. 11. Febr.”

Cb: Az ismert idézet a 106. zsoltárból, majd alatta: „Psalm. CL. Omnis Spiritus laudet Dominum.”

1a–243b: A zsoltárok szövege. (A számozás közben 165-ről 167-re ugrik, a szövegben azonban nincs hiány.)

7 számozatlan lapon: „MUTaTo TáBLA.”

19 számozatlan lapon unitárius hitvallás.

25 számozatlan lapon, külön címlappal: „Annak RÖVID EGYBEN VETÉSE mitsoda külömbség légjen Az Unitariusok és mas keresztények között az ISTENRÖL az UR JESUS Christusrol és az SZENT LÉLEKRÖL valo vallas tételben. Anno Dni 1725. die 17 Junij.”

A kézirat valamennyi szövegét — kivéve a Bb. lapon levő, 1814-ből származó bejegyzést — Rákosi János írta a kötetbe. A másolás munkáját 1719. júl. 2-án kezdte. A címlap számára üresen hagyott egy levelet, majd a Psalterium leírása után, 1721. febr. 11-én a címlapot is megrajzolta. Ezután kerültek leírásra a kézirat végén található prózai szövegek, az egyik 1725. jún. 17-én. 1729—1732 között a kötet elejének egyik üresen maradt lapját családtörténeti feljegyzésekkel írta tele. A kötet tehát hosszú ideig saját tulajdonában volt, Thordai zsolnárait fiatal korában másolta le. Az első lapon levő összeállítás alapján feltételezhető, hogy ő is — miként a *Körispataki-ék.* ismeretlen összeírója és Bölöni Pálfi András — kántor-iskolamester korában írta le a kéziratot. A kézirat Jakab Elek könyvtárával a székelykeresztúri unitárius kollégiumba került, majd 1955-ben a marosvásárhelyi Teleki-könyvtárba vitték át. — A lapalji variánsok között VI-tal van jelölve.

15. Unitárius graduál.

1—537: Az *Isteni dicséret*ek 3. kiadásának másolata.

538—554: 8 Thordai-zsolnárt és négy további vallásos ének. A zsolnárok, a beírás sorrendjében, a következők: 3, 52, 108, 87, 10, 81, 94, 45. Az 554. lapon egy inícilében: „Ao 1727.” E toldalék-részt különböző kezek írták, amelyek közül egyik sem egyezik a törzsanyag kezével. A törzsanyag másolását Kanyaró Felvinczi Györgynek tulajdonította. — A kézirat a kolozsvári Egyetemi Könyvtárban van.

A felsorolt forrásokon kívül egyes Thordai-zsolnárok felbukkannak más nyomtatványokban és kéziratokban is. Ezek a szövegkritika, illetőleg a szövegahagyomány története szempontjából érdektelenek. Időrendben:

a) Thordai Máté tankölteményéhez (kötetünk 1. sz. éneke) a kiadvány sajtó alá rendezője, Thordai János, záróversként saját 125. zsolnártát csatolta. A szöveggel azért nem érdemes külön foglalkozni, mert még hangállapotában is megegyezik a 125. zsolnártának az *Isteni dicséret*ek 2. kiadásában található szövegével.

b) A XVII. század közepéről való *Kádár-ék.* 75a—78a. lapjaira a 128. zsolnártát másolták be az *Isteni dicséret*ek 2. kiadásából.

c) A *Halott temetéskorra való Énekek* (Kolozsvár, 1660) című unitárius kiadvány az 51. (59—62. lap) és a 90. (96—101. lap) zsolnárokat tartalmazza, a záróstrófa elhagyásával. A nyomtatvány 87—91. lapjain a 38. zsolnárt át dolgozott változata található, ezt a jegyzetekben közöljük. — Ez a három szöveg az énekeskönyv 1697-i kiadásában is megtalálható.

d) Kájoni János *Cantionale Catholicum* (Csik 1676) című kiadványa 698—9. lapjain az 51. zsolnárt olvasható, néhány változtatással és a befejező strófa nélkül. (Feltételezhető, hogy Kájoni a szöveget az előbb említett kiadványból vette át.) A 627. lapon a 122. zsolnárt szövegét találjuk, megtoldva egy Kájonitól származó záróstrófával.

e) Az *Imádságos es Enekes kezbe hordozo Könyvetske* (Kolozsvár 1700) a 47. (168—9), 125. (167—8) és 133b. (138—9) zsolnárokat tartalmazza; ezek az *Isteni dicséret*ek 3. kiadásából vannak átvéve.

f) Egyes Thordai-zsolnárok XVIII. századi, vegyes tartalmú kéziratokban is megtalálhatók: *Bathó Mihály-ék.* (1728) 47. zsolnárt; *Pálffy daloskönyv* (1736) 26, 47, 134. és 146. zsolnárt; *Kismarjai György-ék.* (1742) 77. és 130. zsolnárt; *Bartók Miklós-ék.* (1753) 77. és 130. zsolnárt.

A fentebb 1—15. sz. alatt felsorolt források típusáról a következő megállapításokat tehetjük. A két nyomtatott kiadás (1. és 10. sz.) az unitárius egyház hivatalos énekeskönyvei. A kéziratok közül a 2, 4, 6. és 8. számú megrendelésre készült, és hivatásos másoló munkája. A 7, 9. és 15. számú kéziratokat egyházi személyek másolták saját maguk számára, az egyházi énekszükséglet kielégítése céljából. A többi kézirat leírásának célja nem határozható meg, valószínű azonban, hogy a fenti kategóriák valamelyikébe tartoznak. Valamennyi kéziratról megállapítható tehát, hogy létrejöttük külső indítékoknak köszönhető, egyik sem készült a másoló saját kedvteléséből, időtöltésül. (Teljes Psalterium lemásolása esetén ez egyébként sem valószínű.) Mindössze a függelékül felsorolt, egy-két Thordai-zsolnárt tartalmazó források némelyike (így a b/-vel és f/-fel jelöltek) készült ebből a célból. A Thordai-psalterium szövegtörténete szempontjából ennek a ténynek a jelentősége a következő. Egyéni kedvtelésből másolt szövegek esetében a leíró nem tartja tisztelben az előtte fekvő szöveget, hanem szabadon alakít rajta, szélsőséges esetekben (a szerelmi vagy bujdosó énekeknél) teljesen át is költetheti. Kötetünk 54—55. számú énekei például olyan kéziratokban maradtak fenn, amelyeket a leírók saját szóalkotásukra készítettek; a lap alján felsorolt változatok mutatják, hogy milyen nagy mértékben variálódott az ének szövege. Kritikai szöveg rekonstrukciója az ilyen esetben szinte reménytelen, meg kellett elégednünk azzal a módszerrel, hogy a viszonylag legjobbnak látszó szöveget lenyomtatjuk, s csak az egészen nyilvánvaló szövegromlásokat javít-

juk. Thordai zsoldarainál azonban szerencsés helyzetben vagyunk. A másolatok jellegéből ugyanis az következik (hozzátéve azt is, hogy a zsoldárokat hivatalos szövegnek tekintették), hogy a másolók az előttük fekvő szöveget változtatás nélkül, híven igyekeztek lemásolni. A szövegűsége való törekvés természetesen nem mérhető mondjuk egy modern kritikai kiadás mértékével, bizonyos határokon belül tudatos változtatások is előfordulhatnak. A következőkben a szövegváltozás, illetőleg változtatás különböző típusait ismeretjük, vagyis a variálódás törvényszerűségeit állapítjuk meg. Az eredményekre a Thordai-palástérium szövegtörténetének megállapításánál van szükségünk. (A szövegpéldákat mai helyesírással adjuk, a példák előtt vagy után levő két szám közül az első a zsoldárok sorszámát, az ettől vesszővel elválasztott második a verssor sorszámát jelenti. Azokat a kéziratokat, melyeket a lapalji változat-apparátusban felhasználtunk, római számmal idézzük.)

A szövegváltozások különböző eseteit a következő rendben ismertetjük:

I. *Szándéktalan változtatások.*

1. A másoló mást olvas, mint ami előtte van: a) hasonló betűk ($f \sim f$; $f \sim \beta$; $l \sim t$; $n \sim u$) felcserélése b) szó- és sorkihagyás c) szó- és sorismétlés.

2. A másoló azt olvassa, ami előtte van, de mást ír le: a) pszichés eredetű betűváltoztatások b) stílussajátságok megváltoztatása c) változtatások a versritmuson.

II. *Szándékos változtatások.*

1. A másoló által hibásnak tartott (a szándéktalan változtatások 1. pontjában felsorolt) helyek „javítása”.

2. Elavult, a másoló előtt ismeretlen jelentésű szavak mással való helyettesítése vagy a sor átértelmezése.

3. A stílus megváltoztatása.

I. la. A *szándéktalan változtatások* 1. csoportjában a betűcseréknél természetesen azok az esetek gyakoribbak, amikor a betűcsere következtében a sor értelme nem változik lényegesen. Így a *kószál* szót két alkalommal változtatták egyes kéziratok *kófal*-ra (40, 9; 119, 117), az utóbbi esetben egy $n \sim u$ betűcserével is tarkítva: I Mint egy kószálhoz, nagy erős gyalhoz II—VI Mint egy kófalhoz, vagy erős gyalhoz. Hasonló esetek: 41, 35 I, III, IV sarkat emelt II, V—VI farkat emelt; 79, 12 I—IV, VI tűzéval V tűzénél. Ritkábbak az olyan esetek, ahol a betűcsere a sort többé-kevésbé értelmetlenné teszi: 77, 39 I—IV, VI Kedved felől valamit hozzám ha sejt V Kedved felől valamit hozzám ha fejt; 71, 15 I Amaz te fenn álló véghetetlen kegyelmed II Amaz le fenn álló véghetetlen kegyelmed. Még ritkább, amikor a betűcsere következtében önmagában is értelmetlen szó kerül leírásra: 27, 34 III hol vethessem II hot vethessem. Előfordul nagybetűk cseréje is: 112, 19 I, III—VI Helyén szíve és nem retteg II Mellien [!] szíve és nem retteg; 139, 13 I, III—VI Ha mikor II Ma mikor. A nagybetűk megváltoztatásának azonban egyéb, a kéziratmásolás munkafolyamatával magyarázható oka is lehet. Az egyes versszakok kezdőbetűi — a díszesebb kiállítónak kedvéért — gyakran más színű tintával vannak írva. A másoló nem cserélgette állandóan a tollat, hanem egy-egy levél vagy zsoldár befejezése után vett elő más színű tintát és irogatta be a kezdőbetűket. Ekkor már nemigen nézte az előtte fekvő lemásolandó kéziratot, hanem a hiányzó betűket a szöveg értelme alapján pótolta. Ez magyarázza, hogy különösen a versszakok első szavaként sok az Az ~ Éz váltakozás, de ilyesféle oka lehet 59, 16 I, IV—VI Fordítsad II—III Indítsad változtatásnak is. Az utóbbi példánál valószínű, hogy valamelyik másoló előtt olyan szöveg feküdt, amelyben az iniciálé berajzolása végképpen elmaradt, s az *or* betűket *n*-nek nézte.

I. lb. A *szó- és sorkihagyás* a másolók bizonyos típusainál igen gyakori. Sajátos módon éppen azoknál, akik aggályosan, szóról szóra vagy éppen betűről betűre követik a lemásolandó szöveget. Ezek a másolók követik el egyébként az olyan fajta betű-félreolvasásokat is, amikor ennek következtében értelmetlen szó keletkezik. Ilyen típusú másoló a Thordai-kódex másolója, fentebb éppen tőle idéztük a betűcsere értelmetlen eseteit. Más leírók azért kerülnek el az efféle hibákat, mert tekintetük nagyobb, többnyire sornyi egységet fog át, s leírás közben a szöveg értelmére és a vers ritmusára figyelemmel vannak. (Ezek viszont az alább, a 2b. és 2c. pontokban felsorolt hibák elkövetésére hajlamosabbak.) — A Thordai-kódex (II) másolója által elkövetett kihagyások egy kis hányadát éppen csak felsoroljuk. Sorkihagyások: 17, 3; 27, 4; 28, 2; 63, 3—4. Szókihagyások: 81, 35; 84, 26; 87, 11; 89, 101; 92, 47; 101, 21; 102, 43; 102, 56; 103, 69; stb. — 92, 47 esetében a *nagy szó*, 63, 3—4 esetében a *hozzád* szó megismétlődése okozta a hibát. Gyakran azért ugrik a másoló szeme a megismétlődő szóra, mert az előzményben a két azonos szó pontosan egymás alá esett.

I. lc. A *szó- és sorismétlés* részben ugyanebbe a kategóriába tartozik. A másoló azért cseréli ki egy, a megelőző sorban előforduló szóra valamelyiket, mert tekintete véletlenül egy sorral feljebb ugrott. A következő példákat idézzük:

- 1, 2—3 I, VI Aki nem jár sem nem áll *gonoszok* utában,
Nem nyugszik a *gonoszok* álnok tanácsában.
2, 29—30 I Az úr mondá énnekem jó kedvében,
Megnyugodtam én a te jó szivedben.
32, 57—8 II Sok veszedelem követi a *vétket*,
A bűn szolgáltat s ad halálos *vétket*.

Mivel azonban e hibákat nemcsak az előbbi pontban jellemzett, aggályos másolók követik el, hanem — elég nagy számban — az ezekkel ellentétes, „értelmes” másolók is, arra is gondolhatunk, hogy a másoló helyesen olvasta el a második sort, és csak a leírás közben cserélte fel a kérdéses szót a tudatában megragadt előző sorbelivel. A téves sorismétlés eseteinek csak egy részében okozhatta a hibát a mellőlolvasás, mint az alábbi példában:

- 88, 49—52 III Uram tőlem miért vész el?
Színedet miért rejtéd el?
Uram előled mit űzzs el?
Színedet miért rejtéd el?

I. 2a. A szándéktalan változtatások második csoportjánál a változtatásoknak nem külső, vagyis a lemásolandó kézirat alaki sajátásaiban rejlő okai vannak, hanem belső, lélektani okai. Az ily módon keletkezett hibák közül az egy-két betűre terjedők nagyobb része inkább csak a pszichológust érdekelheti. Az ilyesféle elírások, mint 34, 94 V kezekehez (*kezekhez* helyett) vagy 118, 35 II ueteszekre (*ueteszekre* helyett) szövegkritikai szempontból eléggé érdektelenek, mert felismerhetők és könnyen javíthatók. Kéziratok másolat esetében különben is jóval ritkábbak, mint nyomtatott szövegnél. Keletkezhet olykor értelmi illúzió is. Egyetlen típust mutatunk be, két példával: 37, 40 I—V A kín és a halál lesik VI Akin ez a halál esik; 14, 26 I Hol ingyen sem félnek ott vesznek kell II—VI Hol ingyen sem félnek ott vesznek el. Itt tehát egy szó ugyanazzal a betűvel kezdődik, mint amelyekkel az előtte levő végződik, ez — a kiejtésnél is — gátlólag hat, s emiatt marad el a második betű. Igen jellemző, hogy a szöveg első legépelésénél magam is elkövettem az egyik hibát, s 14, 26-ot így gépeltem: vesznek el. Ez esetben ugyanis nemcsak a két szó kapcsolata, hanem az egész sor értelmes maradt. Az első esetben a sor átértelmezésére volt szükség a másoló részéről.

I. 2b. Stíláriis értékük van a következő típusú szócsereknél: 75, 19 II, IV—VI Vess véget a kevély szűnek I, III Vess véget a kevélységnek; 96, 16 I—II, IV—VI Az ó háza díszessége nem szenvedhet szennyet III Az ó háza dicsősége nem szenvedhet szennyet; 33, 15 I—II, IV—V Kiknek a nap és hold díszességei III Kiknek a nap és hold dicsőségei VI Kiknek a nap és hold díszességei (*dicsőségei*-ből javítva); 7, 73 I—III, VI Ellenségi előtt Dávid búslutában IV—V Ellenségi előtt Dávid bujdosztában *Thordai János zsoltárfordításának kézírata* Ellenségi előtt Dávid bujdosztában (*búslutában*-ból javítva). E változatok keletkezését így képzeljük el. Azt a lehetőséget, hogy a másoló nem értette a megváltoztatott szót (lásd alább a II. 2. pontban), nyugodtan elvethetjük. Annak a lehetősége is igen csekély, hogy itt hasonló betűk mechanikus cseréjéről, tehát az I. 1a. pontban ismertetett esetről van szó. Még leginkább a *díszességek*~*dicsőségek* esetében gondolhatunk erre, itt viszont VI változata cáfolja ezt. A legvalószínűbb az, hogy a másoló végigolvasta a lemásolandó sort, majd a leíráshoz kezdett, s mire a sor végére jutott, tudatában a viszonylag szokatlan szó kicserélődött egy olyan megszokottal, amelyik ugyanúgy kezdődik, és a sor értelmébe is beleillik. Ezzel a szerző egyéni szóhasználatát eltüntette, stílusát elszürkítette.

A nyelvtan körébe eső változtatások kétféle esetét említjük meg. Az ismétlődő rag elmaradása lehet Thordai beszélt nyelvi sajátása, de lehetséges az is, hogy tudatosan alkalmazta zsoltáraiban. A másolók egy része ezt a szokatlan nyelvi illetőleg stílussajátságot a köznyelvi használatnak megfelelően megváltoztatta: 49, 52 I—II, VI Szörnyű tűz és lángban ég III—V Szörnyű tüzes lángban ég. (Ez esetben még gondolhatunk mechanikus másolási hibára, a következőknél azonban aligha:) 10, 17 I—IV, VI Száját átok és szitokkal megfűzte V Száját átokkal, szitokkal megfűzte; 73, 40 I—IV Ártatlan és szentül élni V—VI Ártatlanul, szentül élni. Hogy Thordai eredeti megfogalmazásában csakugyan a ragot elhagyó változat állott, bizonyítják azok a helyek, ahol valamennyi kézirat megőrizte ezt a formát: 49, 51 Fel nem épül a kín és gyötrelomból soha. — Kétségtelenül stilisztikai indítékú Thordainál egy másik jelenség: az igei állítmány elhagyásával névszó vagy határozói állítmánnyal él. A másolók egy része ilyenkor pótolja az érzése szerint hiányzó állítmányt: 27, 36 I—IV, VI Mert az igazságtól távol, és iriglyi az én üdvösségem:

V Mert az igazságtól távol áll, s irigyli az én üdvösségemet; 42, 69—71 I, IV—VI Szent Dávid a pusztában Így keserge amint írva A negyvenkettedik énekében II—III Szent Dávid a pusztában Így keserge mint írva vagyon A negyvenkettedik énekében; 119, 64 I—III, V—VI Mert kegyelmedben azok kedvedben csak akik jól élnek IV Mert kegyelmedben vannak kedvedben csak akik jól élnek.

A szórendi változtatások köréből elsőnek egy olyan esetet említünk meg, ahol nem biztos, hogy a szokásostól eltérő eredeti használat stilisztikai indítékú, hanem lehetséges, hogy Thordai beszélt nyelvi sajátosága. A *csaknem* és *mígnem* határozószókat Thordai néhány esetben kettéválasztja és a két összetevő közé más szót, többnyire költőszót iktat. A NySz mindkét szónál idéz erre adatot (II, 952, 955), mindenesetre szokatlan, esetleg archaikus csengésük lehetett a XVII. század második felében, akkor, amikor a ránk maradt Psaltérium-másolatok többsége készült. 73, 5 I, IV—VI De én mellőle csak el nem állék II—III De én mellőle csaknem elállék; 124, 13 I És csak mind meg nem halánk II—VI És csaknem mind meghalánk; 50, 60 I Míg úgy meg nem rontja, hogy csak porát hagyja II—VI Mígnem úgy megrontja, hogy csak porát hagyja.

Az eredeti szórend megváltoztatása az alábbi esetekben feltétlenül stilisztikai értékű, a versmondattan körébe tartozik. A számtalan ide tartozó jelenség közül kettőre idézünk néhány példát: a mondatok inverziójára és a kötőszó hátravetésére. (Mindkét jelenséget alaposan tárgyalja Fajcsék Magda: Hagyományossá vált mondatképletek középkori és XVI. századi verseinkben. Bp. 1942. 64—71, 83—7.) Példák az elsőre: 35, 53 II—VI Ime ók, hogy én most sírok, örülnek I Ime hogy én most sírok, ók örülnek; 23, 15 I—III, VI Mindjárt, ha megtántorodom, gyámolt hoz IV—V Ha megtántorodom, mindjárt gyámolt hoz. A következő példánál a mellékmondat közbeekelése a főmondatba nem szórendi változtatással, hanem egy tárgyrag elhagyásával szűnt meg: 103, 63 I—IV, VI Ezt, hogy uratok, megvalljátok V Ez hogy uratok, megvalljátok. — A kötőszó hátravetésének hagyományos jelensége Thordainál is gyakori, ezeket a sorokat a másolók olykor prózai szórendűvé változtatják: 55, 21—22 I—II, IV—VI Ó ki ad két szárnyat nekem, Megváltoztatnám hogy helyem III Ó ki ad két szárnyat nekem, Hogy megváltoztatnám helyem; 73, 36 I—III, V A bűnt úgy isszák, a vizet mint az aszu hártják IV A bűnt úgy isszák, mint a vizet a nagy aszu hártják VI A bűnt úgy isszák, mint vizet az aszu hártják; 16, 6 I—IV, VI Énnekem mert te vagy kívánt kifogó part V Mert te vagy énnekem kívánt kifogó part; 90, 59 I—III, V—VI Esedezéssel és kegyelmedbe férjen IV És esedezéssel kegyelmedbe férjen.

A szórendet a másoló sok esetben az előző sor vagy felsor analógiájára változtatta meg: 15, 13—4 I—V Magában is nem gondol semmi gonoszt, Csalárdul semmit mástól is el nem foszt VI Magában is nem gondol semmi gonoszt, *Csalárdul is* semmit mástól el nem foszt; 58, 25—27 I—IV, VI Meg ne húzhassák kézjűk . . . Ne mozdulhasson meg karjok V Meg ne húzhassák kézjűk . . . Meg ne mozdulhasson karjok; 7, 10 II—VI Mint az éh oroslán, elszaggat, tég és nyő, Szíve nem hús, hanem acél és kemény kő I Mint az éh oroslán, elszaggat, tég és nyő, Szíve nem hús, hanem kemény acél és kő (a következő sor vége is: *és fű*); 6, 25—26 II, IV, VI Avagy ugyan talán már meg hagysz halnom? A te tiszteletedtől kell megválnom? I, III, V Avagy ugyan talán már meg hagysz halnom? A te tiszteletedtől meg kell válnom? 11, 10 II—III, VI Ellenek ki áll, vagy ki szembe száll? I, IV—V Ellenek ki áll, vagy szembe ki száll?

I. 2c. A fenti esetek egy részében nem annyira a mondatrészek sorrendje, hanem inkább az első sor ritmusa ragadt meg a másoló tudatában és ennek hatására változtatott a következő soron. A ritmus szuggeráló ereje igen nagy, olykor ennek hatására a másolók még az eredeti szótagszámot is elrontják. Eddig főleg az erősen variálódó szerelmi költésnél figyelhetjük meg azt a jelenséget, hogy a heterometrikus, különböző szótagszámú sorokból álló versszakok izometrikusokká válnak. (RMKT XVII. sz. III, 197, 209. sz.) Ez a jelenség alkalmilag Thordai zsoltaírainál is felbukkan. A 45. zsoltaí versszakainak ritmikai tagolódása a következő: 4/4/5, 4/4/5, 4/4/3, 4/4/5. Két esetben egy-egy kéziratban a harmadik sor is 13 szótagos lett. A másolók egy kétszótagos szót iktattak közbe, nyilván nem szándékosan, hanem az előző sorok ritmusának hatására: 45, 7 VI Piros ajakidon kedv ül igen szép szerrel; 45, 47 I Cédrus, ciprus és lilium *kedves* illatban. Valamivel gyakoribb a felsorok kiegyenlítése. A 6/5 osztású 11-es néha 6/6 osztású 12-essé válik. (Hasonló jelenség: RMKT XVII. sz. III, 42. sz., itt a 11-es sor 5/5 osztású 10-essé változott.) 17, 25 I, III—VI Körülvették mint egy / nagy erős sánccal II Körülvették engem / mint egy erős sánccal; 72, 37 I Ezért kedve szerint / hosszú időt él II—III Ezért kedve szerint / hosszú életet él; 6, 15 I—V A nyavalya az ágy / fenékhez nyomott VI A nyavalya az ágy / fenékhez nyomott.

A másolók sok esetben kiigazítják az általuk hibásnak érzett sormetszetet is. Thordai nem mindig tartja be a metszetet az olyan hosszú múltra visszatekintő sorfajok-

nál sem, mint a felező tizenkettes vagy a 6/6/7 osztású belső rím nélküli 19-es. Külön feladat e jelenség gyakoriságának megállapítása, továbbá annak a vizsgálata, hogy milyen mértékben tételezhető fel ilyenkor tudatosság Thordai részéről. Példák a tizenkettes sorokból: 7, 59 I—V Ha meg nem tér az el/lenség, meg nem állhat VI De ha meg nem tér az / ellenség, nem állhat; 68, 103 Nyomt., I—IV Országoknak urá/nak néked ád kezét V Országok urának /tenéked ád kezét VI Országoknak urának /néked ád az kezét; 68, 42 Nyomt., I—III Úgy oszlának el a/mint futó fellegek IV—VI Úgy oszlának el mint / a futó fellegek; 7, 42 I—III, VI Akkor is vigyázzs, a/mikor mindent alutsz IV—V Akkor is rám vigyázzs, /mikor mindent alutsz. Egy példa a 19-es sorokból: 104, 38 I—III, V—VI Oktatásod után /életeknek kere/sésében módot lelnék IV Oktatásod után /élet keresésben/ általad módot lelnék. Két példa más versformájú sorokból: 9, 33 I—V Ellenségim ellen / ezután is ügye/met rád bíztam VI Ellenségim ellen / ezután is ügyem / reád bíztam; - 45, 66 I—II, IV, VI Elötted tér/det és fejet / szoktak hajtani III Te előttdet /térdet fejet / szoktak hajtani V Elötted es / térdet fejet / szoktak hajtani.

Az I. pontban ismertetett, szándéktalan változtatások általános tanulságait az alábbiakban foglalhatjuk össze. Megismertük a másoló két típusát: a szöveghez tapadó, aggályosan, szóról szóra, olykor betűről betűre másolót és az ezzel ellentétet, azt, aki tekintetével nagyobb szövegegységet fog át, és a szöveg leírásakor az értelemlre és a ritmusra is támaszkodik. Az első típus inkább az I. pontban felsorolt hibák elkövetésére hajlamos, míg a másodiknál gyakoribbak a 2. pontban ismertetett elírások. Ez utóbbiakra jellemző, hogy a szerző egyéni, markáns stílusaajáságait a közizlés irányában megváltoztatják. A változtatások tehát egy irányba hatnak és végső fokon ugyanolyan törvényyszerűségek érvényesülnek bennük, mint mindenfajta szövegvariálódásnál, beleértve a száj-hagyományozást is. A szándéktalan változtatásoknak csak az I. pontjában ismertetett esetei módcsulnak tovább a szövegahagyomány során, azck a helyek, ahol a másclók felismerik a hibát, és kijavítják. A tudatos változtatások csoportját ezeknek az eseteknek az ismertetésével kezdjük.

II. la. Ha a mechanikus betűcsere következtében teljesen vagy részben értelmetlen szöveg keletkezett, a későbbi másolók igyekeznek a szöveget értelmessé tenni. Az I. la. pontban idézett egyik szövegfontásnak fennmaradt egy „kijavított” változata is, a teljes változatsor a következő: 71, 15 I Amaz te fenn álló véghetetlen kegyelmed II Amaz le fenn álló véghetetlen kegyelmed III Amaz leg fenn álló véghetetlen kegyelmed. Egy másik ott idézett helynél a közbülső fokozat kikövetkeztethető: 79, 12 I—IV, VI Bosszúállásod sebes tüzével mind fogytig égetsz-é? (Egy u~n betűcsere következtében létrejött változat:) Bosszúállásod sebes tüzénél mind fogytig égetsz-é? V Bosszúállásod sebes tüzénél mind fogytig égünk-é?

II. lb. Számtalan esetben lehet tetten érni a másolókat a véletlenül kimaradt szavak vagy sorok pótlásában. Itt is idézhetünk egy olyan változat-sort, ahol mind a három szöveg (tehát az eredeti, az elrontott, majd az ezt „kijavított”) fennmaradt: 26, 13 I Ellenem haragra nem kelsz II Ellenem nem kelsz III Jól tudom, ellenem nem kelsz. De gyakoribb az olyan eset, ahol a másolót szinte emendáló tevékenysége közben szemlélhetjük. A kéziratokban sokszor előfordul, hogy egy-egy szót utólag szorítanak be két szó közé, a sor fölé vagy a lap szélére. Az esetek egy részében az ilyen módon pótoltt szó egyezik a többi kézirat, tehát feltételezhetően az előzmény szövegével. (Pl. I 86, 1; 86, 9; 119, 33.) Itt tehát az történt, hogy a másoló kifejejtett egy szót, de azonnal észrevette és pótolta. Ha azonban az utólag betoldott szó nem egyezik a főszöveggel, akkor a lemásolandó előzményből hiányzott egy szó. A másoló észrevette a szótagszámhibát, és ezt egy másik általa kiválasztott szó beiktatásával korrigálta. Alábbi példáinkban az előzményben feltehetően kimaradt, majd a másoló által utólag beszúrt szót egyaránt kurzívval emeljük ki: 10, 22 I Dúl-fül minden *kicsin* dologra képest VI Dúl-fül, *morog* minden dologra képest: 138, 26 I Ragaszkodom én *is* csak ő szent felségéhez VI Ragaszkodom *hát* én csak ő szent felségéhez; 10, 49 I Ebből hogy Isten nagy úr *vagy*, megtudják *Kanyaró-k*. Ebből hogy Isten nagy és úr, megtudják. — Kimaradt sor önálló pótlása is előfordul. A 17. zsoltár 3. sorát (Édes atyám szánd meg siránkozásom) például a Thordai-k. (II) másolója tévedésből kifejejtette. A kódex egy későbbi tulajdonosa észrevette a hiányt, és a lap szélére a következő pótlást írta: Kérlek ne vesd el tőled óhajtasom. Ugyanez történt a 104. zsoltár 52. sorával is. Itt a kimaradt sort (De ismét mindenek élnek kedved felől, mihelyt kíván: jelet mutatsz) a Kövendi-kódex másolója Felvinczi György így pótolta: Kezed kiterjeszt: vén minden élhet kedvén, mert bő eledelt mutatsz.

II. lc. A téves szóismétlésnek az I. lc. pontban ismertetett eseteit a másolók csak olyan esetben „javítják”, amikor a második sor a szóismétlés következtében többé-kevésbé értelmetlenné vált. 32, 57—58 I Sok veszedelem követi a vétket, A bűn szolgált, s az halálos étket II . . . A bűn szolgált, s ad halálos vétket III . . . A bűn szolgált, s az

halálos mérget. — „Javítják” a másolók olykor a sor-ismérlést is. Az alábbi helyen Felvinczi György tévesen gondolta hibának a sor-ismérlést:

115, 25—28 Az Istenben legyen csak minekünk hitünk,
 Segítséget az úr szent neve hoz nekünk,
 Féljük a nagy urat, a mi jó Istenünk,
 Segítséget az úr szent neve hoz nekünk.

E szöveg helyességét bizonyítja, hogy az eredeti zoltárszövegben szintén szó szerinti ismérléssel találkozunk. A megfelelő hely Károli fordításában: „Aarcn háza népe bizzatok az WRban: *azoknac segítség ec és paisoc ö.* Kic félitec az WRat bizzatoc az Wrban: *azoknac segítség ec és paisoc ö.*” A strófa negyedik sorát a Kövendi-kódexben Felvinczi zárójelbe tette (ami a korabeli másolói gyakorlatban az áthúzást helyettesíti) és beszúrta a következő sort: Mindent megtalálunk, amire vágy szivünk.

II. 2. Gyakran oka a szöveg megváltoztatásának az, hogy a másolók nem értik, vagy félreértik a szöveg egy-egy szavát. A legegyszerűbb megoldás ilyenkor az, hogy az érthetetlen szó helyét üresen hagyva haladnak tovább a másolásban. Így Rákosi János (VI) 97, 13-ban a *szikats*, 106, 79-ben a *sujtolák* szó helyét hagyta üresen. Az alábbi sorban a *kép* szó egyik ritka jelentését nem ismerték (NySz II, 210. szerint 'venabulum, telum, jaculum'): 89, 26 II—V Kivőd kezéből minden erődből az ő éles képét. Két másoló emiatt a sort megváltoztatta: I Kivőd kezéből minden erődből az ő széles képét VI Kivőd kezéből minden erődből az ő éles kését. A 14. zsolttár 9. sorában az okozta a félreértést és a szöveg megváltoztatását, hogy a másoló nem ismerte a *tekintél* szó, 'tekintget' jelentését: Az úr mennyből tekintél a földre. Azt hitte, hogy itt a *tekint* szó múlt idejű második személyű alakja szerepel, s ennek megfelelően megváltoztatta a sort, sőt a versszak összes harmadik személyű alakját második személyűvé alakította át: I A mennyekből tekéntél a földre . . . Vigyázz minden cselekedetekre, Igen hallgatsz álnok beszédekre. (*Vigyáz és hallgat* helyett.) A másolók olykor egy szó több jelentése közül éppen a szövegbe illőt nem ismerik, a szöveget ezért hibásnak tartják és megváltoztatják: 49, 44 I, III Gazdag gonoszt veszély lel II Gazdag gonoszt veszélyt lel IV—V Gazdag gonoszt veszély ér VI Gazdag gonosz<t> veszélyt ér. A *lel* szó 'afficio, offendo, plagen, quälen' jelentése aránylag ritka lehetett; e jelentésben a NySz (II, 564) egy kivétellel csak ezt a két állandósult szókapcsolatot idézi: „mi lelt” és „hideg lel”. Ugyanez történt 99, 31-ben is: II—IV, VI De engedél, hogy élnének a föld hátán I, V De engedéd, hogy élnének a föld hátán. Itt az *enged* szónak 'megbocsájt' jelentése ment feledésbe. Ige szokatlan vonzata is lehet a változtatás oka: 79, 13 I—III, V—VI . . . amely téged nem fél IV . . . amely tóled nem fél; 119, 155 I—III, VI . . . téged nem félok IV—V . . . tóled nem félok; 105, 67 II—VI Sok békákkal ágyas házukat jártatá I Sok békákat ágyas házukban jártata.

II. 3. Egy szó mással való helyettesítésének az is oka lehet, hogy az illető szó — noha jelentésével a másolók tisztában vannak — elavult, kiment a divatból. Ez a fajta szövegváltoztatás már a szöveg stílusának többé-kevésbé tudatos módosítását jelenti. Érdekes például, hogy az *alél* szó és származékai a XVII. század második és a XVIII. század első felében, vagyis a Thordai-psaltérium másolatainak készültékor szokatlan csengésűek lehettek, mert ezeket a másolók igen gyakran más, rokon értelmű szóval cserélik fel. A szóra a NySz (I, 58.) aránylag kevés adatot közöl, azt is főleg a XVI. századból és a XVII. század első harmadából. 6, 13 II, IV—V Lelkem elalél és elszakatkozott I Lelkem ellankadt és elszakatkozott III, VI Lelkem elaludt és elszakatkozott *Körispataki-ék*. Lelkem elájult és elszakatkozott *Ajtai-k*. Lelkem el<alilt> lankadt és elszakatkozott; 22, 49—50 II, IV—VI A szivem megfogyatkozott, A lelkiem elalítkozott I, III A szivem megfogyatkozott, A lelkiem elszakatkozott; 38, 10 II, IV—V Megalílt beteg testemet sujtod I, III Megveszett beteg testemet sujtod VI Megaludt beteg testemet sujtod *Körispataki-ék*. Megavult beteg testemet sujtod; 77, 12 I—V De elalílt, úgy hogy nem tehet szólást (ti. a szivem) VI De elájult, úgy hogy nem tehet szólást; 107, 47: II, IV—V Elalítkoznak, megfogyatkoznak, nincs semmi erejek I, III, VI Elszakatkoznak, megfogyatkoznak, nincs semmi erejek. Bölöni Pálfi András a *bezzeg* szót túlságosan köznapinak, talán triviálisnak érezhette, és azért változtatott a soron: 8, 25 II—VI Hatalmas úr, bezzeg csodálatos vagy! I Hatalmas úr, ó mely csodálatos vagy! A sor és a változtatás pontosan megismétlődik a zsolttár 45. sorában is, nem valószínű tehát, hogy a másoló egy, az előzményből hiányzó szót pótolta volna. Ugyanilyen stilisztikai indítékú ennek a szokatlan, talán triviálisnak érzett hasonlatnak az elhagyása: 22, 72 II—VI Ó én erős vas ekém! I Ó én édes Istenem! Egy sor ilyesféle stiláris megváltoztatása egyébként igen ritka, az idézetten kívül csak a Felvinczi György által másolt Kövendi-kódexben találkozunk olykor vele. A Psaltérium elején Felvinczi több alkalommal is változtatott utólag a leírt szövegen:

1, 4 I Sem le nem ül a kevély hitetlen házában IV Sem nem ül a csúfoló kevélyek házában; 1, 19 I Mint a fene hús miatt megrothadott tagok IV Miképpen fene miatt megrothadott tagok stb. Ugyanígy a 2. zsolttár 1, 3. és 38. soraiban is tett kisebb változtatásokat. Lehetőséges, hogy szándékában állott az egész Psaltérium szövegében kisebb stiláris módosításokat tenni. E szándékával azonban úgy látszik felhagyott, később csak a 119. zsolttár bonyolult megfogalmazású 78. sora (Azoknak essék, sokat ne kessék, kik kevélyek, károk) fölött egy általa jobbnak tartott változatot: *Lelki testi jót, örvendetes szót csak tetőled várok.*

Végezetül Thordainak egy egyedülálló stílussajátságáról és ennek a másolók kezén való eltűnéséről számolunk be. Thordai néha elizióval él olyan esetben is, amikor egy szó magánhangzóval végződik, s az utána következő ugyancsak magánhangzóval kezdődik: 146, 28 D' annak aki gonosz, megtöri a fejét; 25, 55 Az ő vigyázás' alatt fejem el nem vész stb., lásd még 22, 16; 34, 60; 44, 10; 49, 20; 69, 24. (Eddig ezzel a jelenséggel csak szó belsejében találkoztam, pl. a *reám, miért* szavak egy szótagnak számítanak. Itt viszont a köznyelvi ejtéssel nem áll ellentétben az, hogy a versben csak egy szótagnak kell őket felfogni.) Ezt a sajátosítást csak két forrás őrizte meg: a feltehetőleg Thordai által sajtó alá rendezett 2. unitárius énekeskönyv és Bölöni Pálfi András zsolttárkönyve. Valamennyi többi forrás e sorokat megváltoztatta, pl.: 22, 16 I A m'atyáink benned bíztak II <Az> mi atyáink benned bíztak III Az atyáink benned bíztak IV, VI A mi atyáink benned bíztak V Mi atyáink benned bíztak.

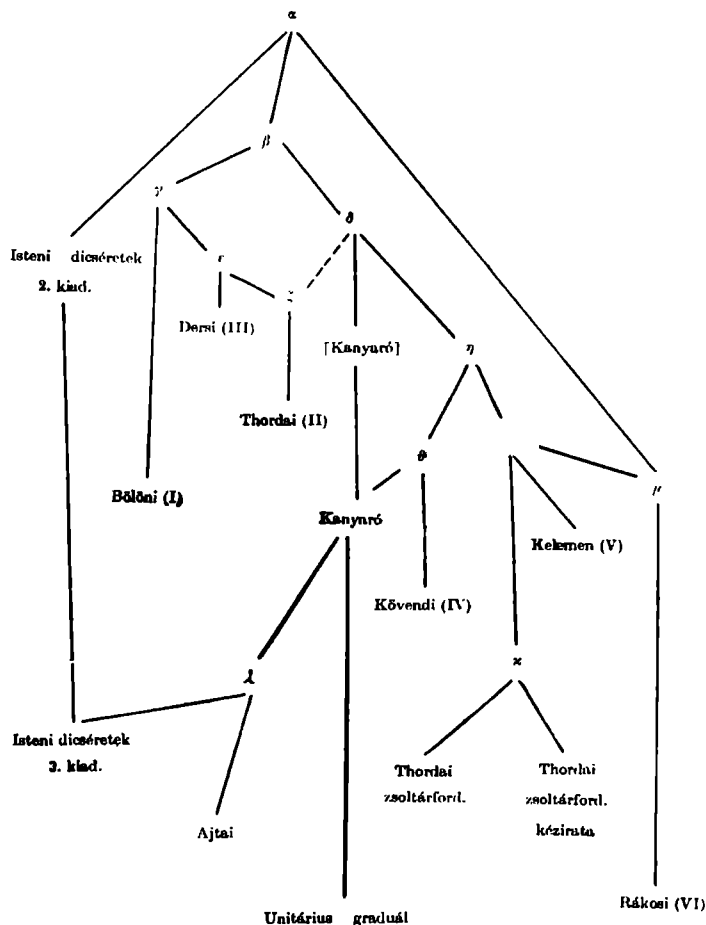
A szöveg szándékos megváltoztatásának ismertetett esetei végeredményben ugyanolyan irányúak, mint az ösztönös változtatások: a szerző túlságosan egyéni vagy korhoz kötött szövegét a közlésnek megfelelően egyszerűsítik.

A Thordai-psaltérium szövegtörténetének rekonstruálásához (amely a szövegekritika elsődrendű eszköze) az elmondottakból ezeket a következtetéseket vonhatjuk le. 1. Két különböző olvasat közül nagy valószínűséggel a komplikáltabb, nehezebben érthető áll közel a szerzői szöveghez. (Ez a „lectio difficilior” ismert törvénye.) 2. Alig van arra eshetőség, hogy egy módosított hely a szövegtörténet későbbi szakaszában az eredeti szerzői szövegnek megfelelően változzék vissza. Konkrétan: alig képzelhető el, hogy egy másoló pl. egy olyan sort, ahol a Thordai által alkalmazott költői inverzió az előbeszéd prózai szövegre változott, visszajavítson, és ismét valamilyen szerendi változtatást hajtson rajta végre. Az ilyen, a közlésnek megfelelően megváltoztatott, egyszerűsített helyek a szöveg hagyományban állandósulnak. 3. Mivel a változtatások lélektanilag minden másolónál általában ugyanazok, gyakran előfordul, hogy az eredeti szerzői szöveget két másoló egymástól függetlenül egyformán változtatja meg. 4. A szándékos változtatások eseteinek vizsgálatánál igazolva láttuk azt a már korábban tartják az előttük levő lemásolandó szöveget, és — kevés kivétellel — csak abban az esetben változtatnak rajta, ha hibásnak tartják.

A források genealógiája tehát — szem előtt tartva az egymástól független, egyirányú változtatások gyakoriságát — a klasszikus módszerrel: a közös hibák összeszámolásával megállapítható. Cél szerűnek tartjuk a végeredményt előre bemutatni, mert a források családfájának figyelemmel tartásával az alábbi fejtegetések könnyebben követhetők. Az elvesztett kéziratokat a görög ábécé betűivel jelöltük. (Lásd a köv. lapon.)

A források egymáshoz való viszonyának megállapításánál abból a nagyon valószínű külső körülményből kell kiindulnunk, hogy az *Isteni dícséret*ek 1632 körül megjelent 2. kiadásához, következésképpen a benne található hét zsolttárhoz Thordai Jánosnak valamilyen köze volt, talán ő rendezte a kiadványt sajtó alá. De még ha nem is működött közre a kiadványnál, akkor is bizonyosnak látszik, hogy a szerző életében megjelent, a zsolttárok megrása után mindössze öt évvel kinyomtatott énekeskönyv a viszonylag leghitelesebb szöveget őrizte meg. A hét zsolttár szövegének belső vizsgálata ezt az előzetes elképzelést teljes mértékben igazolta. Azzal kezdtük tehát, hogy a hét zsolttár (18, 68, 69, 125, 128, 133. és 146.) nyomtatványbeli szövegét valamennyi többi forrás szövegével összevetettük. Hogy azonban nagyobb számokat nyerjünk, hozzávettük még az 1, 126. és 127. zsolttárt és a 133. zsolttár második változatát is. A számszerű eredményeknél csak azokat a helyeket vettük figyelembe, ahol legalább két forrás szövege megegyezőleg tér el a többitől. Ilyen hely a hét, nyomtatványban is meglevő zsolttárszövegben összesen 59, a 11 zsolttárban 72 van. E zsolttárok szövegeinek egybevetéséből a következő összefüggéseket állapíthattuk meg. A *Kelemen-kódex* és *Thordai János zsolttárfordításának kézírata* igen hasonló, csaknem azonos szöveget őrzött meg. A két kézirat a 72. variáns felmutató hely közül 63 esetben egyforma (akár a főszöveggel megegyezően, akár attól eltérően), s mindössze 9 esetben különböző. Ez utóbbiak többsége egészen apró, egy betűre terjedő variáns, mint: az — ez; élteig — éltig stb. 11 esetben csak ez a két kézirat tér el a többivel szemben, néhol sorozatosan, mint 68, 98; 68, 102; 68, 103. (Lásd a lapalji variánsokat; az ott

V-tel jelölt, tehát a Kelemen-kódexben található variánsok Thordai János zoltárfordításának kéziratában is megvannak, s valamennyi többi forrásból hiányoznak.) Ebbe a kézirat-csoportba tartozik a *Thordai János zoltárfordítása* című is. E kézirat nagyon csonka, úgyhogy a szóban forgó 11 zoltár közül csak a 18. zoltár szövegét lehet a többivel összevetni, de ennek alapján is megállapítható az összefüggés. E zoltárban 20 eltérő hely vizsgálható, ezek közül Thordai János zoltárfordításának kézírata és Thordai János

zoltárfordítása mindössze egy esetben (18, 5 az — ez) tér el egymástól. Négy esetben (18, 20; 18, 21; 18, 22; 18, 29) e két kézirat, valamint a Kelemen-kódex az összes többi forrástól egyformán tér el. Néhány apró jeltől arra lehet következtetni, hogy közelebb állnak egymáshoz, mint a Kelemen-kódexhez, s ezért a leszármazási táblázatban a kettőnek egy közös előzményét (x) tételeztük fel, amely viszont a Kelemen-kódex-szel együtt megy vissza egy közös, elveszett kézíratra, t-ra. Lehetséges, hogy további szövegrészek vizsgálata ezt a képet módosítsa, ez azonban gyakorlatilag közömbös. A lényeg az, hogy e három kézirat valamilyen módon egy közös előzményre, t-ra vezethető vissza. Ezt a kézirat-csoportot a lapalji variánsok között V-tel jelölt Kelemen-kódex képviseli. A nyomtatványban is meglévő hét zoltár szövegében a Kelemen-kódex 31 esetben egyezik a nyomtatvány szövegével, 28 esetben viszont eltér tőle, vagyis másodlagos szöveget őrzött meg.

A másik két kézirat, amely között a 11 zoltárszöveg vizsgálata alapján igen szoros, sokszor betű szerinti egyezés konstataálható, a *Kanyaró-kódex* és a *Kövendí János-kódex*. Ez a rokonság eleve feltételezhető volt, hiszen az egyiknek nagyobb részét, a másikat

teljes egészében ugyanaz a személy, Felvinczi György másolta, közvetlenül egymás után. A számszerű eredmény bemutatásánál azonban az 1. és a 18. zsolttárt célszerű elválasztani a többtől, mert a Kanyaró-kódexnek a 34. zsolttárig terjedő része egy másik személy több mint 20 évvel korábbi másolata. Leszámítva tehát a 72-ből a két zsolttárszöveg 24, variáns felmutató helyét, a fennmaradó 48 eset közül 5 esetben tér el a két kódex szövege egymástól, 43 esetben megegyezik, ezek közül is 14 helyen csak ebben a két kéziratban mutatkozik eltérés az összes többi forrással szemben. (68, 7; 68, 26; 68, 33; 68, 42; 68, 44; 68, 51 stb., lásd a lap alji variánsokat, ahol ezek az eltérések IV-gyel, vagyis a Kövendi János-kódex számával vannak jelezve.) A két kódex elkészülésének külső körülményei azt valószínűsítik, hogy a két másolat nem egymásról, hanem egy harmadik közös eredetiről (θ) készült. Felvinczi először Kövendi János megrendelésére írta le Thordai zsolttárait, a Bogáti-pszalteriummal együtt. Munkájával 1679. februárjában készült el, s a kéziratot feltételezhetően azonnal leszállította a megrendelőnek, hogy a másolásért járó összeget minél előbb megkapja. Ezután fogott hozzá az unitárius egyház megrendelésére a Kanyaró-kódex kiegészítéséhez, amivel 1679. augusztusára lett készen. A két, Felvinczi által másolt kézirat közös eredetijének meglétét a 44. zsolttár 20. sora is bizonyítja. E sorban ugyanis Felvinczi a θ -ben levő *fogattak* szót értelmetlennek találta, a Kövendi-kódexben e szót leírása után áthúzta, és fölírta a szerinte idevaló szót: *rontottak*. A Kanyaró-kódexben viszont *fogattak*-ot írt, ami nem lenne valószínű, ha a Kövendi János-kódex fektűt volna előtte. Ugyanezt bizonyítja a 104. zsolttárnak a főszövegtől mindkét kódexben egyformán eltérő 52. sora is. E sort mindkét kódexben Felvinczi utólag írta be, θ -ben tehát ez a sor hiányzott. Ha viszont a Kövendi-kódexet másolta volna, a szöveg folyamatos lenne. (Az a kérdés, hogy az utólag beírt sor miért egyezik, többféleképpen magyarázható, de szempontunkból érdektelen.) Felvinczi szövege az Isteni dicséreték 2. kiadásának szövegétől még nagyobb mértékben tér el, mint a Kelemen-kódexé: 15 egyezéssel szemben 24 eltérő hely áll.

Az 1. és 18. zsolttár Kanyaró- és Kövendi-kódexbeli szövege meglehetősen eltér egymástól: 9 egyező hellyel szemben 15 különböző szövegű helyet számolhatunk össze. Ez is várható volt a külső körülményekből, mert — mint mondtunk — a Kanyaró-kódex 1—34. zsolttára 1657-ből való másolat. E rész szövege tehát egy másik kézirat-családhoz tartozik. Hogy melyikhez, arra később visszatérünk, most azonban vegyük szemügyre ezt az interpolált kéziratot teljes egészében, mert úgy látszik, hogy e kéziratnak központi szerepe van a Thordai-szöveg hagyomány későbbi alakulásában.

Az *Isteni dicséreték 3. kiadása*, amely 1697-ben jelent meg, 31 Thordai-zsolttárt tartalmaz. A főszövegtől való eltérések szinte kivétel nélkül a Kanyaró-kódexben található szöveggel egyeznek meg. Példaképpen a 33. zsolttárnak a főszövegtől eltérő helyeit soroljuk fel: 12 s' égi hatalmasság 16 szép egek 61 ez Urban 62 hatalmasság 63 oltalmában. Ezek közül csak a 61. sor variánsa található meg más forrásokban is, a többi négy az Isteni dicséreték-en kívül csak a Kanyaró-kódexben (és, mint alább látni fogjuk, az ugyan-csak ide tartozó Ajtai-kéziratban) található meg. A 34. zsolttárnál magasabb sorszámú zsolttárok szövegeltérései ugyancsak a Kanyaró-kódexével egyeznek. A Kanyaró-kódexnek ez a második fele, mint láttuk, a Kövendi-kódex-szel egyezik, a lap alján közölt variánsokban tehát ez a típus IV-gyel van jelezve. Az Isteni dicséreték 111. és 112. psalmusában például a következő helyeken mutatkozik eltérés a főszövegtől: 111, Nóta; 111, 6; 111, 8; 111, 10; 111, 27; 112, 23; 112, 27. Valamennyi eltérés egyezik a IV-gyel jelölt variánsokkal. Mindez viszont nem érvényes azokra a zsolttárokról, amelyek már az Isteni dicséreték 2. kiadásában is benne voltak. Ezek szövegénél a 3. kiadás nem a Kanyaró-kódexet, hanem a 2. kiadást követi, mint ahogyan az énekeskönyv többi szövegének nagyobb részét is az előző kiadásból vette át. A 3. kiadásban található 31 Thordai-zsolttár tehát voltaképpen három különböző redakció keveredése: az Isteni dicséreték 2. kiadásé, a Kanyaró-kódexé, amely viszont két különböző kéziratcsaládon alapul.

Ajtai György kéziratá-nak szövege ugyancsak a Kanyaró-kódex szövegére megy vissza. Az 1—34. zsolttár esetében bizonyítékul felsorolunk valamennyi olyan helyet, ahol az összes többi forrással szemben (kivéve az előző bekezdésben elmondottak alapján az Isteni dicséreték 3. kiadását) a Kanyaró-kódex és az Ajtai-kézirat egyformán tér el: 9, 20 mind az 15, 9 Az 15, 22 És egy 25, 34 mereo azon 27, 24 neut fel magasztalvan 29, 5 tehet ő 29, 8 mehet ő 30, 30 ioua 30, 64 faggattya 31, 23 keszittik sakok 31, 35 ennekem öörized 32, 48 eltető 32, 58 az bűn szolgálat 33, 12 s eghi hatalmassagh 33, 16 szép egek 33, 62 hatalmasság 33, 63 oltalmában 34, 8 benne 34, 28 nalla nyuguást. A 35. zsolttártól kezdve az Ajtai-kézirat variánsai szintén a Kanyaró-kódexével egyeznek, vagyis végeredményben a Felvinczi György által kétszer lemásolt θ -éval. Ennek bizonyítékául elegendő egyetlen helyet idéznünk, a 104. zsolttár 52. sorát, ahol Ajtai György kéziratában szintén a Felvinczi által megfogalmazott változat található. Az Ajtai-kézirat közvetlenül nem

származhat a Kanyaró-kódexből, mert az utóbbiban hiányzik a 3. zsoltár 5., valamint a 7. zsoltár 13—17. versszaka. Ezek viszont megvannak Ajtai kéziratában, ami azt jelenti, hogy közte és a Kanyaró-kódex között volt még legalább egy másolat (λ), amelyben a Kanyaró-kódexben hiányzó szövegrészeket pótolták.

Ugyancsak a Kanyaró-kódexen alapul az *Unitárius graduál* todaléka is, mégpedig — eltérően az előbbi összefüggéstől — szinte bizonyosan közvetlenül. Az összehasonlító anyag itt elég kevés, mert mindössze 8 zsoltár szövege került az Unitárius graduál végén lemásolásra. Az eltérések csaknem mindig megegyeznek a Kanyaró-kódexszel, sőt a 3. zsoltár 5. versszaka az Unitárius graduálból is hiányzik.

A fentiekben tehát sikerült egy összefüggő forráscsoportot megállapítanunk. Közvetlen vagy közvetett ősök a kevert szöveghagyományú Kanyaró-kódex volt. A források összetartozását külső körülmények is megerősítik. A Kanyaró-kódeket, mint láttuk, az unitárius egyház megbízásából fejezte be Felvinczi György, s a kódex megszakítás nélkül a kolozsvári unitárius eklézsia birtokában volt. Az Isteni dicséretek 3. kiadásának megjelenési körülményei nem ismeretesek, de mint hivatalos egyházi énekeskönyv kétségtelenül az eklézsia felügyelete alatt készült. Ajtai György a kéziratába való bejegyzéssel arról tudósít, hogy másolatát „in Illustri Collegio Unit. Claud.” fejezte be. Ezek után szinte bizonyos, hogy az Unitárius graduál is a kolozsvári unitárius eklézsia illetőleg kollégium körében készült. A források e csoportja tehát a Thordai-szöveghagyománynak a kolozsvári unitárius egyházhoz köthető ágát képviseli. Az a tény, hogy a 15 fennmaradt forrás közül 4 minden kétséget kizáróan ide kapcsolódik, azt mutatja, hogy általában a legtöbb zsoltármásolat a kolozsvári unitárius kollégiumban készülhetett, s itt valamilyen hivatalos másoló-műhely működött.

Ahhoz, hogy a kéziratok összefüggéseinek megállapításában tovább jussunk, már nem elegendő a 11 zsoltár szövegének vizsgálata. Mint mondtuk, elég nagy annak a valószínűsége, hogy két másoló egymástól függetlenül egyformán változtat az előtte levő szövegen, ezért csak a nagy számok törvénye alapján lehet következtetéseket tenni. A továbbiakban az egész Psalterium szövegére figyelemmel vagyunk, és a lap alján felsorolt variánsok alapján próbálunk következtetéseket levonni. Egyelőre Rákosi János zsoltárkönyvét, melyet VI-tal jelöltünk, figyelmen kívül hagyjuk.

Legfeltűnőbb az összefüggés IV (Kövendi-kódex) és V (Kelemen-kódex) között. A lapalji variánsok között összesen 144 olyan helyet számolhatunk össze, ahol IV—V a többi forrástól egyformán tér el. (Feltűnőbb egyezések: 6, 6; 7, 42; 7, 52; 16, 10; 68, 42 stb.) Eszerint jogunk van a IV-gyel és az V-tel jellemzett kéziratcsoportoknak, vagyis θ -nak és ι -nak egy közös eredetijét, η -t feltételezni.

A kéziratok további összefüggésének megállapítása már komoly nehézségekbe ütközik és erősen hipotetikus. Az egyező helyek összehasonlításakor a továbbiakban csak II—III, illetőleg II, IV—V vonatkozásában kapunk aránylag elég nagy számot, olyat, amely még genetikusszerű összefüggésre, nem pedig véletlen, egymástól független egyezésekre enged következtetni. Mindkét variáció kb. 50 esetben fordul elő, vagyis (VI-ot még mindig figyelmen kívül hagyva) II—III ugyanannyiszor tér el I, IV—V-től, mint ahányszor II, IV—V eltér I, III-tól. Ezt az egyenletet csakis úgy lehet megoldani, hogy a kéziratok leszármazásánál valahol kontaminációt tételezünk fel. Abból a tényből kell kiindulnunk, hogy ott, ahol II—III eltér I, IV—V-től, általában szövegromlás konstataálható, a II, IV—V egyezés pedig a legtöbb esetben a szerzői szöveget adja. Ennek eldöntéséhez (a fentebb kifejtett szempontok mellett) segítségünkre van a VI-tal jelölt Rákosi János-féle kézirat. Egyelőre vegyük tudomásul, hogy ez a kézirat az összes többi forrással szemben egy másik családhoz tartozik. Ezért általában felhasználható annak eldöntésére, hogy a variánsok közül melyik tekinthető a szerzői szövegnek. A számszerű eredmények: II—III egyező helyei közül 17 esetben V I is ugyanazt a variánst adja, míg 33 esetben mást. Véletlenül ugyanez az arány II, IV—V esetében is, csak hogy éppen fordítva: az 50 hely közül, ahol e három kézirat megegyezik, 33 helyen igazolja az olvasatot a Rákosi-féle kézirat, 17 helyen viszont nem. (Igaz, hogy a 33 közül 6, a 17 közül 4 nem bír bizonyító erővel, mert, mint látni fogjuk, Rákosi János kézírata kb. a 113. zsoltártól kezdve szorososan V szöveghagyományához kapcsolódik, az arányokon ez azonban nem változtat lényegesen, és felesleges lenne ezzel komplikálni a számítást.) Mivel genetikusszerű összefüggésre a közös hibákból (nem pedig a közös eltérésekből) lehet következtetni, már ebből is valószínű, hogy nem II, IV—V-nek volt egy közös eredetije, hanem II—III-nak. (e) Más oldalról megközelítve: II, IV—V egyező helyei 4 esetben látszanak kétségtelenül hibásaknak, míg II—III egyező helyei 11 esetben. Ez utóbbiak között olyan helyek is vannak, melyeknek alapján a fenti számítások nélkül is fel kell tételeznünk II és III genetikusszerű összefüggését. Egy ilyen helyet már egyszer idéztünk: 26, 13 I Ellenem haragra nem kelsz II Ellenem nem kelsz III Jól tudom, ellenem nem kelsz. E változat-sor csakis úgy magyarázható,

hogy *s*-ből kimaradt a *haragra* szó; a Thordai-kódex leírója (mint fentebb láttuk, szó szerint, értelmetlenül másolt!) a sort pontosan leírta, míg a Dersi-kódex másolója észrevette a szótagszámhibát, és beiktatta a *Jól tudom* szavakat.

Mindez tehát igen valószínűvé teszi, hogy II és III egy közös eredetin alapulnak. Azt a mintegy 60 helyet viszont, ahol a Thordai-kódex szövege nem felel meg ennek az elképzelésnek, csakis egy másik kézirat segítségével történt nagyobb arányú emendáló tevékenységgel lehet megmagyarázni. Elképzelhető egy olyasféle interpoláció is, mint amilyet a Kanyaró-kódex esetében láttunk, illetőleg majd alább, Rákosi János zsoldárkönyvénel bizonyítani óhajtunk. Ha ugyanis a II—III, illetőleg II, IV—V egyező helyek eloszlását vesszük szemügyre, azt tapasztaljuk, hogy a 79—150. zsoldárokból a II, IV—V variáció 22 esetben, míg a II—III variáció mindössze 5 esetben fordul elő, s ráadásul az utóbbi helyeken az egyezések teljesen súlytalanok. (107, 46; 118, 8; 124, 37; 137, 19; 142, 22.) Lehetséges tehát, hogy miként a Kanyaró-kódex és Rákosi János zsoldárkönyve, a Thordai-kódex is két kézirat leszármazottja: az egyikből az 1—78., a másikkól a 79—150. zsoldárok másolása történt meg. Ez azonban még mindig nem magyarázza meg a zsoldárkönyv első részének keletkezését, a 78. zsoldárig ugyanis a kétféle variáció vegyesen és nagyjából egyenletesen eloszolva fordul elő. Itt tehát csakis egy másik kézirat segítségével történt kontamináció jöhet szóba. Ennek lehetőségét analógiákkal is igazolhatjuk. Láttuk, hogy Ajtai György kéziratának közvetlen előzményében, *l*-ban a Kanyaró-kódex hiányzó versszakait egy másik kézirat segítségével pótolták. Láttuk azt is, hogy egy-egy érthetetlen vagy nehezen olvasható szó helyét a másoló olykor kihagyja. Arra is van viszont példánk, hogy az ilyen üresen hagyott helyet később szöveggel töltenek ki. Így például a Kanyaró-kódexben 7, 37-ben (El hittem nyilván hogy *ha ülelet tessz*) a kiemelt szavakat egy későbbi kéz írta be az első másoló által üresen hagyott helyre. A pótlás megegyezik a többi kézirat szövegével, az emendáció tehát csakis egy másik kézirat segítségével történhetett. Lássunk néhány közvetett példát. A 7. zsoldár 41. sorának szerzői szövege feltehetően ez volt: Te mindent látsz, hallasz, érzesz, értesz és tudsz. (Szempontunkból nem lényeges, hogy *I*-ben az *érzesz* és *értesz* szavak felcserélődtek.) *e*-ből kimaradhatott az *érzesz* szó, ami nagyon könnyen elképzelhető, minthogy itt két csaknem azonos írásképi szó ismétlődik. A kimaradt szót III másolója a *vizsgálás* betoldásával pótolta, míg II-ben a szerzői szöveggel megegyező szó olvasható. Ezt aligha találhatta ki magától a másoló, inkább az a valószínű, hogy egy másik kézirat segítségével pótolta. Még jellemzőbb a 76. zsoldár 10. sora. *I*-ben és III-ban itt tévesen megismétlődik a 7. sor: Hogy ne találjon semmi kár. A hiba ezek szerint még *γ*-ban keletkezett, s ezt II-ben kijavítva találjuk. A javított sor hitelességét itt nemcsak VI igazolja, hanem az a tény is, hogy Thordai stílusába sokkal jobban beleillik: Ó minekünk erős kóvár.

Fentebb röviden utaltunk már arra, hogy a kéziratok összefüggéseinek egyéb variációi miért nem valószínűek. Feltételezni lehetne például azt, hogy I és III, valamint II, IV—V mennek vissza egy-egy közös előzményre. Ebben az esetben azonban azt is feltételezni kellene, hogy I is, II is egy másik, III-mal egyező szövegű kézirat segítségével *rontott* a szövegen, ami nehezen képzelhető el. Egy másik lehetőség az lenne, hogy I, II, III valamint IV—V egymástól függetlenül származnak le *β*-ből. Itt azonban az a nehézség állna elő, hogy túlságosan sokszor (50—50 esetben) kellene feltételeznünk, hogy a másolók egymástól függetlenül ugyanúgy változtattak az előttük fekvő szövegen. Mint mondtuk, ennek elég nagy a valószínűsége, és hozzávetőlegesen ki is számítható, hogy ez az egész Psaltériumban hány alkalommal fordulhat elő. A közös eltérés valamennyi variációja előfordul, s ezek száma 10 és 20 között mozog. Így II—IV 13 esetben egyezik I, V-tel szemben, III—IV 15 esetben I—II, V-tel szemben, II—III, V 16 esetben I, IV-gyel szemben, II, IV 14 esetben I, III, V-tel szemben stb. Ehhez képest 50 közös eltérés igen sok. Az összes szempontot mérlegelve tehát meg kell maradnunk a legvalószínűbb lehetőség mellett: II és III egy közös előzményre vezethetők vissza, azokon a helyeken viszont, ahol a Thordai-kódex (II) IV—V-tel megegyezik, kontaminációt tételezünk fel. Ezt azonban nem magában a Thordai-kódexben hajtották végre (erre semmi jel nem mutat, s ellentmondana a másoló pszichés alkatáról tett fentebbi megállapításnak is), fel kell tehát vennünk II közvetlen előzményéül azt a kéziratot, amelyben a kontamináció megtörtént. (É) Lehetséges, hogy ez nagyobb arányú volt, mint a rendelkezésünkre álló kéziratok alapján kimutatható. Mi ugyanis csak azokon a helyeken érhetjük tetten a kontaminációt, ahol a szöveg már *γ*-ban elromlott, tehát ahol I és III közös hibás alakot tartalmaznak. Feltűnő viszont, hogy III aránylag sok (mintegy 200) olyan hibás helyet tartalmaz, amelyek más kéziratokban nem fordulnak elő. Másolójának viszont intelligens, kiírt kézírása van, van érzéke a szöveg ritmusához is, nem tartozik tehát a másolóknak azokhoz az értelmetlen típusához, mint amilyen a Thordai-kódex másolója. Lehetséges tehát, hogy a hibák egy (talán nagyobb) részét nem *δ* követte el, hanem *e*-ből örökölte. Mivel pedig a Thordai-

kódexben ezekben az esetekben a helyes szöveget találjuk, feltételezhető, hogy ezek is utólag kerültek kijavításra ζ-ban.

Ezek után rátérhetünk a *Kanyaró-kódex* első, 1657-ben másolt részének az elhelyezésére. Ez is eléggé bizonytalan, mivel kevés összehasonlítható anyag áll rendelkezésre (csak az 1–34. zsoltár), és az ebből nyert számok túlságosan alacsonyak. A kódex eme része 10 esetben II, IV–V-tel (feltűnő egyezések: 21, 1; 22, 50), 6 esetben II-vel, 7 esetben IV–V-tel egyezik meg. A többi egyezés száma már 5 alatt van. Eszerint az a legvalószínűbb, hogy a Kanyaró-kódex első része azon a kézíraton alapul (közvetve vagy közvetlenül), amelyik egyaránt szolgált IV–V lemásolásához és ζ kontaminációjához. (d)

Valahol ezen a tájon kellene elhelyezni *Kőrispataki István énekeskönyvé*-t is. Ezzel azonban már nem foglalkoztunk több okból: az énekeskönyv a szövegahagyomány további történetében semmiféle szerepet nem játszik, szövege erősen hiányos, szövegkritikai szempontból nem jöhet szóba, s végül valamennyi másoló közül ennek a leírója bánt a legszabadabban a szöveggel. Ugyancsak nem helyeztük el a leszármazási táblázatba *Abrugy György kéziratá*-t sem. A kézirat létrejöttének külső körülményei alapján Keserű felteszi, hogy „az Abrugyi-féle kézirat nemcsak a Thordai-psalterium tucatnyi másolatának egyike, hanem a legkorábbi és a szerzőhöz legközelebb álló ránk maradt változat lenne.” (I. m. 22., 46 jegyzet.) Ez azonban egyáltalán nem biztos! A kódex leíratásakor, 1656-ban már számos másolat közkezen foroghatott, s nem valószínű, hogy Abrugyi gondos filológusként kiválasztotta volna ezek közül a leghitelesebbet. Valószínűbb az, hogy a lemásolandó kézirat kiválasztásában a véletlen és az alkalmosság játszott közre.

Végül *Rákosi János zsolotárkönyvé*-t vesszük szemügyre. Ez a teljes zsolotármásolatok között legkésőbbi, 1719–1721-ből való másolat valamennyi többi kéziratnál eltérő redakciót őrzött meg. Legfeltűnőbb az az eltérés, hogy a 63, 64, 73, 102, 104, 105. és 109. zsolotár végén egy-egy záróstrófát is tartalmaz, amelyek a többi forrásban hiányoznak. Két lehetőségre gondolhatunk: 1. valaki hozzáírta a záróstrófákat a szóban forgó hét zsolotárhoz, 2. e strófák még a szövegtörténet kezdetén, β-ban kimaradtak. Az első lehetőség alig valószínű, a régi magyar költészetben szinte példa nélkül állana. Annál többször fordul elő viszont, hogy az énekek záróstrófái lekopnak. A számos ok közül a Thordai-zsolotárok esetében különösen egyet emelünk ki: gyülekezeti használat esetében a záróstrófákra nincs szükség. Nagyon jellemző, hogy a *Halott temetésre való énekek* c. nyomtatvány két zsolotárt a záróstrófa elhagyásával tartalmaz. Hozzávéve azt, hogy e hét záróstrófa stílusra Thordaira vall, bizonyosak lehetünk abban, hogy ezek az eredeti szövegállományhoz tartoztak. Rákosi János zsolotárkönyvének a többi forrástól való függetlenségét az a tény is mutatja, hogy variánsainak többsége nem található meg más forrásban. E variánsok között olyanok is akadnak, amelyek kétséget kizáróan (16, 26; 33, 18) vagy nagy valószínűséggel (7, 50–51; 15, 22; 101, 53) az eredeti szerzői szöveget adják. Mindez azonban csak kb. a 113. zsolotárig érvényes. Ettől kezdve a variánsok egy elég nagy hányada V eltéréseivel egyezik meg (113, 17; 116, 17; 115, 43; 116, 23; 116, 48 stb.) s ezért itt is (mint pl. a Kanyaró-kódex esetében) interpolációt kell feltételeznünk. A valószínűség amellet szól, hogy az interpoláció nem magában a Rákosi-kéziratban, hanem annak egyik előzményében (μ) történt. Ez magyarázza azt is, hogy Rákosi János zsolotárkönyvének a címe a Kelemen-kódexével egyezik meg. A címlapot ugyanis Rákosi János, mint zsolotárkönyve ismertetésénél láttuk, az egész psalterium lemásolása után írta meg. — A kézirat szövege egyébként meglehetősen romlott, amit kései leíratása magyaráz. Nyilvánvaló ugyanis, hogy a szerzői kézirat és Rákosi kézírata között nagyobb mennyiségű közbeeső másolat létezett. Mégis a szövegkritika szempontjából ez a kézirat elsőrendű jelentőségű.

A források egymáshoz való viszonyának megállapítása alapján megkísérelhetők a szerzői szöveg helyreállításai. Ez azonban csak megközelítő lehet. A variálódási tendenciák, mint láttuk, egyirányúak; ebből következik, hogy Thordai számos egyéni fordulata a másolók kezén végképpen eltűnt, s egyetlen rendelkezésünkre álló forrásban sem maradt fenn. Lehetséges például, hogy a magánhangzó-elízio, amely a régi magyar költészetben egyedülálló, sokkal több esetben megvolt Thordai szövegében, mint amennyiszer ez a fennmaradt források alapján kimutatható.

A szerzői szöveg helyreállításának ideális módszere az lenne, ha ez a hangállapot rekonstrukciójáig terjedne. Thordai zsolotárainak esetében azonban ez rendkívül sok időt s energiát igényelne, s az eredmény is felettébb kétséges lenne. A források hangállapota ugyanis ahány, annyiféle, ráadásul nem áll rendelkezésünkre autográf Thordai-kézirat sem. Ezért a szöveget a sorozatunkban egyébként is általában szokásos módszerrel adjuk: kiválasztjuk a viszonylag leghitelesebbnek látszó forrást, s ennek szövegét esetenként más forrás segítségével javítjuk. Az Isteni dicséretet 2. kiadásában meglevő hét zsolotár esetében az alapszöveg kiválasztása nem volt probléma: e hét zsolotárt a nyomtatvány alapján közöljük. A többi zsolotár esetében a szövegközlés alapjául szolgáló kézirat kiválasztásának

szempontjai a következők voltak: 1. Genealógiailag a szerzői kézírathoz közel álljon. 2. Lehetőleg ne legyen interpolált vagy kontaminált, vagyis kevert szöveghagyományú. 3. A szöveg ne legyen romlott. A 3. ponthoz megjegyezzük, hogy itt romlás alatt a szövegnek a szó szoros értelmében való és első pillantásra nyilvánvaló elrontását (pl. betű- vagy szókihagyás) értjük. Egy ilyen hanyag másolat leszármazását tekintve tartozhat a szerzőhöz közel álló kéziratcsoportba is, és fordítva: kifogástalan, minden tekintetben értelmes másolatról bebizonyosodhat, hogy a szerzői szövegtől igen jelentős mértékben eltávolodott. Ilyen kéziratok például Felvinczi másolatai, ahol első olvasásra szinte semmi kivetni valót nem találunk, csak a közelebbi összehasonlító vizsgálat során derül ki, hogy a változatok nagy része nem származhat a szerzőtől. A fenti szempontok alapján az egyik nagy kézirat-család egyetlen fennmaradt tagja, Rákosi János kézírata kiesik, annak ellenére, hogy több szempontból (így a szövegállomány teljessége szempontjából) hitelesebb, mint a többi. Szöveghagyománya kevert, és a nagy mennyiségű, csak itt található variáns többsége kétségtelenül hibás szöveget ad. A másik nagy forráscsaládban, melyhez az Isteni dicséretek 2. kiadása kivételével valamennyi többi forrás tartozik, három kézirat jöhet szóba: a Thordai-kódex, a Dersi-kódex és Bölöni Pálfi András zsolttárkönyve. Közülük a Thordai-kódex, mint fentebb megkíséreltük kimutatni, valószínűleg kevert szöveghagyományú, emellett rendkívül hanyag másolat, szó- és sorkihagyások, értelmetlenségek talán ebben fordulnak elő a legnagyobb számban. A Dersi-kódex ellen szól, hogy genealógiailag valamivel távolabb áll Thordai János szövegétől, mint a másik kettő, emellett a szövegromlások száma is viszonylag magas. Mindezek alapján Bölöni Pálfi András zsolttáros könyvét választottuk a szövegközlés alapjául. A szövegromlások száma itt a legkisebb (mintegy 150), s emellett néhány esetben csak ez a kézirat őrizte meg az eredeti szerzői szöveget. (Az elízió már említett esetein kívül pl. 14, 26; 55, 79; 119, 120 stb.)

Közbevetőleg felmerülhet a következő kérdés. Thordai a verses Psaltériumot a kolozsvári unitárius kollégiumban készítette. A kézírathagyományban sikerült kimutatni egy szorosan a kollégiumhoz köthető ágat. A viszonylag hitelesebb szöveget mégsem itt, hanem a távoli Háromszék megyében készült kéziratban találtuk meg. Ennek magyarázata azonban egyszerű, és összhangban van más hagyományok (népköltés, nyelveljődés) törvényszerűségeivel: az archaikusabb formát legtöbbször a peremvidékek őrzik meg. (Frappáns igazolása lenne, ha Rákosi János zsolttárkönyvéről ebben a vonatkozásban közelebbit lehetne megtudni. Az összeíró működési helyéről esetleg előkerülhetnek még adatok, neve alapján csak annyit sejthetünk, hogy Erdély valamelyik Rákos nevű falujában született és talán működött. Csikrákos, katolikus lévén, nem jöhet szóba. Lehetséges, hogy a Háromszék megyei Nagy- és Kisrákos nevű helységekhez köthető az összeíró személye, de Aranyosrákos sincs kizárva. Az is adhatna valami támpontot a kézirat keletkezési helyét illetően, ha kideríthető lenne, hogy Jakab Elek hol szerezte a kéziratot.) Kicsit utánagondolva ez természetes is. A legtöbb másolat kimutathatóan a kolozsvári unitárius kollégium környezetében keletkezett, s ennek következtében itt volt a legnagyobb eshetősége annak, hogy az egymásról készült másolatokba öröklődő hibák kerüljenek. A távoli Háromszéken viszont jóval kevesebb Thordai-psaltériumra volt szükség.

Az alapul vett szöveget elég sok esetben kellett javítanunk más kéziratok segítségével. A genealógiai összefüggésből következik, hogy Bölöni Pálfi András szövegét automatikusan javítani kell a következő esetekben: 1. ha I-től II—VI eltér 2. ha I, III-től II, IV—VI eltér 3. ha I—III-től IV—VI eltér. Mindez azonban csak a 113. zsolttárig érvényes, mert ettől kezdve VI-nak nincs szövegkritikai értéke. Valahányszor eltérő módon javítjuk a főszöveget, fennáll az az eset, hogy két (vagy akár több) másoló egymástól függetlenül ugyanúgy változtatott a szövegen. Ugyanez a helyzet (a 113. zsolttárig) akkor is, ha az összes többi forrással szemben Bölöni Pálfi András szövegét követjük.

Az alapul vett kézirat szövegét, a Jegyzetek bevezetésében olvasható indokolás szerint, a központozásban, valamint a nagybetűk használatában is követjük. Ez alól — sorozatunk általános elveinek megfelelően — csak a sorok első nagy betűje kivétel. Bölöni Pálfi András ugyanis a kor szokása szerint a strófákat egyvégtében másolta, s ennek megfelelően az egyes sorok nála nem kezdődnek nagy betűvel. Még egy változtatásról kell beszámolnunk: a zsolttárok címei valamennyi forrásban latinul olvashatók („Psalmus”) csak az alapul vett kéziratban magyarul: „Soltár”. Mivel bizonyos, hogy Thordai is a latin megjelölést használta, a zsolttárok címeiben minden külön jelzés nélkül mi is a latin szót adjuk.

A nótajelzések tekintetében is igyekszünk kritikai szöveget adni, vagyis a szerző szövegét rekonstruálni. Ez azt jelenti, hogy csak azt a nótajelzést adjuk a főszövegben, amelyik feltehetően magától a szerzőtől származik. Ha a variánsok között szereplő kézirat valamelyikében ettől eltérő nótajelzés olvasható, ezt nem az eddig szokásos módon, vagyis

a főszövegben szögletes zárójelben adjuk meg, hanem a lap alján. A variánsok között nem szereplő kéziratok eltérő nótajelzéseit a jegyzetekben említjük meg.

Még egyszer összefoglalóan felsoroljuk a szövegkritika alapjául szolgáló forrásokat:

Nyomt. Isteni dicsérek 2. kiad. (Kolozsvár 1632 körül.)

I. Bölöni Pálfi András zoltáros könyve.

II. Thordai-kódex.

III. Dersi András zoltároskönyve.

IV. Kövendi János-kódex.

V. Kelemen-kódex.

VI. Rákosi János zoltárkönyve.

56. (1. zoltár)

A *Kövendi-kódex*-ből kiad. VÁRFALVI NAGY JÁNOS, *KerMagv* 1871, 122–3.

A második nótajelzés a *Kanyaró-kódex*-ben is megtalálható. — A nótajelzésekben idézett két ének egyikének sincs korabeli dallamjegyzése. Valószínű, hogy a két nótajelzés — hitelesen meg nem állapítható — azonos dallamot takar. (Lásd az 1, 7. és 28. sz. alatt közölt énekeket, valamint Thordai 49. zoltárának nótajelzését.)

57. (2. zoltár)

A *Thordai János zoltárfordításának kéziratá*-ban olvasható nótautalás: „Melly hatalmas az Isten az mü Urunk Istenünk” a másoló szövegrontása lehet. — A nótául idézett ének Bogáti Fazekas 8. zoltára (eredeti nótajelzése: „Régen vala az nemes Persiaban”), amelyet kétféle dallamra is énekeltek. Az unitárius énekeskönyvek nótajelzései a RMDT I, 14., a református gyűjteményeké a RMDT I, 95. sz. dallamhoz vezetnek el. Valószínű, hogy a zoltár dallama inkább Kákonyi Péter *Asvérus*-ának (1544) a *Hoffgreff-ék*-ben közölt melódiája. Ennek alapján közöljük:

(Re-gen ez va-la az ne-ues Per sia ban)
Im mint láz-zat-ta-nak fel az Po ga nok,
A-gyarkod-nak mint az éh O ros-z-lá nok,
Mint az fe-ne vad az kős-ségh oly lya nok,
De az mit gon-dol-tak ha-szon ta la nok.

58. (3. zoltár)

38 Az *adamás* (= gyémánt) szóval Thordai itt a kormánypálca keménységére utal. (Vö. Heltai: *Solt*. 3b.: „Vas páltzáual töred öket”; Károli, 2, 9: „meg rontod amazokat vas veszsözvel”).

A nótajelzés Szegedi Gergely 6. zoltárparafrázisa, melyet a korábbi unitárius énekeskönyvek is idéznek, többek közt a „Ne hagyj elesnem felséges Isten” kezdetű ének dallamaként. Ez utóbbi dallamát a XVIII. századi református énekeskönyvek (Kolozsvár 1744 stb.) közlik először. (RMDT I, 196/III.)

12 I *sancz* változata is előfordul a régiségben (NySz II, 1514), de a rím miatt javítani kellett.

(Ne hagyj el - es - nem Fel - sé - ges Is - ten)
 Nezd Ú - ram mely sok e zer kéz fo - gott en el - le - nem fegy - vert,
 Te - kints mely sok nép re - ám fel kel - vén kor - nyűl vött mint edgy kert,
 El hit - te szi - vők, hogy nagy e - re - jek en - gem ré - gen meg vert.

59. (4. zsoltár)

*Thordai János zsoltárfordításának kézírata a következő, későbbi kézzel utólag beírt alternatív nótajelzést is tartalmazza: „Nota: Igasságonnak Istene.” — A régi nótautalások szövevénye Németi Ferenc 77. zsoltárparafrazisának („Az úristent magasztalom”) dallamához vezet el. A Thordai-zsoltár — a 4. zsoltáron kívül még az 55, 88. és 141. — hiteles dallamának megállapítása mégsem egyszerű, mert Németi énekének két, egymástól eltérő dallamát ismerjük: az egyiket Illyés István *Soltári Énekek* (1693) c. gyűjteménye, a másikat a XVIII. századi református énekeskönyvek közlik. (RMDT I, 25. és 106. sz.) Anélkül, hogy a kérdést véglegesen el akarnánk ezzel dönteni, itt az utóbbi dallamon, a kolozsvári énekeskönyv (1744) szerint közöljük, mert egyértelműen ritmizálható és könnyebben énekelhető:*

(Az Úr Is tent ma - gasz - ta lom)
 I - gas - sa gom nak Is - te ne, Le - gyek ir gal mad o - dé - nye,
 Az te jo ked ved - nek szi - ne, Tűn - dö - köly - lyék raj - tam fé nye.

60. (5. zsoltár)

A nótajelzés „Lásd hozzám úristen” kezdetű éneke (Ládoni Sára, 1682) a XVII. századi unitárius gyűjteményekben Balassi kedvelt bűnbánati énekének („Bocsásd meg úristen”) dallamára utal. Ezt a *Kájoni-k.* alapján közöljük. (RMDT I, 18/II.)

(Bo - chasd meg Úr Is ten [if jú - sá - gom - nak vét két])
 Vedd fü - led ben U ram az én sok ki ál tá som,
 Lásd megh és te - kints megh ke - ser - ves buj - do sá som,
 Én é - des Is - te - nem, kegyelmes ve - zé - rem, érts megh foházko - dá - som.

61. (6. zsoltár)

Az *Isteni dicséret*ek 2. kiadásában az első nótautalás a „Régtől fogván támaszkodtam uramra” nótajelzéssel szerepel. Dallamát a 3. kiadás (383) Kákonyi Péter *Asverus*-ában jelöli meg: „Regen vala az nem.” A nótajelzések e többszörös láncolata szerint a zsoltárt a 2. zsoltárral azonos dallamon énekelték. Nem tartjuk azonban valószínűnek, hogy akár Thordai maga, akár a kéziratok másolói — valamennyien egyöntetűen — más nótajelzést adtak volna e két zsoltárnak, ha ugyanarra a dallamra készültek volna. Egy ilyen egységes énekeskönyv esetében, amelyik mindegyik darabnál feltünteti az ének nótáját, jogosult a feltevés: azonos nótajelzés azonos dallamot, eltérő nótajelzés eltérő, más dallamot jelent (vagy legalábbis a nótajelzést adó által „más”-nak tartott dallamot, amely ugyan lehet — a zenetörténész szemével nézve — variáns dallam is). Így a „Régtől fogván támaszkodtam” dallamát egyelőre ismeretlennek kell tartanunk, s velük együtt a 6. (a továbbiakban még a 35, 51, 83. és 129.) zsoltár dallamát is. A nótajelzések keveredése folytán azonban megengedhetőnek tartjuk, hogy a felsorolt zsoltárok egyikét-másikat mégis a 2. zsoltár itt közölt dallamán énekelték. — A második nótajelzés Thordai 51. zsoltára.

31 porban — ti. a föld porában

62. (7. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének István deák 56. zsoltárparafrazisa (1566); hangjegyekkel a XVIII. századi református énekeskönyvekben jelent meg:

(Ír-gal-mazz Ur Is ten im-má-ron én-né kem)
Benced va-gyon hü tőm ke-gyel-mes Is-te nem,

É-des A-tyam, re ád függ ke-sér-ves sze mem,

Tsak te vagy e gye dül min-den re-mén-se gem,

Te né-ked kö-nyör-gők, sza-ba-dits meg' en gem.

63. (8. zsoltár)

A zsoltár első nótajelzése a 147. zsoltár XVI. századi parafrázisa. (1590) Ennek dallamát a kolozsvári énekeskönyvből (1744) közöljük. II alternatív nótautalása szerint a RMDT I, 14. sz. dallam is szóba jöhet. (Lásd a 2. zsoltár dallam jegyzetét.)

(Drá-ga do-log az Úr Is-tent di tsér ni)
U ral-ko-dó ha-tal-mas Úr és Fel ségh,

Ki-nek hí ven szol-gal a' föld, Viz és Egh,

Ugy-mint ki nek min-den mi - ve id ép ségh,
És nagy ál - mél - ko - dás - ra mél to szép segh.

64. (9. zsoltár)

Nótajelzése a XVII. század eleje óta ismert, és dallamát a későbbi protestáns énekeskönyvek tartalmazzák. A RMDT I, 107. sz. alapján (Kolozsvár 1744) közöljük:

(I-lyen fo-ga-dást tőn a' szent Dá vid)
Di-tse-rem Úr Is ten az te ne ved tely-lyes é - le - tem - ben,
Az te hoz-zám va ló jo vol - to dat vi - se - lem szí - vem - ben,
Hir - de - tem min - de nűtt tsu - da té - ted lel - ki nagy ö röm - ben.

65. (10. zsoltár)

A zsoltár első nótajelzése XVI. századi ének (1566), hangjegyekkel az 1744-i kolozsvári énekeskönyvben fordul elő először. (RMDT I, 113.) Az eredeti szövegben a sorok szótagszáma ingadozó; a dallam maga 11, 11, 10, 10 strófaszerkezetet mutat. Thordai zsoltára ugyanakkor 4 × 11-es szakaszokból áll; ezért a dallam 3. és 4. sorában hangismétlésre van szükség, a 2. sor mintájára. Az első sor a többivel azonos ritmusban is énekelhető. — II alternatív utalása lehetővé teszi a RMDT I, 14. sz. dallamával való azonosítást. (Vö. a 2. zsoltár jegyzetével.)

(Em - le kez - zél) Ur Is - ten hí ve id - ről)
Ke gyes Is - ten töl - lünk mesz - sze mi ert mégy?
Ez in - ség - ben nyujts ke - zed, se - git - segh legy,
Ne fe lejts el, az nyo - mo - rul - tal jól tégy,

Jo vol - to - dért hogy di - tsé - ret mon - dást végy.

66. (11. zsoltár)

A nótajelzésben szereplő ének a 121. zsoltár XVI. századi parafrázisa. A különféle utalások a RMDT I, 76. sz. dallamához vezetnek; a III. változat szerint közöljük a kolozsvári énekeskönyv (1744) alapján:

(Gya - kor - ta va ló buz - gó kö - nyör - gést)
 Bi - zom az Ur ban mint e - röss vár - ban,
 szi - vem nem ret - tegh tely - lyes re - mén - ség gel,
 He já - ban szol tok és ta ná - tsol tok
 hogy se - git - sé - gért fus - sak si et ség gel.

67. (12. zsoltár)

A nótaként idézett XVI. századi éneknek két különböző dallamát közlik a későbbi gyűjtemények. (RMDT I, 135–136.) Csomasz Tóth Kálmán a kettő közül a kolozsvári énekeskönyv (1744) dallamát tartja hitelesebbnek, így mi is ennek alapján közöljük:

(♪ ♪ ♪) (♪ ♪ ♪)
 (Oh Ur Is - ten! te - kints hoz - zánk)
 Tarts meg' és üd - vö - zits en - gem, U - ran des - mén - sé - gem,
 (♪ ♪ ♪) (♪ ♪ ♪)
 Mert az Is te ni tisz - te - let Es az tisz - ta i - gaz e let,
 Az om be - rek közt el fo - gyott, Te - ged e' vi - lagh el ha - gyott,
 (♪ ♪ ♪)
 Is - ten te len - seg - ben fa gyott.

68. (13. zsoltár)

A nótajelzésben szereplő ének Szegedi Gergely 31. vagy 71. zsoltára. (Vö. RMKT VI. 230). A dallamot a debreceni énekeskönyv (1778) alapján (RMDT I, 96) közöljük:

(Ur Isten! légy most mi - ve - lünk):
U - ram meddigh fe - lej - tesz el? Ta - lám el had - tál már tely - lyes - seg - gel?
Szent szi - ne det meddigh rej - ted el? Meddigh i - tatcz mé - reg - gel?

69. (14. zsoltár)

Nótajelzése s így dallama is azonos a 13. sz. alatt közölt énekével:

(Jer di tsér - jük az Is ten - nek Fi ját)
Az esz - te - len így szoll vigh ked - vé ben,
Mi kor va - gyon ö rö me szi - vé ben:
Nin - tsen sem volt sem le - szen a' Meny - ben,
A' ki mi att szóm nem men - ne vég ben.

70. (15. zsoltár)

Dallama azonos a 2. zsoltár dallamával:

(Re - gen ez va - la az ne - ues Per sia ban)
Szent Ur Is - ten, ki me - het te o lőd ben?
A' min - de - nek fe - lett va - lo E gok ben,
Ta - nits meg' en - gem a' te jó ked ved ben,
Ki jut - hat bé a' te dü - tső ged ben?

71. (16. zsoltár)

A nótautalások alapján a RMDT I, 23/II. sz. tekinthető a zsoltár eredeti dallamának:

(Ir - gal - mazz Ur Is ten im - má - ron ón - né kem)
 Te ben - ned szent A tyám min - den bi - zo - dal mom,
 E - röss hüt - tel val lom, hog' te vagy ol - tal moni,
 In - dit - sa fel szi ved ke ser - ves si - ral
 Tarts meg' en - gem és légy ked - ves nyu - go - dal mom.

Ettől eltérő dallamot közöl az unitáriusok 1837-ben kiadott kolozsvári énekeskönyve Thordai szövegével:

Te ben - ned szent a - tyám! Min den bi zo dal mam,
 E röss hit - tel val - lom, Hogy te vagy ól tal mam.
 El tör - löd sze - me - im ről Ke ser - ves si - ral - mam:
 Tarts meg en gem és légy Ked - ves nyu - go dal mam.

A második nótajelzésben idézett ének a *Bártfai énekeskönyv*-ben (1593) jelent meg először.

72. (17. zsoltár)

A nótajelzés Skaricza Máté 74. zsoltárparafrázisára, illetőleg kötetünk 27. sz. énekére utal, amelynek dallama 1693-ban jelent meg először. (Illyés: *Soliári Énekek*.) Az ismert változatok közül a kolozsvári énekeskönyv (1744) dallamának ritmusa simul legjobban Thordai szövegéhez, és — kevés kiigazítással — a legjobban énekelhető. (RMDT I, 226/III.)

(Hogy Jé ru - sá - lem nek drá - ga Temp - lo - mát)
Hal - gasd meg' Ur Is ten i - mád - ko - zá - som,
I gaz és ke - ser ves ki - al - to zá - som,
É - des A - tyám szánd meg' si - ran ko - zá - som,
És tisztaszi böl va lo zo ko gá - som.

73. (18. zsoltár)

E zsoltárt az *Isteni dicséret*ek 2. kiadása (676—685) alapján közöljük.
A nótául idézett ének Sztárai Mihály 23. zsoltárparafrazisa. Dallamára vonatkozólag lásd a 42. sz. alatt közölt ének jegyzetét.

(Szent Dávid Profé ta é - nek - lő könyv - nek)
Sze - ret - lek te - ge - det é - des A - tyám U - ram, mert te vagy e - rös - se - gem,
Föld bástyám, Kövá - ram, gyözhe - tet - len Tor - nyom, te vagy kész se - git - se - gem,
Ha - talmas bay - vi - vom, e - rös ol - tal - ma - zom, bi - zonyos re - mén - se - gem,
Fe - iem, fe - nyes na - pom, minden szabad - sa - gom és ö - rök üd - vös - se - gem.

74. (19. zsoltár)

Thordai János zsoltárfordításának kézírata három eltérő nótajelzést ad: „Nota: Meg ne fedj engemet etc. Nota: Te tölled jót vártunk téged Urnak váltunk. Nota: Siralmas panaszszát etc.” A *Kőröspataki-ék.*-ben a következő utalás olvasható: „Az másik szállasi Nymphak.” — A hat dallamutalás közül csak a „Meg ne fedj engemet” dallamát ismerjük. Ez Nyéki Vörös Mátyás bűnbánati zsoltára. De hogy a 6. vagy a 37. zsoltár fordításáról van-e szó, azt a rövid idézet miatt nem lehet eldönteni. Mindkettőnek dallama azonos, az előző 18. zsoltár dallamának háromsoros változata. (Nyéki Vörös szövegevére lásd RMKT XVII. sz. II, 59. és 61. sz.) Itt a *Cantus Catholici* (1651) alapján közöljük (RMDT II, 249. sz.) A további alternatív nótautalások közül a „Mindennap jó reggel kezdettú Balassi-ének, a Balassa-Rimay *Istenes énekei*-nek függelékében megjelent „A múzsák szállási”, és a II. Rákóczi György haláláról szóló, 1661-ben keletkezett „Siralmak panaszát hallgasd meg úristen szegény Magyarországnak” ismeretes.

(Meg ne fedjen - ge - met U - ram, fel ger - je dett ha - ra - godnak tü - zé - ben)
 Az szép ke - rek kék Égh, hol nints lát - ha - tó vég h az Is - ten ne - vét áld - gya,
 A' fel - ső e - röss Meny, melyben nints semmi szeny, szent dol - ga - it ki mond - gya,
 A' na - pok a' Nap - tol, edgyik Éj a' mas - tol böl - tse - sé - gét meg' tud - gya.

75. (20. zsoltár)

A nótajelzésben szereplő ének (1566) csak egy helyen fordul elő hangjegyzéssel, az rdélyi eredetű *Szentés-Deák kézirat*-ban (1774). Mivel ez a kézirat a dallamok ritmusát ehol nem jelöli, közlésünkben az azonos strófaszerkezetű dallamok szokott ritmusában ekonstruáltuk. (Vö. RMDT I, 99).

(Ur - nak szol - ga - i no di - csér - je - tek)
 Haly - nya meg' Is - ten min - den ü - gyed - ben a' te kö - nyör - gé sed,
 Ol - tal - maz - zon megh s tely - lye - sit - se megh min - den - kor ké - ré sed.

76. (21. zsoltár)

A nótajelzésben idézett Balassi-ének dallamát nem ismerjük.

77. (22. zsoltár)

A nótautalásban idézett ének már az *Isteni dicséret*ek 1. kiadásában megvan. (Vö. a kötetünk 532. lapján mondottakkal.) Dallamát nem ismerjük, minthogy versformája (a Thordai-zsoltáré is) 8 + 8 + 7, 8 + 8 + 7, 8 + 8, 8 + 8, 8 + 7, nem azonosítható a 68. genfi zsoltár, illetőleg az „O Mensch bewein dein Sünde gross” kezdetű evangélikus korál (Zahn 8303) dallamával. (Vö. RMDT I, 748.)

78. (23. zsoltár)

Dallama azonos a 23. sz. ének dallamával:

(Drá - ga do - log az Ur Is - tent di tsér ni)
 Pász - to - rom az Ur a' ki min dent él tet,
 Tap - lál en gem és sem - mi - től nem fél tet,

Ve - lem kod - vel toly' - lyes ö - rö met vél tet,
 Bö me - zö - ben gyö - nyö - rü - ség ben él tet.

79. (24. zsoltár)

A nótául idézett „Csak tebened uram Isten” (1566) dallamát közli a RMDT I, 20. sz. Ezt tekinthetjük több Thordai-zsoltár (a 24.-en kívül a 48, 96. és 128.) hiteles dallamának. Kevésbé ismert változata 1837 óta a kolozsvári unitárius énekeskönyvekben „Vidám szívvel, víg zengéssel” szöveggel van meg.

(Ir nak va la e - zer eot zaz eot - uen ez - ten - deo ben)
 Dü tső se ges az Úr Is ten, ha - tal - mas Fel ségh,
 Ö vé mert te rem - tet te ez nagy föld ke - rek ségh,
 (Ö ke - zé ben mind az e gesz em - be - ri nem zet ségh,
 Mely - lyet tart a' ten - ge - ren fel ál - la - tot ö rök - ségh.

80. (25. zsoltár)

A nótajelzés — „Izraelnek megszorodott nemzetsége” (1590) — a 137. zsoltárparafraízis dallamára utal, amely a XVIII. századi református énekeskönyvekben jelent meg először. (RMDT I, 207.) Az 1744-es kolozsvári énekeskönyv alapján rekonstruáltuk:

(Iz - ra - él nek meg szo - mo - ro dott nem - zet - sé ge)
 U - ram biz vást kö - nyö - gök, hald meg' ki - ál - tá som,
 Bo - tsasd bé fü led be si rá som,

Ker-lek meg' ne en ged-gyed szé-gyen val lá-som,
Te-kénts meg' köny hul la tá som.

Változata az unitáriusok 1837-ben Kolozsvárott megjelent énekeskönyvében:

U ram biz-vást kö nyör gök,
Halld meg ki ál tá som', Bo -
csásd szent fü led be o haj tá - som'.
Kér-lek ne hadd hogy le-gyen szé - gyen val-lá - som.
Fo gadd el i mád - ko som!

81. (26. zsoltár)

Nótajelzése és dallama azonos a 20. sz. alatt közölt énekével. — A *Thordai-k.*-ben első nótautalásként szereplő „Si. Psal. Szent Dávid profeta e.” hivatkozás hibás, a másoló bizonyára az utána következő dallamutalást írta ide.

(Az ki a kar id-uö-zül ni)
I-tely meg' U ram en-ge met, Mert te jol lá-tod szi-ve met,
És ár tat lan é le-te-met, Tu dod tse-le ke-de-te - met.

82. (27. zsoltár)

A nótajelzés *Thordai János zsoltárfordításá*-ban és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban III–V-tel azonos. — Dallamát a *Cantus Catholici* (1651) szerint közöljük. (RMDT I. 28/I). A második nótautalás Thordai 18. zsoltára, dallamuk tehát azonos:

(Szent Dá-vid Pró-fé ta é-nek-lő könyvé - nek)
 A bölts ha - tal-mas Ur vi-la-go-sitt en - gem a-zért semmit sem fé lek,
 Fe-jem re - á had - tam tsak ö re - á biz - tam ol-tál-ma a - latt é lek,
 Semmit nem ret-te gek min-den ké - va - na - tos ál - dá - so - kat re - mén - lek,
 Mert sze-ret en - ge met, o - j - ja e - le - te - met azért minden jót lek.

83. (28. zsoltár)

A „Nézz mireánk úristen kegyelmesen” (1582) kezdetű éneknek a dallama: RMDT I, 202. A kolozsvári énekeskönyv (1744) alapján közöljük:

(Nézz mi re - ánk Ur Is - ten ke - gyel - me - sen)
 Hajts meg' fü - led Ur Is - ten az én szomra, Fi - gyelmezz ki ál - tá - som - ra,
 Ne vesz - tegj fo - há - sz - ko - dá - som - ra, Mert hal - va e sem ko - por - som - ra.

84. (29. zsoltár)

Dallamához közvetve jutunk el. A nótajelzésként idézett szöveg a „Járuljunk mi az Istennek szent fiához” (1593) átalakított unitárius változata, ennek dallama pedig Huszár Gál „Könyörögjünk az Istennek szent lelkének” kezdetű éneke (1566 — RMKT VII, 105.) dallamával azonos. A RMDT I, 105/I. (*Cantus Catholici* 1651) alapján közöljük:

(Kö nyö - rög - jünk az Is - ten nek szent lel ké nek)
 Is tent U - rak tisz tely - lyé tek mint A tyá tok,
 Szol - gál ván ne ki fély - lyé tek mint szent U ra tok,
 Az Ur nak az Is ten - nek hi ven ma ga tok
 Bo - tsás - sá - tok ke - ze a - lá ha - tal - mas mél - to - ság tok.

85. (30. zsoltár)

A dallamutalásban szereplő ének — „Jövel légy velünk úristen” — hangjegyekkel először 1744-ben jelent meg. (RMDT I, 114.) A kolozsvári énekeskönyv alapján (1744) közöljük:

(Iö vel légy ve lünk, Úr Is - ten)
Ma gasz - tal - lak en Is te - nem,
A' mig a' lé lek él ben-nem,
Mert fel völ s-meg' tar tál en - gem,
Nem ha - gyál hogy el len sé gem
Meg' ne ves - se re - mén - sé gem.

64 A *faggattyá* (gyötri, tépi) alakot csak a *Kanyaró-kódex* őrizte meg, valamennyi többi másoló — feltehetően szokatlansága miatt — hasonló alakú és jelentésű szóra cserélte ki.

86. (31. zsoltár)

Az idézett „Hallgasd meg mostan felséges Isten” (1566) dallamát a kolozsvári énekeskönyv (1744) őrizte meg. Bár korábbi variánsai is vannak, mégis eszerint közöljük. (RMDT I, 110/IV.) A lejegyzés harmadik hangját sajtóhibának vettük (eredetileg egy hanggal magasabban).

(Hallgasd meg mos-tan, Fel - sé - ges Is - ten)
Nagy ir - gal - ma - dért, i - gas - sá - go - dért ha - tal - mas Is - ten
meg' tsa - lat - koz ni ne hadd re mén - se gem,
Hal-gasd meg' szo-mot, ki - ál - tá - so-mat oh én e - rös - sé - gem!
Adgy bö - vös e - rőt, ne ve-gyen e - rőt raj - tam el - len - sé gem.

87. (32. zsoltár)

A nótajelzés („Mi kegyes atyánk”, Miatyánk-parafrázis, 1566) a XVI–XVII. század egyik legismertebb saphikus dallamához vezet. A legkorábbi magyar feljegyzés, a *Cantus Catholici* (1651) szerint („Az igaz hitben”) közöljük. (RMDT I, 138/I.)

(Az i - gaz Hit ben vé gig meg - ma - rad gyunk)
 Bol dog' a' ki nek bú - ne nints meg' tart va;
 Sőt az Is ten től el va - gyon ta - kar va,
 Bol - dog' a' ki - nek vét - ke meg' bo - tsát - va, Nin tsen fel tud - va.

54 A sor értelmére vonatkozólag vö. Károli, 32, 9: „Ne legyetec olytanoc mint az ló, és mint az öszuér, kiknec ninczen értelmec, kiknec állakat ha meg nem szoritod zaboláual és féckel, tenéked nem engednec.”

88. (33. zsoltár)

A dallamra vonatkozó jegyzetet lásd kötetünk 29. sz. énekénél. *Ajtai György kéziratának* nótajelzése („Ebreggel fel világh bün.”) azonos dallamra utal.

(Éb red - jél fel vi lág bü ne id ből)
 Szen tek ör - ven dez - ze tek az Ur ban,
 A' kik biz - tok az ö ha - tal - má ban,
 Mert az Ur gyö nyör - kö dik a' jok ban,
 A' kik ö - tet tiszt - e - lik és szolgálnak há - zá - ban.

89. (34. zsoltár)

A nótajelzés Bogáti 92. zsoltára, amely Luther Miatyánk-énekének („Mi atyánk, ki vagy mennyekben”) nálunk is ismeretes dallamára utal. Ez már Huszár Gálnál megjelent 1574-ben. (RMDT I, 133.)

(Mi A-tyanc ki vagy mennyekben)
 Al - dom az én szent U - ra - mot, Az én e - rös gyá - mo - lo - mot,
 Di tse - rem meg' nyitvan sza - mot, Tsak ar - ra a - dom ma - ga - mot,
 Lel - kem hogy áldgya U - ra - mot, A' ki vi - se - li gon - do - mot.

A jelenleg használatban levő unitárius énekeskönyv (Kolozsvár 1957) a 187. sz. alatt távoli variánsnak tekinthető dallamot közöl ezzel a felírással: „Bartók M. énekgyűjteményéből.” Ezt a gyűjteményt nem ismerjük. Amit Stoll (245. sz.) *Bartók Miklós ék.*-ként ismertet, abban nincsenek hangjegyek. Az unitárius énekeskönyv dallamát itt adjuk:

Áldom az én szent U ra mat, Az én e - rös gyá mo - lo mat.
 Di - csérem, meg - nyitván szá - mat Sesak ar - ra a - dom ma - ga mat,
 Lelkemből hogy áld - ja U - ra mat, A - ki vi - se li gon - do mat.

90. (35. zsoltár)

A nótautalás *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá-ban* és a *Kőrispataki István-ék.*-ben V-tel egyezik. Ugyanez áll második utalásként *Thordai János zsoltárfordításá-ban* is. — A zsoltár dallama kétséges. (Lásd a 6. zsoltár jegyzetét.)

91. (36. zsoltár)

A nótajelzés — „Felséges Isten mennyek földnek ura” (1566) — két különböző saphikus dallamhoz is elvezet. (Vö. RMDT I, 138. és 213.) Valószínű azonban, hogy a zsoltárt az utóbbira énekelték, mivel az előbbi dallamra ismételt a „Mi kegyes atyánk” kezdetű énekre utalnak a kéziratok források. A dallamot a *Boroszlói kézirat* hangjegyzése alapján rekonstruáltuk:

(Nagy ha - lat ad gyonk az a - tya Is ten - nek)
 E le tét a' ki on - dok bün - ben é li,

An nak rut uty tya nyil - ván megh be szél li,
 Hogy az Ur Is tent so - ha ö nem fé - li, Sem nem tiszté - te ii.

92. (37. zsoltár)

A nótajelzésben Dóczy Zsuzsannának feltehetően még a XVI. században keletkezett énekére történik utalás. Az ének megvan az *Isteni dicséreték* 2. kiadásának 252., 3. kiadásának 286. lapján. Itteni kezdősora („Dicsérem az urat minden időben”), amely megegyezik I, IV és VI nótajelzésével, nyilvánvalóan hibás, mert egy szótaggal rövidebb a kelleténél. Az ének a helyes kezdősorral a *Vasady-kódex*-ből (ItK 1913, 25.), a *Lipcsei-kódex*-ből (ItK 1916, 309.) és a *Lugossy-kódex*-ből (MKsz 1913, 223.) ismeretes. Minthogy ezeknek további ad notam-juk nincs, dallamát nem ismerjük.

20 A sorra vonatkozólag vö. Károli, 37, 7: „...és ne boszszonkodgyál azoc ellen kikneec ió szerenczés életec vagyon...”

93. (38. zsoltár)

Dallama azonos a 13. zsoltáréval:

(Ur Is-ten! légy most mi - ve - lünk)
 U - ram engem bu - sul tod - ban Ne fedgy es ne verj buz - go nagy bud - ban,
 Bü - ne - i mert i - gas - sa - god - ban No büntess ha - ra god - ban.

A *Halott temetésekorra való énekek* 1660-i kiadásának 87–91. lapjain (változatlan szöveggel az 1697-i kiad. 99–104. lapjain) e zsoltárnak a következő változatát találjuk:

1. Vram, engem nagy busultodban
 Ne fedgy és ne very haragodban,
 Eröm felet buzgo budban,
 Ne büntes igassagodban,
 Mert ha bünöm veted az fontban,
 Meg nyom engem sok ezer pontban,
 Hogy gyarló vagyok valoban,
 Forduly hozzám jo voltodban.
2. Merges nylaid én szívemet,
 Járják s-el hatották vesémet,
 El apasztották véremet,
 Tsontombol ki itták velömet.
 Veszszöd miat sem az kezemet,
 Nem birom sem nehéz fejemet,
 Sullyos kezed-is lelkemet,
 El fogyattya életemet.

3. Testemben nintsen semmi épség,
El hagyot régen az egészség,
Lelkemből-is az békeség,
El ment s-meg foyt az betegség,
Ábrázatomat-is az szépség
El hadta és minden ékeség.
Rettegtet szübeli kétseg,
Vagyon hátra tsak temetség.
4. Mert az bűnnek merge el hatot,
Fejemnek felette haladot,
Tellyességgel el boritot,
Gyenge testem megh rothadot,
Dohos seb raytam el áradot,
Hátam meg görbült, meg horgadot,
Elő hozták koporsomat,
El sirattatom magamat.
5. Szegény vagyok és meg nyomorult,
Mert minden tetemem el korult,
Minden szépségem meg rutult,
Emberek közzül ki szorult.
Bűnömért rám fáydalom borult,
Szivem felszök, s-nagy bura fordult,
Szememből könnyem ki tsordult,
Minden jotol vagyok meg dult.
6. Testemben oly nagy fáydalom jár,
Mint sebessen folyo mély vizár,
Mely tép szaggat mint éles ár,
El lepet az sikkanjó sár,
Forrosagom oly mint az hév nyár,
Bé kolt sodot szájam mint zár,
Kiálnék s-nem lehet immár,
Jay Istenem hálnék meg bár.
7. Szemeim bé homáljosodtak,
Meg szakadtak semmit nem látnak,
Barátim nem vigasztalnak,
Rokonsagim távol álnak,
Az kik penig gonoszt kívánnak,
Azok tsak boszszut s-mérget szolnak,
Melyre kell lennem némultnak,
Mint az kik szolni nem tudnak.
8. Azért Uram hozzám közelits,
Engem előlled el ne taszits,
Söt nagy fáydalmim meg tágits,
Kérek Uram hogy meg tisztits,
Gyötrelmemtől hogy meg szabadits,
Haragod hozzám kedvel uijits,
Áldomásodra el készits,
Szivemet hozzád gjuits, és sits.
9. Mert hogy ha bünt és vétket tészek,
Ellenségemnek tsufja lészek,
Botlásbol ha hibát tészek,
Töllök én szidalmat vészek,
Azért inkább ez fáy szivemnek
Ha tsufja lészek ellenségnek,
De ha türöm Istenemnek,
Haragját könnyeb fejemnek.

10. Uram Isten ne hadgy el engem,
 Nézd ügyemet és szegény lelkem,
 Birjad s-igazgasd ösvenyem,
 Tekints reám segily engem,
 Ne ály meszsze töllem Istenem,
 Szány meg végre édes vezérem,
 Ne késsél én segedelmem,
 Siess jöy el üdvességem.

94. (39. zsoltár)

Dallama azonos a 11. zsoltáréval:

(Gya - kor - ta va ló buz - gó kö - nyör - gést)
 Mon - dek szi - vem - ben: Tely - lyes él tem - ben

ar ra vi - gyá - zok hogy ne mi - vely - lyek bünt,
 Hogy mást ne sert - sek s - nyel - vel ne vét - sek,
 szi - vem - ben ily - lyen szan - dék ta - náts tünt.

95. (40. zsoltár)

Valamennyi forrás I és III kivételével a lap alján közölt második nótaulást tartalmazza. — A kétféle nótajelzés — az 1. zsoltár „Boldog az olyan ember az Istenben” kezdetű parafrazisa (1566) és Szegedi Gergely 31. zsoltára, a „Boldog az ilyen ember e világon” (1566) — ugyanahhoz a dallamhoz vezet. A RMDT I, 123/I. (Illyés: *Soltári Énekek* 1693) alapján közöljük; ez voltaképpen — mint Csomasz Tóth kimutatta — discant dallam.

(Bol dog az oly - lyau em ber az Is - ten ben)
 Vá rám az U rat c lö re - mén - ség gel,
 Es mog' nem bán tám bé - ké - te - len - sog gel,
 Ké rom hogy ne - kem len - ne se - git - seg gel,
 És kö - nyör - gé sem megh hal - lá hü - seg gel.

31 A fül átszűrása a szolgává tétel jele. (Vö. Károli, 40, 6 jegyzetével: „Mivel hogy azért en te szolgád vagyok és nekem fületem meg furtad az mint regen szokta vala az Moses törvényében...”)

96. (41. zsoltár)

Nótajelzése s így dallama is azonos a kötetünkben 25. sz. alatt közölt énekével.

(Sem-mit ne bán-kod jál Kris-tus szent Se re ge)
Is - ten-nek ál - dá sa az oly - lyan om - be ren,
A' ki - nek kö - nyö rül szi - ve a' be - te gen,
Mel - let - te va-gyon és szol - gál né ki in gyen,
És nya - va - lyá - já ban se git - ti szi li gyen.

97. (42. zsoltár)

Az első nótatalásban szereplő ének — „Tekints reánk immár nagy úristen” 1533 körül, RMKT VI, 87.) eredeti nótajelzése: „Christus iam surrexit, exultemus et (aetemur” — dallamát a kolozsvári és debreceni énekeskönyvekből közli a RMDT I, 86. Itt az előbbi (1744-es) kiadás alapján rekonstruáltuk, a valószínű sajtóhibák kiigazításával. A második nótajelzés Thordai 84. zsoltárára utal. Dallama ugyanaz.

(Te - kints re-ánk im már nagy Ur - Is ten a' mennyég ből)
Mint a' hév-ség' mi att Meg' e - pe - det fá - ratt szar - vas
(Ké ván - ko zik az hi deg' for - rás hoz,
Az en lel-kom oly i gen vá - gyo-dik az Ur - hoz.

98. (43. zsoltár)

Az „Ó mennyei nagy boldogság” (1593) dallamát a XVIII. századi református énekeskönyvekből közli a RMDT I, 220/II–III. Rekonstrukciónk a kolozsvári énekeskönyv (1744) lejegyzése alapján készült:

(Oh Meny-nye i nagy ból-dog ság)
Ur Is ten en gem i tély megh,
Az én ü gyem ga - zits megh,
Ez ha - mis nem - zet - töl ments megh.

99. (44. zsoltár)

Az ad notam — „Mikoron zsidó nemzet” (1574) — a RMDT I, 196/II. dallamára utal. A *Kőröspataki István-ék.* alternatív nótajelzése („Haborusaga David kiralynak”) ugyanahhoz a dallamhoz vezet.

(Mi-kor a' Si-dó nem-zet tar-tat-nék Ba-bi-ló-ni á-ban)
Hal-lot-ta fü-lünk, U-ram mert ne-künk A-tyá-ink be-szél-ték,
A' kik tsu-dá-id je-les dol-ga-id vagy sze-mek-kel néz ték,
Vagy a' ghi-ek i-gaz be-szé-dek ren-di-ből ér-tet ték.

100. (45. zsoltár)

A nótajelzés Csemeki Máté énekére („Magasztallak én Istenem”) utal. Ennek dallama valószínűleg azonos a *Hoffgreff-ék.* „Emlékezzél mi történék uram mirajtunk” kezdetű énekének cseh eredetű melódiájával. (RMDT I, 27/I.) A versszakok 3. sorának szótagszáma 11, szemben a dallam által megkívánt 13-mal.

(Em-le kez-zel mű tör-ti nec v ram mű e-ret-tünc)
Uj é ne- ket mond ked-vel megh á dá zot szi- vem,
Mely-lyet ve lem é ne kel- tet ö röm-mel ked- vem,
I gen sok szi- vek- ben bé ir ja nyel vem,
A' ki rály- rol for- mált ver- sem har sog ja lel- kem.

101. (46. zsoltár)

A nótautalás Luther közismert énekének („Ein feste Burg ist unser Gott”) dallamára történik, amelyet a magyar énekeskönyvek is közölnek. (RMDT I, 125.) Itt kivételesen egy elég késői közlés, az első kottás unitárius énekeskönyv (Kolozsvár 1837) kevésbé ismert dallamváltozata alapján adjuk. Az 5. dallamsor (eredetileg is) 8 szótagot kíván míg Thordai zsoltárában minden versszakban 7 szótagot találunk.

(E - rős vá - runk ne - künk az Is - ten)
 E - röss vá - runk az Ur és - bás - tyánk, No - ha sok in - sé - gek jö - nek ránk,
 De az Ur ál - tal meg' áll ha zánk, Megh ma - raszt a' mü ke - gyes A - tyánk,
 A - zért semmit. nem fé - lünk, Söt bátran é - lünk, Vagyon re mén - sé - günk,
 Hogy el - len - sé günk So ha sem - mit nem árt mi né künk.

102. (47. zsoltár)

A versfők értelme: THAMAD MA IS.

A nótajelzés — „A pünkösdnek jeles napján” (1593) — énekének dallamát XVIII. századi forrásokból közli a RMDT I, 121. „Surrexit Christus hodie” középkori szöveggel és annak fordításaival különösen német nyelvterületen terjedt el. (Vö. RMDT I, 120. Nálunk is számos népi változata alakult ki. Itt a kolozsvári énekeskönyv (1744) szerint közöljük:

(A Pün - köst - nek je - les nap - ján)
 Tap - soly - lyon a' mi két ke - zünk, Ö - rüly - lyön ked - vel tölt szi - vünk,
 Mert nagy a' mü szent Is te - nünk, Meg' dü - tsö - ült ben - nünk.

103. (48. zsoltár)

Dallama azonos a 24. zsoltáréval:

(Ir nak va la e zer eot zaz eot-uen ez-ten-deo ben)
 Nagy Ur a' mü szent Is - te nünk, a' kit ez vi - lagh fél,
 En-nek Had nagy sa - ga a latt ha ránk el - len-ségh kél,
 Nem te - het kárt bo - szu - ság bol, nem árt, sem el nem nyél,
 Bé - ke - ség ben megh ma - rad - ván lel-künk tson - de - sen él.

104. (49. zsoltár)

I és VI kivételével valamennyi gyűjtemény a második nótautalást tartalmazza. Esetleges dallamáról lásd az 1. zsoltárhoz írt jegyzetet.

105. (50. zsoltár)

Dallama azonos a 25. sz. énekével:

(Sem-mit ne bán - kod jál Kris - tus szent Se - re ge)
 Az edgy min - de - ne ken ha - tal - mas Ur Is ten,
 Szoll, hogy az e - gész föld gyüly - lyön e le i ben,
 De min - den le - gyen oly tisz - ta öl tö - zet ben,
 Hogy ö ül i - gen nagy U - ri dü - tső - ség - ben.

106. (51. zsoltár)

Nótautalása szerint a 6. zsoltárával azonos dallamra énekelték, a jegyzetet lásd ott. A *Thordai János zsoltárfordításá*-ban és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban szereplő második nótajelzés („Haborusaga David kirallynak”) hibás, mivel ez a dallam más strófászerkezetű. Thordainak ezt a zsoltárát Kájoni *Cantionale Catholicum*-ja (1676, 698.) „Drága dolog az Ur Istent dicsírni” nótajelzéssel tartalmazza. Ennek dallama: RMDT I, 95.

107. (52. zsoltár)

A nótajelzés éneke a Tizparancsolat parafrázisa. Dallama a 140. genfi zsoltaré, melyet Huszár Gál énekeskönyvéből (1574) közöl a RMDT I, 167.

(O Is-ra-el sze-re tő ne - pem)
 Oh roszer-kölsben di tse-ke - dö, És un-dok bün-nel kér - ke dö,
 Vér szom-ju-ho - zo ke - gyet-len fő, Ke - vély szi-ved mi - ert forr's-fő?

108. (53. zsoltár)

Dallama azonos a 20. sz. énekével:

(Az ki a kar id-ü-zül ni)
 Mon-da a' bo lond szi-vé ben: Nin-tsen Is ten a' Menny-ég - ben,
 A' ki Úr vol-na min-den-ben, Az o - ká - ért é - lek bün - ben.

109. (54. zsoltár)

A lengyel ének, amelyre a kéziratok többé-kevésbé torzított formában utalnak (I Boze veiny mery tnivey IV Boze wieczni Moci, twey sa udum V Boze wej nik stb.) Kochanowski 70. zsoltára. Ezt a lengyel ariánusok is énekelték, s dallamával együtt közölték XVII. századi énekeskönyveikben. Itt a *Psalmj Niekotore Krola Dawida* c. gyűjteményük 1625. évi kiadásából tesszük közzé. (Lásd PAPP GÉZA: Thordai János lengyel dallammintája. ItK 1966, 208–210.) A záróhangot helyesbítettük. (Eredetileg: e¹.) – A *Kőrispataki-ék*. nótajelzése téves: „Nota Paradizomnak kegyes szep”.

(Bo-ze wieczney mo - cy)
 Ur Is ten ü - gye - met Te-kints szük-sé - ge met,
 Si ess én mel lem, É le te met tarts megh,
 Hogy el len - sé gem Szin ten ne öly - lyön megh.

110. (55. zsoltár)

A *Kanyaró- és Ajtai-kódex*-ben második nótatalásként ez áll: „Az ki veti segedelmét.” — Dallama azonos a 4. zsoltáréval. A második nótajelzés más dallamhoz vezet. (RMDT I, 59.)

(Az Ur Is tent ma-gasz-ta - lom)
 Hald megh Ur Is ten ké - ré sem, Ne u - tály - lyad kö - nyör - gé - sem,
 Hald megh sok e se - de - zé - sem, Hogy ne lé - gyen el ve - szé - sem.

111. (56. zsoltár)

Dallama ugyanaz, mint a 28. zsoltáré:

(Nézz mi re - ánk Ur Is - ten ke - gyel - me - sen)
 Szány megh on - gem Ur Is - ten sze - gény em - bert, Kit a' se - bes viz hab - ja vert,
 El - len - sé - gem sok vér - be ke - vert, Nagy ha - mis - san rám tamasztván pert.

112. (57. zsoltár)

A 22. zsoltáréval azonos, előttünk ismeretlen dallamra énekelték.

113. (58. zsoltár)

A nótajelzés Balassi egyik énekét idézi. Dallamát nem ismerjük.

14 Vö. Károli, 58, 4-hez fűzött jegyzetével: „Az az, Mi képpen az Aspis kigyoknak nem art az bayolat . . .”

35 A rím által sugallt „tsalárd kémek” a Dávid ellen támadt Saul udvara népét jelenthetik.

114. (59. zsoltár)

Nótajelzése és dallama azonos kötetünk 52. sz. énekével. *Dersi András zsoltároskönyvé*-nek német nótatalása („Herr Gott nun sei gepreiset”) megerősíti a dallam eredetére vonatkozó állításunkat.

(Hall - gasd meg Jé sus Kris tus)
 Sza - ba - dits megh Ur Is ten sok el - len sé gim töl,
 Hogy en - gem megh ne fosz szon az en é le - tem töl;
 Ur Is - ten sza - ba - dits megh, Ez kö - tél - ből tágits megh, Az ha - lal - tol ments megh.

115. (60. zsoltár)

A *Kőrispataki-ék.* nótatalása („Haborusága David Kiralynak”) III alternatív nótajelzésével egyezik. Az első nótajelzés és így a dallam is azonos a 44. zsoltáréval. A második utalás is ehhez a dallamhoz vezet. (Lásd a 108. zsoltár jegyzetét.)

(Mi - kor a' Si - dó nem - zet tar - tat - nék Ba - bi - ló - ni - á - ban)
 Ur Is - ten mün - ket a' te né - pe - det e löl - led el üz - tél,
 Bo - szu - ál - lá - sod, es nagy ha - ra - god mi - att. bu - ban füz tél,
 Sze - me - id e löl hogy min - den fe - löl ret - teg - nének el üz tél.

116. (61. zsoltár)

A dallamutalásban szereplő ének hangjegyes előfordulásai közül a legrégebbit (*Turóci Cantionale*) vettük figyelembe. (Lásd RMDT I, 187/I.)

(Meg - bán - tunk Is ten szün - te - len té - ge det)
 Hal - gasd meg U ram az én kö - nyör - gé sem,
 Te - kints meg' kér - lek sok e se de zé sem,
 Bo - tsásd fü - led be nagy re - mén - ke dé sem,
 Hogy fog - jon ná - lad sok tö - re ke dé sem.

117. (62. zsoltár)

12 Vö. Károli, 62, 3: „megdöjtetet gyepő”.

36 éveghez = üveghez

39 A sor értelme: az arany, ezüst hiábavaló, elmúlik.

Dallama azonos a 27. ének dallamával:

(Hogy Jé ru - sá - lem - nek drá - ga Temp - lo - mát)
Tely - lyes - seg - gel Is ten ben nyugszik lel - kem,
Tö kél le te - sen ben ne bi - zik szi - vem,
Tsak re á va gyon füg - goszt - ve két sze - mem,
Mert töl le le szen az én üd sé - gem.

118. (63. zsoltár)

Dallama egyezik a 23. sz. énekével:

(Drá - ga do log az Úr Is - tent di tsir ni)
Ur Is - ten en Is - te - nem mégh haj nal ban,
Te fe löl - led gon - dol - koz - tam á gyam - ban,
Lel - kem hoz - zád va - gyon nagy buz go ság ban,
Hoz - zád o hajt szi - vem nagy ké ván ság ban.

119. (64. zsoltár)

Dallama ugyanaz, mint az 53. sz. éneké:

(Ir - gal - mazz Ur Is ten im - má - ron én - né kem)
 Kö - nyör - gé - sem U ram ker - lek hogy meghal - gasd,
 E se - de - zé - sem re jo ked - ve - det mu tasd,
 Sok el - len - sé gi met en rol - lam el ál lasd,
 Ma - ga - mat fél - tem ben ve - lem meg' ne un - tasd.

120. (65. zsoltár)

A nótajelzés Bogáti 85. zsoltárára utal. A korai unitárius énekeskönyvek ezt a zsoltárt német dallamra énekeltek (1. kiad. 323: „Nota Saxonica. Wenn mein stund”), kézenfekvő tehát, hogy Thordai 65. zsoltára szintén a magyarra is lefordított „Wenn mein Stündlein vorhanden ist” dallamára készült. (Vö. PAPP GÉZA ItK 1961, 329.) A dallamot a debreceni halottas énekeskönyvek (1780, 1791) alapján rekonstruáltuk. (RMDT II, 298.) Mivel a 2, 4. és az utolsó sor az eredeti dallamban is csak hét szótagos szövegsorra esik, ezekben a sorokban egy-egy hangot fel kellett bontanunk. Lehetséges hogy az 5. és 6. sort pontosan a 3. szerint énekeltek.

(Mi - dön el - jö az én ó rám)
 Jo ked - ve - det U - ram hal - lyuk, I gé - re - tedet jól tud - gyuk,
 Rö - vid nap hogy ha - zánk laty - tyuk, An - nak föl - dét batron lak - juk;
 A zért mű is azt fo - gad - gyuk, Ak - kor hogy szent neved áld - gyuk,
 Fo ga - dá - sun - kat meg' ad - gyuk, Meg' fo - gyat - koz - ni nem had - gyuk.

121. (66. zsoltár)

Dallama az 53. sz. ének dallamával azonos:

(Ir - gal - mazz Ur Is ten im - má - ron én - né kem)
 Is - ten tör - vé - nyé ben di - tse - ke - dö szent nép,
 Ör - vendgy az Is - ten nek mert jo és i gen szep,
 Di - tsér - jed szent ne vét mert ha - tal - mas és épp,
 Ma - gasz - tald Is - tent mert nem fa - ra - got kép.

122. (67. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének — „Dicsérd az Istent te hú keresztyén” (1574) — dallama 1693-ban jelent meg először, Illyés *Halotti énekek* c. kiadványában. Ennek alapján közöljük. (Lásd RMDT I, 191.)

(Di - csird az Is tent te hiv ke - resz - tyén)
 Ir - gal mas le gyen az Is - ten hoz - zánk,
 A' mü ke gyel mes él te tö A tyánk,
 Hogy bé - ke - ség - ben meg' ma - rad - gyon ha zánk.

123. (68. zsoltár.)

Kiadásunk alapja az *Isteni dicséreték* 2. kiadása. (703—710)
 A nótajelzésben idézett ének — „Mikor Senacherib a Jeruzsálemet” (1590) — a 46. zsoltár parafrazisa. Metrikus (asklepiadesi) eredetű dallama Illyés: *Soltári énekek*-ben (1693) jelent meg először. A dallamnak ezt a változatát közöljük. (Lásd RMDT I, 211/I.)

(Mi kor Sen - na - ke - rib a Je - ru - sá le - met)
 Fegy - vert fogh mi ve - lünk a' mi é - des A - tyánk,
 El len ség nek ha - da el len e - rős pa - lánk,

Mel let tünk va-gyon, és szent sze-me néz re-ánk,
 Ól tal ma - ban meg áll ép pen é - des ha-zánk.

44 A sor értelme homályos, a két variáns: *öröksegek és örök sebek* sem teszi világosabbá. Talán: A nép fejére szállt örökségük.

99 költ bika szarva szélt — valószínűleg inverzióval állunk szemben: bika szarva szélt kelt.

124. (69. zsoltár)

A szöveget az *Isteni dicséretok* 2. kiadása (696—701.) alapján közöljük.

A 22. zsoltár előttünk ismeretlen dallamával azonos dallamon énekelték.

41 A sor értelme nem világos. Heltainál a megfelelő hely így hangzik: „Idegenné löttem az én atyámfiainak: Es ismeretlen az én anyámnac fiainac” (Solt. 133b.); Károlinál: „Az én atyámfiái előtt idegenné löttem, és az én anyámnac fiai előtt iöue-üennyé.” (69, 8.)

89 Heltainál: „kenyérnec ménáiát” (Solt. 212a.)

125. (70. zsoltár)

A nótajelzés éneke a XVI. század végi *Boroszlói kézirat*-ból ismert. Dallamát közli RMDT I, 232. A legkorábbi forrás (*Eperjesi graduál*) alapján rekonstruáltuk. A mai gyakorlatban lényegtelen eltérésekkel ugyanezen a dallamon éneklük: *Unitárius énekes-könyv*. Kolozsvár 1957, 193. sz.

(Te-kincz re-ank Ur Is ten nag' ke gyel-me se-ged bü)l
 Vi-gyázz ér-tem Ur Is ten, és légy gyá-mol ü-gyom-ben,
 Segily megh s-örö-met adgj bu-sult szi-ven-ben, Vi-gasztaly megh lelkem-ben.

126. (71. zsoltár)

Dallama azonos a 9. zsoltár dallamával:

(I - lyen fo - ga dást tön a' szent Dá vid)
 Re-mén-se-gem U ram tsak te ben ned va-gyon és nem más - ban,

Ne jut-tas en-ge met gya-lá - zat ban és meg' szo - ru - lás ban,
I ge - re - tod sze rent tarts meg' en - gem, ne hadgy nyomorgás - ban.

127. (72. zsoltár)

Dallama ugyanaz, mint a 32. sz. éneké. — A *Kőrispataki-ék.* a következő nótajelzést tartalmazza: „Nota Drága dologh az Ur”.

(Re - gen ez va - la az ne - ues Per sia ban)
Böls Is ten adgy szent Lel - ket a' ki raly nak,
Adgy böls szi - vet a' te né - ped U rá nak,
Hogy te - gyen té le - tet az Or szág nak,
Lás - son ga zat sze - gény ár vák nak.

128. (73. zsoltár)

Dallama azonos a 29. sz. énekével:

(Éb red - jél fel Vi lág bü ne id böl)
Bi zony jobb az Is ten min - den jo nál,
A' tisz ta szü vük - nek so kat hasz nál,
Drá - ga meg' ál lan do kénts an nál,
A' ki szi - vét tsak ö - ná la töt - te le nem más - nál.

129. (74. zsoltár)

Dallama azonos a 42. zsoltár dallamával:

(Te - kints re - ánk in már nagy Ur Is ten a' mennyég ből)
Ke - gyel mes Ur Is ten, A' ki Ur vagy min - den tes ten,
Sze - med e löl rök ké el vetcz e?
A' te nagy bu - su lá sod a' föld - ről el meczcz - e?

130. (75. zsoltár)

Nótajelzése azonos a 8. sz. alatt közölt ének alternatív nótajelzésével. Dallamára vonatkozólag lásd az ottani jegyzetet.

(Meny - nye - i A - tyánk, Ur Is - ten)
Há lát ad - ván val - lást te - szünk, Ur Is - ten té - ged tisz - te lünk,
Mert te ke - gyel - mes léssz né - künk, És meg' ol - tai ma - zod fe - jünk.

131. (76. zsoltár)

A nótául idézett „Emlékezzél meg úristen” (1566) nótajelzése az unitárius *Isteni dicséreték* 1. kiadásában: „Oh Ur Isten tekints.” Ennek két dallamát ismerjük a XVIII. századból. (Közli a RMDT I, 135. és 136. sz. alatt.) Mivel az előbbi minden valószínűség szerint a 12. Thordai-zsoltár dallama (lásd a zsoltár jegyzetét), a 76. zsoltárt az utóbbi, azaz a debreceni énekeskönyv (1778) alapján közöljük. (A dallam első felének ismétlését ez az énekszöveg nem kívánja, szemben az eredeti hét soros szöveggel.) Az említett két zsoltár nótajelzései ugyanis különböznek, s így nyilvánvalóan más dallamra énekeltek őket. (Vö. a 6. zsoltár jegyzetével.)

(Oh Ur Is ten! te kints hoz zánk)
Is mé re tes az Ur Is ten,
Min de nütt a' mü föl - dünk ben,
Ne ve bé olt va szi vünk ben,
Tisz tely lyük a zért hü tünk - ben,
A' mü tely - lyes é le tünk ben.

132. (77. zsoltár)

Az „Ó mely igen rövid volt lám e világ” (1569), amelyet a zsoltár dallamaként idéznek a kéziratok, hangjegyekkel nem jelent meg; a nótajelzések a RMDT I, 77. sz.-hoz vezetnek el. Bár a dallam már 1693-ból ismeretes, mégis az 1744-es kolozsvári énekeskönyvből közöljük:

(Te - kints re - ám Is - te - nem nya - va - lyám - ban)
Bus szi - vem - böl si - ra - lom - ra moz - du - lek,
És zo - kog - va az Is - ten - hez in - du - lék,
E le i be nagy sir - tom - ban já - ru - lék.

133. (78. zsoltár)

Nótajelzés tekintetében a *Kanyaró-* és az *Ajtai-kódex* IV-gyel, *Thordai János zsoltárfordítása* és *Thordai János zsoltárfordításának kézírata* V-tel egyezik meg. — A nótajelzések között szereplő énekek közül az első ismeretlen. A második az 5. zsoltár dallamával azonosítja. (Lásd a zsoltár jegyzetében.) A XVII. század közepe óta ismeretes „Bizontalan voltát” nótajelzés dallama: RMDT II, 313.

(Bo-chasd meg Ur Is ten [if jú - sá-gom-nak vét két])
 Hald megh, oh Iz ra el, ugy-mond Is - ten, az én szom,
 Fi - gyel - mez - zél hoz zám, ha vöt - ted töl - lem sok jóm,
 Mert számot meg' nyittom és sok je les dol - gom te né - ked e - lé mon - dom.

134. (79. zsoltár)

Dallama azonos a 20. zsoltár dallamával:

(Ur - nak szol - ga - i no di - csér - jé - tek)
 Ur Is - ten - a te ö - rök - sé - ged - ben Po - ga - nok ro - han tak,
 A' te temp - lo - mod szép esz - kö - zi - ben gaz - dagh sákmanyt hán - tak.

135. (80. zsoltár)

Nótajelzése és így dallama is azonos a 76. zsoltárával. A *Kanyaró-kódex* és a *Köris-pataki-ék.* utalása: „Emlkezzel Vr Isten hiueidról az mi nagi” nyilvánvalóan hibás. Annak az éneknek (RMDT I, 113.) 11, 11, 10, 10 a strófaszerkezete; a másolók a hasonló kezdet miatt keverték össze a két éneket.

(Oh Ur Is ten! te - kints hoz - zánk)
 Iz ra él gaz Pasz to ra,
 Fi gyel - mez - zél a' mű szonk - ra,
 Vi sely gon - dot ju ha id ra,
 Te kints a' te ár vá id ra,
 Mű Nem - zet - sé - günk - nek u ra.

136. (81. zsoltár).

A nótajelzés Bogáti 104. zsoltárát idézi. Ennek nótautalása az *Isteni dicséret*ek 2. kiadásában: „Egy szép dologról én emlékezem.” Ez a Szendrői Névtelen *Szülőgyi és Hajmási* c. széphistóriájának kezdete. Csomasz Tóth a RMDT I, 196. szövegjegyzetében erről azt írja, hogy „nótajelzése nincs, de versformája ebbe a dallamkörbe utalja”. (I. h. 686.) Minthogy a RMDT I, 196. dallamára a Thordai-zsoltárok kéziratai más nótajelzéssel utalnak (vö. 3, 44. zsoltár), nem azonosíthatjuk vele, s így a 81. zsoltár dallamát egyelőre meghatározatlannak kell vennünk.

137. (82. zsoltár)

A nótajelzés *Thordai János zsoltárfordításá*-ban és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban V-tel egyezik — Az első nótautalásban jelzett dallam azonos a 32. sz. énekével. A második nótajelzésben szereplő éneknek nem volt saját dallama. (Lásd RMDT I, 750. l.)

(Re - gen ez va - la az ne - ues Per siá ban)
 Wi - gyaz Is - ten mind ez szé - les vi lag ra,
 Ez vi - lá - gon gond - gya min - den or szág ra,
 Az Or - szág - ban néz a' szép i gas sag ra,
 Em - be rek közt az gaz tár ság ra.

138. (83. zsoltár)

A nótajelzés *Thordai János zsoltárfordításá*-ban és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban V-tel egyezik. — Az első nótautalás szerint a 6. zsoltár dallamára énekelték. Második nótajelzése azonos a 2. zsoltáréval.

139. (84. zsoltár)

Nótajelzése és így dallama is azonos a 42. zsoltáréval:

(Te - kints re - ánk im - már nagy Ur Is - ten a' mennyég - ből)
 Tely - lyes gyö - nyö - rü - seg - gel Rak - va lel - ki nagy ö - röm - mel
 A' se re gek Is te né nek há za,
 An nak nagy ké - van - sá ga lel kem - ben meghrá - za.

140. (85. zsoltár)

Dallama ugyanaz, mint a 31. zsoltáré:

(Hall-gasd meg mos - tan, Fel sé ges Is ten)
Em - le ke - zünk jol, Fel se ges Is ten,
mely nagy gondod volt min-den ü - dö-ben a' te szent ne-ped - re,
Bö ál-dást ad-tál és szá - li - tot-tál mint ö - rök-sé - ged - re,
Ha rab-ságban volt mihelyt né - ked szolt, meg hoztad föl - ded - ré.

141. (86. zsoltár)

A nótajelzésben szereplő ének Szilvásújfalvi 1602-es énekeskönyvében jelenik meg először, de nótajelzés nélkül. Dallama talán azonos a „Szent Esaiás így ír Krisztus-nak” kezdetű ének dallamával. (RMDT I, 90/II.) A kolozsvári énekeskönyv (1744) alapján közöljük:

(Szent É sa - i ás így ír Krisz-tus-nak)
Hajts le Ur Is - ten a' te fü - le - det, hal - gass meg' en - ge met,
Te - kints meg' né - kem sze - gény szol - gád - nak ke - ser - ves gye - met.

142. (87. zsoltár)

Dallama azonos a 11. zsoltáréval:

(Gya - kor ta va ló buz - gó kö - nyör - gést)
Az Ur Is ten lelt há - zá - nak szép helyt,
hol mind ö - rök - ké fun - dál - ta a' Si ont,

Kit e rös sé tött, két hegy kö zé vött,
 mely - nek kö - vé - ben sen - ki ren - det nem bont.

4 fira — ezt az alakot csak a *Kanyaró-kódex* és leszármazottai, (*Ajtai-kódex*, *Unitárius graduál*) adják. A javítás indokolt, mert Thordai a szóbelseji magánhangzótalálkozást mindig két szótagnak veszi (reám, pais, háládás), illetőleg mindig pontosan jelöli, ha ilyen esetekben eliziót alkalmaz. (Tehát ezt írja: rám, háládás.) Lásd még a 145. zsoltár 8. sorát.

143. (88. zsoltár)

Dallama ugyanaz, mint a 4. zsoltaré:

(Az Ur Is tent ma-gasz-ta lom)
 Oh Ur Is ten te-ged hi lak, Ej - jel és Nap pal ki - ált lak,
 Té-ged é le tem-nek tart - lak, A-zért hogy megh se-gély, vár - lak.

144. (89. zsoltár)

Nótajelzése és így dallama is egyezik a 44. zsoltáréval:

(Mi - kor a' Si - dó nem - zet tar - tat - nék Ba - bi - ló - ni - á - ban)
 Ke - gyel - mes - sé - get jo té - te - mé - nyét hir - de - tem az Ur - nak,
 A' te fri - gye - det gé - re - te - det ez szé - les vi - lág - nak,
 Szé - pen é nek - li és megh be - szél - li nye - ve az én szám - nak.

145. (90. zsoltár)

A nótajelzésben szereplő ének ismeretlen. Feltételezhető, hogy Szkhárosi Horvát András „Szükség keresztyénnek mindenkor vigyázni” kezdetű énekének (RMKT II, 227.) változata; dallamát nem ismerjük.

146. (91. zsoltár)

Nótajelzése és dallama azonos a 32. zsoltáréval:

(Az i gaz Hit ben vé gig meg ma - rad gyunk)
Nagy re - mén - ség gel tő ké le tes hüt böl

Az Ur Is ten ben di tse ke dem szí böl,

Mert re - ám vi - gyáz ke - gye - sen a' meny - böl, Dű tső - sé - gé - böl.

147. (92. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének először: Debrecen 1616, 166b. Dallama német koráldallam, 1540-ből: „Nun lob mein Seel den Herren.” (Vö. CSOMASZ TÓTH KÁLMÁN: Az Eperjesi graduál. II. Kórusok és népénekdallamok. ZTT VI, 230.) Rekonstrukción alapja Az *Eperjesi graduál* dallama. (RMDT II, 271.)

([D]ji - czer - jed ald - gyad én lel - kem)
Jo di - tsér - ni az Ur Is - tent, Mert ő ha - tal - mas, bölts és szent,
I - gen szép do - logh Is - ten - nek, É - ne - kel - ni min - de - nek - nek,

Mind reg gel mind est - ve fél - ni, Ő - tet kell tisz - tel ni,

Di - tsér je ő tet min den szü, Ő hoz zá lé - gyen hü,

Szem száj fül kéz min - den rész, Er re mind le - gyen kész,

Hogy az Is - tent ma - gasztallyuk, És szent ne vét áld - gyuk.

148. (93. zsoltár)

A *Körispataki-ék*-ben VI-tal megegyező nótautalást találunk. — Dallama azonos a 33. zsoltáréval. A második nótautalás Bogáti Fazekas 29. zsoltárára vonatkozik, és ugyanahhoz a dallamhoz vezet. (Vö. RMDT I, 219. sz., szövegjegyzet.) — A *Thordai-k.* nótajelzése („Czak te benned Vram Isten”) és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban az első nótajelzést megelőző utalás („Sicut Psal. 24.”) hibás. A 24. zsoltár strófaszerkezete ugyanis 4×14 .

(Éb red - jél fel Vi - lág bü ne - id böl)
Or szá - gol az Is ten ez vi lá gon,
Fel - sé ge sen min - den mél to sá gon,
Fel ö - vedz - ven ül a' ma gos sá gon,
Ha - tal - ma - son u - ral - ko dik minden U - ra - sá gon.

149. (94. zsoltár)

A dallam ugyanaz, mint a 29. sz. éneké. Ugyanehhez a dallamhoz vezet a második nótajelzés is. (Lásd a 16. zsoltár jegyzetét.)

(Ír - gal - mazz Ur Is ten im - má - ron én né kem)
Oh ha - tal - mas kéz - zel bo - szut ál lo Is ten,
Kely fel s - vegy i - ga zat ha - mar min - den tes ten,
Te vagy i te - lö je ez föld - nek bölts Is ten,
Kér - lek hogy ály bo szut min - den ke - vély tes ten.

150. (95. zsoltár)

Dallama azonos a 11. zsoltáréval:

(Gya - kor - ta va ló buz - gó kö - nyör - gést)
 Jer mind ör vend - gyünk, vigh szí - vel zeng - jünk,
 az Ur Is - ten - nek dü - tsö - sé - get ad - gyunk,
 I gaz hü tünk - ből, tely - lyes szi - vünk - ből,
 a' mű U - runknak di - tsé re - tet mond - gyunk.

151. (96. zsoltár)

Ugyanaz a dallama, mint a 24. zsoltárnak:

(Ir nak va la e - zer eot zaz eot - uen ez - ten - deo - ben)
 Uj e ne ket tisz - ta szi ből mondgyunk az Is - ten - nek,
 Az e - gész föld tisz - te - le tet ad - gyon szent ne - vé nek,
 Hir - det - tes sek tisz - tes - sé ge min - den Nem - zet ség nek,
 Mig' a' nap foly a' nap u tán di - tse - ret Is - ten nek.

152. (97. zsoltár)

A *Kanyaró- és az Ajtai-kódex*-ben, valamint *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban — I, IV-gyel egyezően — a 37. zsoltárnál is említett szövegeltérés van a nótautalásban. Erre és a dallamra vonatkozó jegyzetet lásd ott.

153. (98. zsoltár)

Dallama azonos a 43. zsoltáréval. IV nótautalása Thordainak erre a zsoltárára hivatkozik.

(Oh Meny-nye i nagy ból - dog ság)
Is ten-nek uj e ne - ke ket,
A' ki táp lál min de - ne ket,
Mond-gya - tok di tsé - re te ket.

154. (99. zsoltár)

Dallama a 25. sz. ének dallamával azonos:

(Sem-mit ne bán-kod jál Kris-tus szent Se - re ge)
Az ha - tal-mas Is ten or - szá - gol min - de nen,
Min-den nép és kős ségh ré-müly-lyön meg' e zen,
A' ma-gos E-gek ben u ral - ko - dik Is ten,
En-nek az e-gész föld fe - jet hajt-son szé pen.

155. (100. zsoltár)

Dallama a 29. sz. ének dallamával azonos:

()
(Éb red - jél fel Vi lág bü ne id böl)
Min den nép és Nem - zet-ségh az Is tent.
Tisz - ta szü - böl fély - lye hi ven mert szent,
Ö - röm - mel áld gya mert ő ád min dent;
Jer min - denek di - tsér - jé tek a' kegyelmes Is - tent.

156. (101. zsoltár)

Nótajelzése és így dallama is azonos a 34. zsoltáréval:

(Mi Atyanc ki vagy mennyekben)
 Szent Is - ten té - ged ʒi - tsér - lek, Ez föl - dön va - lamigh é - lek,
 Nagy ke - gyelmedert hir - det - lek, Jo szi - vel né - ked é - nek - lek,
 És ir - gal - madért tisztel - lek, Ö rök - ké el nem fe - lejt - lek.

157. (102. zsoltár)

A *Kövendi-kódex*-ből kiad. KANYARÓ FERENC, EPHK 1900, 93—6.

Az első nótajelzésben idézett ének Lakatos Péter éneke (RMKT XVII. sz. I, 10. sz.), melynek nem ismerjük a dallamát. A második nótajelzés szerint lehetséges, hogy a 77. zsoltár dallamára is énekelték, noha annak sorai 4/7 tagolású 11-esek.

158. (103. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének 1579-ben jelent meg először; a 146. zsoltár parafrázisa. Metrikus eredetű dallamát a XVIII. századi református énekeskönyvek közlik. (RMDT I, 192.) Itt a kolozsvári énekeskönyv szerint rekonstruáltuk:

(Di - tsérd az Is tent mos - tan óh én lel - kem)
 Szi - vem, ve - sém szám min den e röm s - lel - kem,
 Az Is - tent a' ki meg' bo - tsaty - tya vét kem,
 Áld - gyad di - tsér jed mert én ne kem,
 Ö rök é let re tsak ez ét kem.

6 Halado — olv. háláló

159. (104. zsoltár)

Dallama a 42. sz. énekével azonos.

(Szent Dávid Profé ta é - nek - lö könyvé - nek)
 Oh en gyar lo lel - kem áldgyad az Ur Is - tent és szent ne - vét ma - gasz - tald,
 Hogy ha - talmas az Ur az Is - ten ö - röm - mel i - gaz hűből azt meg' vald,
 Lásd megh dütsö - sé get, tekints böl - tse - sé - gét nagy gondgyait ta - pasz - tald,
 Es az ö ne - vé - nek szép di - tsé - re - ti re szol - li - to sza - vát meg hald.

23 kostyát — olv. kosztját

160. (105. zsoltár)

Dallama azonos az 53. sz. énekével:

(Ír - gal - mazz Ur Is ten im - má - ron én - né kem)
 Hir - des - sé - tek min den szen - tek az Ur Is tent,
 Ki - ált - sá - tok nagy fel szo - val hogy ne - ve szent,
 Ve - lünk mely nagy szé pen tse - le - ke det min dent,
 Min - den né - pek fe lett hogy ne - künk megh je lent.

161. (106. zsoltár)

Nótajelzése és dallama a 70. zsoltáréval azonos. A *Dersík* szövegileg is idézi.
 65 A' versengésnek vizénél — Így nevezték azt a forrást, melyet Mózes fakasztott
 a zúgolódó nép lecsendesítésére. (Vö. Móz. IV. 20, 9–13.)

(Te-kincz re-ank Vr Is ten nag' ke gyel-me se - ged - bü)
 Di-tsér jé - tek az U rat, mert az Ur me rö jo - ságh,
 Mind ö - rökké tsak ö töl - le a bol-dog-ságh, Ö töl le az I-gas-ságh.

162. (107. zsoltár)

Az első nótajelzés a 31. zsoltáréval azonos. Ugyanerre a dallamra vonatkozik *Thordai János zsoltárfordításá*-nak második nótautalása is: „Kerlek es intlek mostan tégedet.” (Lásd RMDT I, 110.)

(Hall - gasd meg mos tan, Fel se ges Is ten)
 Hir - des sé tek a' Fel sé ges Is tent,
 mert ö ir - gal-mas s-az ö ke-gyel-me mind ö - rök-ké meg' áll,
 A' sze-gé-nyek-re szü - köl-kö - dök-re az ö jo - va le száll,
 Di-tsér-jek Is - tent min-de-nek mert szent, es jo - vol-ta megh áll.

163. (108. zsoltár)

A *Kőrispataki-ék*-ben és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban V-tel egyező nótautalás található. – Az első nótajelzés azt mutatja, hogy a 44. zsoltárral azonos dallamon énekelték. A második *Hartyáni Imre* 51. zsoltárparafrazisa dallamára utal. Ez ugyanahhoz a dallamhoz vezet. (Vö. RMDT I, 196., szövegjegyzet.)

(Mi - kor a' Si - dó nem-zet tar-tat-nék Ba - bi - ló - ni - á - ban)
 Kész az én szi - vem, U - ram kész szi - vem te né - ked é - nek - lek,
 Dű - tső - sé - ge - met üd - vös - sé - go - met te - ge - det hir - det - lek,
 Tely - lyes él - tem - ben, di - tsé - re - tem - ben tsak té - ged em - lit lek.

164. (109. zsoltár)

Nótautalás tekintetében a *Kanyaró-k.*, a *Kőrispataki-ék.*, *Thordai János zsoltárfordítása* és az *Ajtai-k.* II–IV, VI-tal, *Thordai János zsoltárfordításának kézírata* V-tel egyezik. — Az első nótajelzés Bogáti Fazekas 33. zsoltára. Dallama ugyanaz, mint a 7. zsoltaré és mint a második és a harmadik nótautalásban jelzett dallam. (Vö. RMDT I, 23., szövegjegyzet.)

(Ir-galmazs Ur Is ten im-má-ron én-né kem)
Di-tsé-re-tem U ra fi-gyel-mez-zél szom ra,
Mert a' tör ki va gyon von-va ha-lá-lom ra,
Ha-gon-dod nem lé szen megh ma-ra-dá-som ra,
I-mé el-len-sé gem hághaz én tor-kom-ra.

165. (110. zsoltár)

Nótajelzése s így dallama azonos a 86. zsoltáréval. A *Thordai-k.* utalása: „Ier emlékeszönk keresztien nepek az” — hibás lehet, mert a 121. zsoltárnak hasonló kezdetű XVI. századi parafrázisa 10, 11, 10, 11 strófaformát mutat. (Vö. RMDT I, 76.)

(Szent É-sa-i ás így ir Kris-tus-nak)
Mon-dot U-ram-nak az Ur: Üly vesz-tegh az én job-bom fe löl,
Gondod vi-se-lem so-ha nem vet-lek el a' sze-mem e löl.

166. (111. zsoltár)

A nótajelzés IV-gyel egyezik a *Kanyaró-kódex*-ben és az *Isteni dicséret*ek 3. kiadásában; V-tel egyezik *Thordai János zsoltárfordításában* és *Thordai János zsoltárfordításának kézírata*-ban. — A dallam megjelölésében a kéziratok változatosak. Három nótajelzés ugyan — „Irgalmazs úristen immáron énnem”, „Minden állat dicsér úristen tégedet” és „A nagy böles teremést” — azonos dallamhoz vezet (lásd a 7. és 109. zsoltár nótajelzéséről írt jegyzetet), Dersi András, valamint Bölöni Pálfi András zsoltároskönyvei azonban egymásközt is eltérő dallamú éneket idéznek. A „Segítségül hívjuk a mennybéli Istent” *Thordai* 41. zsoltárának nótajelzése, a „Mennyei felségnek ura és Istene” pedig a 86. zsoltár, „A jóhitű ember szelid e világon” kezdetű parafrázisáé. (Vö. RMDT I, 222.) Igaz, ez utóbbinak vannak kapcsolatai, amelyek alapján dallamát azonosíthatjuk a RMDT I, 23. sz. alatt közölt dallamokkal.

(Ir - galmazz Ur Is ten im - má - ron én - né kem)
 Szi - vel i - gen hü - vel az Ur Is - tent val lom,
 Min - den e - röm sze - rént ne - vét ma - gasz - ta lom,
 Más - tol - is ö - röm - mel di - tsé - re - tet hal lom,
 Mert ö min - den fe let ál - dan - do ha - ta lom.

167. (112. zsoltár)

A nótajelzés a 117. zsoltár parafrázisa. (1566) Cseh eredetű dallamát — „Int most minket” kezdettel — a XVIII. századi protestáns énekeskönyvek közlik. (RMDT I, 137.) A kolozsvári énekeskönyv (1744) alapján rekonstruáltuk. A dallam 2 × 14-es szerkezete ellenére a versszakok első sora 13 szótagú. Ez az eltérés a nótául idézett ének legrégibb szövegeiben is előfordul, de nem következetesen.

(J J) (J J) (J J)
 (Int most min - ket Dá - vid Pró fé ta a' Sól - tár könyvben)
 Bol - dog' em ber a' ki hüt böl az Is - tent fé li,
 Az ö szent tör vé - nye sze rént nap - ját szen - tül é li.

168. (113. zsoltár)

A 37. és a 97. zsoltárnál említett nótajelzési szövegváltozat itt csak I-ben és III-ban található. A dallamra vonatkozó jegyzetet lásd a 37. zsoltárnál.

169. (114. zsoltár)

Nótajelzése és dallama azonos az 52. zsoltáréval.

(O Is - ra - el sze - re - tö ne - pem)
 Mi - kor Iz - ra él Ae gyptum - bol Ki jö - ve a' nagy rab - ság - bol,
 Ak - kor az Ur a ka - raty - tyá - bol, Fel e - mel - ke - dék a' por - bol.

170. (115. zsoltár)

Nótajelzése és dallama ugyanaz, mint a 68. zsoltaré:

(Mi kor Sen na - ke - rib a Je - ru sá le - met)
 Dü tső sé get U - ram a' te ne - ved nek adgy,
 Mert tsak a' te ne - ved min de - nek el ve nagy,
 Min ket né pe - i - det tart s meg' a zért s - ne hadgy,
 Hogy gert hü - tőd igy lás sa Po - gány ki nagy.

171. (116. zsoltár)

Nótajelzése és dallama azonos a 32. sz. énekével:

(Re - gen ez va - la az ne - ves Per sia ban)
 Sze - re - tem az Is - tent az én szi vem ből,
 Mert kö - nyör - gé - sem el fo - gá ke zem ből,
 Mi - kor e - se - dez - nem nagy ke ser vem - ből,
 Megh hal - lá hogy ki - ál - ték szük sé gem ből.

172. (117. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének Szegedi Gergely énekeskönyvében (1569) jelent meg először. Metrikus dallamának („Vitam quae faciunt”) magyar változatait közli a RMDT I, 134. Itt a legkorábbi előfordulást (*Eperjesi graduál*, 1635–52) vettük figyelembe:

(Di - czér ie tek az V rat, mert i - gen jo)
 Di - tsér jó tek az Is tent min - den né pek,
 Min - den nem ze - tek ö tet di tsér - je tek.

173. (118. zsoltár)

Dallama azonos a 42. sz. ének dallamával:

(Szent Dá-vid Profé ta é - nek - lő könyvé - nek)
 Ir - gal - mas az Is - ten es i - gen kegyel - mes vallya meg' ezt Iz - ra - el,
 So - ha sem - mi el - me nagy kegyelmes - sé - gét jo vol - tát nem é fel,
 Mellyért i - gaz hüt - böl ör - ven - de - tes szi - böl az Is - tent ál - da - nom kell,
 Mert ir - gal - ma fe löl mely engem vött e löl a - da - tot bi - zo - nyos jel.

174. (119. zsoltár)

Dallama ugyanaz, mint a 20. zsoltaré:

(Ur - nak szol - ga - i no di - csér - jé - tek)
 Bol - do - gok a' kik hü - tők meg' ör - zik s - ár - tat - la - nul él nek,
 Ál - dot - tak a' kik a' törvényt té - szik s - az Is - ten - től fél nek.

175. (120. zsoltár)

Az első nótautalás szerint dallama az 5. zsoltáréval azonos. Ugyanehhez a dallamhoz vezet VI-nak a Balassi-énekre való utalása is.

(Bo - chasd meg Ur Is ten [if jú - sá - gom - nak vét két])
 Megh es - kütt ke gyet len el - len - sé - gem há bor gat,
 Min - den jo - sza - gom bol es mar - hám - bol ki for gat,
 Szent Isten'tsak te vagy, Atyám a - zért ne hadgy an - nak a' ki nyo - mor - gat.

176. (121. zsoltár)

Nótajelzése és így dallama is azonos a 11. zsoltárával:

(Gya - kor - ta va - ló buz - gó kö - nyör - gést)
 Nagy in - sé - gem - ben és szük - sé - gem - ben

a' ma - gos hegyre a' Meny - re te - kin ték,

Se - git - sé ge - mért bé ke - sé - ge - mért,

a' Menynek föld - nek edgy U - ra in ték.

177. (122. zsoltár)

Dallama azonos a 43. zsoltár dallamával:

(Oh Meny - nye i nagy ból - dog ság)
 Oer - vend meg' re pes vén szi vem,

Megh uj jul ben nem vigh ked - vem,

Mi kor ily szót hall két fü lem:

178. (123. zsoltár)

Az első nótajelzés és így a dallam is egyezik a 86. zsoltárával. A második nótajelzés Thordai 20. zsoltárára utal.

(Szent É - sa - i - ás így ir Kris - tus - nak)
 Ma - goss Mennyekben nagy dü - tső - ség - ben u - ral - ko - dó A tyánk,

Hoz - zad e - mely - lyük ke - ser - ves szi - vünk nézz ke - gyö - sen re ánk.

179. (124. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének Dávid Ferencé. (Nyomtatásban először 1566.) Cseh eredetű dallamát a legkorábbi magyar forrás, a *Cantus Catholici* (1651) alapján közöljük. (RMDT I, 85.)

(Ad-gyunk há - lát minnyá jan az A - tyá Ur Is - ten - nek)
 Ha az ha - tal - mas Is ten A' ki Ur min - den tes - ten,
 Mondgyuk: Hogy ha az Is ten, A' ki nagy Ur min - den tes - ten,
 Min - ket a' nagy ret - te - gés - ben, Nem vi sel va la kéz - ben,
 El ve - szünk va - la ü - gyünk ben.

180. (125. zsoltár)

A szöveget az *Isteni dicséret*ek 2. kiadása (666–7.) alapján adjuk. — A versfőkértelme: THORDAJE.

Dallama azonos a 112. zsoltáréval:

(Int most min - ket Dá - vid Pró fé ta a' Sól - tár könyvben)
 Tely - lyes szü ből az kik biz nak az Ur Is - ten - ben,
 A - zok a' Sy on he - gyé hez ha - son - lok min - den - ben.

181. (126. zsoltár)

Nótajelzése azonos a 65. zsoltáréval. Dallamát is ugyanúgy közöljük.

(Mi dön el - jö az én ó ráni)
 Hogy Iz ra - él vi - gas - ság - ban, Az rab - ság - bol ha - zá - já - ban,
 Me - gyen va - la sza - bad - ság - ban, A lit - tá azt hogy ál - má - ban,

Men - ne ha - za nem va - lo - ban, De hogy meg tu - dá u - tá - ban,
 Az száz hu - szon hat psalmus - ban Így ör - ven - de - ze az Ur - ban:

182. (127. zsoltár)

Nótajelzése és így dallama azonos a 46. zsoltáréval. A dallam ritmusterve ellenére az 5. sor itt is hét szótagú minden versszakban.

(E rős vá runk ne künk az Is ten)
 Ha a' bölts min den ha to Is ten,
 A' ki sza bad Ur min den tes ten,
 Dol gunk - ban mel let tünk nem. lé szen,
 Ál dást mun kank so ha nem vé szen;
 Mert tsak e gye dül Ur ö,
 Ü min - den - ben fő, Ke - zé - ben min - den szü,
 'Tsak ál - ta - la jö Oly há - zas társ, a' ki jo és hü.

183. (128. zsoltár)

A szöveget az *Isteni dicséretok* 2. kiadása alapján (618–620.) adjuk. Ugyanaz a dallama van, mint a 24. zsoltárnak:

(Ir nak va la e - zer eot zaz eot - uen ez - ten - deo ben)
 Bol dogh és ál dot vagy az ki az Ur Is - ten - töl felsz,
 Sem - mi go noszt ma - gad fe löl mert so - hun - nét nem vélsz,
 I - gaz hüt böi hogy ha az Úr szent tör - vé nyé ben ellsz,
 Az ár - tal mas szel - ve - szek - nek sze - ren - tse - ién nem felsz.

184. (129. zsoltár)

Az első nótajelzés a 35. zsoltáréval azonos. *Thordai János zsoltárfordításá*-ban és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban V–VI-tal egyező nótautalás található; erre vonatkozólag lásd a 6. zsoltár jegyzetét. A *Kanyaró-kódex*-ben második, alternatív utalásként, a 8. zsoltáréval megegyezően ez áll: „Draga dologh az Ur Istent ditserni.” Az *Ajtai-kódex*-ben ez az első nótautalás, másodikként viszont a következőt találjuk: „Rajtam nagy irgalm.” Erre vonatkozólag ugyancsak a 6. zsoltár jegyzete igazít el.

185. (130. zsoltár)

Nótajelzése és dallama azonos a 77. zsoltáréval:

(Te - kints re - ám Is - te - nem nya - va - lyám - ban)
 Bű - ne - im - nek mély ör - vé - nyé - ben ü - lök,
 Sok vét - kem - nek hab - já - ban kén - nal fü - lök,
 Fáj - dal - mim ban az ha - lál hoz ké - szü lök.

A XVI–XVII. századi dallamutalások helyességét igazolja az unitáriusok 1837. évi kolozsvári énekeskönyve, amelyben ez a Thordai-zsoltár tudomásunk szerint először jelent meg hangjegyekkel, s az ott közölt dallam a korábban lejegyzettek változata. (Lásd még *Unitárius énekeskönyv*. Kolozsvár 1957, 205. sz.) Ez a variáns dallam a következő:

Bű ne - im - nek mély ör vé nyé - ben lők,
Vét ke - im hab ja közt majd el me rü lők.
Fáj dal - mim ban az ha lál - hoz ké szü lők.

186. (131. zsoltár)

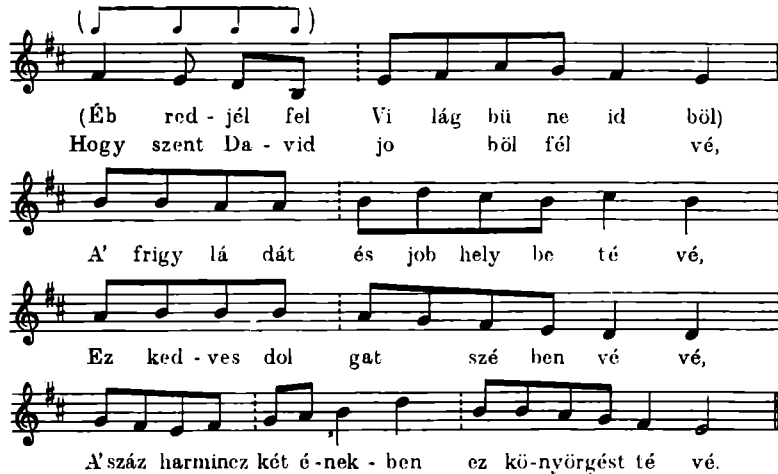
Nótajelzése, dallama azonos a 70. zsoltáréval:

(Te - kincz re - ank Vr Is ten nag' ke - gyel - me - se - ged - bül)
Nin - tsen ben - nem Ur Is ten ke vély és ne ge - des szü,
Inkáb minde - nekhez a - lá - za - tos és hü, Hasznos mint az' or - vos fű.

187. (132. zsoltár)

Dallama azonos a 29. énekével:

(Éb red - jél fel Vi lág bü ne id ből)
Hogy szent Da - vid jo ből fél vé,
A' frigy lá dát és job hely be té vé,
Ez ked - ves dol gat szé ben vé vé,
A' száz harmincz két é - nek - ben ez kü - nyörgést té vé.

188. (133. zsoltár)

Nótajelzése, dallama azonos a 20. zsoltáréval. A második nótautalás más dallamhoz vezet. (Vö. a 86. zsoltár jegyzetével.)

(Ur-nak szol-ga-i no di-csér-jé-tek)
 Jo ed-gyes-seg-ben és bé-ke-ség-ben az hi-vek-nek él ni;
 Mert az ed-gyes szü, min-den-ko-ron hü, nem hágy so-ha fél ni.

189. (133. zsoltár)

A szöveget az *Isteni dicséret*ek 2. kiadása (674–5.) alapján adjuk. — Az előző szám alatt közölt zsoltárszöveg más versformára alkalmazott variánsa. A 21. zsoltárral azonos — előttünk ismeretlen — dallamra énekelték.

190. (134. zsoltár)

Az első nótajelzés Bogáti Fazekas 125. zsoltára. Ennek utalása („Amely embernek jó hite *vagyon*” Szerémi Ilyés, 1561) a RMDT I, 91. sz. alatt közölt dallamhoz vezet. A második nótataláshoz más dallamát ismerjük (lásd Thordai 67. zsoltáránál), lehetséges azonban, hogy a nótajelzés azonos dallamot takar. A korabeli nótajelzések is keverednek.

(A' Melly em-ber-nek jó Hi ti va-gyon)
 Is-ten há-zá-nak gond-vi-se lö i,
 Kik a'szent-ség-nek vat-tok ör-ző
 Hi-ven le-gye-tek az Ur tisz-te-lő i.

191. (135. zsoltár)

A nótajelzésben idézett „Jer mi dicsérjük” (1566) dallamát nálunk először a *Cantus Catholici* (1651) közli. (RMDT I, 60.) Az eredetileg a „Modulismus omnes” kezdetű latin szöveggel ismert metrikus eredetű melódia különösen cseh földön terjedt el.

(Jer mi di-csér-jük, áld gyuk, és fel-ma gasz-taly-lyuk)
 Ur-nak hi-ve i a' kik be-ke-ség-ben lak-tok,
 Di tsér je-tek az Ur Is tent mert szol-ga i vad-tok,

Az ő szent haj - le - ká ban es rö - kös há - zá ban,
a - zért ál - lot - ta - tok, Hogy az Istenszent ne - vé - nek é - ne - ket mondgyatok.

192. (136. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének — „Emlékezzünk ez napon” (1579) — hangjegyekkel a XVIII. századi református énekeskönyvekben jelent meg először. (RMDT I, 193.) Dallamát a kolozsvári énekeskönyv (1744) alapján rekonstruáltuk. A mai unitárius gyakorlat (*Unitárius énekeskönyv*. Kolozsvár 1957, 207. sz.) eltéréseit a kotta fölött jeleztük

(Ém - lé kez - zünk ez na - pon U runk - nak ha lá lá ról)
Di tsér - jé tek az U rat, Mert ő ád min den jo kat,
Ö - rök ir - gal - mat mu - tat, És ke - gyel - mé - be jut - tat, Ál dot az Is ten.

193. (137. zsoltár)

A *Kanyaró*- és az *Ajtai-kódex*-ben ugyanaz a nótautalás olvasható, mint IV-ben. A *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá*-ban levő nótajelzés („Draga dolog az Ur Istent ditsir etc”) VI-tal egyezik. — Az első nótajelzés a 17. zsoltárával azonos. A második és a harmadik a RMDT I, 95. sz. dallamához vezet. Ez Thordai 8. zsoltárának dallama.

(Hogy Jé ru - sá - lem nek drá - ga Temp - lo - mát)
Ba byl lo - ni á ban hogy nagy fogság - ban,
A' Si do Nem - zet - ségh vol - na rab - ság - ban,
Ily kö nyör - gést tön nyo - mo - ru sá - gá - ban,
Mint ir va a' száz har - mincz hét Sol tár - ban.

194. (138. zsoltár)

A nótajelzésben szereplő ének Bogáti Fazekas 90. zsoltára. Ennek nótajelzése viszont a RMDT I, 105.sz. alatt közölt dallamhoz vezet. Lehetséges tehát, hogy Thordainak ezt a zsoltárát is a 29. zsoltár dallamán énekelték. Erre vall strófászerkezete is.

(Kö nyö - rög - jünk az Is - ten nek szent lel ké nek)
 Há lat a - dok Ur Is - ten tely - lyes szi - vem - ből,
 Hogy el fo - gad kö - nyör - gé - sem az én ke - zem - ből,
 És ki vől ke - gjel - me - sen sok ve - szé - lyem - ből,
 Min - den U - rak e - löt áld - lak és di - tsér - lek szi - vem ből.

195. (139. zsoltár)

Nótajelzése, dallama azonos az 53. sz. énekével. III alternatív utalásáról lásd a 16. zsoltár jegyzetét.

(Ir - gal - mazz Ur Is ten im - má - ron én - né kem)
 Ar - tat - lan szi - vét szent Dá - vid mind a - zok hoz,
 A' kik szol - nak va la az ő ha - lá - lá hoz,
 An - nak a' ki jól tud a' szi - vek tit - ká hoz,
 Je - len - té, hogy kö zi nints go - nosz szan - dék - hoz.

196. (140. zsoltár)

Nótajelzése, dallama azonos kötetünk 25. sz. énekével:

(Sem-mit ne bán-kod jál Kris-tus szent Se - re ge)
 Ments meg Is - te - nem a' go-nosz em be - rek től,
 Az e - rö-szak té vö ke-gyet-len ke - zek től,
 Sza-ba-dits meg U ram a' go-nosz fe - jek től,
 És u - tan-nam ro - hant ször-nyü ár - vi - zek től.

197. (141. zsoltár)

Nótajelzése, dallama a 4. zsoltáréval azonos:

(Az Ur Is tent ma-gasz-ta lom)
 Nyo-mo - rul tak nak szent U ra, Fi-gyel-mez - zél az en szom - ra,
 Halgás sok ki ál - tá - som - ra, Vi-sely gon-dot min - den jom - ra.

198. (142. zsoltár)

Nótajelzése és dallama ugyanaz, mint az 5. zsoltáré:

(Bo-chasd meg Ur Is ten [if jú - sá - gom - nak vét két])
 Ke - se - re det szi vel ki - ál - tok az Is ten hez,
 Az ki gen i gaz és ir gal - mas min den hez,
 Hoz - zá e - me - leni szóni, tsak töl - le vá - rom jóm, nem megyek más Is - ten - hez.

199. (143. zsoltár)

A versfők: IANOSE DE THRDAA [!]

A nótajelzésül idézett ének („Mint kívánkozik a szarvas”) a 42. zsoltár XVI. századi parafrázisa (1569), s dallama a további nótautalások szerint azonos az „El-

béme gyünk nagy örömben” kezdetű halotti énekével. (RMDT I, 142.) A kolozsvári énekeskönyv (1744) dallama alapján rekonstruáltuk. A mai unitárius gyakorlatban variánsdallam. (*Unitárius énekeskönyv*. Kolozsvár 1957, 210. sz.)

(El bé-mé - gyünk nagy ö - röm - ben)
 I - gaz lá to szent Ur Is ten hald meg' az én szóm,
 Raj tam sze - gé - nyen ki nek nints sem-mi jóni,
 Könyörülj Ur Is ten, mert én tsak benned bi - zom.

200. (144. zsoltár)

Dallama azonos a 92. zsoltár dallamával:

((D)j-czer - jed ald-gyad én lel - kem)
 Az Ur ál - dan - do ál - dott Ur, I - gen bölts és ha - tal - mas Ur,
 Az Is - ten né - kem kö - szik - lám, El - len - sé - gim el - len vil - lám,
 Megh ta nity - tya vi - ni ke - zem, Mert e re - jét ér - zem,
 Ö kut fe je min - den jom - nak, Bás - tyá - ja vá - ram - nak,
 Az Ur sza - bad - ságh s - e - rös vár, Mel - let - tem ta - bort jár,
 En ö ben - ne biz - ván é - lek, Sen - ki től nem fé lek.

201. (145. zsoltár)

A *Kanyaró-kódex* nótatalása IV-gyel azonos; *Thordai János zsoltárfordításá-é* és *Thordai János zsoltárfordításának kéziratá-é* V-tel. — Az első utalás szerint nótajelzése és dallama azonos a 3. zsoltáréval. A másodikról lásd a 81. zsoltár jegyzetét. A harmadik utalás szerepelt már a 60. és 108. zsoltárnál. Minthogy ezeknek az énekeknek versformájában három régi dallamot ismerünk (RMDT I, 196/I—III.), amelyek ugyan egymásnak

kisebb-nagyobb mértékben közelebbi, illetve távolabbi változatai, valószínűnek látszik, hogy az egyes kéziratok másolói tudatosan utaltak itt más dallamra, mint a 3. zsoltárnál. (Vö. a 6. zsoltár nótajelzésével kapcsolatos megjegyzésünkkel.)

(Ne hagyj el - es - nem Föl - sé - ges Is - ten)
 Ke - gyes Ur Is - ten min - de - nen Ur vagy a - zért ma - gasz - tal - lak,
 A' te ha - tal - mad jo vol - tod ál - tal hogy ki ter - jett áld lak,
 Va - la - migh é lek gond - vi - se - lőm - nek tsak te - ge - det val lak.

8 fira — lásd a 87. zsoltár 4. sorát

202. (146. zsoltár)

A szöveget az *Isteni dicséret*ek 2. kiadása alapján (710—2.) közöljük. Nótajelzése és dallama azonos a 68. zsoltáréval:

(Mi - kor Sen - na - ke - rib a Je - ru - sá le - met)
 Di - tsird az nagy U - rat ked - ve sze - rént szü - vem,
 Di tsi rem ke - gye - sen mert né - kem ez mi - vom,
 Az mig é lek a - dom tsak né - ki a szi - vem,
 Mert tsak Ő né - kem - is é let a - dó fe - iem.

6 fogia b6 föld moha — Vö. Károli, 146, 4: „Ki mégyen az ő lelke, és ők földd6 lésznec.”

7 A sor értelme: semmit nem ért abból, hogy ő a föld búze (doha).

203. (147. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének — „Engem igazgat az egeknek ura” — a századvégi énekeskönyvekben így jelenik meg: „A' 23. Soltárnak Franciai Nótájára.” (Kolozsvár 1675.) Zsoltárunk dallama tehát a 23. genfi zsoltáré. A kotta fölötti ritmusjelzés (két helyen) a XVII. századi hazai gyakorlatra utal.

(Az Ur én-né kem ő ri-ző pász-to rom)
 Nin tsen jobb do logh mint az Is-tént fél ni,
 (Es tör vé nyé - ben ked - ve sze - rent él ni,
 Hasz - nos az Is - tent é - nek - ben tisz - tel ni,
 Gyö - nyö - rü - sé ges szent ne - vet vi - sel ni,
 Di tsé - re - ti vel lé - lek - ben megh tel ni,
 Jer te - hát rol la kezdgyünk é - ne - kel ni.

51 A sort Vö. Károli, 147, 16: „Ki az gyapiuhoz hasonló, hauat adgya, és hinti az hauat mint az hammat.”

204. (148. zsoltár)

Nótajelzése és így dallama is azonos a 117. zsoltárával:

(Di czér ie tek az V rat, mert i - gen jo)
 Di tsér je tek az Is tent Meny - ben é lők,
 Di tsér je tek tet az Ég ben fén lők.

205. (149. zsoltár)

Dallama ugyanaz, mint a 29. sz. éneké:

(Éb red - jél fel Vi lág bü ne id böl)
 Uj e ne ket mond - gya - tok az Ur nak,
 Hir - des sé tek di tsé re tét an nak,

A' kit val - lunk mü ke - gyes A tyánk nak,
Mert e-gye-dül or - vos-lo ja tsak ö nya - va - jank - nak.

206. (150. zsoltár)

A nótajelzésben idézett ének a 127. zsoltár parafrázisa. (1566) Dallamát először Illyés közölte a *Soltári Énekek*-ben (1693), lásd RMDT I, 103. Ennek alapján rekonstruáltuk:

(Mín de - nek meg hal lyák és jól meg - ta - nól - lyák)
Di tsér - je - tek Is tent az ö szent - sé - gé vel,
Di tsér - je - tek ö tet nagy e - rös - sé - gé vel;
Szent az Ur és e rös a' ki dü - tsö - seg - ben ül.

207.

Kézirata: *Epictetusnak... köniueczkeie*. 1a-b. Kiad. KESERŐ BÁLINT, Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. III. Szeged 1963. 27.

A versike Thordai János Epiktétosz-fordítását vezeti be.

SZENTMÁRTONI BODÓ JÁNOS

Életéről keveset tudunk. Az életrajzát összefoglaló szerzők főként Uzoni Fosztó egyháztörténetére támaszkodtak. (JAKAB ÉLEK: Kolozsvár története. II. Bp. 1888, 632—3. — VERSÉNYI GYÖRGY: Szentmártoni Bodó János. ErdMúz 1902, 328—339, 385—393. — ÚJVÁROSSY SZABÓ GYULA: A magyar verses oktató költészet 1772-ig. Bp. 1910.)

Szentmártoni Bodónak sem pontos születési helyét, sem idejét nem ismerjük. A különböző Szentmárton nevet viselő erdélyi helységekben unitárius Bodókat a XVI. század fordulóján nem találunk. (KELEMEN LAJOS: Szentmártoni Bodó János halála ideje. ErdISz 1929, 344.) Feltételezhető, hogy fia vagy rokona volt annak a Szentmártoni Bálintnak, aki 1596—1600-ig a kolozsvári unitárius iskola igazgatójaként működött, majd ezt az állást 1600-ban papi állással cserélte fel. Valószínű, hogy Szentmártoni Bodó János Kolozsvárott végezte iskoláit. 1618-ban rektorként működött Dicsőszentmártonban. Ebből az évből ránk maradt ugyanis egy levele, melyet Radécus Bálint püspökhöz címzett, s melyet „Rector Scholae D.-Szentmártonensis” aláírással zárt. (BENCZÉDI GERGELY: A tordai unitárius algyimnasium igazgatói 1576—1888. KerMagv 1889, 13—5.) Benczédi egy másik levelét is említi, melyben 1619. július 23-án Kolozsvárott tartandó lakodalmára hívta meg a püspököt. 1622-től Torockószentgyörgyön lelkészkedett. Az itteni papok sorában Uzoni-Fosztó egyháztörténete harmadikként említi. („... in Annis 1622—1635 in Thor. sz. György pastor fuit, tunc Colosinum abiit.” Bp. EK péld., II, 204.) SIMÉNFALVI GYÖRGY a papok sorában negyedikként tárgyalja, és torockószentgyörgyi szolgálatát 1622—1634 közé teszi. (Torockó-szentgyörgyi unitárius papok 1583—1893. KerMagv 1894, 28.)

Torockószentgyörgyi papsága idejéhez fűződik ránk maradt költői munkáinak nagyobb része. Itt keletkezett minden más művénél korábbi — elveszett — munkája, melyről csak Bod Péter híradásából tudunk. E műről Bod *Bádo János* című alatti a következőket írja: „1623-dik eszt. irt bizonyos személyek között-való Beszélgetést; melly a' mi Urunk Jéhus Kristusnak Haláláról 's győzedelmes Fel-támadásáról vagyon, rendes és szép Magyar Versekkel. Nyomt. Keresden. 1685. 12. R.” (Magyar Athenas. H. n. 1766. 17.) A mű megvolt Bethlen Kata könyvtárában a következő címen: „Bádo János magyar poeta Dialogismussa a Kristus haláláról és feltámadásáról, iratott 1623. eszt. Nyomt. Keresden 1685. eszt. 12. r.” (ErdMúz 1912, 165.) Bod Péter nyilván ezt a példányt ismerte. (Lásd még RMK I, 1333.) — A torockói vasbányások nehéz életét is Torockószentgyörgyön figyelhette meg, róluk írta első fennmaradt munkáját, *Az vasról való enek-et*, 1625-ben. Ezt követte 1628-ban *Az Tékozlo Fiumak Historiaia*, 1632-ben a *Historia az Maria Magdolnanak . meg-téréséről*, majd 1633-ban *A vadaszasnak dűsiretiről való enek*.

1635-ben kerülhetett a gazdagabb jövedelmű kolozsi egyházközségbe. Az 1636 januárjában Kolozsvárott üléselő egyetemes zsinat már mint kolozsi papot említi. A jegyzőkönyvek tanúsága szerint kolozsi elődjével, az ekkor Csegén szolgált Boldogasszonyfalvi Péterrel anyagi természetű ellentéte támadt, és miatta törvénykedett is. Úgy látszik, hogy Szentmártoni kérte azoknak a szolgáltatásoknak részére való átadását, melyeket Boldogasszonyfalvi kolozsi fizetése fejében felvett. A vizsgálatok azt állapították meg, hogy előde nem vett fel jogtalanul fizetést: „... az melly ket szaz sot ő fel vött Coloson, az nem arra az esztendőre, hanem megh az ebbi eztendejere valo fizetes volt. Az mas ket szaz sot pedig az kamara ispan csak maga jo akarattyabol igirte es atta volt.” (Protocollum gen. Consist. 1629—1736. 10. lap. Kolozsvár, Unit. Püspökség irattára.)

A zsinat úgy határozott, hogy miként Szentmártoni Torockószentgyörgyről fizetésének felét hozta el magával, a kolozsi járandóságoknak is a fele illeti meg.

A zsinat az anyagi természetű ellentétek elsímítása mellett fegyelmi büntetést is kiszabott Szentmártonira. „Mivel hogy Joannes Szentmarthoni törvény közben az Consistorium idejen Petrus Bodogaszszonjfalvit nyelvevel tisztességeben megh gyalazta es olly dolgokat mondott felölle, az mellyek ha ugj volnanak, az minister depositiot erdemelne erette, tezett az sz. Consistoriumnak, hogj Joannes Sz. Marthoni ragalmazó szavaihoz kepest, noha depositiot erdemlene, de a sz. Consistorium kegiesen akarvan velle banni, 24 forint mulctat imponal nekie, mellyert mind addig, mig megh nem adgia, itt Colosvaratt az Ecclesia hazanal detinealtassék.” (Uo.)

Szentmártoninak kolozsi működésével kapcsolatos, hogy erre az időre esett Kolozson az egyházi vagyon megosztása az unitáriusok és a reformátusok között. Ezt követőleg feltehetően ő vásárolt az egyházközség számára egy művészi kivitelű kelyhet. (KELEMEN LAJOS: Erdélyi műkincsek. Pásztortűz 1927, 320—3.)

Kolozson két munkát írt szerzőnk: *Az malom, es ucs mestersegnek dűsiretiről valo enek-et* 1644-ben és *Az sonak dűsiretiről valo magyar rythmusok-at* 1645 karácsony havában. Mindkét mű személyes élmények hatása alatt keletkezett.

Halálának idejét a kolozsvári unitárius egyházközség számadási könyvei őrizték meg. Itt 1648. dec. 13-i kelettel találjuk temetési költségeinek az elszámolását: „Die 13 Decembris Zent-Martoni Janos uram, colosi unitaria ecclesianak praedicatora, itt, Colosvaratt az Úrban csendesen kimulván és bíró uram műnekünk parancsolván, hogy tisztességesen való temetéséről providealnank, annakokáért az temetésre ilyen expensaink voltak...” (KELEMEN LAJOS: i. m. ErdÍSz 1929, 345.) Eszerint Kolozsvárott halt meg, ahonnét nősült; temetéséről a város főbírája gondoskodott közköltségen.

Úzoni Fosztó a kolozsvári unitárius papok között a 23. sorszám alatt említést tesz Szentmártoni Bodó Bálintról, aki később torockói pap lett, és itt halt meg 1677. nov. 21-én. A fia volt Szentmártoni Bodó János költőnek. („Filius fuit Rs D. Joh. Bodo Szt Martoni.” Bp. EK péld. II, 128.) Egyebet nem tudunk családjáról.

Szentmártoni Bodó János költői oeuvre-je a kötetünkben 208—213. sz. alatt közölt hat ének. Ezen kívül még egy rövid, három versszakos ajánlóverse maradt fenn, melyet Kolosi Török István egyik énekéhez írt. Ezt a versikét nem külön szám alatt, Szentmártoni Bodó műveihez sorolva közöljük, hanem Kolosi Török Istvánnak *Az edgyes életnek kedvellen és káros voltárol* írott műve előtt (218. sz.), amelyhez az ajánlóvers szól és amelynek szerves része. Ugyanígy jártunk el egyébként Thuri Mihálynak *Épigrammá-jával* is, mely *Az sonak dűsiretiről valo magyar rythmusok-at* (213. sz.) vezeti be. Thuri Mihálynak más versét ugyanis nem ismerjük és kár lett volna ezt az ajánlóversét természetes helyétől elszakítva, sorozatunk egy későbbi kötetében közreadni. Miként e két ajánlóverset, úgy a 210. és a 214. sz. ének elején illetőleg végén található rövid kis versikéket sem számítottuk külön műnek, hanem egy szám alatt közöljük azokkal az énekekkel, melyeknek bevezetőjéül illetve záradékaul szánták.

Szentmártoni Bodó János elveszett művei közül egyet, a *Dialogismus a Krisztus haláláról és feltámasdásáról* címűt fentebb már említettük. Thuri Mihály ajánlóversének 22—23. versszakaiban további — jelenleg ismeretlen — művekről is tudósít:

Ezeken kívül-is Urak halálirol,
Az üdönek köztünk sok változásairol,
Ménye sok szép írást hagyot sok dolgokrol,
Hogy annyí most nem költ Magyarí pennátol.

Eneklő Musait mind öszve hordani,
Edgyenként nem gyözöm most elő számlálni,
Tallért vagy aranyat ne szánd néki küldni,
Részeltet ezekben meg-tudgya mutatni.

Konkrét utalást csak az első két sor tartalmaz. Lehetséges, sőt valószínű, hogy Thuri Mihály itt nem két elveszett műről (az *Urak halálirol* és *Az üdönek köztünk sok változásairol* címűekről) emlékezik meg, hanem összefoglalóan beszél Szentmártoni Bodó halotti búcsúztatóiról, melyek feltehetőleg különböző nemes renden levő személyek halálára készültek. Analógiaként megemlíthetjük, hogy Ajtai István jó félszázaddal később, Felvinczi György egyik műve elé írott ajánlóversében pontosan a Thuri Mihály versével egyező szerkezetben számol be Felvinczi műveiről. Mindkét ajánlóversben előbb a nagyobb lélegzetű munkák említetnek meg egy vagy több versszakban, majd egy strófa összefoglalóan szól egyéb verseiről (Felvinczi esetében: „mellyeket írt néha Fő-rondek halálán”).

végül az a mű kerül szóba, melyhez az ajánlóvers íródott. (Ajtai verse kiadva: ItK 1954, 334—6.)

Végül két olyan verses műről teszünk említést, melyek sokáig tévesen Szentmártoni Bodó János műveiként szerepeltek. SZABÓ KÁROLY Szentmártoni Bodónak tulajdonította *Az tisztas és nemes Kalmaroknak Avagy Arus Embereknek illendő ditsireti* című, Lőcsén 1690-ben megjelent verset. (RMK I, 1392.) Ezt a művet azonban Felvinczi György szerezte. (ItK 1954, 336.) Sokan a *Nyúl éneké*-nek szerzőjét is Szentmártoni Bodó Jánosban keresték, mivel a XVIII. század folyamán gyakran együtt jelent meg Szentmártoni Bodónak *Az vadászának eneke* című munkájával. (PETRIK II, 525. — PINTÉR JENŐ: Magyar irodalomtört. III, 255—6. — SZABOLCSI BENEC: A magyar zenetörténet kézikönyve. Bp. 1955, 33.) A két vers összekapcsolását azonban a légkör rokonságán és a helyi színen kívül semmi sem támogatja. Nincs semmi olyan adatunk, mely akárcsak valószínűvé is tenné Szentmártoni szerzőségét. (TURÓCZI-TROSTLER JÓZSEF: A nyúl éneke és a farkas panasza. ItK 1938, 217.)

208.

Nyomatott kiadása: Kolozsvár 1636. Kiad. GERÉB LÁSZLÓ: A hazai osztályharcok irodalma. Bp. 1955. 355—361. (A 45. versszak híján.) A szöveg után: VEGE.

Együtt jelent meg *Az tékozlo fiúnak historiaia*-val. (Lásd a következő szám alatt.) *Az vasrol valo eneke* a nyomtatvány 11—12. számozatlan levelét foglalja el, a szöveg fölött ez áll: „Az Vasrol.” Ehelyett a nyomtatvány címlapján levő megjegyzésből („Ez Historia mellé adatott az Vasrol valo Enek-is”) alakítottuk az ének címét.

Kéziratban megvolt a *Brassai-kódecs*-ben is. (KANYARÓ FERENC: A Brassai-kódecs históriás énekei. TT 1896, 123.) Kanyaró szerint „kézirati másolatára ma is gyakran akadhatunk.”

A XVIII. század folyamán sokszor kiadták, mindig a *Tékozlo fiú*-val társítva: Kolozsvár 1723; Debrecen 1735; Hely nélkül 1746 (a címlap szerint 4. kiadás); Hely nélkül 1746 (ugyancsak 4. kiadás, nem azonos az előbbivel!); Hely nélkül 1752 (a címlap szerint ez is 4. kiadás); Hely nélkül 1758; Buda 1764 (5. kiadásként); Vác 1783; Vác 1791. Valamennyi ponyvanyomtatványban a vers jóval rövidebb az 1636-os kiadásnál, 11 versszak hiányzik. Viszont valamennyi tartalmaz egy új strófát. A versszakok rendje a következő: 1—8, 20—21, egy új strófa 11. versszakként, 22, 24, 23, 25—34, 36, 37, 41, 42, 38, 39, 40, 35, 43—48; összesen 38 strófa. Mivel a ponyvanyomtatványok eltérései a szerzőtől független változtatások, variánsként nem vettük azokat figyelembe. Az 1636-os kiadásban nem szereplő 11. versszak a 19. strófa átdolgozása:

Sok pénzzel szerzik a' hátas lovakat
Pénzért szereznek szénát, abrakokat
Pénzért tsinálják a' széna-kaszákat
Pénzért vezetik szolgálk a' lovakat.

Nótajelzése nincs, dallama ismeretlen. Szentmártoni 1644-ben „Az Vas Enek notájára” írta *Az malom, es acs mesterségnek ditséretiről valo enek*-et. Nótajelzésként szerepel Felvinczi György *Comico Tragoediá*-ja V. megjelenése utolsó cselekedetében is.

Az utolsó versszak tanúsága szerint Szentmártoni 1625-ben szerezte, amikor Torockószentgyörgyön az unitáriusok papjaként működött. Ez az idő Bethlen Gábor fejedelem ipar- és bányászatfejlesztő törekvéseinek kora, felvirágzásukat tükrözi szerzőnk dicsérete.

10 az restségnek fontya = a restségnek súlya, a súlyos restség

68 A sor jelentése: Felkopik annak az álla

89 két annya = kétannyi

146 mivel — olv. mivel (szerszámmal)

209.

Nyomatott kiadása: Kolozsvár 1636. — A nyomtatvány címlapján, az ének címe és notajelzése között a szerzősége vonatkozó megjegyzés olvasható: „Authore Iohanne B. Szentmartoni.” A címlap verzóján levő latin verset, mivel feltételezhetően Szentmártoni Bodótól származik, a főszövegben közöljük. Maga az ének a kiadvány 2—10. számozatlan (Aij-Cij ívjelzésű) leveleit foglalja el. A szöveg után: „,VEGE.” A kötet 11—12. levelén az előző szám alatt közölt ének található.

Szabó Károly felvesz egy kolozsvári, 1648-i kiadást is, Sándor István említése után. (RMK I, 806.) E kiadásból nem maradt fenn példány. Ugyancsak ismeretlen az a kiadás is, melyet Tótfalusi Kis Miklós jelentetett meg, és amelyről *Mentség*-e következő mondatából értesülünk: „Azzal óltsárlák igyekezetemet, hogy én-is tsak olyan apróságot, Argirust, Tékozolót, Aszszonyokról való 's egyéb hijjába való historiákat nyomtatok . . .” (M. Tótfalusi Kis Miklós: *Mentség*. Kiad. TOLNAI GÁBOR. Gyoma 1940, 46—7.) A XVIII. századból számos ponyvakiadása ismeretes. (Lásd az előző éneknél.) Egyetlen, 1714-ből való, hely nélküli nyomtatvány kivételével, ahol két *Penitentiális Ének*-kel tár-sítva látott napvilágot, mindig *A' Vas Ditséreti*-vel együtt adták ki. E kései kiadások szövegkritikai értékű variánsokat nem nyújtanak.

Két kéziratos másolata is fennmaradt. Az egyik az 1744-i *Vegyes kolligátum* 69b—84a. lapjain található. Címe: „A' Tékozlo Fiuroi. A' Troja Historiájának notájára.” Való-színűleg valamelyik ponyvanyomtatványról másolták, azokkal mutat szövegbeli egyezést. Mint a ponyvakiadásokban, itt is a 101. strófa után az 1636-os kiadásban nem szereplő alábbi versszakot találjuk:

Minden vigasság szerző személyeken kapot,
Piatzi játékosnak gyakorta pénzt adott,
Ékes Comediákat gyakran tsináltatot,
Kikhez tsak egyedül is sok aranyat adott.

A *Vegyes kolligátum*-ból és valamennyi ponyvakiadásból hiányzik viszont a 103. versszak.

A másik kéziratos másolat az 1807—9-ből származó *Bentzédi Sámuel-ék*. 26a—29b. lapjain található. Bentzédi másolatában csak az I. rész van meg, de ebből is hiányzik az első 79 sor. Az 1636-os kiadásban 21. versszakként szereplő strófa, amely a kéziratban az első számozott versszak, a 20-as sorszámot viseli. Hiányzik a 26. strófa is, a számozás folyamatossága ezt nem tünteti fel. Az első rész tehát itt csak 63 versszakból állott. A további részek nem kerültek lemásolásra, a „Scipsit Samuel Bentzédi Anno 1807.” megjegyzés után, még ezen a lapon folytatólag Kádár István históriája következik. Ez a másolat sok eltérést mutat az 1636-os kiadás szövegéhez képest. Az eredetileg 13 szótagos sorok általában 12 szótagos változatban kerültek lejegyzésre. Példaképpen a 45. versszak átalakított szövegét mutatjuk be:

Nagy betegségedben ingyen sem aluttam,
Mihelyt szolítottál talpomra ugrotam,
Ha mikor jajgattál én is ohajtottam,
Doktornak éretted sok Aranyat attam.

E változtatásoknak nyilvánvalóan már semmi közük nincs Szentmártoni Bodóhoz, ezért ezeket sem vettük figyelembe.

Az utolsó versszak tanúsága szerint a história 1628-ban keletkezett. Ezt a bibliai témát már Baranyai Pál is feldolgozta 1545-ben. (RMKT II, 261—271.) Ezzel Szentmártoni munkájának semmi kapcsolata nincs. Szentmártoni a bibliai történetbe belevitte saját kora életkörülményeit, ami meglepő anakronizmusokat eredményezett. Így pl. a tékozló fiú Németországba megy tanulni, frauzimmereket fogad fel, kocsmákban forgo-lódik stb.

Az ad notam-ként idézett ének dallama korabeli lejegyzésben nem ismeretes; (Lásd a 7. sz. ének jegyzetét.) A história 156. versszakát azonban Kodály Zoltán a Hont megyei Nagypeszeken az alábbi dallamon hallotta énekelni:

Tempo giusto

So ha Is - ten há - zá - ra csak egy pizt sëm ad tam,
Ha - ja kol - dus tő - lem kért, ha - nyatt ta - szí tot tam.

Lan-tost, do - bost, trom-bi - tást mēg - gaz - da - gi tot tam,
 Egy hit-vány csal fa csó-kért száz a ra - nyat ad tam.

(KODÁLY ZOLTÁN: A magyar népzene. Bp. 1952³ 50.; lásd még SZABOLCSI BENCE. A magyar zenetörténet kézikönyve. Bp. 1955² 36^x, és CSOMASZ TÓTH KÁLMÁN: RMDT I, 238. sz.) Kodály a dallamhoz a következőket fűzi hozzá: „Megkaptuk-e vele Szentmártoni Bodó históriájának s vele az »Oh te keresztyén ember«-nek eddig ismeretlen, egykorú dallamát, lehet-e egy a XX. század elején énekelt népi dallam azonos XVI. vagy XVII. századi műdal-ösével? Teljes bizonyosságot csak egykorú dallamfeljegyzés nyújthatna. Ezt a legtöbb esetben alig remélhetjük. De ha meggondoljuk, hogy a nép hallás után tanulta meg, s a szó és zene eredeti egysége sokkal maradandóbb, mélyebben ver gyökeret az emlékezetben: semmi rendkívülit abban nem láthatunk, ha a szöveg 2—3 századon át együtt maradt dallamával s a dallam lényegesen nem változott.” — A históriát XVIII. századi kiadásai „A Trója Históriajának Nótájára” énekeltek. Ez: a nótajelzés a Hoffgreff énekeskönyv (1553 k.) egyik dallamához vezet el (Dési András: *Az Levítáról História*, 1549 — RMDT I, 21.), de ennek a dallamnak strófaszervezete eltérő. Ennek ellenére nem lehetetlen, hogy Szentmártoni Bodó históriáját valóban erre énekeltek valamikor; 1., 2. és 4. sorának dallamvonala ugyanis feltűnően egyezik a népi dallamával.

Nótautalásként többször szerepel. Kolosi Török István két munkáját (214. és 217. sz.), Boér Márton 1687—8-ban készült verses útirajzát írta nótájára. Nótajelzésként szerepel az 1666-ban Debrecenben kinyomtatott Örvendi Molnár Ferenc: *Lelki Tárház*-a előtt is, valamint Felvinczi *Comico-Tragoedia*-jának második megjelenése második cselekedetében.

A história népszerűségét mutatja, hogy egyik legrégebbi iskoladramánknak, a *Tékozló fiú*-nak szolgált forrásul, mint ezt VARGA IMRE (ItK 1960, 572—4.) és DÖMÖTÖR TEKLA (Régi Magyar Drámai Emlékek. II. Bp. 1960. 36—42.) megállapították. A dráma 98 strófájából 22 szinte szóról-szóra való átvétel, de ezen túlmenőleg is sok nyelvi, értelem szerinti párhuzamot találunk a dráma és a história között.

A históriát Magdalenic Matijaš, a jaskai harmincadhivatal contrascribája lefordította horvátra *Raszipnoga szina historia* címen, és Nyéki Vörös Mátyás *Tintinnabulum Tripudiantium*, valamint *Siralom*, az *halandóságrol* című munkái horvát fordításával együtt 1670-ben kinyomtatta. (HADROVICS LÁSZLÓ: Die ungarische Vorlagen eines alten kroatischen Dichters. Archivum Europae Centro-orientalis 1939, 321—6.) A kiadvány egyetlen címlap nélküli példánya a zágrábi Egyetemi Könyvtárban van.

18 Vö. Lukács 15, 11—32.

32 Chorintusban — nem a görögországi város konkrét megnevezéseként, hanem általánosságban „idegenbe” értelemben áll. (Vö. BÁN IMRE, ItK 1960, 254.)

66 másaval — olv. mázsával

83 A hiedelem szerint a halálát közeledni érző fénix madár a legszebb, legmagasabb fát választja ki, hogy arra telepedjék. (Vö. ECKHARDT, EPhK 1928, 89—90.)

103—4 Vö.: „Az ökör csak ökör, ha Bécsbe hajtják is; Ökör marad ökör, ha Bécsbe viszik is.” (SZIRMAY: Hungaria in parabolis. Buda 1804.)

107—8 A sorok értelme: az égerfába tett oltvány nem hoz gyümölcsöt. Vö. a következő közmondással: „Vad fától jó gyümölcsöt ne várj.”

113 vetet asztal = terített asztal

120 A sor értelme: agyvelejük nem oly kicsiny volt, mint a cseresznye.

125 Metzes — Talán sajtóhiba *Metzesz* (mit tész) helyett.

128 kettős iszákra jutsz — e szólás értelme: koldusbotra jutsz. (Az iszák: általvethető kettős tarisznya.)

187 Cleobis és Biton — Hera papnőjének, Cydippének a fiai, a szülői szerető példaképei. Az egyik ünnep alkalmával, mivel ökreik nem voltak, maguk vontatták szüleit az istennő oltárához.

197 Cyron — Miltiades fia. Mivel Miltiades a parusi kudarc miatt büntetésű. rárótt 50 talentum bírságot nem tudta megfizetni, bebörtönözték, ahol sebeibe belehalt. Egyes történetírók szerint (pl. C. Nepos: Cimon 1. cap.) a börtönben apja helyét Cimon foglalta el, mások szerint (pl. Herodotos VI, 136.) ő fizette meg helyette a bírságot.

201 Anapias, Amphinomus — a szicíliai Catanában, az Aetna déli lejtőjén fekvő városkában élt két testvér; szüleiket az Aetna kitörésekor vállukra véve mentették meg.

215 F sor értelme homályos. (hay = háj?) Lehet esetleg a „haj” indulatszóra is gondolnunk.

260 A sor értelme: keresz más pénzt az elvitt helyett.

329 Nisaeus — ismeretlen személy, nem sikerült azonosítanunk.

333 Philoxenus — nem sikerült azonosítanunk.

337—8 Aurelius Probus (276—282) római császár több ellencsászárt legyőzött, köztük Bononust is.

388 Buknak bosszuiát — talán sajtóhiba: búknak búcsúját helyett

407 A sor értelme: a tarsolya szíja petyhüdtlen maradt, mivel üres volt, semmi sem húzta le.

412 Sebit — olv. zsebit.

467 A sor értelme: sok ebédidőt töltött étlen.

471 A sor értelme: az éhhalál miatt tönkrement, semmivé lett a nép.

479 A sor értelme: nincs mivel kinyitni a tarisznya száját.

482 Hideg juta = megjött a hideg

518 mézes lép — szokottabb: lépes méz

536 Alig várná veszet = alig várná veszett feje

652 E sort nem értjük; a „borotva étek” talán olyan forró étel, mely metszön éget; „hév” lehet a hiú (= hiábavaló) szónak tájszólási alakja is.

210.

Nyomatott kiadásai és kézírata:

I. Lőcse 1683. — A cím és a nótajelzés között a szerzősége utaló megjegyzés: „à Johanne B. Szent-Martoni.” A szöveg után: „Vege.” Az olvasóhoz szóló kétstrófás ajánlás hiányzik, ezt az 1703-as kolozsvári kiadásból adjuk. A kiadvány Szentmártoninak *Az vadásznak dicséretéről való ének*-ét is tartalmazza. (Lásd a következő szám alatt.) — A nyomtatvány egyetlen példánya, mely a marosvásárhelyi Teleki Könyvtáré volt, elveszett; Dézsi Lajos által készítettet másolatát használtuk, melyre Keserű Bálint hívta fel figyelmünket.

II. Petrovay Miklós-ék. (1670—2) 113a—120b. Kiad. FERENCZI ZOLTÁN, ItK 1916, 207—215. — Címe: „Historia az Maria Magdolnanak sok bűneiből reménség kivül kegyes megh tereséről való ének. Igyen szép.” A kétstrófás ajánló versike itt sincs meg.

III. Igen szép *Historia a' Maria Magdolnanak sok bűneiből való kegyes meg-teréséről*. Kolozsvár 1703. — *A vadásznak dicséretéről való ének* itt nincs meg.

Feltételezhető, hogy e három szöveg egymástól függetlenül az elveszett első kiadásra megy vissza. Valószínű ugyanis, hogy — miként Szentmártoni Bodó több más műve — a Mária Magdolna históriája is a keletkezés időpontja után nem sokkal megjelent Kolozsvárott. A legkorábbi, Petrovay-ék.-beli szöveg elég sok másolási hibát tartalmaz, hiányzik továbbá a záróstrófa és a 216. sor. A lőcsei kiadás esetében feltételezhető, hogy a kiadó alig néhány változtatással vette át az elveszett kolozsvári kiadás szövegét, amint ez pl. a 214. sz. ének esetében is történt. Az 1703-i kolozsvári kiadásban viszont olykor a szöveg tudatos megváltoztatásával is találkozunk; valószínű, hogy e változtatásokat a nyomdász Tótfalusi Kis Miklós eszközölte. Mindebből az következik, hogy kiadásunk alapja a viszonylag legjobb szövegű lőcsei kiadás; azokat a helyeket viszont, ahol a II. és III. forrás szövege megegyezőleg tér el a lőcsei kiadás szövegétől, javítani kell, annál is inkább, mert számolnunk kell az újkori másolat esetleges hibáival is.

Az ének a *Czombó Mózes-ék*. (1801) 53—93. lapjain is olvasható. Címe: „Historia Maria Magdolnanak.” A szöveg után: „Vége 18001 [!] moses Czombo”. A szöveg igen romlott, számos értelmetlen elírás található benne.

Az ének számos ponyvakiadást ért meg, ezek sora végighúzódik a XVIII. századon és tart a XIX. század második feléig: Kolozsvár 1723; Lőcse 1723; H. n. 1735; Debrecen 1735; Pozsony 1736; Debrecen 1741; Debrecen 1742; Kolozsvár 1750; Győr 1754; Debrecen 1758; H. n. 1750 körül (két különböző kiadás); H. n. 1790; H. n. 1792; Vác 1793; H. n. 1810; Vác 1816; Szarvas 1855.

Mária Magolna históriája tehát olyan népkönyv volt, melynek kiadásával jó üzlet-embernek bizonyuló nyomdászaink a vásári közönség olvasási szomját akarták kielégíteni. A kiadások között találunk olyanokat, melyek csak Mária Magdolna történetét tartalmazzák, néha együtt jelent meg Szentmártoninak *A Vadászás dicséretéről írt munkájával* (Lőcse 1723), legtöbbször azonban a história tárgyával jobban összeillő társításban látott napvilágot; hol Szabó Péter *Vétkei sirató fohászkodása*-val, hol Szőnyi Benjámint *Hittel*

Tamás-ával. Az a két nyomtatvány, mely valószínűleg a XVIII. század közepéről év, hely, kiadó megjelölése nélkül ismeretes, a főszövegnél öt versszakkal hosszabb. Az új strófák természetesen illeszkednek bele a história szövegébe, máshol azonban nem fordulnak elő. Mivel valószínűleg semmi közük nincs Szentmártoni Bodóhoz, csak itt, a jegyzetekben közöljük őket. A 28. vsz. után álló új strófa:

Hallgassuk beszédét ott a' szép Jésusnak,
E' Világra eljött áldott Messiásnak
Mennyünk nézésére most a' Meg-váltónak,
A' mi Atyáinktól várt szabadítónak.

A 33. vsz. utáni betoldás:

Siratja dolgait öttse Magdolnának,
Bűnökben úszkáló rosز atyafiának,
Könyörög érette Meg-tartó Urának,
Könyörüljön lelkén ő szolgálójának.

A 42. vsz. után következő sorok:

Számot adsz bizonynal tselekedetedről,
Nagy gonosz vétkekben való élésedről,
Minden gonoszságról, a' szemtelenségről,
Átkozott rút testi sok gyönyörüségről.

A 64. strófát a következő versszak követi:

Nem jöttem Világra én az igazakért,
Hanem a' meg-térő szegény bűnösökért,
Izrael' aklából el tévedt juhokért,
A' magas keresztfán fogok ontani vért.

Végül a 114. vsz. után a következő betoldás olvasható:

Térj-meg bűneidből bűnös Magdolnával,
Sirasd bűneidet Péter apostollal,
Ki által bocsánatért Istenhez Dáviddal [!]
Igy paraditsomban léssel a' latorral.

Nyilván e ponyva-kiadásoknak köszönhető, hogy Mária Magdolna históriája a népi énekesekhez is elkerült. A koldus-énekek repertoárjának egyik hallás után megtanult és emlékezetből elrecitált darabjaként az első rész 96 sorát a XIX. század fordulója táján Erdélyben, Háromszéken jegyezték fel. (SZTRIPSZKY HÁDOR: Igriczek, énekes koldusok. Ethn 1908, 350—2.) Egyik-másik sora beleolvadt egyéb koldusénekekbe is. (HARSÁNYI ISTVÁN: Két koldus-ének forrása. Ethn 1915, 138—9.) Népdalgyűjtő útján találkozott vele Bartók is. (Bartók Béla levelei. Bp. 1951. 68—9.) Erdélyben (főleg a csiki katolikus falvakban), a moldvai és a bukovinai csángók között napjainkban is általánosan ismert. Domokos Pál Péter 1954-ben Nagyvejkén (Tolna m.) a Bukovinából áttelepült Gáspár Simon Antal szájáról így jegyezte le (MTA Népzene-kutató Csoport 881—96.sz. gram.):

(1.) Szen-tül é ne - kel-ték egy ha - lott é - nekben,
Hadd el bü - ne - i - det élj jám - bor é - let - ben.
Már - ta és Mag - dol - na pél - da le - gyen eb - be,

Ki - ről most é - nek-lek e rö - vid é - nek-ben.

Az 1683-i kiadás és némely ponyvanyomtatvány ad notam-ja valószínűleg *Az mirigyből való szép ének* (1646) kezdősorára („Sok szomorúsággal megrakodott idő”) utal. — Mária Magdolna históriájának kezdősora nótajelzésként előfordul Felvinczi *Igen szép historia*-jában.

A históriából összeállított 14 strófás kompiláció olvasható Szegedi Lénárt *Cantus catholici* c. kiadványában. (Kassa 1674. 514—5.) Az ének főleg a végső versszakokban mutat önálló betoldásokat, az első részében általában Szentmártoni szövegét veszi át. Szövege a következő:

MAS, Azon Sz. Magdolnaról. Nótája, fol. 236.

- (11.) 1. Mária Magdolna sok rút vétkeket tett,
Rosz feslet iffjakkal gyakran ebédet ett;
Kért nevezeti, egy vétkes Aszony, lett;
Valamig Christustól bő kegyelmet nem vett.
- (13.) 2. Isten igeiben ő nem gyönyörködöt,
Íó cselekedetre nem-is igyekezet,
Rosz hirű iffjakkak bokrétákat köttöt,
Kiket süvegekre fajtalanúl fel-tött.
- (14.) 3. Kendőző vizeit drágán készítette,
Mellyekkel orcáját gyakran kente, fente;
Czifrázot hajait fodrotta, tekerte:
Kevély szömmöldökét meg-feketítette.
- (15.) 4. Fris, ékes kertiben, mint egy páva, sétált;
Néha meleg nyárban virágok közöt hált;
Le-fektében penig egy órát sem orált,
Világi dolgokban töb örömet talált.
- (97.) 5. De à Christust halván, kezd menten változni,
Es bünei felett igen siránkozni;
Czifra öltözetit magáról le-vetni,
S' ilyen értelemmel kezde beszélgetni:
- (99.) 6. Oh örvendetes nap, mellyen ma fel-költem;
Az órais áldot, mellyen ide jöttem:
Christus intésire ugyan meg-éledtem,
Világi éltemért magam meg-gyülöltem.
- (100.) 7. Magadnak légy, Világ rosz gyönyörüssége,
Kiben eddig szivem mosdatlanúl ége:
Az Ur Iesus lészen Lelkem kedvessége;
Ő segítségével lehet bünöm vége.
- (101.) 8. El-vesztő gazdagság, mellyel bővelkettem;
Gonosz nyájas tréfák, kikben gyönyörköttem;
Czifra ruhák, kiket kevélyen viseltem,
Mind el-maradgyatok, Nem kelletek nékem.
- (102.) 9. Tölletek szaladok az én Christusomhoz,
Lelki sebeimmal megyek szent orvoshoz;
Menten le-borúlok sirva lábaihoz,
Tudván hogy ez nékem kívánt kegyelmet hoz.
- (103.) 10. Iesustól nem megyek többé-el sohova:
Iesustól halgatok éltemben mindenha:
Iesussal-is járok, menván valahová:
Világ kincseinél job Iesus egy szava.

- (108.) 11. Ily szók után mene Iesushoz Magdolna:
Mondván Iesus; bünöd ha, mint Iordán, folyna;
Bennem pedig Hited, Reménységed vólna;
Meg-térő szivedről bünöd mind el-fogyna.
- (111.) 12. Ez szókon Magdolna igen meg-örüle,
Es az Ur Christusnak lábaihoz üle:
El-sem távozzhatot semmi képpen tőle,
Szép Jesustól függén Magdolanának füle.
- (113.) 13. Azontól mindenkor szent életet viselt,
Világnak s' ördögnek már nem adván hitelt;
Söt semmi bünnekis többé nem adott helyt,
A kiért Magdolna örök életet nyert.
- (114.) 14. Azért minden ember tanúllyon jobbúlást,
Senki ne szenvedgye bünben vak borúlást:
Ha kezdesz érzeni utólsó szorúlást,
Hozzá most készülvén, érzesz vigasztalást.

Szentmártoni históriáját az utolsó versszak tanúsága szerint 1632 pünkösöd havában (május) írta, torockószentgyörgyi pap korában. Forrásként a szentírás mellett régi írásokban olvasható meditációkra és „egy Magyar-nak-is Históriajára” hivatkozik.

A história főszereplője az Újszövetség három nőalakjának összeolvasztása: 1. Egy megtérő bűnös asszony, aki Simon farizeus házában Jézus lábait megkeni (Luk. 7, 36–50.) 2. Mária, aki Jézus lábait a poklos Simon házában, illetőleg saját betunia házában keni meg. Ez a Mária Lázár és Márta testvére. (Máté 26, 6–13, Márk 14, 3–9; János 12, 1–11.) 3. Mária Magdolna, akiből Jézus hét ördögöt kiűzött (Márk 16, 9; Lukács 8, 2) és aki később is gyakran előfordul Jézus társaságában. E három személy azonosítása természetesen nem Szentmártoni Bodótól származik; a különböző bibliai kommentárok legtöbbször egy személynek veszik a három asszonyt.

302 A sor értelme: elereszti a füle mellett.

323–324 Vö. Máté 25, 1–13.

416 Dávid, akinek házából Jézus született, Jessze fia volt.

459 a bűnnek tsomót kötnek = a bűnben megátalkodnak.

211.

Nyomatott kiadása:

I. Lőcse 1683. — A kiadvány Alb-B1b lapjain az előző szám alatt közölt história található; a vadászás dícséretének szövege a B1b–B4b lapokra terjed. A nyomtatvány címlapján így történik utalás az énekre: „Ez után adattatott Az Vadászának Eneke-is, Bövebbsegnek okáért.” A szöveg fölötti cím után a következő megjegyzés áll: „Auth. Johann. B. Szentm.” A szöveg után: „Vége.”

Kézirata:

II. Petrovay Miklós-ék. (1670–2) 109a–112b. — Címe: „A' vadászának dícséretirül valo Enek ighen szép.” A végén: „finis.” Kissé romlott szöveg; a másoló a 25. strófát kifelejtette.

A XVIII. század folyamán ismételtelen megjelent ponyvanyomtatványon: H. n. 1714; Lőcse 1723; H. n. 1735; Pozsony 1736; H. n. 1749; H. n. 1750; H. n. 1762; H. n. 1784; Vác é. n. (XVIII. sz.) Legtöbbször az ismeretlen szerzőjű *Nyúl éneké*-vel társítva adták közzé, de napvilágot látott *Mária Magdolna históriájá*-val együtt is.

A nótajelzés egy XVII. század eleji énekre utal (RMKT XVII. sz. I, 106. sz.), melynek dallamát nem ismerjük.

Művét szerzőnk 1633-ban írta Torockószentgyörgyön.

4 soldot hirdetek ellenek — a zsold itt valamiért való megfizetés, mely valakit az elkövetett vétek után ér. (Vö.: „A véteknek büntetés a zsoldja.”)

32 A sor értelme: = hatalommal kell őket elmarasztalni

43 szék napját = a bírósági tárgyalás napját

61 Vö. Mózes I. 10, 8–9.

63 Az *Esaut* szó két szótagnak számít.

174 Antal napja: június 13.

Nyomatott kiadása: Lőcse 1647. Kiad. (részben) GERÉB LÁSZLÓ: A hazai osztályharcok irodalma. Bp. 1955. 365—8. — Az ének *Az sonak ditsiretiről való magyar rythmusokkal együtt* jelent meg; a nyomtatvány leírását a következő számú éneknél adjuk. A címlapon így történik utalás az énekre: „Ez mellé adatott az Áts Mesterek ditsireti-is.” A szöveg után: „Vége.”

A nótajelzés Szentmártoni Bodónak egy másik művére (208. sz.) utal.

Az utolsó versszak szerint az ének Szentmártoni kolozsi papsága idején, 1644-ben készült, egy Kolozs vármegyében lakó malommester kérésére.

57—64 Királyok I. 5, 13—4.

67 Mikor a vihar Xerxes hídját szétszakította, ez megkorbácsoltatta a tengert, és egy pár bilincset vettetett bele. (Herodotos VII, 36.)

68 Célzás azokra a tengeri viharokra, melyek Xerxes hajóhadát ismétellen megromgálták, szétszórták.

114 értessen lisztet: talán: *örlessen* lisztet

121 mivetek = munkátok, dolgotok

142 Szent Jakab hava = július

213.

Nyomatott kiadása: Lőcse 1647. Kiad. (részben) GERÉB LÁSZLÓ: A hazai osztályharcok irodalma. Bp. 1955. 361—4. — A nyomtatvány tartalma a következő:

A1b-A3a: Thuri Mihálynak, a kolozsi sóaknák ispánjának epigrammája, melyet a Szentmártoni életrajzában kifejtett indokolás alapján a művel együtt közlünk.

A3b-B2b: A só dicsérete. A szöveg után: „VEGE.”

B3a-B4b: A malom és ácsmesterségnek dicsérete. (Lásd az előző szám alatt.)

A nótajelzésben szereplő éneket Balassa—Rimay Istenes énekek kiadásai, valamint más gyűjtemények őrizték meg (kiad. Drézsli, Balassa Bálint minden munkái II, 314.); ezt az 1623. évi unitárius énekeskönyvecske Rimaynak „Legyen jó idő csak” kezdetű énekére énekelte. Ennek dallamát nem ismerjük.

Az utolsó versszak szerint Szentmártoni az éneket 1645. decemberében írta.

14 Célzás az 1645-i linzi békére, melyet ugyan csak 1645. dec. 16-án fogadtak el, de a tárgyalások már 1645 nyarán befejeződtek.

24 termést nem tsinálmánt — kőst, nem pedig lepárlással nyert sót (vö. a 29—30. sorokkal.)

34—36 Vö. Máté 5, 13.

45 Pál levele a Kolosszeiekhez 4, 6.

52 Királyok II. 19—22

53 Plinius 30, 3 s kk.

81—88 Az itt felsorolt madár- és halfajták némelyikét manapság másképpen nevezik (pl. szántoka = pacsirta, posár = ponty)

98 baynotz — talán a *bajmoca* nevű növény, a szövegösszefüggés alapján azonban inkább egy helységnek a neve. Talán *Bajmóc*, Nyitra megyében.

127 Gyogi feredő — Gyógy nevű község több is volt Hunyad megyében (Algyógy, Felgyógy, Feredőgyógy), meleg fürdői a XVII. század első felében kedveltek voltak. (Vö. TÉGLÁS GÁBOR: A Gyógy völgy és annak sziklaszorosai. Földrajzi Közlemények 1887.)

133 A *hábotskát* szót egy korabeli kéz *hajocskát*-ra javította. Erre nincs szükség, mert a sor értelmezhető így: „ne verj abban hullámot”. A szó *á*-ját viszont javítani kell.

146 dorgo akna = Dörgő akna Kolozson. (VERSÉNYI György, ErdMúz 1902, 330.)

205 A sornak ebben az összefüggésben értelmetlen *érettem* szavát egy korabeli kéz *mérettem*-re javította, valószínűbb azonban, hogy eredetileg *érettem* volt a szövegben, ’tapasztaltam’ jelentésben.

216 A sor értelme: kalodába zárás, büntetés nélkül megkapja bérét, mivel a munkaidőt — fertályt — ledolgozta.

245 Cyrene földje — Afrika északi partján, Egyiptomtól nyugatra; görög, majd római gyarmat.

268 annyi számu árron — ti. egy talléron

279 egy Graeci = egy gráci (kb. 3—4 tallér értékű pénzegység)

KOLOSI TÖRÖK ISTVÁN

Az a kevés ismeretünk, mely életéről eddig rendelkezésünkre állott, elsősorban Uzoni Fosztó kéziratos egyháztörténetére nyúlik vissza. (JAKAB ELEK: Kolozsvár története. Bp. 1888. II, 630—1. — JÁNOSI BÉLA: Kolosi Török István magyar verselő a XVII. században. Figy 1883, 241—9. — VERSÉNYI GYÖRGY: Kolosi Török István. ErdMúz 1902, 131—148. — ÚJVÁROSSY SZABÓ GYULA: A magyar verses oktató költészet 1772-ig. Bp. 1910. 112—7.)

Származásáról, szüleiről semmit sem tudunk, bizonyára azért, mert nem tartoztak a kor nevesebbjei közé. Születési helyét a tőle használt „Kolosi”, „Colossi” név miatt teszik Kolozsra. Születési éve 1610 vagy 1611. Ez állapítható meg az 1631-ben megírt *Az Szent Janos evangélista és apostol historiaia*-nak utolsó előtti strófájából: „Iráim huszon edgyedik esztendőmben.”

Közép- és felsőfokú tanulmányait a kolozsvári Unitárius Kollégiumban végezte. A fasciulusok 1627. febr. 20-án említik először a nevét. (I. k. 58.) Cursor, aki felszolgál az asztalnál és más szolgálai teendőket lát el. Ezt a tisztséget az első éves diákok, vagy még a tógátusok társaságába be sem írt novíciusok voltak kötelesek ellátni. A fasciulusokban neve egyszer-kétszer még előfordul (I. k. 59, 61, 66.), számon tartják az iskolától távol lévők között. (1627. májusában egy hetet, ugyanez év augusztusában három hetet nem tölt a Kollégiumban.) 1628. júl. 9-én prebendistaként említik. Ezek szedték össze és osztották ki a Kollégiumban a polgárok által beadott élelmet és egyéb jövedelmet. Ezen túlmenőleg azonban nem találunk róla bejegyzést.

Kollégiumi tanulmányainak befejezése után iskolamester, majd pap lett. *Az Szent Janos evangélista és apostol historiaia*-nak versfői (STEPHANVS KOLOSI LVDIMAGISTER PATRIAE) azt mutatják, hogy 1631-ben már tanítóskodott. Mivel pedig ez a munkája 1635-ben Kolozs főbírójához és tanácsához intézett ajánlással látott napvilágot, kétségtelen, hogy több éven át Kolozson volt iskolamester. Kolozs unitárius papja az 1635-től 1648-ig terjedő években Szentmártoni Bodó János volt. A pap és a tanítómaster között baráti kapcsolat fejlődött ki, Szentmártoni bizonyos mértékben a mester szerepét is játszotta Kolosi számára. Erre mutat az a körülmény, hogy midőn 1647-ben Kolosinak nyomtatásban jelenik meg a *Cantiuncula de natvra et proprietatibus galli és az edgyes életnek kedvelten és kúros voltárol* című műve, eléjük Szentmártoni írt ajánló strófákat. (Lásd 218. sz. alatt.)

Egyesek tévesen feltételezték, hogy Kolosi Török, iskolamesterségét megelőzőleg Bethlen Ferenc fejedelmi udvarmester házában nevelősködött. (VERSÉNYI: i. m. 131. — JAKAB ELEK: i. m. II, 630.) Ezt feltehetőleg abból következtették ki, hogy Kolosi *Az asszonyi-nemnek nemességéről* írt munkáját Kemény Katának, Bethlen Ferenc feleségének ajánlotta. A munka megjelenési ideje és az Ajánlás kelte azonban legkorábban 1645-re tehető (lásd az ének jegyzetét), s ekkor már Kolosi jónéhány esztendeje csikszentmártoni pap volt. A Bethlen Ferenc udvarában való nevelősködéséről más adat különben sem ismeretes.

A tanítómaster Kolosiról sem maradtak azonban ránk egyéb adatok akrostichonjának vallomásánál. Annyi bizonyos, hogy korán kezdett el verselgetni; húsz éves mult, mikor több mint 900 soros versét megírta az asszonyok dicséretéről. Valószínű, hogy az akkori idők szokása szerint Kolosi is írt alkalmi verseket, köszöntőket, halotti siratókat.

Az 1631 és 1642 közt eltelt tíz évi időközből csak egy rövid lélegzetű alkotása

smeretes: *Az világi embereknek bolondságán, és nyomoruságán való siralom.* Iratásának dejét nem tudjuk; nyomtatásban 1635-ben jelent meg.

Kolosi 1637-től Torockószentgyörgyön volt pap. (SIMÉNFALVI GYÖRGY: Torockószentgyörgyi unitárius papok 1583—1893. *KerMagv* 1894, 28.) Itt, a papi telek szilvásában Uzoni Fosztó még látta azt a márvány síremléket, melyet gyermekeinek állíttatott. Közülük az egyik négyéves korában, 1639. nov. 16-án, a másik nyolcnapos korában, 1642-ben halt meg. („Suis Liberis Marmoreum Monumentum posuit in Prunero Parochiae Th. sz. Györgyinae super quo haec scriptura legitur: Tumulus Pignorum Charissimorum Reverendi viri Steph. Kolosi Pastoris Ecclesiae hujus Alterius Filiolae Sarae Annorum 4 aevi obiit A 1639 Die 16 9bris. Alterius vero Stephani, qui Dierum 8 existens mortuus est A 1642.” Bp. EK péld. II, 204.) Feltehetően még ebben az évben, 1642-ben, eltávozott Torockószentgyörgyről, mert *Cantiuuncula de natvra et proprietatibus galli* című munkáját 1642. nov. 18-án mint csikszentmártoni pap ajánlja maroszéki paptársainak.

1640. jún. 24-től 1648. febr. 18-ig mint *generalis notarius* ő vezette az unitárius egyház zsinati jegyzőkönyveit. A kolozsvári unit. püspökség irattárában őrzött „Protocoll. Gen. Consist. 1629—1736.” 47. lapján az 1648. febr. 18-i kolozsvári zsinatról tett bejegyzésével („propter quaedam obstacula nihil solidi deliberatum”) kezeírása megszakad. 15 üres lap után a jegyzőkönyv az 1652. jún. 16-i adamosi zsinat tárgyalásaival folytatódik, de már Bágyoni György kezeírásával. Uzoni Fosztó szerint Kolosi 1649-ben betegeskedni kezdett, a jegyzőkönyvet emiatt nem vezette tovább. Halála valószínűleg 1652-re vagy az előző évre esett. Az 1652. júniusi adamosi zsinaton választották meg ugyanis a maroszéki egyházban esperes-utódját, Papolezi György csikszentmártoni pap személyében. Az esperesi tisztséget Kolosi 1643. jún. 21-e óta töltötte be. („A. 1643. in Diocese Marusi Pastor Csik sz. Martoniensis existens 21. Iun. in Synodo Tordaiensi senior ibidem creatus.” Uzoni Fosztó i. m. 204.)

Családjáról a fent említett síremlékkel kapcsolatos tájékoztatáson kívül, Uzoni Fosztó a torockai iskola rektorairól szólva, az ötödikként keresztnéve nélkül említett Kolosiról azt írja, hogy valószínűleg a költő fia volt. („Procul dubio hujus magnae auctoritatis Consistoris et notarii Generalis filius esse potuit ipse Kolosi, Rector vicinissimae Scholae.” Uo. 288.)

214.

Nyomtatott kiadásai:

I. Kolozsvár é. n. — Az egyetlen fennmaradt példány B2—3 levele (az ének 261—443. sora) hiányzik. A nyomtatás idejét SZABÓ KÁROLY (RMK I, 593.) 1630-ra tette. Ezt a meghatározást JÁNOSI BÉLA (i. m., *Figy* 1883, 242.) és HERPEI JÁNOS (Adatok régi magyar versekről. Kolosi Török István verses könyvének megjelenési ideje. *ItK* 1962, 480—2.) helyesbítették. Jánosi Béla abból indult ki, hogy Kolosi Török az Ajánlás szövegében megemlíti Kemény Jánost, és felsorolja összes tisztségét. Ezek közül Kemény legkésőbb, 1644-ben, „az Vdvari s-Mezei Hadaknak Generalissa” tisztséget nyerte el. (Lásd még LÁZAR MIKLÓS: Erdély főispánjai. Száz 1887, 411.) Eszerint a művet 1644 után nyomtatták. Herepei János viszont az Ajánlás címében említett Bethlen Ferenc életrajzi adatait vizsgálta meg, akinek Kolosi Török ugyancsak felsorolja méltóságait. Ezek alapján a terminus postquem 1639, ekkor lett ugyanis Bethlen Ferenc Fejér megye főispánja. . . . az 1648. évszámnál megállít az a nemleges bizonyíték, hogy a főudvarmester az eddigi méltóságok mellé a konziliáriusságot is elnyerte, erről azonban a vers ajánlása még nem emlékezett meg.” (HEREPEI: i. m. 481.) A mű megjelenési idejét tehát — a két kutató eredményeinek összegezésével — 1644—1648 közé tehetjük.

II. Lőcse 1655. — Ebből a kiadásból elmaradt az Ajánlás, az I. kiadás végén álló négystrófás verse a címlap verzójára került. A szöveg inkább csak helyesírási sajátágokban különbözik az I. kiadás szövegétől. Az onnan hiányzó 261—443. sorokat ennek a kiadásnak az alapján pótoltuk.

Nótajelzése Szentmártoni Bodó János szerzeményére utal (lásd kötetünkben 209. sz. alatt), dallamáról lásd ott.

Kolosi Török első ráánkmaradt munkája, melyet az utolsó strófa szerint 1630-ban, „virágo Iffiusag”-ában szerzett. Húszezettendő, kollégiumi tanulmányait talán még ekkor végzi, vagy éppencsak befejezte. Mivel olyan esetekben, amikor egy idegen munkát dolgoz át magyar versekre, megnevezi forrását (lásd a 215. és 216. sz. énekeket), valószínű, hogy ez a mű saját kompilációja. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden egyes példáját az általa idézett eredeti forrásokból merítette. Erre utal, hogy több esetben félreérti a megadott forrásban foglaltakat, ami könnyebben elképzelhető másodkézből való felhasználás esetén. (Lásd az 500, 755, 771, és 780. sorok jegyzeteit.) Nyilvánvalóan különböző

ismert példatárakból merítette anyagát, melyek közül egyre, Volaterranus *Commentariorum urbanorum octo et triginta* c. művére hivatkozik is, átvéve Volaterranus forrás-utalását is — téves olvasattal. (780. sor.) Ebben a gyűjteményben megtalálható Kolosi mondái és antik eredetű asszonyhősének több mint a fele. Használhatott ezen felül más gyűjteményeket is, mivel se szeri se száma nem volt, már az antik kortól kezdve, a híres férfiakról és nőkről szóló munkáknak. (Plutarchos: Párhuzamos életrajzok; Suetonius Tranquillus: De viris illustribus, De illustribus grammaticis, De claris rhetoribus; Hieronymus Sophronius Eusebius: De viris illustribus; Suidas X. századi hatalmas lexikonja; Boccaccio: De mulieribus claris stb.) A legfrissebb ilyen nemű kiadvány Kolosi idejében Aegidius Albertinus: Horticultus muliebris quadripartitus című könyve, mely Lipcsében jelent meg 1630-ban. Közel 1500 oldalon a bibliai, mitológiai, klasszikus és középkori történetek férfi- és nőszereplői hemzsegnak lapjain. Kolosi azonban ezt a könyvet nem használta. Legfeljebb a Biblia esetében gondolhatunk első kézből vett ismeretekre, bár itt sincs kizárva valamely bibliai példatár felhasználása.

A magyar irodalomban is voltak Kolosinak előzményei. Ezek azonban nem asszonydicséretnek, hanem asszonycsúfolók: Armbrust Kristóf: Gonosz Asszszonyembereknek erkelecekről való ének (1550. RMKT VI, 22.); Bogáti Fazekas Miklós: Szep Historia. Az tökelletes Asszszonyállatokról, mely az Plutarhusból fordítatot Magyar nyelvre (1576, RMK I, 128.); Csáktornyai Mátyás: Régenten az Romai Feo Asszszonyoknak cifraság tilalmaról való perlödésec az Tanacz előtt (1599, RMK I, 311.) című művei. Kolosi rájuk nem támaszkodik, bár több asszonyhőse megtalálható a fentebbi művekben. Kolosinál azonban ugyanazokból az esetekből, amelyekből Armbrust vagy Bogáti éppen az asszonyok alábbvalóságát következteti ki, felsőbbrendűségüket bizonyítgató érvelés lesz. Az a körülmény, hogy Kolosi munkáját néhány év múlva másodszor is kiadták (1655), azt mutatja, hogy a téma újszerű feldolgozása tetszett a kortársaknak.

Az asszonydicséretnek hajtása később Felvinczi György *A Jo Gazda-Asszszonynak Dicséreti* című műve is 1689-ből. Lehet, hogy Felvinczi a szerzője annak az asszonyokról szóló históriának is, mely csak egy 1733-ból való ponyvanyomtatványon maradt ránk, bár szerzetési évként ezen 1627 szerepel. (Tükör, mely az asszonyoknak görög Simonides írásából az Caea szigetében régen lakó asszonyokról iratott, 1627. Esztend.) Ez utóbbi felfogása teljes mértékben elűt Kolosi históriájától.

21 Logicus — a középfokú oktatás 9 osztálya közül a 8. osztály volt a logicusoké. Jelenti a gondolkodás tanítóját is.

52 A sor után az első bizonyíték latin szövegének jelentése: Kedvessé teszik az asszonyokat azok az érvelések, melyeket merítünk: 1. a nevükből.

57 Az Ószövetség számos névmagyarozatot közöl Éváról. Így a Gen. 3, 20. verse Éva nevének magyarozatát inkább hangzása, mint jelentése szerint „életet adó” jelentésben adja.

76 rayta végeztetik = vele befejeztetik — A sor utáni bizonyíték: 2. A teremtés bevégzéséből.

88 A sor utáni 3. bizonyíték: A teremtés helyéből.

96 A sor után a 4. bizonyíték: Az anyag miatt, melyből való.

104 A sor utáni 5. érv: A létrehozóból.

108 A sor utáni 6. bizonyíték: A szépségéből.

133 Eliezer — Ábrahám hű embere, Gen. 15, 2.

168 Charites asszszonyok = a gráciák — Iobi ultimo = Jób könyvének 42. fejezete.

172 A hivatkozás téves; nem a 31. fejezet, hanem a 21. fejezet 11–13. verseiből való a megverselt rész.

176 A sor utáni 7. argumentum: Testük alkatából.

208 A sor utáni érv: 9. Az utódok nemzéséből.

228 A sor utáni bizonyíték: Az asszony teje.

235 A hely, melyre a szerző hivatkozik: Valerius Max.: Factorum et dictorum memorabilium libri novem. Lib. 5. cap. 4. 7.

240 A sor utáni 10. argumentum: Kegységükből.

244 A sor után következő bizonyíték: 11. Az orvoslásban való jártasságukból.

260 A sort követő argumentum: 12. Az ékesszólásukból.

267 Hesodius — Hesiodus nevének elírása lehet.

292 A sor után következő érv: 13. A végső okból és Isten áldásából.

304 A sor utáni cím: Dicsőségének leírása.

320 A sor után a 14. érv: Vitéz és okos tetteikből.

332 Gáza: a filiszteusok városa a Földközi tenger palesztinai partmellékének déli részén; ide vitték Sámson.

333 Sámuel II. (Királyok II.) 11, 2.

- 334 Királyok III. 11, 1—3.
- 336 Jóbót felesége beszéde nem ingerelte átokra, vö. Jób 2, 9—10; Tob. 3, 19—23.
- 349—352 VII. János pápa 705—707 közt ült a pápai széken. Platina Bartholomaeus: De vitis maxi. ponti. historia periocunda c. könyvében a 64—65. lapokon ír róla.
- 388 A sort követő érvelés: 15. Ártatlanságukból.
- 428 A sor hivatkozása (Gen. 4. et 9.) Istennek Káinhoz intézett számonkérő kérdését tartalmazza csak. Káin története uo. 1—16. Lamekról lásd 4, 18—24.
- 429 Nemrödöt az idézett hely nem tünteti fel istentelennek, bálványimádónak, paráználak, hanem csak erős vadásznak, akinek nagy birodalma volt.
- 444 A fáraó vízbefojtási rendelete nem az Exod. 1, 16., hanem a 22. versben szerepel.
- 465 Elkana — levita Efraimból; Királyok (Sámuel) I. 1, 1—2.
- 467 Roboam — Salamon király fia, Juda első királya. (Krón. II. 10—12.) — Káleb a Kánaánba küldött 12 kém egyike, ki hívó maradt. (Móz. IV. 13, 14. és 31. 14, 24.) — Assuerus: I. Xerxes perzsa király.
- 484 A sort követő argumentum: 16. Az önmegtartóztatásukból.
- 485 Sáráról, Ábrahám feleségéről lásd Gen. (Mózes I.) 17, 15—22; 18, 9—15; 20. fejj. 21, 1—12; 23, 1—2. — Sáráról, Tóbiás feleségéről: Tóbiás könyve 3, 7—11; 7, 10—20; 8. fejj.; 10, 10—13; 11, 18.
- 487 Abigailról, Nábál majd Dávid feleségéről Kir. I. (Sám. I.) 25, 3; 10—42. — Artemisia: Mausolus cariai király felesége, a halicarnassusi Mausoleum építtetője. Története az 553—565. sorokban.
- 488 Argia: Adrastus argosi király lánya. Férje: Polynices, Oedipus fia volt, aki a Thebanus nevet a Thebae elleni harcért kapta.
- 489 Pompeius drága Iuliája — vö. 1. Val. Max. lib. 4. c. 6. 4.
- 490 Kátonak eszes kedves, édes Portiája — lásd uo. lib. 3. c. a. 15. és lib. 4. c. 6. (Vö. az 517—528. sorokkal.)
- 491 Grakkusnak szép Kornéliája — lásd uo. lib. 4. c. 5. 1. (Vö. a 767. sorral.)
- 492 Sulpitius Polgárnak ö Messalinája — lásd uo. lib. 6. c. 3. 10.
- 494 Hipsicratea — lásd uo. lib. 4. c. 5. Ext. 2.
- 495 Susanna — vö. a 163—4. sorokkal.
- 496 Lucretia — lásd Val. Max. lib. 6. c. 1. 1.
- 497 Lentulus felesége ilyen Sulpitia — uo. lib. 6. c. 6. 3.
- 498 Ifigmea: valószínűleg Iphigenia, akit Artemis istenasszony Aulisból papnőjének Taurisba ragadt az áldozati oltárról. — Kalidoniát nem sikerült azonosítanunk.
- 499 Atlanta: Atalanté, Iasius leánya, ki ellenáll a centaurusok csábításának, csak ahhoz volt hajlandó férjhez menni, ki a futásban legyőzi. Csellet Melanionnak sikerült ezt elérnie. — Krise: Chryses, Apollo papjának leánya, Agamemnon rabnője, akinek vissza nem adása miatt Apollo dögvészt támaszt a görög táborban. — Cassandra: Cassandra azért szerepel a szemérmesség példaképei közt, mert Apollo azzal a feltétellel adta neki a jóslás tehetségét, hogy viszonzza szerelmét. Cassandra azonban nem hajlott Apollo szavára, ezért az megbüntette, hogy jóslatának senki se adjon hitelt.
- 500 Vólkska és Kamilla egy és ugyanazon személy: Volsca Camilla, Metabusnak, a volskok királyának a leánya, akiről Vergilius is énekelt (Aeneis 7, 803; 11, 432.) Kolosi forrása lehetett Boccaccio (De claris mulieribus 17. fejj.), ahol Camilla néven külön szerepel.
- 512 Epafus: Epaphus, Zeus és Io fia, Egyptus királya. (Vö. Ovidius: Metamorphoses I, 583.) — A sor után következő bizonyíték: 17. A férjükhöz való igen nagy szeretetükből.
- 517—528. Lásd a 490. sor jegyzetét.
- 530 Lacedemon városa: Spárta; a történetet lásd Val. Max. lib. 4. cap. 6. Ext. 3.
- 545 Dido Elyssa mondájának nem a Vergilius Aeneisének IV. énekében olvasható feldolgozása lebegett Kolosi szeme előtt, mert itt Dido nem azért hal meg, hogy szemérmességét férje halála után megoltalmazhassa. A monda szerint Dido azért rakatot máglyát és lett öngyilkos, hogy elkerülje a barbár Iarbas királlyal való házasságot.
- 553—568 Lásd a 487. sor jegyzetét.
- 560 Plinius: Nat. hist. lib. 36, 30. 31.
- 576 A sor utáni argumentum: 18. Az összevetésekből.
- 584 A hivatkozás (Gen. 22, 16.) csak Ábrahámra és Izsákra vonatkozik. A hét fiával együtt vértanúságot szenvedett Machabeus asszonyra vonatkozóan az 588. sorban található utalás, de helytelen abból a szempontból, hogy az egész 7. fejezet az ő történetükről szól, a 22. vers ennek csak egyik mozzanata, az anya biztató szavai utolsó gyermekéhez.

600 A hivatkozások közül az első (Gen. 19, 2—4.) az 597—8. sorokra, Lótra vonatkozik, a Reg. 4. (Királyok könyve IV, 4, 8—10.) pedig a sunai, helyesen sunámi asszonyra.

609 Anna: a levita Elkana magtalan felesége. Története: Királyok I. (Sámuel I.) I, 1—28.

620 Ámán a király helyettese volt. Lásd Eszter könyvét.

628 Kolosi hivatkozása (Kir. I. 13.) téves, itt Saul és a filiszteusok harcáról van szó; az asszírok vezérének és Juditnak a történetét lásd Judit könyve 8—13. fej.-ben.

633 Mikol: Saul leánya, Dávid felesége. (Kir. I. 14, 49; 18, 20—7.)

635 A sor értelme: ágyába egy szobor darabját (tönkjét, törzsét) rejtette. (Vö. Kir. I. 19, 13—17.)

637 Gethi Ethai: a Getből való Etáj, annak a hatszáz vitéznek a vezére, akik Dávidot követték Jeruzsálemből való menekülésekor.

644 Noemi: Elimelek özvegye, a moabita Ruth anyósa, Moáb földjéről Betlehembe térnek vissza.

648 A hivatkozás pontosabban: Királyok III. 3, 16—28.

649 Tekuvai: Tékoa, Tekua városából való.

649—652 Kir. II. 14, 1—22.

656 Kolosi hivatkozása (Lukács 19.) csak Zakeus vámosra vonatkozik; a szegény özvegyasszony két fillérjéről Lukács 21, 1—4. beszél.

665—667 Fanuel leányáról, Anna prófétaasszonyról Lukács 2. rész 36—38. versekben olvashatunk.

669—672 A kánai, feníciai pogány asszony története: Máté 15, 22—8.

673—676 A vérfolyásos asszony meggyógyításáról: Máté 9, 20—2.

677 Dávid bűnbánatára vonatkozólag lásd: Királyok II. 12, 16—7.

692 uy frigy = újszövetségi szentírás

693—696 Kolosi hivatkozása a 696. sor végén (Matt. 19, 7—9.) téves; a strófa János 12, 2—8. versein alapszik.

724 A sor után következő 19. érv: A prófétálásban és a tanításban való jártasságukból.

729 Máriáról lásd Mózes IV. 26, 59.

730 Oida = Holda (Krn. II. 34, 22—28.)

731 Debhora: Lapidot felesége, aki Izraelt megszabadította a kánáneusoktól. (Bírák 4, 4—15.) — Anna profetissza: Anna prófétanő Jézus születése idején. (Lukács 2, 36—38.)

732 Erzsébet: Zakariás felesége. (Vö. Lukács 1, 41—45.) — Fülöp diakónus négy leányáról lásd Apost. 21, 9.

733 Vö. a 499. sor jegyzetével.

735 Vö. a 498. sor jegyzetével.

736 Melissa: Melissus krétai király lánya, aki Zeust csecsemő korában táplálta; Cybelének, az ég leányának, a Föld istennőjének a papnője.

737—738 Lactantius a *Divinorum institutionum lib. primus* (De falsa religione deorum) c. művében Varrora hivatkozva sorolja fel a tíz Sibyllát. (Migne-féle Patrologiae cursus compl. tom. 6. 141.)

740 A sort követő 20. arg.: A filozofálás, szónoklás és verselés tudományából.

743 Dáma: Damo. Pythagoras halálakor órá bízta írásait és titkait azzal a megfiggyással, hogy azokat soha se hozza nyilvánosságra. Szavát megtartotta, bár nyomorban élt. (Aegidius Menagius: *Historia mulierum*. Amsterdam 1692. cap. 90.)

745 Diotima — valószínűleg költött alak Platon *Symposion* jában. Sokrates tőle tanulta a szerelem lényegéről szóló tant. (Aeg. Menagius: i. m. cap. 11.) — Aspasia: Pericles második felesége. Igen művelt, szellemes és szép asszony, akiért Sokrates is rajongott. Emlékét a socraticusok őrizték. (Aeg. Menagius: i. m. cap. 6.)

747 Mantinea, Filesia — e platonista filozófusnőket nem sikerült azonosítanunk.

749 Gemina: Plotinus tanítványa, akinél a filozófus lakott. Lányát is így hívták. — Amfiklea: Plotinus tanítványa, Ariston felesége. De nem Plotinus írt róluk, hanem annak tanítványa, Porphirius. („Plotini Diuini illius e Platonica familia Philosophi De rebus Philosophicis libri LIV in Enneades sex distributi.” c. könyvének görögből latinra Marsilius Ficinustól készült fordítása, kiad. Basileae 1559. Vö. Aeg. Menagius: i. m. cap. 48.)

750 Themisteről Lactantius a 737—738. sorokkal kapcsolatban idézett művének 3. könyvében (De falsa sapientiae philosophorum, cap. 25.) azt írja, hogy soha nála nagyobb filozófusnő nem tanított. Themiste Lampsacenus felesége, Epicurus tanítványa volt. (Vö. Aeg. Menagius: i. m. cap. 69.)

755—760 Hypatia: az alexandriai Theon leánya, kiváló matematikus és csillagász. Kolosi félreértette idézett forrását; Caesareába való száműzetéséről beszél, holott az eredetiben ez áll: „Eamque e sella detractam ad ecclesiam quae Caesaream cognominatur, rapiunt, et vestibus exutam testis interemerunt.” (Migne-féle Patrologiae cursus compl. 67. tom. Párizs 1864.)

762—764 Az itt felsorolt híres asszonyok többségét Volaterranus idézett művében találjuk meg, ez lehetett Kolosi főforrása az alábbi sorokban is.

765 Semproniaról Sallustius a *Catilinae Conjuratio* 25. fejezetében ír.

766 Calpurnia olyan hévvel szónokolt, hogy miatta megtiltották Rómában az asszonyoknak, hogy a törvényszék előtt beszélhessenek.

767 Vö. a 491. sor jegyzetével.

768 Emilia: P. Cornelius Scipio Africanus maior felesége (Vol. 13. k.)

769—770 A versszak végén idézett két munka közül P. Papinius Statius műve vonatkozik ide. (Sylvarum lib. 2. 7. „Genethliacon Lucani ad Polla.”) Polla a *Pharsalia*-t javította a fiatalon kivégzett Lucanus után.

771—2 Damofila görög költőnő szerelmi verseket, Dianához szóló dicséreteket írt. Kolosi „Theophr. in vita Apol.” utalása Volaterranusnál a 15. könyvben „Philostratus in vita Apollonii” formában olvasható. Tehát nem Theophrastus, hanem Philostratus írt a tyanaei Apollonius életéről, s vele kapcsolatban Damophiláról. Kolosi azonban félreértette forrását. Pamphilus itt nem személy (tehát nem lehetett Damofila férje), hanem Pamphilia alakban szereplő városnév.

773 Vö. Volaterranus 13. könyv.

775 Istrina: Aripeithos királynak a felesége, nevét Kolosi csinálta az Istriana (=isztriai) névből.

776 Sileme-t talán Skyllassal, az előző sor istriai asszonyának és Aripeithes szkíta királynak a fiával kell azonosítanunk. Skylast tanította az anyja a görög nyelvre és írásra. (Vö. Herodotos történeti könyvei. Ford. Geréb József. Bp. 1893. II, 57—8.)

777—780 A Sosipatra-ra vonatkozó adatait Kolosi szinten Volaterranus *Commentariorum*-ából vette. Volaterranus a következőképpen ír: „Sosipatra foemina vates ac doctissima e Lybia, uxor Aedesii sophistae, educata dicitur a quibusdam numinibus, author Eunapius libro sophistarum.” Eunapiusból vagy Kolosi tévedése, vagy sajtóhiba folytán lett Eugapius.

784 A sor utáni 21. érv: Országlásukból és haditudományukból.

790 Semiramis a mondák szerint Derceto phoeníciai istennő leánya, Ninus felesége. A régiek sok regét, világra szóló hadjáratokat fűztek nevéhez. (Vö. Volaterranus 11. k.)

793 Vijonába olv. újonába (= újonnan)

805 Attáliáról, Juda 7. uralkodójáról: Kir. IV. 11, 1—20.

810 Kandaces a sötétbőrű népek királynőinek állandó neve. Nemcsak nomen appellativum; Augustus császár idején Candace aethiopiai királynő sikeresen védelmezte országát Egyptom római helytartója, Petronius ellen.

813 Thomyris a messagéták királynője, ki mikor Cyrus perzsa király fejét levágta, egy vérrel teli edénybe mártotta és azt mondta: „Lakj jól vérrel, mellyel ssha nem tudtál betelni.” (Herodotos I, 205.)

817—820 Lásd az 553—568. sorokat.

840 A sort követő 22. argumentum: A hadi és az irodalmi ismereteknek megtanulására való rátermettségükből.

855 A sor értelme: békében és háborúban egyformán döntöttek.

875 Zoilus — i. e. a IV. században élő szofista, Homeros irigy gáncseklője. Neve szincnámája lett az irigy és részrehajló kritikusknek.

896 A záróvers címének jelentése: A szerző a költőhöz és az olvasóchcz.

215.

Nyomtatott kiadása: Hely nélkül (Kolozsvár) 1635. — Az ének a nyomtatvány B1a—C3b lapjait foglalja el; a C4a-D1b lapokon *Az világi embereknek bolondságán, és nyomorúságán való siralom* olvasható. (Lásd a következő szám alatt.) A címlapon, a cím és a nótajelzés között a szerzősége utaló megjegyzés: „Authore Stephano T. Colcsino.” A címlap verzőján olvasható ajánlást és latin verset lásd a főszövegben. A szöveg után: VÉGE.

A nótajelzés Hunyadi Ferenc históriájára utal. (RMKT VII, 50.) Trója históriájának egyik feltételezett dallamát (vö. RMDT I, 21.) — eltérő strófaszervezet miatt — csak némi ritmikai módosítással lehetne énekünkre alkalmazni. Inkább szóba jöhet Göröcsöni Ambrus Mátyás királyról szóló históriájának („Árpád vala fő az kapitányság.

ban”) ugyancsak 4 × 11-es dallama, melyet Csomasz Tóth a XVI. század magyar históriás énekköltészetének egyik legelterjedtebb és leggyakrabban idézett dallamának ismer. (RMDT I, 642.) Ez vallásos szöveggel maradt fenn az 1778-as debreceni énekeskönyvben. Ennek alapján közöljük:

(Min - den - ko - ron ál - dom az én U - ra - mat)
So ha sem - mi ha - tal - ma az ör - dög - nek,
Nem árt - hat bi - zony az Is - ten fe - lők - nek,
Es kik az Je - sus - nak ne - vé ben hisz - nek,
Sen - ki - től fe - lel - nek nin - csen e - zek nek.

Az ének versfői: STEPHANVS KOLOSI LVDIMAGISTER PATRIAE.
Az ének az utolsó versszak szerint 1631-ben keletkezett.

Forrására a szerző maga hivatkozik az utolsó versszakban: Johannes Reuchlin könyvéből fordította, melyet az „a csodálatos ígéről” írt. Reuchlin a *Liber de Verbo Mirifico* c. munkájának utolsó részében a Jézus szóban rejllő erővel kapcsolatosan ad elő János evangelistáról, annak csodás tetteiről egy rövid lélegzetű történetet. Ezt az anyagot használta fel Kolosi, csak az utolsó mozzanatot hagyta el. (János Domitianus halála után visszatér hazájába és ott feltámasztja Drusianát.) Reuchlinnál azonban Kolosi csak nyersanyagot talált, annak formába öntését maga végezte el. Három részre osztotta a históriát. Az első részben János Ephesusban működik. (1–39. vsz.) Ehhez Reuchlinnál mindössze egyetlen mondatot talált. A második rész (40–129. vsz.) Cynopsnak első megérkezését és csodás tetteit tárgyalja Reuchlin nyomán. Kolosi csak színezi az eseményt (pl. az első gonosz lélek és János között, majd Cynops és János közt folyó párbeszéd), lényegében forrásához ragaszkodik. A harmadik rész (130–173. vsz.) János csodás megelévedésével kezdődik. Erről Reuchlinnál nincs szó, sem hatásos prédikációiról. A befejezésben Kolosi önálló, az utolsó nyolc strófának nincs kapcsolata forrásával. Átveszi ugyan azt a gondolatot, hogy még sokat írhatna a szentről, de egész másként folytatja: elűnta az éneklést, keze belefáradt az írásba. (166. vsz.) Röviden megmondja a tanulságot, a szerzetelési évet, utal forrására és ezzel véget vet a történetnek. — Reuchlin szövege a következő:

De D. Ioanne Euangelista, et miraculis ab eo factis.

Ioannes Euangelista superato ueneno daemonem in Dianae templo ducentos et quadraginta nouem annos commoratum, his uerbis loco expulit: Interdico tibi in nomine IHSVH Christi Nazareni, ne ultra hic habitas (35. vsz.), et confestim decessit Epheso demon. Quod factum est, ut iussu Domitiani, uir sanctus, non sine Prochoro sodali suo, in Pathmon insulam exul deportaretur (42. vsz.), ubi tam ingentia per nomen IHSVH confecit miracula, quod sacerdotis Apollinis impatentia simul et futurae desertionis formidine ereulsi, rem omnem ad Cynopem magorum facile principem, qui desertum quemdam locum iuxta Phoram eius insulae oppidum habitabat, cum stridentibus querelis

deferrent. (42—45. vsz.) Cynops, ut hac eos molestia leuaret, pollicitus est angelos malos in Ioannem mittere, qui eum interimant. (49. vsz.) Cumque unum de spiritibus malignis Phoram misisset, cui crudele necis munus iniunxerat, et is domui iam Myronis illaberetur, ubi erat Ioannes, (50—51. vsz.) mox ipse causam praeuidens ait daemone: Interdico tibi in nomine IHSVH Christi, ne loco mouearis, (53. vsz.) quin ante palam profiteare, cuius tu gratia ueneris, (54. vsz.) steteratque uerbo dicto spiritus, quasi catena uinctus. (55. vsz.) Et rursus Ioannes: Age, dic quare hanc domum accesseris? (56. vsz.) Respondit spiritus: Quoniam sacerdotes Apollonis Cynopem cum planctu conuenere, plurima de te mala praedicantes. (58. vsz.) Hortantibus autem illis, ut ad te necandum in urbem ueniret, (59. vsz.) Cynops ait, multis se annis in eo eremo sedisse, ac nunquam certe, ne maiori causa motum adijisse urbem, proinde huius homuncionis gratia, ire nunc sibi non esse integrum. (60—62. vsz.) Itaque mihi praecipiens ituro iussit, ut animam tuam ad se ferrem quam iudicio tradere pararet. (64. vsz.) At contra Ioannes: Missus'ne, inquit, prius etiam quoquam ab eo fuisti, ut alicuius auferres animam? (64. vsz.) Et respondit spiritus: Certe missus uero, et ego interfeci quoque, sed animam nullam abduxi. (65. vsz.) Tunc ait Ioannes, quare uos illi obeditis? (68. vsz.) Et spiritus ad haec referens: Omnis, inquit, potestas Sathane illic inhabitat, (69. vsz.) et coniurationem iniit cum uniuersis principatibus et pariter nos ipsi cum eo, et obedit nobis Cynops, et non uicissim obeditus ei. (70—71. vsz.) Dixitque Ioannes: Ascolta maligne spiritus, iubet te Ioannes Apostolus Filij Dei IHSVH Christi, nunquam deinceps egredi ad insidias hominis, neque ab isto loco recedere: (74—75. vsz.) quia uero ad Magum ille non redijt, alterum misit, qui simili mansit euentu. (76. vsz.) Misit iterum duos ex principibus, quorum alter domum ingrediebatur, alter foris astabat, ut quid esset futurum spectaret. (77. vsz.) Sed qui introibat pari precepto mansit, (78. vsz.) qui uero ad fores stabat, ut mago factum annunciaret, uelociter redijt. (79. vsz.) Super quo Cynops furore accensus uniuersam assumens cohortem daemonum abijt in urbem, (80. vsz.) totaque ciuitas plaudebat Cynopem uident, et omnes adorabant illum. (81. vsz.) Vbi uero accepit Ioannem publice docere, ibi fumo iracundiae ardentis repletus est, (82. vsz.) populoque dixit: Viri caeci, et errantes ueritatis uiam auscultate, (83. vsz.) si probus sit Ioannes, et recta fuerint eius uerba, tam uos quam me curabit per sermonem, quem loquar ad eum. (85. vsz.) Ego quoque ipse credam dictis et factis eius, (86. vsz.) arripiensque adolescentem quendam, rogauit, num pater suus uiueret? Adolescenti autem quod mortuus esset respondenti, ait, (87. vsz.) qua morte? At ille, quia nauta erat, et in mari quondam ui fluctuum suffocatus interiit. (88—89. vsz.) Tum Cynops ad Ioannem uersus: Iam, inquit, ostende si uera sint, quae praedicas, (90. vsz.) et reduc adolescentis huius patrem de mari, eumque puero isti uniuersisque nobis restitue uiuentem. (92—93. vsz.) Cui respondit Ioannes: Non me Christus misit, ut suscitem mortuos, sed ut doceam aberrantes. (94—95. vsz.) Tunc Magus erga plebem iactabundus haec uerba fecit: Iam iam cernitis uiri Phorenses, quod seductor est hic homo, qui uos magicis illusionibus seducit. (98. vsz.) Apprehendite ac tenete eum, donec restituum adolescenti patrem uiuentem. (100. vsz.) Tenuerunt itaque Ioannem. Cynops autem expansis palmis ad litora maris supplodens, sonitum quasi fragorem ingentem effectit in mari, (103. vsz.) sicque ab oculis illorum disparuit. Omnes igitur astantes eleuata uoce acclamabant, (104. vsz.) Magnus es Cynops, et nemo est praeter te. Mox ascendit de aquis Magus habens, ut ipse dicebat, parentem pueri, et attoniti stupuerunt omnes. (106. vsz.) Dixitque puero: Est'ne hic pater tuus? (107. vsz.) Qui respondit, Vtique domine ipse est, adorabantque Cynopem uniuersi, (108—109. vsz.) et constituerunt Ioannem interficere, quod Magus prohibuit dicens, postquam multo his maiora uideritis, tum denique pessime affligite illum. (110—111. vsz.) Vocansque ad se quendam alium, quem rogabat, Filium'ne habes? At ille ait: Certe domine habui, sed caede ac insidijs necatus est. (112—114. vsz.) Cui Magus, Reuiuiscet filius tuus, (115. vsz.) et uoce prolata uocauit ex nomine tam homicidam quam interemptum: et confestim astiterunt ambo simul, (116. vsz.) dixitque uiro illi Cynops, Hicce filius est tuus, et iste ne est, qui interfecit eum? (117. vsz.) Respondebat homo: Quin certe domine, et intuens Ioannem Magus, quid miraris inquit? (119. vsz.) Cui ille, ego, ait super his nequaquam miror. (120. vsz.) Et rursus Magus: Maiora his uidebis, et tunc admiraberis. (121. vsz.) Ad quem Ioannes sic locutus est: Perfecto signa tua cito dissoluentur. (122. vsz.) Quem sermonem audiens turba, sanctum uirum ita compressit, ut quasi mortuus caderet. (122. vsz.) Arbitratus autem eum Cynops iam mortuum exclamauit. Nolite ipsum sub terram sepelire, quatenus uolucres coeli deuorent eum, et uideamus tunc si Christus eius resuscitet illum. (125—127. vsz.) Firmiter ergo singuli eum esse mortuum opinati, abierunt una cum Cynope laudantes et eum amplissime glorificantes. (129. vsz.) Cum uero Magus audiret quod Ioannes abijisset ad locum in urbe, qui dicitur Lithobolus, ut illic praedicaret atque doceret, accessit rursus cum suis daemoneibus quorum ministerio Necromantium agebat, non sine consequentium hominum

caterua multa, inter quos mixti gradiebantur quoque hi tres resuscitati, qui cum daemones essent, homines putabantur. (136—137. vsz.) Et dixit ad Ioannem Magus: Ecce prohibui te occidi, ut maiori te uerecundia possim afficere, et ignominia faciem tuam replere. Quapropter ueni sodes ad portum, ut aspicias potentiam meam, et amplius admiraberis. (142. vsz.) Igitur Ioannes cum uniuersa multitudine redijt, praeciens tribus illis daemonibus, qui sub imagine hominum nuper resurgentium comitaebantur, ne discederent. (144. vsz.) Concussis itaque manibus et terribilis maris sonitu peracto, Cynops se, ut antea, demisit in mare, atque sic ex oculis omnium euanuit, (146. vsz.) qui clamare non cessabat laudando dicentes: Magnus es Cynops, et nemo est praeter te. (147. vsz.) Ioannes interim orabat ad Dominum, ut Magus ille inter uiuos ultra nequaquam connumeraretur. (148. vsz.) Tum repente uehemens est pelagi murmur auditum, et procellis ingruentibus ei loco, ubi se praecipitauit, nunquam apparuit. (149—151. vsz.) Et demones qui sub humana figura stabant, quasi iam pridem resuscitati a mortuis, adiurabantur ab Apostolo Dei dicente: In nomine crucifixi IHSVH Christi hanc insulam exite, nunquam redituri. (152, 154. vsz.) Statimque ab uniuersorum disparuerunt oculis expectantium Cynopa, si forte de fratre resurgeret. (155. vsz.) Cumque istic triduum atque trinoctium ipsum permansisset, plurimi eorum fame, strepitu ac aestu infirmati et cadentes, tanquam muti iacebant in terra. (157. vsz.) Ex quibus tres adolescentes mortui sunt, quos Ioannes miseratus tandem suscitauit, (159. vsz.) praedicans populo, quae ad salutem conducunt. (160. vsz.) Illi appropinquantes Cristo baptizati sunt, relicto Mago, quasi altero Pharaone in profundo maris. Possem ego longe plura uobis de illo sancto Euangelista recitare, et quales et quantas uirtutes nostri huius sacratissimi et Mirifici nominis ostenderit, (165. vsz.) et terris, et alto, et quoniam modo ex insula defuncto Imperatore Domitiano rediens, suam et sanctorum hospitam Drusianam uita defunctam a mortuis excitauerit sola uoce hac dicens, IHSVH Christus excitet te Drusiana, surge et uade domum mihi paratura coenam . . .

(Joannis Revchlin Phorcensis L.L. Doctoris Liber de Verbo Mirifico Lib. III. cap. XVIII. Artis Cabalisticae. Basileae 1587. 975—7.)

13—16 Az Ap. Csel. 9. része, melyre Kolosi hivatkozik, csak Péter két csodáját tartalmazza, Pál csodatételéről uo. a 14, 7—9. és 16, 16—18. versek szólnak.

16 Pytho — a jövődömondás szelleme, aki a leányt megszállotta.

20 E helyen Jánosról nincs szó, a hivatkozás Pálra vonatkozik.

22 Ephesus — az i. u. I. században Kisázsia fővárosa, a proconsul székhelye. János a 70. év táján jött ide Jeruzsálemből, Domitianus innen hurcoltatta Rómába, majd száműzte Pathmos szigetére, ahol János a Jelenéseket írta.

23 Diana (Artemis) temploma az ókori világ hét csodájának egyike.

47 Házban — egyházban, azaz templomban.

166 Prochorus — a hét diakonus egyike (Ap. Csel. 6, 5.), a hagyomány szerint Nicodémia püspöke.

172 Apollo a jövődömondás istene is volt, ezért Apollo papjai itt a mágusok.

Nyomatott kiadása: Hely nélkül (Kolozsvár) 1635. A szöveg után: VÉGE.

Az ad notam-ban idézett ének (RMKT XVII. sz. I, 89. sz.) hiteles dallamát nem ismerjük pontosan. Az a dallam ugyanis, amelyre egy a XVIII. sz. első feléből származó kézirat os énekeskönyv utal ennél az éneknél, 11, 11, 11, 5-ös strófászerkezetet mutat, s csak az adonisi sor megismétlésével alkalmazható rá; így Kolosi Török versére is.

A verstők értelme: STVLITIA ET MISERIA HOMINVM DEFLETVR. — Korrigálás közben vettük észre, hogy a 17—33. vsz. szövege a nyomtatvány két fennmaradt példányában eltérő, ún. szedésvariáns. Az eltérések helyesírási jellegűek.

Mivel Kolosinak ez a verse együtt jelent meg az 1631-ben elkészült, de csak 1635-ben kinyomatott Szent János evangélista históriájával (lásd az előző szám alatt), ezt is kolozsi iskolamestersége idején szerzhette „Marsilius Ficinus irásából”. Ficinus levelei között hármát is találunk, mely az emberek butaságáról és nyomorúságáról szól. Közülük közvetlen forrásként az alábbi szolgált:

Marsilius Ficinus Petro Vannio, Cherubino Quarqualio, Dominico Galleto S. D.

Vidistis pictam in gymnasio meo mundi sphaeram, et hinc atque illinc Democritum et Heraclitum. Alterum quidam ridentem, alterum uerò flentem. Quid nam ridet Democritus? Quod luget Heraclitus, (1. vsz.) uulgu uidelicet, animal monstruosum, insanum et miserabile. Mortales bona quotidie a Deo petunt, sed ut bene illis utantur nunquam postulant. (3. vsz.) Optant ut cupiditates eorum fortuna sequatur, ut autem cupiditas rationem

sequatur, nihil curant. (4. vsz.) Minima quaeque suppellectilia student quam pulcherimma fieri, animum fieri pulchrum ferè nunquam student. (5. vsz.) Corporalium morborum medelas diligenter exquirunt, morbos animi negligunt. (6. vsz.) Pacem opinantur cum alijs habere se posse, ipsi tamen secum assiduè bellum gerunt. (7. vsz.) Est enim inter corpus et animum, sensum et rationem pugna perpetua. (8. vsz.) Amicum sibi ex aliorum numero fidum comparare posse confidunt, nullus autem eorum sibi ipse seruat fidem. (9. vsz.) Quae probauere, reprobant, quae uoluere, nolunt, atque contra, aedificiorum partes ex amussim disponunt, fides in lyra ad unguem temperant, ut autem animi partes motusque concinant, nunquam tentant. (11—12. vsz.) Lapidés uiuentibus reddunt similes, uiuentes uerò lapidibus, sapientes ipsos contemnunt, sapientum statuas et nomina uenerantur. (13. vsz.) Aliena profitentur nosse, cum propria nesciant. (13. vsz.) Quid praeterea dicemus ad haec amici? Magistratus homicidium prohibent, et ubique instrumenta permittunt ad necem hominum fabricari. (16. vsz.) Optimam uirorum segetem optant, semen-tem uerò uirorum, id est, pueritiam non satis excolunt. (17. vsz.) Semper male uiuunt homines hodie, cras solum bene. (18. vsz.) Ambitionis gratia maleficijs inter se contendunt, commodior ad gloriam uia esset mutuis beneficijs decertare. (19. vsz.) Cum semper loquantur male, bene sperant se audituros, cum male agent, accepturos bona. Bonorum authores esse nos praedicamus, malorum uerò Deum. (23. vsz.) Culpas nostras in astra rejicimus. (24. vsz.) Quot reperies qui tanti aestiment hominem, quanti pecuniam? (25. vsz.) Qui ita seipsos colant, ut agros et caetera colunt? qui tanta diligentia familiam educant, quanta multi equos et canes et aues? (26—27. vsz.) Qui considerent quam grauis sit temporis iactura? In aere expendendo parcissimi sumus, in tempore erogando supremum prodigi. Quot dabis qui animi sui penuriam recognoscant? Quisque abundare sapientia se existimat, carere in pecunijs. (29. vsz.) Proh dolor, maxima querimus in minimis, excelsa in infinis, in malis bona, in rebus uolantibus quietem, in dissidentibus pacem, copiam in penuria, in morte denique uitam. (31—32. vsz.) Quaeramus, amici, obsecro haec eadem quae iam quaerimus. Sed non ibi quaeramus ulterius ubi quaerimus. Insanus nimium et miser est qui se confidit contrarium in contrario reperiturum. Valet. (Marsilii Ficini Florentini Opera et quae hactenus extitere, et quae in lucem nunc prodire Basileae 1561. Epist. lib. I, 637.)

Kolosi a levélnek csaknem minden gondolatát versbe szedte, néha szóról szóra lefordítva, többnyire azonban csak értelmileg átültetve, helyenként elég szabadon. Ficinus egy-egy mondatából nála négysoros versszak lett. Megtartotta azonban az eredeti szöveg sajátos retorikus ékítményét: minden versszak ellentétben nyugszik, és az ellentéteknek ez a halmozása egyenletesen hullámszik végig az egész versen. Nem fordítja le Ficinus levélnek valamennyi gondolatát, néha viszont a megütött stílusban önállóan mozog, és új gondolatokat fűz szerzeményébe. Ilyen pl. a 20—22. és 30. vsz. Új a befejező versszak is.

1 Heraclitus (i. e. 576—480 k.) görög filozófus, akit az emberi butaság a monda szerint sirásra fakasztott.

2 Democritus (i. e. 460—361 k.) görög filozófus; nevető melléknevét azért kapta, mert kortársainak visszasságait kigúnyolta. Heraclitusszal ellentétben az emberi butaság őt megneveztette.

3 A sor értelme: a sirásra fakasztó nyomorúság és a nevetésre készíthető bolondság ellentéte mutatja a világ hiábavalóságát, értelmetlenségét.

107 pellikánnya — talán sajtóhiba a 'papagáj' jelentésű publikán helyett.

Nyomatott kiadásai:

I. [Kolozsvár 1643.] — E kiadvány első része Kolosinak *Az edgyes életnek kedvetlen és káros voltáról* c. művét tartalmazza. (Lásd a következő szám alatt, a kiadvány leírását is ott adjuk.) A kiadvány címlapján a nótajelzés és a szentírási idézet között így történik utalás énekünkre: „Ezek mellé adatott az Kakasról vött Hasonlatosságban à Papok tisztiról való Enekis. A Stephano T. Colossino.” A szöveg után: VÉGE.

II. Lőcse 1647. Kiad. SZILÁDY, ItK 1901, 227—230. — E kiadvány tartalma ugyanaz, mint az előzőé; az ajánlósorok helyén azonban csak ennyi áll: „Quae quondam Latinè modulata, nunc uerò in Hungaricum idioma translata: à Stephano Török Colossi, Ministro uerbi Divini in Csikszentmarton.”

A címlap szerint megvolt az 1688-i és 1696-i lőcsei kiadásokban is. A ma rendelkezésünkre álló egyetlen példányokból azonban hiányzik, csak az órszavak mutatják egykori meglétét.

A nótajelzésre vonatkozóan lásd a 209. sz. ének jegyzetét.

Az első kiadás címlapja szerint Kolosi a művet csikszentmártoni pap korában fordította latinból, és 1642. nov. 18-án a marosszéki unitárius egyházkerület papjainak és híveinek ajánlotta.

A mű forrása, mint SZILÁDY ÁRON kimutatta (Ének a kakasról. ItK 1901, 226—230.), egy XV. századi latin vers, mely contaminálódott a Mapes Walternek tulajdonított *Golias ad Christi sacerdotes* c. szerzeménnyel. (Lásd Mapes Walter: *The latins poems*. Wright-kiadás. London 1841. 45.) A középkori vers szövegéből Kolosi csak az első 16 strofát ültette át több-kevesebb hűséggel. Kolosi befejező strofái csak igen távoli megfelelői a latin vers 17—25. versszakainak. A latin eredetét Szilády után közöljük:

- (1.) 1. Multi sunt presbyteri qui ignorant quare
super domum Domini gallus solet stare;
Quod propono breviter vobis explanare,
si vultis benevolas aures mihi dare.
- (2.) 2. Gallus est mirabilis Dei creatura
et rara presbyteri illius est figura,
Qui praeest parochiae animarum cura
stans pro suis subditis contra nocitura.
- (3.) 3. Supra ecclesiam positus gallus contra ventum
caput diligentius erigit extentum;
Sic sacerdos, ubi scit daemonis adventum,
illuc se obiciat pro grege bidentum.
4. Gallus inter caetera altitia coelorum,
audit super aethera concentum angelorum;
Tunc monet nos excutere verba malorum,
gustare et percipere arcana supernorum.
- (6.) Quasi rex in capite gallus coronatur;
in pede calcaribus, ut miles, armatur;
Quanto plus fit senior pennis deauratur;
in nocte dum concinat (ut) leo conturbatur:
- (7.) 6. Sic Deus per omnia mundos et ornatos
fecit suos clericos esse coronatos.
Galli sunt calcaria more militari,
castigandi feminas nutu singulari:
Sic sacerdos corrigat legis transgressiones
verbis et flagitiis, ut fiant meliores.
- (5.) Gallus regit plurimam turbam gallinarum
et sollicitudines magnas habet harum:
Sic sacerdos, concipiens curam animarum,
doceat et faciat quod Deo sit carum.
- (11—12.) 8. Gallus granum reperit, convocat uxores
et illud distribuit inter cariores;
Tales discant clerici pietatis mores,
dando suis subditis scripturarum flores,
Sic sua distribuere cunctis derelictis
et curam gerere nudis et afflictis.
- (7.) 9. Sic et bonus presbyter qui plebis scit praeesse,
pigros cum calcaribus monens indefesse,
Confortando debiles verbo Dei, messe
post laborem aureus, ut rex, debet esse.
- (10.) 10. Gallus suas feminas solet verberare,
has quas cum extraneis novit ambulare:
Sic sacerdos subditos debet castigare
qui contra legem Domini solent peccare.

- (13.) 11. Basiliscus nascitur ovis de gallorum
 sic crescit vis daemonis de presbyterorum
 Multa negligentia, qui subditorum
 non curant sceleribus nec de spe coelorum.
- (16.) 12. Gallus nunquam negligit tempus vespertinum;
 sed cum suis subditis volat ad supinum,
 Ut, in nocte media, tempus matutinum
 servis Dei praecinat ad opus divinum.
- (17.) 13. Sic et bonus presbyter, respuens terrena,
 ducit suos subditos Christi in pena;
 Praebens iter coelicum coeli ad amoena,
 sponsus cum advenerit cum turba duodena.
- (18.) 14. Gallus, noctis media, studet personare,
 ante cantum fortiter alis ventilare:
 Sic sacerdos providus, seminoctis hora,
 ad laudandum Dominum surgit sine mora.
15. Haec vobis sufficiant de gallo notata
 et in audientium corda sint locata;
 Teneat memoria (hoc?) quod nux muscata,
 reddit plus aromata, bene masticata.
16. Gallus vobis praedicat, omnes vos audite,
 sacerdotes, Domini servi et levitae;
 Ut vobis ad coelestia (dicatur?): Venite,
 praesta nobis gaudia, Pater, aeternae vitae!
17. Viri dilectissimi, sacerdotes Dei,
 praecones altissimi et lucernae Dei,
 Caritatis radiis fulgentes et spei,
 auribus percipite verba oris mei.
18. Vos nunc in ecclesia Deo deservitis,
 quos vocavit palmites Christus verae vitis,
 Cavete ne steriles nec avari sitis,
 si vos Christi stipite vivere velitis!
19. Vos estis in atrio boves triturantes,
 prudenter a paleis grana separantes,
 Vos hoc in speculo legem vix amantes
 beati qui non fragiles sunt nec ignorantes.
20. Quid quid vident laici vobis displicere
 credunt sine dubio sibi non licere,
 Et quid quid vident vos cum opere implere
 credunt esse licitum et culpa carere.
21. Secundum apostolicum omnia probate,
 et quod bonum fuerit illud approbate;
 Date bona proximis, illos et amate;
 cum cepistis gratiam, et vos gratis date.
22. Estote pacifici, sobrii, prudentes,
 casti, pii, simplices, justi, patientes,
 Hospitalis, humiles, subditos docentes,
 consolantes miseros, pravos corrigentes.

23. Sitis breviloqui, ne vos ad reatum
trahat multiloquium et verbum exaltatum;
Verbum quod proponitis sit abbreviatum:
nam in multiloquio non deest peccatum.
24. Vestra conversatio vitia fructuosa.
munda conscientia, vita fructuosa,
Regularis habitus, forma speciosa,
ne vos coinquinet labes aerumnosa.
25. Ergo nunc deducite vitam temporalem
nec non laudabilem atque pastoraalem;
Cum vos exueritis chlamidem carnalem,
induat vos Dominus stolam aeternalem.

42 kiteget — ebben az alakban ismeretlen. Páriz Pápai szótára ismer ugyan egy *teget* (dure tracto, keményen bánik) szót, inkább azonban az „odacsál, odacsábít” jelentésű *hiteget* szóból keletkezett sajtóhiba.

218.

Nyomtatott kiadásai:

I. Lőcse 1647.

II. [Kolozsvár 1643.]

Két további kiadás (Lőcse 1688. és Lőcse 1696.) jelentéktelen szövegtéréseire nem voltunk tekintettel.

A szöveg után „Vege” megjegyzés olvasható.

Valamennyi kiadás tartalma azonos; a címlap verzóján Szentmártoni Bodó ajánlóverse foglal helyet, amelyet szintén itt közlünk; az A2-B2 leveleken *Az edgyes életnek kedvelten és káros voltáról* c. ének olvasható; a B3-4 leveleken pedig az előző szám alatt közölt *Cantiuncula*. — Az ének szövegét a lőcsei 1647-i kiadás szerint adjuk, mivel az első, kolozsvári kiadás egyetlen példányából az A2-3 levelek (a szövegnek közel a fele) hiányoznak. A lőcsei kiadás, mint ezt már SZABÓ KÁROLY megállapította (RMK I, 742.), a kolozsvárinak elég pontos újra nyomata. Az összevetésre lehetőséget adó szövegrészekből megállapítható, hogy a szöveg — néhány sajtóhibától eltekintve — egyezik, a hangtani eltérések sem számosak, sőt a lőcsei kiadás még a helyesírásban is elég híven követi a kolozsvárit. Mivel ez az utóbbi kiadás feltehetően közelebb áll a szerző nyelvéhez, a csekély számú eltérést lap alji variánsként feltüntettük.

Az ad notam idézett ének Rákosi Andrásnak kötetünkben 53. sz. alatt közölt históriája. Ennek nótajelzése („Gondolkodjál ember a te bűneidről”) a kolozsvári énekeskönyv (1744) egyik dallamához vezet el. A RMDT I, 23/II. alapján közöljük:

(Ir - gal-mazz Ur Is ten im - má - ron én - né kem:)
löy e lö mu - sák nak é - nek - lö se - re ge,
He - li - chon He - gyé nek ki vagy é - kes - se ge,
Lásd szi - vem - nek mely nagy ö ke - se - rü - se ge,
Ey - jel Nap - pal rág ván sok bá - nat - nak fęr ge.

Kolosi ezt a második, hosszabb lélegzetű eredeti munkáját az utolsó versszak tanúsága szerint 1643-ban, a Nyárad folyó völgyében, vagyis Csíkszentmártonban írta. Művével az volt a célja, hogy egyik jóakaró patrónusát rábírja a házasságra. Példatárának egyetlen forrása a Biblia volt. Művei közül ez az ének vált legnépszerűbbé.

1 A sor feletti latin cím jelentése: A magányos és az özvegy élet utálatosságáról.

33 A sor értelme: Megbetegedvén magányos ágyba fekszik.

48 A sor értelme: Nem festetik feketére ruhájukat a gyász miatt.

87 Atlás a titánok egyike, itt az erő megszemélyesítője.

88 Pallás — a bölcsesség istenasszonya, az okosság megszemélyesítője.

104 Vö. a következő közmondással: „Akit megéget a kása, hogyha látja, a tarlóját is fűjja.” (tarló = aludt(te)j)

132 A sort követő kétsoros latin vers fordítását Kolosi az ének 133–6. soraiban adja.

153 barát *Legenda* — vagy a Jeromos-féle *Vitae Patrum*, vagy a *Legenda Aurea*.

197 *Baptista* — Keresztelő János

245 A sor feletti latin cím jelentése: A házas élet és a jó asszony dicséretéről.

263 A sor értelme: Illetlenül nem néz, és csipős, sértő szóval nem illet senkit.

312 A Példabeszédek könyve 12, 4 versére való utalás a 309–310. sorokra vonatkozik. Pál apostol mondását lásd Korintusiakhoz írt 1. levelében a 11, 7-ben.

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

SZÓJEGYZÉK

- aba = abaposztó (213: 266)
 abrak cipó, abrak kenyér = korpás cipó, kenyérporció (209: 502, 636)
 adamás = gyémánt (57: 38)
 alit = vél, tart (27: 43; 208: 44, 112; 209: 26, 75, 149, 539; 215: 497, 550)
 ág = sugár (59: 43)
 állapik = áll (1: 374)
 állat = élőlény, teremtmény (1: 92, 103; 9: 22; 16: 103, 104; 33: 13, 22; 46: 1)
 állat = állít (214: 22)
 alország = pokol (53: 438)
 alut = altat (62: 42)
 aquavitae = pálinka (209: 288)
 ár-rogy — az ár (árvíz) és a rogya, rogya (növénybetegség, rozsda) szavak összevonása
 lehet, talán Thordai szóalkotása (157: 66)
 atlac = színén fényes szövet (100: 42)
 áttya = ártja (149: 18)
 azon = ugyanaz (1: 12, 346; 214: 602)
 batkányit sem = egy cseppet sem (213: 275)
 bélyegítő = bélyegítő, bélyegvas (208: 161; itt a szótagszám miatt a *bélyegtő* szóra is
 gondolhatunk, melynek jelentése: pénzverő gép fenéklapja)
 berbécs = birka (213: 90)
 berbitél = motyog, morog (50: 36)
 beszínlik = juttatják (79: 22)
 bogarica — a *bagar* (= tehén, ökör) származéka, vö. Herman Ottó: A magyar pásztorok
 nyelvkinccse. Bp. 1914. 453. Bogaricáknak nevezték a marhákkal fuvarozó só-
 kereskedőket a Székelyföldön. (213: 280)
 bolt = szoba, kamra (55: 393; 214: 332, 523)
 borsoló erszén = borstartó zacskó (209: 689)
 castigál = fenyít, dorgál (217: 39)
 cipál = cibál (54: 143)
 cundora = condra, szakadozott ruha (209: 254, 641)
 csatló = a hintónak az a része, ahol a szolgák álltak (208: 128)
 cseber rúd = vízhordó rúd (209: 487)
 cseléd = családtag, gyermek (218: 247, 364)
 csellyán = csalán (209: 475)
 csintalan = szemtelen, zabolátlan (215: 57)
 csiszamas = csúszás; csiszamik, csiszamodik = csúszik (12: 40; 15: 40; 23: 35; 73: 66;
 218: 230)
 csökönés = csökkenés, fogyás (17: 51; 18: 29)
 csömölet = teveszór-posztó szövet (100: 42)
 dagályos = gőgös, dolyfös (53: 19)
 délceg = féktelen, szilaj, (53: 20; 150: 18)
 derít = dérral borít (129: 68)
 döglet = dögletessé tesz, megfertőz (60: 24)
 drágaság, drága = ínség, szenvedés (209: 183, 503; 212: 81)
 dráko = sárkány (113: 2)

dutka = régi ezüstpénz (209: 71, 235, 315, 423, 619)
 ég = levegő (211: 75)
 együnk = egyikünk (53: 621, 627, 630, 634, 646)
 egy nyomban = ugyanúgy (209: 591)
 egyemben = együtt (17: 56)
 egység = egyedüllet (218: 101)
 elegyesleg = egyformán, egyaránt (214: 863)
 élés = élelem (209: 355)
 élet = kenyér (159: 38)
 ellát = előrelát (215: 206)
 ellenben = szemben (53: 28; 218: 119)
 elnyomult gyepű = ledöntött kerítés, fal (117: 12)
 előtejű = első tejű, éretlen (209: 123)
 elvon = elvesz (209: 429)
 en = íme (218: 372)
 enged = megbocsát (99: 31; 209: 663)
 engedelmes = engedékeny, elnéző (80: 23; 158: 22)
 enyészik = rejtőzik (1: 343)
 enyet = miatt, által (214: 435)
 epesség = kínlódás, gyötrődés (53: 129)
 erét = erejét (101: 54)
 erős = nehezen járható (208: 73; 212: 34, 66)
 értet = illet; vízzel értet = öntöz (209: 106)
 érzékenység = érzéklés, érzékszerv (33: 31; 53: 641; 216: 30)
 eset = elesés, botlás, vétek (69: 27; 195: 7)
 esztrág = gólya (209: 189)
 faggat = tép, gyötör (85: 64; 99: 20)
 fagy — ezt az igét Thordai a „vérben fagy” analógiájára más összetételekben is használja,
 halálban fagy: 61: 10; 143: 11; 193: 31; bűnben fagy: 113: 12; istentelenségben
 fagy: 67: 7
 fakép = bálványkép (53: 215)
 fedez = eltitkol (87: 9)
 fej = kútfő, forrás (166: 33)
 fékemlő = kötőfék (14: 70)
 feket = fektet (53: 463)
 fele társ = embertárs, felebarát (1: 235)
 félelmes = félnék (80: 30; 194: 12)
 feljebb magasztal = felmagasít (214: 251)
 fenődik = fenekeedik, agyarkodik? (65: 26)
 flestököm = reggelizés (209: 309, 446)
 fok = bástya (126: 42)
 fottig = fogytáig, teljesen (214: 564)
 friss = pompás, díszes (53: 36; 54: 246, 250; 104: 29; 214: 82)
 fultoszt = fullaszt (55: 162)
 füstbe kel = elvész (115: 5)
 füstölög = gőzölög (208: 43)
 füves = bolond, örült (53: 425)
 gal — az Etymologiai Szótár a XIX. század elejéről idéz *gal* alakot, „bokros hely, bozót’ér-
 telemben. Ismeretes a szónak „göröngy, hant’ jelentése is, vö. Domokos — Rajeczky:
 Csángó népzene. Bp. 1956. 44. (181: 34)
 garázda = veszekedés (218: 258)
 gazdálkodás = vendéglátás (214: 682, 704)
 gerendely fa = az ekefejet tartó fa (212: 90)
 gerezna = szőrmebélés, szőrmével bélelt ruha (211: 126)
 goromba = tudatlan, ostoba (214: 213)
 guggol = gúnyol (16: 44)
 gyakorol = látogat (81: 30)
 gyal — e szót szótáraink nem ismerik. A Bibliában „vigasztalás, reménység” a neki
 megfelelő szó. Talán Thordai alakította a *gyamol* szóból (174: 50, 117; 204: 4)
 gyalom = háló (204: 12; ide értelmileg inkább a *halak* kívánczónék)
 gyarat = gyárt, teremt (19: 22)
 gyévér = kopóféle vadászkutya (211: 103)
 háború = háborgó, nyugtalan (209: 77)

hagyomány = rendelkezés, parancs (215: 284)
 hálál = hálát ad (11: 2)
 hátrahagy = abbahagy (208: 103)
 házháj = háztető (211: 19)
 héjazás = tetőzés, a tetőszerkezet elkészítése (212: 94)
 helyére = helyette (54: 64)
 hengér = hóhér (53: 507)
 híg = tiszta (159: 11)
 hijú = hív (51: 42; 54: 378)
 hitető = csaló (215: 185, 389)
 h ú = hiábavaló, tehetetlen (54: 379)
 holt szén = faszén (123: 49)
 holval = reggel (145: 36; 209: 115; 210: 28)
 homlít = szőlővesztő bűjtat, szaporít (135: 35)
 hopja – talán a *hopolja* (= kopogtatja, üti, veri) alakváltozata, mely Bogátinál fordul elő,
 lásd Schiller István: Bogáti Fazekas Miklós élete és vallásos tárgyú költészete.
 Bp. 1915. 43. (53; 402)
 hurít, hurogat = szid, gyaláz (99: 35; 125: 12)
 ingyen sem = egyáltalán nem (95: 28; 209: 177, 245)
 ír = fest (1: 34; 159: 8)
 iszák = nyába vető kettős tarisznya (209: 128, 227, 427; 215: 251)
 iut = ivott (54: 300; 209: 586)
 izetlen = nehéz, keserves (53: 487)
 izsópvíz = az izsópcserje leve (106: 29)
 jégzaj = jégzajlás (110: 66)
 jegy = jel (160: 59)
 jel = zászlójel (123: 14)
 kalongya = a termésből egy rakás, asztag (53: 59)
 kamuka = damaszt szövet (100: 42)
 kandal = kandikál, nézeget (209: 116, 530)
 károl = káros dolognak tart, sajnál (208: 20, 183; 209: 459; 216: 108)
 kedvest = kedvvel, örömmel (213: 70)
 kéj = kény; jó kéjeden (105: 44), jó kéje szerint (165: 9), szabad kéjemen (174: 108) =
 önként, örömmel
 kend = mos (106: 44; 127: 18)
 kép = szűrő fegyver, pl. tőr (68: 12; 113: 4; 144: 26; 193: 44)
 kerül = körülvesz (212: 109)
 kétképpen = kétszeresen (209: 316)
 kétséges = kételkedő (214: 422)
 kevert = moslák (209: 489, 512)
 kietlen = pusztaság, magány (218: 159, 243)
 kíneső = higany (208: 122)
 kirekend = kizárta (106: 43)
 kockáz = játszik (209: 451; 211: 19)
 kolcempoz = kalapál (208: 145; 212: 96)
 köteles = kötve van (212: 97)
 kötelez = megköt (215: 406)
 követ = megkövet, bocsánatot kér (214: 33)
 közörséges = nyilvános (214: 782)
 kútgárd – az Etymologiai Szótár a XIX. század utolsó negyedéből említ adatot „kútkáva”
 jelentésben. A Tájszótár is ezt az értelmezést adja. (60: 27; ide értelmileg a „kút-
 gém” ill. k.)
 lább = úszik (53: 39; 143: 24, 33)
 laboda = parajféle növény (209: 475)
 legeltetik = tápláltatik (92: 52; 211: 75)
 lel = kínoz, gyötör (49: 44)
 lép = madárfogó lépvesztő, csalétek (59: 12; 67: 49; 113: 2; 149: 22; 193: 43)
 lép = lep (159: 6)
 lerošhad = lemállik (53: 128)
 les = csapda (162: 12)
 leses = lesekedő, cselvető (197: 47)
 leszegik = letörik (57: 16)
 maga = pedig (1: 388; 174: 142; 214: 35)

maglás = máglyás (magulator), sórakásoló, mai nyelven mázsáló (213: 183)
 megadázott = feltüzelt? A NySz a *megadázik* szónak 'dühössé tesz' jelentését adja (100: 1)
 megámul = megmerevedik (215: 298)
 megért = megérett, megöregedett (204: 20; 209: 789)
 meghajt = meghat, rábeszél (214: 345)
 megkerül = megkörnyékez, megkísért (218: 87)
 megköti magát = megmakacsolja magát (161: 83)
 meglát = meglátogat (218: 19)
 megreked = bezárul (132: 32)
 megsorlott = megsodrott (213: 138)
 megszélhüdik = megbódul (101: 38)
 megtökéll = eltökél, elhatároz (1: 194)
 megütközik = megbotlik (82: 8; 93: 67)
 megvigasztik = meggyógyul (215: 495)
 melleszt, mellyeszt = koppaszt (209: 686, 719)
 méltat, méltóztat = küld (191: 14; 203: 32, 50, 53)
 ménna = manna, ajándék? áldás? (50: 117; 124: 89)
 mentést = menten, rögtön (91: 15)
 meny = menyecske (215: 60)
 metszesz? = mit tesz? (209: 125; 218: 25)
 millye = apró törmelékszó (213: 281)
 mocsolyás = iszapos (218: 276)
 mordáltság = mordály, gyilok (2: 15; 105: 47; 215: 454)
 morotva = állóvíz, mocsár (107: 18; 124: 7)
 mulat = késik (129: 84; 138: 1)
 napeset = napnyugta (53: 622)
 negédes = gőgös, büszke (53: 35, 320; 178: 13; 186: 1)
 negligenter = hanyagul (217: 52)
 néz = vonatkozik (214: 569)
 nicromantia = varázslat, boszorkányság (215: 542)
 nyers = zöld (127: 46, 52)
 nyomódik = tapos (184: 5; 197: 12)
 nyomos = hosszú életű (166: 27)
 nyó, nyú = tép, szaggat (55: 248; 62: 9)
 nyűg = bilincs, békó (162: 23)
 ód = old (157: 53, 69)
 óhajt = sóhajt (54: 337)
 órál = imádkozik (210: 59)
 orot = levág (107: 19)
 orr = orv, tolvaj (45: 21)
 ostobít = tompít, élettlené tesz (19: 72)
 ósz = óv (8: 72; 23: 70; 68: 31; 174: 96; 216: 16)
 osztón = azután (209: 784)
 ovult = vénült, megöregedett (53: 528)
 öccs = hűg (210: 79)
 őszség = vénség (17: 103)
 ősztön = hegyes bot (208: 151; 209: 540)
 ötödfű = ötödik évében levő (209: 687)
 paria = másolat (211: 41)
 perec = korona, karika (76: 6; 210: 221)
 pih = lélegzik (86: 15)
 pipe = csirke (209: 371, 746)
 pislen = kiscsirke (91: 37)
 portus = kikötő (213: 267)
 postaság = követség (215: 300)
 potura = poltura, ezüst pénz (213: 284)
 pozsdul = felhevül (212: 15; 213: 208)
 pozsog = vizket (208: 55)
 prébenda = járandóság (214: 239, 603)
 raj lép = méhlép (157: 62, 160: 19)
 recreatio = pihenés (208: 54)
 reg = rög (88: 24)
 regia = királyi palota (214: 84)

rekesz = rejték hely (99: 49)
 relatoria = előterjesztés (211: 42)
 rendin = módjára (212: 10)
 rideg = sovány (211: 47)
 roshad = senyved, emésztődik (209: 45)
 sac = sarc (58: 12; 87: 47; 104: 19; 124: 23; 157: 45)
 sajtol = szorít, nyomorgat (161: 81)
 sápolódik = panaszkodik (214: 196)
 sebessül = gyorsan (215: 314)
 séllye = koporsó (54: 39; 213: 63; 218: 51)
 sík = sikamlós, csúszós (128: 49)
 sing = régi hossz mérték, 0,622 m (208: 89; 212: 53; 213: 140, 163)
 siú riú = sír-rí (51: 44; 54: 236)
 superlát = mennyezet (100: 76)
 szabad szeren = tetszés szerint (209: 595)
 szár = lábszár (90: 16)
 szék = igazságszolgáltató szerv, pl. úriszék (211: 31)
 szemes = gondviselő, ügyelő (202: 11)
 szentedben = szent helyeden, templomokban (77: 13)
 szerinszerte = mindenütt (214: 825)
 szikats — a NySz és a Tájiszótár „forgács” jelentését adja. Háromszékben a repedezett szikkadt sarat hívják szikacosnak, lásd Nyelvtudományi Közlemények 24, 133—4. (152: 13) Bogátnál olvashatjuk az „erős szikacs kő”-ből (105. zs. 151. sor) szikacsból való (114. zs. 23. sor) víz fakasztást.
 szikkanos = tapadós (124: 5)
 szín = égbolt (63: 23)
 szíp = szív (53: 630)
 szivet vesz = bátorságot vesz (91: 5)
 szolgálat = szolgaság (160: 42)
 szovárkodik = szivárog (53: 450)
 tágit = enyhít, csillapít (93: 41; 173: 6)
 takar = gyűjt (53: 78; 136: 30; 213: 218)
 taniszra = tarisznya (209: 134, 479)
 tapasztal = érint (1: 322)
 tatorján = nagy levelű, vastag gyökerű növény (209: 473)
 tedgyék meg = tessék meg (114: 32)
 tekintél = tekint (10: 9; 22: 20; 69: 9)
 tekintetes = tekintélyes, díszes (214: 114)
 tementeni, tömémenteni = tömémentelen (159: 44; 160: 74; 209: 506)
 tér föld = síkság (73: 66)
 tésola = toldalékrúd (212: 92)
 tetem = tag (21: 2; 22: 1; 61: 14, 34; 89: 97; 118: 30; 171: 40; 174: 120, 123; 195: 36)
 tetem = csont (100: 45; 157: 11)
 tetémig = fejem tetejéig (209: 608)
 tettetes = tetszetős (214: 115, 801)
 tőke = fatörzs (56: 18)
 tökélet = eltökéltség (216: 34)
 törött vér = sűrű, kásaszertű vér (55: 123)
 töstöl fokostol = egészen (164: 40)
 tud = hisz (54: 353)
 türődik — Páriz Pápai szótára (1708) a *türödzeni* (=készülni) alakot adja. Talán ennek az alakváltozata. (65: 27) Bogáti a szót „törekedik” értelemben használja (127. zs. 3. sor: „Marhára családra heaba türődik.”)
 urok = hurok (16: 67; 64: 38; 111: 19; 196: 18)
 ünnepejtés = ünneptörés? (53: 238)
 vakarodik = eltakarodik (209: 450)
 vál = háló (201: 9)
 ványol = tapos (161: 80)
 vastagodik = erősödik (16: 19; 210: 321; 215: 527)
 váz = madárijesztő (92: 105; 170: 16; 209: 450)
 verél = ver (22: 19)
 verésség = verés (54: 167)
 verhenyes = vörös (214: 60)

versenység – veszekedés (150: 18)
veszedelem = elveszés, halál (214: 536)
vesztegség = csend, nyugalom (92: 8; 159: 36; 215: 212)
vezél = vezet, vezérel (55: 132)
vezeték = vezetéklő (209: 240, 244)
vigyáz = virraszt (1: 212)
vohat = vonhat; vö. a RMKT XVII. sz. III, 142. sz. ének 12. sorával (124: 6)
vont arany = szótt arany (100: 54), vont ezüst = szótt ezüst (218: 307)
zsugorog = összehúzza magát, megbújik (53: 70)

A FORRÁSOK JEGYZÉKE

a) Kéziratok

- Abrugyi György kézírata.* 1655—6. Ismeretlen helyen. Stoll 77. sz. — 47, 56—206.
Ajtai György kézírata. 1710. Nagyenyed, Bethlen-ktvár 65. Mikrofilm: MTAK. Stoll 175. sz. — 56—206.
Balás József-ék. 1784—7. Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár (unit. koll.) 1183. Mikrofilm: MTAK. Stoll 357. sz. — 54.
Bartók Miklós-ék. 1753. Kolozsvár, magántulajdon. Mikrofilm: MTAK. Stoll 245. sz.
Bathó Mihály-ék. 1728. Székelykeresztúr, múzeum 55. Mikrofilm: MTAK. Stoll 189. sz.
Bentzédi Ferenc-ék. 1818—1820. Kolozsvár, EK 468. Stoll 673. sz. — 54.
Bentzédi Sámuel-ék. 1807—9. Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár (unit. koll.) 1236. Mikrofilm: MTAK. Stoll 585. sz. — 209.
Bíró Mózes énekfüzete. 1773 után. Kolozsvár, EK 2685. Mikrofilm: MTAK. Stoll 315. sz. — 54.
Bölöni-kódex. 1615—1621. OSzK Oct. Hung. 642. Stoll 30. sz. Lásd még e kötet 534—6. lapját. — 4, 5, 7, 25, 27, 28, 33, **35, 36**, 37, **38—46**.
Bölöni Pálfi András zsoltáros könyve. 1693. Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár (unit. koll.) 991. Mikrofilm: MTAK. Stoll 126. sz. — 47, **56—206**.
Brassai-kódex. XVIII. sz. 1. fele (?). Ism. helyen. Stoll 222. sz. — 54, 55, 208.
Comico-tragoedia toldaléka. 1751 után. Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár (unit. koll.) 1214. Mikrofilm: MTAK. Stoll 243. sz. — 55.
Csonka antifonálé. [1607—1632.] Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár (unit. koll.) 996. Mikrofilm: MTAK. Stoll 143. sz. Lásd még e kötet 533—4. lapját. — 3—7, 20—22, 25—28, **32—34**, 35.
Czombó Mózes-ék. 1801. Székelykeresztúr, múzeum 56. Mikrofilm: MTAK. Stoll 558. sz. — 54, 210.
Dersi András zsoltároskönyve. 1665 után. Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár (unit. koll.) 992. Mikrofilm: MTAK. Stoll 84. sz. — 6, 7, 50, 56—206.
Ényedi: Explicationes. toldaléka. Debrecen, Református Nagykönyvtár C. 1027. — **37**.
Epictetusnak . . . köniueczkeie. OSzK Oct. Hung. 623. — **207**.
Erdélyi graduál-töredék. 1697 után. OSzK Fol. Hung. 1143. Stoll 144. sz.
Felvinczi-kódex. 1676. Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár (unit. koll.) 995. Mikrofilm: MTAK. Stoll 101. sz. — 4, 5.
Fiátfalvi verseskönyv-töredék. 1773. Kolozsvár, EK 2679. Mikrofilm: MTAK. Stoll 308. sz. — **55**.
Firtosváraljai graduál. 1744—5. OSzK Fol. Hung. 2301. Stoll 208. sz.
Graduale sacrum. 1699—1702. Kolozsvár, 3. sz. akad. ktvár. (unit. koll.) 994. Mikrofilm: MTAK. Stoll 140. sz.
Halotti énekek. OSzK Oct. Hung. 135. Stoll 128. sz. Lásd e kötet 536. lapját.
Kádár-ék. XVII. sz. közepe. Kolozsvár, EK. Mikrofilm: MTAK. Stoll 74. sz. — **54**.
Kájoni latin—magyar versgyűjteménye. 1677 k. Ism. helyen. Stoll 102. sz. — 41.

- Kanyaró-kódeex.* 1657—1679. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.) 993. Mikrofilm: MTAk. Stoll 81. sz. — 56—206.
- Kelemen-kódeex.* 1688. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.) 40. Mikrofilm: MTAk. Stoll 122. sz. — 56—206.
- Kismarjai György-ék.* 1742. Kolozsvár, EK. Mikrofilm: MTAk. Stoll 205. sz.
- Kissolyosi Mátéji János-ék.* 1616—1633. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.) 1241. Mikrofilm: MTAk. Stoll 34. sz. — 35, 47.
- Komjátszegi graduál.* 1697 után. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.) 1295. Mikrofilm: MTAk. Stoll 137. sz.
- Körispataki István-ék.* 1685. OSzK Oct. Hung. 702. Stoll 115. sz.
- Kövendi János-kódeex.* 1679. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.) 1381. Mikrofilm: MTAk. Stoll 105. sz. — 56—206.
- Pálffy daloskönyv.* 1736. Kolozsvár, EK 1813. Mf.: OSzK. Stoll 198. sz. — 54.
- Péchi Simon-ék.* 1615. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.) 1729. Mikrofilm: MTAk. Stoll 33. sz. — 21, 35.
- Petri András-ék.* 1630—1. OSzK Quart. Hung. 1395. Stoll 50. sz. — 27, 37.
- Petrovay Miklós-ék.* 1670—2. Kolozsvár, 2. sz. akad. kvtár (ref. koll.) 1526. Mikrofilm: MTAk. Stoll 93. sz. — 210, 211.
- Rákosi János zoltárkönyve.* 1721. Marosvásárhely, Teleki-kvtár MS. 0681. Mikrofilm: MTAk. Stoll 183. sz. — 56—206.
- Szádeczky—Miscellania.* 1755 k. Ismeretlen helyen. Stoll 251. sz. — 53.
- Thordai-kódeex.* 1657 előtt. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.) 1190. Mikrofilm: MTAk. Stoll 80. sz. — 20, 51, 56—206.
- Thordai János zoltárfordítása.* XVII. sz. 2. fele. Kolozsvár, EK 2245. Mikrofilm: MTAk. Stoll 150. sz. — 56—206.
- Thordai János zoltárfordításainak kézírata.* XVII. sz. vége. Kolozsvár, 2. sz. akad. kvtár (ref. koll.) 1105. Mikrofilm: MTAk. Stoll 156. sz. — 56—206.
- Toroczka Máté graduálja.* 1601. Ismeretlen helyen. Lásd e kötet 530—1. lapját. — 2—5, 25, 28.
- Unitárius graduál.* 1697 után. Kolozsvár, EK 1269. Mikrofilm: OSzK. Stoll 138. sz.
- Vegyes kolligátum.* 1744. Kolozsvár, EK 3204. Mikrofilm: MTAk. Stoll 210. sz. — 54, 209.

b) Nyomtatványok

- Illyés István: Soltari énekek . . . és halottas énekek.* Nagyszombat 1693. RMK I, 1446. OSzK. — 46.
- [*Imádságos és énekes kézbe hordozó könyvecske.*] Kolozsvár 1623. RMK I, 529. Egyetlen példánya a székelykeresztúri unit. gimn. könyvtárában volt, jelenleg lappang. — 20, 35.
- Imádságos es Enekes kézbe hordozó Könyvecske.* (2. kiad.) Kolozsvár 1700. RMK I, 1558. OSzK. — 20, 35, 47, 50.
- In exequijs defunctorum canendae. Halott Temetéskorra való Enekek.* Kolozsvár 1660. RMK I, 956. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.). Mikrofilm: MTAk. — 93.
- In exequiis defunctorum canendae. Halot Temetéskorra való Enekek.* (2. kiad.) Kolozsvár 1697. RMK I, 1504. OSzK.
- [*Isteni dicséreték, imádságos, és vigasztaló énekek.* Kolozsvár 1605—7 k.] RMK I, 342. Marosvásárhely, Teleki-kvtár. Mikrofilm: MTAk. Lásd e kötet 531—3. lapját. — 2—31.
- Isteni dicséreték, imádságos, és vigasztaló Énekek.* (2. kiad.) [Kolozsvár 1632 k.] RMK I, 1586. MTAk. Lásd e kötet 536—7. lapját. — 2—12, 14, 15, 17—21, 23, 25—29, 31, 32, 35, 48—52, 73, 123, 124, 180, 183, 189, 202.
- Isteni dicséreték, imádságos es vigasztalo Enekek.* (3. kiad.) Kolozsvár 1697. RMK I, 1503. OSzK. — 2—9, 17—21, 23, 25—29, 32, 35, 48—52.
- Károni János: Cationale catholicum.* Csik 1676. RMK I, 1188. OSzK. — 46, 49.
- Keresztény Isteni Dicséreték.* Bártfa 1640. RMK I, 698. MTAk. — 4.
- Kolosi Török István: Az aszszonyi-nemnek nemességéről méltóságáról és dicséretéről való rythmusok.* Kolozsvár [1644—8.] RMK I, 593. Kolozsvár EK. Mikrofilm: MTAk. — 214.
- Ua.* Lőcse 1655. RMK I, 901. OSzK. — 214.
- Kolosi Török István: Az egyes életnek kedvellen és káros voltáról . . . Ezek mellé adatott . . . a Papok tisztiról való enekis.* [Kolozsvár 1643.] RMK I, 742. Kolozsvár, EK. Mikrofilm: OSzK. — 217, 218.
- Ua.* Lőcse 1647. RMK I, 795. Budapest, EK 158. — 217, 218.

- Kolosi Török István: Az szent Ianos evangelista és apostol historiaia.* [Kolozsvár] 1635. RMK I, 646. Kolozsvár, EK. Fényképmásolat: OSzK. — **215, 216.**
- Rákosi András: Szép historia egy pharisaeus, és egy publicanvsnak imádságokrol.* H. n. 1638. RMK I, 681. Kolozsvár, EK. Fényképmásolat: OSzK. — **53.**
- Szegedi Lénárt: Cantus catholici.* Kassa 1674. RMK I, 1159. Budapest, EK. — **210.**
- Az Szent David Prophetanak ekes Rythmusu Soltarival . . . tellyes Könyv.* Kolozsvár 1690. RMK I, 1384. OSzK. — **47.**
- Ua.* Lőcse 1696. OSzK RMK I, 1493/b. — **47.**
- Ua.* Debrecen 1700. RMK I, 1553. OSzK. — **47, 50.**
- Szentmártoni Bodó János: Az sonak dűtsiretiről valo magyar rythmusok. Ez mellé adatott az áts mesterek dűtsireti-is.* Lőcse 1647. RMK I, 796. OSzK. — **212, 213.**
- Szentmártoni Bodó János: Az tékozlo fiunak historiaia . . . Ez Historia melle adatott az Vasrol valo Enek-is.* Kolozsvár 1636. RMK I, 661. MTAK. — **208, 209.**
- Szentmártoni Bodó János: Historia az Maria Magdolnanak sok büneiből valo, jo remen-seg alatt, kegyes meg-téréseről. Ez után adattatott Az Vadaszasnak Eneke-is.* Lőcse 1683. RMK I, 1311. Korábban Marosvásárhely, Teleki-könyvtár. Jelenleg ismeretlen helyen. Másolata: Szeged, Tudományegyetem Központi Könyvtárának kéziratára, Dézsi Lajos hagyaték, verskéziratok másolatai 47. sz. — **210, 211.**
- Szentmártoni Bodó János: Igen szép Historia a' Maria Magdolnanak sok büneiből valo kegyes meg-téréseről.* Kolozsvár 1703. RMK I, 1671. Kolozsvár, 2. sz. akad. kvtár (ref. koll.). Mikrofilm: MTAK. — **210.**
- Tordai Máté: Az Izraelnek egy Isteneről.* Kolozsvár 1632. RMK I, 624. OSzK. — **1.**
- Várjalvi Kósa János: Catechesis.* Kolozsvár 1654. RMK I, 889. Kolozsvár, 3. sz. akad. kvtár (unit. koll.). — **35.**

A DALLAMOK JEGYZÉKE

	Ének-sorszám
A pünkösdnek jeles napján	102
Adjunk hálát mindnyájan az atya Úristennek	179
Aki akar üdvözülni	20, 34, 81, 108
Áldjad én lelkem mindenkor az Urat	21
Áldom az én szent uramat	89
Amely embernek jó hiti vagyon	190
Atya Isten tarts meg minket	15
Az igaz hitben végig megmaradjunk	87, 146
Az Istenhez az én szómat	47
Az Ur énnekem őriző pásztorom	203
Az Úristent magasztalom	59, 110, 143, 197
Bánatában Dávid könyörög ígyen	16
Betlehemben születék Krisztus e világra	6
Bocsásd meg Úristen ifjúságomnak vétkét	60, 133, 175, 198
Boldog az olyan ember az Istenben	96
Boze wieczney mocy	109
Bűneimnek mély örvényében ülök	185
Bűnök soksága hogyha kit iszonyít	14
Dicsérd az Istent mostan ó én lelkem	158
Dicsérd az Istent te hív keresztyén	122
Dicséretes a gyermek ki ez nap születék	6
Dicsérjed áldjad én lelkem	147, 200
Dicsérvétek az Urat mert igen jó	172, 204
Drága dolog az Úristent dicsérni	23, 63, 78, 118
Ébredjél fel világ bűneidből	29, 36, 40, 88, 128, 148, 155, 187, 205
Elbémegyünk nagy örömben	199
Emlékezzél meg emberi állat	46
Emlékezzél mi történék uram mirajtunk	100
Emlékezzél Úristen híveidről	65
Emlékezzünk ez napon Urunknak haláláról	192
Erős várunk nekünk az Isten	101, 182
Ez nap nekünk dicséretes nap	48
Gyakorta való buzgó könyörgést	66, 94, 142, 150, 176
Hallgasd meg Jézus Krisztus	52, 114
Hallgasd meg mostan felséges Isten	86, 140, 162
Hogy Jeruzsálemnek drága templomát	27, 72, 117, 193
Ilyen fogadást tón a szent Dávid	64, 126
Ím s hogy kiált istentelen	10
Ím most minket Dávid próféta a zsoltár könyvben	167, 180
Irgalmazz Úristen immáron	53, 62, 71, 119, 121, 149, 160, 164, 166, 195, 218
Írnak vala ezeröttszázötven esztendőben	79, 103, 151, 183
Isten kegyes füled szómat	8
Izraelnek megszorodott nemzetsége	80
Jaj meddig nagy Úristen nyújtod nagy haragod	9
Jer dicsérjük az Istennek fiát	13, 31, 35, 69
Jer mi dicsérjük áldjuk és felmagasztaljuk	191
Jer mondjunk éneket a mi urunknak	49
Jövel légy velünk Úristen	85
Jövel teremtő Úristen	3

Kitisztítván Absolonnak	12
Könyörögjünk az Istennek szent lelkének	84, 194
Meg ne fedj engemet Uram felgerjedett haragodnak tüzében	74
Megbántunk Isten szüntelen tégedet	116
Mennyei atyánk Űristen	8, 130
Mi atyánk ki vagy mennyekben	89, 156
Midőn eljő az én óráim	120, 181
Mikor a zsidó nemzet tartatnék Babiloniában	99, 115, 144, 163
Mikor Senacherib a Jeruzsálemet	123, 170, 202
Mindenek meghallják és jól megtanulják	206
Mindenkoron áldom az én uramat	215
Mostan jeles ünnep és igen nagy öröm	2
Nagy hálát adjunk az atya Istennek	26, 43, 91
Ne hagyj elesnem felséges Isten	58, 201
Nézz mireánk Űristen kegyelmesen	83, 111
Ó Izrael szerető népem	107, 169
Ó mennyei nagy boldogság	98, 153, 177
Ó nagy Űristen a szent Dávid király	11
Ó Űristen tekints hozzánk	67, 131, 135
Régen ez vala a neves Perzsiában	32, 57, 70, 127, 137, 171
Reménységem vagy Istenem	17
Rettenetes Istennek nagy haragja	38
Semmit ne bánkódjál Krisztus szent serege	25, 96, 105, 154, 196
Soha Isten házára csak egy pénzt sem adtam	209
Sok rendbéli próbák vannak rajtunk ez életben	41
Szent Dávid próféta éneklő könyvének	42, 73, 82, 159, 173
Szent Ézsaiás így ír Krisztusnak	141, 165, 178
Szentül énekelték egy halott énekben	210
Tebenned szent atyám minden bizodalmmal	71
Tekints reám Istenem nyavalyámban	132, 185
Tekints reánk immár nagy Űristen a mennyégből	97, 129, 139
Tekints reánk Űristen nagy kegyelmességéből	125, 161, 186
Uram bizvást könyörgök halld meg kiáltásom	80
Űristen légy most mivelünk	68, 93
Űrnek szolgálói no dicsérjétek	75, 134, 174, 188
Vedd el Űrsten rólunk haragodat	39

A NÓTAJELZÉSEK MUTATÓJA

	Ének-sorszám
A felséges Isten királyoknak királya	133
A mi urunk Jézus Krisztus mint szenvedé miérettünk	77, 112, 124
A nagy bölcs teremtetést aki meggondolja	164, 166
A pünkösdnek jeles napján a szent	102
Adj már csendességet lelki békességet mennybéli úr	76, 189
Adjunk hálát az úrnak mert érdemli	172, 204
Adjunk hálát mindnyájan az atya Űristennek	179
Aki veti segedelmét az Istennek jóvoltában	20, 34, 81, 108, 110
Atya Isten tarts meg	15
Atya Űristen mennybéli	11, 21
Az Istenhez az én szómat	47
Bizonytal ismerem rajtam nagy	51
Bizonytalan voltát	133
Bocsásd meg Űristen	175
Boldog az ilyen ember az Istenben	14, 95
Boldog az olyan ember ez világon	95
Boldog az olyan ember minden	7
Boze wiecnej mocy twej	109
Csak tebenned uram Isten vagyok bizodalunk	79, 103, 151, 183
Dicsérd az Istent te hí keresztyén	122, 190
Dicsérd az Istent mostan ó én lelkem	158
Dicsérem az Űristent minden időben	92, 152, 168
Dicséretes a Krisztus	6
Dicsérjed áldjad én lelkem az Űristent	147, 200
Dicsértessél atya Isten	137
Drága dolog az Űristent dicsérni	63, 78, 118, 184, 193
Ébredjél fel világ bűneidből	36, 88
Egész Izraelt Dávid felgyűjté	29, 148
Egy lélekkel mostan áldott hívek	40, 88, 128, 148, 155, 187, 205
Életét aki undok bűnben éli	26
Emlékezzél meg Űristen a mi nagy gyarlóságunkról	131, 135
Emlékezzél Űristen híveidről kik kiáltunk	65
Emlékezzünk ez napon urunknak haláláról	192
Engem igazgat az egeknek ura	203
Erős várunk nekünk az Isten és fegyverünk	101, 182
Ez nap nekünk dicséretes	48
Farizeus és fukar éneke	218
Felséges Isten mennynek földnek ura	43, 91
Gondolkodjál ember a te bűneidről	53, 71, 149, 195
Ha kérdi Isten Kátai tetőled	216
Háborúsága Dávid királynak	115, 163, 201
Hallgasd meg atya Isten a mi	52, 114
Hallgasd meg mostan felséges Isten mennynek	86, 140, 162
Herr Gott nun sey	114
Hogy a nagy pusztán lakunk és nincs	194

Hogy említjük eleinket hozzájuk nagy	120, 181
Hogy Jeruzsálemnek drága templomát	16, 72, 117, 193
Hunyadi János	42
Ilyen fogadást tón a szent Dávid az örök Istennek	64, 126
Irgalmazz Uristen immáron énnekem	62, 71, 119, 121, 149, 160, 164, 166, 195
Isten népe és Dávid ezt látá	31
Istent no dicsérd minden erőddel magasztald	136, 201
Istent szívéből aki tiszteli	190
Istenünkhöz fohászkodván	8, 130
Izraelnek megszomorított nemzetsége	80
Járuljunk mi a mi kegyes Istenünkhöz	84
Jer dicsérjük az Istennek fiát	35
Jer emlékezzünk keresztyén népek	66, 94, 142, 150, 176
Jer mi dicsérjük áldjuk és felmagasztaljuk	191
Jövel légy velünk Uristen segít meg minket	85
Kerek égen	74
Kérlek és intlek mostan tégedet	46, 162
Kérlek keresztyén ember hallgasd	56, 104
Keserves bánattal megrakódott idő	210
Láss hozzám Uristen kegyelmes szemeiddel	60, 133, 175, 198
Légy irgalmas Uristen minékünk	13, 35, 69
Magasztallak én Istenem uram és atyám	100
Meg ne fedj engemet	74
Megadja még Isten örömét	213
Megbántunk Isten szüntelen tégedet mert nem őrizzük	116
Meghallgassad uram a mi	19
Mely hatalmas a mi urunk az Isten	57, 63, 65, 70, 127, 137, 138, 171
Mennyei felségnek ura és Istene	166
Mennyei földnek dicsőséges királya	61, 90, 106, 138, 184
Mi dicsérjük ez mai napon	49
Mi kegyes atyánk kit vallunk hitünkben	87, 146
Mikor Isten Dávidot meghallgatta	23
Mikor Senacherib a Jeruzsálemet megszállotta	123, 170, 202
Mikoron zsidó nemzet tartatnék Babiloniában	99, 115, 144, 163
Minden állat dicsér Uristen	164, 166
Mindenek meghallják és jól megtanulják	206
Mindennap jó reggel	74
Mint kívánkozik a szarvas a kútfejekhez	199
Mostan Uristen hozzád kiáltunk keserűségünkben	141, 165, 178
Nagy bánatban Dávid	193
Nagy Uristen ne hagyj minket ne akarjad	59, 110, 143, 197
Neked mondok dicséretet mert téged uram az illet	89, 156
Nézz mireánk Uristen kegyelmesen	83, 111
Ó én kegyelmes Istenem mely igen kesereg lelkem	10, 17, 113
Ó mely igen rövid volt lám e világ	132, 185
Ó mely szép dolog volt Isten a barátság	211
Ó mennyei nagy boldogság ki vagy fénylő	98, 153, 177
Ó Izrael szerető népem hallgassad az én törvényem	107, 169
Ó te keresztyén ember serkenj fel álmodból	1, 9, 18, 56, 104, 209
Ó Uristen tekint reánk magas mennyből	67
Onszol minket Dávid próféta a zsoltár könyvben	167, 180
Paradicsomnak kies szép hajléka	157
Polonica Nota	8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17
Rajtam nagy irgalmú Isten könyörülj	61, 184
Régtől fogván támaszkodtam	32, 90, 184
Reménységem vagy Istenem	12
Segítségül hívjuk a mennybéli Istent	25, 96, 105, 154, 166, 196
Siralmas panaszá	74
Sok rendbeli	41
Szent Dávid király bűnei ellen így panaszkodik	58, 201
Szent Dávid próféta éneklő könyvének	42, 73, 82, 159, 173
Szent Ézsaiás így frt Krisztusnak szent születéséről	188
Szeretlek tégedet édes atyám uram	82

Szertelen rút dolog volt bűnnel	28
Szükség keresztyének mindennek életében	145
Tanulástokra szólok	28
Tekints reánk immár nagy Úristen a mennyégből	97, 129, 139
Tekints reánk Úristen ne hagyj minket elvesznünk	125, 161, 186
Tékozló Fiú históriája	214, 217
Teljes gyönyörűséggel rakva	97
Tetőled jót várunk téged úrnak vallunk	74
Troiana historia	215
Uram Isten ki ígértél oltalmat	38
Úristen engem élj	153
Úristen légy most mivelünk mert sokan támadtanak	68, 93
Úrnak szolgálói no dicsérjétek mindnyájan	75, 134, 174, 178, 188
Vas Ének	212
Vedd el Úristen rólunk haragodat	39
Vigyázz értem Úristen	161
Világosságoknak szent	5

A KÉPEK JEGYZÉKE

- 1a. Tordai Máté munkájának címlapja (RMK I, 624; 1. sz. ének)
- 1b. Rákosi András históriájának címlapja (RMK I, 681; 53. sz. ének)
2. Az Isteni ditsíretek (Kolozsvár 1632 k.) címlapja és Thordai János reggeli imádságának szövegkezdeté (RMK I, 1586.)
3. Az Isteni ditsíretek (Kolozsvár 1632 k.) 688. és 696. lapjai
4. A Kádár-ék. 36a. lapja a Makabeusokról szóló história szövegkezdetével (54. sz. ének)
A Fiátfalvi verseskönyv-töredék 13. lapja Fiátfalvi György énekének (55. sz.) részleteivel
6. A Csonka antifonálé 57a. lapja a 32. sz. ének kezdetével
7. A kolozsvári unitárius kollégium Fasciculusai I. kötetének 150—1. lapjai, Thordai Jánosra vonatkozó bejegyzéssel
8. Az unitárius egyháztörténet kolozsvári példánya I. kötetének 208. lapja, Thordai János latin búcsúbeszédének kezdetével
9. Bölöni Pálfi András zsoltáros könyvének 175. lapja a 93. zsoltár szövegével (148. sz. ének)
10. Bölöni Pálfi András zsoltáros könyvének borítótáblái
11. A Thordai-k. 8—9. lapjai az 1. zsoltár csonka szövegével és a 2. zsoltár kezdősoraival
12. A Kanyaró-k. címlapja és verzója
13. A Kanyaró-k. 6a. és 21b. lapjai az 1. és a 12. zsoltár kezdő strófáival
14. A Kövendi János-k. 204—5. lapjai a 148—150. zsoltárok szövegével
- 15a. Dersi András zsoltároskönyvének 3. lapja az 1. zsoltár kezdő strófáival
- 15b. A Kelemen-k. 182b. lapja a 150. zsoltár szövegével
- 16a. Szentmártoni Bodó históriájának címlapja (RMK I, 661; 209. sz. ének)
- 16b. Kolosi Török históriájának címlapja (RMK I, 642; 215. sz. ének)

A RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

AkÉrt	= Akadémiai Értesítő
DebrSz	= Debreceni Szemle
EK	= Egyetemi Könyvtár
EPhK	= Egyetemes Philológiai Közlöny
ErdISz	= Erdélyi Irodalmi Szemle
ErdMúz	= Erdélyi Múzeum
Ethn	= Ethnographia
Figy	= Figyelő
It	= Irodalomtörténet
ItK	= Irodalomtörténeti Közlemények
KerMagv	= Keresztény Magvető
MKsz	= Magyar Könyvszemle
MNy	= Magyar Nyelv
MTÁK	= Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára
NySz	= Szarvas Gábor — Simonyi Zsigmond: Magyar Nyelvtörténeti Szótár. Bp. 1890—3. I—III. köt.
OSzK	= Országos Széchényi Könyvtár
ProtSz	= Protestáns Szemle
RMDT I.	= Régi Magyar Dallamok Tára I. Csomasz Tóth Kálmán: A XVI. század magyar dallamai. Bp. 1958.
RMDT II.	= Régi Magyar Dallamok Tára II. Papp Géza: A XVII. század magyar dallamai. (Sajtó alatt.)
RMK	= Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtár. Bp. 1879—1898. I—III. köt.
RMKT	= Régi Magyar Költők Tára. Bp. 1877—1930. I—VIII. köt.
RMKT XVII. sz.	= Régi Magyar Költők Tára. XVII. század. Bp. 1959—1962. I—III. köt.
Stoll	= A magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája. (1565—1840) Bp. 1963.
Száz	= Századok
TT	= Történelmi Tár
Zahn	= Zahn, Johannes: Die Melodien der deutschen evangelischen Kirchenlieder. Gütersloh 1889—1893. I—VI. köt.
ZTT	= Zenetudományi Tanulmányok

AZ ÉNEKEK KEZDŐSORAINAK MUTATÓJA

Ének-sorszám

A bölcs hatalmas úr világosít engem	82
A hatalmas Isten országol mindenem	154
A mennynek és a földnek formáló Istene	214
A szép kerek két ég hol nincs látható vég	74
Adjunk hálát a nagy Úristennek	35
Akik az Úristenben bíznak	24
Áldjad én lelkem mindenkor az urat	21
Áldjad lelkem az Úristent s minden tetemek	22
Áldom az én szent uramat	89
Ártatlan szívét szent Dávid mindazokhoz	195
Az egy mindeneken hatalmas Úristen	105
Az egyes életet ha ki javalhatja	218
Az én ekém penna papiroson szántok	213
Az esztelen így szól víg kedvében	69
Az úr áldandó áldott úr	200
Az Úristen lelt házának szép helyt	142
Az Úristent az egész föld	20
Babiloniában nagy rabságban	193
Bánatában Dávid könyörög ígyen	16
Benned vagyon hitem kegyelmes Istenem	62
Betlehembe születék Krisztus ez világra	6
Bízom az úrban mint erős várban	66
Bizony jobb az Isten minden jónál	128
Boldog akinek bűne nincs megtartva	87
Boldog az olyan ember minden ő dolgában	56
Boldog ember aki hitből az Istent féli	167
Boldog és áldott vagy aki az Úristentől félsz	183
Boldogok akik hitük megőrzik s ártatlanul élnek	174
Bölcs Isten adj szent lelket a királynak	127
Bujdostában szent Dávid próféta	29
Bús szívemből siralomra mozdulék	132
Bűneimnek mély örvényében ülök	185
Bűnök soksága hogyha kit iszonyít	14
Calliope múzsát dicsérték régenten	213
Dicsérd a nagy urat kedve szerint szívem	202
Dicsérem Úristen a te neved teljes életemben	64
Dicséretem ura figyelmezzél szómrá	164
Dicséretet mondjunk a nagy Úristennek	25
Dicsérvétek az Istent mennyben élők	204
Dicsérvétek az Istent minden népek	172
Dicsérvétek az urat mert az úr merő jóság	161
Dicsérvétek az urat mert ő ad minden jókat	192
Dicsérvétek Istent az ő szentségével	206

Dicsőséges az Úristen és hatalmas felség	79
Dicsőséget uram a te nevednek adj	170
Egész Izraelnek népe	15
Életét aki undok bűnben éli	91
Ellenem összegyűlt sok nép	113
Emlékezünk jól felséges Isten mely nagy gondod volt	140
Emlékezzél meg emberi állat	46
Én Istenem én Istenem	77
Én Istenem szánj meg engem	112
Erős ellenségétől mikor Dávid király	18
Erős várunk az úr és bátyánk	101
Fegyvert fog mivelünk a mi kegyes atyánk	123
Felséges Isten neked hálát adunk	26
Feltámadott Krisztus ó koporsójából	51
Gonosz bűnben heversz ó emberi nemzet	55
Gyakran csapdos a szent Isten ez alsó világban	50
Ha a bölcs mindenható Isten	182
Ha a hatalmas Isten	179
Hajtsd le Úristen a te füleidet hallgass meg engemet	141
Hajtsd meg füled Úristen az én szómra	83
Hálákat adjunk Istennek fejenként	39
Hálát adok Úristen teljes szívemből	194
Hálát adván vallást teszünk	130
Halld meg ó Izrael úgymond Isten az én szóm	133
Halld meg Úristen kérésem	110
Hallgasd meg uram az én könyörgésem	116
Hallgasd meg Úristen imádkozásom	72
Hallja meg ezt minden nép és minden nemzetség	104
Hallja meg Isten minden ügyedben a te könyörgésed	75
Hallotta fülünk uram mert nekünk atyáink beszélték	99
Hatalmasan uralkodó bölcs Isten	61
Hirdessétek a felséges Istent mert ó irgalmas	162
Hirdessétek minden szentek az Úristent	160
Hogy Izrael vigasságban	181
Hogy Jeruzsálemnek drága templomát	27
Hogy szent Dávid jó szívből felvevé	187
Igazlátó szent Uristen halld meg az én szóm	199
Igazságomnak Istene	59
Ím minden rendek dolgukban eljárnak	208
Ím mint lázadának fel a pogányok	57
Ím s hogy kiált istentelen	10
Irgalmas az Isten és igen kegyelmes vallja meg ezt Izrael	173
Irgalmas legyen az Isten hozzánk	122
Ismeretes az Úristen	131
Isten házának gondviselői	190
Isten kegyes füled szómat	8
Isten törvényében dicsekedő szent nép	121
Isten világ kösziklája	47
Istenben bizván Dávid énekel	13
Istennek áldása az olyan emberen	96
Istennek áldott népe szíved arra bird	168
Istennek új énekeket	153
Istent urak tiszteljétek mint atyátok	84
Itéld meg uram itéld meg azokat	90
Itélj meg uram engemet	81
Izrael igaz pásztora	135
Jaj meddig nagy Úristen nyújtod nagy haragod	9
Jer mi kérjük a mi atyánkat	5
Jer mind örvendjünk víg szívvel zengjünk	150
Jer mondjunk éneket a mi urunknak	49
Jó az egységben a szép békességben együtt élni	189
Jó dicsérni az Úristent	147
Jó egységben és békességben a híveknek élni	188

Jó kedvedet uram halljuk	120
Jőjj elő műzsáknak éneklő serege	218
Jövel teremtlő Úristen	3
Kegyelmes atya Isten könyörgünk szívünkben	44
Kegyelmes Isten hallgasd meg az én szóm	157
Kegyelmes Úristen aki úr vagy minden testen	129
Kegyelmes Úristen tekints mireánk	38
Kegyelmességét jótéteményét hirdetem az úrnak	144
Kegyés Isten tőlünk messze miért mégy	65
Kegyés Úristen mindenem úr vagy azért magasztallak	201
Kérlek keresztyén ember hallgasd meg a jókat	28
Kérlek téged ó emberi állat	36
Keseredett szívvel kiáltok az Istenhez	198
Kész az én szívem uram kész szívem tenéked éneklek	163
Ki versíró poéta vagy	214
Kitisztítván Absolonnak	12
Könyörgésem uram kérlek hogy meghallgasd	119
Könyörgünk tenéked kegyes Isten	40
Könyörögvének neked hatalmas Úristen és mi hálákat adván	42
Magas mennyekben nagy dicsőségben uralkodó atyánk	178
Magasztallak én Istenem amíg a lélek énbennem	85
Megesküdt kegyetlen ellenségem háborgat	175
Mennybéli Isten kegyelmes szent atyánk	43
Mennynek földnek dicsőséges királya	32
Ments meg Istenem a gonosz emberektől	196
Mi atyánk ki vagy mennyben	52
Mikor Isten Dávidot meghallgatá	30
Mikor Izrael Egyiptomból	169
Minap indulék egy feltett utamra	212
Minden nép és nemzetség az Istent	155
Mint a hévség miatt megepedett fáradt szarvas	97
Mínthogy ez életben sok bánat onyészta szívünkben	207
Mondá a bolond szívében	108
Mondék szívemben teljes élttemben	94
Mondott uramnak az úr ülj vesztég az én jobbom felől	165
Mostan jeles ünnep és igen nagy öröm	2
Nagy hálákat az Istennek adjunk	31
Nagy ínségemben és szükségemben a magas hegyre	176
Nagy irgalmadért igazságodért hatalmas Isten	86
Nagy irgalmasságát a felséges Istennek	19
Nagy reménységgel tökéletes hitből	146
Nagy úr a mi szent Istenünk akit ez világ fél	103
Ne búsulj a hitetlen jó állapotán	92
Nem nekünk uram nem nekünk uram add a tisztességet	33
Nézd uram mely sok ezer kéz fogott énellemem fegyvert	58
Nincsen bennem Úristen kevély és negédes szű	186
Nincsen jobb dolog mint Istent félni	203
Nyomorultaknak szent ura	197
Ó én gyarló lelkem áldjad az Úristent	159
Ó hatalmas kézzel bosszút álló Isten	149
Ó nagy Úristen a szent Dávid király	11
Ó rossz erkölcsben dicsekedő	107
Ó te keresztyén ember serkenj fel álmodból	7
Ó Úristen téged hívlak	143
Óhajtását és siralmát anyaszentegyháznak	41
Országol az Isten ez világon	148
Országol az Úristen bennünk jó kedvvel	152
Örvend megrepesvén szívem	177
Örvend uram az én lelkem tebenned	23
Örvendeztetek akik szolgáltok a nagy Úristennek	136
Pásztorom az úr aki mindent éltet	78
Rajtam nagy irgalmú Isten könyörülj	106
Régtől fogván igen nyomorgat engem	184

Reménységem uram csak tebenned vagyon és nem másban	126
Reménységem vagy Istenem	17
Sfr Heraclitus nyomorúságunkon	216
Soha semmi hatalma az ördögnek	215
Sok históriákat bölcsek éneklettek	53
Sokan szenvedének az Isten kedvéért	54
Sokan vannak a papok közül kik nem tudják	217
Sötét havasokra vadak siessenek	211
Szabadíts meg Úristen sok ellenségimtől	114
Szánj meg engem Úristen szegény embert	111
Szent Isten téged dicsérlek	156
Szent Úristen ki mehet te elődben	70
Szent Úristen ki vagy mennyben	34
Szentek örvendeztetek az úrban	88
Szentül éneklették egy halott énekben	210
Szeretem az Istent az én szívemből	171
Szeretlek tégedet édes atyám uram mert te vagy erősségem	73
Szertelen rút dolog volt bűnnel megrakodni	209
Szívem vesém szám minden erőm s lelkem	158
Szívvel igen hűvel az Úristent áldom	166
Szükség nekünk megemlékeznünk Istenünknek jótétéről	48
Tanulástokra szólok az élő Istenről	1
Tapsoljon a mi két kezünk	102
Tarts meg és üdvözíts engem	67
Tarts meg Úristen engemet	124
Tebenned szent atyám minden bizodalمام	71
Teljes gyönyörűséggel	139
Teljes szívből akik bíznak az Úristenben	180
Teljességgel Istenben nyugszik lelkem	117
Térj meg ember a te bűneidből	37
Új éneket mond kedvvel megádázott szívem	100
Új éneket mondjatok az úrnak	205
Új éneket tiszta szívből mondjunk az Istennek	151
Uralkodó hatalmas úr és felség	63
Uram bízvást könyörgök halld meg kiáltásom	80
Uram engem búsultodban	93
Uram meddig felejtesz el	68
Úristen a király jobb karja felől állj mert téged áld	76
Úristen a te örökségben pogányok rohantak	134
Úristen én Istenem még hajnalban	118
Úristen engem ítélj meg	98
Úristen minket a te népedet előled elűztél	115
Úristen ne mulass ne hallgass veszteg	138
Úristen oltalmad ígérted minékünk	145
Úristen ügyemet tekintsd szükségemet	109
Úrnak hívei akik békeességben laktok	191
Várom az urat élő reménységgel	95
Vedd eszedbe te keresztyén a Krisztus mondását	45
Vedd füledben uram az én sok kiáltásom	60
Vétkes életünknek megjobbítására	210
Vigyáz Isten mind ez széles világra	137
Vigyázz értem Úristen és légy gyámol ügyemben	125
Világosságoknak szent atyja	4

NÉVMUTATÓ

- Ábel 107, 470
 Abigail 462, 463, 472, 672
 Abiron 136, 331, 569
 Ábiság 466
 Ábrahám 11—3, 27, 59, 328, 329, 462,
 471, 472, 474, 513, 525, 577, 578, 671,
 672
 Abrugyi György 532, 536, 538, 566, 574,
 581, 597
 Absolon 476
 Ádám 84, 460, 467, 468, 470, 513
 Adrastós 672
 Aedésius lásd Aidesios
 Aegidius, Albertinus 671
 —, Menagius 673
 Aemilia Tertia 479, 674
 Agamemnón 672
 Agenor 472
 Agias lásd Hagias
 Aidesios 674
 Ajtai György 585, 595
 — István 660, 661
 Almási Mihály 569
 Alvinczi Énok 533
 Amán lásd Hámán
 Amphikleia 479, 673
 Amphinomos 405, 664
 Anapias 405, 664
 Anna, Elkána felesége 475, 673
 Anna prófétanő 477, 478, 673
 IV. Antiokhos 61, 63, 122—7, 130, 132—8,
 569
 Apollo 443, 672
 Apollonius 674
 Aranyosrákosi Székely Sándor 529
 Arété 480
 Argeia 472, 672
 Aripeithes 674
 Aristippos 480
 Ariston 673
 Árius 526
 Árkosi 572
 Árkuti Lukács 581
 Armbrust Kristóf 671
 Armesia 479
 Áron 318, 329, 331, 478, 513, 569
 Artemis 672
 Artemisia 472, 474, 481, 672
 Asia 472
 Aspásia 479, 673
 Assuerus lásd Xerxés
 Aszáf 273
 Atalanté 472, 672
 Atlas 510, 682
 Attália 481, 674
 Augustus 674
 Bágyoni György 670
 Bálám 89
 Balás József 569
 Balassi Bálint 443, 531—3, 535, 538, 544,
 548, 564, 600, 606, 607, 622, 645, 668
 Bán Imre 663
 Baranyai Pál 662
 Bárdos Kornél 539, 540
 Bartholomaeides János 523
 Bartók Béla 665
 — János 577
 — M. 613
 Basilius István 523, 524
 Basta György 528, 553
 Báthori Gábor 567, 569
 — Zsigmond 524
 Batizi András 538, 545, 546, 583
 Beke Antal 573
 Benczédi Gergely 553, 574, 659
 — György 524
 — Sámuel 662
 Bersabe lásd Bethsabé
 Bertalan apostol 121
 Bethlen Ferenc 457, 669, 670
 — Gábor 572, 573, 661
 — István 569
 — Kata 659
 Bethsabé 463, 468, 511
 Bitón 405, 663
 Boccaccio, Giovanni 671, 672
 Bocskai István 532
 Bod Péter 659, 669
 Boér Márton 663
 Bogáti Fazekas Miklós 528, 531, 532, 534,
 537, 538, 555, 562, 573, 580, 582, 583,
 594, 599, 612, 625, 632, 636, 642, 651,
 653, 671, 687, 689
 Boldogasszonyfalvi Péter 659, 660
 Boncikai Gergely 582
 Bonosus 408, 664
 Borbély István 529, 574

- Bölöni Gergely 581, 582
 — Mózes Farkas 538, 584
 — Pálfi András 538, 562, 584, 586, 591, 598
 — Zsigmond János 534, 535
 Brandenburgi Katalin 573
 Brutus, M. Iunius 473

 Calpurnia 479, 674
 Camilla 472, 672
 Candace lásd Kandake
 Cassandra lásd Kassandra
 Cato, M. Portius Uticensis 472, 473, 672
 Chryses lásd Khryszés
 Cimon lásd Kimon
 Cleobis lásd Kleobis
 Cornelia 472, 479, 672
 Corynna lásd Korinna
 Croesus lásd Kroisos
 Csáktornyai Mátyás 671
 Csanádi Pál 572, 575
 Csemeki Máté 618
 Csikfalvi 572
 Csomasz Tóth Kálmán 529, 540, 563, 603, 616, 632, 635, 663, 675
 Csúry Bálint 569
 Cybele lásd Kybelé
 Cydippe lásd Kydippe
 Cynops 484, 488—501, 675—7
 Cyrus lásd Kyros

 Daidalos 441
 Damo 479, 673
 Damophyle 480, 674
 Dareios 438
 Dátán 136, 331, 569
 Dávid 10, 27, 462, 463, 466, 468, 471, 475—7, 511, 672, 673
 Dávid Ferenc 523, 524, 526, 528, 529, 531, 553, 647
 Debora 478, 673
 Debreczy Sándor 528
 Dedalus lásd Daidalos
 Democritus 502, 677, 678
 Dengelegi Péter 573, 574
 Derketo 674
 Dersi András 538, 582
 — Máté 582
 Dési András 662
 Dézsi Lajos 570, 664, 668
 Diana 479, 480, 674
 Dido 473, 672
 Dína 511
 Diotima 479, 673
 Dóczy Ilona 536
 — Zsuzsanna 532, 614
 Domitianus, Titus Flavius 484, 488, 675, 677
 Domján István 574, 580, 581
 Domokos Pál Péter 665, 686
 Dorkás 477, 484
 Dömötör Tekla 663
 Drusiana 675

 Eckhardt Sándor 663
 Egyed Ferenc 566
 Eliézer 462, 671
 Elimelek 673
 Elizéus 447, 475, 673
 Elkána 471, 672, 673
 Emilia lásd Aemilia Tertia
 Endes család 566
 Éneás 484
 Enyedi György 525, 526, 530, 553, 554, 558
 Epaphos 472, 672
 Epiktétos 391, 573, 574, 581, 658
 Epiküros 673
 Erdélyi Pál 530, 536
 Erinna 479
 Erzsébet 477, 478, 673
 Ésaías 10, 11, 15, 16, 19
 Esdrás 16
 Eszter 463, 475
 Etáj 476, 673
 Eugapius lásd Eunapios
 Eunapios 480, 674
 Eusebius, Hieronymus Sophronius 671
 Éva 84, 460, 467, 468, 470, 510, 511, 513
 Ezékiás 10
 Ezékiel 139
 Ézsau 469, 475

 Fajcsek Magda 589
 Fánuel 477, 673
 Felvinczi György 538, 540, 541, 566, 571, 582, 583, 586, 590, 591, 594, 595, 598, 660, 661, 663, 666, 671
 Ferenczi Zoltán 664
 Fiátfalvi György 138—152, 569—571
 Ficinus, Marsilius 502, 673, 677, 678
 Filesia 479, 673
 Fineás 331, 332
 Firtos Ferenc 522
 Fodor Gergely 484
 Foerster, E. 523
 Fraknói Vilmos 523
 Francken, Christianus 574
 Frank György 583, 584
 Fülöp apostol 121
 Fülöp diakónus 478, 673

 Gál Kelemen 573—5
 Galletus, Dominicus 677
 Gáspár Simon Antal 665
 Gemina 479, 673
 Geréb József 674
 — László 661, 668
 Gitschner Ádám 572
 Góliát 475
 Gombos Zsigmond 584
 Gosztomi Péter 484
 Göcs Pál 528, 554
 Görösöni Ambrus 674
 Gracchus, Tiberius Sempronius 472, 672
 Gregorius 564
 Gulyás Pál 569

- Gyöngyösi István 6
György deák 536
- Hadrovics László 663
Hagias 103, 568
Hámán 475, 673
Harsányi István 665
Hartyáni Imre 641
Hegedűs Menyhárt 528
Helené 410
Heltai Gáspár 525, 529, 532, 536, 599, 627
Hemor 511
Heraclitus 502, 677, 678
Héraklés 401, 403
Herepei János 524, 530, 532, 572, 573, 581, 670
Herman Ottó 685
Heródes 26, 89, 90, 92, 94, 121
Hérodotos 480, 663, 668, 674
Hésiodos 464, 671
Hipsicratea lásd Hypsikrateia
Holda 478, 673
Holofernes 469
Homéros 674
Hortensia 479
Horváth János 522
Hóseás 92
Hunyadi Ferenc 674
— János 80, 560
Huszár Gál 547, 549, 610, 612
Hypatia 479, 673
Hypsikrateia 472, 672
- Iarbas 672
Iasios 672
Ifiginia lásd Iphigeneia
Ignatius 526
Illyés István 560—2, 600, 605, 616, 626, 658
Ió 672
Iphigeneia 472, 479, 672
Istrina 480, 674
István deák 601
I. István magyar király 110
István vértanú 13, 526
Iulia 472, 672
Izsák 12, 13, 27, 59, 462, 469, 474, 475, 672, 673
- Jacobinus János 524
Jáhel 469
Jakab apostol 121
Jakab Elek 522, 529—531, 554, 586, 598, 659, 669
Jákob 12, 13, 27, 59, 328, 329, 469, 471, 475, 525
János evangélista 17, 108, 478, 484—500, 514, 675—7
János, keresztelő szent 16, 121, 422, 513, 682
VII. János pápa 468, 672
Jánosi Béla 669, 670
Járai 572
- Járai Sámuel 576
Jénáki Ferenc 560
Jeremiás 93
Jeromos 682
Jób 463, 468, 672
Jonatás 476
Joó Dénes 528
József, Jákob fia 328, 471, 511
József, szent 26, 27, 92
József 106, 469
Júdás 477, 478, 512
Judit 463, 469, 476, 673
- K. G. 534, 535, 540—2, 550—2, 558, 561
Kárlár István 662
Káin 84, 107, 470, 672
Kájoni János 536, 560, 561, 563, 586, 620
Kákonyi Péter 556, 599, 601
Káleb 471, 672
Kalfurnia lásd Calpurnia
Kalidonia 472, 672
Kám 470
Kandake 674
Kanizsai Pálfi János 537
Kanyaró Ferenc 524, 529, 530—2, 534, 536, 556, 568, 569, 572, 573, 575, 581, 582, 586, 639, 661
Karádi Pál 524
Károli Gáspár 178, 201, 205, 544, 547, 550, 591, 599, 612, 614, 617, 622, 623, 627, 656, 657
Kassandra 472, 479, 672
Kátai Mihály 533
Káto lásd Cato
Kelemen Lajos 553, 659, 660
Kemény János 458, 670
— Kata 457, 669
Kénosi Tőzsér János 522—4, 572—4, 572—4, 581, 597, 658, 664
Keserű Bálint 531, 556, 562, 564, 572—4, 581, 597, 658, 664
Keserői Dajka János 569
Khryseés 472, 672
Kimon 405, 663
Kirize Gergely 583, 584
Klaniczay Tibor 538
Kleobis 405, 663
Kmita Andrásné 538
Kochanowski, Ján 533, 543—7, 621
Koczány László 568
Kodály Zoltán 542, 662, 663
Kolosi Török István 5, 155—518, 522, 566, 660, 663, 669—682
— Török István, ifj. 670
Török Sára 670
Kolosvári István 528
Konez József 540
Kopiola 479
Kóré 136, 569
Korinna 479
Kornélia lásd Cornelia
Kornificia 479
Kornis család 566
Kovács Máté 553

Kozma János 522
 — Mihály 522
 Kőröspataki István 583
 Kövendi János 582, 583, 594
 Krise lásd Khryzés
 Krize Geozsi 583
 Kroisos 405
 Kybelé 479, 673
 Kydippe 663
 Kyros 481, 674

 Lábán 468
 Lactantius, Firmianus 479, 673
 Ládoni Sára 600
 Lakatos Péter 639
 Lámekh 470, 672
 Lampsacenus 673
 Lappidoth 673
 Lázár 18, 76, 422, 667
 Lázár Miklós 670
 Lentulus, Cruscellio 472, 672
 Liszkai Mihály 538
 Literatus Ferenc 529
 Lót 12, 475, 513
 Lőrinc deák 484
 Lucanus, Marcus Annaeus 480, 674
 Lucretia 472, 672
 Lukács evangélista 15, 17, 99, 400
 Luther Márton 540, 547, 612, 619
 Lybia 472
 Lykurgos 481

 Machovita, Stephanus (?) 576
 Magdalenic, Matijaš 663
 Magdolna lásd Mária Magdolna
 Makai István 581
 — Nyírő János 532, 553
 Malakiás 11
 Mantinea 479, 673
 Mapes, Walter 679
 Marcella 424, 425
 Mária Magdolna 18, 421, 422, 424, 425,
 427, 428, 432–4, 445, 477, 667
 Mária, Mózes testvére 478
 Márk evangélista 11
 Marosi 81, 561
 Maróthi György 546
 Márta 422–5, 427, 428, 477, 667
 Máté evangélista 17
 I. Mátyás magyar király 111
 Mausólos 474, 481, 672
 Meilanión 672
 Melissa 479, 673
 Melisseus 673
 Melius Juhász Péter 529
 Melotai Nyilas István 527
 Messalina 472, 672
 Metabus 672
 Migne, Jacques Paul 673, 674
 Mikeás 15, 90
 Mikol 476
 Miltiades 405, 663
 Mithridatés 472

Mózes 9–13, 19, 27, 54, 98, 106, 124,
 318, 329, 331, 332, 462, 463, 475, 478,
 513, 525, 569, 640
 Myro 489, 676

 Nábál 462, 463, 672
 Nagy Lajos 523
 Nagybáncai Mátyás 560
 Némethi Ferenc 600
 Nemród 470, 672
 Nepos, Cornelius 663
 Nero 121
 Ninus 674
 Nisaeus 408, 664
 Noé 119
 Noemi 476, 673
 Nyéki Vörös Mátyás 571, 580, 606, 663

 Oidipus 672
 Olda lásd Holda
 Orbán Balázs 524, 569
 Orpheus 443
 Ovidius, Publius Naso 672
 Örvendi Molnár Ferenc 663
 Ötvös András 532

 Pál apostol 11, 12, 15, 17, 19, 20, 121,
 447, 467, 517, 677, 682
 Paleologus Jakab 553
 Pallas 510, 682
 Pálmay József 567
 Pamphilos 480
 Papolezi György 670
 Papp Géza 543–8, 621, 625
 Páriz Pápai Ferenc 681, 689
 Pécseli Király Imre 580
 Periklés 673
 Péter apostol 18, 468, 484, 512, 514, 677
 Petki János 532, 537
 Petri András 552, 558
 Petrik Géza 661
 Petronius, C. 674
 Philostratus, Flavius 674
 Philoxenus 408, 664
 Phinees lásd Fineás
 Pintér Jenő 661
 Pirnát Antal 529, 530, 553
 Platina, Bartholomaeus 468, 672
 Platón 479, 481, 673
 Plinius, C. Secundus 142, 447, 571, 668,
 672
 Plotinos 479, 673
 Plutarchos 671
 Polla 480, 674
 Polyneikés 472, 672
 Pompeius Magnus, Cn. 472, 672
 Porphyrios 673
 Portia 472, 473, 672
 Posonyi Erzsébet 571
 Priamos 479
 Probus, Marcus Aurelius 408, 664
 Prochorus 488, 675, 677
 Pythagoras 479, 673

- Quarquellius, Cherubinus 677
 Raab lásd Ráháb
 Radécius Bálint 659
 Rafael 513
 Ráháb 469
 Rákkel 468
 Rajeczky Benjámín 539, 540, 686
 II. Rákóczi György 606
 Rákosi András 103–120, 566–7, 681
 – Éva 585
 – János 585, 586, 591, 597, 598
 Rákosy András 567
 Ravius, Johannes 532
 Rebeka 462, 469
 Reuchlin, Johannes 501, 675, 677
 Ribini János 523
 Rimay János 6, 443, 538, 668
 Roboám 471, 672
 Ruth 476, 673

 Salamon 117, 441, 458, 464, 467, 468, 471, 476, 481, 514, 517
 Sallustius, C. Crispus 479, 674
 Sámson 468, 471, 671
 Sámuel 11, 318, 475
 Sándor, Nagy, macedón király 401, 403, 479
 Sándor Imre 566
 – István 662
 Sapphó 479
 Sára, Ábrahám felesége 12, 462, 472, 513, 672
 Sára, Tóbiás felesége 472, 672
 Saul 471, 476, 673
 Schiller István 687
 Scipio, P. Cornelius Africanus maior 479, 674
 Sebess Pál 583
 Segesvári Bálint 554
 Sémei 222
 Semiramis 480, 674
 Semjén Gábor 570
 Sempronia 479, 674
 Sikem 511
 Sileme (?) 480, 674
 Simén Domokos 523
 Siménfalvi György 659, 670
 – Sámuel 585
 Simon farizeus 667
 Simon, a poklos 667
 Simónidés 671
 Sisera 469
 Skaricza Máté 552, 605
 Skylas 674
 Sócrates egyháztörténetirő 479
 Sókratés 479, 673
 Sommer János 553
 Sosipatra 480, 674
 Statius, P. Papinius 480, 674
 Stoll Béla 530, 534, 536, 538, 613
 Suetonius, C. Tranquillus 671
 Suidas 671

 Sulpitia 472, 672
 Sulpitius, Rufus 472, 672
 Syrus 422

 Szabó S. József 529
 – Károly 524, 529, 536, 553, 661, 662, 670, 681
 – Péter 664
 – T. Attila 530, 533, 534, 569, 581–3
 Szabolcsi Bence 661, 663
 Szamosközy István 554
 Szécsi János 570, 571
 Szegedi Gergely 529, 546, 599; 604, 616
 – Lajos 545
 – Lénárt 666
 Székely János 581
 – Mózes 554
 – Sándor lásd Aranyosrákosi Székely Sándor
 Szemere Grizeldisz 570
 Szenci Molnár Albert 6, 521, 537, 538, 547, 562, 580
 Szendrői Névtelen 632
 Szentábrahámi Mihály 538, 575, 580
 Szentmártoni Bálint 659
 – Bodó Bálint 660
 – Bodó János 5, 393–453, 508, 522, 542, 552, 566, 659–668, 669, 670
 Szerémi Illyés 651
 Szilády Áron 536, 678, 679
 Szirmay Antal 663
 Szkhárosi Horvát András 551, 635
 Szőnyi Benjámín 664
 Sztárai Mihály 536, 560, 606
 Sztripszky Hiador 529, 533, 665

 Tabita 477
 Takáts István 528
 – János 528
 Tamás apostol 18, 512
 Tar Lőrinc 571
 Téglás Gábor 668
 Themiste 479, 673
 Theon 479, 673
 Theophrastos 480, 674
 Thomyris lásd Tomyris
 Thordai János 153–391, 521, 522, 525, 528, 534, 536–8, 542, 546, 547, 551–3, 556, 561, 562, 564, 572–658, 686
 – Máté 524
 Thoroczky család 553
 Thököly Sebestyén 532
 Thuri Mihály 445, 453, 660, 668
 Tinódi Sebestyén 571
 Tóbiás 472, 513, 672
 Tolnai Gábor 662
 – János 573–5, 577
 Tomyris 481, 674
 Tordai Ádám 523
 – Máté 7–19, 522, 523–5, 536, 572, 573, 586
 Torday Demeter 523
 Toroczkai László 566

Toroczkai Máté 65–7, 524, 525, 528–533, 536,
 539–541, 550, 552–5, 573, 574, 578, 580
 Toroczkói Kelemen András 584
 Tótfalusi Kis Miklós 662, 664
 Tóth Ferenc 523
 — Kálmán 532, 553
 Turóczy-Trostler József 661

 Újvárossy Szabó Gyula 659, 669
 Uzoni Fosztó István 522, 528–531, 536,
 554, 562, 572, 577, 659, 660, 670

 Valeria 479
 Valerius Maximus 465, 671, 672
 Vannius, Petrus 677
 Várfalvi Kósa János 530, 557
 — Nagy János 529, 583, 599
 Varga Imre 567, 663

 Varjas Béla 533
 Varro, Marcus Terentius 479, 673
 Vásti 463
 Vergilius, P. Maro 142, 571, 672
 Versényi György 659, 668, 669
 Volaterranus 480, 671, 674

 Nerxés 441, 444, 475, 668, 672

 Zahn, Johannes 607
 Zakariás 19, 108, 673
 Zakeus 476, 673
 Zeus 672, 673
 Zoilus 482, 674
 Zoroastris 447
 Zoványi Jenő 523, 572
 Zrínyi Miklós 6
 Zsuzsanna 463, 472, 495, 511

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
TORDAI MÁTÉ	
1. <i>Az Izraelnek egy Isteneről</i> Tanvsagtokra szóllok az élő Istenről	9
EGYHÁZI ÉNEKEK	
2. <i>Hymnus de ascensione Domini</i> Mostan ieles innep és igen nagy öröm	23
3. <i>Hym: Veni creator Domine</i> Iövel teremtö Wr Isten	23
4. <i>Invocatio</i> Vilagossagoknac szent Attya	24
5. <i>Imuocatio in die Pentecostis</i> Ier mi keryük az mi Attyankat	25
6. <i>Karacsonra</i> Betlehembe születek Christus ez vilagra	26
7. <i>Az tíz paranczolat</i> Oh te keresztyen ember serkeny fel almodbol	27
8. <i>V. Psalmvs</i> Isten kegyes filed szomat	28
9. <i>Psalmvs XIII.</i> Iay meddig nagy Wr Isten nyuitod nagy haragod	30
10. <i>Psalmvs XIII.</i> Im s' hogy kialt Istentelen	30
11. <i>Psalmvs XVI.</i> Oh nagy Wr Isten, az szent David Kiraly	32
12. <i>Psalmvs XXX.</i> Ki tisztitvan Absolonnak	33
13. <i>Psalmvs XXXI.</i> Istenben bizvan David enekel	35
14. <i>Psalmvs XXXII.</i> Bünek soksaga hogyha kit iszonyit	36
15. <i>Psalmvs LXVI.</i> Egesz Izraelnek nepe	38
16. <i>Psalmvs LXIX.</i> Banattyaban David könyörög igyen	41
17. <i>Psalmvs LXXI.</i> Remensegem vagy Istenem	44
18. <i>Psalmvs LXXXVI.</i> Erös ellensegétöl mikor David Kiraly.	48
19. <i>Psalmvs LXXXIX.</i> Nagy irgalmassagat az Felseges Istennek	50
20. <i>Psalmvs C.</i> Az Wr Istent az egesz föld	53

21. <i>Psalmvs CIII.</i> Aldgyad en Lelkem mindenkor az Wrat	53
22. <i>Psalmvs CIII.</i> Aldgyad lelkem az Wr Istent s' minden teternek	54
23. <i>Psalmvs CXVI.</i> Eorvend Wram az en lelkem te benned	55
24. <i>Psalmvs CXXV.</i> Az kik az Wr Istenben biznak	58
25. <i>Mas szep enek</i> Dicziretet mondgyunk az nagy Wr Istennek	59
26. <i>Praedicatio utan</i> Felseges Isten neked halat adunk	60
27. <i>Ierusalem városanak pusztulásáról</i> Hogy Ierusalemnek draga Templomat	61
28. <i>Az Szent irasbeli iokrol</i> Kerlek Keresztyen ember halgasd meg az iokat	63
29. TOROCZKAI MÁTÉ: <i>Psalmvs LXXXVIII.</i> Bvdostaban szent David Propheta	65
30. <i>Psalmvs XXX.</i> Mikor Isten Davidot meg halgata	67
31. Nagy hálákat az Istennek adgyunk	68
32. Mennek földnek düczöseges kirallia	70
33. <i>CXV. Psalmus</i> Nem nekünk Uram, nem nekünk Uram, ad az tiszteosseget	72
34. Szent Vristen, ki uagy menyben	74
35. <i>Fidelium matutina gratiarum actio</i> Adgiunk halat az nagi Vr Istennek	74
36. <i>Pja admonitoria</i> Kerlek teged, oh emberi allat . . .	75
37. Tery meg ember az te büneydből . . .	77
38. Kegielmes Vristen, tekencz mi reank	78
39. Halakot adgiunk Istenek feienkent	79
40. Keoniörgwnk teneked, kegies Isten	79
41. Ohaytasat es siralmat ania zenteghaznak	80
42. Keonieoreoguen neked, hatalmas Vristen	80
43. <i>Psal. 13. Vsque quo Domine etc.</i> Menybeli Isten, kegielmes szent attiank	81
44. Kegielmes Attya Isten, könyörgünk sziuwnkben	82
45. <i>Wigillandum in aduentum Christi</i> Ved ezedbe te kereztien az Christus mondassatt	83
46. <i>Ad sepulturam</i> Emlekezzel meg emberi allat . . .	83
47. <i>Igaz az Ur [Pestiskorra valo enek]</i> Isten világ keöszikláia	86
48. <i>Karacsonra</i> Szükség nekünk megh emlekeznünk Istenünknek jó-tétéről	87
49. <i>In Epiphaniis canend.</i> Ier mondgyunk éneket az mi Urunknak	89
50. <i>Magunk meg ismémentiröl</i> Gyakran tsapdos az szent Isten ez also világban	94
51. Fel támadot Christus ö koporsoiából	97
52. <i>Oratio dominica secundum Lucam</i> Mij Atyánk ki vagy Menyben	99

EPIKUS ÉNEKEK

53. RÁKOSI ANDRÁS: <i>Szép historia egy pharisaeus, és egy publicanusnak imád- ságokrol</i> Sok historiákat böltsek énekletek	103
54. <i>A hét iffiak historiaja</i> Sokan szenvedenek az Isten kedvéért	121
55. FIÁTFALVI GYÖRGY: <i>[Pokolbeli látomás]</i> Gonos bünben hevers oh emberi nemzet	138

THORDAI JÁNOS

A' szent David király dítseretinek magyar versekkel való rövid magyarázattya

56. <i>Psalmus I.</i> Boldogh az olyan ember minden ő dolgában	156
57. <i>Psalmus II.</i> Im mint lázzattanak fel az Poganok	157
58. <i>Psalmus III.</i> Nezd Uram mely sok ezer kéz fogott en ellennem fegyvert	158
59. <i>Psalmus IV.</i> Igassagomnak Istene	159
60. <i>Psalmus V.</i> Vedd füledben Uram az én sok kiáltásom	161
61. <i>Psalmus VI.</i> Hatalmason uralkodo bölts Isten	162
62. <i>Psalmus VII.</i> Benned vagyon hütöm kegyelmes Istenem	164
63. <i>Psalmus VIII.</i> Uralkodo hatalmas Ur és Felség	166
64. <i>Psalmus IX.</i> Dítserem Ur Isten az te neved tellyes életemben	168
65. <i>Psalmus X.</i> Kegyes Isten töllünk meszsze miért mégy	169
66. <i>Psalmus XI.</i> Bizom az Urban mint eröss várban	171
67. <i>Psalmus XII.</i> Tarts meg' és üdvözits engem	172
68. <i>Psalmus XIII.</i> Uram meddigh felejtesz el	174
69. <i>Psalmus XIV.</i> Az esztelen így szoll vigh kedvében	175
70. <i>Psalmus XV.</i> Szent Ur Isten ki mehet te elődben	176
71. <i>Psalmus XVI.</i> Te benned szent Atyám minden bizodalom	177
72. <i>Psalmus XVII.</i> Halgasd meg' Ur Isten imádkozásom	179
73. <i>Psalmus 18.</i> Szeretlek tégedet édes Atyám Uram, mert te vagy erösségem	180
74. <i>Psalmus XIX.</i> Az szép kerek kék Égh, hol nints látható vég	183
75. <i>Psalmus XX.</i> Hallja meg' Isten minden ügyedben a' te könyörgésed	185
76. <i>Psalmus XXI.</i> Ur Isten a' kiraly, job keze felöl ály, mert téged áld	185
77. <i>Psalmus XXII.</i> En Istenem, en Istenem	186
78. <i>Psalmus XXIII.</i> Pásztorom az Ur a' ki mindent éltet	189
79. <i>Psalmus XXIV.</i> Dütsöseges az Ur Isten, és hatalmas Felség	190
80. <i>Psalmus XXV.</i> Uram bizvást könyörgök hald meg' kiáltásom	191
81. <i>Psalmus XXVI.</i> Itely meg' Uram engemet	194
82. <i>Psalmus XXVII.</i> Az bölts hatalmas Ur vilagositt engem azért semmit nem felek	195
83. <i>Psalmus XXVIII.</i> Hajts meg' füled Ur Isten az en szomra	197
84. <i>Psalmus XXIX.</i> Istent Urak tisztellyétek mint Atyátok.	198
85. <i>Psalmus XXX.</i> Magasztallak en Istenem	199

86. <i>Psalmus XXXI.</i>	
Nagy irgalmadért igasságodért hatalmas Isten	201
87. <i>Psalmus XXXII.</i>	
Boldog' a' kinek büne nincs meg' tartva	203
88. <i>Psalmus XXXIII.</i>	
Szentek örvendeztetek az Urban	205
89. <i>Psalmus XXXIV.</i>	
Aldom az en szent Uramot	207
90. <i>Psalmus XXXV.</i>	
Itild meg' Uram iteld megh azokat	210
91. <i>Psalmus XXXVI.</i>	
Eletét a' ki ondok bűnben éli	212
92. <i>Psalmus XXXVII.</i>	
Ne busuly a' hűtötlen jó állapottyán	214
93. <i>Psalmus XXXVIII.</i>	
Uram engem busultodban	217
94. <i>Psalmus XXXIX.</i>	
Mondek szívemben: Tellyes éltemben	220
95. <i>Psalmus XL.</i>	
Várám az Urat elő remenséggel	222
96. <i>Psalmus XLI.</i>	
Istennek áldása az olyan emberen	224
97. <i>Psalmus XLII.</i>	
Mint a' hévség' miatt	225
98. <i>Psalmus XLIII.</i>	
Ur Isten engem ítély megh	228
99. <i>Psalmus XLIV.</i>	
Hallotta fülünk, Uram mert nekünk Atyánk beszélték	229
100. <i>Psalmus XLV.</i>	
Uj éneket mond kedvel megh ádázot szívem	231
101. <i>Psalmus XLVI.</i>	
Erdős várunk az Ur és bástyánk	233
102. <i>Psalmus XLVII.</i>	
Tapsollyon a' mi két kezünk	235
103. <i>Psalmus XLVIII.</i>	
Nagy Ur a' mű szent Istenünk, a' kit ez vilagh fél	236
104. <i>Psalmus XLIX.</i>	
Hallya megh ezt minden nép es minden nemzetségh	237
105. <i>Psalmus L.</i>	
Az edgy mindeneken hatalmas Ur Isten	239
106. <i>Psalmus LI.</i>	
Rajtam nagy irgalmu Isten könyörűly	241
107. <i>Psalmus LII.</i>	
Oh rosz erköltsben ditsekedő	242
108. <i>Psalmus LIII.</i>	
Monda a' bolond szívében	244
109. <i>Psalmus LIV.</i>	
Ur Isten ügyemet	245
110. <i>Psalmus LV.</i>	
Hald megh Ur Isten kérésem	246
111. <i>Psalmus LVI.</i>	
Szány megh engem Ur Isten szegény embert	248
112. <i>Psalmus LVII.</i>	
En Istenem szány megh engem	249
113. <i>Psalmus LVIII.</i>	
Éllennem öszve gyült sok nép	251
114. <i>Psalmus LIX.</i>	
Szabadits megh Ur Isten sok éllenségimtől	252
115. <i>Psalmus LX.</i>	
Ur Isten minket a' te népedet előlled el üztél	254
116. <i>Psalmus LXI.</i>	
Halgasd megh Uram az én könyörgésem	255

117. <i>Psalmus LXII.</i>	Teljesseggel Istenben nyugszik lelkem	255
118. <i>Psalmus LXIII.</i>	Ur Isten en Istenem mégh hajnalban	257
119. <i>Psalmus LXIV.</i>	Könyörgésem Uram kerlek hogy megh halgasd	258
120. <i>Psalmus LXV.</i>	Jo kedvedet Uram hallyuk	259
121. <i>Psalmus LXVI.</i>	Isten törvényében ditsekedő szent nép	261
122. <i>Psalmus LXVII.</i>	Irgalmas legyen az Isten hozzánk	263
123. <i>Psalmus 68.</i>	Fegyvert fogh mij velünk a' mi kegyes Atyank	263
124. <i>Psalm. LXIX.</i>	Tarts megh Ur Isten engemet	266
125. <i>Psalmus LXX.</i>	Vigyázz értem Ur Isten, és légy gyámol ügyemben	269
126. <i>Psalmus LXXI.</i>	Reménsegem Uram tsak te benned vagyon és nem másban	270
127. <i>Psalmus LXXII.</i>	Bölts Isten adgy szent Lelket a' kiralynak	272
128. <i>Psalmus LXXIII.</i>	Bizony jobb az Isten minden jonál	274
129. <i>Psalmus LXXIV.</i>	Kegyelmes Ur Isten	276
130. <i>Psalmus LXXV.</i>	Hálát adván vallást teszünk	278
131. <i>Psalmus LXXVI.</i>	Isméretes az Ur Isten	280
132. <i>Psalmus LXXVII.</i>	Bus szivemből siralomra mozdulek	281
133. <i>Psalmus LXXVIII.</i>	Hald meg, oh Izraël, ugymond Isten, az en szom.	283
134. <i>Psalmus LXXIX.</i>	Ur Isten a' te örökségedben Poganok rohantak	287
135. <i>Psalmus LXXX.</i>	Izraël igaz Pasztora	288
136. <i>Psalmus LXXXI.</i>	Eorvendezettetek a' kik szolgáltok a' nagy Ur Istennek	290
137. <i>Psalmus LXXXII.</i>	Wigyaz Isten mind ez széles vilagra	291
138. <i>Psalmus LXXXIII.</i>	Ur Isten ne mulass, ne halgass vesztegh	292
139. <i>Psalmus LXXXIV.</i>	Teljes gyönyörűséggel	293
140. <i>Psalmus LXXXV.</i>	Emlékezünk jól, Felseges Isten, mely nagy gondod volt	295
141. <i>Psalmus LXXXVI.</i>	Hajts le Ur Isten a' te füledet, halgass meg' engemet	296
142. <i>Psalmus LXXXVII.</i>	Az Ur Isten lelt házának szép helyt	297
143. <i>Psalmus LXXXVIII.</i>	Oh Ur Isten teged hilak	298
144. <i>Psalmus LXXXIX.</i>	Kegyelmisséget jo tétéményét hirdetem az Urnak	300
145. <i>Psalmus XC.</i>	Ur Isten oltalmad igerted mü nekünk	303
146. <i>Psalmus XCI.</i>	Nagy reménsséggel tökéletes hűtből	305
147. <i>Psalmus XCII.</i>	Jo ditsérni az Ur Istent	307

148. <i>Psalmus XCIII.</i> Országol az Isten ez világon	309
149. <i>Psalmus XCIV.</i> Oh hatalmas kézzel boszut álló Isten	310
150. <i>Psalmus XCV.</i> Jer mind örvendgyünk, vigh szúvel zengjünk	312
151. <i>Psalmus XCVI.</i> Uj eneket tiszta sziből mondgyunk az Istennek	314
152. <i>Psalmus XCVII.</i> Országol az Ur Isten bennünk jo kedvel	315
153. <i>Psalmus XCVIII.</i> Istennek uj enekeket	316
154. <i>Psalmus XCIX.</i> Az hatalmas Isten országol minden	317
155. <i>Psalmus C.</i> Minden nép és Nemzetség az Istent	318
156. <i>Psalmus CI.</i> Szent Isten téged ditsérlek	319
157. <i>Psalmus CII.</i> Kegyelmes Isten halgasd megh az en szóm	321
158. <i>Psalmus CIII.</i> Szivem, vesém szám minden eröm s- lelkem	323
159. <i>Psalmus CIV.</i> Oh en gyarló lelkem áldgyad az Ur Istent	325
160. <i>Psalmus CV.</i> Hirdessétek minden szentek az Ur Istent	327
161. <i>Psalmus CVI.</i> Ditsérjétek az Urat, mert az Ur merő joságh	330
162. <i>Psalmus CVII.</i> Hirdessétek a' Felseges Istent, mert ő irgalmas	333
163. <i>Psalmus CVIII.</i> Kész az én szivem, Uram kész szivem te néked éneklek	335
164. <i>Psalmus CIX.</i> Ditséretem Ura figyelmezzél szomra	336
165. <i>Psalmus CX.</i> Mondot Uramnak az Ur: Úly vesztegh az én jobbom felöl	339
166. <i>Psalmus CXI.</i> Szivel igen hüvel az Ur Istent vallom	340
167. <i>Psalmus CXII.</i> Boldog' ember a' ki hütből az Istent féli	341
168. <i>Psalmus CXIII.</i> Istennek áldot népe szived arra bird	342
169. <i>Psalmus CXIV.</i> Mikor Izraél Aegyptumbol	343
170. <i>Psalmus CXV.</i> Dütsőséget Uram a' te nevednek adgy	344
171. <i>Psalmus CXVI.</i> Szeretem az Istent az en szivemből	345
172. <i>Psalmus CXVII.</i> Ditsérjétek az Istent minden népek	347
173. <i>Psalmus CXVIII.</i> Irgalmas az Isten es igen kegyelmes vallya meg' ezt Izraél	347
174. <i>Psalmus CXIX.</i> Boldogok a' kik hütök meg' őrzik s- ártatlanul élnek	348
175. <i>Psalmus CXX.</i> Megh eskütt kegyetlen ellenségem háborgat	355
176. <i>Psalmus CXXI.</i> Nagy inségemben és szükségemben a' magos hegyre	356
177. <i>Psalmus CXXII.</i> Oervend meg' repesvén szivem	356
178. <i>Psalmus CXXIII.</i> Magoss Mennyekben nagy dütsőségben uralkodo Atyánk	357

179. <i>Psalmus CXXIV.</i> Ha az hatalmas Isten	358
180. <i>Psalmus 125.</i> Tellyes szüböl az kik biznak az Ur Istenben	359
181. <i>Psalmus CXXVI.</i> Hogy Izraél vigasságban	360
182. <i>Psalmus CXXVII.</i> Ha a' bölts mindenható Isten	361
183. <i>Psalmus 128.</i> Boldog és áldot vagy az ki az Ur Istentől fęlsz	362
184. <i>Psalmus CXXIX.</i> Ręgtől fogván igen nyomorgat engem	363
185. <i>Psalmus CXXX.</i> Bűneimnek mély örvényében ülök	364
186. <i>Psalmus CXXXI.</i> Nintsen bennem Ur Isten kevély és negedes szü	365
187. <i>Psalmus CXXXII.</i> Hogy szent David jo szüböl fél vévé	366
188. <i>Psalmus CXXXIII.</i> Jo edgyessegben és békeségben az hiveknek élni	368
189. <i>Psalmus 133.</i> Io az edgyessegben, az szép békessegben edgyüt élni	368
190. <i>Psalmus CXXXIV.</i> Isten házának gondviselői	369
191. <i>Psalmus CXXXV.</i> Urnak hivei a' kik békeségben laktok	370
192. <i>Psalmus CXXXVI.</i> Ditsérjétek az Urat	371
193. <i>Psalmus CXXXVII.</i> Babylloniában hogy nagy fogságban	373
194. <i>Psalmus CXXXVIII.</i> Hálat adok Ur Isten tellyes szivemből	375
195. <i>Psalmus CXXXIX.</i> Artatlan szivét Szent Dávid mind azokhoz	376
196. <i>Psalmus CXL.</i> Ments megh Istenem a' gonosz emberektől	378
197. <i>Psalmus CXLI.</i> Nyomorultaknak szent Ura	379
198. <i>Psalmus CXLII.</i> Keseredet szivel kiáltok az Istenhez	381
199. <i>Psalmus CXLIII.</i> Igaz láto szent Ur Isten hald meg' az én szóm	382
200. <i>Psalmus CXLIV.</i> Az Ur áldando áldott Ur	383
201. <i>Psalmus CXLV.</i> Kegyess Ur Isten mindenén Ur vagy azért magasztallak	384
202. <i>Psalmus 146.</i> Ditsird az nagy Urat kedve szerént szüvem	386
203. <i>Psalmus CXLVII.</i> Nintsen jobb dologh mint az Istent félni	387
204. <i>Psalmus CXLVIII.</i> Ditsérjétek az Istent Menyben élök	388
205. <i>Psalmus CXLIX.</i> Uj eneket mondgyatok az Urnak	389
206. <i>Psalmus CL.</i> Ditsérjétek Istent az ő szentségével	390
207. [<i>Bevezető vers az Epiktétosz-jordításához</i>] Io oluaso ély iol Mint hogy ez életben sok banat enyesztue szüüünkben	391

SZENTMÁRTONI BODÓ JÁNOS

208. <i>Az vasrol való enek</i> Im minden rendek dolgokban el iárnak	395
209. <i>Az tékozló fiúnak historiaia</i> Szertelen rvt dolog volt bünnel meg rakodni	400
210. <i>Historia az Maria Magdolnának sok büneiből való, jó remenség alatt, kegyes meg-téréséről</i> Az olvasóhoz: Vétkes életünknek meg-jobbítására	421
Szentül éneklették edgy halott énekben	421
211. <i>A' vadaszasnak ditsiretiről való enek</i> Sötét havasokra vadak siessenek	434
212. <i>Az malom, es acs mestersegnnek ditséretiről való enek</i> Minap indulék egy fel töt utamra	439
213. <i>Az sonak ditsiretiről való magyar rythmusok</i> THURI MIHÁLY: <i>Epigramma</i> . Calliope Musat ditsirték régenten	443
Az én ekém penna pappyyrosson szántok	445

KOLOSI TÖRÖK ISTVÁN

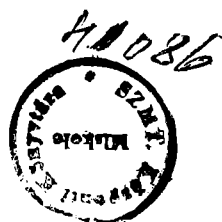
214. <i>Az aszszonyi-nemnek nemességéről méltóságáról és ditsiretiről való rythmusok</i> Az Menynek és az Földnek formáló Istene	457
<i>Ad Vatem et Lectorem Autor</i> . Ki Vers iro Poeta vagy	483
215. <i>Az szent Ianos evangelista és apostol historiaia</i> Soha semmi hatalma az ördögnek	484
216. <i>Az világi embereknek bolondságán, és nyomoruságán való siralom</i> Sir Heraclitus nyomorusagunkon	502
217. <i>Canüuncula de natvra et proprietatibus galli</i> Sokan vannak a' papok közzül kik nem tudgyák	505
218. <i>Az edgyes életnek kedvetlen és káros voltárol</i> SZENTMÁRTONI BODÓ JÁNOS: <i>In commendationem</i> . Az edgyes életet ha ki jovalhattya	508
Föy elő musáknak éneklő serege	508

JEGYZETEK

Bevezetés	521
Tordai Máté (1. sz.)	523
Egyházi énekek	527
<i>A nyomtatott unitárius énekeskönyvek</i>	528
<i>Toroczkai Máté graduálja</i>	530
<i>Az első nyomtatott unitárius énekeskönyv</i>	531
<i>Kéziratok 1607—1632 között</i>	533
<i>A második nyomtatott unitárius énekeskönyv</i>	536
<i>Unitárius források a XVII. század 2. feléből</i>	538
<i>Jegyzetek a 2—52. sz. versekhez</i>	539
Epikus énekek (53—55. sz.)	566
Thordai János	572
<i>Élete</i>	572
<i>Művei</i>	574
<i>Zsoltárfordítása</i>	580
<i>Jegyzetek az 56—207. sz. versekhez</i>	599
Szentmártoni Bodó János (208—213. sz.)	659
Kolosi Török István (214—218. sz.)	669

JEGYZÉKEK, MUTATÓK

Szójegyzék . . .	685
A források jegyzéke	691
A dallamok jegyzéke . .	694
A nótajelzések mutatója	696
A képek jegyzéke	699
A rövidítések jegyzéke .	700
Az énekek kezdősorainak mutatója	701
Névmutató	705

A kiadásért felelős Bernát György, az Akadémiai Kiadó igazgatója

A szerkesztésért felelős
BALÁZSOVITS ERZSÉBET
Műszaki szerkesztő
BOGDÁN ISTVÁN

✱

A kézirat beérkezett: 1966. XII. 9.

Példányszám: 800.

Terjedelem: 63 (A/5) fv + 16 old. melléklet

✱

Akadémiai Nyomda, Budapest
Felelős vezető Bernát György

✱

PRINTED IN HUNGARY

AZ
IZRAELNEK
EGY ISTENERŐL, ÉS
annak szent Fiáról az IESUS
Christusrol, és az szent Lé-
lekről való Enek;

Mely az szent Irásbó egybe
fedegtetteset Thordal Marb,
éltal.

Hald meg Izraél, à te VRAD
Istened egy Isten.

Mar u. d. 19.

Claudiopoli. Typis Helvanis impressis
Georgius Abirgi.

1a. Tordai Máté munkájának címlapja
(RMK I, 624; 1. sz. ének)

SZÉP
HISTORIA
EGY PHARISAEVS,
ÉS EGY PVBLCANVSNAK
Imádságokrol; melyben mind az Maga hi-
vőknek és az Maga meg ímertecknek
Könyörgések, rövid vsáfáizál
meg íratik.

Auore
ANDREA RAKOSINO.
Ad Noram:
Gentolkodgyál Ember az ac búnaidról, &c.

Nyo

indóben.

1b. Rákosi András históriájának címlapja
(RMK I, 681; 53. sz. ének)

REGGELI

REGGELI

Könyörgés.

ŐRÖK MINDENHA.

Ő Isten, ki az éjnek sötétjét el tőröd, aznapot fel támasztod, ez földnek kerekéjét a val fépen megvilágosítod, minden élő állatot, kát az te szárnyaidnak nyugodalma alól fel költesz, ki bocsátasz, erőt adsz azoknak, üdöket és alkalmatosságokat szolgálattsz, és minden állatot az te jó voltodból legéltetesz és táplálsz; Hálaikat adunk te szent Felsegednek, fent Fiadnak az mi Urunk Iesus Christusnak általa, hogy minket felfeltesz neknapjaid fogván, mind estési fok keserves változásokban,

A 4

ISTENI
DITSIRE-
TEK, IMAD-
SÁGOS, ÉS VI-
gasztalo Énekek.

PSAL. 150.
Omnis Spiritus Laudes
Dominum.

NYOMTATTA TOTT
Heltai Gáspár Műhelyében.

2. Az Isteni ditsiretek (Kolozsvár 1632 k.) címlapja és Thordai János reggeli imádságának szövegkezdetek (RMK I, 1586.)

ISTENI DITSIRET:

Tűs fűpp Tavasi virághoz hasonló liliak, Sütléknek örömi, gyermekes Süzek, eges és okos jámbor Vének, az Urnak nevét dicsírjétek.

Ditsiret, ditsőség, tisztesség, és hálaadás, a Szentek Urának, Jégyen örök magasztalás, kiből soha nints meg változás, vagy ígéletben meg hanyatlás, tölle feűnkre szálljon áldás.

A L I A.

ADGY békefűget Vr Isten, az mŕ űdönkben, ez földön, mert nintsen nekünk több senki bávivonk, hadakozonk: hanem csak te Vr Isten.

A L I A.

DITSIRJED és áldgyad az Vr Isten, oh Keresztény ember, ki néked az Christusban ingyen, meg kegyelmezet,

Ditsőség, és hála legyen néked kegyes Atya Isten: Az te áldot bent Fiadnak általa, mind örökké.

V E G E.

ISTENI

Psal. L X I X.

Nota: Az mi Vtünk Iesus Christus, m. &c.

TArts megh Vr Isten engemet, mert az nyavalya lelkemet, elfojtya büs szívemet; Te utannad addigh lessem, nagy szikkanos sarban eitem, nem vohatom ki teilem. Mély morotványi örvénybű, mely befodor az mélységben, bé eitem az nagy szűlvétzben, nem maradhatok életben, kiálitnk s. bé reketor kom, ki felé nyujtom markom.

El fogya okozot kerfemem, melyekkel az én Istenem, sok ideie hogy nézem: száma nints ellenségeknek, kik íotetemert gyűlöletek, s im mayd ugyan meg ölnek. Talimat vötenek raytam, elbötök el nem szalattam, hanem kezékben

Cantio de
 okan szon
 u edenek az
 ja kedveert,
 balars men
 rek men az eg es
 neveert az orok
 eletnek draga szeretmeent so
 kakt ontanak reszbelol pny orot
 Uest

4. A Káciár-ék. 36a. lapja a Makabeusokról szóló história szövegkezdetével (54. sz. ének)

21. A vízben való, ijandék

Attól minden orom nyugvart el fogorék,

Ceitusoel peng Sziget Indiátik

Minden banyaró, víza lendítarik

4. Plegctin penglen pohor Környül felja

Sörnyü nagy langjában az Embert fahozza,

Sörnyü kövéket fajt kinek hatagása

Mibe földre hallk ennék rapogása

4. Mellyet az ember egész életben tört

Minden el mult dögöt Lethu, el folyott

Szárunk folyo víze Sirmi kendzenitett

Valek, megzik a vízben egy rupper

4. Az éltő vízben mály által kelünk

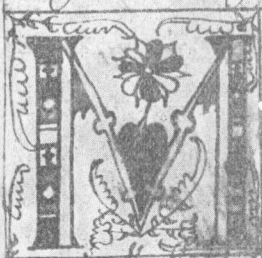

Biro N. N. N.
1828. évi

En ezontaim' hogi mikoron mind megrontatnak
akkoron ok engem meg karamlanak, az en
ellensegim, kik engem kaborzatnak

Ezt monda az David kiraly jonasagaban,
Istenhez ualo nagy bizodalmban, kaboru-
zagaban, negyven ket Psalmussaban.

Nem csak kurtlo isnamkot yeneu ell, Cphi reth
netes' ki esonket, kiket aldasodol rendeltel
völt el, testinknek taplalasara böseggel.

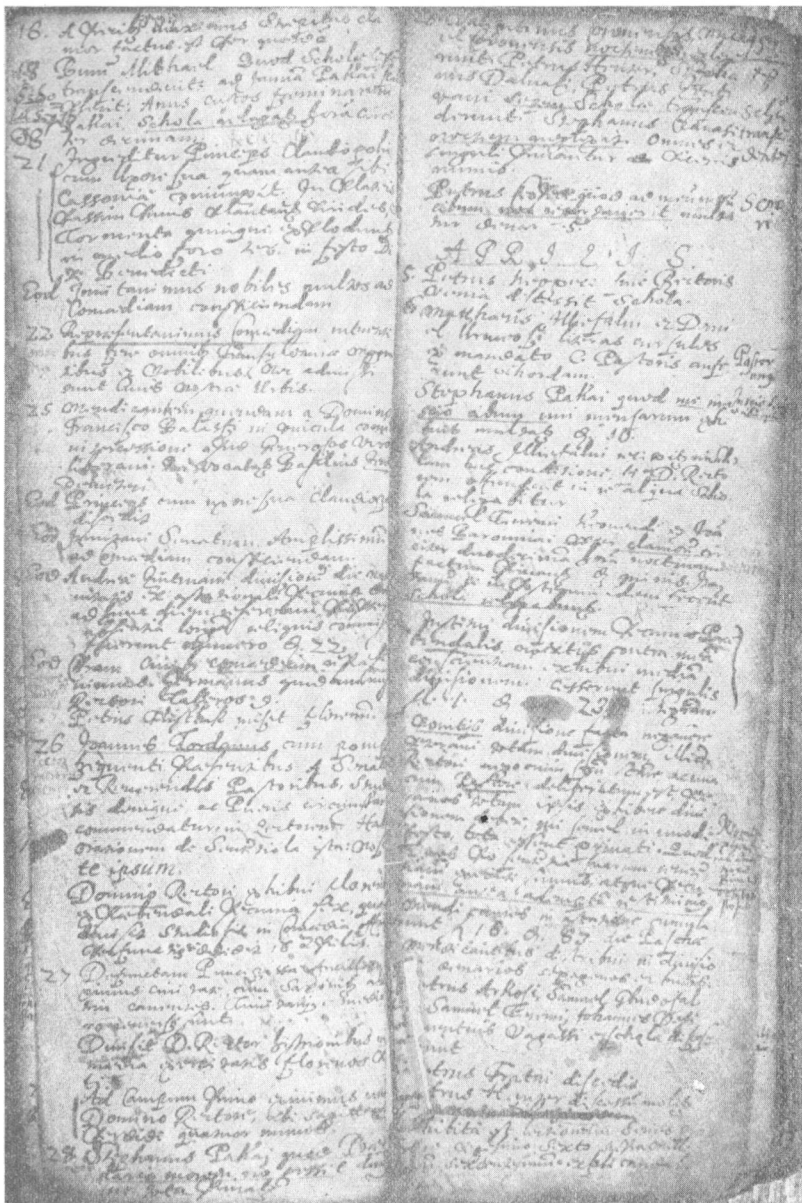
h a nem reanik im idegen nemzetet kinek karia erös
es bogan nepet, fel fejuerliestel nagy rombolon,
min köe, fejuerlenül onosa kimperanköe.

M eg erbenlenk vram te ostorodot, söt ennehis erde
lenenk nagjohat, mer' hatuk bent Porquidol
tidot, nem tokentink hozzan' te isuoltidot.

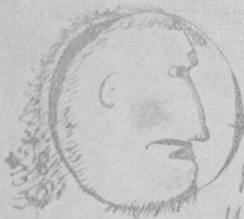
Szolgaidnak isintset esufoltuk, bent nenedet az
foldig le galastuk, tolled el vöt eskeret nem hi
esullottink, aderi meltan insultodban bun hidi

D e Konyörqünk vram gravlosajinkot, meg te kent
nen atku

6. A Csonka antifonálé 57a. lapja a 32. sz. ének kezdetével

7. A kolozsvári unitárius kollégium Fasciculus I. kötetének 150-1. lapjai, Thordai Jánosra vonatkozó bejegyzéssel

észagol az Isten ez világon, Fel-
ségein minden méltoságon,
fel övézve ül a magoságon,
hatalmason uralkodik minden
uraságon.

Ez nagy Földet böltsen őfundálta, megh mozdul-
hatatlanul csinálta, hogy ember lakhasa úgy for-
málta, melyből a maga jó híret szépen meg találta.

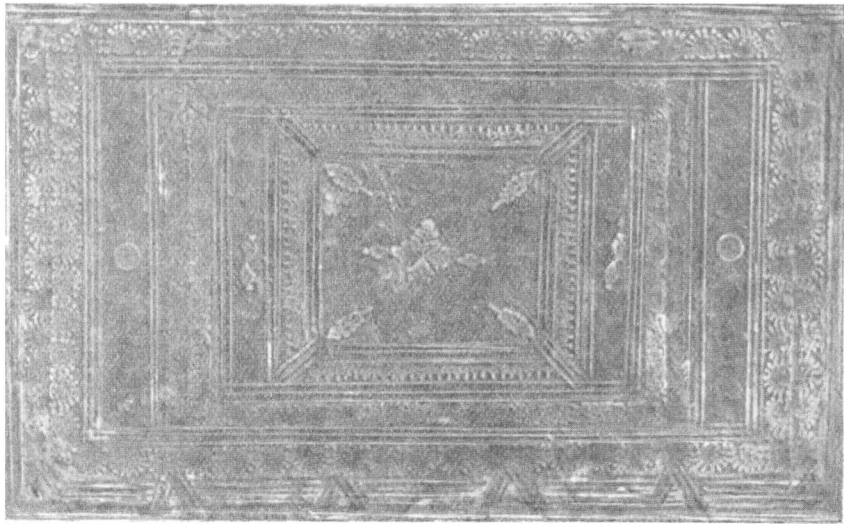
Ur Isten a te nagy birodalmod, örök üdöktől fog-
va hatalmod, népedtől meg nem vontad oltal-
mod, jelenretek mind örökkön örökre hatalmod.

Az te néped ellenséghe sokszor, olyan sok volt
mint a sűrű zápor, mint a sereg a rivis úgy jött
sokszor, de népednek segítségével lővel te mindenkör.

Neha mint a zugo tenger habja, mint sok víznek
nagy ropogo árja, a mely az egész földet el-
járja, úgy dobogot szellyel a sok ellenség lovagja.

Dete uram mind hatalmasb voltál, néped mel-
let hamar fegyvert fogtál, trendességk lön ha-
vagy edgyet szoltál, minden nemzerek között
jó hírral nével folytál.

Gen igaz a te itélred, tökéletes a te szent tör-
vényed, nagy Ur vagy és szent a te nagy neved,
azért illik ily szent Urnak hogy legyen. Szent
Néped.

10. Bölöni Pálfi András zsolgároskönyvének borítóablái

8
Baba, Mora kerlek

Bodogh az
ollian Embert
minden es
doggaban o
ki nem iaz sen
vaban
nem al gonoszok alnak
tanacsaban, sem le nem
vi, az keuegy hatoblen karaban.

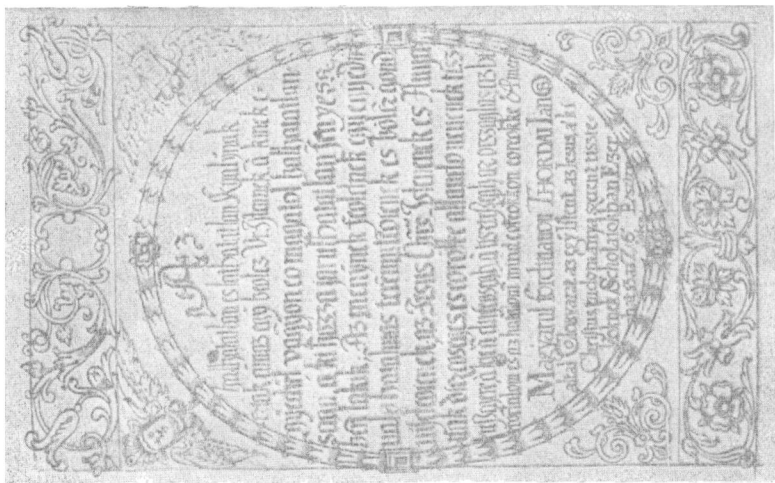
Danem az bent Mennek
seoruenecken iaz, kel huz m
ebue ei keze annak akatol fel,
hogi minden aldale uegier
az tomenyterent et. Eiel nagy
al, az ivdol nagy berezet el fel,
2/3/4

9
David az bokat, egyenként
mutata, az bön mely sokat az
en ki az törvent tartia az sok
em ual kart, de az ki gonos
al ek, bodosztalanul Jazs
F. ol. ii. Not. Melig. hatalm

D mint lobostanok
agiarhobna, mis
ni ad ek orollian
ek mint az fene vad
az los egh. ollianok.

de az mint gond de ek ha
pontalanok,
F. boldnok erios kiras
Eiel költök, egimaskirot az
2/3/4

11. A Thordai-k. 8—9. lapjai az 1. zoltár csonka szövegével és a 2. zoltár kezdősoraival

12. A Kanyaró-k. címlapja és verzója

Omnis
Spiritus
Liber
E
edegh az olgan
ember minden co
dolgaban, a kin
tar sem nem all go
nosok utaban, nem
nyugszik az gonoszok
alatti gonacsaban, sem le nem m ar kua gy macten
siasaban.
H
nem az szent Istennek leornemen tar kel.
szue melve es keze, annak alkalot fel hoggy
minden aldat veven, az tervegyertu el
yeget nappal az dritol nagy szeretatt fel.
Ez illy ember hasonlo az egy gyimolcs s a borz
az melly kappel melken vuyen az sorsuhoz
honat e liggedendo vray nem maga hozz laate
den nyugozik, es is gyimolcsot hoz. *1737*

Alya es tartya, az ektor feltek kedve s a hmele usz
irz eme s a tle megl az ki forraszaga az s uva
sokre for uzomu Zapot s eoruy n usz g
lyel s arasztio s iclet, az gonoszokat ei han
nya mint a port.
Az s ten igaz az eo neve az ez oka sogy e
iqarat megl tartya, igen io kedvel. Hiyaj
szivel az iga sa got mind eorokke tartya.
Psalmus XLV.
Maha, Oh U, s ten tekin
egyes megl, es idgy ez
szengen. Adam edes ro
mensegem, mert az s te
m htelet, es az tibe igaz etet, az em
berek keort el fogott, teged es bulanb,
el ha gyott s kentalen s eghen, jogyott
mazon az igaz soretet, az hami s agg, fel
reketet, az hzel kedve, keltas Jan, em
1737

13. A Kanyarók. 6a. és 21b. lapjai az 1. és 2. zsoltár kezdő strofáival

208

...két évben kétszer ismétlődik, az ismétlésmentes utol-
 nek mind az evet felök
 ...sokban az ismétlésmentes évben kétszer ismétlődik,
 ...váltások mind a generációk
 ...pogant az ismétlésmentes évben kétszer ismétlődik,
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok
 ...két évben kétszer ismétlődik, az ismétlésmentes évben kétszer ismétlődik,
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CL. Nona. Munka-...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CL. Nona. Munka-...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CL. Nona. Munka-...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CL. Nona. Munka-...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Laus Deo
 Venere
 G. 179
 11.1.17.4.

207

Psalm CCLXXIII. Tercia. ...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CCLXXIII. Tercia. ...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CCLXXIII. Tercia. ...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CCLXXIII. Tercia. ...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Psalm CCLXXIII. Tercia. ...
 ...szóval, ez földnek királyit szavaztatják, azok

Laus Deo
 Venere
 G. 179
 11.1.17.4.

14. A Kövendi János-k. 204—5. lapjai a 148—150. zsolnárok szövegével

Psalmus **Trinus** **Dauidis**
 Az én kérelmét hallgasson, Isten, Salgárd meg az én
Beszéget az Úgyan émben minden időközben,
 az én nem tar sem nem áll gonoszok vérsé-
 bann, nem nyúrtok az bíróságok általok és
 nániban, sem le nem az kedvűk hűtelen Szórák
 Hanem az Szent Jermelk történeten járól,
 szinus gyelne es kére amak a kál fel, hogy
 minden áldást vegyen, a törvény szentet el, gy
 el nappal az vól, nagy szeretettel fel.
 Az ily émben hasonló a szeg gyümölcs laban,
 a mely közel tekintve vagyon az forrásból,
 homok elég, de vízre von magához, jelleiben
 virágok es hoz gyümölcset hoz.
 Megmarad igen szépen nyers es szőlő levele,
 az fűvel dörzölésként meg nem fogad, széle,
 ezemelei egyaránt működnek vele, meg nem
 szarad, sem lefelé meg nem vész a bélé.
 Az Jermelkenélk nem így lehet valójuk, mint
 az többek meg asznak, es is törnek azok, mint
 az fészékulmatt meg rothadottak, azok az
 gonoszokban vgy ocsortik el magok.
 Amen.

15a. Dersi András zsolnároskönyvének 3. lapja az 1. zsolnáros kezdő strófáival

Szent David 3 ösziert, gy mire hajt az éter es
 Szegardul meg ment, es ha la adatra fel jertek
 es gy pár negyen kilencedenek minden Szent
 Plal: Cs. Hata. Mindenek meg hallak emb.
Dicsőjertek hie az ő szentjével, dicsőjér-
 tek őt nagy erőjével. Sz. András az Sz.
 dicsőségben el.
 Dicsőjertek őt hetykességéről, dicsőjér-
 tek őt nagy mélyjégéről. Sz. és Sz. Sz.
 Dicsőjertek őt fájós énekekkel es Sz.
 bol szarmozat, es gy dicsőjertek el, szent es
 Dicsőjertek őt hű adóssokkal, lelekből
 szarmozat el, az mondóssokkal. Sz. és Sz.
 Dicsőjertek őt minden éretekkel, dicső-
 jertek őt helyes lelkerekekkel. Sz. és Sz.
 Hita est Szent David az dicsőjert könyvek
 Sz. és Sz. éretekkel es éretekben Szent Sz.
 es az az, hi dicsőjertek el Sz.
 Laus Deo Venia Deo
 Anno 1668 Die 10 Februarii
 Scripsit Andreas Helmen de Homen.

15b. A Kelemen-k. 182b. lapja a 150. zsolnáros szövegével

Az Tékózo Fiunak
HISTORIAIA,
MELYBEN ATTYATOL
VALO ELBVCSVZÁSA, NAGY SE-
gényfegre való jutása; Atyához való biza menéte,
es Atyának hozzá való kegyellege,
 iratik meg.

Authore: Iohanne B. Szentmártoni.

ADNOTAM: ok le Krejkyén Embert, frisey ft dítatásol, etc.

Ez História melic adatott az Várol való Enekele.

Anno
16

Domini
36

CLAUDIOPOLI,
 Typis Helianthi imprimebat Georgius Abzug.

16a. Szentmártoni Bodó históriájának címlapja (RMK I, 661; 209. sz. ének)

A SZENTIANOS EVANGE-
TISTA és APOSTOL HISTORIAIA,
MIKÉPPEN EPHÉSVS VÁROSÁ-
BAN LÉVŐ DIANA TEMPLOMBOL
úzótt ki egy ördögöt; Es az után Domitianus
Romai Imperatorról Pathmos szigetben
számkivetvén Cynoplot az ördögö-
sök Fejedelmét az Tengerben veiz-
sette, es az ördögösöket Path-
mos szigetből elűzven, Pho-
tos vérofalas az Evangelio-
stos nagy halzonnal
hirdette.

Authore Stephano J. Colosino.

Adnotam Trojanæ Historiz.

NYOMTATTATÓI
 1635 Elzindóben.

16b. Kolosi Török históriájának címlapja (RMK I, 642; 215. sz. ének)

AZ AKADÉMIAI KIADÓ
GONDOZÁSÁBAN JELENT MEG:

RÉGI MAGYAR KÖLTŐK
TÁRA

XVII. század

Szerkesztette

Klanczay Tibor és Stoll Béla

1.

A TIZENÖTÉVES HÁBORÚ
BOCSKAY ÉS BÁTHORI GÁBOR
KORÁNAK KÖLTÉSZETE

678 oldal • Kötve 135,— Ft

2.

PÉCSELI KIRÁLY IMRE
MISKOLCZI CSULYAK ISTVÁN
ÉS NYÉKI VÖRÖS MÁTYÁS
VERSEI

538 oldal • Kötve 110,— Ft

3.

SZERELMI ÉS LAKODALMI
VERSEK

752 oldal • Kötve 150,— Ft

AKADÉMIAI KIADÓ
BUDAPEST

Ára: 120,— Ft